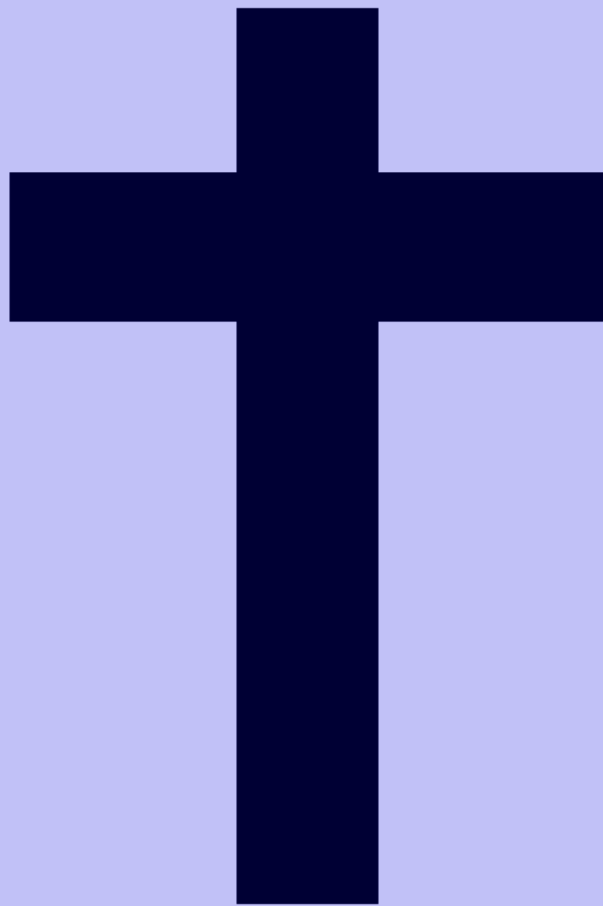

Deftera Lfida Dzratawi

New Testament in Hdi

Deftera Lfića Džratawi
New Testament in Hdi

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Hdi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Hdi

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

Contents

Mata	1
Markus	50
Lukwa	80
Yuhwana	128
Slna gwal ghunay	161
La Ruma	204
1 Kwarejt	225
2 Kwarejt	244
Galat	257
Afisu	264
Filip	272
Kwalus	277
1 Tesalunik	282
2 Tesalunik	286
1 Timute	289
2 Timute	295
Titus	299
Filimuḡ	302
Hebru	304
Yakubu	320
1 Piyer	326
2 Piyer	332
1 Yuhwana	336
2 Yuhwana	342
3 Yuhwana	343
Yuda	344
Suna Yuhwana	346

Gwada ta sabi da Mata

Mndɛra dzidzɪha Yesu

Luk 3:23-38

¹ Wya ka tva saba mndɛra taɗ ma Yesu Kristi zivra Dawuda. Dawuda guli ná, zivra Abraham ya. ² Abraham ta yata Izak, Izak ta yata Yakubu, Yakubu ta yata Yuda nda zwanamani. ³ Yuda ta yata i Peres nda Zara (Tamar na ma taɗ,) Peres ta yata Isrum, Isrum ta yata Aram, ⁴ Aram ta yata Aminadap, Aminadap ta yata Nasuɗ, Nasuɗ ta yata Salmuɗ, ⁵ Salmuɗ ta yata Buwaz (Rahab na mani,) Buwaz ta yata Ubet (Rut na mani,) Ubet ta yata Yesay, ⁶ Yesay ta yata Dawuda.

Ka yata mgham Dawuda ta Salumuɗ (si markwa Uriya na mani,) ⁷ Salumuɗ ta yata Rubuwam, Rubuwam ta yata Abiya, Abiya ta yata Asa, ⁸ Asa ta yata Yusafat, Yusafat ta yata Yuram, Yuram ta yata Uziyas, ⁹ Uziyas ta yata Yuwatam, Yuwatam ta yata Akaz, Akaz ta yata Izekiyas, ¹⁰ Izekiyas ta yata Manasa, Manasa ta yata Amuɗ, Amuɗ ta yata Yuziyas, ¹¹ Yuziyas ta yata Yukwaniyas nda zwanamani. Ta tsa fitik ya, hlaghata lu ta la Isra'ila ta hadika Babila.

¹² Tahula hlaghata lu ta haɗ ta hadika Babila, ka yata Yukwaniyas ta Salatiyel, Salatiyel ta yata Zwarubabel, ¹³ Zwarubabel ta yata Abiyuda, Abiyuda ta yata Iliyakim, Iliyakim ta yata Azura, ¹⁴ Azura ta yata Saduka, Saduka ta yata Akim, Akim ta yata Iliyuda, ¹⁵ Iliyuda ta yata Iliyazar, Iliyazar ta yata Mataɗ, Mataɗ ta yata Yakubu, ¹⁶ Yakubu ta yata Yusufu ta nzakway ka zɛ'ala Mari. Tsa Mari ya ta yata Yesu ta hgɛ lu ka Kristi*.

¹⁷ Zrafta ta Abraham ka sagha ta Dawuda ná, ghwanɗɗɛ fwaɗ da mida. Zrafta ta Dawuda ka lagha ta fitika hlaghatá la Isra'ila ta hadika Babila guli ná, ghwanɗɗɛ fwaɗ da mida. Zrafta ta fitika hlaghatá la Isra'ila ta hadika Babila ka sagha ta Kristi guli ná, ghwanɗɗɛ fwaɗ da mida.

Yakwa Yesu

Luk 2:1-7

¹⁸ Wya ka lu yata Yesu Kristi. Mari mani ma Yesu ná, Yusufu ta dzugway. Ta kul kluvta haɗ ta vgha, ka zlganavata Sulkum nda ghuɓa ta huɗi ta Mari. ¹⁹ Tsa zwanja midzani Yusufu ya ná, haɗma mndu ya. Va a ta pghanaghatá hula ta makumidzani wa. Ka kumɛ tsi ta zlanavata tsa makwa ya ma kɛk ma kɛk. ²⁰ Tata ndanay ndanay tsatsi ta zlanavata, ka lagha duhwala Mgham Lazglafta da sunani. «Yusufu zivra Dawuda, ma zlaɗ ka ta kla Mari ha nzakway ka markwa ghuni. Tsa huɗi zlg haf tsi ya ná, Sulkum nda ghuɓa ta zlganavata. ²¹ Zwanja zgun dza'a tsi yata, ha tsanaftá gha ta hgani ka Yesu†, kabga tsatsi dza'a mbanaftá mnduhani ma dmakuha taɗ,» ka'a nda tsi.

²² Inda tsaya ná, magu maga ha dzanaghatá ghɛha skwi ya mnigir Mgham Lazglafta nda ma wa anabi kazlay:

²³ «Wya dza'a zlg haf zlg ha daghala makwa ta kul saraɗta zgun ta huɗi, ha yatani ta zwanja zgun, ha tsanaftá hgani ka Emanuwel,» manda mnay kazlay: Kawadaga Lazglafta nda amu‡ ka'a ya.

²⁴ Sli'avata Yusufu, ka snatá tsi ta tsa gwada mnana duhwala Mgham Lazglafta ya. Ka klaftá tsi ta Mari ha nzakway ka markwa taɗ. ²⁵ Walaɗ a Yusufu ta saraɗta tsa makwa ya wa. Tahula dgatani zla tsi ta saraɗta. Ka tsanaftá tsi ta hga tsa zwanja ya ka Yesu.

2

Sli'agaf ta gwal ma mndɛra luwa da vla glaku ha Yesu

* 1:16 Kristi na: Manda mnay Mgham tfanagha Lazglafta ta wi ka'a ya. † 1:21 Yesu: Manda mnay kazlay: Lazglafta ta mba mndu ka'a ya. ‡ 1:23 Ngha ta Isaya 7:14 nda 8:8, 10.

¹ Ma luwa Batlehem ta hadika Zudiya yatá lu ta Yesu, ma fitika gay Hiridus ta mghamani hada. Tahula yata, ka sli'aftá gwal nda sna ta skwi ta ghəŋa tekwatsa daga ma mndəra luwa ka safi da luwa Ursalima. ² Ka dawəŋtá həŋ: «Ga tsa zwan yaga lu ka lfid Mghama la Yahuda ya na? Nda ngha ŋni ta tekwatsani ta zlagapta daga ma mndəra luwa kəl ŋni ka safi da tsəlbu ta kəmani.»

³ Snaŋta mgham Hiridus ta tsa gwada ya, tsibak ma vghani. Mantsaya inda gwal ma luwa Ursalima guli. ⁴ Ka tskanatá tsi ta inda gwal mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha. Ka dawu tsi da həŋ: «Ga tsa vli dza'a yata lu ta Kristi* ya na?» ka'a nda həŋ. ⁵ Ka həŋ nda tsi mantsa: «Ma luwa Batlehem ta hadika Zudiya dza'a yatá lu, kabga wya ka anabi vindafta:

⁶ «Kagha luwa Batlehem ta hadika Yahuda.

Hta a nzakwa gha mataba luwaha ya ta hadika Yahuda wu,

kabga ga ghuni dza'a saba Mgham dza'a ngha mnduha da la Isra'ila,†» ka'a.

⁷ Ka hgaftá mgham Hiridus ta tsa gwal nda sna ta skwi ta ghəŋa tekwatsa ya ma kdek ma kdek, ka dawəŋtá tsi da həŋ: «Yawu zlagapta tsa tekwatsa ya na?» ka'a. ⁸ Ka ghunaftá tsi ta həŋ da Batlehem, ka'a mantsa: «Lawala, ka zbapta kuni dina ta gwada ta tsa zwan ya. Ka slafsla kuni tida katsi, ka vrakta kuni da mnihata ŋa dza'a vərda i'i guli da tsəlbu ta kəmani,» ka'a.

⁹ Kdakwa taŋ ta snamtá tsa gwada mgham ya, ka sli'aftá həŋ ka dza'a. Ka nghəŋlaŋtá həŋ ta tsa tekwatsa si nghan həŋ daga ma mndəra luwa ya kay ta mbada ta kəma taŋ. Bhadaghatani da tsa vli nda tsa zwan ya, ka sladata tsi. ¹⁰ Nghay taŋ ta sladata tsa tekwatsa ya, ka tuta ŋudufa taŋ da rfu katakata. ¹¹ Ka lamə həŋ da həga. Ka slanaghatá həŋ ta tsa zwan ya nda Mari ta nzakway ka mani. Ka tsəlbatá həŋ ta kəma tsa zwan ya, ka vlanjtá həŋ ta glaku. Ka palanaptá həŋ ta zlibiha taŋ, ka mbəhatá həŋ nda dasu, nda urdi ŋa dray nda dra, nda mandabaya urdi. ¹² Tahula tsa ka mnanatá Lazglafta ta həŋ nda ma suni kazlay: Yahayaha həŋ da vradaghata nda da Hiridus kə'a. Ka sli'aftá həŋ ka vraghata da luwa taŋ nda ta sana tvi.

Kdikintá Yesu da luwa Masar

¹³ Tahula laghwa taŋ, ka lagha sana duhwala Mgham Lazglafta da suna Yusufu. Ka'a nda tsi mantsa: «Sli'afslia, kla ta na zwan na nda mani ka hwayaghata ka nda həŋ ta hadika Masar, ka nzata ka hada. I'i dza'a mnaghata kada vrakta ka. Ya dza'a zbay Hiridus ta na zwan na ŋa dzata,» ka'a.

¹⁴ Ka sli'aftá Yusufu, ka hlaftá tsi ta i tsa zwan ya nda mani girvidik ka laghwi ta hadika Masar. ¹⁵ Ka nzatá tsi hada ha ka sagha fitika mta ta mgham Hiridus. Mantsa kə'a maguta ŋa dzanaghatá ghəŋa gwada mna Mgham Lazglafta nda ma wa anabi, ka'a mantsa: «Ma hadika Masar‡ hgagapta yu ta zwanja da,» kə'a ya.

Pslatá zwani ma luwa Batlehem

¹⁶ Kə'a ka Hiridus ná, hidaku hidanagha tsa gwal nda snatá skwi ta ghəŋa tekwatsa ya. Ka kuzlanaftá tsi ta ŋuduf. Tsaw mnanamna tsa gwal nda sna ta skwi ta ghəŋa tekwatsa ya kay ta fitika zlagapta tsa tekwatsa ya, kəl tsi ka mnay: Lawa pslihatá inda zwana zgwana yaga lu hadahada ha ka klaftá imi his ma luwa Batlehem, nda ya ma inda vli ta wanafta kə'a. ¹⁷ Ma tsa fitik ya dzatá ghəŋa gwada ya mna anabi Irmiya. Ka'a mantsa:

¹⁸ «Ta snaku hlawi ma Rama.

Ta snaku lili nda ŋada ghəŋ.

Rahila ya ta tawa zwanani,

va a ta lbanatá ŋuduf wu kabga rwurwa həŋ§,» ka'a.

Sli'afta ma luwa Masar ka vru da luwa Nazaret

* 2:4 Kristi na: Tsaya Mgham tfanagha Lazglafta ta wi. † 2:6 Ngha ta Mika 5:1, Yuhwana 7:42. ‡ 2:15 Ngha ta Huseya 11:1. § 2:18 Ngha ta Irmiya 31:15.

¹⁹ Manda mtatá mgham Hiridus, ka ləglagha duhwala Mgham Lazglafta da suna Yusufu ma hadika Masar. ²⁰ Ka'a mantsa: «Sli'afslí'a, ka kla ka ta na zwaŋ na nda mani, ka dza'a ka ta hadika Isra'ila kabga nda rwa tsa gwal ta zba dzatá na zwaŋ na ya,» ka'a.

²¹ Ka sli'aftá Yusufu, ka hlaftá tsi ta i tsa zwaŋ ya nda mani, ka laghwi ta hadika la Isra'ila. ²² Ama snanŋani kazlay: Zwaŋa Hiridus ta nzakway ka Arkilayus ta ga mgham ta hadika Zudiya kə'a, ka zləŋaftá tsi ta dza'a da hada. Tahula mnananŋa Mgham Lazglafta nda ma suni, ka mbədfaghatá tsi ta vgha ta hadika Galili. ²³ Ka laghu tsi nzata ma sana luwa ta hgu lu ka Nazaret. Nda nza mantsaya ŋa dzanaghatá ghəŋa gwada ya mana la anabiha, ka həŋ mantsa: «Mnda la Nazaret dza'a hga lu,» ka həŋ.

3

«Mbədfanafwa nzakwa ghuni» ka Yuhwana

Mak 1:1-8, Luk 3:1-18, Yuh 1:19-28

¹ Ma tsa fitik ya, ka zlagaptá Yuhwana mnda maga batem ma mtak ta hadika Zudiya, ka'a mantsa: ² «Mbədfanafwa mbədfá ta nzakwa ghuni, kabga ndusa ga mghama Lazglafta ka sagha,» ka'a.

³ Ka anabi Isaya mnuta mantsa:

«Mamu sana mndu ta gugudaku ma mtak. Ka'a mantsa:

“Payanawa tva Mgham Lazglafta, ka lele'anata kuni ndədap,*” ka'a.

⁴ Gatá lguta swida ŋalibwa ta sudə Yuhwana ta vgha nda hbatá banava huta misti. Hi'i nda zuduma mtak skwa zayni. ⁵ Ka sli'adaghatá gwal ta sli'afsa ma luwa Ursalima, nda inda gwal ta hadika Zudiya, nda inda gwal ta hadikha ta wanafta ghwa Zurdeŋ, ka lagha da tsi. ⁶ Ka manigintá həŋ ta dmakuha taŋ, ka maganaftá tsi ta batem ta həŋ ma ghwa Zurdeŋ.

⁷ Nghay Yuhwana ta ndəghadaghata la Farisa nda la Sadukiya ta sli'adaghata da tsi, ŋa maganaftani ta batem ta həŋ ná, ka'a nda həŋ mantsa: «Mndəra la mupuhwa! Waya ta mnaghunatá hwayapta ma tsa basatá ŋudufa Lazglafta dza'a sagha ya na? ⁸ Ka maga kuni tama ta slna dza'a maranŋá mbədfata nzakwa ghuni. ⁹ Ma fa kuni ta ndana ghuni kazlay: Abraham na Da ŋni kə'a. Ka yu ta mnaghunata na: laviŋlava Lazglafta ta mbədfanaftá na palaha na ŋa nzakwa taŋ ka zwana Abraham. ¹⁰ Nda ghada fata wa slpada mista fuha ŋa ratsiŋta nda slrəŋ nda slrəŋ. Inda fu kul zdaku yakwani, dza'a tsiŋtsa lu ka vzamta ma vu. ¹¹ I'i ná, nda imi ta magaghunafsa yu ta batem ŋa maranŋá ta mbədfata nzakwa ghuni. Ama tsa mndu ta sagha nda hula da ya ná, mal ŋani glaku ka ŋa da. Slaghu a yu dər ŋa hlaptá babah ma səlani wa. Tsatsi ná, dza'a magaghunafmaga ta batem nda Sulkum nda ghufá nda ya nda vu. ¹² Mamu kuwatavihi ma dzvani ta wa blikwi ŋa vihaptá hyani, ŋa dganatá sabatbat nda hənzila hya ŋa pghamtani ta hyani ma guvur. Ama ŋa driŋtani ta sabatbat, nda vu kul had ta mtavata dekdek,» ka'a.

Maganaftá batem ta Yesu

Mak 1:9-11, Luk 3:21-22

¹³ Ka sli'aftá Yesu ta hadika Galili, ka lagha ta wa ghwa Zurdeŋ slanaghatá Yuhwana ŋa maganaftani ta batem. ¹⁴ Ka Yuhwana nda tsi mantsa: «Nawanawa mantsa a tsa wu! I'i ta kuma magidifsa kagha ta batem guli ná, da i'i ta sagha kagha guli?» ka'a. ¹⁵ «Maga maga mantsa ya ndanana karaku, kabga mantsa ya dza'a magata u ta inda skwi ya kumaŋ Lazglafta,» ka Yesu nda tsi. Gi dzəglamə a Yuhwana ta wi mida wa. ¹⁶ Kdakwa lu ta maganaftá batem ta Yesu, ka sabə tsi ma imi. Ka gi gunatá luwa buwaŋ, ka nghə tsi ta Sulkuma Lazglafta ta saha manda ghərbu' ta ghəŋani. ¹⁷ «Nanana zwaŋa da ya dvu yu, ya ta zdifigihata katakata,» ka sana lwi snagata daga ta luwa.

4

Dzəghaŋta halaway ta Yesu ma mtak

Mak 1:12-13, Luk 4:1-13

* 3:3 Ngha ta Isaya 40:3.

¹ Tahula tsa, ka klaghatá Sulkuma Lazglafta ta Yesu da mtak ña dzəghay halaway. ² Tahula magatani ta fitik fwađ mbsak nda rvidik tani nda fitik tani ta suma*, ka kuzlanaftá maya. ³ Ka gavanavatá halaway, ka'a nda tsi mantsa: «Ka si Zwaña Lazglafta ka katsi ná, mnanamna ta na palaha na ka mbəđavafta həñ ka skwa zay,» ka'a nda tsi. ⁴ Ka Yesu mantsa: «Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta na: “nda skwa zay kweñkweñ yeya a ta nzata mndu nda hafu wu, ama nda inda gwada ta sabi ma wa Lazglafta,†”» ka'a.

⁵ Ka klaghatá halaway ta Yesu da Ursalima luwa ya nda ghuba. Ka kladaftá tsi ta bəđəma həga Lazglafta. ⁶ Ka halaway nda tsi mantsa: «Ka si Zwaña Lazglafta ka katsi ná, vzadavza ta vgha ta hadik. Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta na: “dza'a ghunafghuna Lazglafta ta duhwalhani ña tsu'afatá kagha ma dzva tañ ña kwala səla gha da gruntá pala‡,”» ka'a nda tsi. ⁷ Ka Yesu guli mantsa: «Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta guli na: “Ma dzəghə ka ta Mgham Lazglafta§ gha kə'a,”» ka'a nda tsi.

⁸ Tahula tsa, ka kləglaghatá halaway ta bəđəma sana ghwa nda slra, ka maranata za mgham ma ghəña hadik nda gadghəlani tani. ⁹ Ka'a nda tsi mantsa: «Ka tsəlba tsəlba ka ma ghuva da ka vlihatá glaku, ta vlaghavla yu ta inda tañ demdem,» ka'a. ¹⁰ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Halaway! Laghula gha ta vata i'i. “Ña Mghama gha Lazglafta dza'a vla ka ta glaku, da tsatsi turtukwani dza'a skwa ka ta htsiñ*,”» ka lu vindafta ma deftera Lazglafta, ka'a nda tsi. ¹¹ Mnatanani ta tsaya, ka zlanavatá halaway. Ka sli'adaghatá duhwalha Lazglafta, ka vlanatá həñ ta skwa zay.

Zrafta Yesu ta mna Lfida Gwada ma luwa Galili

Mak 1:14-15, Luk 4:14-15

¹² Manda snanña Yesu kazlay: Wa'a hbam hba lu ta Yuhwana ma gamak kə'a, ka sli'afatá tsi ka laghwi ta hadika Galili. ¹³ Ka zlanatá tsi ta luwa Nazaret. Ka laghwi da nzata ma luwa Kafarnahum ta nzakway ta wa drəfa Galili, ma kwakwara luwa Zabulun nda Naftali. ¹⁴ Mantsa ya magata tsi ña dzanaghatá ghəña gwada ya mnə anabi Isaya:

¹⁵ «Kaghuni kwakwara Zabulun nda Naftali

ta nzakway ta wa drəf tvə sana bla ghwa Zurdeñ,

nda kagha hadika Galili ta nzaku gwal kul had ka la Yahuda mida ya,

¹⁶ dza'a nda ngha gwal ta nzaku ma grusl ta mghama tsuwadək. Lanagha la tsuwadək ta gwal ta nzaku ma luwa zlatanagha sulkuma mtaku ta həñ†,» ka'a. ¹⁷ Daga ma tsa fitik ya zrafta Yesu ta mna gwada, ka'a mantsa: «Mbəđanafwa mbəda ta nzakwa ghuni! Ndusa ga mghama Lazglafta ka sagha!» ka'a.

Hgafta Yesu ta tañtəña duhwalhani

Mak 1:16-20, Luk 5:1-11

¹⁸ Ta wawakwani Yesu ta wa drəfa Galili, ka nghanatá tsi ta zwanamaha his, i Simun ta hgu lu ka Piyer ya nda zwanamani Andre. Ta wda kadəña tañ həñ da drəf ña tuma klipi kabga tuma klipi slna tañ. ¹⁹ «Mbadwa mista da ña naghunafta da ka gwal hlaktá mnduha,» ka Yesu nda həñ. ²⁰ Ka gi zlanavatá həñ ta kadəña tañ ka laghu mistani.

²¹ Mbadapta tañ dau', ka nghanatá tsi ta zwanamaha his guli, i Yakubu nda Yuhwana zwana Zebedi. Kawadaga həñ nda da tañ Zebedi ma kwambalu ta paya kadəña tañ. Ka hgaftá Yesu ta həñ. ²² Ka zlanavatá həñ ta tsa kwambala tañ ya nda da tañ tani, ka laghwi mista Yesu.

Taghay Yesu ta skwi, nda mbambayni ta mnduha

²³ Ka rə Yesu ta inda hadika Galili, ka tagha skwi ña mnduha ma həgaha tagha skwa la Yahuda, ka mna Lfida Gwada ta ghəña ga mghama Lazglafta, ka mbamba mnduha ma inda dāñwaha tañ, nda inda ya ta raghwa həñ. ²⁴ Ka tuta gwada wdid ta ghəña Yesu ta inda hadika Siri. Ka hlədanaghatá lu ta inda gwal dāñwa, nda gwal ta ñra dāñwaha

* 4:2 Suma: Tsaya fitik ya dza'a kurata mndu ta zlanatá za skwa zay nda sa skwa say ka vaghay nda hanay ma fitik ya dza'a kura mndu ta klafta ka magay. † 4:4 Ngha ta Vrafta ta zlahu 8:3. ‡ 4:6 Ngha ta Zabura 91:11-12. § 4:7 Ngha ta Vrafta ta zlahu 8:16 * 4:10 Ngha ta Vrafta ta zlahu 8:13 † 4:16 Ngha ta Isaya 8:23-9:1

kavghakavgha, nda gwal nda ksa da halaway, nda gwal nda ksa da seteni, nda gwal nda rwa sola taŋ. Ka mbambə Yesu ta həŋ. ²⁵ Ka sli'i dəmga mistani, gwal ta sli'afťa ta hadika Galili, nda gwal ta sli'afťa ta kwakwara Dekapwalus, nda ya ma luwa Ursalima, nda ya ta hadika Zudiya, nda gwal nda ta sana 6la ghwa Zurdeŋ.

5

Vərda zďaku sura 5 ka labə ta 7

Luk 6:20-23

¹ Nğhay Yesu ta sli'adaghata dəmga da tsi, ka sli'afťa tsi ka lafi ta kudunur ka nzata. Ka sli'adaghatá duhwalhani tavatani. ² Ka zraftá tsi ta tagha skwi ŋa taŋ, ka'a mantsa:

³ «Rfu da gwal nda sna ta pďa taŋ ma

Sulkum, kabga ŋa taŋ ga mghama Lazglafta.

⁴ Rfu da gwal ta taw ndanana, kabga dza'a

lβana lβa Lazglafta ta ŋudufa taŋ.

⁵ Rfu da gwal leβtekwa ghəŋa taŋ, kabga

dza'a vlanvla Lazglafta ta hadik ya tanaf tsi

imi ta sləməŋ ta həŋ.

⁶ Rfu da gwal ta dzə maya nda ndala maga

skwi ta kumə Lazglafta ta həŋ, kabga dza'a baghaku həŋ.

⁷ Rfu da gwal ta tawa hidahida ta mndu

kabga dza'a taway Lazglafta ta hidahida ta həŋ.

⁸ Rfu da gwal hezle' a ŋudufa taŋ, kabga dza'a

nghaŋnğa həŋ ta Lazglafta.

⁹ Rfu da gwal ta sləga zďaku mataba

mnduha, kabga zwana da kuni ka Lazglafta

dza'azlay nda həŋ.

¹⁰ Rfu da gwal ta gə lu ta iri ŋa taŋ ta ghəŋa

magay taŋ ta skwi tďukwa, kabga ŋa taŋ ga

mghama Lazglafta.

¹¹ Rfu da kaghuni, ka ta rarazay lu ta

kaghuni, ka ta gay lu ta iri ŋa ghuni, ka ta

vazay lu ta rutsak ta kaghuni ta ghəŋa gwada ta i'i.

¹² Rfawarfa ta rfu, ka nzata kuni wadāh,

kabga mamu nisəla ghuni dagala ta kzla

kaghuni ta luwa. Manda va tsaya ganapta lu tiri

ta anabiha ta tiŋlaghutá kaghuni.»

Nzaku ka slughul nda tsuwadaka ghəŋa hadik

Mak 9:50, Luk 14:34-35

¹³ «Kaghuni slughula ghəŋa hadik. Ka sabsa nəmaku ma slughul ná, waka lu dza'a nəmglanafta na? Ta had hayhayani wu, ta ghəŋa pghidiŋta ŋa diŋlay mnduha yeya.

¹⁴ «Kaghuni tsuwadaka ghəŋa hadik. Had luwa ta bafta lu ta ghwá ta difaghuta wa.

¹⁵ Had lu ta tsamtá vu ma pitirla ka dzuβamta ma tughuba wa. Ta vli tskala ta fagata

lu ŋa tsuwadakayni ta inda gwal ma tsa həga ya. ¹⁶ Manda tsaya dza'a tsuwadakakwa

tsuwadaka ghuni ta kəma mnduha, kada nghanŋta həŋ ta nərma slna ta magə kuni, ŋa

zləzlvay taŋ ta da ghuni ta luwa.»

ŋlanafta Yesu ta inda zlahu

¹⁷ «Ma fa kuni ta ghəŋ kazlay: Sa da hərđiŋtá zlahu Musa nda tagha skwa la anabi yu

kə'a. Sa da hərđiŋta a yu wu, sa da ŋlanaftá yu. ¹⁸ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata:

Ka ta teke'a luwa nda hadik katsi, had sana skwi dər ned, dər ndəhed dza'a wudanaghuta

lu mataba zlahu Musa, ha ka laghani ta fitika kdavakta inda skwi wa.

¹⁹ «Tsaya tama, dər wa ta kwalaghutá snatá dər ya kwitikw mataba tsa zlahuha ya,

ka tagha magay manda tsa ŋani ya ŋa sanlaha ná, dza'a nzakway tsa mndu ya ka sagəŋ

gudzekw ma ga mghama Lazglafta. Ama ka snasna mndu ta tsa zlahu ya, ka tagha magay manda tsa nani ya n̄a sanlaha guli ná, ka mndu dagala tsa mndu ya dza'azlay ma ga mghama Lazglafta. ²⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Ka malaghumala a kaghuni ta snatá zlahu ka gwal tagha zlahu n̄a mnduha nda la Farisa wu katsi ná, had' kuni dza'a walañtá lami da ga mghama Lazglafta wa.»

Tagha skwi ta gh̄əna basa n̄uduf

²¹ «Nda sna kuni ta skwi mnana lu ta dzidzih̄a mu ghalya kazlay: Yaha ka walañta dzatá mndu* kə'a. Dər wa mndu ta dzatá mndu ná, dza'a klay lu da guma kə'a. ²² Ama ka i'i ta mnaghunata ná, dər wa ta basanavatá n̄uduf ta zwan̄amani ka mukumani a tsi ka tsi, dza'a klay lu ta tsa mndu ya da guma. Dər wa mndu dza'a mnay nda zwan̄amani ka mukumani a tsi kazlay: Ghwadak kə'a ná, dza'a klay lu ta tsa mndu ya ta kəma guyatá gh̄əna gwal tsa guma. Dər wa mndu dza'a mnay nda zwan̄amani ka mukumani a tsi kazlay: Rgha kə'a, nda ra tsa mndu ya n̄a vzaghata da duda vu.

²³ «Tsaya tama, ka kladagha kla ka ta skwi n̄a vlay ta gwir n̄a Lazglafta, ka havaktá ka hada ta gwada ya ta kul dzraku mataba ghuni nda zwan̄ama gha katsi, ²⁴ zlan̄zla ta tsa skwa gha ya hada tavata tsa gwir ya, ka vraghuta ka dzrafta nda tsi karaku, kada vrakta ka vlan̄tá tsa skwa gha ya ta Lazglafta.

²⁵ «Ka mamu skwi mataba ghuni nda mndu katsi, ta kul lagha kuni da vla guma nda tsi ya, n̄avañja ka dzrafta kuni ma kdaku tsi kladaghaghata da vla guma, da klaftá mndu ta tsa guma ta kagha ka vlan̄tá la sludzi, da vzaghatá lu ta kagha da gamak. ²⁶ Kahwathwata ka yu ta mnaghata, had' ka dza'a sabi hada kata kd̄inj a ka ta planatá kd̄avakta penani wa.»

Tagha skwi ta gh̄əna hliri

²⁷ «Nda sna kuni ta skwi mna lu kazlay: Yaha ka da hliri† kə'a. ²⁸ Ama ka i'i ta mnaghunata ná, mndu ta nghafta nda ira mbəzleh ta markwa sani ma mndu ná, nda ghada klutani ta tsa marakw ya ma n̄udufani. ²⁹ Ka ira gha nda ga zeghwi ta kla kagha da ga dmaku katsi, tsakwasliñ tsakwasla ka wud̄id̄inta ka di'in̄. Dər p̄data ka ta fawaya gha turtuk ka ya da vzamta lu ta kagha tsuhtsuh da duda vu. ³⁰ Ala, ka dzva zeghwa gha ta kla kagha da maga dmaku ya, tsin̄tsa ka wud̄id̄inta ka di'in̄, dər p̄data ka ta fawaya gha turtuk ka ya da vzamta lu ta kagha tsuhtsuh da duda vu.»

Tagha skwi ta gh̄əna ghzla marakw

Mat 19:9, Mak 10:11-12, Luk 16:18

³¹ «Ka lu mnata guli na: “Ka ghzliñghzla mndu ta markwa tañ katsi, vindanaftani ta delewera ghzlatani‡.” ³² Ama ka i'i ta mnaghunata na: Ka ghzliñghzla mndu ta markwa tañ, ka ta gh̄əna hliri a tsi wu katsi, famfa ta tsa marakw ya da hliri. Ka klafkla mndu ta marakw ghzliñ lu guli, hliri ta hlə tsa mndu ya,» ka'a.

Gwada ta gh̄əna wadu

³³ «Nda sna kuni ta skwi mnana lu ta dzidzih̄a ghalya na: Yaha ka da walañta wadu kə'a. Manda va tsa wadana ka ta Mgham^S Lazglafta gha ya ná, manda va tsaya ká ka magata. ³⁴ Ama ka i'i ta mnaghunata na: Yaha kuni walañta wadutá vli, dər nda luwa, kabga vla nzakwa Lazglafta ya. ³⁵ Dər nda hadik, kabga vla fa səlani ya. Dər nda luwa Ursalima, kabga luwa Mgham dagala ya. ³⁶ Yaha ka da wadu nda gh̄əna gha, kabga laviñ a ka ta mbədanafta ka n̄usliñ dər ka n̄ra ta ya dər turtuk ma swida gha wa. ³⁷ Gwada ya n̄a sabi ma wa ghuni ná, ka añi tsi, añi. Ka mantsa a tsi wu, mantsa a wa. Inda ya dza'a sganaghata lu ta gh̄əna tsaya ná, sagha da halaway.»

Gwada ta gh̄əna planamtá mndu ta n̄aslu nda n̄aslu

Luk 6:29-30

* 5:21 Ngha ta Sabi 20:13 nda Vrafta ta Zlahu 5:17. † 5:27 Ngha ta Sabi 20:14 nda Vrafta ta Zlahu 5:18. ‡ 5:31 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 24:1. § 5:33 Ngha ta Zlahu 19:12, Mbsak 30:3 Vrafta ta Zlahu 23:22-24.

³⁸ «Nda sna kuni ta mnata lu kazlay: Nda iri dza'a plamta lu ta iri, nda sli'inj dza'a plamta lu ta sli'inj* kə'a. ³⁹ Ama ka i'i ta mnaghunata ná, ka magamaga mndu ta ghwadaka skwi, yaha kuni da vranamta. Katək ná, ka dzughusdza mndu ma lagəŋa gha nda ga zeghwi, mbədanambəda guli ta lagəŋa gha nda ga zlaɓa. ⁴⁰ Ka kurakura mndu ta wlatá kagha kabga ŋa klugudughustá dawra gha, fanavafa guli ta lguta hudá gha. ⁴¹ Ka pgha ta i'i tkwe' ka meli turtuk ka mndu nda kagha ya, pghafpgha gha ka meli his. ⁴² Ka dawəŋdawa mndu ta skwi da kagha vɫəŋvɫa gha. Ka laghala mndu da ɓla nzawa da kagha, ma sɗanaf ka.»

Gwada ta ghəŋa dɗa ghuma

Luk 6:27-28,32-36

⁴³ «Nda sna kuni ta skwi mna lu kazlay: Dvudɗa ta zwanjama gha†, ghuma gha katsi husaghata kə'a. ⁴⁴ Ama ka i'i ta mnaghunata: Dvuwadɗa ta ghuma ghuni, magawa du'a ta ghəŋa gwal ta giri ŋa ghuni. ⁴⁵ Tsaya dza'a kəl kuni ka nzakway ka vərɗa zwana Da ghuni ya ta luwa, kabga tsatsi ta sli'aganaptá fitik ta ghəŋa gwal kul zɗaku ghəŋa taŋ, nda ya ta ghəŋa gwal zɗa ghəŋa taŋ. Ta nzagazna ta imi ta ghəŋa tɗukwa mnduha, nda ya ta ghəŋa ghwadaka mnduha. ⁴⁶ Ka gwal ta dɗutá kaghuni yeya ka kuni laghu dɗuta katsi, mndəra wati nisəla ta dza'a kuni mutsəgəɓta na? Dər gwal tska dzumna guli ná, mantsa ya a ta maga həŋ guli ra? ⁴⁷ Ka ŋa zwanjama gha yeya ta ga kaghuni ta zgu katsi ná, ndaw malaghuta kaghuni tama? Mantsa ya a ta maga gwal kul snəŋta Lazglafta guli ra? ⁴⁸ Nzawanza ka vərɗa mndu manda va nzakwa Da ghuni ta luwa ka vərɗa mndu‡ ya.»

6

Tva vɫa skwi ŋa pɗuha

¹ «Dasuwa ka kuni ta magə kuni ta skwi tɗukwa, yaha kuni da magay ŋa ghubaku ta wa ira mnduha. Ka mantsa tsi ná, mutsafta a kuni ta nisəla ghuni da Da ghuni ta nzakway ta luwa wa.

² «Ta vlə ka ta skwi ŋa pɗu ya, ma ghubu ka ta ghəŋa gha ta ghəŋani, manda ya ta magə gwal ta maga madgwirmadgwir ma həga tagha skwa la Yahuda, nda ya ta pazlala, ŋa ghubaku da mnduha ya. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsu mutsa həŋ ta nisəla taŋ. ³ Ama kagha, ta mbəhu ka ta pɗu ya, ma snəŋ dzva zlaɓa gha ta skwi ta magə dzva zeghwa gha. ⁴ Tsaya dza'a kəl tsa mbəha gha ya ka nzakway ka skwi nda difa. Dza'a plaghampɫa Da gha Lazglafta ta ŋgha skwi ta magə ka ma difa ya.»

Tva maga du'a

Luk 11:2-4

⁵ «Ta ndəbu kuni ta dzvu, ma nza kuni manda ŋa gwal ta maga madgwirmadgwir zɗəgana maga du'a ta həŋ ta sladu ta sladu ma həga tagha skwa la Yahuda, nda ya ta wa madədga tvi* ŋa ŋghəŋta mnduha ta həŋ ya. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsu mutsa həŋ ta nisəla taŋ. ⁶ Ama kagha, ka ta maga du'a ka, laghula da dzuguva gha, ka hafta ka ta tgha gha ka ndəba ka ta dzvu. Dza'a plaghampɫa Da gha ta nzakway ta ŋghay ma difa ya.

⁷ «Ta ndəbu kuni ta dzvu ya, ma gɗa kuni ta vrafta ta gwada turtuk, manda ŋa gwal kul sanjta Lazglafta ta ndanay kazlay: Vrafta ta gwada dza'a kəl Lazglafta ka tsu'anjta kə'a ya. ⁸ Ma taghə kuni ta skala taŋ, kabga nda sna Da ghuni ta skwi ta kumə kuni ma kɗaku kaghuni ka daway da tsi.»

Da ta luwa

⁹ Wya ka kuni da maga du'a tama:
«Da ŋni ta nzakway ta luwa, ka snavasna
hga gha nda ghuba.

* 5:38 Ngha ta Sabi 21:23-25 nda Zlahu 24:19-20, nda Vrafta ta Zlahu 19:21. † 5:43 Ngha ta Zlahu 19:18, nda Vrafta ta Zlahu 23:3-6. ‡ 5:48 Ngha ta Zlahu 19:2, Vrafta ta Zlahu 18:13. * 6:5 Ngha ta Lukwa 18:10-14.

¹⁰ Ka saghasa fitika ga mghama gha, ka maga ka ta skwi ta kumə ka ta hadik, manda ya ta magaku ta luwa.

¹¹ Vlaṅnavla ta skwa zay prək zay ṅni gita.

¹² Plaṅnapla ta dmakuha ṅni, manda ya ta plinista aṅni ta dmakwa gwal ta maganata.

¹³ Ma zlaṅna ka tawa skwi dza'a dzəghaṅnata. Klapkla ta aṅni ma dzva halaway, [kabga ṅa gha ga mgham, nda mbraku, nda glaku, ṅa kdekedzeṅ. Amin!]

¹⁴ «Ka plinispla kuni ta dmakwa mnduha ta magaghunata katsi, Da ghuni ta nzakway ta luwa ná, dza'a plighunispla ta ṅa ghuni guli. ¹⁵ Ama ka had'kaghuni ta plinistá dmakwa mnduha ta magaghunata wu katsi, had' Da ghuni dza'a plighunistá dmakuha kaghuni guli wa.»

Tva maga suma

¹⁶ «Ka ta suma kuni, ma pslaf kuni ta kuma manda ya ta magə ghwadaka mnduha. Ta pslafpsla həṅ ta kuma, kabga ṅa nḡhay mnduha kazlay: Ta suma həṅ kə'a. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsumutsa həṅ ta nisəla taṅ nda tsaya. ¹⁷ Kagha, ka ta suma ka, masamasa ta rdi ma ghəṅa gha ka payanata ka, mbaziṅ ka ta kuma gha guli. ¹⁸ Tsaya dza'a kwal mnduha tsatsafta ta suma ka kə'a. Ta ghəṅa Da gha hada ta nzaku ma dīfa yeya nda nḡha. Dza'a plaghampła tsa Da gha nda nḡha ta skwi ta magə ka ma dīfa ya. Psawapsa ta mutsaftá gadghəl da Lazglafta.»

Skwa gadghəl ta hadik nda ya da Lazglafta

Luk 12:33-34

¹⁹ «Ma tskana kuni ta gadghəla ghuni ta hadik ma vli ya ta zuta zahar, ta ksuta mbəzlar, nda ya ma vli ta zraghata ghalihə guli. ²⁰ Ama tskawa tska ta gadghəla ghuni ta luwa ma vli dza'a kwal zahar zuta, dza'a kwal mbəzlar ksuta, nda ya dza'a kwal ghalihə zraghata. ²¹ Ma vli hada gadghəla gha ya, hada ṅudufa gha guli.»

Nzaku ma tsuwadak

Luk 11:34-36

²² «Iri ná, manda pitirla vgha gha nzakwani. Ka tsidid' ira gha, tsuwadak inda vgha gha. ²³ Ama ka nda badza ira gha, ma grum inda vgha gha. Ka si ma grum nzakwa tsa tsuwadak ma kagha ya katsi, kighkigh dza'a tdikuta tsa grum ya tama!»

Zba'awazba mataba i Lazglafta nda tsemi

Luk 16:13

²⁴ «Had' mndu dza'a laviṅta gwafta ksanatá slna ta mghamha his, ta magaymagay ṅa ya, ta magaymagay ṅa ya, ma va tsa fitik turtuk ya wa. Nda husaṅta sani, ta d'vutá tsi ta sani. Nda ndi'a nzakwani nda sani, ta wudiṅtá tsi ta sani. Laviṅ a kuni ta gwaftá maga slna ṅa Lazglafta, ta magaymagay kuni ṅa tsemi wa.»

Zbawazba ta ga mghama Lazglafta karaku

Luk 12:22-31

²⁵ «Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Ma thə kuni ta he', a nu dza'a mu zay? Nu dza'a mu say? A nu dza'a mu suday ta vgha na kə'a? Malaghumala a hafu ta skwa zay ra? Ari malaghumala a wa a vgha ta lgut na? ²⁶ Nghawangha ta dyak ta ndaraku ta luwa ba. Had' həṅ ta sləgu wu, tska a həṅ ta skwi ta vwah wu, had' həṅ ta tskanatá skwi ma guvur guli wa. Da ghuni ta luwa ta zuṅtá skwi ta həṅ. Malaghumala a kaghuni piw ka hahəṅ wu ra?

²⁷ «Waya mataba ghuni ma mnayni ta he', dza'a slranaghata dau' ta fitika hafani na? ²⁸ Ala, kabgawu ta kəl kuni ka mna he' ta ghəṅa lgut tama ba? Nghawangha ta vzlizla ta magaku ma vwah ba. Had' sana slna ta magata həṅ wu, had' həṅ ta ga lgut wa. ²⁹ Kulam

nda tsa, ka yu ta mnaghunata na: Dər Salumuŋ nda va tsa nzakwani ka gadghəl† ya tani ná, ta fava a ta lgut ta klaftá dínakwa ya dər turtuk ma tsa vzlizlaha ya wa. ³⁰ Ka si mantsa ya ta sudanavata Lazglafta ta lgut dina ta kuzuŋ gita, gamahtsimani ŋa v zamta da vu ya ní, kaghuni yeya dza'a kwal tsi sudavaghunata tama rki? Kay! Nda hta zlg hay nda ŋudufa ghuni.

³¹ «Ma walaŋ kuni ta mna he' tama, ma mnə kuni kazlay: A nu dza'a ŋni zay? A nu dza'a ŋni say? A nu dza'a ŋni suday ta vgha na kə'a. ³² Inda tsaha ya ná, gwal kul snaŋtá Lazglafta ta psay. Nda sna Da ghuni ta luwa ta skwiha ta raku ka ŋa ghuni. ³³ Zbawazba ta ga mghama Lazglafta nda maga skwi tdukwa ta wa irani karaku, dza'a vlaghunavla lu ta inda tsa skwiha ya ta ghəŋani.

³⁴ «Ma mnə kuni kazlay: He', waka yu da magay gamahtsimani na kə'a. Prək gamahtsimani ka ndananatá ghəŋani, prək dər wati ma vaghu nda daŋwani.»

7

Ma tsə kuni ta guma ta ghəŋa mndu

Luk 6:37-38,41-42

¹ «Ma tsə kuni ta guma ta ghəŋa mndu, da tsaghunaghatá lu ta guma ta kaghuni guli. ² Dza'a tsaghunagha tsa Lazglafta ta guma, manda va tsa ta tsə kaghuni ta ghəŋa sanlaha ya. Nda tsa daram ta kəl kaghuni ka gray ŋa sanlaha ya, nda va tsaya dza'a gra lu ŋa kaghuni guli. ³ Kabgawu ta kəl kagha ka laghi da nga slimbítsa udzu ma ira zwaŋama gha, kul nghan̄ta kagha ta dughuslani ma ŋa gha iri na? ⁴ Ari, waka kagha dza'a mnay nda zwaŋama gha “Yaha ka kləgaghata yu ta slimbítsa udzu ta ira gha kə'a,” wya dughuslani ma ŋa gha na? ⁵ Tsa madgwirmadgwira gha ya. Tiŋəl ká ka kliŋtá dughusl ma ira gha karaku, kada nghan̄ta ka ta vli ŋa kligiŋtá slimbítsa udzu ma ira zwaŋama gha.»

⁶ «Ma vlə kuni ta skwi nda ghuḃa ŋa kriha, da mbədavatá tsi valafta ta kaghuni ka patsaghunata. Ma vza kuni ta mizidikwa ghuni ta kəma ghuvazu da diŋlanaptá tsi, ka mbədavata da hi'ida kaghuni.»

Mndu ta zbay ta mutsay

Luk 11:9-13

⁷ «Dawawadawa dza'a vlaghunavla lu. Zbawazba dza'a mutsay kuni. Gawaga ta zgu dza'a gunaghunaguna lu ta watgha. ⁸ Dər wati ma mndu ta dawəŋta, ta mutsay. Dər wati ma mndu ta zbaŋta, ta slafsla tida. Ta gunanaguna lu ta watgha ta mndu ta gatá zgu. ⁹ Waya ma kaghuni dza'a klaftá pala ka vlaŋtá zwaŋani dawəŋer tsi ta skwa zay na? ¹⁰ Ari, ka klipi dawəŋ tsa zwaŋ ya, ka klaftani ta nahadik ka vlaŋta na? ¹¹ Ka si kaghuni ta nzakway ka ghwadaka mnduha, nda sna kuni ta klaftá ŋərma skwiha ka vlaŋtá zwana ghuni ya ní, Da ghuni ta luwa yeya dza'a kwal kul snaŋta klaftá skwiha dínadina, ka vlaŋtá gwal ta dawəŋta da tsi rki?»

Hbatá ghəŋa zlahu

¹² «Inda skwi má ta kumə kaghuni ta magaghunata mnduha ya, maganawamaga kaghuni guli ta hahəŋ, kabga tsaya klatá ghəŋa zlahu Musa, nda gwada la anabi*.»

Tviha his

Luk 13:24

¹³ «Lamwa la nda ta watgha slrehwa, kabga watgha bughwa ná, bla a labə tida wa ta kla mndu da vla zadaku. Nda ndəgha gwal ta dza'a nda tida. ¹⁴ Watgha slrehwa ná, nda bla ka lu ta labə tida, ta kla mndu da hafu. Sira a gwal ta mutsa labə tida guli wa.»

Ghwadaka anabiha

Luk 6:43-44

¹⁵ «Dasuwa ka kuni nda anabiha ta tsakalawi ta sli'amta da taba ghuni manda tuwak, ama ma ŋudufa taŋ ta sidi həŋ manda kramtak mtak. ¹⁶ Ta slna taŋ dza'a tsatsafta kuni ta həŋ. Ta dagay lu ta yakwa fwa inabi ta teki ra? Ari, ta dagay a lu ta yakwa ghuraf ta

† 6:29 Ngha ta 1 Mghamha 10. * 7:12 Ngha ta la Ruma. 13:8-10.

hlu'a na? ¹⁷ Inda fu zďa n, zďa yakwani. Ala, ka zďa a fu n, zďa a yakwani guli wa. ¹⁸ Had fu zďa ta laviŋta yaft yakwa fu kul zďaku wa. Manda tsaya guli n, had fu kul zďaku ta yaft yakwa fu zďa guli wa. ¹⁹ Inda fu kul zďaku yakwani, ta tsirjtsa lu ka vzamta ma vu. ²⁰ Tsaya tama, ta yakwa taŋ ta tsatsafta lu ta h.

Vrďa duhwalha Yesu

Luk 13:25-27

²¹ «Inda gwal ta mnay kazlay: Mghama ďa, Mghama ďa! k'a a dza'a lami da ga mghama ďa wa. Ba mndu ya ta maga skwi ta kum Da ďa ta nzakway ta luwa kwerjkej dza'a lami. ²² Nda ndgha gwal dza'a mnay ŋa ďa baďu tsa kazlay: Mghama ďa, Mghama ďa! Aŋni a si ta kla lwa Lazglafta nda hga gha kay ra? Aŋni a si ta ghazla ghwadaka sulkum nda hga gha kay ra? Aŋni a si ta maga ndghata mazmzmha nda hga gha kay guli ra k'a. ²³ Ka yu dza'azlay nda h baŋluwa na: "Ta walaŋ a yu ta snaŋt kaghuni wu. Laghwala ta vata i'i, kaghuni gwal maga ghwadaka skwiha†."»

Hgaha his

Luk 6:47-49

²⁴ «Mantsa tama, dr wati ma mndu ta snaŋt na gwada ta mn yu na, ka ksa slna nda tsi, dza'a nzakway tsa mndu ya ka gragra nda sana mndu nda hida ta baft hgani ta kutumba. ²⁵ Ka sagha imi, ka lagha zala vlunduf dista tsa hga ya. Zlu a wu, kabga thaf ta kutumba lu. ²⁶ Dr wati ma mndu ta snaŋt na gwada ta mn yu na, ka kwalaghut tsi ta ksa slna nda tsi, ka gragra tsa mndu ya guli nda sana mndu ka rgha ta baft hgani ta wutak. ²⁷ Ka sagha imi, ka lagha zala vlunduf dista tsa hga, ka saf falak guk grunja, ka zlut tsi tesne',» ka'a.

Taghay Yesu ta skwi nda sgit

²⁸ Manda kdinja Yesu ta mna tsa gwadaha ya, ka ndrmim mnduha katakata ta tsa tagha skwani ya, ²⁹ kabga nda sgit ma tsa ŋani tagha skwi ya, nza a manda tsa ŋa gwal tagha zlahu ŋa taŋ ya wa.

8

Mbanafta Yesu ta mndu nda rďa mndu tida

Mak 10:40-45

¹ Manda saha Yesu ta ghw, ka sli'aft ndghata dmga mistani. ² Ka lagha sana mndu nda rďa mndu tida zlmbata ma ghuvani, ka'a mantsa: «Mghama ďa, ka ta kumay ka, laviŋlava ka ta mbidifta,» ka'a. ³ Ka fadapt Yesu ta dzvani ka ksaŋta, ka'a nda tsi mantsa: «Ta kumay yu, mbafmba gha,» ka'a. Gi hadahada ka mbaftá tsa mndu ya. ⁴ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Yahayaha ka mnanant mndu! La ka dza'a ka da marant vgha gha ta mnda dra skwi ŋa Lazglafta, ka plata ka ta ghŋ nda skwi manda ya mna zlahu Musa, kada snaŋta mnduha nda mba* ka k'a,» ka'a nda tsi.

Mbanafta Yesu ta kwalva mghama sludza la Ruma

Luk 7:1-10, Yuh 4:43-54

⁵ Ta lam Yesu da luwa Kafarnahum, ka lagha sana mghama sludza la Ruma ndba dzvu da tsi. ⁶ Ka'a nda tsi mantsa: «Mghama ďa, wa'a kwalva ďa ta hani mintgha gzmbla' a ta ghuya dŋwa katakata,» ka'a. ⁷ «Ta dza'a yu da mbanafta,» ka Yesu nda tsi. ⁸ «Mghama ďa! Ra a yu ka lagha gha da ini wa. Ka sabsa gwada te' ma wa gha n, dza'a mbaku kwalva ďa. ⁹ I'i guli n, mista malih nziŋta yu, mamu sludziha mista i'i guli. "Ka la!" ka yu nda sani, gi sli'ani. Ka "saghasa!" ka yu nda sani, gi saghani. Ka "maga ta ya!" ka yu nda kwalva ďa, gi magayni,» ka tsa mghama sludzi ya.

¹⁰ Snanata Yesu ta tsa gwada mghama sludzi ya, ka laghu tsi ndrmimay. Ka'a nda tsa gwal mistani ya mantsa: «Kahwathwata k yu ta mnaghunata, dr mataba la Isra'ila, ta slaf a yu ta mndrga zlghay nda ŋudufa mndu manda nana wa. ¹¹ Ka yu ta mnaghunata n, nda ndgha gwal zlghay nda ŋuduf mndrga nana dza'a sli'agaghata daga ma mndra

† 7:23 Ngha ta Zabura 6:9. * 8:4 Ngha ta Zlahu 14:2-23.

luwa nda ya mista luwa[†], ka nzata ka za skwi kawadaga nda i Abraham nda Izak nda Yakubu ma ga mghama Lazglafta. ¹² Ama gwal má dza'a nzakway ka zwana za hëga ga mghama Lazglafta ya, dza'a hlahla lu ta hëj ka pghidinta da grum ma bli, ma vli ña taw nda hpaða sli'inq,» ka'a.

¹³ Ka Yesu nda tsa mghama sludzi ya mantsa: «La dzagha gha! Dza'a magamaga lu manda ya zlg haf ka,» ka'a. Gi ma va tsa fitik ya ka mbaftá tsa kwalvani ya.

Mbanafta Yesu ta midza Piyer

Mak 1:29-34, Luk 4:38-41

¹⁴ Ka sli'aftá Yesu ka lagha da Piyer, ka slanaghatá tsi ta midza Piyer ta hani ta basa ñudidar. ¹⁵ Ka ksantá tsi ta dzvu, ka mbaftá tsi da tsa ñudidar ya. Ka sli'aftá tsi ka maganató skwa zay.

¹⁶ Gahawani, ka hladaghatá lu ta ndghata gwal nda ksa da ghwadaka sulkumha. Ka ghazligintá tsi ta tsa ghwadaka sulkumha ya nda gwada ma wani. Ka mbambanaftá tsi ta inda gwal kul dughwanaku. ¹⁷ Mantsa ya magata tsi ña dzanaghatá ghëja gwada ya mna anabi Isaya kazlay:

«Tsatsi ka ghëjani ta hlaghutá

darwaha mu,

ka mbambanafta ma kwala mu

kul dughwanaku[‡] k'a ya.»

Mamay mnduha ta dza'a mista Yesu

Luk 9:57-62

¹⁸ Nghanata Yesu ta dënga ta wanafta ná, «mbadma ta a ñlu a,» ka'a. ¹⁹ Ka lagha sana mnda vinda zlahu slanaghatá, ka'a nda tsi mantsa: «Malëma dá! Ta dza'a mista gha yu dër dza'a diga ka,» ka'a. ²⁰ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Gërhanha ná, mamu ghurumha tañ. Dyakha ta ndaraku ta luwa guli, mamu hëgaha tañ. Ama Zwanja mndu ná, had dër vli ña fadatani ta ghëjani wu,» ka'a.

²¹ Ka sani mataba duhwalhani mantsa: «Mghama dá! Zlihazla ka dza'a yu da padamta da dá karaku,» ka'a. ²² Ka Yesu nda tsi mantsa: «Mbadma kagha mista dá! Zlanzla ta gwal nda rwa ka pada hëj ta mbliha tañ,» ka'a.

Lbanata Yesu ta falak ta drëf

Mak 4:35-41, Luk 8:22-25

²³ Ka sli'aftá Yesu ka lami da kwambalu, ka laghu duhwalhani mistani. ²⁴ Tata ndëru hëj ta drëf, ka sli'avafá mghama falak, ka kapatsa'uwaku imi, ka sli'i da kwambalu. Ma tsa fitik ya, ta hanutá hanani Yesu. ²⁵ Ka sli'aftá duhwalhani ka lagha sli'anafá. Ka hëj nda tsi mantsa: «Mghama dá, kata ta amu, dza'a rwaku mu!» ka hëj. ²⁶ Ka Yesu nda hëj mantsa: «Nu ta kël kuni ka zlëj. Kay! Nda hta zlg hay nda ñudufa ghuni,» ka'a. Ka sli'aftá tsi ka davanaghatá falak nda drëf, ka nzatá vli tóekw. ²⁷ Ka ndërmim tsa mnduha ya katakata. «Wa na mndu na ta snë[§] dër falak nda drëf tani ta gwadani katëk na?» ka hëj.

Mbanafta Yesu ta sana mnduha his nda ghwadaka sulkum ma hëj

Mak 5:1-10, Luk 8:26-39

²⁸ Bhadapta tañ ta tsa sana ñla drëf ta hadika Gadaraniya ya, ka sli'agaptá sana mnduha his ma kulu kasu halaway, ka lagha hëj da guyay. Ta zlëjay lu ta hëj katakata, laviñ a mndu ta walarñta labë nda tvë tsa wa. ²⁹ Ka gi dzë hëj ta lawlaw. Ka hëj mantsa: «Nya mataba mu nda kagha ní Zwanja Lazglafta? Sagha da ghuyarñaftá ka ta kul magaku fitikani ra?» ka hëj.

³⁰ Tsaw manda a nda hëj, mamu sana bra ghuvazu* dagala ta nghë lu. ³¹ Ka ndëbu tsa halawayha ya ta dzvu da Yesu. Ka hëj mantsa: «Ka ta ghzla añni ka ná, ghuna ta añni da

[†] 8:11 Mndëra luwa: Tsaya tva safa fitik. Mista luwa: Tsaya tva dëdakwa fitik. [‡] 8:17 Ngha ta Isaya 53:4. [§] 8:27 Ngha ta Zabura 65:8, 89:10, 107:23-32. * 8:30 Ngha ta Markus 5:11.

a bra ghuvazuha a,» ka h̄əj. ³² Ka'a nda h̄əj mantsa: «Lawala!» ka'a. Ka sli'agaptá h̄əj ka sli'amta da tsa ghuvazuha ya. Ka vazagatá tsa bra ghuvazuha ya ta vgha ta vata vli, ka rkaghata da dr̄əf, ka zadamtá h̄əj mida.

³³ Ka sli'af̄ta tsa gwal si ta ngha h̄əj ya nda hwaya, ka laghwi da luwa da mna inda skwi ta maguta, nda ya ta slanaġhatá tsa mnduha kasu halaway ya. ³⁴ Ka sli'agaptá mnduha ma luwa nekwnekw da guya Yesu. Na tsa gi nghan̄ta taŋ ta Yesu ya, «kd̄əkkd̄ək, sli'apsli'a ma hadika ŋni,» ka h̄əj nda tsi.

9

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rwa s̄əlani

Mak 2:1-12, Luk 5:17-26

¹ Ka sli'af̄tá Yesu ka lami da kwambalu, ka vr̄əglaghuta nda ta dr̄əf, ka b̄hadaghatá tsi da luwani*. ² Ka tsukwadaghatá sana mnduha da tsi ta kativin̄j ta sana mndu nda rwa s̄əlani. Nghanata Yesu ta zlḡhay nda ŋudufa taŋ, ka'a nda tsa mndu nda rwa s̄əlani ya mantsa: «Saḡəŋ! ŋavaŋa gha, nda pla dmakwa gha!» ka'a.

³ Ka sanlaha ma gwal tagha zlahu ŋa mnduha ma gh̄əŋa taŋ mantsa: «Na mndu na ná, ta kwarakwara ta gh̄əŋa Lazglafta†,» ka h̄əj. ⁴ Nghadapta Yesu ta skwi ta ndanu h̄əj, ka'a mantsa: «Kabgawu ta k̄əl kuni ka ndana tsa ghwad̄aka ndanu ya na? ⁵ Mal blakwa mnay kazlay: Nda pla dmakwa gha k̄ə'a re, ari, mal mnay kazlay: Sli'af̄sli'a gha ka mbad̄aka ta mbada k̄ə'a na? ⁶ Ala, kada grafta kuni mamu Zwaŋa mndu nda mbrakwa plin̄tá dmakwa mnduha ta na gh̄əŋa hadik na k̄ə'a,» ka'a nda tsa mndu nda rwa s̄əlani ya mantsa: «Sli'af̄sli'a gha, kla ta kativin̄j gha ka dza'a ka dzagha gha,» ka'a.

⁷ Gi brahwat sli'af̄sli'a tsa mndu ya ka laghwi tsi dzaghani. ⁸ Nghanata d̄əmḡa ta tsaya, ka ksutá tsi ta h̄əj ka zl̄əŋ. Ka zl̄əzlvu h̄əj ta Lazglafta ta vlan̄tá mnd̄ərga tsa mbraku ya ta mnduha.

Hḡafta Yesu ta Mata ŋa dza'a mistani

Mak 2:13-17, Luk 5:27-32

⁹ Manda sli'af̄ta Yesu ka zluŋtá tsa vli ya, ka nghan̄tá tsi ta sana mndu ta hḡə lu ka Mata, ta nzaku ma h̄əga tska dzumna. «Mbad̄a mista d̄a!» ka'a nda tsi. Ka sli'af̄ta Mata ka laghwi mistani.

¹⁰ Tahula tsa, ka nzatá Yesu ka za skwa zay ga Mata. Ka sli'adaghatá nd̄əghata gwal ta tska dzumna, nda sanlaha ma ghwad̄aka mnduha nzata ka za skwa zay nda tsi, kawadaga nda duhwalhani. ¹¹ Nghay la Farisa ta tsa zay taŋ ta skwa zay kawadaga ya, ka h̄əj nda duhwalhani mantsa: «Kabgawu ta k̄əl Mghama ghuni ka za skwa zay kawadaga nda gwal tska dzumna, nda ya nda ghwad̄aka mnduha‡ na?» ka h̄əj.

¹² Slrew lami da sl̄əm̄əŋa Yesu, ka'a mantsa: «Had̄ mnduha d̄ughwana d̄ughwana ta zba duhtur wa, gwal kul d̄ughwanaku yeya ta zbay. ¹³ Lawa tsatsa klatá gh̄əŋa gwad̄a ya mn̄ə Lazglafta kazlay: Tawa hidahida skwi ta zd̄igihata pla gh̄əŋ nda rini§ a wu k̄ə'a ya. Sagha a yu h̄əga gwal td̄ukwatd̄ukwa wa, gwal dmaku ŋa i'i ta sagha da hagay,» ka'a.

Gwad̄a Yesu ta gh̄əŋa suma

Mak 2:18-22, Luk 5:33-39

¹⁴ Ka sli'af̄tá duhwalha Yuhwana mnda maga batem ka lagha d̄awaŋta da Yesu, ka h̄əj mantsa: «Kabgawu ta kwal ŋa gha duhwalha suma, ya wya ta suma aŋni nda la Farisa tazlay na?» ka h̄əj. ¹⁵ Ka Yesu nda h̄əj mantsa: «Dza'a lavin̄lava gwal hagar̄ lu da vla kla makwa ta nzata zuzu'uva, ka ta kawadaga zwaŋa midzi nda h̄əj ra? Dza'a saghasa fitik ŋa kl̄əgadanaghutá h̄əj ta zwaŋa midzi. Ma tsa fitik ya dza'a suma h̄əj ta suma.

¹⁶ «Had̄ mndu ta tsa'atá lfida lgut ka tsamtá halata lgut nda tsi wa. Ka mantsa tsi, dza'a sganaghasga tsa lfidani ya ta md̄ukwiŋta tsa halatani ya. ¹⁷ Had̄ lu guli ta pghamtá ima inabi ta ka nuni da halata zliba huta wa. Ka mantsa tsi, dza'a tuta tsa zliba huta ya, ŋa

* 9:1 Ka Markus 2:1 na: Kafarnahum tsa luwani ya. Ngha ta Mata 4:13. † 9:3 Ngha ta Zlahu 24:16. ‡ 9:11 Ngha ta aya 10-11 nda Lukwa 15:1-2. § 9:13 Ngha ta Huseya 6:6.

mbuzuta ima inabi, lpay lu ma zliba huta guli. Ima inabi ta ka nuni ná, ma zliba huta ta ka lfidani ta pghamta lu. Tsaya dza'a kəl həj his his ka nzata dina.»

Vranamta Yesu ta hafu da sana zwaŋa makwa

Mak 5:21-43, Luk 8:40-56

¹⁸ Tata mna tsa gwada ya Yesu ŋa taŋ mantsa, ka lagha sana mali mataba la Yahuda zləmbata ma ghuvani. Ka'a nda tsi mantsa: «Ta nzdava a makwa da manda saba hafu mida wa, sawi fanaghatá dzva gha ta ghəŋani ka mbafta tsi,» ka'a. ¹⁹ Ka sli'aftá Yesu kawadaga nda duhwalhani, ka dza'a mista tsa mali mataba la Yahuda ya.

²⁰ Ka sli'aftá sana marakw ta magay vakwani ghwaŋpɔdɔ his ta paghaku, ka lagha tsi ksaŋtá wa lguta Yesu nda ga muhul hul. ²¹ Tsaw ka tsa marakw ya ma ghəŋani na: «Dər wa lgutani yeya ksaŋ yu tadda ná, dza'a mbaku yu,» ka'a. ²² Ka mbədavatá Yesu, ka nghanavatá tsi. Ka'a nda tsi mantsa: «Ŋavaŋa gha makwa da! Zlghay nda ŋudufa gha ta mbaghafta,» ka'a. Gi hadahada ka mbaftá tsa marakw ya.

²³ Ka bhadaghatá Yesu da tsa mali mataba la Yahuda ya, ka slanaghatá tsi ta gwal ta vya siŋlak, nda gwal ta vaza vgha. ²⁴ Ka'a nda həj mantsa: «Laghwala, ta mta a na makwa na wu, hani ta hani tsi,» ka'a. Ka ghuḅasu həj. ²⁵ Manda mbiginṭa lu ta mnduha dzibil, ka lami Yesu da həga. Ka ksaftá tsi ta tsa zwaŋa makwa ya ta dzvu, ka sli'aftá tsa makwa ya. ²⁶ Ka tutá tsa skwi ta magata ya wdid ma luwa.

Mbanafta Yesu ta ghulpata mnduha his

²⁷ Manda sli'afta Yesu ma tsa vli ya ka sli'i, ka sli'aftá sana ghulpa ta mnduha his mistani nda hagaku. «Zwaŋa Dawuda! Tawa ta hidahida ta aŋni!» ka həj.

²⁸ Ka lamə Yesu da həga, ka lagha həj slanaghata. Ka Yesu nda həj mantsa: «Grafgra kuni kazlay: Dza'a laviŋlava yu ta mbaghunafta kə'a ra?» ka'a nda həj. «Aŋi Mghama da,» ka həj nda tsi. ²⁹ Ka ksaŋtá tsi ta iriha taŋ. «Manda va tsa zlghafta ghuni nda ŋuduf ya ná, ka magamaga tsi manda va tsa,» ka'a nda həj. ³⁰ Ka mbaftá tsi iriha taŋ ya. «Yahayaha kuni walaŋta mnanatá mndu!» ka Yesu ka ŋdaŋda nda həj. ³¹ Na tsa saba tsa gwal nda ghulpa ya, ka laghu həj da ta gwada ta Yesu ma inda tsa hadik ya.

Mbanafta Yesu ta sana rgha

³² Ta mbəd hul tsa mnduha si nda ghulpa ya, ta kladaghatá lu da Yesu ta sana mndu tsiŋ ghwadaka sulkum ka rgha. ³³ Ka ghzligiŋtá Yesu ta tsa ghwadaka sulkum ya mida. Ka zlaftá tsa mndu si ka rgha ya ta gwada tsələj. «Ka yawu ka yawu, ta ngha a lu ta mndərga skwi manda na ma Isra'ila wu,» ka dəmgə ka ndərmimay. ³⁴ «Mghama ghwadaka sulkum ta vlaŋtá mbraku ta Yesu ta kəl tsi ka ghazla ghwadaka sulkumha*,» ka la Farisa nda ŋa taŋ.

Tawata Yesu ta hidahida ta dəmgə

³⁵ Ka rə Yesu ta vli ma inda luwa dagaladagala nda zwana luwa tani. Ka tataghə tsi ta skwi ŋa mnduha ma həgaha tagha skwa la Yahuda. Ka mnə tsi ta Lfida Gwada ta ga mghama Lazglafta, ka mbamba mnduha ma inda daŋwaha, nda inda ya ta raghwa mndu. ³⁶ Kə'a ka Yesu waftá dəmgə ná, ka ksaŋtá tsi ka hidahida, kabga nda hərfa həj, ta had mbraku ma həj wu, nda nza həj manda tuwakha kul had mndu ŋa nghay†. ³⁷ Ka'a nda duhwalhani mantsa: «Dagala skwi ŋa ts kay ta vwah, slaghu a gwal ŋa ts kay wa. ³⁸ Ndəḅawa ndəḅa ta dzvu da mnda vwah ka ghuna tsi ta gwal ksa slna, ŋa ts kanatá skwi ta vwah,» ka'a.

10

Hga duhwalha Yesu ghwaŋpɔdɔ his

Mak 3:13-19, Luk 6:12-16

¹ Ka hagaftá Yesu ta duhwalhani ghwaŋpɔdɔ his. Ka valaŋtá tsi ta mbrakwa ghazla ghwadaka sulkum, nda mbamba mnduha ma inda daŋwaha, nda ya ma inda daŋwaha ta

* 9:34 Ngha ta 12:24. † 9:36 Ngha ta Mbsak 27:17, nda 1 Mghamha 22:17.

raghwa mndu nda raghwa ta hən̄j. ² Wya hga tsa gwal ghwan̄p̄d̄ə his ya: Tan̄tan̄ani, Simun̄j ta h̄gə lu ka Piyer, nda Andre ta nzakway ka zwan̄jamani, nda Yakubu zwan̄ja Zebedi, nda Yuhwana ta nzakway ka Zwan̄jamani, ³ nda Filip, nda Bartelemi, nda Tuma, nda Mata mnda tska dzumna, nda Yakubu zwan̄ja Alfe, nda Tade, ⁴ nda Simun̄j mnda la Kananit, nda Zudas Iskaryut ta skwaptá Yesu ya.

Ghunaf̄ta Yesu ta duhwalhani ghwan̄p̄d̄ə his

Mak 6:7-13, Luk 9:1-6

⁵ Tsa gwal ghwan̄p̄d̄ə his ya ghwan̄agha Yesu da luwa. Ka'a nda hən̄j ma k̄daku tsi ka ghuna hən̄j mant̄sa: «Yaha kuni dza'a da mndu kul nzakway ka la Yahuda. Yaha kuni lami da luwa la Samari. ⁶ Lawa tvə la Isra'ila, hahən̄j ná, nda nza hən̄j manda tuwak nda zada. ⁷ Lawa ka mna kuni n̄ja tan̄j kazlay: Ndusagaha ndusa ga mghama Lazglafta, kə'a. ⁸ Ka mbamba kuni ta gwal kul d̄ughwanaku, ka sli'aganapta kuni ta gwal nda rwa, ka mbambanafta kuni ta gwal nda ksa da rd̄a mndu, ka ghazliŋta kuni ta ghwadaka sulkumha. Zlghaf ka mbalay kaghuni ka vla kaghuni guli ka mbalay. ⁹ Yaha kuni klaftá dər dasu, dər t̄sedi, dər skwi n̄ja da manaka t̄sedi ma zliba ghuni. ¹⁰ Yaha kuni klaftá dər zliba mbuluh. Turtuktuk ka kuni da klaftá lgut. Yaha kuni klaftá b̄ab̄ah, dər dafa, kabga nda ra ka mutsay mnda slna ta skwa zayni*.

¹¹ «Ka lamla kuni da luwa dagala, dər da zwan̄ja luwa a tsi, zbawazba ta mndu ya nda fa vghani n̄ja tsu'aftá kaghuni. Ka nzata kuni ga tsa mndu ya ha ka sagha fitika sli'afta ghuni. ¹² Ta lamə kuni da h̄əga ga mndu ya, “ka nza z̄d̄akwa Lazglafta nda kaghuni†,” ka kuni dazlay. ¹³ Ka nda fa vgha gwal ma tsa h̄əga ya n̄ja tsu'a z̄d̄aku katsi, dza'a nzaku tsa z̄d̄akwa ghuni ya ta gh̄əna tan̄j. Ala, ka fa a vgha tan̄j wu katsi, ka vragaghuvra tsa z̄d̄akwa ghuni ya da kaghuni. ¹⁴ Ka kwalaghukwala lu ta tsu'aftá kaghuni snaghuna a lu ta gwada ghuni wu katsi, sli'apwa sli'a ma tsa h̄əga ya, ka ma tsa luwa ya a tsi, ka tukwiŋta kuni ta rgitik ta s̄əla ghuni. ¹⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, bad̄u tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta gh̄əna mnduha ná, ta d̄ərd̄ər n̄ja luwa Suduma nda Gwamura dza'a nzakwa tsi ka n̄ja mnduha ma tsa luwa ya.»

Skwi dza'a slan̄aghatá duhwalha Yesu

Mak 13:9-13, Luk 21:12-17

¹⁶ «Wana yu ta ghuna kaghuni manda tuwakha da taba kramtak mtakha. Ka nzata kuni nda hid̄a manda nahadik, manda gh̄ər̄bu' kul had̄ gwada ta gh̄əni ya ká kuni da nzata guli. ¹⁷ Dasuwa ká kuni, dza'a hlay mnduha ta kaghuni da vla guma. Dza'a sləvay hən̄j ta kaghuni nda gasl̄ərb̄aha ma h̄əga tagha skwa tan̄j. ¹⁸ Dza'a hlay lu ta kaghuni, kabga gwada ta i'i ta kəma n̄juma nda ya ta kəma mghamha. N̄ja nzakwa ghuni ka masl̄əmtsəka d̄a ta kəma tan̄j, nda ya ta kəma sanlaha ma mnd̄əra mnduha. ¹⁹ Ka hlafhla lu ta kaghuni ka hladaghata ta kəma guma katsi, yaha kuni da ndana skwi n̄ja mnay ghuni, nda ya ka kuni dza'a da gwad̄ay. Dza'a vlaghunavla Lazglafta ta gwada ya n̄ja gwad̄ay ghuni ma va tsa fitik ya. ²⁰ Tsa gwada dza'a kuni gwad̄ay ya ná, kaghuni a dza'a gwad̄ay wu, Sulkuma Da ghuni dza'a gwad̄ay nda ma kaghuni.

²¹ «Zwan̄jamani dza'a vlatá zwan̄jamani n̄ja dzata. Dani dza'a vlatá zwan̄ani n̄ja dzata. Dza'a nd̄əranava nd̄əra zwana tan̄j ta dadaha tan̄j, n̄ja vlatá hən̄j n̄ja p̄slata. ²² Dza'a husan̄husa kuni ta inda mnduha ta gh̄əna gwada ta i'i. Ama mndu dza'a k̄danakta ná, dza'a mbaku. ²³ Ka ta giri lu n̄ja ghuni ma sana luwa katsi, ka hwaya kuni da sana luwa. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma k̄daku kuni ka ranaftá inda luwaha la Isra'ila ná, dza'a vragaghavra Zwan̄ja mndu.

²⁴ «Malaghumala a mndu ta taghə lu ta skwi n̄ani, ka mndu ta taghanatá skwi wa. Malaghumala a kwalva ta dan̄jahəgani guli wa. ²⁵ Laviŋlava mndu ta taghanata lu ta skwi ta nzakway ka guram nda mndu ta taghanatá skwi. Laviŋlava kwalva ta nzakway ka

* 10:10 Ngha ta 1 La Kwareŋt. 9:14, nda 1 Timute. 5:18. † 10:12 Ka nza z̄d̄aku nda kaghuni: Tsaya ga zgwa la Yahuda ta lagha hən̄j da mndu.

guram nda danahəgani guli. Ka si halaway, ka lu ta hga danahəga ya ní, kighkigh ká lu dza'a hga gwal ma tsa həga ya tama?»

Faftá ghəŋ ta Yesu

Luk 12:2-7

²⁶ «Yaha kuni da zləŋa həŋ. Had skwi bukwana lu dza'a kwal kul sabi ta dabi wa. Had skwi difana lu dza'a kwal lu tsatsafta guli wa. ²⁷ Skwi mnaghuna yu ma grum ya ná, mnawa mna banluwa. Skwi mnaghuna lu ma sləməŋ ma sləməŋ ya guli ná, gugudawa guguda ta wa lilwa. ²⁸ Ma zləŋ kuni ta gwal ta dzatá slu'uvgha ta kwal kul laviŋta dzatá hafu. Lazglafta ta laviŋta zadánatá[‡] slu'uvgha nda hafu tani ma həga vu ya ŋa zləŋay katək. ²⁹ Had lu ta skwaptá tiyti his ta kwaɓu ra? Kulam nda tsa ná, had ya dər turtuk ma həŋ dza'a zadavaghuta kul dvaftá Da ghuni wa. ³⁰ Nduk nda swidi ma ghəŋa ghuni tani ná, mbədəf mbədə Lazglafta demdem. ³¹ Yaha kuni da zləŋ, mal kaghuni sgítani ka ndəghata tiytiha.

³² «Tsaya tama, ka ŋa Yesu i'i ka mndu ta kəma inda mndu katsi ná, i'i guli ná, ŋa da na mndu na wu, ka yu dza'azlay ta kəma Da da ta nzakway ta luwa. ³³ Ala, ka ŋa Yesu a[§] i'i wu, ka mndu ta kəma mnduha ya guli ná, i'i guli ná, ŋa da a na mndu na wu, ka yu dza'azlay ta kəma Da da ta nzakway ta luwa.»

Zdaku a klagagha Yesu wa

Luk 12:51-53, 14:26-27

³⁴ «Yaha kaghuni da ndanay kazlay: Zdaku klagagha i'i da ghəŋa hadik kə'a. Kafay klagagha yu. ³⁵ Saghasa yu da dganatá i zwaŋ nda dani, ta i makwa nda mani, ta i ghwa'ali nda midzani. ³⁶ Gwal ma həga ga mndu dza'a nzakway ka ghuma mndu ma va tsa həga* ya.»

Vlatá ghəŋ manda ŋa Yesu

³⁷ «Ka malaghumala dvafta mndu ta dani ka mani a tsi ka i'i ná, ta nza a tsa mndu ya ka ŋa da wa. Ka malaghumala dvafta mndu ta zwaŋani ka makwani a tsi ka i'i ná, ta nza a tsa mndu ya ka ŋa da guli wa. ³⁸ Ka kla a mndu ta udza zləŋayni ka dza'a mista da wu ná, ta nza a tsa mndu ya ka ŋa da wa. ³⁹ Ka ta nzula hafa da yu ka mndu katsi ná, dza'a zadinzaɗa tsa mndu ya ta tsa hafani ya. Mndu ta zadinɗa hafani ta gwada ta i'i guli ná, dza'a mutsay tsa mndu ya ta tsa hafani ya guli.»

Mndu ta tsu'aftá duhwaha Yesu ná, Yesu tsu'af tsi

Mak 9:41

⁴⁰ «Ka tsu'aftsu'a mndu ta kaghuni, i'i tsaya tsu'af tsi. Mndu ta tsu'aftá i'i guli, mndu ta ghunagatá i'i tsaya tsu'af tsi guli. ⁴¹ Mndu ta tsu'aftá anabi kabga nzakwani ka anabi ná, dza'a mutsay ta nisəla manda ya ta vlə lu ŋa anabi. Mndu ta tsu'aftá mndu tdukwa, kabga nzakwani ka mndu tdukwa ná, dza'a mutsay ta nisəla manda ya ta vlə lu ŋa mndu tdukwa. ⁴² Mndu ta tanaftá dər leghwa imi ləŋləŋa yeya tsi ŋa say ta sani turtuk mataba tsa zwaniha ya, kabga nzakwani ka duhwala da ná, kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had nisəla tsa mndu ya dza'a zwaduta wa.»

11

Ghunafta Yuhwana ta mnduha

Luk 7:18-35

¹ Manda kdakwa Yesu ta tsa tagha skwiha ŋa tsa duhwahani ghwanɗə his ya ná, ka sli'aftá tsi hada ka laghwi da ra luwaha ma tsa hadik ya ŋa tagha skwiha, nda ya ŋa mna Lfida Gwada.

Dawutá vla Yuhwana mnda maga batem

[‡] 10:28 Ngha ta Yakubu 4:12. [§] 10:33 Ngha ta 2 Timute. 2:12. ^{*} 10:36 Ta ghəŋa aya 35-36, ngha ta Mika 7:6.

² Ma tsa fitik ya, ma gamak na Yuhwana mnda maga batem. Ka snaŋtá tsi ta mna gwada ta Kristi nda slnaha ta magə tsi. Ka ghunaftá tsi ta sanlaha ma duhwalhani ³ da dawanta da Yesu kazlay: Kagha Kristi dza'a sagha ya re, ari ka kzla ŋni ta sana mndu a na kə'a. ⁴ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Lawa mnanatá Yuhwana ta skwi ya snaŋ kuni nda skwi ya nghanj kuni. ⁵ Nda nghanj gwal si nda ghulpa ta vli. Ta mbada gwal si nda raghwa səla taŋ. Nda mbamba gwal si nda rda mndu ta həŋ. Nda sna gwal si ka matghəm ta sləməŋ. Sli'agapsli'a gwal si ta rwuta. Mnanamna lu ta Lfida Gwada ta gwal ka pđu*. ⁶ Rfu da mndu ya kul kwalaghutá zlgħaftá i'i,» ka'a.

Gwada Yesu ta ghəŋa Yuhwana

⁷ Ta sli'i duhwalha Yuhwana ka vru, ka mnə Yesu ŋa dəmga ta gwada ta Yuhwana, ka'a mantsa: «Nahgani laghu kuni da nghanj ma mtak na? Gagadak ta vyə falak rki laghu kuni da nghanj na? ⁸ Nahgani laghu kuni da nghanj ba? Mndu ta sudavata lgut nda bla rki laghu kuni da nghanj? Ya wya gwal ta sudavatá lgut nda bla nda bla ta həŋ ná, ma həga ga mghamha həŋ. ⁹ Nu va skwi laghu kuni da nghanj tama? Anabi rki laghu kuni da nghanj? Mantsa nzakwani, ka yu ta mnaghunata ná, malaghumala tsa mndu ya ta anabi. ¹⁰ Tsatsi tsa mndu mnə deftera Lazglafta ta gwada ta ghəŋani kazlay: Wya yu ta tinlaghutá ghunafta mnda da ka kagha ŋa payaghatá tvi† kə'a ya. ¹¹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata na: Mataba inda mndu ya yaga marakw nda ya ná, had mndu ya ta zlagapta ka malaghutá Yuhwana mnda maga batem wa. Tsaw tama ná, mndu ya ta htuta katakata ma ga mghama Lazglafta ná, malaghumala ta tsatsi. ¹² Daga ta fitika Yuhwana mnda maga batem, ha ka sagha ta gitana, ta hwisay lu nda mbraku ta ga mghama Lazglafta. Ta zbay tsa gwal ta hwisay nda mbraku ya ta zlu'atá tsa ga mghama Lazglafta ya guli. ¹³ Inda la anabi nda deftera Musa tani, mnumna həŋ ta gwada ta ghəŋa tsa ga mghama Lazglafta ya, ha ka sagha ta fitika zlagapta Yuhwana. ¹⁴ Kata kumay kuni ta snaŋta katsi ná, Yuhwana tsa Iliya dza'a vragaghata ya. ¹⁵ Ka mamu mndu nda sləməŋa snay ka sna tsi.

¹⁶ «Nda wa dza'a gra yu ta mnduha ta na zamana na na? Manda tskatá vgha zwani ta luma ta tsgha lwi ŋa graha taŋ ¹⁷ kazlay: Vyanaŋfa ŋni ta sirŋlak ná, skala a kuni wu, fanafha ŋni ta laha ta ŋada ghəŋ, tawa a kuni wu kə'a ya həŋ. ¹⁸ Saghaha Yuhwana, za a ta skwi wu, sa a ta skwi wu, "a' nda halaway ma ghəŋani!" ka mnduha nda tsi. ¹⁹ Saghaha Zwaŋa mndu, ta zay ta skwi, ta say ta skwi, "a' mamblahawa ya, dagala sasakwani, a' gra gwal tska dzumna, nda gwal dmaku ya," ka həŋ nda tsi. Kulam nda tsa, ta nghaku difla Lazglafta ma slnahani.»

Sana luwaha ta kwalaghutá zlgħaftá Yesu

Luk 10:13-15

²⁰ Tahula tsa tama, ka tsukunustá tsi nda gwada ta luwaha ya maga tsi katakata ta mazəmzəmhani mida, kabga kwalaghuta taŋ ta mbədanaftá nzakwa taŋ. Ka'a mantsa: ²¹ «Daŋwa ŋa gha luwa Kwarizij! Daŋwa ŋa gha luwa Betsayda! Ka má tsa mazəmzəm magə lu ma luwa gha ya, má maga ma luwa Tir, nda luwa Siduŋ lu katsi ná, má gitagita a ta mbədanaftá həŋ ta nzakwa taŋ ka pghavatá buhu nda hutidif ta vgha‡ wa. ²² Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Bađu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha ná, ta dərdər ŋa luwa Tir nda luwa Siduŋ dza'a nzakwa tsi ka ŋa ghuni.

²³ «Kagha guli Kafarnahum! Dza'a kapay Lazglafta ta i'i ta luwa ka kagha ta gray ra? Bukwa a gha tsa! Dza'a vradaghavra lu tdəm da vla gwal nda rwa. Ka má tsa mazəmzəm maga lu ma luwa gha ya, má maga ma luwa Suduma lu katsi ná, má ta teke'a luwa Saduma gita na§. ²⁴ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Bađu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha ná, ta dərdər ŋa luwa Suduma dza'a nzakwa tsi ka ŋa gha kə'a.»

* 11:5 Nghanj ta Isaya 35:5-6, 61:1. † 11:10 Nghanj ta Malatsi 3:1. ‡ 11:21 Kwarizij, Betsayda, Tir, Siduŋ: Nghanj ta Isaya 23:1-18, nda Izekiyel 26, nda Yuwel 4:4-8, Amus 1:9-10. § 11:23 Nghanj ta Isaya 14:13-15, Suduma Nghanj ta Zlrafta 19:24-28.

*Snanamta Yesu ta Dani ta gwal ka zwanani**Luk 10:21-22*

²⁵ Ma va tsa fitik ya, ka Yesu mantsa: «Ta rfay yu ta kagha Da, Mghama luwa nda hadik tani, kabga difana difa ka ta na skwiha na da gwal nda difil ma ghəŋa taŋ, nda gwal nda sna ta skwi*, ka maranata ka ta zwani. ²⁶ Manda va tsa nzakwani Da, ta rfay yu ta kagha, ma zdakwa gha nzakwa tsi mantsa.

²⁷ «Da da ta vliha ta inda skwi. Had sana mndu nda sna ta Zwaŋ wa, ba Da yeya nda sna. Had sana mndu nda sna ta Da guli wa, ba Zwaŋ yeya nda sna, nda mndu ta kumə Zwaŋ ta maranata,» ka'a.

Sagha da Yesu ŋa mutsa mbi'a vgha

²⁸ «Saghawasa da i'i inda kaghuni gwal nda hərfa da ndəgaku ka mbi'aghunapta yu ta vgha. ²⁹ Zba a yu ta nzaghunaghata wa. Klawakla ta ndəgaku ya ta klə yu, ka tagha kuni ta skwi da i'i, mantsa ya dza'a kəl kuni ka mutsafta mbi'a vgha. ³⁰ Manda va tsaya nzakwani, skwi ya dza'a faghunaghata yu ná, ndəgaghunata a wa. Kafkafani nzakwani,» ka'a.

12

*Zwaŋa mndu Mgham ta ghəŋa sabat**Mak 2:23-28, Luk 6:1-5*

¹ Ma va tsa fitik ya, bađu fitika sabat, ka labə i Yesu nda duhwalhani nda ma vwaha hya. Ka kuzlanafatá maya ta duhwalhani. Ka bala'atá həŋ ta ghəŋa alkama* ŋa dghaday. ² Nghay la Farisa ta tsa skwi ta magə həŋ ya ná, ka həŋ nda Yesu mantsa: «Ngha ta duhwalha gha ba! Wa'a həŋ ta maga skwi kul raku ka magay bađu sabat†,» ka həŋ nda tsi. ³ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ta dzaŋaf a kaghuni ta skwi ya maga Dawuda kuzlanafər maya, nda gwal kawadaga nda tsatsi tani ra? ⁴ Ka lamə həŋ da həga Lazglafta ka zuta həŋ ta skwa zay fana lu ta Lazglafta. Had sana mndu ta za tsa skwa zay ya, dər Dawuda, dər tsa gwal kawadaga nda tsi ya mazlay wu, ba gwal dra skwi ŋa Lazglafta‡ yeya ta zay. ⁵ Ari ta dzaŋaf a kuni ma deftera zlahu kazlay: Bađu sabat ná, ta zluŋzla gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta zlahu sabat ta magə həŋ ta slna ma həga Lazglafta, ksaf a ta həŋ ka dmaku§ wu kə'a na? ⁶ Tsaw ka yu ta mnaghunata ná, mamu sana skwi hadna ta malaghutá həga Lazglafta. ⁷ Ka má nda sna kuni ta klatá ghəŋa skwi mnə lu kazlay: Tawa hidahida skwi ta zdigihata pla ghəŋ nda rini* a wu kə'a ya ná, má had kuni dza'a mnay kazlay: Magamaga həŋ ta dmaku, kə'a nda tsa gwal kul had dmakwa taŋ ya wa. ⁸ Zwaŋa mndu ná, tsatsi mgham ta ghəŋa fitika sabat,» ka'a.

*Mbanafta Yesu ta mndu nda mta dzvani**Mak 3:1-6, Luk 6:6-11*

⁹ Ka sli'afatá Yesu ka zlanatá tsa vli ya, ka laghwi da həga tagha skwa la Yahuda. ¹⁰ Hada, mamu sana mndu nda mta dzvani. Ka mnduha dawantá da Yesu mantsa: «Vlavla zlahu mu ta tvi ŋa mbanafatá mndu bađu sabat re, ari ki na?» ka həŋ nda tsi ŋa mutsaftá rutsak tida. ¹¹ Ka'a nda həŋ mantsa: «Waya mataba ghuni, ka dədaghatá kdakwa tuwakani turtuktuk da gudzuvrurŋ bađu sabat, dza'a kwal kul kligiŋtá tsa tuwakani ya na? ¹² Malaghumala a mndu ka tuwak ra? Tsaya tama ná, pyaf a lu ta mndu ka maga zdaku bađu sabat wa,» ka'a. ¹³ Ka'a nda tsa mndu nda mta dzvani ya mantsa: «Tdap dzva gha,» ka'a. Ka tdaptá tsi, gi yəmad vravafvra tsa dzvani ya manda va tsa sanani ya.

¹⁴ Ka gi gazlagaptá la Farisa, ka laghwi dzraku ŋa zba tvi ŋa zadŋntá Yesu.

Yesu ná, kwalva ya zbaŋ Lazglafta ya

¹⁵ Tsatsafta Yesu ta tsa ndana taŋ ya, ka sli'afatá tsi ma tsa vli ya, ka laghwi. Ka sli'afatá dəmga guli ka laghwi mistani, ka mba mbə tsi ta inda gwal ma dərŋwa. ¹⁶ Ka zlahanaghata

* 11:25 Ngha ta 1 La Kwarentj 1:17-29. * 12:1 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 23:26. † 12:2 Ngha ta Sabi 34:21. ‡ 12:4 Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7, nda Zlahu 24:9. § 12:5 Ngha ta Mbsak 28:9-10. * 12:7 Huseya 6:6, nda Mata 9:13.

tsi ta həŋ ka ŋdərŋda kazlay: Yahayaha kuni da mnihata kə'a. ¹⁷ Kəl tsi ka mnay mantsa ya ná, nda nza ŋa dzanaghatá ghəŋa gwadā ya mna anabi Isaya kazlay:

¹⁸ Wya kwalva dā ya zbap yu, ya d̄vu yu, ya ta zdigihata katakata, dza'a fanaghafa yu ta Sulkuma dā, dza'a mnanamna ta inda mndəra mndu kazlay: Tudukwa guma dā kə'a.

¹⁹ Zbəta a ta zlərdāwi wa. Dzəta a ta lawlaw wa. Had mndu dza'a sənŋta ta gugudaku ta pazlala wa.

²⁰ Had dza'a kdəŋliŋtá ɓlanaptá sulam nda ghada ŋatani wa. Had dza'a kdinŋta mtəŋliŋtá pitirla ta mtaku mtaku guli wa. Mantsa ya dza'a maga tsi ha ka vlanŋtani ta za ghwa ta skwi tdukwa.

²¹ ŋa fafta mndəra mnduha ta ghəŋa tənŋ ta hgani† kə'a ya.

Ghziŋta Yesu ta ghwadaka sulkumha

Mak 3:22-30, Luk 11:14-23

²² Ka kladaghatá lu da Yesu ta sana mndu ksu ghwadaka sulkum ta ghulpiŋta, ka tsinŋta ka rgha guli. Ka mbanaftá tsi. Ka gwadə tsa mndu ya ta gwadā tsələŋ, ka nghanŋtá tsi ta vli tsidid̄ guli. ²³ «Zlah zwaŋa Dawuda a na mndu na wu re?» ka mnduha ka ndərmimay.

²⁴ Na sənŋta la Farisa ta tsa skwi ya, ka həŋ mantsa: «Nda mbrakwa halaway‡ ta nzakway ka mghama ghwadaka sulkumha ya ta ghazla tsi ta ghwadaka sulkumha,» ka həŋ.

²⁵ Tsaw nda sna Yesu ta skwi ta ndanu həŋ. Ka'a nda həŋ mantsa: «Ka ta lmuvsulma va tsa ga mgham turtuk ya ta lmu katsi ná, sladglata a tsa ga mgham ya wa. Ka ta lmuvsulmu gwal ma luwa turtuk, ka gwal ma həga turtuk a tsi guli ta lmu ná, had ya dza'a sladglata ma həŋ guli wa. ²⁶ Ka si ta ghziŋlay halaway ta halaway katsi ná, dgavapdga tsa halaway ya nda tsa tama. Waka ga mghamani dza'a sladglata tama na? ²⁷ Ka si nda mbrakwa Halaway ta ghziŋla yu ta ghwadaka sulkum ya ní, nda mbrakwa wa ta ghazla zwana ghuni guli? Tsaya tama, vərda hahəŋ dza'a tsaghunatá gumani. ²⁸ Ala, ka si nda Sulkuma Lazglafta ta ghziŋla yu ta ghwadaka sulkumha katsi, ɓhavaghunaɓha ga mghama Lazglafta nda tsa tama.

²⁹ «Ari, waka mndu dza'a laviŋtá lami da həga ga mndu nda mbra ka hluguduŋtá huzlani ta kul habaftá tsi ta tsa mndu nda mbra ya na? Tahula tsaya dza'a kəl tsi ka hluguduŋtá huzlani.

³⁰ «Mndu kul had̄ mista dā ná, ghuma dā tsa mndu ya. Mndu kul had̄ ta katihata nda tskanata guli ná, kwizidiŋtá ŋa tsa mndu ya ta kwizay. ³¹ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Inda dmaku ta gə mndu, nda rutsak ya ta pghə tsi ta Lazglafta ná, dza'a plinispla lu ta həŋ. Ama mndu ta vzaftá rutsak ta Sulkum nda ghuɓa ná, had̄ lu dza'a plinistá dmakwani wa. ³² Ka vzafvza mndu ta rutsak ta Zwaŋa mndu katsi, dza'a plinispla lu ta dmakwani. Ama mndu ta vzaftá rutsak ta Sulkum nda ghuɓa ná, had̄ lu dza'a walaŋtá plinistá dmakwani, dər ta na zamana na, dər ta zamana dza'a sagha wa.»

Fu nda yakwani

Luk 6:43-45

³³ «Ka si zdā ya fu ya, ka lu ná, zdā yakwani. Ka si zdā a ya fu ya wu, ka lu ná, zdā a yakwani guli wa, kabga ta yakwani ta tsatsafta lu ta fu. ³⁴ Mndəra la mupuha na! Waka kuni si má dza'a mnagaptá skwi dīna, kaghuni la ghwadak na! Ka nu ndəghatá skwi ma ŋudufa mndu ta mnigiŋta wubisima mndu. ³⁵ ŋərma mndu ná, ma tsa ŋərma skwiha ma ŋudufani ya ta kligista tsi ta skwi dīna. Ghwadaka mndu guli ná, ma tsa ghwadaka skwiha ma ŋudufani ya ta kligista tsi ta ghwadaka skwi. ³⁶ Ka yu ta mnaghunata ná, nda wa tənŋ dza'a mnəŋiŋta mnduha baɗu guma ta inda ŋaslu ya brəfəŋiŋ həŋ. ³⁷ Nda gwadā ma wa gha dza'a tsaghaghata lu ta guma. Ka ŋa kwala dmakwa gha kul had̄ tsi, ka ŋa nzakwa dmakwa gha mamu a tsi.»

† 12:21 Ngha ta Isaya 42:1-4. ‡ 12:24 Ngha ta 10:25.

Zlghawa Yesu ɲa gwal ta dawa mazəmzəm

Mak 8:11-12, Luk 11:29-32

³⁸ Ka sanlaha ma gwal tagha zlahu ɲa mnduha, nda sanlaha ma la Farisa guli, nda Yesu mantša: «Mghama da, ta kumay ɲni ta magata gha ta mazəmzəm ɲa grafta ɲni kazlay: Sa daga da Lazglafta ka kə'a,» ka həɲ.

³⁹ Ka Yesu nda həɲ mantša: «Ghwadək mnduha ta na fitik na. Had həɲ ta zləɲa Lazglafta wa. Ta dawa mazəmzəm həɲ. Had sana mazəmzəm dza'a maganata lu ta həɲ, ka tsa ɲa anabi Yunusa ya a tsi wa. ⁴⁰ Manda va ya maga anabi Yunusa ta vaghu hkən nda rvidik hkən ma hudā mghama klipi[§] ya, manda va tsaya guli dza'a magata Zwaɲa mndu ta vaghu hkən nda rvidik hkən ma hadik. ⁴¹ Ghalya guli, gwal ma luwa Niniva ná, snasna həɲ ta gwadā anabi Yunusa*, ka mbədanafatá həɲ ta nzakwa taɲ. Wana mamu mndu ta malaghutá anabi Yunusa hadna. Bađu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəɲa mnduha, “ɲa ghuni dmaku,” ka gwal ma luwa Niniva dza'a sli'afta mnay ɲa mnduha ta na fitik na. ⁴² Ghalya, ka sli'aftá sana marakw ta ga mgham ma vli di'ɲ nda ga sud[†], ka lagha da sna difla Salumuɲ. Wana mamu mndu hadna ta malaghutá Salumuɲ nda difil. Bađu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəɲa mnduha, “ɲa ghuni dmaku,” ka tsa marakw ya dza'a mnanatá mnduha ta na fitik na.»

Vradamta ghwadaka sulkum da mndu

Luk 11:24-26

⁴³ «Ka sabsa ghwadaka sulkum ma mndu katsi, ɲa dza'ani da ra vli tuhwayaɲ tuhwayaɲa ka zba vli ɲa mbi'a vghani. Ka trid mutsaf a tsi ta tsa vli ɲa mbi'a vghani ya wu katsi, ⁴⁴ “ka vra yu da tsa həga da sabə yu mida ya gra,” ka'a dza'azlay, ɲa sli'aftani ka vradaghata. Ka ta vradaghatá tsi nda tsukwa vli mida, nda paya dina katsi, ⁴⁵ yawa da! kə'a dza'azlay ɲa vraghutani, ɲa hlanaktani ta sanlaha ma ghwadaka sulkumha ndəfáɲ ta malaghutá tsatsi nda sidi. ɲa lama taɲ da tsa həga ya ka nzamta mida. Mantša tama, dza'a nzakway badzatá nzakwa tsa mndu ya ka malaghutá nzakwani taɲtaɲ. Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi nda na mnduha ta na ghwadaka fitik na,» ka'a.

Vərdaka mnduha Yesu

Mak 3:31-35, Luk 8:19-21

⁴⁶ Tata gwadā tsa gwadā ya Yesu nda dəmga ná, ka bhadaghatá i mani nda zwanamani, ka nzaghutá həɲ ma bli, ka zbə həɲ ta gwadganata. ⁴⁷ Ka sana mndu nda tsi mantša: «Wa'a i ma gha nda zwanama gha ma bli ta zba gwadgaghata,» ka'a nda tsi. ⁴⁸ Ka Yesu nda tsa mndu ta mnay ɲani ya mantša: «I wa i ma da nda zwanama da na?» ka'a nda tsi. ⁴⁹ Ka fadapta tsi ta dzvu tvə duhwalhani, ka'a mantša: «Wana i ma da nda zwanama da. ⁵⁰ Dər wati ma mndu ta maga skwi ya kumaɲ Da da ta nzakway ta luwa ná, tsa mndu ya ta nzakway ka zwaɲama da, nda mukuma da, nda ma da,» ka'a.

13

Gwadā ta wutsa hulfa

Mak 4:1-9, Luk 8:4-8

¹ Bađu va tsa fitik ya, ka sabi Yesu ma həga* ka laghwi nzata ta wa drəf. ² Ka tskadaghatá dəmga ɲərbisl ta vgha ta vatani. Ka sli'aftá tsi ka laghwi nzagapta ma kwambalu ta nzatá inda mnduha ta wa ghwa. ³ Ka mnə tsi ta ndəghata skwiha ɲa taɲ ka mahdihdi, ka'a mantša: «Mbadā sana mndu ka sli'afta ka laghwi da wutsa hulfani. ⁴ Tata wutsay wutsay, ka rkatá sanlaha ma hulfa ta tvi, ka sli'aktá dyakha ka daguta. ⁵ Ka rkatá sanlaha ta kluluh ma vli kul slaghutá hadik, ka gi dyaftá tsi misimmisim kabga sira a hadik ta ghəɲani wa. ⁶ Na safa fitik dzafta tida ka zlghutá tsi həw ka ghwaluta, kabga slaghu a slrəɲ mistani wa. ⁷ Ka rkamtá sanlaha ma teki, ka glanaghatá teki ka raghwanata. ⁸ Ka rkatá sanlaha ta gənək, ka dyaftá tsahaya ka glaftá tsi ka pghaftá ghəɲ ka zwaɲ dze'dze', bərzləzla ghəɲa

§ 12:40 Ngha ta Yunusa 2:1. * 12:41 Yunusa 1-4. † 12:42 Ngha ta 1 Mghamha 10:1-10. * 13:1 Ngha ta Markus 3:1.

sanlaha, selesa ghəŋa sanlaha, midída ghəŋa sanlaha.»⁹ Ka sganaghatá Yesu, ka'a mantsa: «Mndu nda sləməŋa snay ka sna tsi,» ka'a.

Kabgawu ta kəl Yesu ka gra gwada nda gra na?

Mak 4:10-12, Luk 8:9-10

¹⁰ Ka gavanavatá duhwalhani, ka həŋ mantsa: «Kabgawu ta kəl ka ka mna gwada ŋa taŋ ka mahdihdi katək na?» ka həŋ. ¹¹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Kaghuni ná, vlaghunavla lu ta snaŋtá vərda dífatá ga mghama Lazglafta, ama vlaŋ a lu ta hahəŋ wa. ¹² ŋa mndu mamu skwi da tsi ta sganaghata lu, ŋa sgutani da tsi. Ama mndu ya kul had skwi da tsi ná, dza'a kləgadanaghu kla lu ta va tsa ki'a da tsi ya. ¹³ Tsaya ta kəl yu ka mnay ka mahdihdi ŋa taŋ, kabga dər nghanha həŋ, nghanha a həŋ wa. Dər snaŋha həŋ nda sləməŋa taŋ katək, sna a həŋ wu, graf a həŋ guli wa†.

¹⁴ «Ta ghəŋa taŋ dədəfta tsa gwada Lazglafta ta mnay nda ma wa anabi Isaya‡ kazlay: “Dər dza'a nda sna kuni nda sləməŋa ghuni, grafta a kuni wa.

Dər dza'a nda nghanha kuni nda ira ghuni, nghanha a kuni wu kə'a ya.

¹⁵ Təŋu təŋa ghəŋa na mnduha na.

Dərzlaf dərzla həŋ ta sləməŋa taŋ, hafha həŋ ta ira taŋ,

kabga va a həŋ ta nghanha wa,

yaha həŋ da snaŋta nda sləməŋa taŋ,

yaha həŋ da grafta ma ŋudufa taŋ,

yaha həŋ da mbədanafá nzakwa taŋ,

da mbanafá yu ta həŋ§.”

¹⁶ «Kaghuni ná, nda tfawi ta ghəŋa kaghuni, kabga nda nghanha ira ghuni ta vli, nda sna sləməŋa ghuni ta sləməŋ. ¹⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Nda ndəgha la anabi nda gwal tdukwatdukwa nzakwa taŋ si ta dvanha nghanha na skwi nghanha kaghuni na, lay nghanha a həŋ wa. Si ta kumay həŋ ta snaŋtá na skwi snaŋ kaghuni ná, sew sna* a həŋ wa,» kə'a ya.

Klatá ghəŋa tsa gwada ta wutsa hulfa ya

Mak 4:13-20, Luk 8:11-15

¹⁸ «Snavasna tama ta klatá ghəŋa gwada ta ghəŋa tsa mndu ta wutsa hulfa ya. ¹⁹ Tsa tvi rkaf hulfa tida ya ná, gwal ta snaŋtá gwada ta ga mghama Lazglafta kul grafta həŋ ya, həŋ. Ka sagha halaway zlu'ugudunustá həŋ ta tsa skwi wutsam lu ma ŋudufa taŋ ya.

²⁰ Tsa kluluh rkaf hulfa tida ya ná, tsaya mndu ta snaŋtá gwada ta ga mghama Lazglafta, gi ka tsu'afá tsi nda rfu. ²¹ Tsaw tama, had slrəŋ mistani wu, nzdava a wa. Ka gi grungra ghuya danwa, ka giri a tsi kabga tsa gwada ya, gi zləmbutani. ²² Tsa vli ma teki rkam hulfa mida ya guli ná, tsaya gwal ta snaŋtá gwada Lazglafta, ka laghu həŋ da ndana skwiha ma ghəŋa hadik, nda skwa gadghəl, ka raghwana tsa skwiha ya ta tsa gwada ya ma həŋ, ka niŋtá həŋ ka ksubaŋ. ²³ Tsa gənək rkaf hulfa tida ya guli ná, tsaya gwal ta snaŋtá gwada Lazglafta ka snatá həŋ, ka magafá həŋ: Ghərbəts ghərbəts sanlaha, salala sanlaha, midída sanlaha.»

Ghwadaka kuzuŋ

²⁴ Ka'a nda həŋ nda sana mahdihdi mantsa: «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mndu ta sləgamtá vərda hulfa hya ma vwahani. ²⁵ Girvidik, sli'aghuslia lamndu da vlə hani, ka lagha ghumani da sləginistá rira distani ka laghwani. ²⁶ Manda dyafta tsa hulfa ya ka pghaftá ghəŋ, ka zlagaptá rira guli. ²⁷ Ka lagha kwalvaha tsa danahəga ya mnay ŋani, ka həŋ mantsa: “Mghama da! vərda hulfa a sləgam kagha ma vwaha gha kay ra? Lamə ndiga rira dida na?” ka həŋ. ²⁸ Ka'a nda həŋ mantsa: “Ghuma da ta magatá tsa,”

† 13:13 Nghanha ta Markus 4:12. ‡ 13:14 Nghanha ta Isaya 6:9-10. § 13:15 Nghanha ta Isaya 6:9-10. * 13:17 Nghanha ta 1 Piyer 1:10, 12.

ka'a. Ka tsa kwalvaha ya nda tsi mantsa: "Ta d'vay ka ka dza'a ŋni rətiŋta rki na?" ka həŋ. Ka'a nda həŋ mantsa: ²⁹ "Zlaŋwazla, ma lə kuni da rətay, yaha kuni da gabiŋta nda vərda hya. ³⁰ Zlaŋwa həŋ ka glakwa həŋ ka skwa turtuk ha ka sagha fitika ts kay ta vwah. Tskapwa tska karaku ta rira, ka habafta kuni ŋa driŋta nda vu. Vərda hya ya, ka tskidimta kuni da guvura da, ka yu dza'azlay nda gwal tska skwi ta vwah,"» ka'a.

Hya kramasa

Mak 4:30-32, Luk 13:18-19

³¹ Ka'a nda həŋ nda sana mahdihdi kay guli mantsa: «Ga Mghama Lazglafta ná, ka guram nda hya kramasa klaf mndu ka sləgamta ma vwahani. ³² Ndərzikwa tsatsi mataba inda hulfaha, ama ka d'yaŋ d'ya tsi ka glafta, mal tsatsi mataba hulfa ni d'aliha. Ta nuna gdiz ka fu, ŋa sli'adaghata d'yaŋka da baba həga taŋ ta zligamahani.»

Is

Luk 13:20-21

³³ Ka'a nda həŋ nda sana mahdihdi guli mantsa: «Ka guram ga mghama Lazglafta nda is ta klafta marakw ka labanamta ma kuratá darama hupu hkən ŋa ŋlaftá tsa hupu ya demdem,» ka'a.

Mahdihda Yesu ŋa mnigiyntá skwi nda difa

Mak 4:33-34

³⁴ Ka mahdihdi mnanata Yesu ta inda tsa skwiha ya ta dəmga. Had sana skwi mnanaj tsi ta həŋ kul had ka mahdihdi wa, ³⁵ kada nzakwa dzatá ghəŋa gwada anabi ta mnay kazlay:

«Ka mahdihdi dza'a gwada yu ta gwada nda həŋ.

Dza'a mnigiyŋmna yu ta skwiha nda difa daga ka ya wu zraftá ghəŋa hadik† kə'a ya.»

Klatá ghəŋa gwada ta ghwadaka kuzun

³⁶ Mbadá Yesu ka zliŋtá dəmga, ka sli'aftá tsi ka laghu da həga. Ka gavanavatá duhwalhani, ka həŋ nda tsi mantsa: «Pslaŋnap ps la ta klatá ghəŋa tsa mahdihdi ta ghəŋa rira ya,» ka həŋ. ³⁷ Ka'a nda həŋ mantsa: «Tsa mndu ta sləgamtá vərda hulfa hya ya ná, Zwaŋa mndu ya. ³⁸ Vwah ya guli ná, ghəŋa hadik tsa. Vərda hulfa hya ya guli ná, gwal ta nzakway ka ŋa ga mghama Lazglafta ya. Rira ya guli ná, gwal ta nzakway ka ŋa halaway ya. ³⁹ Tsa ghuma ta sləgamta ya guli ná, halaway ya. Tsa tska skwi ta vwah ya, tsaya kdakwa ghəŋa hadik. Tsa gwal tska skwi ta vwah ya guli, tsaya duhwalha Lazglafta. ⁴⁰ Manda va tsa ts kaptá rira ŋa driŋta nda vu ya, manda va tsaya dza'a nzakwa tsi badu kdavakta ghəŋa hadik guli. ⁴¹ Dza'a ghunaga ghuna Zwaŋa mndu ta duhwalhani ŋa talaptá inda gwal ta pghamtá mndu da ga dmaku, nda gwal ta maga ghwadaka skwi, ŋa hliŋtá həŋ di'iy nda ga mghamani, ⁴² ka pghamtá həŋ da duda vu. ŋa wahay taŋ ta wahu, ka hpada sli'iy† taŋ hada. ⁴³ Ama gwal ta nzakway tdukwa ta wa ira Lazglafta ya, manda fitik dza'a wudakwa hahəŋ ma ga mghama Da§ taŋ. Ka mamu mndu nda sləməŋa snay, ka sna tsi.»

Gadghəl ma difa

⁴⁴ «Ka guram ga Mgham Lazglafta nda gadghəl ta difa ma sana vwah. Ka lagha sana mndu dukwafta tida. Ka difglanata tsa mndu ya guli. Ka laghu tsi nda rfu da dzawiyntá inda skwani ka skwata tsa vwah ya.»

Mizidikw nda bla dzvani

⁴⁵ «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mnda tsakala ta psa mizidikwha nda bla dzvani. ⁴⁶ Ka mutsafta tsi ta tsa mizidikw ya turtuk nda bla dzvani ya. Ka laghu tsi dzawiyntá inda skwani ka skwata tsa mizidikw ya.»

Kadəŋ

† 13:35 Ngha ta Zabura 78:2. ‡ 13:42 Ngha ta Mata 8:12 § 13:43 Ngha ta Daniyel 12:3.

⁴⁷ «Ka guram ga mghama Lazglafta nda kadəŋ ta wudadata lu da drəf ŋa tumagaftani ta inda mndərga klipiha kavghakavgha. ⁴⁸ Ndəghafta tsa kadəŋ ya, ŋa tɔagafta ta wa sgam. Tahula tsa, ŋa nzata ka ɔagaptá ya dinaɔina, ka pghamta ma tughuba, ŋa pghinɔta ghwadakhani. ⁴⁹ Mantsa ya dza'a nzakwa tsi ma kdakwa ghəŋa hadik. Dza'a sli'aga sli'a duhwalha Lazglafta ŋa galapta taŋ ta ghwadaka mnduha mataba tɔukwani, ⁵⁰ ŋa pghaghata taŋ ta həŋ da dudu vu, ŋa wahay taŋ ta wahu ka hpada sli'ija* taŋ hada.»

Lfiɔa gadghəl nda halatani

⁵¹ Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Lamla inda tsa skwiha ya da sləməŋa ghuni rki na?» ka'a nda həŋ. «Anji!» ka həŋ zlgħanafta wani. ⁵² Ka'a nda həŋ guli mantsa: «Tsaya tama ná, ka nuna mnda tagha zlahu ka duhwala ga mghama Lazglafta ná, ka guram nda danahəga ta mutsa skwa gadghəlani ma skwiha ka lfiɔa ka lfiɔa, nda ya ma skwiha nda kɔa fitikani, dza'a gra lu,» ka'a.

Kwalaghuta la Nazaret ta zlgħaftá Yesu

Mak 6:1-6, Luk 4:16-20

⁵³ Tahula kɔinɔta Yesu ta mana tsa mahdihdiha ya, ka sli'afta tsi hada ka laghwi. ⁵⁴ Ka bhadaghata tsi da luwa Nazaret† ta nzakway ka luwa ta glakwani. Ka taghə tsi ta skwiha ŋa mnduha ma həga tagha skwa taŋ. Ka ndərmim həŋ, ka həŋ mantsa: «Wa ta vlanɔta mndərga na ma difil? Wa ta vlanɔta mbrakwa maga mndərga na ma mazəmzəm? ⁵⁵ Zwanɔta tsa mndu ta fidi ya a tsi kay ra? Mari a mani‡ kay guli ra? I Yakubu, nda Yusufu, nda Simun, nda Yuda a zwanamani kay ra? ⁵⁶ Mataba amu a ta nzakwa kwaghamani kay guli ra? Tsaw wa ta vlanɔta na difil na, nda na mbraku na tama ba?» ka həŋ. ⁵⁷ Tsahaya skwi ta pyafta həŋ ka zlgħafta Yesu. Ka Yesu nda həŋ tama mantsa: «Ma luwani, nda ya ma həga§ ga taŋ yeya ta hərtətata lu ta anabi. Ama ma hamata vli ná, ta vlanɔta lu ta glaku,» ka'a.

⁵⁸ Ki'a yeya mazəmzəm maganɔ Yesu ma luwa Nazaret, kabga zlgħaf a mnduha nda ŋuduf wa.

14

Mtakwa Yuhwana mnda maga batem

Mak 6:14-29, Luk 9:7-9

¹ Ma tsa fitik ya, ka snanaghatá gwada ta Yesu ta Hiridus ta nzakway ka ŋumna ta hadika Galili. Ka'a nda kwalvahani mantsa: ² «Yuhwana mnda maga batem ya ta sli'agapta ma mtaku, tsaya kəl tsi ka mutsaftá mbrakwa maga mazəmzəm,» ka'a.

³ Tsaw si mnamna Hiridus kazlay: Ksidifwa ksa ta Yuhwana kə'a. Ka ksafɔta lu, ka habafta, ka vzamta ma gamak ta ghəŋa gwada ta Hiridiya markwa zwanamani Filip*, ⁴ kabga ka Yuhwana nda Hiridus na: «Ra'a ka klafta gha ka markwa† ghuni wu,» ka'a. ⁵ Si ka zbə Hiridus ta tva dzata, ama ka zlanɔftá tsi ta dəmga, kabga ka anabi klafta mnduha ta Yuhwana.

⁶ Ka sagha fitik ya ta grafta nda fitik ya kəl lu ka yatá Hiridus. Ka lagha makwa tsa Hiridiya ya kay da skalɔ ta kəma gwal hagadagha lu da vla skala havaktá tsa fitika yakwani ya. Ka zdanaftá tsi ta ŋuduf ta Hiridus. ⁷ Ka'a mantsa: «Dər nahgani ɔawanɔ ka da i'i ná, ta vlaghavla yu,» ka'a wadanatá tsa makwa ya. ⁸ Ka mnanafɔta mani ta hidaku. Ka tsa makwa ya mantsa: «Tsidifɔta ta kwambleh nda va nana ta ghəŋa Yuhwana mnda maga batem,» ka'a.

⁹ Su'anak ka mgham nzata. Ama kabga ghadaghada ta wadanata, hada tsa gwal hagadagha lu ya kay guli, ka'a mantsa: «Lawala da tsagaghata ka vlanɔta kuni,» ka'a. ¹⁰ Ka ghunaftá tsi ta mnduha da tsagaghatá ghəŋa Yuhwana ma gamak. ¹¹ Ka klaktá lu ta ghəŋa Yuhwana ta kwambleh, ka vlanɔta tsa zwanɔta makwa ya, ka klanɔta tsi ta mani. ¹² Ka lagha

* 13:50 Ngha ta Mata 8:12. † 13:54 Nazaret: Luwa ta glakwa Yesu. Ngha ta 2:23, nda Lukwa 4:16. ‡ 13:55 Ngha ta Yuhwana 6:42. § 13:57 Ngha ta Lukwa 4:24, nda Yuhwana 4:44. * 14:3 Ngha ta Markus 6:17. † 14:4 Ngha ta Zlahu 18:16, nda 20:21.

duhwalha Yuhwana da klaghatá mblani ka laghwi da padamta. Ka sli'aftá hẹj ka laghwi mnanatá Yesu.

Zuŋta Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu' hutaf

Mak 6:30-44, Luk 9:10-17, Yuh 6:1-14

¹³ Manda sɔnɔta Yesu ta tsa gwada ya, ka sli'aftá tsi hada nda kwambalu, ɔa laghwi nzakta kɔtsau' ta wa mazawa. Ka sɔnɔtá dɔmga, ka sli'aftá hẹj nda sɔla ka laghwi da zɔnɔta. ¹⁴ Ta sabi Yesu ma kwambalu, kɔ'a kɔ'a ná, tizlik mnduha. Ka ksɔnɔtá hẹj ta Yesu ka hidahida, ka mbambanaftá tsi ta gwal kul dughwanaku guli.

¹⁵ Gahawu, ka gavadaghata duhwalhani tavata Yesu. Ka hẹj nda tsi mantsa: «Ta wa mazawa na vli na, laghula fitik guli, vɔnɔvra ta na mnduha na ka dza'a hẹj da luwaha da zba skwi ɔa zay taɔ,» ka hẹj. ¹⁶ Ka Yesu nda hẹj mantsa: «Zbaɔ a hahẹj ta sli'i wa, vɔnɔwawla kaghuni ta skwa zay ta hẹj, ka za hẹj,» ka'a. ¹⁷ «Buradi hutaf nda tsulhwa klipi his yeya da amu,» ka hẹj nda tsi. ¹⁸ «Hligidighawa hla,» ka'a.

¹⁹ «Nzawanza nda nza ta kuzur,» ka'a nda mnduha. Ka nzatá mnduha rpa'. Ka hlaftá tsi ta tsa buradiha hutaf nda tsulhwa klipi his ya, ka nghadaftá tsi nda ta luwa, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka balanaptá tsi ta tsa buradi ya, ka valanɔtá duhwalhani ɔa dɔgay ɔa dɔmga. ²⁰ Ka zɔ inda mnduha. Ka babaghutá hẹj. Ka tsakaftá lu ta padakwani[‡] ma vɔl zay taɔ ka ghwanak ghwanɔpdɔ his. ²¹ Tsa gwal si ta zay ya ná, ta magay hẹj ta dambu' hutaf, mbɔda a lu ta mi'aha nda zwani wa.

Mbaday Yesu ta mbada ta drɔf

Mak 6:45-52, Yuh 6:15-21

²² Gi tahula tsa, ka mblaftá Yesu ta duhwalhani ka lami da kwambalu ɔa dza'a ta sana blu, ta nzaghutá tsatsi ɔa vɔnɔtá tsa dɔmga ya. ²³ Manda vɔnɔtani ta hẹj, ka sli'afta tsi ka laghwi nzata ta ghwa' ɔa maga du'a. Ta kuzutá rvidik tukzum ná, ta hada turtukwani. ²⁴ Ta tsa luwa ya ná, ma takataka drɔf na kwambalu ta takada wuda nda gamtsa'uwakwa imi, ta vray vray falak guli. ²⁵ Ta tsughbura sɔrdɔk tama, ka sli'aftá Yesu ka mbada ta drɔf ka dza'a tvɔ duhwalhani. ²⁶ Nghay duhwalhani ta mbadani ta drɔf ná, ka ksafɔtá zɔnɔ ta hẹj. «Aya halalay!» ka hẹj ka wahu nda zɔnɔ nda zɔnɔ. ²⁷ Gi ka Yesu nda hẹj mantsa: «Ma wahu kuni! I'i ya, ma zɔnɔ kuni ta zɔnɔ!» ka'a.

²⁸ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Mghama da, ka si kagha tsi ná, mnamna ka laba yu ta ghɔɔa na imi na da kagha,» ka'a. ²⁹ «Saghasa!» ka'a nda tsi. Ka sabɔ Piyer ma kwambalu, ka mbada ta imi ka dza'a nda da Yesu. ³⁰ Ama nghayni ná, dagala falak, ka ksafɔtá zɔnɔ. Gi sɔlikw zɔraftani ta dɔdɔaku da hudá imi tsa. «Mghama da, kata ta i'i!» ka'a wahata. ³¹ Ka gi fadaptá Yesu ta dzvu ka ɔnanata. «Nda hta zɔghay nda ɔudufa gha, kabgawu kɔl ka ka dga ghẹj na?» ka'a nda tsi. ³² Ka sli'aftá hẹj ka lami da kwambalu, ka lbata tsa falak ya. ³³ «Kagha ná, vɔrdá Zwanɔ Lazglafta ka,» ka tsa gwal ma kwambalu ya sli'adaghata da tsɔlbɔ ma ghuva Yesu.

Mbambanafta Yesu ta gwal kul dughwanaku ta hadika Genazaret

Mak 6:53-56

³⁴ Tahula tsughwadapta taɔ ta drɔf, ka bhadaghata hẹj ta hadika Genazaret[§]. ³⁵ Tsɔmafta gwal ma tsa vli ya ta Yesu, ka tsaghaghatá hẹj ta lwi da inda luwaha ta wanaftá hẹj. Ka hlɔganaghatá lu ta inda gwal kul dughwanaku. ³⁶ Ka ndɔbɔ hẹj ta dzvu da tsi: «Zlanɔnzla ta tvi ta hẹj ka ksɔnɔta hẹj ta wa lguta gha kwenkwen,» ka hẹj nda tsi. Inda tsa gwal ta ksɔnɔta ya, ka mbambanaftá hẹj.

15

Gwada ta nzakwa la Yahuda ta dzidza taɔ

Mak 7:1-13

¹ Tahula tsa, ka sli'aftá la Farisa nda gwal tagha zlahu ɔa mnduha daga ma luwa Ursalima, ka lagha da Yesu. Ka hẹj mantsa: ² «Kabgawu ta kɔl duhwalha gha ka kwal

[‡] 14:20 Ngha ta 2 Mghamha 4:42-44. [§] 14:34 Ngha ta Markus 6:53.

kul sna taghatá nzaku daga ta dzidzí, kul had həŋ ta mbaziŋtá dzvu kada za skwa zay* wu na?» ka həŋ nda tsi. ³ Ka'a nda həŋ mantsa: «A ki kaghuni kaghuni, kabgawu ta kwal kaghuni sna zlahá Lazglafta, ka laghwí da sna ŋa ghuni ŋa ghuni na? ⁴ Ya wya ka Lazglafta mnata na: «Vla ta glaku ŋa i da gha nda ma gha,» ka'a. Ka'a mnata guli na: «Mndu ta razanaftá dani ka mani a tsi ná, dzatá† tsa mndu ya,» ka'a. ⁵ Ama ká kaghuni ta taghay ŋa mnduha na: Lavinjlava ka ta mnay ŋa da gha ka ma gha a tsi kazlay: Si ta kumay yu ta vlaghatá skwi ŋa kataghata mndani ná, tsaw dza'a vlarjta Lazglafta yu kə'a. Nza a tkwe' ka vlarjta gha ta glaku ta da gha nda tsa tama wa. ⁶ Mantsa ya zadánata kuni ta gwada Lazglafta ka mbəđapta nda ŋa ghuni. ⁷ Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Nda tvani tsa klatá lwa Lazglafta klak Isaya ta ghəŋa ghuni ta mnay kazlay:

⁸ Ta wi ta wi ta vla tsəna mnduha na ta glaku ŋa da, ama ma ŋudufa taŋ ná, di'ij həŋ nda i'i.

⁹ Ka bətbət ta tsəlbá həŋ ta tsəlbú ŋa da, gwada Lazglafta ya ka həŋ ta tagha zlahá mnduha ŋa mnduha‡ kə'a ya.

Skwi ya ta ŋriŋtá mndu

Mak 7:14-23

¹⁰ Ka hgadaghatá Yesu ta dəmgá da tsi, ka'a nda həŋ mantsa: «Fawafa ta sləməŋ ka sna kuni. ¹¹ Skwi ta lami nda la nda ma wubisim a ta ŋriŋtá mndu wu, ama skwi ta sabi nda sa ma wa mndu ta ŋriŋtá mndu,» ka'a.

¹² Na snarjta duhwalhani ta tsa gwada ya ka gavadaghatá həŋ. Ka həŋ nda tsi mantsa: «Nda sna kagha kazlay: Kuzlanj kuzla tsa gwada gha ya ta la Farisa kə'a re?» ka həŋ. ¹³ Ka'a mantsa: «Inda fu ya kul ŋəbata Da da ná, dza'a tdiŋtá lu. ¹⁴ Zlanjwazla ta həŋ, la ghulpata mndu ta pgha ghulpata mnduha həŋ. Ka lagha ghulpata mndu ka pgha ghulpata mndu ná, dza'a rkagharka həŋ his his da ghurum,» ka'a.

¹⁵ «Tsiŋarjnap tsiŋa ta tsa mahdihdi ya,» ka Piyer nda tsi. ¹⁶ Ka Yesu mantsa: «Had mahizl ma ghəŋa kaghuni guli katak ra? ¹⁷ Ta sna a kaghuni kazlay: Inda skwi ta lami nda la nda ma wubisim ta dza'a da hudí, ŋa dza'a thidiŋta ma dra kə'a ra? ¹⁸ Ama skwi ta sabi nda sa nda ma wubisim ná, ma ŋuduf ta saba tsi. Tsaya skwi ta ŋriŋtá mndu. ¹⁹ Tazlay ná, ma ŋudufa mndu ta sli'agapta ghwadaka ndanuha manda: Psla mndu, hliri, sli'insli'ij, ghali, tsanavata gwada ta mndu, vza rutsak ta mndu. ²⁰ Tsahaya skwi ta ŋriŋtá mndu. Had za skwa zay kul mbazaku dzvu ta ŋriŋtá mndu wu,» ka'a.

Zlghay nda ŋudufa sana marakw

Mak 7:24-30

²¹ Tahula tsa ka sli'afta Yesu ma tsa vli ya ka laghwí ta hadíka Tir nda ya nda ta hadíka Siduj. ²² Ka lagha sana marakw, makwa ta Kan'ana ta nzakway ta tsa hadík ya da wahu da tsi. «Zwanj Dawuda, tawatá hidahida ta i'i Mghama da. Halaway ta ksuta makwa da, ta ghuya danjwa ŋani katakata,» ka'a. ²³ Ka kwalaghuta tsi ta zlghanaftawi dər te'. «Vriŋ na marakw ta wahu mista mu na ba!» ka duhwalhani gavadaghata mnay ŋani ka ŋdanja. ²⁴ Ka'a mantsa: «Ghunaga ŋa la Isra'ila§ nda zada manda tuwak lu ta i'i, ŋa sanlaha a wu,» ka'a. ²⁵ Ama ka lagha tsa marakw ya tsəlbata ma ghuvani: «Mghama da, kata ta i'i,» ka'a. ²⁶ Ka Yesu mantsa: «Ra a ka klaftá skwa zay zwani ka vzanatá zwana kriha wu,» ka'a. ²⁷ «Mantsa ya nzakwani Mghama da, tsaw ta dagay zwana kriha ta wiwisa skwa zay ta rkagata ma vəl zay danjahəga taŋ,» ka'a. ²⁸ Gi ka Yesu nda tsi mantsa: «Dagala zlghay nda ŋudufa gha makwa da, ka magamaga tsa skwi ya, manda ya kumanj ka,» ka'a. Gi ta tsa luwa ya, ka mbaftá tsa makwani ya.

Mbambanafta Yesu ta ndəghata gwal danjwa

²⁹ Tahula tsa, ka sli'afta Yesu ma tsa vli ya ka laghwí nda ta wa drəfa Galili. Ka laf tsi da nzata ta sana kudunur. ³⁰ Ka sli'adaghata ndəghata dəmgá slanaghata. Ka hlidanaghata

* 15:2 Ngha ta Lukwa 11:38. † 15:4 Ngha ta Sabi 20:12, Vrafta ta zlahu 5:16, Sabi 21:17, Zlahu 20:9. ‡ 15:9 Ngha ta Isaya 29:13. § 15:24 Ngha ta 10:5-6.

həj nda gwal ta dzəgidi, nda gwal nda ghulpa, nda gwal nda rwa səla taŋ, nda gwal ka rgha, nda ndəghata sanlaha ma dərjwaha, ka pghata ta kəmani. Ka mbambanaftá tsi ta həj. ³¹ Ka ndərmim tsa dəmga ya ta gwal si ka rgha ta gwada, ta mbambatá gwal si ka bududuŋ fawaya taŋ, ta gwal nda rwa səla taŋ ta mbada, ta gwal si nda ghulpa ta ngha vli. Ka həj mantsa: «Ŋa Lazglafta la Isra'ila na glaku,» ka həj.

Zuŋta Yesu ta skwa zay ta mnduha dəmbu' fwađ

Mak 8:1-10

³² Tahula tsa guli, ka hgaŋtá Yesu ta duhwalhani. Ka'a nda həj mantsa: «Ta kshata ka hidahida na dəmga na, kabga mahkəna fitika taŋ na kawadaga nda i'i, hađ skwi dərj həj wa. Va a yu ta vriŋtá həj nda maya nda maya guli wu, da htuta mbrakwa taŋ ta tvi ta vru dzagha,» ka'a.

³³ Ka duhwalhani nda tsi mantsa: «Ga dza'a mutsa mu ta skwa zay hadna ma na mtak na ŋa zuŋtá ndəghata dəmga mandana na?» ka həj. ³⁴ «Kidaghi buradi da kaghuni na?» ka Yesu nda həj. «Ndəfán həj, mamu zwana klipi ki'a guli,» ka həj nda tsi.

³⁵ Ka'a nda tsa ndəghata dəmga ya mantsa: «Nzawanza nda nza ta hadik,» ka'a. ³⁶ Ka hlaftá tsi ta tsa buradi ndəfán nda tsa klipiha ya, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghəjani. Ka balanaptá tsi ka vlaŋtá duhwalhani. Ka daganaptá hahəj guli ta tsa ndəghata dəmga ya. ³⁷ Ka zə inda taŋ, ka baghawtá həj. Ka tskaftá lu ta pdakwani ka ghwanak ndəfán. ³⁸ Dəmbu' fwađ na tsa mnduha ta za tsa skwi ya, mbədaf a lu ta mi'aha nda zwani wa.

³⁹ Tahula vriŋtani ta tsa dəmga ya dzagha taŋ, ka lamə tsi da kwambalu ka laghwi ta hadika Magadaŋ*.

16

Yesu kawadaga nda la Farisa nda ya nda la Sadukiya

Mak 8:11-13, Luk 12:54-56

¹ Ka sli'adaghatá la Farisa nda la Sadukiya slanaghatá Yesu. «Marəŋnamara ta ŋizla ya ta saha daga ta luwa,» ka həj dawaŋta da tsi ŋa dzəghay. ² Ka Yesu nda həj mantsa: «Nghay ghuni ta dvata vli laghar vli ta fitik hawu ya na: “Ka mandaha dza'a nzakwa vli mahtsim,» ka kuni ta mnay. ³ Nghay ghuni ta ŋra ta vli ma mndəra luwa gasərdək ya guli na: “Dza'a ghubugwa vli gita,» ka kuni ta mnay. Nda sna kuni ta dganatá skwiha ya ta magaku ta luwa, ama sna a kuni ta dganatá ŋizla skwiha ya ta magaku nda fitikani wa. ⁴ Ghwadak mnduha ta na fitik na, zləŋa a həj ta Lazglafta wa. Mazəməzəm yeya ta dawu həj. Hađ sana mazəməzəm dza'a maganata lu ta həj ka ŋa anabi Yunusa* a tsi wu,» ka'a nda həj. Ka sli'aftá tsi ka zlaŋta həj ka laghwani.

Trapta duhwalha Yesu ta havapta ka skwi ta magə Yesu

Mak 8:14-21

⁵ Ta tsughwadapta duhwalha Yesu ta drəf ná, zanap za həj ta klaftá skwa zay. ⁶ «Dasuwa ka kuni! Nghawa ghəŋa ghuni da isa la Farisa nda la Sadukiya,» ka Yesu nda həj. ⁷ «Tsəna kwala mu kul klaftá skwa zay na ya kəl tsi ka mnay mantsa,» ka duhwalhani ta ndanay ma ghəŋa taŋ.

⁸ Ka Yesu nda həj snəŋər tsi ta tsa ndana taŋ ya mantsa: «Slaghwa a zlgəhay nda ŋuduf da kaghuni wa. Kabgawu ta kəl kuni ka ndanay kazlay: Hađu skwa zay da amu wu kə'a na?

⁹ Ta sna a kuni ra? Hađ kuni ta havakta ka buradi zunu lu ta mnduha dəmbu' hutaf kay ra? Kidaghi ta tughuba tsakafta† kuni ta padakwani na? ¹⁰ Hađ kuni ta havaktá ka buradi ndəfán zunu lu ta mnduha dəmbu' fwađ kay guli ra? Kidaghi ta tughuba tsakafta‡ kuni ta padakwani guli na? ¹¹ Ma mnaghunata da kazlay: Dasuwa ka kuni nda isa la Farisa nda Sadukiya kə'a ná, waka kaghuni kwal kul snəŋta kazlay: Ta ghəŋa buradi a ta gwada yu wu kə'a na?» ka'a. ¹² Ka tsatsaftá duhwalhani kazlay: Ta ghəŋa is ta magə lu ma buradi a

* 15:39 Sna a lu ta tsa luwa ya wa. Magdala ya ka sanlaha ta gray. * 16:4 Ngha ta 12:15-21. † 16:9 Ngha ta 14:15-21. ‡ 16:10 Ngha ta 15:32-38.

mna Yesu ta magay taŋ ta d̄asuwa wu, ama ta gh̄əŋa tagha skwa la Farisa nda la Sadukiya dza'a maga h̄əŋ ta d̄asuwa.

Yesu ná, Kristi ya

Mak 8:27-30, Luk 9:18-21

¹³ B̄hadaghata Yesu ta hadika Sezare Filip, ka d̄awaŋtá tsi da duhwalhani: «Wa ya ka mnduha ta mnay ta Zwaŋa mndu na?» ka'a nda h̄əŋ. ¹⁴ «Yuhwana mnda maga batem ya, ka sanlaha ta mnay. Iliya ya, ka sanlaha. Irmiya ya, ka sanlaha. Sana anabi ya, ka sanlaha,» ka h̄əŋ nda tsi. ¹⁵ «A ki kaghuni! Wa ya ka kaghuni ta mnay?» ka'a nda h̄əŋ. ¹⁶ «Kagha ná, Kristi ka, Zwaŋa Lazglafta ya ta vla hafu ka,» ka Piyer nda tsi.

¹⁷ Ka Yesu nda tsi tama mantsa: «Simuŋ zwaŋa Zunas, nda tfawi ta gh̄əŋa kagha, kabga mnda s̄əla a ta mnaghatá tsa gwađa ya wu, Da d̄a ta nzakway ta luwa ya. ¹⁸ Ka i'i ta mnaghatá kagha na: Piyer[§] ka. Ta tsa pala ya dza'a bafta yu ta Igliza* d̄a. Had̄ sana skwi dza'a laviŋtá mbrakwa mtaku ta maganavata wa. ¹⁹ Dza'a vlaghavla yu ta kramtak tgha ga mghama Lazglafta. Inda skwi dza'a ka da h̄bafta ta gh̄əŋa had̄ik ná, nda h̄ba ta luwa guli. Inda skwi dza'a ka da plin̄ta ta gh̄əŋa had̄ik guli ná, dza'a plin̄pla lu ta luwa† guli. ²⁰ Yaha kuni da walaŋta mnanan̄tá d̄ər wati ma mndu kazlay: Kristi yu k̄ə'a,» ka Yesu zlahanaghatá duhwalhani ta gh̄əŋani.

Mnan̄ta Yesu ta gwađa ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mak 8:31—9:1, Luk 9:22-27

²¹ Daga ma tsa fitik ya zrafta Yesu ta tsalinistá duhwalhani kazlay: «Dza'a dza'a yu da luwa Ursalima, dza'a ghuyd̄ipghuya la galata mndu, nda la mali ta gh̄əŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta d̄aŋwa katakata. ŋa dzata taŋ ta i'i. Badu mahk̄ən ya, ŋa sli'agapta d̄a ma mtaku nda hafu,» ka'a. ²² Lagha Piyer ka ksaghutá Yesu nda gh̄əŋani ta sl̄ərpa vli, ka dvanaghata: «Ka klin̄kla Lazglafta ta tsaya Mghama d̄a. Ma walaŋ tsaya ta slaghaghata,» ka'a. ²³ «Laghula gha tavata i'i, halaway na. Tuthun ta f̄ə ka ŋa d̄a. Manda ŋa Lazglafta a ta ndana ka ta ndanu wu, manda ŋa mnda s̄əla ta ndana ka,» ka Yesu mb̄ədavata nda Piyer.

Gwađa ta gh̄əŋa nzula hafu

²⁴ Ka Yesu nda duhwalhani tama mantsa: «Ka ta kumay mndu ta dza'a mista d̄a ná, vziŋtani ta gh̄əŋani ka klayni ta udza zl̄əŋayni, ka dza'ani mista d̄a. ²⁵ Mndu ta kuma nzulanatá hafani ná, dza'a zad̄in̄zad̄a tsa mndu ya ta hafani. Ama mndu dza'a zad̄in̄tá hafani ta gh̄əŋa gwađa ta i'i ná, dza'a mbanafmba ta hafani guli. ²⁶ Tsa lagha mndu ka mutsaftá na gh̄əŋa had̄ik na demdem ka ŋani, ka nda zad̄a hafani ní, nu dza'a gh̄zlanata tsi na? Ari mamu a skwi dza'a laviŋta mndu ta varatá hafani nda tsi na? ²⁷ Wya dza'a sasa Zwaŋa mndu kawadaga nda duhwalhani ma glakwa Dani, ŋa dganaf̄tani ta nis̄əla inda mndu tađta magatá sl̄nani‡ ma mndu. ²⁸ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, had̄ sanlaha mataba na gwal hadna na dza'a rwuta kul nghan̄tá h̄əŋ ta sagha Zwaŋa mndu ma ga mghamani wa.»

17

Nghan̄ta i Piyer, nda Yakubu, nda Yuhwana ta Yesu ma glakwa Lazglafta

Mak 9:2-13, Luk 9:28-36

¹ Tahula fitik mku', ka hl̄aftá Yesu ta i Piyer nda Yakubu nda zwaŋamani Yuhwana nda gh̄əŋa taŋ, ka laghu h̄əŋ ta sana gh̄wá nda sl̄ra. ² Ka mb̄ədavaf̄tá Yesu ta wa ira taŋ, ka wud̄aku kumani manda fitik. Ka navaf̄tá l̄gutani tilil ka ŋusliŋ manda sl̄ker. ³ Ka gi zlagaptá i Musa nda Iliya ta wa ira taŋ ka gh̄wa yiva nda tsi. ⁴ Gi ka Piyer nda Yesu mantsa: «Mghama d̄a! Dina ka nzata mu hadna. Kata kumay ka, dza'a magaf̄maga yu ta dumbiha hk̄ən hadna: Pal ŋa gha, pal ŋa Musa, pal ŋa Iliya,» ka'a.

§ 16:18 Piyer: Tsaya ta hḡə lu ka Pala. * 16:18 Igliz: Tsaya Igliz. Ngha ta la Afisus 2:20. † 16:19 Ngha ta 18:18, nda Yuhwana 20:23. ‡ 16:27 Ngha ta Zabura 62:13, Ruma 2:6.

⁵ Tata tsa gwadā ya Piyer, gi ka saha kusay ka ṅusliṅ tilil bukwaṃtá hōṅ. Gi ka snaṅta lu ta sana lwi ta gwadāgapta ma tsa kusay ya: «Nana na Zwaṅa dā ya dṽu yu katakata Tsatsi zbap yu, ta rfu yu ta ghōṅani. Snawasna ta gwadāni,» ka'a.

⁶ Na gi snaṅta tsa duhwalha ya ta tsa lwi ya, gi ka zləmbatá hōṅ zlužlumbruh ta hadik. Ka ksutá zləṅ ta hōṅ katakata. ⁷ Ka gavadaghatá Yesu tavata hōṅ, ka ksantá hōṅ. Ka'a mantsa: «sli'afwa sli'a, ma zləṅ kuni ta zləṅ!» ka'a nda hōṅ. ⁸ Kə'a ka hōṅ nghagafta ná, Yesu turtukwani yeya nghaṅ hōṅ hada.

⁹ Ta vragatá hōṅ ta tsa ghwá ya tama, ka zlahanaghatá Yesu ta hōṅ: «Yahayaha kuni mnanantá dər wati ma mndu ta skwi ya nghaṅ kuni, ha ka sagha fitika sli'agapta Zwaṅa mndu nda hafu ma mtaku,» ka'a. ¹⁰ Ka duhwalhani dāwanṅta da tsi mantsa: «Kabgawu kəl gwal tagha zlahu ṅa mnduha ka mnay kazlay: Tiṅəl Iliya dza'a sagha karaku* kə'a katək na?» ka hōṅ. ¹¹ «Manda va tsaya nzakwani, tiṅəl Iliya dza'a sagha ṅa payanata inda skwi karaku. ¹² Ama ka yu ta mnaghunata ná, ghadaghada Iliya ta sagha. Tsaw tama tsatsaf a mnduha wu, ka ghuyanaptá hōṅ ta dāṅwa manda ya kumaṅ hōṅ. Manda va tsaya dza'a ghuyanapta hōṅ ta dāṅwa ta Zwaṅa mndu guli,» ka'a nda hōṅ. ¹³ Mantsa ya tama, ka graftá tsa duhwalha ya kazlay: Ta gwadā ta ghōṅa Yuhwana mnda maga batem ta tsa gwadā ya kə'a.

Mbanafta Yesu ta sana zwaṅ ksu seteni

Mak 9:14-29, Luk 9:37-43

¹⁴ Ndusadaghata taṅ tavata dəmga, ka gi ndadaghatá sana mndu tsəlḃata ma ghuva Yesu, ¹⁵ ka'a mantsa: «Mghama dā! Tawatá hidahidā ta zwaṅa dā ksu seteni†, ta ghuya dāṅwa ṅani katakata. Da vu kə'a ta dādamta badu ma sani, da imi badu ma sani. ¹⁶ Si ka kləganaghatá yu ta duhwalha ná, ka traptá hōṅ ta mbanafta,» ka'a. ¹⁷ Ka Yesu mantsa: «Kaghuni mnduha ta na fitik na, had' zlgḃay nda ṅuduf da kaghuni wa. Ta maga ghwadaka skwi kuni. Ha ṅa yawu dza'a gdāvata yu tavata kaghuni na? Klagidighawa tsa zwaṅ ya da hadna,» ka'a. ¹⁸ Ka kladanaghatá lu. Ka davanaghatá Yesu ta tsa seteni ya katakata. Ka saghu tsi ma tsa zwaṅ ya, gi ka mbaftá tsa zwaṅ ya hadahada.

¹⁹ Ma nzata duhwalhani kawadaga nda Yesu ndaghōṅa taṅ, ka gavadaghatá hōṅ da dāwanṅta da tsi: «Kabgawu kəl aṅni ka traptá ghzligintá tsa seteni ya katək na?» ka hōṅ. ²⁰ «Hta ta zlgḃay nda ṅudufa ghuni ta magay,» ka Yesu nda hōṅ. «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, ka mamu zlgḃay nda ṅuduf ki'a da kaghuni manda hya kramasa‡ katsi ná, laviṅlava kuni ta mnanatá ya ghwá ya kazlay: Sli'afli'a hadna ka dza'a ka da hada a kə'a na, dza'a sli'afli'a. Had' sana skwi dza'a trəgadaghunaghuta wa. ²¹ [Ama mndərga tsa ghwadaka sulkum ya ná, ba nda maga du'a kawadaga nda suma ta ghzligintá lu,]» ka'a nda hōṅ.

Mnəḃlaṅta Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mak 9:30-32, Luk 9:42-45

²² Ma sana fitik ka tskavatá duhwalha Yesu ma Galili. Ka Yesu nda hōṅ mantsa: «Dza'a vlavla lu ta Zwaṅa mndu ma dzva mnduha. ²³ ṅa dzata taṅ, badu mahkəna fitik ṅa sli'agaptani nda hafu ma mtaku,» ka'a. Ka nzata duhwalhani sasuanak katakata ta ghōṅani.

Plata i Yesu nda Piyer ta dzəmna

²⁴ Manda ḃhadaghata taṅ da luwa Kafarnahum, ka gwal tska dzumna hōga Lazglafta nda Piyer mantsa: «Ta plər pla a wa'a Mghama ghuni ta dzumna hōga§ Lazglafta katək na?» ka hōṅ nda tsi. ²⁵ «Ta play,» ka'a.

Ka sli'aftá tsi ka lami da hōga. Gi ka Yesu nda Piyer mantsa: «Simuṅ, kinawu ndana kagha ta ghōṅa tsa gwadā taṅ ya na? I wa raṅ pla dzumna nda dzumna luma ṅa mghamha ta na ghōṅa hadik na na? Zwana hadik re, ari la matbay a na?» ka'a nda tsi. ²⁶ «La matbay ya,» ka Piyer. Ka Yesu mantsa: «Nza a tkwe' ta zwana hadik ka play taṅ nda tsa tama wa.

* 17:10 Ngha ta Malatsi 3:23. † 17:15 Ngha ta 4:24. ‡ 17:20 Ngha ta 13:32. § 17:24 Ngha ta Sabi 30:11-16.

²⁷ Dər má mantsa tsi ná, yaha mu da nzakway ka skwa tuthun ɲa taɲ. La da drəf, ka vzadata ka ta ɲalum. Tsa taɲtaɲa klipi dza'a ka da ksafɬa ya, ka gunarɲa ka ta wani, dza'a slanaghasla ka ta tseda dzumna mndu his. Ka klafta ka, ka vlaɲta ka ta həɲ ɲa platá ɲa u,» ka'a nda tsi.

18

Fatá ghəɲ manda zwaɲ kwitikw

Mak 9:33-37, Luk 9:46-48

¹ Ma tsa fitik ya, ka gavanavatá duhwalhani ta Yesu, ka həɲ mantsa: «Wa ta nzakway ka mali ma ga mghama Lazglafta na?» ka həɲ. ² Ka hgaktá Yesu ta sana zwaɲ kwitikw ka sladanata ta kəma taɲ. ³ Ka'a mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka mbədanaf a kuni ta nzakwa ghuni, ka nuta ghuni manda zwani kwitikw kwitikw wu katsi ná, haɖ kuni dza'a lami da ga mghama Lazglafta wa. ⁴ Tsaya tama ná, mndu ta hanaganatá ghəɲani manda na zwaɲ kwitikw na ná, tsaya mndu ka mali ma ga mghama Lazglafta. ⁵ Dər wati ma mndu ta tsu'afɬá zwaɲ manda na zwaɲ wana tsi na ta ghəɲa gwada ta i'i ná, vərda i'i tsu'af tsi.»

Dasuwa ka lu da zləmbiɲtá lu ta mndu

Mak 9:42-48, Luk 17:1-2

⁶ «Ala, ka zləmbiɲzləmba mndu ta sani turtuk ma tsa zwaniha ta zlgħaftá i'i ya katsi, ta dər ya má hbidim lu ta dughura buna ma ɲurzulɲ ka vzaghata da drəf. ⁷ Dəɲwa ɲa ghəɲa haɖik ta nzakway ta zlazləmbiɲtá mndu! Aɲ mndani, nda nza tkwe' ka nzakwa skwiha ta zləmbiɲtá mndu. Ama dəɲwa ɲa mndu ya ta sagha tsa zləmbaku ya nda da tsatsi.

⁸ «Ka nda nza dzva gha, ka səla gha a tsi ka skwi ta famtá kagha da ga dmaku katsi ná, tsiɲtsa gha ka wuɖiɲta ka di'ɲ. Ta dər lama ka da hafu ɲa kɖekedzeɲ nda səla gha sluɲ turtuk, ka dzva gha sluɲ turtuk a tsi, ka ya da klafta lu ta kagha nda səlahə gha yipa' ka dzvuha gha yəmaɖ a tsi, ka vzamtá kagha da həga vu ɲa kɖekedzeɲ. ⁹ Ka ira gha ta famtá kagha da ga dmaku katsi ná, tsakwasliɲ tsakwasla gha ka wuɖiɲta ka di'ɲ. Ta dər lama ka da həga hafu ɲa kɖekedzeɲ nda ira gha guzliɲ turtuk, ka ya da klafta lu ta kagha nda iriha gha his his ka vzaghamta da həga vu.»

Tuwak nda zada

Luk 15:3-7

¹⁰ «Dasuwa ka kuni da hərtətətá kuni ta ya dər turtuk mataba tsəna zwaniha na. Ka yu ta mnaghunata ná, duhwalha Lazglafta ta gɖata ta ngha kuma Da ɖa ta nzakway ta luwa ta ngha həɲ. [¹¹ Sa da mbanafɬá gwal ya si nda zada na Zwaɲa mndu*.]

¹² «Kinawu ka kaghuni ta ndanay na? Ka dərmaɖ ka tuwaka mndu, tsa zadavaghuta ya turtuk katsi ná, haɖ ta zlaɲtá tsaha təmbay mbsak təmbay mida ya ta ghwá, ka laghu da psa tsa turtuk ta zwaduta ya ra? ¹³ Ka yu ta mnaghunata ná, ka slafsla tsi tida ná, dza'a rfay ta rfu katakata ta ghəɲani ka malaghuta ta ghəɲa tsaha təmbay mbsak təmbay mida kul zwaduta ya. ¹⁴ Manda va tsaya guli ná, va a Da ghuni ta nzakway ta luwa ta zadavaghuta ya dər turtuk ma tsa zwaniha ya wa.»

Tva nzaku nda zwaɲama ta gagħatá dmaku

¹⁵ «Ka gagħaga zwaɲama gha ta dmaku ná, la slanaghata ka dzraɲta kaghuni histaghuni. Ka snaghasna tsi katsi, katafkata ka ta zwaɲama gha. ¹⁶ Ala, ka kwalaghukwala tsi ta snaghata katsi, klaɖkla ta mndu turtuk ka his a tsi kawadaga nda kagha, ka vradaghata ka da slanaghata, “ɲa da graftá tsa gwada ya ma wa mnduha his ka hkən† a tsi.” ¹⁷ Ka kwalaghukwala tsi ta snanatá tsaha ya guli katsi, mnanamna ta Igliz. Ka kwalaghukwala tsi ta snatá ɲa Igliz katsi guli, ngha ta tsa mndu ya manda mndu kul snarɲtá Lazglafta, ka mnda tska dzumna a tsi.

* 18:11 Ngha ta Lukwa 19:10. † 18:16 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 19:15.

¹⁸ «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, inda skwi ya dza'a kwalaghuta kuni ta hadik ná, dza'a kwalaghukwala lu guli ta luwa. Inda skwi ya dza'a hbanata kuni ta hadik ná, dza'a hbafhba lu guli ta luwa[‡].

Guya ghəŋ ka maga du'a

¹⁹ «Ka yu ta mnaghunata guli na: Ka dzrafdzra mnduha his mataba ghuni ta wi, ŋa dawa dər wati ma skwi tsi katsi, dza'a tsu'anaf tsu'a Da da ta luwa ta həŋ. ²⁰ Ma vli ya guyava mnduha his ka hkən a tsi ma hga da ná, mataba taŋ yu,» ka'a.

Gwadā ta kwal kul pla dmakwa mndu

²¹ Ka sli'aftá Piyer ka gavadaghata dawanŋta da Yesu, ka'a mantsa: «Mghama da! Ka ta giha ga zwanama da ta dmaku ní, kidaghi səla dza'a planata yu ta dmakwani na? Ndəfán səla rki dza'a planata yu na?» ka'a nda tsi. ²² Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ndəfán səla yeya a ta mnaghata yu wu, ndəfán mbsak, ndəfán mbsak, ndəfán səla. ²³ Tsaya dza'a kəl lu ka gra ga mghama Lazglafta nda sana mgham ta kuma mbədaftá skwa gadghəlani ma dzva gwal ta ksanatá slna ya. ²⁴ Ma nzatani ka mbəday, ka klanaktá lu ta sani ya nda dməŋa mlerwi mlerwiha tsemi da tsi. ²⁵ Had skwa tsa mndu ya ŋa plata wa. Ka tsa mgham ya mantsa: Skwapwaskwa ta tsa mndu ya, nda markwa taŋ tani, nda zwanani tani, nda inda skwi ta nzakway ka ŋani tani, ŋa pla tsa dməŋ ya, ka'a. ²⁶ Ka zləmbatá tsa kwalva ya ta hadik ka tsələbata ta kəmani, ka'a mantsa: "Wya dzvu, ksa ta ŋuduf, dza'a plagha pla yu demdem," ka'a. ²⁷ Ksanŋta tsa kwalvani ya ka hidahida katakata ta tsa danahəgani ya, ka zlanantá tsi ta tsa dməŋ ya ka zliŋta.

²⁸ «Saba tsa kwalva ya manda zliŋtá, ka guyatá tsi nda sana grani ya si ta ksə həŋ ta slna kawadaga, nda dməŋani da tsi ka suley dərmaək. Ka valaftá tsi tida, ka ksanaftá ŋurzlun. "Plihapla ta skwa da gita gita!" ka'a nda tsi. ²⁹ Ka zləmbatá tsa grani ya ta hadik, ka ndəba dzvu da tsi. Ka'a mantsa: "Wya dzvu, ksa ta ŋuduf dza'a plagha pla yu," ka'a nda tsi. ³⁰ "Ya! Dva a yu wu, plihata gitagita," ka'a. Ka laghu tsi hamtá tsa grani ya ma gamak ka kzla planatani ta tsa dməŋani ya. ³¹ Nghay sanlaha ma tsa kwalvaha ya ta tsa skwi maga tsi ya ná, ka kuzlanaftá tsi ta həŋ ta ŋuduf katakata. Ka laghu həŋ rusanaftá danahəga taŋ ta inda skwi ta maguta. ³² Ka hgadaghata tsa danahəgani ya, ka'a nda tsi mantsa: "Ghwadaka kwalva ka, zlaghanzla yu ta inda dməŋa da ta kagha kabga ndəbata gha ta dzvu da i'i ná, ³³ had kagha guli má dza'a tawa hidahida ta gra gha, manda ya tawa yu ta hidahida ta kagha ya ra?" ka'a. ³⁴ Huf safi ta ŋudufa danahəgani, ka laghu tsi hamta ma gamak, ka kzla planatani ta inda dməŋani da tsi.

³⁵ «Dər wa tsi ma kaghuni kul had ta planatá dmakwa zwanamani ma hyahya ŋudufani[§] wu katsi ná, manda va tsaya dza'a maga Da da ya ta luwa nda kaghuni,» ka'a.

19

Tagha skwi ta ghəŋa ghzla marakw

Mak 10:1-12

¹ Manda kdŋŋta Yesu ta tsa gwadā ya, ka sli'aftá tsi ta hadika Galili ka laghwi ta hadika Zudiya ta bla ghwa Zurdeŋ. ² Ka sli'afta dəmgə rutut mistani. Ka mbambə tsi ta mnduha.

³ Ka gavadaghatá la Farisa da tsi, kabga ta kumay həŋ ta tsanamtá matsavada. Ka həŋ nda tsi mantsa: «Lavinlava mndu ta ghziŋtá markwa taŋ, ka magamaga tsi ta dər wati ma skwi tsi ra?» ka həŋ. ⁴ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ta dzaŋa a kuni ta skwi ya nda vinda ma defteri nda ghuḅa ra? "Ma zrafta inda skwi ná, zlagigij zlaga Lazglafta ta i zgun nda marakw*." ⁵ Ka Lazglafta mantsa: "Tsaya dza'a kəl zgun ka zlanŋtá i dani nda mani, ka laghwi da ndi'aftá vgha nda markwa taŋ, ŋa nzakway tsa hahəŋ his ya ka mndu turtuk[†]." Mantsa ya tama, ⁶ nzəgla a həŋ ka mnduha his wa, ama ka mndu turtuk nzakwa taŋ. Yaha mndu tama da dganatá skwi ya ndi'anaf Lazglafta,» ka'a. ⁷ Ka la Farisa nda tsi mantsa: «Kabgawu tama kəl Musa ka mnay kazlay: Ka ta ghzlay mndu ta markwa

[‡] 18:18 Ngha ta 16:19, nda Yuhwana 20:23. [§] 18:35 Ngha ta 6:15. * 19:4 Ngha ta Zrafta 1:27 nda 5:2. [†] 19:5 Zrafta 2:24.

taŋ kati ná, vindanaftani ta d̄elewera ghziŋtani[‡] kə'a 6a?» ka h̄əŋ nda tsi. ⁸ Ka Yesu nda h̄əŋ mantsa: «Təŋa ta ghəŋa ghuni kəl Musa ka vlaghunatá tva ghziŋtá marakw. Ma zraftani ná, mantsa ya a nzakwani wa. ⁹ Ama ka i'i ta mnaghunata ná, yaha mndu walaŋtá ghziŋtá markwa taŋ, ka taghəŋa hliri[§] a tsi. Nzakwani ná, ka ghziŋghzla mndu ta markwa taŋ, ka klaftani ta sani kati ná, ta hliri tsa mndu ya nda tsa.»

¹⁰ Ka duhwalhani nda Yesu mantsa: «Ka si mantsa ya ta magakwa skwi mataba i marakw nda zə'al kati ná, dər kwal kul klay,» ka h̄əŋ. ¹¹ Ka Yesu nda h̄əŋ mantsa: «Inda mndu a dza'a laviŋtá ŋaftá tsa gwada ya wa, ba gwal ya vlaŋ Lazglafta ta mbrakwa ŋafta kasi'i, ¹² kabga mamu gwal ya yaga lu ka kubitik, mamu gwal ya pslaf mnduha nda psla, mamu gwal ta kwalaghutá klay, kabga gwada ta ga mghama Lazglafta guli. Mndu ya dza'a laviŋtá ŋaftá tsa gwada ya, ka ŋa tsi,» ka'a.

Fanaghata Yesu ta dzvu ta ghəŋa zwani

Mak 10:13-16, Luk 18:16-17

¹³ Tahula tsa, ka hladaghatá mnduha ta zwani kwitikw kwitikw da Yesu, ŋa fanaghatani ta dzvu ta h̄əŋ ka maga du'a ta ghəŋa taŋ. Ama ka pyə duhwalha Yesu ta mnduha. ¹⁴ Ka Yesu nda tsa duhwalha ya mantsa: «Zlaŋwazla ta zwani ka sagha h̄əŋ da i'i, ma pyə kuni ta h̄əŋ, kabga ŋa gwal ta gara vgha nda hahəŋ* na ga mghama Lazglafta,» ka'a. ¹⁵ Ka fafanaghatá Yesu ta dzvu ta ghəŋa tsa zwaniha ya. Tahula tsa, ka sli'aftá tsi ma tsa vli ya, ka laghwi.

Sana duhwal ka gadghəl

Mak 10:17-31, Luk 18:18-30

¹⁶ Va gi ka lagha sana mndu da Yesu, ka'a mantsa: «Maləma d̄a, nahgani skwi dza'a yu magata d̄ina, ŋa nzakwa d̄a nda hafu ŋa kdekedzeŋ kawadaga nda Lazglafta na?» ka'a. ¹⁷ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kabgawu kəl ka ka d̄awihata ta ghəŋa ŋərma skwi na? Turtuktuk ŋərma ta nzakway ka Lazglafta. Ka ta kumay ka ta nzakwa gha nda hafu ŋa kdekedzeŋ kawadaga nda Lazglafta kati ná, snata gha ta zlahuhani,» ka'a. ¹⁸ «Wati zlahuha ya na?» Ka tsa mndu ya. Ka Yesu mantsa: «Yaha ka da dzatá mndu, yaha ka da hliri, yaha ka da ghali, yaha ka da tsanavatá gwada ta mndu, ¹⁹ vla ta glaku ŋa i da gha nda ma gha, d̄vu d̄va ta mnda səla manda va ghəŋa gha[†],» ka'a. ²⁰ Ka tsa duhwal ya nda tsi mantsa: «Snasna yu ta inda tsaha ya demdem, nu ta p̄d̄akwani ŋa magəgəltá d̄a na?» ka'a. ²¹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ka ta kumay ka ta nzakwa gha hem[‡] kati ná, la ka dzawiŋta ka ta inda skwa gha, ka daganaf̄ta ka ta t̄sedani ta gwal ka p̄d̄u. Dza'a mutsay ka ta gadghəl ta luwa, tahula tsa ka sagha ka, ka dza'a ka mista d̄a,» ka'a. ²² Na snaŋta tsa duhwal ya ta tsa gwada ya, ka b̄asaftá tsi ta ŋuduf ka sli'afta ka laghwi, kabga gadghəl ya.

²³ Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, nda bla katakata ka lama mndu ta fafta ghəŋani ta gadghəl da ga mghama Lazglafta. ²⁴ Ka yu ta vrəŋliŋtá mnaghunata na: Ta dər laba ŋalibwa nda ta ghuruma lipir, ka lama mndu ta faftá ghəŋani ta gadghəl da ga mghama Lazglafta,» ka'a. ²⁵ Na snaŋta duhwalhani ta tsa gwada ya, ka ndərau' h̄əŋ katakata, ka h̄əŋ mantsa: «Ka si mantsa tsi, wa dza'a laviŋta mutsaftá mbaku tama?» ka h̄əŋ. ²⁶ Ka nghanavatá Yesu ta h̄əŋ, ka'a mantsa: «Skwi nda bla da mnduha ya ná, bla a da Lazglafta wa,» ka'a.

²⁷ Gi tsau' ka piyer tsu'aghutá gwada, ka'a nda Yesu mantsa: «A'a! Ya wana aŋni, zlanavazla aŋni ta inda skwi, ka dza'a mista gha ya ní, kinawu kə'a dza'a magaku nda aŋni tama?» ka'a. ²⁸ Ka Yesu nda h̄əŋ mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma mbədavafta[§] inda skwi dza'azlay ná, dza'a nzafta ta dughurukwa glakwani na Zwaŋa mndu. Kaghuni gwal ta dza'a mista d̄a ya guli, dza'a nzanzafta ta dughurukha ghwaŋp̄d̄ə his kaghuni, ŋa tsa guma ta ghəŋa mndəra la Isra'ila ghwaŋp̄d̄ə his guli. ²⁹ Dər wati ma mndu ta zlanavatá h̄əŋani, ka zwanamani a tsi, ka kwaghamani a tsi, ka dani a tsi, ka

[‡] 19:7 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 24:1. Nda Mata 5:31. [§] 19:9 Ngha ta 5:32. ^{*} 19:14 Ngha ta 18:3-5. [†] 19:19 Ngha ta Sabi 20:12-16, Vrafta ta zlahu 5:16-20, Zlahu 19:18. [‡] 19:21 Ngha ta 5:48. [§] 19:28 Ngha ta Daniyel 7:14.

mani a tsi, ka zwanani a tsi, ka vwahani a tsi, ta ghøja gwada ta i'i ná, dza'a mutsay høn ta dèrməkātani, ka malaghuta a tsi, ña mutsay tañ ta hafu ña kdekedzeñ guli ta ghøjani.
³⁰ Ama nda ndøgha gwal ta nzakway tañtañ, dza'a nzakway nda hul. Nda ndøgha gwal ta nzakway nda hul guli, dza'a nzakway tañtañ,» ka'a.

20

Gwada ta ghøja kwalvaha ma vwaha inabi

¹ «Wya skwi ña gray nda ga mghama Lazglafta. Ka tsavagaptá sana zə'ala høga ma høgani, wræk sərđək, da zba gwal ña ksanatá slna ma vwaha inabani. ² Ka dzraftá tsi nda tsa gwal ksa slna ya ta planatá høn ka tseda vagha mndu* turtuk, ta vagha tañ. Ka ghunaghatá tsi ta høn da vwaha inabi. ³ Ka sli'iglaftá tsi wər ta nzemndi tømbyay gavzlazlan, ka nghøglantá tsi ta gwal ksa slna ta nzaku bətbət. ⁴ Ka'a nda høn mantsa: "Lawa kaghuni guli da ksa slna ma vwaha inaba da, dza'a plaghuna pla yu ta tseda ghuni manda ya ta raku," ka'a nda høn. ⁵ Ka sli'aftá tsa gwal ksa slna ya ka laghwi da tsa vwaha inabi ya. Ka sli'iglaftá tsi guli wər fitik ma ghøn vli, mantsa guli ta fitik hawu, ka magata manda va tsaya guli. ⁶ Ka sli'iglaftá tsi guli beeghwa fitik, ka slanaghatá tsi guli ta sanlaha ma gwal ksa slna ta nzaku. Ka'a nda høn mantsa: "Nya kəl kuni ka vaghay ta nzaku kul laghwi maga slna na?" ka'a nda høn. ⁷ Ka høn nda tsi mantsa: "Had mndu ta klaftá añni ña maga slna wa," ka høn. Ka'a nda høn mantsa: "Lawa kaghuni guli da maga slna ma vwaha da," ka'a.

⁸ «Gahawu tama, "hagakhaga ta tsa gwal ta ksa slna ya, ka planata ka ta nisəla tañ ka zrafta ka nda tsa gwal ka kwanahani ya, ña kđiñta gha nda gwal tañtañ," ka tsa dani ma vwaha inabi ya nda kwalvani. ⁹ Ka lagha tsa gwal ta zraftá ksa slna beeghwa fitik ya. Ka vlatá lu ta tseda vagha mndu turtuk turtuk ta høn. ¹⁰ Ka lagha gwal ta zraftá ksa slna tañtañ. "Mali dza'a añni zlgħay" ka hahøn si ta gray. Ama ka vlatá lu ta tseda vagha mndu turtuk turtuk ta høn. ¹¹ Ta zlgħə høn ya, ta dza'a nda ñuñuraku høn ta ghøja tsa dañahøga ya. ¹² Ka høn mantsa: "Beeghwa fitik ta sagha nanaha na, awa† turtuktuk kweñkweñ maga høn ta ksa slna ná, waka kagha planatá høn guram nda ña añni na? Añni, hərfa hərfa ñni ta ksa slna tles fitik, ka vaghay ta maga slna ta fitik," ka høn. ¹³ Ka'a nda høn mantsa: "Gra da, nənəp a yu ta kagha wa. Ta tseda vagha mndu turtuk a dzrafta u nda kagha kay ra? ¹⁴ Zlgħa ta nisəla gha, ka sli'a ka. Manda va ya kumañ yu vlatá yu ta tsa mndu ta sagha nda hul ya, manda va ña gha. ¹⁵ Laviñlava yu ta maga skwi manda ya kumañ yu nda tseda da, mantsa a kasi'i wa? Ari zđəgagħa a wa a na skwi đina maga yu na ta wa ira gha na?" ka'a. ¹⁶ Tsaya tama ná, dza'a nzakway gwal nda hul, ka gwal tañtañ. ña nzakwa gwal tañtañ, ka gwal nda hul,» ka Yesu sganaghata.

Mahkəna mnañta Yesu ta gwada ta mtakwani nda sli'agaptani

Mak 10:32-34, Luk 18:31-34

¹⁷ Ka sli'aftá Yesu ka ñlu ka dza'a da luwa Ursalima. Ta mbađa høn ta tvi, ka ksagħutá tsi ta tsa gwal ghwañpdə his ya, ka'a nda høn mantsa: ¹⁸ «Ndanana, wana mu ta ñlu ka dza'a da luwa Ursalima. Dza'a ksafksa lu ta Zwaña mndu, ka vlatá la mali ta ghøja gwal dra skwi ña Lazglafta, nda gwal tagħa zlahu ña mnduha, ña tsanaghata tañ ta guma dzata. ¹⁹ Dza'a vlatá høn ta gwal kul had ka la Yahuda, ña gagay tsaha ya, ña sləvay tañ nda krupi, ña zləgħa tañ ta udza zləgħay. Badu mahkəna fitik, ña sli'agaptani nda hafu ma mtaku,» ka'a.

Dawutá vla mani ma i Yakubu nda Yuhwana

Mak 10:35-45

²⁰ Tahula tsa, ka lagha mani ma zwana Zebedi nda zwanani. Ka tsəlbata tsi ta kəmani ña đawa skwi da tsi. ²¹ «Nu ta kumə ka na?» ka Yesu nda tsi. «Wana na zwana da his na, sagħa fitika ga mghama gha ya ná, ka mnata ka, ña nzata na zwana da na, nda ga zegħwa gha ya, nda ga zlađa gha ya, ka yu,» ka'a nda tsi. ²² «Sna a kuni ta skwi ta dawu kuni

* 20:2 Ngha ta Mata 5:26. † 20:12 Awa: Tsaya fitik maga mndu ta maga slna.

wa. Dza'a lavirjlava kuni ta sa leghwa tsa ghuya danwa dza'a yu ghuyay ya ra?» ka Yesu. «Dza'a say nni!» ka həj nda tsi. ²³ Ka Yesu[‡] nda həj mantsa: «Mantsa nzakwani, dza'a say kuni ta tsa leghwa ghuya danwa da ya, ama ta ghəja gwada ta nzaku nda ga zeghwi nda ya nda ga zlaβa ná, i'i a dza'a mna tsaya wa. Da da dza'a vlatá tsa vli ya ta gwal ya payanaf tsi ta həj,» ka'a.

²⁴ Snaŋta tsa pđakwa duhwalha ghwan ya ta tsa gwada ya, ka basanavatá həj ta njuduf ta tsa zwanamaha his ya. ²⁵ Ka hagadaghatá Yesu ta həj, ka'a nda həj mantsa: «Nda sna kuni ná, ta gay mghamha ta ghəja mnduha ta má mgham mghama taŋ ta ghəja taŋ. Gwal dagaladagala guli, ta maray hahəj ta mbrakwa taŋ ta ghəja taŋ. ²⁶ Ama mantsa ya a nzakwani mataba kaghuni wa. Katək ná, ka ta kumay sani ta nzakway ka mali mataba ghuni ná, nzatani ka kwalva ghuni. ²⁷ Ala, ka dər wa ta kuma nzakway ka mnda kla kəma mataba ghuni ya, nzatani ka vu'a ghuni. ²⁸ Manda va tsaya ná, sa a Zwaŋa mndu ŋa maganata lu ta slna wa. Ama sasa ŋa maganatá slna ta mnduha, ŋa vlatani ta hafani ŋa mbanafá ndəghata mnduha[§],» ka'a.

Mbambanafta Yesu ta ghulpata mnduha his

Mak 10:46-52

²⁹ Ta sabə i Yesu nda duhwalhani ma luwa Yeriku, ka sli'aftá dəmga rutut mistani. ³⁰ Ta nzaku ghulpata mnduha his ta wa tvi. Ka snaŋtá həj ta labla Yesu nda ta tsa kə'a, ka dzatá həj ta lawlaw. «Mgham, Zwaŋa Dawuda! Tawa ta hidahida ta aŋni,» ka həj. ³¹ «Hafwa wa ghuni!» Ka tsa dəmga ya, ka dava həj. Ama ka sganaghatá tsa ghulpata mnduha ya ta dza lawlaw. «Mgham, Zwaŋa Dawuda! Tawa ta hidahida ta aŋni,» ka həj. ³² Ka sladavatá Yesu, ka hgadaghatá tsi ta həj. «Nahgani ta kumə kuni ta magaghunata da na?» ka'a nda həj. ³³ «Mghama da, gwananagnwana ta iriha nni!» ka həj nda tsi. ³⁴ Ka ksantá həj ta Yesu ka hidahida. Ka kasantá tsi ta iriha taŋ. Ka gi nghanjá təj ta vli nzidid. Ka laghu həj mista Yesu.

21

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mak 11:1-11, Luk 19:28-40, Yuh 12:12-19

¹ Ta ghwan a i Yesu nda duhwalhani ka bhadaghata da luwa Ursalima wu, ndusa həj nda luwa Beslaze tavata ghwa Zaytuŋ*, ka ghunaftá Yesu ta gwal his mataba duhwalhani. ² Ka'a nda həj mantsa: «Lawala da a luwa ta kəma ghuni a. Ka bhadaghaβha kuni, dza'a gi slanaghasla kuni hada ta hbatá mana kdih nda zwanani. Ka pligidaghata kuni ta həj. ³ Ka mamu mndu ta gwadgaghunata ta ghəjani katsi ná, "Mgham ta kumay," ka kuni da zlghanaftá wani. Dza'a gi zlaghunanzla həj.»

⁴ Kəl tsaya ka nzakway mantsa ná, nda nza kabga ŋa dzanaghatá ghəja gwada ya mna anabi Zakari kazlay:

⁵ «Mnanawamna ta gwal ma luwa Siyuna, wa'a mghama gha ta sagha da kagha,
leβtekw nzakwani katakata, ta sagha ta kdih,
ta vuvu'ukwa kdih,
ta nzakway ka zwaŋa kdih[†],» ka'a.

⁶ Ka sli'aftá tsa duhwalha ya ka laghwi magata manda ya mnanaf Yesu ta həj. ⁷ Ka hlaktá həj ta tsa mana kdih ya nda zwanani, ka pghaftá həj ta lgutha taŋ ta həj, ka lafi Yesu nzafta tida. ⁸ Ka zlazlatə ndəghata mnduha ta lgutha taŋ ta tvi. Sluhwa ŋa sanlaha ta patsay ka pghay ta tvi[‡] guli. ⁹ Ka hlə gwal ta kəma Yesu nda gwal nda hulani tani ta wi, ka həj mantsa: «Ŋa Zwaŋa Dawuda glaku, ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ta sagha ma hga Mgham Lazglafta! Ŋa Lazglafta ta luwa[§] glaku!» ka həj.

[‡] 20:23 Ngha ta Slna gwal ghunay 12:2. [§] 20:28 Ngha ta 26:28, nda 1 Timute. 2:6. ^{*} 21:1 Ngha ta Markus 11:1.

[†] 21:5 Ngha ta Zakari 9:9. [‡] 21:8 Ngha ta 2 Mghamha 9:13. [§] 21:9 Ngha ta Zabura 118:25-26, Zabura 118:25.

¹⁰ Manda 6hadamta Yesu da luwa Ursalima, ka k6butá mnduha. «Wa na mndu na tama?» ka h6nj. ¹¹ Ka tsa d6mga mistani ya mantsa: «Anabi Yesu ta sabi ma luwa Nazaret ta hadika Galili ya,» ka h6nj.

Lama Yesu da h6ga Lazglafta

Mak 11:15-19, Luk 19:45-48, Yuh 2:13-22

¹² Ka lami Yesu da h6ga Lazglafta. Ka ghzligiŋtá tsi ta inda gwal ta tsakala nda gwal ta skway tani ma tsa h6ga Lazglafta ya. Ka zlambidiŋtá tsi ta tab6la gwal mb6du, nda vla nzakwa gwal ta dzawaptá gh6rbu'. ¹³ Ka'a nda h6nj mantsa: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: H6ga 6a n6, h6ga maga du'a ya k6'a, ka niŋtá kaghuni ka galigha la g6nda*.»

¹⁴ Ka gavadaghatá gwal nda ghulpa nda gwal nda raghwa s6la taŋ tavatani ma tsa h6ga Lazglafta ya. Ka mbambanaftá tsi ta h6nj. ¹⁵ Nghay la mali ta gh6ja gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta tsa mand6rmima skwi ta mag6 Yesu, nda tsa hlawa zwani ma h6ga Lazglafta kazlay: «Ŋa Zwanja Dawuda glaku!» k6'a ya n6, ka kuzlanaftá tsi ta h6nj ta ŋuduf. ¹⁶ Ka h6nj nda Yesu mantsa: «Nda sna ka ta na skwi ta mn6 h6nj na ra?» ka h6nj. «Anji! Nda sna yu,» ka Yesu nda h6nj. «Ta walaŋ a kuni ta dzaŋaftá tsa gwad6ha ya ma deftera Lazglafta ra? Ka'a na: “Kagha ta payaftá zl6zlvla kagha nda ma wa zwani nda ya nda ma wa zwana vzi'uwa, manda ya kumaŋ ka†,» ka'a.

¹⁷ Ka sli'aftá Yesu ka zlaŋtá h6nj ka saghwi ma tsa luwa ya, ka laghwi da luwa Betani ka hani tsi hada.

Ksi'afra Yesu ta sana ghuraf

Mak 11:12-14,20-24

¹⁸ Gas6rd6k ta vru Yesu ka dza'a da tsa luwa dagala ya, ka kuzlanaftá maya. ¹⁹ Ka nghanŋtá tsi ta fwa sana ghuraf ta wa tvi. Ka lagha tsi distani. K6'a k6'a n6, sluhwa yeya dze'dze' tida. «Had ka dza'a walglanŋta y6glafta wu,» ka'a nda tsi. Gi hadahada dzuŋ ghwalatá tsa fu ya tsa. ²⁰ K6'a k6'a tsa duhwalhani ya nghanata ghwalatá tsa fu ya n6, ka nd6rmimi h6nj nda nd6rmima. Ka h6nj mantsa: «Waka na ghuraf na gi ghwaluta hadahada kay ka na?» ka h6nj. ²¹ Ka Yesu nda h6nj mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka zlghafzlgaha kuni ta Lazglafta nda ŋuduf dgaŋ a kuni ta gh6j d6kd6k wu ka tsi n6, skwi magana lu ta na ghuraf na yeya a dza'a kuni magay wa: “Ama, sli'afli'a hada ka vzamta ka ta vgha da dr6f,» ka kuni dza'azlay nda ya ghwá ya n6, dza'a magaku manda va tsaya. ²² Inda skwi dza'a 6awanŋta kuni nda zlghay nda ŋuduf nda ma maga du'a n6, dza'a mutsay kuni,» ka'a.

Wa ta vlanŋtá mbrakwa maga skwiha manda na?

Mak 11:27-33, Luk 20:1-8

²³ Ka lam6 Yesu da h6ga Lazglafta ka tagh6 tsi ta skwi ŋa mnduha. Ka gavadaghata la mali ta gh6ja gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu da 6awanŋta da tsi. «Mutsu ga kagha ta na mbraku ta k6l kagha ka maga na skwiha na na? Wa ta vlaghata na mbraku na?» ka h6nj. ²⁴ Ka Yesu nda h6nj mantsa: «Mamu skwi turtuktuk dza'a 6awanŋta yu da kaghuni guli. Ka zlghidifzlgaha kuni ta wani katsi, dza'a mnaghunamna yu ta vli ta mutsu yu ta na mbraku ta k6l yu ka maga na skwiha na. ²⁵ Wa ta ghunafta Yuhwana ŋa maga batem‡ na? Lazglafta re, ari mnduha a na?» ka'a nda h6nj. Ka laghu heŋ da dzray mataba hah6nj hah6nj.

Ka h6nj mantsa: «“Ka Lazglafta ta ghunafta Yuhwana ka mu,» nu kwal kuni kul zlghafta 6a? ka'a dza'azlay nda amu. ²⁶ Ala, ka “mnduha ta ghunafta” ka mu guli, ta zl6jay mu ta mnduha guli, kabga klafkla h6nj demdem kazlay: Anabi Yuhwana k6'a.» ²⁷ Ka h6nj nda Yesu tama mantsa: «Sna a aŋni ka wa ta ghunafta wu,» ka h6nj. Ka Yesu nda h6nj guli mantsa: «I'i guli n6, had yu ta mnaghunata ka wa ta vlihata na mbraku ta k6l yu ka maga na skwiha na wu,» ka'a.

* 21:13 Ngha ta Isaya 56:7 nda Irimiya 7:11. † 21:16 Ngha ta Zabura 8:3. ‡ 21:25 Ngha ta 3:6.

Gwada ta ghəŋa zwanaha his

²⁸ Ka Yesu nda həŋ guli mantsa: «Kinawu ka kaghuni ta ndanay na? Mamu sana mndu his zwanani. Ka'a nda sani taŋtaŋ mantsa: “La ka dza'a ka da maga slna ma vwaha inaba u sagəŋ,” ka'a nda tsi. ²⁹ “La a yu wu,” ka'a. Tahula tsa, ka ndanglaptá tsi ka sli'aftha ka laghwi da vwah. ³⁰ Ka mnanatá dani ta tsa sana zwaŋ ya manda va tsaya guli. “Araŋ, ta dza'a yu da,” ka'a. Tahula tsa, ka kwalaghuta tsi. ³¹ Wati mataba tsa zwanaha his ya, ta magata skwi ya kumə da taŋ ná?» ka Yesu nda həŋ. «Tsa taŋtaŋ ya ya,» ka həŋ. Ka Yesu nda həŋ tama mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, dza'a tiŋlaghutiŋla gwal tska dzumna nda mi'a hliri ta lami da ga mghama Lazglafta ka kaghuni. ³² Wya saghasa Yuhwana mnda maga batem da kaghuni, ka maraghunatá tsi ta tvi tdukwa, ka kwalaghutá kuni ta zlglafta. Ama ka zlglaftá gwal ta tska dzumna nda mi'a hliri. Kulam nda va tsa nghanŋa ghuni ya tani, mbədanaf a kuni ta nzakwa ghuni ka zlglafta wa,» ka Yesu nda həŋ.

Mahdihdi ta ghəŋa gwal ta hva vwaha inabi

Mak 12:1-12, Luk 20:9-19

³³ «Ka mnaghunamna yu ta sana mahdihdi ba: Mamu sana mndu ta ŋabaftá fwa inabiha ma vwahani. Ka ŋamtá tsi ma muhul. Ka laptá tsi ta ghurum ŋa ditsa yakwani. Ka baghatá tsi ta vli ŋa nzagata ka nghanŋ. Tahula tsa, ka fanamtá tsi ma dzvu ka haya ta gwal hva. Ka sli'aftha tsi ka laghwi dista luwa. ³⁴ Magatá fitika daga yakwani, ka ghunafta tsi ta kwalvahani da tsa gwal hva ma tsa vwah ya, ŋa mutsanafta taŋ ta ŋani ma dagata yakwa tsa inabi ya. ³⁵ Ama, ka valaftá tsa gwal hva tsa vwaha inabi ya ta tsa kwalvaha ya. Ka dgaptá həŋ nda dga ta sani ka dzata həŋ nda dza ta sani. Ka zlərtsatá həŋ nda zlərtsa ta sani. ³⁶ Ka ghunglaftá tsi ta sanlaha ma kwalvahani ka malaghuta mbsaka tsaha taŋtaŋ ya. Ka maganatá tsa gwal hva tsa vwah ya ta hahəŋ guli manava ŋa tsahaya. ³⁷ Kdavaktani, ka ghunədanaptá tsi ta həŋ ta vərda ŋani ma zwaŋ nda mnay kazlay: Dza'a vlaŋvla həŋ ta glaku ta zwaŋa da kə'a. ³⁸ Na nghanŋ tsa gwal hva fwa inabi ya ta lagha tsa zwaŋ ya, ka həŋ mataba taŋ mantsa: “Wana tsa mndu dza'a za həga ya kay. Sawa, ka dzata mu! ŋa zay mu ta həgani,” ka həŋ. ³⁹ Ka valaftá həŋ tida. Ka tshidiŋta di'ŋ nda tsa vwah ya, ka dzata.

⁴⁰ «Badu da saghər tsa dani ma inabi ya ní, kinawu kə'a dza'a magay nda tsa gwal hva tsa vwaha inabi ya na?» ka Yesu nda həŋ. ⁴¹ «Dza'a pslapsla ta tsa ghwadakha ya, ksəŋta a həŋ ka hidahida wa. ŋa klaftani ta tsa vwaha inabani ya ka fanamta ma dzvu ka haya ta sanlaha ma gwal hva. ŋa vlay tsahaya ŋani nda fitikani ta ŋani mataba dagata yakwa tsa fwa inabi ya,» ka həŋ.

⁴² Ka Yesu nda həŋ guli mantsa: «Ta walaŋ a kuni ta dzaŋafta skwi vindaf lu ma defteri ra?

“Tsa pala wudidinŋ gwal ba həga ya,
tsaya ta nuta ka vərda palaka tughwa həga.

Tsaya ná, Lazglafta ta dvaftá nzakwani mantsa.

Nda nza ka mazəməzəmə ta wa ira amu*.”

⁴³ «Tsaya kəl yu ka mnay ŋa ghuni kazlay: Dza'a klaghukla lu ta ga mghama Lazglafta da kaghuni ŋa vlaŋtá mndəra mnduha dza'a snanatá gwadani dina kə'a ya. ⁴⁴ [Tsa mndu dza'a zləmbafta ta tsa pala ya, dza'a hurbə hurba. Ala, ka tsa pala ya ta zləmbanaghatá mndu katsi, dza'a hu'anap hu'a† ŋərdək ta tsa mndu ya.]»

⁴⁵ Na snanata la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la Farisa ta tsa mahdihdi Yesu ya, ka graftá həŋ kazlay: Ta ghəŋa taŋ ta gwada tsi ta tsa gwada ya, kə'a. ⁴⁶ Ka zbə həŋ ta ksafthá Yesu. Ama ka zləŋaftá həŋ ta dəmgə, kabga klafkla dəmgə ta Yesu ka anabi.

§ 21:33 Ngha ta Isaya 5:1-2. * 21:42 Ngha ta Zabura 118:22-23. † 21:44 Ngha ta Lukwa 20:18.

22

Mahdihdi ta ghəŋa kla makwa

Luk 14:15-24

¹ Ka Yesu mnəglataná həŋ nda mahdihdi mantsa: ² «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mgham ta payaftá skwa zay ma klay zwanjani ta makwa. ³ Ka ghwanaftá tsi ta kwalvahani ŋa hagaktá gwal hagarj tsi ŋa za tsa skwa zay ya, ama ka kwalaghuta tsahaya ta sagha. ⁴ Ka ghunglafta tsi ta sanlaha ma kwalvaha ŋa dza'a "mnanatá tsa gwal hagarj tsi ya nda mnay kazlay: Ndanana ná, ndusa skway zay kə'a. Pslapsla yu ta slaha da, nda rina fisika da nda uwasla nda uwasla, nda paya inda skwi, saghawasa da za skwa zay ma vla kla makwa," ka'a nda həŋ. ⁵ Ndanəŋ a tsa gwal hagarj lu ya wa. Ta laghu ya da vwahani, ta laghu ya da tsakalani, ⁶ ta valafta sanlaha ta tsa kwalvaha ya ka ganaptá iri ta həŋ, ka pslatá həŋ. ⁷ Ka kuzlanaftá tsi ta ŋuduf ta mgham, ka ghunadaptá tsi ta sludjihani zadanatá ta tsa gwal ta pslatá tsa mnduha ya ka drintá luwa tanj. ⁸ Tahula tsa, ka'a nda kwalvahani mantsa: "Wana nda paya skwa zaya kla makwa. Tsa gwal si hagarj lu ya, ranj ta həŋ a zay wa. ⁹ Lawala ta madədga tviha, ka hagakta kuni ta inda mndu dza'a guyunja kuni da na vla za skwa zay na," ka'a nda həŋ. ¹⁰ Ka sli'afra tsa kwalvahani ya ka laghwi ta tvi. Ka tsakaktá həŋ ta inda mndu ya guyunj həŋ. Nda ghwadaka mnduha tani, nda ŋərma mnduha tani, ka ndəghanaftá həga ma tsa vla kla makwa ya.

¹¹ «Ka lamə mgham da nghanaghatá tsa gwal hagarj lu ya. Ka nghanjta tsi ta sana mndu kul had'lguta kla makwa tida. ¹² Ka'a nda tsi mantsa: "Ari gra! Waka kagha sami da na həga na kul had'lguta kla makwa ta kagha na?" ka'a nda tsi. Sew, sna a tsa mndu ya ta skwi ŋa mnay wa. ¹³ Ka mgham nda kwalvahani mantsa: "Habafwa haba ta dzvuhani nda səlahaŋi, ka klafta kuni ka wudidiŋta dzibil da grum, ka tawa tsi ta taw, ka hpada sli'ijani* hada," ka'a. ¹⁴ Tsaya tama ná, dagala hagatani, ama ki'a yeya dagatani,» ka Yesu sganaghata.

Nda ra ka pla dzumna ŋa mgham Sezar ra?

Mak 12:13-17, Luk 20:20-26

¹⁵ Mbadaka la Farisa ka tskavata ka dzrafta ka həŋ dza'a ksaftá Yesu nda gwada dza'a sabi ma wani. ¹⁶ Ka ghunaftá həŋ ta sanlaha ma duhwalha tanj kawadaga nda mnduha Hiridus slanaghatá Yesu. Bhadaghata tanj, ka həŋ nda Yesu mantsa: «Mghama da, nda sna ŋni kazlay: Ta mnay kagha ta kahwathwata kə'a. Skwi ta kumə Lazglafta ta magay mu ta taghə kagha kahwathwata ŋa mnduha. Had' kagha ta zləŋa ira mndu wu, kabga gala a kagha nda gala ta mndu wa. ¹⁷ Mnaŋnamna ta ŋa gha ma ndanu. Nda ra re, ari ra a wa'a ka pla dzumna ŋa mgham Sezar na?» ka həŋ.

¹⁸ Tsaw nda sna Yesu ta tsa ghwadaka ndana tanj ya. Ka'a nda həŋ mantsa: «Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Kabgawu ta kəl kuni ka dzəgha i'i na? ¹⁹ Marihawa tsa kwaβu ta kəl lu ka pla dzumna ya,» ka'a. Ka klanaktá lu ta tsa kwaβu† ya. ²⁰ Ka'a nda həŋ mantsa: «Ŋa wa na fwatu nda hgu ta na kwaβu na ná,» ka'a. ²¹ «Ŋa mgham Sezar ya,» ka həŋ. «Ka mantsa tsi ya ní, vlanjwavla ta mgham Sezar ta ya ta nzakway ka ŋa mgham Sezar. Vlanjwavla guli ta Lazglafta ta ya nzakway ka ŋa Lazglafta,» ka'a. ²² Snaŋta tanj ta tsa gwada ya, ka ndərmim həŋ nda ndərmima. Ka zlanavatá həŋ ta Yesu ka laghwa tanj.

Gwada ta sli'agapta ma mtaku nda hafu

Mak 12:18-27, Luk 20:27-40

²³ Badu va tsaya, ka laghala Sadukiya, tsa gwal ta mnay kazlay: Had' lu dza'a sli'agapta ma mtaku wu kə'a ya slanaghata Yesu. ²⁴ Ka həŋ nda Yesu mantsa: «Mghama da, ka Musa na: "Ka mtumta mndu ta kul yatá tsi ta zwanj kati, klay zwanjamani ta tsa wadgani ya ka markwa tanj ŋa yanatani ta zivir ta tsa zwanjamani ta mtuta‡ ya," ka'a. ²⁵ Tsaw mamu sana mndu da aŋni ndəfəŋ zwanani. Ka klaftá mali ta marakw, ka mtuta tsi ta yana a lu ta zwanj wa. Ka wunanaghatá sagəŋani ta tsa marakw ya. ²⁶ Ka mtutá tsa mahisa zwanj ya guli,

* 22:13 Ngha ta Mata 8:12. † 22:19 Ngha ta Mata 20:2. ‡ 22:24 Ngha ta Zlrafta 38:8, nda Vrafta ta Zlahu 25:5-6.

ya a ta zwan̄ wa. Ka klafta ma hk̄ən, ha ka klafta mandəf̄an̄, hađ ya ta yatá zwan̄ ma həŋ nda tsi wa. ²⁷ Tahula rwuta taŋ demdem, ka mtuta tsa marakw ya guli. ²⁸ Bađu sli'agapta dza'a sli'agapta gwal nda rwa ma mtaku nda hafu ní, wati dza'a nzakway ka zə'ala tsa marakw ya mataba tsa zwaniha ndəf̄an̄ ya, ya wya klukla həŋ demdem ka marakw na?» ka həŋ. ²⁹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ta nanay kuni ta ghəŋa ghuni, kabga sna a kuni ta skwi nda vinda ma defteri nda ghuḅa wa. Sna a kuni guli ta mbrakwa Lazglafta wa. ³⁰ Bađu sli'agapta dza'a sli'agapta lu ma mtaku ná, hađ lu dza'a kləgəltá vgha ŋa nzakway ka marakw nda zə'al wa. Dza'a nzakway lu ta nzaku tavata Lazglafta manda duhwalha Lazglafta. ³¹ Gwada ta ghəŋa sli'agapta ma mtaku ná, ta dzaŋaf a kuni ma defteri ta tsa gwada Lazglafta ta manay kazlay: ³² I'i Lazglafta Abraham, i'i Lazglafta Izak, i'i Lazglafta Yakubu§ kə'a ya ra? Lazglafta ná, Lazglafta gwal nda rwa a wu, Lazglafta gwal nda hafu ya,» ka'a. ³³ Snaŋta mnduha ta tsa tagha skwani ya, ka ndərmim həŋ nda ndərmima katakata.

Wati mali mataba zlahuha na?

Mak 12:28-34, Luk 10:25-28

³⁴ Na snaŋta la Farisa kazlay: Hanafha Yesu ta wi ta la Sadukiya kə'a, ka tskavata həŋ. ³⁵ Lagha sani mataba taŋ ta nzakway ka mndu ta tagha zlahu ŋa mnduha, ka kuma tsanamta matsavada ta Yesu. Ka'a nda tsi mantsa: ³⁶ «Mghama da! Wati mali mataba zlahuha na?» ka'a nda tsi. ³⁷ Ka Yesu nda tsi mantsa: «“Dvudva ta Mgham Lazglafta gha nda hyahya ŋudufa gha, nda inda hafa gha, nda inda ndana* gha.” ³⁸ Tsahaya mali mida, tsahaya taŋtaŋa zlahu guli. ³⁹ Mamu mahisani manda tsaya guli: “Dvudva ta sləvda gha manda va ghəŋa gha†” kə'a. ⁴⁰ Inda zlahu Musa, nda inda skwi ta taghə la anabi ná, ta tsa zlahuha‡ his ya sladafta həŋ,» ka'a.

Daway ta ghəŋa i Kristi nda Dawuda

Mak 12:35-37, Luk 20:41-44

⁴¹ Mbadaka la Farisa ka tskavata hada tavata Yesu. Ka Yesu nda həŋ mantsa: ⁴² «Kinawu ka kaghuni ta ndanay ta ghəŋa Kristi na? Zwan̄a wa ya na?» ka'a. «Zivra Dawuda ya,» ka həŋ nda tsi. ⁴³ Ka Yesu nda həŋ guli mantsa: «Waka Dawuda mnay nda ma mbrakwa Sulkum nda ghuḅa kazlay: Mgham kə'a ba? Ya wya ka Dawuda na:

⁴⁴ “Ka Mgham nda Mghama da na:

Sawi nzata nda ga zeghwa da,

ha ka nanafta da ta ghumaha gha ka skwa ta diŋlay səla gha§”, ka'a.

⁴⁵ «Ka si “Mghama da”, ka Dawuda ta hgay ya ní, waka Kristi dza'a nzakway ka zivrani tama?» ka'a.

⁴⁶ Trid, traptra dər wa ta zlghanaftá wi. Daga bađu tsa, hađ mndu ta walglan̄ta dawutá vli da tsi wa.

23

Nzakwa la mali ta ghəŋa dina la Yahuda

Mak 12:38-39, Luk 11:43,46, 20:45-46

¹ Tahula tsa, ka Yesu nda dəmga nda ya nda duhwalhani tani mantsa: ² «Dzaŋanaghatá gwal tagha zlahu, nda la Farisa na tsiŋanaptá zlahu Musa ta mnduha. ³ Tsaya tama ná, nda ra ka snanata ghuni ta həŋ, ka magay ghuni ta inda skwi ta mnaghunata həŋ. Nziya nza tsi ná, yaha kuni da magay manda ya ta magə hahəŋ, kabga hađ hahəŋ ta magay manda va ya ta mnata həŋ wa. ⁴ Ta hbaŋba həŋ ta huzla ndəgaku ka fanaghatá mnduha, ama va a hahəŋ ta ksaŋta dər nda wa ndəfiŋa dzva taŋ wa. ⁵ Inda slna ta magə həŋ ná, ta magay həŋ ŋa nghay wa ira mnduha. Mantsa ya ná, bərləzla ka hahəŋ ta mbaghaftá ŋa taŋ ayaha ta fuŋta ta wa bizlbizla kuma, nda ya ta dzvu. Zutut ka həŋ ta zlan̄ta dzva lguta* taŋ. ⁶ Vli nda paya ta kəma ŋa taŋ ta zbay ŋa nzakwa taŋ ma fitika za skwa zay ta badawa.

§ 22:32 Ngha ta Sabi 3:6, 15-16. * 22:37 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:5. † 22:39 Ngha ta Zlahu 19:18. ‡ 22:40 Ngha ta 7:12. § 22:44 Ngha ta Zabura 110:1. * 23:5 Ngha ta Mbsak 15:38-41.

Vli nda paya ta kəma guli ta zbə həŋ ŋa nzakwa taŋ ma həga tagha skwa la Yahuda. ⁷ Ta kumay həŋ ta ganaghata mnduha ta zgu ta həŋ ma vla tsakata vgha mnduha, ka hga həŋ ka “maləm.” ⁸ Ama kaghuni ya, ma đvaf kuni ta hga kaghuni ka maləm. Turtuktuk Maləma ghuni. Kaghuni ná, la zwanama kuni. ⁹ Ma hgə kuni ta mnda səla ta ghəŋa hadik ka “Da” kabga turtuktuk Da ghuni ta nzakway ta luwa. ¹⁰ Ma đvaf kuni ta hga kaghuni ka “mali,” kabga turtuktuk Mala ghuni ta nzakway ka Kristi. ¹¹ Ka kwalva ghuni ká mali mataba ghuni nzakway. ¹² Inda mndu ta kapanaftá ghəŋani ná, dza’ a dzaganadza lu. Inda mndu ta hanaganatá ghəŋani guli ná, dza’ a kapanafkapa lu,» ka’a.

Daŋwa ŋa gwal tagha zlahu nda la Farisa

Mak 12:40, Luk 11:39-52, 20:45-47

¹³ «Daŋwa ŋa ghuni gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Mbađa ka kuni ka hanaftá tgha ga mghama Lazglafta ta mnduha. Lamə a vərđa kaghuni wu, zlanar a kuni ta tvi ta gwal ta kuma lami guli wa.

¹⁴ «Daŋwa ŋa ghuni gwal tagha zlahu ŋa mnduha nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Kaghuni ta hluguduntá skwa mi’a wadgu. Ka va slrintá maga du’a ŋa nghay wa ira mnduha. Tsaya tama dza’ a kəl lu ka tsaghunaghatá guma ka malaghutá mbraku†.

¹⁵ «Daŋwa ŋa ghuni gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Ta wawaku kuni ka ra vli ta drəf nda ya ta hadik ŋa mutsaftá dər mndu turtuk ŋa da dina ghuni. Ka mutsafmutsa kuni, ŋa niŋta ghuni ka mnda nzakway ma duda vu ka malaghutá ŋa ghuni mantsa ya mantsa ya his.

¹⁶ «Daŋwa ŋa ghuni gwal nda ghulpa ta kla gwal nda ghulpa. Ka kuni ta mnay tazlay na: “Ka wadawadā mndu ta wadū nda həga Lazglafta ná, bla a tsaya wa. Ama ka wadawadā mndu ta wadū nda dasu ma həga Lazglafta katsi ná, nda nza tkwe’ ka magatani ta skwi wadā tsi ŋa magay ya, ka kuni.” ¹⁷ La rghaha, gwal nda ghulpa! Wati mali mida? Mal dasu re, ari mal həga Lazglafta ta nanaftá dasu ka skwi nda ghuḃa ya a ka na? ¹⁸ Ka kuni guli ná, “ka wadawadā mndu ta wadū nda gwir ná, bla a tsaya wa. Ama ka wadawadā mndu ta wadū nda skwi ya vlar tsi ta Lazglafta ta gwir ná, nda nza tkwe’ ka magatani ta tsa skwi wadā tsi ŋa magay ya,” ka kuni. ¹⁹ Ghulpata mnduha! Wati mali mida. Skwi ya kəl lu ka mbəhata nda tsi re, ari gwir ta nanaftá skwa mbəhu ka skwi nda ghuḃa ya a ná? ²⁰ Wya tsi, mndu ta wadā ta wadū nda gwir ná, wadawadā ta wadū nda skwi tida tani. ²¹ Mndu ta wadā ta wadū nda həga Lazglafta ná, wadawadā ta wadū nda Lazglafta ta nzaku mida ya tani. ²² Mndu ta wadā ta wadū nda luwa ná, wadawadā ta wadū nda dughurukwa nzakwa Lazglafta, nda Lazglafta ta nzaku‡ tida ya tani.

²³ «Daŋwa ŋa ghuni gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Ta ŋavaŋa kuni ka vla zaka nidali§, ka zluŋtá mali ma skwi ma zlahu ta nzakway ka nzaku tdukwa, nda maga zdaku, nda nzaku ka ŋərma. Tsahaya skwi ma ŋa magay nda kwal kul zanaptá sanlaha ma skwiha. ²⁴ Gwal ta kla gwal nda ghulpa kuni! Ta dızapdiza kuni ta imi ŋa kliŋta miyaun̄ mida, ka laghwa ghuni da ndutá ŋalibwa.

²⁵ «Daŋwa ŋa ghuni gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Hula leghwa ta sa imi nda hliba ŋa ghuni ta laghwi da mbaziŋta, ama ma huđani, nda ndəgha nda skwa ghala ghuni nda ya nda skwiha zla’uwa kuni. ²⁶ La Farisa ghulpata mnduha! Tiŋəl ma ka kuni ghubiŋtá huđa leghwa nda hliba, kada nzakwa hulani nda ghuḃa.

²⁷ «Daŋwa ŋa ghuni gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Manda kulu ḃap lu ka ŋusliŋ nzakwa ghuni. Ká ka nda dınakwani nda ta hulani, ama nda ma huđani ná, tskata ghudzifa gwal nda rwa, nda ya nda rwata ŋədak yeya mida. ²⁸ Manda va tsaya kaghuni guli. Ta nghadaghatá mnduha

† 23:14 Ngha ta Markus 12:40. ‡ 23:22 Ngha ta Isaya 66:1, nda Mata 5:34. § 23:23 Ngha ta Zlahu 27:30, nda Vrafta ta Zlahu 14:22.

ta kaghuni ná, manda skwi tdukwa nzakwa ghuni. Ama ta ghəŋa madgwirmadgwir, nda kwal kul sna gwada da Lazglafta yeya ma kaghuni.

²⁹ «Daŋwa ŋa ghuni gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Ta baba kulu kuni ŋa la anabi, ta pgha rka kuni ta kula gwal ta snanata gwada Lazglafta. ³⁰ Ka kuni ta mnay ná, “ka má si mamu aŋni ta fitika dzidziha ŋni ná, ma gwafta a aŋni ta wi nda həŋ ka psolata la anabi wu, ka kuni.” ³¹ Ma tsa mnay ta mnə kuni mantasa ya ná, maraŋmara kuni kazlay: Zivra tsa gwal ta zadana ta la anabi ya kuni kə'a. ³² Dina tsa, lawa ta kəma ta kəma nda maga tsa ghwadaka sna zlaf dzidziha ghuni ya! ³³ Nahadikha! Mndəra la mupuha! Haƒ wa ghuni ŋa ndapta ma tsa guma nda vu ya wa. ³⁴ Tsaya tama ná, dza'a ghunaghunafghuna yu ta la anabi, nda gwal nda difil da həŋ, nda gwal tagha zlahu. Dza'a psolata nda psola kuni ta sanlaha, dza'a zleŋafta nda zleŋa kuni ta sanlaha, dza'a sləvapta nda sləva kuni ta sanlaha ma həga tagha skwa ghuni, dza'a zbiŋzba kuni ta həŋ ma inda luwaha, ka giri ŋa taŋ. ³⁵ Tsaya tama, ta ghəŋa ghuni dza'a vrafta usa gwal tdukwa psola kuni. Zlrafta ta Abel mndu tdukwa, ha ka sagha ta dzata dza kuni ta Zakari zwaŋa Baraki, ya dza lu ma takataka vli nda ghuɓa ma həga Lazglafta nda gwir* ya. ³⁶ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a vrafta ta ghəŋa gwal ta na fitik na inda tsaya,» ka'a.

Gwada Yesu ta ghəŋa Ursalima

Luk 13:34-35

³⁷ «Aya Ursalima! Aya Ursalima! Kagha ta psolata la anabi, kagha ta psolata nda pala ta gwal ghunadaghagha Lazglafta. Nda kda fitika zbaŋta da ta tskanata zwana gha manda mana ghatalakw ta tskanata nduduƙhani ma zlambakhani ya, ama ka kwalaghuta kuni. ³⁸ Ndana tama, zlaghunanzla lu ta həga ghuni ka kufik†. ³⁹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, haƒ kuni dza'a nghəlaŋta i'i wa, ha ŋa mnay ghuni dazlay kazlay: Tfawi ta ghəŋa mndu ta sagha ma hga Mgham‡ Lazglafta kə'a,» ka'a.

24

Gwada ta ghəŋa tasiŋta həga Lazglafta

Mak 13:1-2, Luk 21:5-6

¹ Mbada Yesu ka sabi ma həga Lazglafta, ka sli'i. Ka lagha duhwalhani tavatani ŋa maranata batá həga Lazglafta. ² Ka Yesu nda həŋ mantasa: «Nda ngaha kuni ta inda ya nzakwani ya ki'e? Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a tasiŋtasa lu ta indani demdem. Haƒ nzugwatá pala sani ta sani, dza'a pda ta wa,» ka'a.

Ma kɗaku kɗakwa ghəŋa haƒik ka sagha

Mak 13:3-13, Luk 21:7-19

³ Ka sli'afatá Yesu ka laghi nzata ta ghwa Zaytuŋ. Ka lagha duhwalhani slanaghata. Ka nzata həŋ nda ghəŋa taŋ kawadaga nda tsi. Ka dawantá həŋ da tsi: «Mnaŋnamna ka yawu dza'a magakwa tsa skwi ya. Kinawu ka ŋni dza'a snantá fitik dza'a kəl ka ka sagha, nda fitika kɗakwa ghəŋa haƒik na?» ka həŋ. ⁴ Ka Yesu nda həŋ mantasa: «Dasuwa ka kuni, yaha lu da nanaghunafta. ⁵ Wya nda ndəgha mnduha dza'a klafta hga da ka sagha: “I'i Kristi,” ka həŋ dza'azlay ŋa nanaghata taŋ ta ndəghata mnduha. ⁶ Dza'a nda sna kuni ta gwada ta vlu ma vliha ndusa ndusa nda ya ma vliha di'iy di'iy. Dasuwa ka kuni, yaha ŋudufa ghuni tdu, kabga nda nza tkwe' ka magakwa inda tsa skwiha ya. Ama tsaya a kɗakwa ghəŋa haƒik wa. ⁷ Dza'a vulay sana luwa ta vlu nda sana luwa. Dza'a vulay sana mgham ta vlu nda sana mgham. Dza'a slasla maya ma sana vliha. Dza'a gigdavafgigda haƒik. ⁸ Inda tsa skwiha dza'a magaku ya ná, dza'a nzakway manda zrakwa basa yaku.

Skwi dza'a slanaghatá duhwalha Yesu

Mak 13:14-23, Luk 21:20-24

* 23:35 Ngaha ta Zlrafta 4:8, nda 2 Krunik 24:20-22. † 23:38 Ngaha ta Irmija 22:5. ‡ 23:39 Ngaha ta Zabura 118:26.

⁹ «Dza'a vlavla lu ta kaghuni ma dzvu ŋa mnduha, ŋa gaghunaptá iri. Dza'a pslapsla lu ta kaghuni guli. Dza'a husarjhusa kuni ta inda mndəra mnduha ta ghəŋa hadik kabga gwada ta i'i. ¹⁰ Ta ghəŋa tsaya tama, nda ndəgha gwal dza'a zlanavatá zlgħay nda ŋudufa taŋ. Dza'a skwapskwa sani ta sani, ta husarjta sani ta sani. ¹¹ Nda ndəgha ghwadaka anabiha dza'a sagha ŋa nanaghata taŋ ta ndəghata mnduha guli. ¹² Ta dza'a sgaku nda sga maga ghwadaka skwi, dza'a vyaku nda vya dvu ma ŋudufa ndəghata sanlaha ma gwal zlgħay nda ŋuduf. ¹³ Ama mndu ta su'af̄ta ha ka lagha ta kdavaktani, dza'a mbaku. ¹⁴ Dza'a mnay lu ŋa mnduha ta ghəŋa hadik demdem ta tsa Lfida Gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta ya, ŋa snarjta gwal kul snarjta Lazglafta. Tahula tsaya tama, ŋa sagha fitika gwada ta kdakwa ghəŋa hadik.

Dza'a ghuyay mnduha ta danwa

Mak 13:14-23, Luk 21:20-24

¹⁵ «Tsaya tama, ka nda ngha kuni ta sana “ghwadaka manzakdaway ta vla mbida” manda ya mnə anabi Daniyel*, fa lu ma vli nda ghuḅa ya, dina ka snarjta mndu ta dzanay.

¹⁶ «Ma tsa fitik ya, ka hwaya gwal ta hadika Zudiya ta hwaya ta ghwá. ¹⁷ Ka ta ghəŋa həga nda dədəma mndu, yaha ləglami nda ma həga da hla huzla mida, ka hwaya tsi ta hwaya. ¹⁸ Ka ma vwah mndu, yaha da vrəgelta dzagha da hla lguthani. ¹⁹ Danwa taŋ ŋa mi'aha nda huḁi nda ya nda mi'aha nda zwan ta ghuya taŋ ma tsa fitik ya. ²⁰ Ka ndəba kuni ta dzvu yaha tsa fitika hwaya ghuni ya da nzakway ma fitika mazlam, nda ya baḁu sabat, ²¹ kabga dagala ghuya danwa dza'a slaku ma tsa fitik ya. Ta walaŋ a mndərga ghuya danwa manda tsaya ta slata ka yawu fata ghəŋa hadik wa. Had mndəra tsaya dza'a sləglata† guli wa. ²² Ka má had ka Lazglafta ta htanaktá tsa fitik ya wu, ma had mndu dza'a ndapta wa. Ama kabga gwal ya zabap tsi, ka htanaktá tsi ta tsa fitik ya.

²³ «Ka ka mndu nda kaghuni mantša: “A! Wana Kristi hadna.” “A! Wa a hada a,” ka'a ná, yaha kuni da tsu'af̄ta. ²⁴ Ya dza'a sli'agaghasli'a ghwadaka krista nda ghwadaka anabiha, ŋa magay taŋ ta skwa mandərmimiha nda mazəməməha katakata ŋa nana mndu, ka ta magaku tsi, nda gwal dagap Lazglafta tani. ²⁵ Wya mnaghunamna yu ta tseke'luwa.

²⁶ «Ka ka lu nda kaghuni mantša: “A! Wa a Kristi ta wa mtak kə'a,” yaha kuni da dza'a. “A! Wana difaghuta hadna kə'a,” yaha kuni da zlgħafta. ²⁷ Sagha dza'a sagha Zwanja mndu ná, dza'a sagha manda wudakwa luwa nda ma mndəra luwa, ka ranaftá vli kutsuk ma mndəra luwa ya, dza'a nzakwa tsi. ²⁸ Ma vli dər ga mbla skwi ya ná, hada dza'a tska gugzlum ta vgha.

Dza'a vragavra Zwanja mndu

Mak 13:24-27, Luk 21:25-28

²⁹ «Gi tahula fitika tsa ghuya danwa ya, gi tdiik dza'a nzata fitik, had tili dza'a tsuwadəkəltá vli wu, dza'a rkaga rka tekwatsa ta luwa, dza'a gigdavafgigdá‡ skwiha nda mbra nda mbra ta luwa. ³⁰ Ma tsaya tama dza'a ngha lu ta saha zwanja mndu ta luwa ŋa wahay mnduha ta ghəŋa hadik ka wahu, ŋa nghay taŋ ta Zwanja mndu ta saha ta luwa ma ghwayak nda inda mbrakwani, nda inda glakwani§. ³¹ ŋa ghunaftani ta duhwalha Lazglafta ŋa vyata taŋ ta duli ta taw katakata, ŋa tsakakta taŋ ta gwal ya dagap tsi ta slərpa luwa fwad, sli'af̄tani ta mndəra luwa dikw dista luwa*.»

Tagha skwi ta ghəŋa ghuraf

Mak 13:28-31, Luk 21:29-33

³² «Mamu skwi ŋa taghay ghuni ma nzakwa ghuraf. Ka nda sta ghuraf ta ḁakudaku sluhwa tida katsi, nda sna kuni kazlay: Ndusa duwiŋ tama kə'a. ³³ Manda va tsaya guli ná, ka nda ngha kuni ta inda tsa skwiha ya, grafwa gra kazlay: Ndusa Zwanja mndu, manda skwi ta watgha nzakwani kə'a. ³⁴ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ta sagha tsa skwiha

* 24:15 Ngha ta Daniyel 9:27 nda 11:31 nda 12:11. † 24:21 Ngha ta Daniyel 12:1. ‡ 24:29 Ngha ta Isaya 13:10, nda 34:4, Izekiyel 32:7, Yuwel 2:10, 3:4. § 24:30 Ngha ta Daniyel 7:13. * 24:31 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 30:4, Zakari 2:10, Nehemi 1:9.

ya ná, rwuta a na mnduha ta na fitik na demdem wa. ³⁵ Dza'a lula luwa nda hadik, ama gwada da ná, walaŋta a ta luta wa.»

Nzawanza hzleŋa

Mak 13:32-37, Luk 17:26-30,34-36

³⁶ «Tsa gwada ta ghəŋa fitik ya dza'a magaku tsa skwiha ya, nda ya ka ta wati luwa tsi ya ná, had mndu nda sna wa. Dər duhwalha Lazglafta, dər Zwaŋ, sna a wa. Da turtukwani yeya nda sna. ³⁷ Ma tsa fitik dza'a sagha Zwaŋa mndu ya ná, manda va skwi ta luta ma fitika Nuhu ya dza'a magakwa tsi. ³⁸ Manda va ya ma tsa fitik ma kdaku tsa ima mabudbud ya dza'a nzakwa tsi, laghula mnduha da hamta ghəŋ ma za skwi, nda ya ma sasaku. Laghula həŋ da hamta ghəŋ ma kla makwa, nda valaŋta kwagha taŋ ŋa zə'al, ha ka sagha fitik kəl Nuhu ka lamə da kwambalu†. ³⁹ Had sana skwi ndanaŋ həŋ wu, ha ka sagha ima mabudbud hlaghatá həŋ demdem‡. Badu tsa fitik dza'a sagha Zwaŋa mndu ya ná, manda va tsaya dza'a magakwa tsi. ⁴⁰ Ma tsa fitik ya, ta maga slna mnduha his ma vwah, ŋa klanaghuta sani ka zlanavata sani. ⁴¹ Mi'aha his ta hu'u ta buna, ŋa klanaghuta sani ka zlanavata sani. ⁴² Ka si mantsa tsi, nzawanza hzleŋa, kabga sna a kuni ta tsa fitik dza'a kəl mghama ghuni ka sagha ya wa. ⁴³ Wya skwi dina ŋa saraŋta ghuni: Ka má nda sna daŋahəga ta fitik má dza'a lamə ghali da həgani ná, má dza'a nzanza hzleŋa, má zlanata a ta ghali ka lamani da həgani wa. ⁴⁴ Tsaya tama ná, nzawanza kaghuni guli nda payatá vgha, kabga ma tsa fitik kul faftá kuni ta ghəŋ ya, dza'a sagha Zwaŋa mndu.

Ŋərma kwalva ya nda hida

Luk 12:41-48

⁴⁵ «Wa na ŋərma kwalva nda hida fanam daŋahəgani ma dzvu ta inda gwal ksanata slna, ŋa nghaptani ka həŋ ka dgayni ta skwa zay ŋa taŋ nda fitikani na na? ⁴⁶ Rfu ŋa tsa kwalva dza'a sagha daŋahəgani slanaghata ta magaymagay ta tsa slna ya. ⁴⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a fanamfa daŋahəgani ta inda gadghəlani ma dzvu. ⁴⁸ Ala, ka ghwadaka kwalva tsi, “saghata a daŋahəga da misimmisim wu” ka'a dza'azlay ma ghəŋani, ⁴⁹ ŋa liŋtani ta psala grahani ta ksə həŋ slna ka skwa turtuk. Ŋa laghwani zazakwani, ka sasakwani kawadaga nda gwal ghwayaku. ⁵⁰ Nda sagha daŋahəgani slanaghata dluk ma fitik kul faftá tsi ta ghəŋ, nda ya ka ta wati luwa tsi, sna a wa. ⁵¹ Dza'a dɣapɔga daŋahəgani, ŋa tsanaghatani ta guma kawadaga nda la ghwadak, ŋa taway tsa kwalva ya ta taw, ka hpaɔa sli'ihani§ hada,» ka'a.

25

Gwada ta ghəŋa ku'aha ghwan

¹ «Ma tsa fitik ya, dza'a gray lu ta ga mghama Lazglafta nda sana ku'aha ghwan ta klafta pitirla taŋ ka dza'a da gəma zwaŋa midzi. ² Mataba taŋ, hutaf gwal kul hidaku, hutaf gwal nda hida. ³ Ta klafta tsa ku'aha kul hidaku ya ta pitirla taŋ ná, tana a həŋ ta rɔfi ŋa sɣay da tsa pitirla taŋ ya wa. ⁴ Ama tsa ku'aha nda hida ya, tana'atá hahəŋ ta rɔfi ma hwarak ŋa sɣay da ŋa taŋ. ⁵ Ka gərdatá zwaŋa midzi ka sagha misimmisim. Ka zuŋur hani ta həŋ, ka psalatá hani ta həŋ demdem.

⁶ «Ma takala tama, ka gugudatá lu: “Wa'a zwaŋa midzi kay ta sagha! Lawala da gmay,” ka lu. ⁷ Ka sli'avatá tsa ku'aha ya demdem ta hani, ka sganaghatá vu ma pitirla taŋ. ⁸ Ka tsa ku'aha kul hidaku ya nda tsaha nda hida ya mantsa: “Taŋnafwata ta na rɔda ghuni na, wana na ŋa ŋni ma pitirla na ta mtaku,” ka həŋ. ⁹ Ka tsaha nda hida ya mantsa: “Kay! Slaghwa a ka dɣay mu wa, lawala da gwal ta dzawapta, ka skwakta kuni ta ŋa ghuni,” ka həŋ. ¹⁰ Ta laghu hahəŋ da skwa rɔfi ya ná, ta bhagaghatá zwaŋa midzi. Ka lamə tsaha nda hba vgha taŋ ya kawadaga nda tsi da həga kla makwa, ka hawutá lu ta tgha. ¹¹ Bats nzɔda tama, ka vraktá tsa ku'aha ya. Ka həŋ mantsa: “Mghama da, mghama da! Gunarŋaguna ta watgha,” ka həŋ. ¹² Ka'a nda həŋ mantsa: “Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, sna a

† 24:38 Ngha ta Zlrafta 6:9–7:6. ‡ 24:39 Ngha ta Zlrafta 7:7-24. § 24:51 Ngha ta Mata 8:12.

yu ta kaghuni wu,» ka'a. ¹³ Ka Yesu sganaghata mantsa: «Nzawanza hzleŋa, kabga sna a kuni ta tsa fitik ya, ka ta wati luwa tsi wu,» ka'a.

Gwada Yesu ta ghəŋa kwalvaha hkən

Luk 19:11-27

¹⁴ «Manda va tsaya ná, dza'a gray lu ta ga mghama Lazglafta nda sana mndu ma sli'ani dista luwa, ka hagaftá tsi ta kwalvahani, ka dganaftá tsi ta gadghəlani ta həŋ ma dzvu.

¹⁵ Ka klaftá tsi ta talaŋ* hutaf, ka vlaŋtá sani. His kə'a klafta ka vlaŋtá sani. Pal kə'a klafta guli ka vlaŋtá mahkənani. Taḅta mbrakwa taŋ kə'a dganaftá həŋ. Ka sli'aftá tsi ka laghwi.

¹⁶ Ka gi sli'afta tsa ta zlghaftá talaŋ hutaf ya da tsakala nda tsi, ka zanaghata tsi ta ndeli ka talaŋ hutaf guli. ¹⁷ Ka sli'aftá tsa ta zlghaftá talaŋ his ya guli ka laghwi da tsakala, ka zanaghata tsi ta ndeli ka talaŋ his guli. ¹⁸ Tsa ta zlghaftá talaŋ turtuk ya, ka laghu tsi da lapta ghurum ma hadik, ka difanatá tsa tseda danahəŋani ya.

¹⁹ «Nzdavannda lu katakata tama, ka vraktá danahəŋa tsa kwalvaha ya dzagha. Ka daw tsi da həŋ ta skwi maga həŋ nda tsa tsedani ya. ²⁰ Ka lagha tsa ta zlghafta talaŋ hutaf ya, ka kladanaghata nda talaŋ hutaf guli. Ka'a mantsa: "Mghama da, talaŋ hutaf vliha ka, wana zanaghata yu ta ndeli ka talaŋ hutaf guli," ka'a. ²¹ Ka danahəŋani nda tsi mantsa: "Dina tsa, nərma kwalva ka! Manda va tsa nzakwa gha ka nərma mndu ma skwi kwitikw ya, ta vlaghavla yu ta skwi dagala. Saghusa gha da rfu kawadaga nda i'i," ka'a. ²² Ka lagha tsa ta zlghaftá talaŋ his ya guli, ka kladanaghata nda sana talaŋ his. Ka'a mantsa: "Mghama da, talaŋ his vliha ka, wana zanaghata yu ta ndeli ka talaŋ his guli," ka'a. ²³ Ka danahəŋani nda tsi mantsa: "Dina tsa, nərma kwalva ka. Manda va tsa nzakwa gha ka nərmani ma skwi kwitikw ya, ta vlaghavla yu ta skwi dagala guli. Saghusa gha da rfu kawadaga nda i'i," ka'a. ²⁴ Tahula tsa, ka lagha tsa ta zlghafta talaŋ turtuk ya guli. Ka'a mantsa: "Mghama da, nda sna yu kazlay: Nda bla gwada ta kagha kə'a. Ta tskey ka ta skwi ta vwah ma vli kul sləgadata ka. Ta hlay ka guli ta skwi ma vli kul vihanjá ka. ²⁵ Ka zləŋaftá yu ta zləŋ, ka laghu yu da difanatá tsa talaŋa gha ya ma hadik. Wana tsi, kla ta skwa gha," ka'a. ²⁶ Ka danahəŋani nda tsi mantsa: "Kagha ná, ghwadaka kwalva ka, yadi. Ka si nda sna ka kazlay: Ta tskey yu ta skwi ta vwah ma vli kul sləgadata yu, ta hlay yu ta skwi ma vli kul vihanjá yu kə'a ya ní, ²⁷ má fafa ka ta tsa tseda da ya ma banji†, ma na vragaghata da na ná, má saghasa yu da kla skwa da nda imi ta ghəŋani. ²⁸ Kləgadanaghwakla ta tsa talaŋ ya, ka gwanavata kuni ta tsa nda talaŋ ghwaŋ ya," ka'a. ²⁹ «Mantsa ya ná, nja mndu mamu tsi da tsi, ta sganaghata lu ta skwi nja nzakwani dagala da tsi. Ama mndu ya kul had tsi da tsi ya, kləgadanaghutá va tsa kwitikwatani da tsi ya. ³⁰ Klafwa kla ta tsa ghwadaka kwalva ya ka wuđidinjta kuni dzibil da grum, ka dza'a tsi taw, ka hpada tsi ta sli'inani‡ hada,» ka'a.

Dza'a sasa Zwaŋa mndu da tsa guma

³¹ «Badu sagha dza'a sagha Zwaŋa mndu ma glakwani kawadaga nda inda duhwalha Lazglafta ná, dza'a nzafnza ta dughurukwa glakwani. ³² Dza'a tskanatska lu ta inda mndəra mnduha ta ghəŋa hadik ta kəmani, nja dganatani ta sanlaha nda sanlaha manda ya ta dganata mnda ngha rini ta tuwak nda gu ya. ³³ Nja pghatani ta tuwak nda ga zeghwani, pghaha ta gu nda ga zlabani. ³⁴ Ka mgham dza'azlay nda tsaha nda ga zeghwani ya mantsa: "Saghawasa, kaghuni gwal tfanagha Da da ta wi ya. Tsu'awa tsu'a, ta za mgham ya payaghunaf Lazglafta daga ma zrafta ghəŋa hadik ya. ³⁵ Ma fitika dzay maya ta i'i, vlihavla kuni ta skwa zay. Ma fitika dzay ndala ta i'i, tidiftá kuni ta imi nja say. Nzanza yu ka matbay, ka tsu'aftá kuni ta i'i. ³⁶ Ma nzakwa da ka fərđi'u, suđidiva suda kuni ta lgut. Ma nzakwa da kul dughwanaku, nghapngaha kuni ka i'i. Ma nzakwa da ma gamak, nghadighangha kuni," ka'a. ³⁷ Ka tsa gwal ta snatá gwada Lazglafta ya dza'azlay mantsa: "Yawu nghanja nni ta kagha ta dzə maya, ka vlaghatá nni ta skwa zay? Yawu nghanja nni ta kagha ta dzə ndala, ka taghaftá nni ta imi nja say? ³⁸ Yawu

* 25:15 Talaŋ: Tsaya tsedi ta klaftá zlibi hutaf. † 25:27 Banji: Tsaya vla pgha tseda mnduha ma luwa. ‡ 25:30 Ngha ta Mata 8:12.

ngharjta r̄ni ta kagha ka matbay, ka tsu'af̄ta r̄ni ta kagha? Yawu ngharjta r̄ni ta kagha ka f̄erdi'u ka sudavaghatá r̄ni ta l̄gut? ³⁹ Yawu ngharjta r̄ni ta kagha kul dughwanaku? Yawu ngharjta r̄ni ta kagha ma gamak ka lagha r̄ni nghaghata?" ka h̄eɣ ⁴⁰ Ka Mgham dza'azlay mantsa: "Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, inda fitik ya maga kuni ta tsa skwiha ya r̄a zwanama d̄a gwal ya nda hta katakata ya ná, magihatá i'i kuni nda tsa."

⁴¹ «Tahula tsa, ka'a dza'azlay nda tsa gwal nda ga zlabani ya mantsa: "Laghwala tavata i'i, kaghuni gwal ksi'af Lazglafta. Lawala da h̄ega vu ya r̄a kdekedzer̄, payaf lu r̄a i halaway nda duhwalhani. ⁴² Ma fitika dzay maya ta i'i, vliha a kuni ta skwa zay wa. Ma fitika dzay ndala ta i'i, tidif a kuni ta imi r̄a say wa. ⁴³ Nzanza yu ka matbay, tsu'af a kuni ta i'i wa. Ma nzakwa d̄a ka f̄erdi'u, sudidiva a kuni ta l̄gut wa. Ma nzakwa d̄a kul dughwanaku nda ya ma nzakwa d̄a ma gamak guli, nghadigha a kuni wu," ka'a. ⁴⁴ Ka h̄eɣ dza'azlay guli na: "Mghama d̄a, yawu ngharjta r̄ni ta kagha ta dz̄e maya? Yawu ngharjta r̄ni ta kagha ta dz̄e ndala? Yawu nzata ka ka matbay? Yawu ngharjta r̄ni ta kagha ka f̄erdi'u? Yawu ngharjta r̄ni ta kagha kul dughwanaku? Yawu ngharjta r̄ni ta kagha ma gamak kul kataghata r̄ni na?" ka h̄eɣ. ⁴⁵ Ka Mgham dza'azlay nda h̄eɣ mantsa: "Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, inda fitik ya kul maganata kuni ta tsa skwiha ya r̄a gwal ya nda hta katakata ya, r̄a d̄a kwalaghuta kuni ta magay nda tsaya." ⁴⁶ R̄a sli'a tsaha ya da vla ghuya d̄arjwa r̄a kdekedzer̄, ta sli'i gwal ta snatá gwada Lazglafta da vla hafu r̄a kdekedzer̄§ guli,» ka'a.

26

Dzrawi r̄a dzatá Yesu

Mak 14:1-2, Luk 22:1-2, Yuh 11:45-53

¹ Manda kd̄irjta Yesu ta inda tsa gwadaha ya, ka'a nda duhwalhani mantsa: ² «Nda sna kuni kazlay: Ta his fitik ka skala Pak k̄'a, r̄a vlatá Zwanja mndu r̄a zler̄jta,» ka'a.

³ Ka tsakatá la mali ta gh̄eɣa gwal dra skwi r̄a Lazglafta, nda la galata mndu mataba mnduha ma d̄aba h̄ega ga mali ta gh̄eɣa gwal dra skwi r̄a Lazglafta ta hḡe lu Kayifa ya.

⁴ Ka dzraftá h̄eɣ ta ksaf̄ta Yesu ma difa ma difa r̄a dzata. ⁵ Ama ka h̄eɣ mantsa: «Yaha da nzakway badu fitika skala Pak tama, kabga yaha da sli'anaftá r̄udufa mnduha,» ka h̄eɣ.

Pgh̄eganata sana marakw ta r̄di ta Yesu ma gh̄eɣ

Mak 14:3-9, Yuh 12:1-8

⁶ Ta nzaku Yesu ma h̄ega ga Simur̄, sana mndu nda r̄da mndu tida ma luwa Betani, ⁷ ta za skwa zay h̄eɣ, ka lagha sana marakw tavata Yesu nda klatá hwaraka albastra nda nd̄aghatani nda urdi ya nda bla dzvani. Ka pgh̄eganatá tsi ma gh̄eɣ. ⁸ Nghay duhwalhani ta tsa skwi ta maḡe tsa marakw ya, zd̄egana a ta h̄eɣ wa. «Kabgawu ta k̄el lu ka badza skwi manda na na? ⁹ Skwi ma r̄a skwapta na urdi na ka t̄edi dagala, ka daganaf̄ta la ka p̄du ná,» ka h̄eɣ. ¹⁰ Snarjta Yesu ta tsa gwada tarj ya, ka'a nda h̄eɣ mantsa: «Kabgawu ta k̄el kuni ka ghuya d̄arjwa r̄a na marakw na na? Dina skwi magiha tsi ta i'i. ¹¹ Kawadaga a kaghuni* nda la ka p̄du inda fitik wu ra? Ama i'i ná, gd̄avata a yu kawadaga nda kaghuni inda fitik wa. ¹² Nana pghata urdi pghidigha tsi na ná, paya i'i r̄a dza'a da kulu† ya. ¹³ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma inda vli dza'a mn̄e lu ta na Lfida Gwada na ta gh̄eɣa hadik tender ná, dza'a gd̄agda lu ta rusa skwi maga na marakw na r̄a havay,» ka'a.

Kurata Zudas ta dza'a skwaptá Yesu

Mak 14:10-11, Luk 22:3-6

¹⁴ Ka gi sli'af̄ta sani mataba duhwalhani ta hḡe lu ka Zudas Iskaryut, ka laghwi slanaghata la mali ta gh̄eɣa gwal dra skwi r̄a Lazglafta. ¹⁵ Ka'a nda h̄eɣ mantsa: «Nu dza'a vlihata kuni ka vlaghunavla yu ta Yesu na?» ka'a. Ka vlarjta h̄eɣ ta suley hk̄en mbsak.‡ ¹⁶ Daga ma tsa fitik ya, ka zb̄e tsi ta tvi ya nda ra r̄a vlatani ta Yesu.

§ 25:46 Ngha ta Daniyel 12:2. * 26:11 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 15:11. † 26:12 Ngha ta Markus 14:8. ‡ 26:15 Ngha ta Zakari 11:12.

*Payafɗa Yesu ta skwa zaya skala Pak**Mak 14:12-21, Luk 22:7-14,21-23, Yuh 13:21-30*

¹⁷ Baɗu taɗɗa fitika skala buradi kul haɗ is mida, ka duhwalhani nda Yesu mantsa: «Ga ta kuma ka ta payaghafta ɗni ta vla skwa zaya skala Pak na?» ka hɗɗ. ¹⁸ Ka'a nda hɗɗ mantsa: «Lawala da huɗa luwa, ka lagha kuni da sana mndu. Ka kuni dza'azlay nda tsi na: "Wana ndusakndusa fitika ɗa, ga ghuni dza'a za yu ta skwa skala Pak kawadaga nda duhwalha ɗa, ka Mghama ɗni, ka kuni dza'azlay,"» ka'a. ¹⁹ Ka laghu duhwalhani magata manda va ya mnana Yesu ta hɗɗ. Ka payafta hɗɗ ta skwa zaya skala Pak.

Mamu sani ma kaghuni dza'a skwaptá i'i, ka Yesu

²⁰ Gahawani, ka nzata Yesu kawadaga nda duhwalhani ghwanɗɗe his ka za skwa zay. ²¹ Ta zɛ hɗɗ ta tsa skwa zay ya, ka'a mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mamu sani mataba ghuni dza'a vlatá i'i ma dzva mnduha,» ka'a nda hɗɗ. ²² Rmasas ka vgha inda taɗ. «I'i a wu su'u ní Mghama ɗa! I'i a wa su'u ní Mghama ɗa!» ka inda hahɗɗ. ²³ Ka'a nda hɗɗ mantsa: «Tsa mndu tsghada ɗni da hliba[§] ka guram nda tsi ya, tsa mndu ya dza'a vlatá i'i ma dzva mnduha. ²⁴ Dza'a laghulani Zwaɗa mndu manda ya nda vinda ma gwada Lazglafta ta ghɗani*. Ama ɗaɗwa ɗa mndu dza'a vlatá Zwaɗa mndu ma dzvu ɗa mnduha. Ta draɗ ya má kwal lu kul yatá tsa mndu ya,» ka'a. ²⁵ Ka Zudas dza'a vlata ma dzva mnduha ya guli mantsa: «Ari i'i a ní Mghama ɗa?» ka'a. «Manda va ya mna kagha nda wa gha,» ka Yesu nda tsi.

*Skwa zay na slu'uvgha ɗa, ka Yesu**Mak 14:22-26, Luk 22:14-20, 1Kwa 11:23-25*

²⁶ Ta za skwa zay hɗɗ, ka klafta Yesu ta buradi. Tahula rfanaghatani ta Lazglafta, ka ɓlanaptá tsi ka vlatá duhwalhani. Ka'a mantsa: «Zlghawazlgha ka za kuni. Nanana ná, slu'uvgha ɗa ya,» ka'a. ²⁷ Ka klafta tsi ta leghwa ima inabi guli. Tahula rfanaghatani ta Lazglafta, ka vlatá tsi ta hɗɗ. Ka'a mantsa: «Sasa'awasasa kaghuni demdem, ²⁸ kabga nanana ná, usa ɗa ya, usa slərba zughu† dza'a pghinta lu ɗa pla dmakwa ndəghata mndu. ²⁹ Ka yu ta mnaghunata ná, haɗ yu dza'a səglantá na ima inabi na wu, ha ka sagha fitik ya dza'a kəl yu ka səgəltá lfidani kawadaga nda kaghuni ma ga mghama Da ɗa,» ka'a.

*Dza'a zliɗivazla ka, ka Yesu nda Piyer**Mak 14:27-31, Luk 22:31-34, Yuh 13:36-38*

³⁰ Tahula fafanafta taɗ ta laha skala Pak, ka laghu hɗɗ ta ghwa Zaytuɗ. ³¹ Ka Yesu nda hɗɗ mantsa: «Ta na rvidik gita'una, dza'a hwayaghuwaya kuni ka zlihata. Ka lu vindafta ma defteri Lazglafta na:

Dza'a dzadza lu ta mnda ngha tuwak,

ɗa gazlata tuwakha demdem ta bra‡. ³² Ama tahula sli'agapta ɗa ma mtaku, dza'a tinlaghutinja yu ta bhata ma Galili ka kaghuni,» ka'a.

³³ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Dər ma dza'a hwayaghuwaya lamndu ka zlavaghata ná, haɗ i'i dza'a walaɗta hwayaghuta ka zlavaghata wu,» ka'a. ³⁴ «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ta va na rvidik gita u na, ma kɗaku vazak ka wahata, dza'a mnamna ka hkən səla kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu kə'a,» ka Yesu nda tsi. ³⁵ «Dər ɗa mtuta ɗa kawadaga nda kagha tsi, haɗ yu dza'a mnay kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a wu,» ka Piyer. Manda va tsaya ka inda sanlaha ma duhwalhani mnata guli.

*Maga du'a Yesu ma Getsemene**Mak 14:32-42, Luk 22:39-46*

³⁶ Ma va tsaya, ka bhadaghatá i Yesu nda duhwalhani da sana vli ta hgə lu ka Getsemene. Ka'a nda duhwalhani mantsa: «Nzawanza hadna ta labə yu da maga du'a hada a,» ka'a.

§ 26:23 Ngha ta Markus 14:20. * 26:24 Ngha ta Zabura 22:2-19, nda Isaya 53. † 26:28 Ngha ta Sabi 24:8, nda Irimiya 31:31-34. ‡ 26:31 Ngha ta Zakari 13:7.

³⁷ Ka klana'ata tsi i Piyer nda tsa zwana Zebedi his ya mistani. Ka tdata ɲudufani ka ksay ka zləŋ. ³⁸ Ka'a nda həŋ tama mantsa: «Tdatda ɲudufa da manda skwi dza'a dzihata. Nzawanza hadna, ka nzata kuni ndiri kawadaga nda i'i,» ka'a. ³⁹ Zadaptani daw' ta kəma, ka zləmbatá tsi ka mbumba, ka maga du'a. Ka'a mantsa: «Da da, ka ta magaku tsi, di'iniŋdi'ina ta na leghwa ghuya daŋwa na nda i'i. Nziya nza tsi ná, manda ya ta kumə i'i a wu, manda ya ta kumə kagha,» ka'a.

⁴⁰ Ka sli'aftha tsi ka vradaghata slanaghatá duhwalhani, pslapsla hani ta həŋ. Ka'a nda Piyer mantsa: «Trapta ghuni ta nzata ndiri kawadaga nda i'i dər ka awa turtuk tsa ra?

⁴¹ Nzawanza ndiri ka ndəba kuni ta dzvu, kada ɲarŋta kuni ta skwi dza'a dzəghaghunata. Ta kumay kuni ta maga skwi dina mndani, ama haɗ mbrakwa slu'uvgha ghuni wu,» ka'a.

⁴² Ka zəgladaptá tsi daw' ka mahis, ka ndəbəgəltá dzvu, ka'a mantsa: «Da da, ka va a ka ta di'inghuta na leghwa ghuya daŋwa na nda i'i wu katsi, ka nda nza tsi ɲa say da ná, ka maga tsi manda ya kumaŋ ka,» ka'a.

⁴³ Ka vrəglagaghatá tsi ka sləglanaghatá həŋ ta hani, nda ghərba həŋ da hani.

⁴⁴ Ka zləglarŋtá tsi ta həŋ ka zəgladaptá daw', ka ndəbəgəltá tsi ta dzvu ka ma hkən, ka vrəglarŋtá tsi ta va tsa gwadaha mna tsi ya. ⁴⁵ Ka vrəgladaghatá tsi da tsa duhwalhani ya, ka'a nda həŋ mantsa: «Tata hana ghuni kuni ta mbi'a vgha ghuni ba? Daswa ka kuni tama tsa, wana nda maga fitik dza'a kəl lu ka vlata Zwaŋa mndu ma dzva gwal dmaku.

⁴⁶ Sli'afwasli'a mbadma. Wa'a tsa mndu ta vlatá i'i ɲa dzata ya ta sagha,» ka'a.

Ksaftá Yesu ɲa dza'a dzata

Mak 14:43-50, Luk 22:47-53, Yuh 18:3-12

⁴⁷ Tata tsa gwada ya i Yesu, nda bħakta Zudas ta nzakway tek w mataba duhwalha ghwanpɗə his ya. Kawadaga həŋ nda ndəghata mnduha nda kafay nda kafay, nda sarak nda sarak, ghunaf la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta nda la galata mndu mataba mnduha. ⁴⁸ Mnanafmna Yuda ta nzakway dza'a vlata ya kə'a dza'a magay nda tsi, ta həŋ. «Tsa mndu dza'a yu brusata ya ná, ya vani tsaya, ka ksa kuni.» ⁴⁹ Na gi ndusadaghatani tavata Yesu, ka'a mantsa: «Zgu tsa ɲa gha Mghama da,» ka'a ka gi brusay. ⁵⁰ «Gra da, maga ta skwi sagha ka magay,» ka Yesu nda tsi.

Ka gi sli'adaghata tsa mnduha ya, ka pghaftá vgha tida ka ksafta. ⁵¹ Gi fay, tshagaptsha sani ma duhwalha Yesu ta kafayani, gi tay, tsaghuta sləməŋa[§] sani ma kwalva mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta. ⁵² Ka Yesu nda tsi mantsa: «Vradanamvra ta kafaya gha da kupakani. Inda gwal ta kla huzla vulu ná, tsa huzla vulu ya dza'a zadana ta həŋ guli. ⁵³ Ka kagha ta gray ná, laviŋ a yu ta hgəŋta Da da, ɲa gi ghunigihatani ta bra sludza duhwalha Lazglafta ta malaghuta ghwanpɗə his ra? ⁵⁴ Kinawu tama dza'a nzakwa dzata ghəŋa skwi ya nda vinda ma deftera Lazglafta ta mnay kazlay: Mantsa ya dza'a magakwa tsi kə'a ya?» ka'a.

⁵⁵ Ma va tsa fitik ya, ka Yesu nda tsa mnduha ya mantsa: «Nya ɲa sagha ghuni da ksa i'i nda kafay nda kafay, nda sarak nda sarak, manda skwi ɲa ksa gənda na? Inda fitik yu ta nzaku kawadaga nda kaghuni ta tagha skwi ma həga Lazglafta, ksaf a kuni ta i'i wa. ⁵⁶ Kəl na skwiha na ka magaku ná, nda nza ɲa dzanaghata ghəŋa skwi ya vindaf la anabi ma deftera Lazglafta,» ka'a. Ka gi hwayaghutá* inda duhwalha Yesu krawats ka zlanavata.

Yesu ta kəma guma

Mak 14:53-65, Luk 22:54-55,63-71, Yuh 18:13-14,19-24

⁵⁷ Ka klaghatá tsa gwal ta ksafta ya ta Yesu da mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta ta nzakway ka Kayifa, ma vla tskatá vgha gwal tagha zlahu ɲa mnduha nda la galata mndu ya tani. ⁵⁸ Mbadaka Piyer ka dza'a ta hulani ta hulani, ha ka lami da daɓa həga ga tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta ya. Ka nzamtá tsi mataba la kwalva ka nghay ka kinawu kɗavaktani.

⁵⁹ Ka zbə la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda inda gwal tsa guma, ta tsanavatá ghwadaka gwada ta Yesu prək ka dzata. ⁶⁰ Trid, mutsaf a həŋ wa. Aŋ mndani,

§ 26:51 Ngha ta Yuhwana 18:26. * 26:56 Ngha ta 26:31.

nda ndøgha tsakalawiha ya hladagha† lu. Ma kdavaktani, ka lagha sana mnduha his da mnay: ⁶¹ Ka na mndu na ná, laviŋlava yu ta tasintá na høga Lazglafta na, ka bøglafta da badu mahkən‡, ka'a. ⁶² Ka sli'afta mali ta ghøŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ka'a nda Yesu mantsa: «Zlgha a ka ta wani ra? Nu ta mnø na mnduha na ta kagha na na?» ka'a. ⁶³ Pslaf a Yesu ta wani wa. Ka mali ta ghøŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda tsi mantsa: «Nda høga Lazglafta nda hafu mida, ta dawa yu da kagha, zlghidifzlgha ta wani. Kagha Kristi ta nzakway ka Zwaŋa Lazglafta ra?» ka'a. ⁶⁴ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Manda va ya mna kagha nda wa gha. Ka yu ta sgaghunaghata ta ghøŋani ná, daga ndanana, dza'a nda ngha kuni ta Zwaŋa mndu ta nzaku nda ga zeghwa Lazglafta ta mbruta, dza'a nda ngha kuni ta sahani ma kusay ta luwa§ guli,» ka'a.

⁶⁵ Lagha tsa mali ta ghøŋa gwal dra skwi ya ka kuhintá lgut ta vghani. Ka'a mantsa: «Ya wana kwara ta kwarakwara ta ghøŋa Lazglafta. Mndøra wati gwada ya ta psøgølta mu, ya wana nda sna slømøŋa ghuni ta kwarakwara ya kwara tsi na? ⁶⁶ Kinawu ka kaghuni ta gray na?» ka'a. «Nda ra ka dzata* na mndu na,» ka høŋ hlafta wi.

⁶⁷ Ka gi tafø høŋ ta sərđøk ma kuma ŋa Yesu, ka døjøzl sanlaha, ta dgharu† ya laha. ⁶⁸ «Ka si Kristi ka ná, tsatsaftsatsa ka waya ta dza kagha,» ka høŋ.

Wadutá vla Piyer

Mak 14:66-72, Luk 22:56-62, Yuh 18:25-27

⁶⁹ Ma tsa fitik ya, ta nzaku Piyer ma bli ma daða tsa høga ya. Ka lagha sana kwalva ka marakw slanaghata. «Kagha guli ná, si ka kawadaga kagha nda tsa Yesu mnda la Galili ya,» ka'a nda tsi. ⁷⁰ Əŋ, ya! «Sna a yu ta skwi ta kumø ka ta mnay wu,» ka'a ta køma mnduha demdem.

⁷¹ Tahula tsa, ka sli'afta tsi ka nzata ma dzuguva watgha. Ka nghantá sana kwalva ka marakw guli. «Si ka kawadaga na mndu na nda Yesu mnda la Nazaret,» ka'a nda tsa gwal hada ya. ⁷² Əŋ, ya! «Sna a yu ta tsa mndu ya wu,» ka'a ka wadgølta.

⁷³ Bats nzđá, ka gavanavatá tsa gwal ma tsa vli ya ta Piyer, ka høŋ nda tsi mantsa: «Dər ki tsi, tekw kagha mataba tsa mnduha ya, ta tsatsaku ta lwa gha,» ka høŋ nda tsi.

⁷⁴ «Kusekw!» ka Piyer ka wadáy. «Ka ksi'afksi'a Lazglafta ta i'i ka tsakalawa da tsi. Sna a yu ta na mndu na wu,» ka'a. Gi ka wahatá vazak. ⁷⁵ Ka gi havaktá Piyer ka gwadá ya si mnana Yesu kazlay: Ma kdaku vazak wahata ná, dza'a mnay ka hkən søla kazlay: Sna‡ a yu ta tsa mndu ya wu kə'a ya. Ka gi sli'afta tsi ka laghwi dzibil ka hərbá taw.

27

Kladaghatá Yesu ta køma Pilatus

Mak 15:1, Luk 23:1-2, Yuh 18:28-32

¹ Tsadakwa vli gasərđøk, ka tskavata la mali ta ghøŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la galata mndu, ka dzraftá gwada ta ghøŋa Yesu, ŋa dzata. ² Ka habaftá høŋ, ka klaghatá høŋ vlarjtá Pilat ta nzakway ka ŋumna.

Mtakwa Yuda Iskaryut

Slg 1:18-19

³ Nghay tsa Zudas ta vlatá Yesu ya, ta tsanaghatá guma ŋa dzata ná, ka hagø tsi ta madər. Ka klaftá tsi ta tsa suley hkən mbsak ya, ka lagha vranavatá tsa la mali ta ghøŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la galata mndu ya. ⁴ «Gaga yu ta dmaku ta vlatá mndu kul had dmakwani ŋa dzata,» ka'a nda høŋ. «Nu gwada arŋi! Dzik nda kagha tsaya,» ka høŋ nda tsi. ⁵ Ka pghidintá Yuda ta tsa tsemi ya ma høga Lazglafta, ka laghwi hamtá ketsiŋ ma ŋurzlunani, ka dzuvtá htsinani. ⁶ Ka hlafta la mali ta ghøŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta tsa tsemi ya. «Ra a ka gwafta na tsemi na nda tsemi ma vla tskatá skwa Lazglafta wu, kabga tsemi nasa ya,» ka høŋ.

† 26:60 Ngha ta Zabura 27:12, nda 35:11. ‡ 26:61 Ngha ta Yuhwana 2:19. § 26:64 Ngha ta Zabura 110:1 nda Daniyel 7:13. * 26:66 Ngha ta Zlahu 24:16. † 26:67 Ngha ta Isaya 50:6. ‡ 26:75 Ngha ta 26:34.

⁷ Ka dzraftá hørj, ka laghwi skwatá vwaha sana mnda tsa huzla nda tsi, ña la mbla la matbay. ⁸ Tsaya tama ta kæl lu ka hga tsa vwah ya ka «vwaha nasa» kulam gitana. ⁹ Tsaya dzatá ghørja skwi ya mna anabi Irmija kazlay: Ka klaftá hørj ta tsa suley hkæn mbsak ya, tsa mbsaka tsemi kura la Isra'ila ta planata ya, ¹⁰ ka vlatá hørj ña skwatá vwaha sana mnda tsa huzla, mantsa ya mnidifta* Mgham Lazglafta kə'a ya.

Yesu ta kəma Pilatus

Mak 15:2-5, Luk 23:3-5, Yuh 18:33-38

¹¹ Ka kladaghatá lu ta Yesu ta kəma Pilat ta nzakway ka ñumna. «Kagha na mghama la Yahuda na ra?» ka ñumna dawajta da tsi. «Manda va tsa mna ka ya,» ka Yesu nda tsi.

¹² Ama, ta ghørja hamata tsakalawa la mali ta ghørja gwal dra skwi ña Lazglafta, nda la galata mndu ya ná, zlgħa a ta wani wa. ¹³ «Sna a kagha ta inda na skwi ta gwadə hørj ta kagha na ra?» ka Pilat nda tsi. ¹⁴ Ama mbədanagħa a Yesu dər te' ta inda tsa dawaj ta daw tsi ya wa. Ka ndərmim ñumna Pilat katakata.

Tsanaghata lu guma mtaku ta Yesu

Mak 15:6-15, Luk 23:13-25, Yuh 18:39—19:16

¹⁵ Inda fitika skala Pak ya, ta snusna ñumna ta zligiñtá mndu turtuk ma gamak. Mndu ya dawaj mnduha da tsi ta zliñta tsi. ¹⁶ Ma tsa fitik ya, mamu sana mnda dmaku snañ lu ksamə lu da gamak, Barabas hgani. ¹⁷ Nghay Pilat ta tsa tskata mnduha ya, ka'a nda hørj mantsa: «Wati ta kumə kuni ta zlighunista dá na? Barabas re, ari Yesu ta hgə lu ka Kristi ya a na?» ka'a nda hørj. ¹⁸ Nda sna Pilat kazlay: Ka draku vlata hørj ta Yesu kə'a ya kay.

¹⁹ Ta nzaku Pilat ma vla tsa guma tama, ka ghunafta markwa tañ ta mndu ña mnanata kazlay: Ma famə ka ta ghørja għa ma gwadə ta na mndu kul had' dmakwani na. Ya ghuyə ghuya yu ta dāñwa katakata ta ghørja na mndu na ma suna dá ta na rvidik gita u na kə'a.

²⁰ Lagħa la mali ta ghørja gwal dra skwi ña Lazglafta, nda la galata mndu, ka liñtá bara mnduha ña dawaj tañ ta sliñtá Barabas, ta dzatá lu ta Yesu. ²¹ «Wati mataba na mnduha his na ta kumə kuni ta zlighunista dá na?» ka Pilat nda hørj. «Barabas! Barabas! Barabas!» ka hørj hlaftá wi. ²² «Nu dza'a yu magay ña Yesu ta hgə lu ka Kristi na tama?» ka Pilat dawajta da hørj. «Zləñafta ta udzu! Zləñafta ta udzu! Zləñafta ta udzu!» ka hørj hlaftá wi. ²³ «Nahgani va skwi maga tsi?» ka ñumna nda hørj. «Zləñafta ta udzu! Zləñafta ta udzu! Zləñafta ta udzu!» ka hørj hlaftá wi nda mbraku. ²⁴ Nghay Pilat ná, zlamta a mataba tañ wu, ta sgaku nda sga sli'avafta ñudufa mnduha, ka ta'atá tsi ta imi, «wya dzva dá, wya dzva dá,» kə'a mbaziñtá dzvani ta kəma mnduha†. «Sabsa dzva dá ta ghørja gwadə ta na mndu na, dzik nda kaghuni tsa,» ka'a. ²⁵ «Ka la usani ta ghørja añni nda zwana ñni tani!» ka hørj hlaftá wi. ²⁶ Lagħa Pilat ka zlinistá Barabas ta hørj. Tahula slvaptani ta Yesu nda krupi, ka vlatá tsi ña zləñafta ta udzu.

Għuḅasay sludziha ta Yesu

Mak 15:16-20, Yuh 19:2-3

²⁷ Ka kladamtá la sludza ñumna Pilatu ta Yesu da dabi ma hudə həga, ka hagamagħata hørj ta inda la sludzi demdem ka tskanagħatá ghørj. ²⁸ Ka sudatá hørj. Ka sudanavatá hørj ta lguta dva ma mgham mgham. ²⁹ Ka daftá hørj ta zewazewa teki, ka fanamta ma ghørj, fanamha hørj ta dafa ma dzva zegħwi. Ka lagħa hørj da tsəlbu ta kəmani ka gagay. «Zgu tsa ña għa mghama la Yahuda,» ka hørj.

³⁰ Ka tafa sərđək tida, ka klaghutá tsa dafa da tsi ya, ka dzay nda tsi ma ghørj. ³¹ Manda kdakwa tañ ta gagay, ka sudagħutá hørj ta tsa lguta ma mgham mgham ya, ka sudgħlanavatá tsa ñani ma lgut ya. Ka klə hørj ña dza'a zləñafta ta udza zləñaj.

Kla Yesu ña zləñafta

Mak 15:21-32, Luk 23:26-43, Yuh 19:17-27

³² Ta sap hørj ma hudə luwa, ka guyatá hørj nda sana mnda la Sirej, ta hgə lu ka Simuñ. Ka mblanaftá hørj ta kla udza zləña Yesu. ³³ Manda ḅhadagħata tañ da vli ta hgə lu ka

* 27:10 Ngha ta Zakari 11:12-13 nda Irmija 18:2-3 nda 19:1-2 nda 32:6-15. † 27:24 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 21:6-8.

Gwalgwata, manda mnay kazlay: Vla ghudzifa ghəj kə'a ya, ³⁴ ka vlatá həj ta ima inabi nda skwi ya dah dāha[‡]. Tapanata Yesu ná, ka kwalaghutá tsi ta say.

³⁵ Tahula zləjaf ta tər, ka vzə həj ta vindima[§], ŋa daguvustá lguthani. ³⁶ Tahula tsa, ka nzatá həj ka nghay.

³⁷ ŋa marantá skwi kəl lu ka tsanaghatá guma, wya ká lu vindafta nda ta ghəjani: «Nana mndu na Yesu, Mghama la Yahuda, ka lu.» ³⁸ Ka zləjaf tá lu ta gəndaha his kawadaga nda tsi. Pal nda ga zeghwani, pal nda ga zlabani.*

³⁹ Ka rarazə gwal ta mbađa ta tvi ka kəktsa ghəj[†]. ⁴⁰ «Kagha dza'a tasiŋtá həga Lazglafta ka bəgladafta gha ma fitik hkən[‡] ná, mbanafmba ta ghəja gha tama ba, ka si Zwaŋa Lazglafta ka. Sasa gha ta na udza zləjaj na tama ba,» ka həj.

⁴¹ Ka gagə la mali ta ghəja gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la galata mndu guli, ka həj mantsa: ⁴² «Mbanafha ta sanlaha ná, trid trapta ma mbanafha ghəjani. Ka si mghama la Isra'ila tsi ya ní, ka sasa tsi ta na udza zləjaj na kada grafta mu. ⁴³ Faffa yu ta ghəja da ta Lazglafta, ka'a. Ka mbanafmba Lazglafta ndana[§] tama, ka si ta dvay tsi. "I'i ná, Zwaŋa Lazglafta yu," a katsi kay ra,» ka həj. ⁴⁴ Ka rarazə tsa gəndaha zləjaf lu kawadaga nda tsi ya manda va tsaya guli.

Mtakwa Yesu

Mak 15:33-41, Luk 23:44-49, Yuh 19:28-30

⁴⁵ Zlrafta ta fitik dək ma ghəj ha ka laha ta nzemndi hkən ta fitik hawu, ka nutá vli tdik ka grum ta ghəja hadik demdem. ⁴⁶ Lagha vli ta nzemndi hkən tama, ka wahatá Yesu nda lwi dagala. «Eluwa! Eluwa! Lama sabaktani,» manda mnay kazlay: «Da da! Da da! kabgawu kəl ka ka zlidivata* na?» kə'a ya. ⁴⁷ «Wya ta haga Iliya,» ka tsa gwal ta snay hada ya. ⁴⁸ Ka gi hwayaftá sana mndu turtuk mataba tər, ka laghwi klaftá susu, ka tsumamta ma imi masmasa, ka hbuŋta ta wa udzu, ka vlay ŋani ŋa sayni[†]. ⁴⁹ «Zləjzla ka ngha mu, ka dza'a saghasa tsa Iliya ya da mbanafha,» ka sanlaha.

⁵⁰ Ka wahglatá Yesu nda lwi dagala, ka sap hafu mida. ⁵¹ Ma va tsa fitik ya, ka gi tavaptá zlala ma həga[‡] Lazglafta his, daga ta ghəj dikw ta mndər, ka gigdavaftá hadik, ka tatavaptá palaha, ⁵² ka gwanutá wa kuluha, ka sli'agaptá ndəghata mnduha Lazglafta si ta rwuta, nda hafu. ⁵³ Tahula sli'agapta Yesu, sli'agapta hahəj ma kulu, ka laghu həj da luwa Ursalima ta nzakway ka luwa nda ghuđa. Nda ndəgha mnduha ta nghanja həj hada.

⁵⁴ Nghay mghama sludza la Ruma nda sanlaha ma sludzi kawadaga nda tsi ta ngha Yesu ta tsa gigdavafta hadik, nda tsa skwi ta magaku ya ná, ka ksutá zləj ta həj katakata. «Kahwathwata ná, Zwaŋa Lazglafta na mndu na,» ka həj. ⁵⁵ Hada guli ná, nda ndəgha mi'aha ta nzakta di'ij ka nghay. Tsaw daga ma luwa Galili sli'aftha həj mista Yesu ŋa maganata slna. ⁵⁶ Mataba tsa mi'aha ya, hada Mari makwata Magdala, nda Mari mani ma i Yakubu nda Yusufu, nda mani ma zwana Zebedi.

Padamta Yusufu ta Yesu

Mak 15:42-47, Luk 23:50-56, Yuh 19:38-42

⁵⁷ Laha fitik hawu, ka sagha sana mnda luwa la Arimate ta hgə lu ka Yusufu. Tsa mndu ya ná, gadghəl ya, duhwala Yesu ya guli. ⁵⁸ Ka lagha tsi da Pilat da đawaftá mbli Yesu. Ka vlatá Pilat ta tvi ŋa vlatə. ⁵⁹ Ka klaftá Yusufu ta tsa mbli ya, ka mbsamta ma wupaya ŋusliŋ. ⁶⁰ Ka klaftá tsi ka laghwi da famta ma kulu ta ka lfid, si lap tsi ma kluluh ŋa ghəjani. Ka tərwaluŋtá tsi ta mghama klam ta wa tsa kulu ya. Ka sli'aftá tsi, ka laghwi. ⁶¹ Ka nzaktá i Mari makwa ta Magdala nda tsa sana Mari ya mbəj nda tsa kulu ya.

Nghay la sludzi ta kula Yesu

[‡] 27:34 Ngha ta Zabura 69:22. [§] 27:35 Ngha ta Zabura 22:19. * 27:38 Ngha ta Isaya 53:12. [†] 27:39 Ngha ta Zabura 22:8. [‡] 27:40 Ngha ta 26:61, Yuhwana 2:19. [§] 27:43 Ngha ta Zabura 22:9. * 27:46 Ngha ta Zabura 22:2. [†] 27:48 Ngha ta Zabura 69:22. [‡] 27:51 Ngha ta Sabi 26:31-33.

⁶² Gamahtsimani, tahula fitika paya skwi ña badu Sabat, ka sli'aftá la mali ta ghəña gwal dra skwi ña Lazglafta kawadaga nda la Farisa, ka laghu slanaghatá Pilat. ⁶³ Ka həñ nda tsi mantša: «Mghama da, mamu sana skwi havagagha ñni. Ka tsəna mnda tsakalawi na mnata ta ma nzakwani ta ndiri ná, “tahula fitik hkən dza'a sli'agapsli'a yu nda hafu§,” ka'a. ⁶⁴ Tsaya tama ná, mnanamna ta la sludzi ka dza'a həñ ngha tsa kulani ya, ha badu mahkəna fitik, da lagha duhwalhani da ghalaghata mblani, da mnə həñ ña mnduha kazlay: Wa a sli'agapsli'a ma mtaku, kə'a. Ya dza'a malaghumala tsa tsakalawi ma kdavaktani ya katakata ka tsa tanjan ya,» ka həñ. ⁶⁵ «Ya mamu sludziha, hlawa həñ ka dza'a kuni da nghay, manda ya ta kumə kuni,» ka Pilat. ⁶⁶ Ka laghu həñ da vla tsa kulu ya, ka ñərzlaftá həñ ta tsa klam ya, ka pghatá həñ ta la sludzi ña nghay.

28

Sli'agapta Yesu ma mtaku

Mak 16:1-10, Luk 24:1-12, Yuh 20:1-10

¹ Tahula luta Sabat, wurək tgha badu Dəmas, ka sli'afta i Mari makwa ta Magdala nda tsa sana Mari* ya ka laghu ta kulu. ² Gi ka gigdavaftá hadik katakata. Ka saha duhwala Lazglafta daga ta luwa, ka tanjalaghutá tsa klam ya, ka nzafta tida. ³ Ta wudaku manda wuda luwa. Ka ñusliñ lgutani tilil manda papla. ⁴ Ka ghudzaku tsa sludziha ta ngha tsa kulu ya da zləñ. Ka zlambutá həñ manda gwal nda rwa.

⁵ Ka tsa duhwala Lazglafta ya nda tsa mi'aha ya mantša: «Kaghuni, ma zləñ kaghuni ta zləñ. Nda sna yu kazlay: Tsa Yesu si zləñaf lu ta udzu ya ta zbə kuni kə'a. ⁶ Ta had hadna wa, sli'agapsli'a ma mtaku manda va ya si mna tsi. Sawa nghanatá vli si hanana lu ba. ⁷ Ka dza'a kuni misimmisim da mnanatá duhwalhani kazlay: Sli'agapsli'a Yesu ma kulu, wa'a ta kzla kaghuni ma luwa Galili† kə'a. Hada dza'a gmakwa kuni nda tsi. Tsaya skwi mnaghuna yu,» ka'a.

⁸ Ka gi sli'afta tsa mi'aha ya ta kulu nda zləñ nda zləñ, nda rfu nda rfu guli, ka laghu nda hwaya nda hwaya mnay ña duhwalha Yesu. ⁹ Ka gi lagha Yesu da guyaku nda həñ. «Zguwa tsa!» ka'a nda həñ. Ka gavadaghatá tsa mi'aha ya tavatani, ka ñanjanatá səlahani, ka tsəlbu ta kəmani. ¹⁰ Ka Yesu nda həñ mantša: «Ma zləñ kuni ta zləñ! Lawala da mnanata zwanama da, ka dza'a həñ da luwa Galili, hada dza'a gmakwa ñni nda həñ,» ka'a.

Rusay la sludzi ta skwi ta maguta nda mbla Yesu

¹¹ Tata tvi tsa mi'aha ya, ta sli'amtá sanlaha ma tsa gwal si ta ngha kulu ya da luwa, ka laghu da rusay ña la mali ta ghəña gwal dra skwi ña Lazglafta ta inda skwi ta maguta. ¹² Ka tsakatá la mali ta ghəña gwal dra skwi ña Lazglafta, nda la galata mndu, ka dzraftá həñ ta klafta tsemi dəmblək ka vlanjta tsa la sludzi ya. ¹³ Ka həñ nda həñ mantša: «“Duhwalhani ta sagha ghalaghata girvidik ta hani‡ añni ná, kiða” ka kuni dza'azlay, ka həñ. ¹⁴ Ka snanaghasna tsa gwada ya ta ñumna ya, dza'a nda sna añni ta skwi ña mnanata, had sana skwi dza'a ksaghunata wu,» ka həñ. ¹⁵ Ka zlghaftá tsa la sludzi ya ta tsa tsemi ya, ka laghwi magata manda ya mnanaf lu ta həñ. Ka tutá tsa gwada ya mataba la Yahuda, ta mnə həñ ha gita.

Maravata Yesu da duhwalhani ta ghwa

Mak 16:14-18, Luk 24:36-49, Yuh 20:19-23, Slg 1:6-8

¹⁶ Ka sli'afta tsa duhwalha Yesu ghwanpdə ndeñ ya ka laghwi da luwa Galili ta ghwa ya mnanaf§ Yesu ta həñ. ¹⁷ Na gi nghay tan ta Yesu, ka tsəlbatá həñ ta kəmani. Ama ta dga ghəñ sanlaha. ¹⁸ Ka gavadaghatá Yesu, ka'a nda həñ mantša: «Inda mbraku ta luwa nda ya ta hadik tani ná, vlihavla lu. ¹⁹ Lawala ta ghəña hadik demdem, ka nanafta kuni ta mnduha ka duhwalha* da, ka maganafta kuni ta batem ta həñ ma hga Da, ma hga Zwan,

§ 27:63 Ngha ta 16:21, 17:23, 20:19. * 28:1 Ngha ta 27:56. † 28:7 Ngha ta 26:32. ‡ 28:13 Ngha ta 27:64.

§ 28:16 Ngha ta 26:32. * 28:19 Ngha ta Slna gwal ghunay 1:8.

nda ya ma hga Sulkum nda ghuba. ²⁰ Ka taghanafta kuni ta həŋ ta snatá inda skwiha ya mnaghunaf yu. Ya wana yu kawadaga nda kaghuni ha kdavakta ghəŋja hadik,» ka'a.

Gwada ta sabi da Markus

Slna Yuhwana mnda maga batem

Mat 3:1-12, Luk 3:1-18, Yuh 1:19-28

¹ Zlrafta Lfida Gwada ta ghəŋa Yesu Kristi Zwaŋa Lazglafta. ² Nda nza manda ya nda vinda ta ghəŋani ma deftera anabi Isaya kazlay:

I'i Lazglafta, wana yu ta tinlaghutá ghunaftá mndu ka kagha karaku, ŋa dza'a fadaghatá tvi. ³ Lwa tsa mndu ya ta snu lu ta hagaku ma mtak kazlay: Payanawa paya ta tvi ŋa Mgham ka lele'anata* kuni kə'a.

⁴ Mantsa tama, ka zlagaptá Yuhwana, mnda maga Batem ma mtak, ka'a mantsa: «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni, ka magaghunafta lu ta batem, ka plighunista Lazglafta ta dmakuha ghuni,» ka'a. ⁵ Ka sli'aktá inda gwal ma luwa Ursalima, nduk nda inda hamata gwal ta hadika Zudiya, ka lagha slanaghatá Yuhwana. Ka manigintá həŋ ta dmakuha taŋ, ka maganaftá Yuhwana ta batem ta həŋ ma imi ma ghwa ta hgu lu ka Zurdeŋ. ⁶ Tsa Yuhwana ya ná, gatá swida ŋalibwa ta kəl tsi ta vgha nda hbatá banava huta misti.† Hi'i nda zuduma mtak skwa zayni. ⁷ Wya kə'a ta mnay guli: «Mamu sana mndu ta sagha nda hula da, mal ŋani mbraku ka ŋa da, slaf a i'i dekdək dər ŋa bukwadata ka plaptá zu'a babah ma səlani wa. ⁸ I'i ná, magaghunaftá batem nda imi ŋa da. Tsatsi, nda Sulkum nda ghuba dza'a magaghunafta tsi.»

Maganaftá batem ta Yesu ma imi

Mat 3:13—4:11, Luk 3:21-22, 4:1-13

⁹ Ma tsa fitik ya, ka sli'aftá Yesu ma luwa Nazaret ta hadika Galili ka lagha slanaghatá Yuhwana. Ka maganaftá Yuhwana ta batem ta Yesu ma ghwa Zurdeŋ. ¹⁰ Ta sabə Yesu ma imi manda kdaku ta maganaftá, ka nghadaftá tsi ta luwa, gi ka nghanťá tsi ta gunatá luwa buwaŋ, ka saha Sulkum nda ghuba manda ghərbu' ta ghəŋani. ¹¹ Ka gi snaku lwa Lazglafta daga ta luwa kazlay: «Kagha zwaŋa da ta dvu yu, ma hyahya ŋudufa da,‡» ka'a.

Dzəghaŋta halaway ta Yesu ma mtak

¹² Tahula tsa, ka gi tinwaghatá Sulkum nda ghuba ta Yesu da mtak. ¹³ Ka zatá tsi ta fitik fwađ mbsak hada ta dzəghaydzəghay halaway. Ma tsa mtak ya, mataba nimitak ta nzakwa tsi, ta katay katay duhwalha Lazglafta.

Taŋtana hgay Yesu ta duhwalhani

Mat 4:12-22, Luk 4:14-15, 5:1-11

¹⁴ Ma sana fitik, ka ksaghatá lu ta Yuhwana tsamta ma gamak,§ ka sli'aftá Yesu ka laghwi ta hadika Galili da mna Lfida Gwada Lazglafta. ¹⁵ Ka'a ta mnay mantsa: «Nda maga fitik, ndusa ga mghama Lazglafta, mbədanafwa nzakwa ghuni, ka zlglafta kuni ta Lfida Gwada,» ka'a. ¹⁶ Ta labə tsi nda ta wa drəfa Galili, ka nghanťá tsi ta i Simuŋ nda zwaŋamani Andre ta wda kadəŋa taŋ da drəf ŋa tuma klipi, kabga tuma klipi slna taŋ. ¹⁷ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Saghawasa, mbađwa mista da, dza'a naghunafna yu ka gwal hlaktá mnduha,» ka'a. ¹⁸ Gi sdak zlanavazla həŋ ta kadəŋa taŋ, ka laghu mistani. ¹⁹ Manda zadapta taŋ daw', ka lagha həŋ slanaghatá zwana Zebedi, i Yakubu nda zwaŋamani Yuhwana ta paya kadəŋa taŋ guli ma kwambalu. ²⁰ Ka hgaftá tsi ta həŋ, «mbađwa mista da,» ka'a. Ka gi sli'aftá tsahaya guli ka laghwi mistani, ka zlanavatá da taŋ Zebedi ma kwambalu kawadaga nda gwal ksanatá slna ta həŋ.

Ghzigintá Yesu ta ghwadaka sulkum ma sana mndu

Luk 4:31-37

* 1:3 Ngha ta Isaya 40:3. † 1:6 Ngha ta 2 Mghamha 1:8. ‡ 1:11 Gray nda Zabura 2:7, Isaya 42:1. § 1:14 Ngha ta sura 6:17.

²¹ Tahula tsa, ka 6hadaghatá həŋ da luwa Kafarnahum. Na gi sagha sabat, ka lamə Yesu da həga tagha skwa la Yahuda, ka taghə tsi ta skwi ŋa mnduha ma tsa həga ya. ²² Ka ndərmim həŋ nda ndərmima ta tsa tagha skwani ya, kabga nda sgit ma tsa ŋani tagha skwi ya. Nza a manda ŋa gwal tagha zlahu Musa ŋa mnduha wa. ²³ Ka gi zlagaptá sana mndu ksu ghwadaka sulkum mataba taŋ ta lami da tsa həga tagha skwa taŋ ya. Ka sli'aftá tsi nda lili, ka'a mantsa: ²⁴ «Yesu zwaŋa la Nazaret, nu gwada gha nda aŋni, sagha ka da zada aŋni? Wya nda sna ŋni kazlay: Mndu nda ghu6a daga da Lazglafta kagha kə'a na?» ka'a. ²⁵ «Haf wa gha! Sabsa ma na mndu na,» ka Yesu dvanaghata. ²⁶ Lagha tsa ghwadaka sulkuma ya ka ghudzanaftá tsa mndu ya katakata, ka lilatá tsi, ka saghu tsi mida. ²⁷ Ka tsutá ŋudufa mnduha demdem ma tsa vli ya, ha ka dafawu həŋ mataba taŋ, ka həŋ mantsa: «Nu mndərga nana ma skwi? Aa! Ifida skwi ta zlagaptá mndərga nana! Na dvanaghatani ta dər halaway tsi ná, ta snanasna həŋ,» ka həŋ. ²⁸ Ka tutá gwada ta ghəŋa Yesu wdid ta hadika Galili.

Mbanafta Yesu ta midza Simuŋ

Mat 8:14-17, Luk 4:38-41

²⁹ Tahula sli'agabta taŋ ma tsa həga tagha skwa la Yahuda ya, ka gwaghatá həŋ ta vgha nda i Yakubu nda Yuhwana da i Simuŋ nda Andre. ³⁰ Tata lamə nda la həŋ da həga, ka gi mnə lu ŋa Yesu ta gwada ta midza Simuŋ ta hani ta 6asa ŋudidar. ³¹ Ka gavadaghatá Yesu tavatani ka ŋanata ta dzvu, ka sli'anafta. Na tsa gi sli'anaftani ya, gi kwandlaŋ mbatani tsa. Ka sli'aftá tsa marakw ya maganata skwa zay ta həŋ.

Mbambanafta Yesu ta gwal kul dughwanaku

Luk 4:42-44

³² Tahula dədəta fitik badu va tsaya, ka hladaghatá lu ta inda gwal kul dughwanaku da Yesu, kulam nda gwal ta tsuta ka halaway tani. ³³ Ka tskavatá inda mnduha ma luwa ŋərbisil ta watgha tsa həga ya. ³⁴ Ka mbambanaftá Yesu ta ndəghata mnduha ma dərŋwaha taŋ kavghakavgha, ghazligiŋha ta ndəghata duhwalha halaway guli ma mnduha. Vlaŋ a ta tvi ta tsa duhwalha halaway ya ŋa gwada guli wu, kabga nda sna hahəŋ guli ta nzakwa Yesu.

Sli'apta Yesu ma luwa Kafarnahum

³⁵ Na tsadakwa vli ta tsughbura sərɔk, ka sli'aftá Yesu, ka laghwi da mtak. Ka ndəbu tsi ta dzvu hada. ³⁶ Ka sli'aftá i Simuŋ nda sanlaha ma mnduha ka laghwi da naghay. ³⁷ Ka naghə həŋ, ka slaftá həŋ tida. «Ta paha kagha inda mnduha,» ka həŋ nda tsi. ³⁸ «Mbadma da sana vliha ndusa ndusa, ka dza'a yu mnananftá gwada Lazglafta ta tsahaya guli, kabga tsaya kəl yu ka sagha,» ka'a nda həŋ. ³⁹ Ka laghu tsi da mna gwada Lazglafta ma həgaha tagha skwa la Yahuda ta inda hadika Galili, ghazligiŋha ta duhwalha halaway ma mnduha.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rda mndu tida

Mat 8:1-4, Luk 5:12-16

⁴⁰ Ma sana fitik, ka lagha sana mndu nda rda mndu tida tsəlbata ta kəma Yesu. Ka'a mantsa: «Nda zdakatahuda gha, laviŋlava ka ta mbidifta,» ka'a. ⁴¹ Ka ksantá tsi ta Yesu ka hidahida. Ka kapaŋtá tsi ta dzvani ka ksanta. «Ta kumay yu, mbafimba gha,» ka'a nda tsi. ⁴² Gi hadahada, hlets mbatani tsa, kləwəd vghani. ⁴³ «La tama,» ka Yesu vriŋta. ⁴⁴ Ka'a nda tsi guli mantsa: «Yahayaha ka da walaŋta mnananftá mndu, ka dza'a ka da maranantá vgha gha ta mnda dra skwi ŋa Lazglafta. Ka plata ka ta ghəŋ manda ya vindaf Musa, ŋa maranftá ghu6atá kagha, ka da grafta mnduha ta mbatá kagha,*» ka'a. ⁴⁵ Ama ka sli'aftá tsatsi, ka laghwi tay ma luwa, ka tutá tsi wdid. Kabga tsa, ka pyaftá tsa gwada ya ta Yesu ka lamə da luwa baŋluwa. Ama ka nzaghutá tsi ta wa mazawa. Kulam nda tsa, ka sli'adaghatá mnduha dər ndiga ndiga da slanaghata hada.

* 1:44 Ngha ta Zlahu 14:2-32.

2

*Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rwa səlani**Mat 9:1-8, Luk 5:17-26*

¹ Tsɔbakw fitik tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ka vradaghata da luwa Kafarnahum. Manda snaŋta lu kazlay: Vragaghavra Yesu dzagha kə'a, ² ka sli'adaghatá mnduha n̄ərbis̄l ndaghaganaptá vli nduk ta dabitgha, had vli ŋa nzaku wu, ta mna Lfida Gwada Yesu ŋa taŋ. ³ Ka tsukwadanaghatá mnduha fwad mataba mnduha ta sli'adaghata da tsi ta sana mndu nda rwa səlani. ⁴ Zbay taŋ ta tvi ŋa bhanavatá Yesu ná, trid mutsaf a h̄əŋ wa. Ka ŋladaftá h̄əŋ ta gh̄əŋa tsa dzuguvu nzamə Yesu mida ya. Ka gunaptá h̄əŋ ta gh̄əŋani, ka hbaftá h̄əŋ ta tsa mndu ya ta tsa skwa hanani ya ka fadatá h̄əŋ nda ta tsa ghurum ya. ⁵ Nghanata Yesu ta tsa zlḡhay nda ŋudufa taŋ ya ná, «nda pla dmakwa gha saḡəŋ,» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya. ⁶ Ta nzaku sanlaha ma gwal tagha zlah̄a Musa ŋa mnduha ma tsa vli ya, ka h̄əŋ ma gh̄əŋa taŋ mantsa: ⁷ «Nu ta kəl na mndu na ka kwarakwara mandana na! Wa ta laviŋtá* pla dmakwa mndu ta gh̄əŋa Lazglafta turtukwani na?» ka h̄əŋ. ⁸ Snaŋta Yesu ta tsa skwi ta mnə h̄əŋ ma gh̄əŋa taŋ ya nda ma sulkuma vghani, ka'a nda h̄əŋ mantsa: «Nu ta kəl kuni ka ndanu mandana na? ⁹ Ta gr̄ə kuni ná, mal blakwa mnay ŋa na mndu nda rwa səlani na kazlay: Nda pla dmakwa gha kə'a re, ari mal blakwa mnay ŋani kazlay: Sli'afsl̄i'a, kla ta skwa hana gha ka sli'a ka kə'a na? ¹⁰ Ndana tama, kada snaŋta kuni kazlay: Mamu Zwaŋa mndu nda mbrakwa pl̄iŋtá dmakwa mndu ta gh̄əŋa hadik kə'a ná, wya tsi: ¹¹ Ka i'i ta mnaghata gra wa, "Sli'afsl̄i'a, kla ta skwa hana gha, la dzagha gha,» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya. ¹² Gi brahwat kə'a sli'afta, zl̄əŋal klaftá skwa hanani, ka sabə tsi nzərem ta nghanay inda mnduha. Ka ndərmim h̄əŋ nda ndərmima, ka zl̄əzlvu h̄əŋ ta Lazglafta. Ka h̄əŋ mantsa: «Ka yawu ka yawu, ta maga a skwi manda na wu,» ka h̄əŋ.

*Hgaf̄ta Yesu ta Levi mnda tska dzumna**Mat 9:9-13, Luk 5:27-32*

¹³ Tahula tsa ka sli'aftá Yesu ka vrəglaghata nda ta wa dr̄əfa Galili. Ka sli'adaghatá mnduha d̄l̄ivis̄ slanaghata hada, ka taghə tsi ta skwi ŋa taŋ. ¹⁴ Tata gra mbad̄a Yesu, ka nghan̄tá tsi ta Levi mnda tska dzumna, ta nzakway ka zwaŋa Alfe, ta nzaku ta watgha h̄əga ksa sl̄nani. «Mbad̄a mista d̄a,» ka'a nda tsi. Ka sli'afta Levi ka laghwi mistani.

Za skwa zay ma h̄əga ga Levi

¹⁵ Tahula tsa, ka tskavatá i Yesu nda duhwalhani kawadaga nda gwal tska dzumna, nda sanlaha ma ghwad̄aka mnduha, kabga nda ndəgha mndərga tsa mnduha ya ta dza'a mistani tazlay. Ka tskavatá h̄əŋ ka za skwi ma h̄əga ga Levi.† ¹⁶ Kə'a, ká gwal tagha zlah̄a Musa ŋa mnduha ta nzakway mataba la Farisa ná, ta za skwi Yesu kawadaga nda gwal tska dzumna nda sanlaha ma tsa ghwad̄aka mnduha‡ ya. Ka h̄əŋ nda duhwalha Yesu mantsa: «Kabgawu ta kəl Mghama ghuni ka za skwi kawadaga nda na mnduha na b̄a?» ka h̄əŋ. ¹⁷ Sl̄rew, lamla tsa gwad̄a ya da sl̄məŋa Yesu. Ka'a mantsa: «Gwal kul d̄ughwanaku yeya ta psa duhtur, psa a gwal d̄ughwana wa. Sagha da psa gwal dmaku i'i, sagha a yu da psa gwal ta mnay kazlay: Tudukwa aŋni kə'a wa,» ka'a nda h̄əŋ.

*Gwad̄a Yesu ta gh̄əŋa suma**Mat 9:14-17, Luk 5:33-39*

¹⁸ Tata suma i duhwalha Yuhwana nda la Farisa ma sana fitik guli, ka sli'aktá mnduha d̄awan̄ta da Yesu. Ka h̄əŋ mantsa: «Ya wya ta suma i duhwalha Yuhwana nda la Farisa ní, kabgawu ta kwal ŋa gha ma duhwalha suma ka na?» ka h̄əŋ nda tsi. ¹⁹ Ka Yesu nda h̄əŋ mantsa: «Ka ta kawadaga graha zwaŋa midzi nda tsa zwaŋa midzi ya katsi ná, ta sumay h̄əŋ ta suma ra? Ka ta kawadaga h̄əŋ katsi ná, had h̄əŋ ta suma wa. ²⁰ Dza'a saghasa fitik, ŋa klaghutá zwaŋa midzi. Bad̄u tsaya tama, dza'a sumay h̄əŋ ta suma. ²¹ Mantsa guli, had lu ta tsaktá lfida gərzaŋ, ka tsamtá halata lgut nda tsi wa. Ka mantsa tsi katsi ná, dza'a

* 2:7 Gray nda Zlahu 24:16, Ngha ta Zabura 103:3, Isaya 43:25. † 2:15 Ngha ta Lukwa 5:29. ‡ 2:16 Ngha ta Lukwa 15:1-2.

kdiŋkda tsa lfiða gərzan̄ ya ta mdukiŋtá tsa halata lgut ya. ²² Had lu ta dihamtá ima inabi ta ka nuni ma halata zliba huta guli wa, ba ma lfiðani ta dihamta lu. Kabga tawaftani dza'azlay ná, dza'a zlukigiŋzhlukwa ta tsa halata huta ya, ŋa tiŋtani. ŋa nzakwani lpay lu ma ya, lpay lu ma ya,» ka'a.

Yesu mgham ta ghəŋa sabat

Mat 12:1-8, Luk 6:1-5

²³ Bađu sana sabat ta labla i Yesu nda duhwalhani ta tvi[§] ma vwaha nimaya, ka bala'atá tsa duhwalhani ya ta tsa nimaya ya. ²⁴ Ka la Farisa nda Yesu mantsa: «Ngha ba gra ta skwi, kabgawu ta kəl duhwalha gha ka maga skwi pyaf lu ta magay bađu sabat* na?» ka həŋ. ²⁵ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ta dzanaf a kuni ta skwi maga Dawuda[†] ma fitika kuzlanafta maya ta həŋ nda gwal kawadaga nda tsi tani ra? ²⁶ Ma fitika nzakwa Abiyatar ka mali ta ghəŋa inda gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ná, ka lamə tsi da həga Lazglafta, ka zutá skwa zay ya fana lu ta Lazglafta pđar tsi ta skwi ŋa zan̄ta, tsatsanafha guli ta gwal kawadaga nda tsi. Tsa skwa zay[‡] ya ná, had hamata mndu ta zay wa, ba tsa gwal ta dra skwi yeya kweŋkweŋ ta zay, ama ka zutá Dawuda tsatsanafha ta grahani guli,» ka'a. ²⁷ Ka Yesu nda həŋ guli mantsa: «Kabga ŋa kata mndu fata lu ta sabat, fa a lu ta mndu ŋa sabat wa. ²⁸ Tsaya kəl Zwan̄a mndu ka nzaku ka mgham ta ghəŋa sabat,» ka'a.

3

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda mta dzvani

Mat 12:9-14, Luk 6:6-11

¹ Mbadaka Yesu ka ləglami da həga tagha skwa la Yahuda, ka slaftá tsi ta sana mndu nda mta dzvani ta nzaku hada. ² Ka dza'a mbanafər mbanaf a tsi ta na mndu na bađu sabat, ká mnduha nzata ka ngha Yesu tiritiri, kabga ŋa mutsaftá rutsak tida. ³ «Sli'afslí'a gra, ka sagha ka sladata ta kəma mnduha,» ka Yesu nda tsa mndu nda mta dzvani ya. ⁴ Ka'a nda həŋ tama mantsa: «Nu skwi nda ra ŋa magay bađu sabat na? Maga skwi dina re, ari maga ghwadaka skwi a na? Mbanafá mndu skwi ta raku re, ari dzatá mnda a skwi ta raku?» ka'a nda həŋ. Tsitsriđ, ka həŋ nzata. ⁵ Ka kuzlanaftá tsi ta Yesu ta ŋuđuf manda waftani ta həŋ, kabga tsa təŋa ta ghəŋa taŋ ya. Huf safi ta ŋuđufa Yesu, «tdaptá ta dzva gha gra,» ka'a nda tsa mndu nda mta dzvani ya. Ka tdapta tsi ta dzvani, gi kundliŋ mbatani tsa. ⁶ Ka gazlagabtá la Farisa dzibil, gi ka laghwi həŋ dzrəku kawadaga nda mnduha mghama Hiridus* ŋa zba tva dzatá Yesu.

Sli'adaghata mnduha slanaghatá Yesu ta wa drəf

⁷ Ka sli'aptá i Yesu nda duhwalhani mataba taŋ, ka laghwi ta wa drəfa Galili. Snaŋta mnduha ta tsa skwi ta magə Yesu ya, ka sli'akta həŋ daga ta hadika Galili, nda ya ma Zudiya, ⁸ nda pđakwa gwal ta hadika Ursalima, nda gwal ta hadika Idume, nda gwal ta bla ghwa Zurdeŋ, nda gwal ta waftá luwa Tir nda Siduŋ tani. ⁹ Ka mnanatá Yesu ta duhwalhani ŋa payanató kwambalu, kabga yaha mnduha da bisla i'i kə'a, ¹⁰ kabga nda ndəgha mnduha mbambanaf tsi, kəl inda gwal đarŋwa ka sli'adaghata. ¹¹ Ghur ka gwal kasaf ghwadaka sulkum ta həŋ ngha Yesu guli ná, ka sli'adaghatá həŋ da tsəlbə ma ghuvani ka wahu. «Kagha Zwan̄a Lazglafta!» ka həŋ nda tsi. ¹² Ka davanaghatá Yesu ta həŋ ka ŋđan̄da. «Ma mnaŋ kuni ta i'i» ka'a nda həŋ.

Dagabta Yesu ta duhwalhani ghwan̄pđə his

Mat 10:1-4, Luk 6:12-16

¹³ Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ka laghwi ta kuđunur. Ka haga'atá tsi ta gwal kumaŋ tsi, ka sli'adaghatá həŋ slanaghatata. ¹⁴ Ka đaga'atá tsi ta gwal ghwan̄pđə his ŋa nzaku tavatani, ŋa ghunayni guli ta həŋ mna Ggwada Lazglafta. ¹⁵ Vlan̄ha ta mbrakwa ghazligiŋtá duhwalha halaway ma mnduha ta həŋ. ¹⁶ Wya hga tsa gwal ghwan̄pđə his dagab tsi

§ 2:23 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 23:26. * 2:24 Ngha ta Sabi 34:21. † 2:25 Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7. ‡ 2:26 Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7, 2 Samuyel 15:35 nda Zlahu 24:9. * 3:6 Hiridus Aŋtipas.

ya: Simuŋ tsanaf tsi ta hgani ka Piyer[†], ¹⁷ nda i Yakubu nda zwanamani Yuhwana ta nzakway ka zwana Zebedi, Bwarneges kə'a tsanaftá hga taŋ, manda mnay kazlay: Zwana n̄zla luwa[‡] kə'a ya, ¹⁸ nda Andre, Filip, Bartelemi, Mata, Tuma, Yakubu zwaná Alfe, Tade, Simuŋ mnda la Kananit, ¹⁹ nda Zudas Iskaryut. Tsa Zudas ya ta skwaptá Yesu.

Razanaftá Sulkum nda ghuḅa

²⁰ Tahula tsa, ka sli'aftá h̄əŋ ka laghwi dzagha. Ka sli'igəldaghatá mnduha dliwis slanaghatá h̄əŋ, ha ka trapta i Yesu nda duhwalhani ta mutsaftá fitik n̄a zaŋtá skwa zay. ²¹ Snaŋta la taŋ ma Yesu ta skwi ta mnə lu kazlay: Nda hwaḁa ghunislakani kə'a ya, ka sagha h̄əŋ da klay.

Zlghawa Yesu ta gh̄əŋa razay ta razu lu

Mat 12:22-32, Luk 11:14-23, 12:10

²² Ka gwal tagha zlahá Musa n̄a mnduha ta sli'akta ma luwa Ursalima ta mnay guli mantsa: «Nda ksa na mndu na da Belzebul[§], kabga nda mbrakwa halaway ta ghazligiŋta tsi ta duhwalha halaway ma mnduha,» ka h̄əŋ. ²³ Ka hagaftá Yesu ta h̄əŋ ka mnay n̄a taŋ nda mahdihdi. Ka'a nda h̄əŋ mantsa: «Waka halaway dza'a ghazligiŋtá halaway na? ²⁴ Ka tavaptá luwa turtuk ná, dza'a nzakway tsa luwa ya tdukwa ra? ²⁵ Ka dgavapdga h̄əga mndu his ná, ta dza'a nzəglanza tsa h̄əga ya ra? ²⁶ Ka kuranavatá gh̄əŋani halaway katsi ná, nda dga his nda tsa tama, sladglata a nda tsa tama guli wu, kdavakta n̄ani tsa. ²⁷ Ka ta habaf a mndu ta mndu nda mbra wu katsi ná, laviŋta a ta lami da h̄əga ga taŋ ka hlugudunustá huzlani wa. ²⁸ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Inda dmakuha dza'a magata mnduha, dza'a plinispla Lazglafta ta h̄əŋ nda inda rarazuha dza'a h̄əŋ rarazay tani. ²⁹ Ama inda mndu dza'a razanaftá Sulkum nda ghuḅa, plinista a lu ta dmakwani dekdek wa. Dza'a nzakway dmakwani ta gh̄əŋani n̄a kdekedzeŋ,» ka'a nda h̄əŋ, ³⁰ kabga «nda ghwadaka sulkum ma vghani,» ka h̄əŋ ta mnay ta Yesu, kəl Yesu ka mna tsa gwada ya n̄a taŋ.

I wa vərḁa zwanamani ma Yesu?

Mat 12:46-50, Luk 8:19-21

³¹ Tahula tsa, ka ḅhadaghatá i mani nda zwanamani ma Yesu, ka sladaghuta ma bli. Ka ghunadamtá h̄əŋ ta mndu da h̄əga n̄a hgagaptá Yesu. ³² Tizlik tskatá mnduha tavata Yesu ta lagha lu da mnay n̄ani kazlay: Wa'a i ma gha nda zwanama gha ta hga kagha ma bli kə'a. ³³ «I wa ma da nda zwanama da na?» ka'a zlghaftá wani. ³⁴ Ka nghadaptá tsi ka tsa mnduha ta nzaku ta wanafta ya, ka'a mantsa: «Wana i ma da nda zwanama da, ³⁵ kabga inda mndu ta maga skwi manda ya ta kumə Lazglafta, tsaya zwanama da, tsaya mukuma da, tsaya ma da,» ka'a.

4

Mahdihdi nda mnda wutsa hulfa

Mat 13:1-9, Luk 8:4-8

¹ Ma sana fitik, ka nzəglatá Yesu ka tagha skwi n̄a mnduha ta wa drəfa Galili. Ka tskadaghatá mnduha ta vgha n̄ərbisl tavatani, kəl tsi ka laghwi nzagapta ma kwambalu ta wa tsa drəf ya, ta nzatá inda tsa mnduha ya rpa' ta wani. ² Ka taghə tsi ta ndəghata skwi n̄a taŋ nda mahdihdi. Wya ka'a nda h̄əŋ ma tsa tagha skwani ya: ³ «Snawa ka mnaghunata yu ḅa! Mbadaka sana mndu ka sli'aftá ka laghwi da wutsa hulfa ma vwahani. ⁴ Tata wutsaywutsay mantsa, ka rkatá sanlaha ta tvi ka sli'adaghatá dyakha da daguta. ⁵ Ka rkatá sanlaha ta kluluh ma vli kul slaghutá hadik, ka gi dyaftá tsi misimmisim kabga sira a hadik ta gh̄əŋani wa. ⁶ Na safa fitik dzafta tida, ka zlghutá tsi h̄əw ka ghwaluta, kabga slaghu a slrəŋ mistani wa. ⁷ Ma teki sanlaha, ka glanaghatá teki ka raghwana pghaf a ta gh̄əŋ wa. ⁸ Ta gənək sanlaha, ka ḁayafta tsahaya, ka galafta, ka pghaftá gh̄əŋ ka zwan

[†] 3:16 Piyer: Manda mnay kazlay: Pala kə'a ya. Gray nda Mata 16:16-18, Yuhwana 1:42. [‡] 3:17 Gray nda Lukwa 9:54. [§] 3:22 Ngha ta Mata 10:25.

dze'dze'. Midída ghəŋa sanlaha, selela ghəŋa sanlaha, bərzləzla ghəŋa sanlaha. ⁹ Mndu nda sləmənja snay, ka sna tsi,» ka'a nda həŋ.

Kabgawu ta kəl Yesu ka gwada nda mahdihdi na?

Mat 13:10-17, Luk 8:9-10

¹⁰ Manda dgaghuta i Yesu nda duhwalhani kawadaga nda sanlaha ma mnduha ta vgha, ka dawəŋtá həŋ ta ghəŋa tsa mahdihdi ya da tsi. ¹¹ «Kaghuni, vlaghunavla lu ta snəŋtá dīfa ta gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta, ama ŋa sanlaha ná, ba nda mahdihdi dza'a mnanəŋta lu ta həŋ, ¹² kabga ŋa nghanj taŋ, nghanjta a həŋ wa. ŋa snay taŋ, snəŋta a həŋ dekdek wa. Ka má nda sna həŋ katsi ná, má dza'a mbəđakmbəđa həŋ ta vgha da Lazglafta ŋa plinistani ta dmakuha taŋ*,» ka'a nda həŋ.

Klatá ghəŋa tsa mahdihdi ya

Mat 13:18-23, Luk 8:11-15

¹³ Tahula tsa, ka'a nda həŋ guli mantsa: «Sna a kuni ta tsa mahdihdi ya ra? Ka sna a kuni ta tsaya wu katsi ná, wa ka kuni dza'a snəŋtá inda mahdihdi tama? ¹⁴ Tsa hulfa ta wutsə tsa mndu mnə yu ya ná, gwada Lazglafta ya ta wutsə tsi. ¹⁵ Sanlaha ma mnduha ná, manda tvi rkaf hulfa tida nzakwa taŋ. Na gi snəŋta taŋ ta gwada Lazglafta ma ŋudufa taŋ, ndadaghata halaway hlugudunustá həŋ, manda dagay ta daguta dyak ta hulfa ta tvi. ¹⁶ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda kluluh wutsaf lu ta hulfa tida həŋ. Ka snəŋsna həŋ ta gwada Lazglafta gi misimmisim ka həŋ ta tsu'afta nda rfu, ¹⁷ ama had həŋ ta zlanjta vli ŋa dzugwamta tsa gwada ya ta slrəŋ ma ŋudufa taŋ wa. Ka grungra ghuya dənwa nda giri ta həŋ kabga tsa gwada ya katsi, gi suwak zlanavata taŋ ta zlgħay nda ŋudufa taŋ. ¹⁸ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda vli ma teki rkam hulfa mida həŋ. Snəŋsna həŋ ta gwada Lazglafta ¹⁹ ama ta laghula həŋ da ndana nzaku ma ghəŋa hadik, nda ndana zba gadghəl, nda ndana sana skwiha ta hara'uwa iri. Mantsa tama, mbada tsa skwiha ya ka ragħwa tsa gwada ya, ka niŋtá həŋ ka ksubaŋ. ²⁰ Sanlaha ma mnduha ná, manda hadik ka gənək həŋ. Ta snəŋsna həŋ ta gwada Lazglafta, ta zlgħafzlgħa həŋ nda ŋudufa taŋ, ta magay həŋ ta skwi ta kumə Lazglafta. Sanlaha ma tsa mnduha ya ná, ki'a ki'a magata həŋ, ka gratani magata sanlaha, Sanlaha ma mnduha guli ná, va ŋulum ŋulum magatá ŋa taŋ,» ka'a.

Mahdihdi graf lu nda pitirla

Luk 8:16-18

²¹ Ka Yesu nda həŋ guli: «Ta klafkla lu ta pitirla ŋa dzuəamta ma tugħuba ra? Ari ta klafkla a lu ŋa fiŋta mista ghzləŋ na? Ta klafta ŋa fafta ta vəl tskala† lu kasi'i ki'e. ²² Had skwi nda dīfa dza'a kwal kul sabi ta dabi wa. Had skwi kdekdek dza'a kwal kul maravata baŋluwa guli wa. ²³ Mndu nda sləmənja snay ka sna tsi,» ka'a. ²⁴ Ka'a nda həŋ guli: «Daswa ka kuni nda skwi ta snəŋta kuni. Nda tsa daram ta kəl kuni ka gra skwi ya, nda tsi guli dza'a graghunafta Lazglafta ta ŋa ghuni, ŋa sgaghunagħatá ŋa ghuni guli. ²⁵ Tsaya tama, mndu ta fata sləmənjanī dīna ka sna gwada ná, dza'a sganagħasga Lazglafta ta snəŋtani. Ama mndu ta dərzlaftá sləmənjanī ná, dza'a sganagħasga ta dərzlanaf ta guli,» ka Yesu.

Hulfa ma hadik graf lu nda ga mghama Lazglafta

²⁶ Ka'a nda həŋ guli: «Ka gragra nda hulfa ta pghamta mndu da hadik ya ga mghama Lazglafta. ²⁷ Dər ta hanə ta hanani tsa mndu ya girvidik, dər ta vagħə ta nzakwani tsi gifitik, ta dyutá dyakwani, ka glakwani hulfa sna a kə'a ta magaku wa. ²⁸ Hadik ta dygīntá hulfa ŋa nzakwani ka kuzuŋ. Tahula tsa, ŋa pghaftani ta ghəŋ ŋa ksayni ta zwaŋ. ²⁹ Ka nda ndəha tsi vərzləŋ tama, nda maga fitik ŋa tsay, sagħa fitika kla vdu ŋa tsay‡ tsa,» ka'a.

Ga mghama Lazglafta graf lu nda hya kramasa

Mat 13:31-32,34, Luk 13:18-19

* 4:12 Ngha ta Isaya 6:9, 10. † 4:21 Gray nda Mata 5:15 Lukwa 11:33. ‡ 4:29 Zuwel 4:13.

³⁰ Wya ka'a nda həŋ guli: «Ndaw dza'a gra mu ta ga mghama Lazglafta, nda wati ma skwi dza'a grafta mu? ³¹ Tsa ga mghama Lazglafta ya ná, dza'a gray lu nda hya kramasa. Tsa hya kramasa ya ná, ndərzikw nzakwani mataba hulfaha ta ghəŋa hadik, ama ka sləgam sləga lu, ³² ta gləfgla gdiz ka malaghutá hamata sluhwaha nidali. Ta pghay ta sləma dagala ha ka laviŋta dyakha ta baba həga taŋ tida,» ka'a.

³³ Nda ndəghata mndərga tsa mahdihdiha ya mnanəŋta tsi ta gwada ta həŋ prək ka snəŋta taŋ. ³⁴ Inda ŋani ma gwada nda həŋ ná, ba nda mahdihdi. Ama nzata taŋ nda ghəŋa taŋ nda duhwalhani ya ná, tsislanaptani ta həŋ.

Lbanata Yesu ta mativirau'

Mat 8:23-27, Luk 8:22-25

³⁵ Gahawu badu va tsa, «mbadma ta a 6lu a,» ka Yesu nda duhwalhani. ³⁶ Ka sli'aftha həŋ ka zlanavatá tskata mnduha, ka lamə həŋ da tsa kwambalu nzamə Yesu mida ya ka laghwí, kawadaga nda sanlaha ma kwambalu guli mistani. ³⁷ Tata ndrə həŋ ma kwambalu, ka sli'aftha mghama mativirau', ka kapatsa'uwaku imi ka lami ka kuma ndəghanafta kwambalu. ³⁸ Ta hanani Yesu ma mndəra kwambalu, nda fatá ghəŋani ta skwa fa ghəŋ. Ka sli'anaftá həŋ. «Mghama dá! Ndana a kagha ta na zwaduta dza'a zwaduta mu na ra?» ka həŋ nda tsi. ³⁹ Sli'avatani mantsa, ka dvanaghatá tsi ta falak. «L6al6a ka nzata ka t6ekw!» ka'a nda drəf. Ka l6atá falak, ka nzatá vli t6ekw. ⁴⁰ Ka mbədavatá tsi tvə duhwalhani. Ka'a nda həŋ mantsa: «Nu ta kəl kuni ka zləŋ mandana na, kulam ndana, had' zlgəhay nda ŋuduf da kaghuni dəkdek katək ra?» ka'a nda həŋ. ⁴¹ Ka ksafatá zləŋ ta həŋ katakata. «Wa va na ma mndu katək na? Nduk nda falak nda drəf tani ta snanatá gwada!§» ka həŋ.

5

Mbanafta Yesu ta mndu ksu halaway

Mat 8:28-34, Luk 8:26-39

¹ Manda laba taŋ ta tsa sana 6la drəfa Galili ta hadika Geraseni* ya, ² tata sabə nda sa Yesu ma kwambalu, ka gi ndadaghatá sana mndu ksu halaway, ta sabi mataba kuluha da guyay. ³ Mataba kuluha si ta nzakwa tsa mndu ya. Had' mndu ta laviŋtá ksaftha ŋa habafta dər nda zida wu, ⁴ kabga si ta tsamtsa lu ma tsuhwal, habawuha lu ta dzvuhani nda zida, ama ta ratsiŋ ratsa tsatsi ta tsa zidaha ya, ta 6aliŋ 6ala ta tsa tsuhwalha ya. Had' mndu ta laviŋtá zlahafta wa. ⁵ Inda fitik ta vaghə nda vagha, ta hanə nda hana ta wawaku mataba kuluha nda ya ta ghwá, ka lili ka kwaha vghani nda pala. ⁶ Na tsa Nghanŋtani ta Yesu manda a ya ná, ka hwayaftá tsi ka lagha tsəl6ata ta kəmani, ⁷ ka wahu nda lwi dagala. «Yesu Zwaŋa Lazglafta ta luwa: Nya mataba da nda kagha na? Ta ndə6a dzvu yu da kagha nda həga Lazglafta, ma ghuydip ka ta dərŋwa,» ka'a. ⁸ Kəl tsi ka mna tsaya ná, kabga mnanamna Yesu kazlay: Ghwadaka sulkum! Sabsa ma na mndu na kə'a. ⁹ Ka dawanŋtá tsi da tsi. «Wa hga gha na?» ka'a nda tsi. «Də6a'» hga da, kabga nda tska ŋni. ¹⁰ Kdəkkdək, ma ghziŋnis ka ma luwa, ka'a ndi'ata ka ŋdərŋda nda tsi.

¹¹ Tsaw ma tsa vli ya, mamu bra ghuvazuha† ta zbu ta skwa zay taŋ tavata ghwá. ¹² Ka tsa ghwadaka sulkum ya mantsa: «Kdəkkdək, ghuna ta aŋni da a ghuvazuha a, ka sli'amta ŋni da həŋ,» ka həŋ nda tsi. ¹³ «Lawala!» Ka'a nda həŋ. Ka sli'agaptá həŋ ka sli'amta da tsa ghuvazuha ya. Ka vazagatá tsa ghuvazuha ya ta vgha tavata tsa ghwá ya ka rkaghata da drəf. Ta magay mbsaka taŋ ta dəmbu' his ta zadamta ma tsa drəf ya. ¹⁴ Na tsa gwal si ta nghan tsa ghuvazuha ya, ka sli'aftha həŋ nda hwaya ka laghu mnay ma luwa nduk tahula luwa. Ka sli'adaghatá mnduha da nghan tsa skwi ta maguta ya. ¹⁵ Manda sli'adaghatata taŋ tavata Yesu, ka nghanŋtá həŋ ta tsa mndu si sli'amə ghwadaka sulkumha dida ya ta nzakwani kwandlaŋ nda sudatá lgut ta vgha. Ka ghudzaku tsa mnduha ya da zləŋ. ¹⁶ Ka rusu tsa gwal si hada ya ta skwi ta maguta nda tsa mndu si ksu halaway ya, nda skwi ta maguta nda tsa ghuvazuha ya, ŋa taŋ. ¹⁷ Tahula tsa, «kdəkkdək, sli'apsli'a ma hadika

§ 4:41 Gray nda Zabura 65:8, 89:10, 107:23-32. * 5:1 Gray nda Mata 8:28. † 5:11 Nghan ta Zlahu 11:7 nda Vrafta ta Zlahu 14:8.

ɲni,» ka həŋ nda Yesu. ¹⁸ Ta dza'a dza'a Yesu da kwambalu tama, «wya dzvu, ka la yu mista gha,» ka tsa mndu si ksu halaway ya nda tsi. ¹⁹ Ama ka Yesu nda tsi mantasa: «La dzagha gha, ka dza'a ka slanaghatá la ga ghuni. Ka rusanafu ka ta inda skwi maga gha Mgham Lazglafta, nda ya kə'a tawatá hidahida ta kagha,» ka'a. ²⁰ Ka sli'afu tsi ka laghwi da manay ma kuraghuta hadika Dekapwalus ta inda skwi magana Yesu. Ka ndərmim inda taŋ nda ndərmima.

Mbatá sana marakw ta paghaku, nda vramta hafu ma makwa Zayrus

Mat 9:18-26, Luk 8:40-56

²¹ Manda vradaghata Yesu nda kwambalu ka lagha ta sana ɓla drəf, ka sli'adaghatá mnduha ɲərbisl slanaghata hada. Ta sladu Yesu ta wa tsa drəf ya. ²² Ka lagha sana mndu tekw mataba maliha ma həga tagha skwa la Yahuda slanaghata. Zayrus hga tsa mndu ya. Na gi nghanjani ta Yesu, ka gi zləmbatá tsi ma ghuvani. ²³ Ka ɲavatá tsi ka ndəba dzvu da tsi, ka'a mantasa: «Wa a makwa da ta kala ghəŋ ta dza'a mtaku. Kdakkdək, sawi ksantá nda dzvu ka mbafta tsi, ka nzakwa tsi nda hafu,» ka'a nda tsi. ²⁴ Ka sli'afu Yesu ka dza'a kawadaga nda tsi. Mbadá mnduha ka sli'i rutututa mistani, ka bislay.

²⁵ Mamu sana marakw mataba taŋ ta maga vaku ghwanjpdə his ta paghaku. ²⁶ Ghuyghuya tsa marakw ya ta daŋwa katakata ta dza'a da takay da duhurha. Zadiŋzada ta inda skwihani demdem, nduk nda tsa, had lavaghwani wu, tata sgaku nda sga tsa daŋwani ya. ²⁷ Na snantá tsa marakw ya ka lu ta gwada ta Yesu, ka kdikadamta tsi mataba mnduha, ka lagha ksantá lguta Yesu nda ga mahulhul, ²⁸ kabga wya ka'a ma ghəjani: «Tsa ksantá yu ta dər lgutani tada ná, dza'a mbaku yu,» ka'a. ²⁹ Na tsa gi ksantani ya, gi tərsiu' ləbata tsa paghakwani ya tsa. Ta snu tsi ma vghani ná, wdər nda mba. ³⁰ Gi ta snə Yesu ma ɲani ma vgha guli ná, mamu mbraku ta savaghuta. Ka sladata tsi, ka mbədavata mataba tskata mnduha. Ka'a mantasa: «Wa na mndu ta ksantá lgutha da na na?» ka'a. ³¹ Ka duhwalhani nda tsi mantasa: «Nda nghan ka ta tskatá mnduha ta bisla kagha ná, wa ta kshata na» ka ka? ka həŋ nda tsi. ³² Ka nanaghaku tsi ka zba tsa mndu ta ksantá ya. ³³ Na tsa marakw ya, ka ghudzaku da zləŋ, kabga nda sna ta skwi maga tsi. Ka zləmbatá tsi ma ghuva Yesu, ka mnanantá kahwathwata. ³⁴ Ka Yesu nda tsi mantasa: «Nda mba ka makwa da, kabga zlgahfa gha ta i'i nda ɲudufa gha. La nda vgha ta zdaku, ka nzata ka kwandəlan,» ka'a.

³⁵ Tata gwada Yesu, ka sagha gwal ga Zayrus da mnay ɲa Zayrus kazlay: Kdakwa tsa makwa gha ya tsa, ɲa daŋwazlgəlta gha ɲaw ta mgham na? ka həŋ. ³⁶ Klaf a Yesu ta tsa gwada taŋ ya ka gwada wa. «Ma zləŋ ka, fafta kagha ta ghəŋa gha ta i'i kwəŋkwəŋ ɲa gha,» ka'a nda Zayrus. ³⁷ Ka sli'afu tsi ka dza'a. Ka pyanatá tsi ta mnduha ta dza'a mistani, ka hgana'atá tsi ta i Piyer nda Yakubu nda Yuhwana zwanjamani ma Yakubu ɲa dza'a mistani. ³⁸ Ka bhadaghatá həŋ da tsa Zayrus mali ma həga tagha skwa la Yahuda ya. Ka slanaghatá Yesu ta mnduha ta kitsiwiraku, ta wawahaku, ta dzadza lubaluba. ³⁹ Ka lamə tsi da həga. «Kabgawu ta kəl kuni ka hlawi, ta kəl kuni ka taw? Ya wana ta mta a zwanj wu, hani ta hani tsi,» ka'a nda həŋ. ⁴⁰ Ka ghubasu həŋ ta Yesu. Lagha Yesu ka ghzlagaptá inda mndu ma həga. Ka hgana'atá tsi ta i dani nda mani ma tsa zwanj ya, nda tsa gwal lagha həŋ kawadaga ya, ka lamə həŋ da tsa dzuguvi nda zwanj mida ya. ⁴¹ Ka ɲanatá tsi ta dzvu, ka'a mantasa: «Talitakum,» ka'a. Manda mnay kazlay: Makwa da, sli'afu, i'i ya ta gwada nda kagha kə'a ya.

⁴² Gi hləbətə ka tsa makwa ya sli'afu ka gi mbadá. A', ghwanjpdə his ima tsa makwa ya. Ka nzata həŋ ndandrakawa ka ndərmimay. ⁴³ Mbadaka Yesu ka zlahanaghatá həŋ ka ɲdaŋda kazlay: Yahayaha kuni da mnay dər ɲa wa tsi, ka'a. Ka'a nda həŋ guli mantasa: «Vlanjwa skwa zay ta na makwa na,» ka'a.

6

Kwalaghuta gwal ma Nazaret ta zlgahfa Yesu

Mat 13:53-58, Luk 4:16-30

¹ Ka sli'áftá Yesu ka zlaŋtá tsa vli ya ka laghu da luwa ta glakwani.* Ka laghu duhwalhani mistani. ² Bađu sabaŋ, ka lamə Yesu da tagha skwi ŋa mnduha ma həga tagha skwa la Yahuda. Káka nda ndəghata mnduha hada ta sna tsa skwi ta taghə tsi ya. Ka ndərmim həŋ nda ndərmima: «Wa ta taghanaftá mndərga nana ma skwi? Wa ta vlaŋtá mndərga nana ma difil ta kəl tsi ka maga nana ma mazəmzəmha na? ³ Tsa mnda fidí ta nzakway ka zwaŋa Mari† ya a na mndu na kay ra? Zwaŋamani ma i Yakubu nda Yuses, nda Yuda, nda Simuŋ a tsi kay ra? Mataba mu a kwagha mani kay guli ra?» ka həŋ. Ka nzaku Yesu ka skwa tuthun da həŋ. ⁴ Ka Yesu nda həŋ tama mantsa: «Ta vlay lu ta glaku ŋa anabi ma sana vliha, ama ma luwani, nda ya mataba la taŋ nduk nda ya ma həga ga taŋ‡ ná, hađ lu ta vla glaku ŋani wa,» ka'a. ⁵ Tsaya kəl Yesu ka kwal kul magarŋtá mazəmzəm hada. Ka laghu tsi ksarŋta nda dzvu ta sanlaha ma mnduha kul dughwanaku, ka mbambanaftá tsi ta həŋ. ⁶ Ka ndərmim Yesu nda ndərmima ta tsa kwala taŋ kul zlgħaftá tsatsi nda ŋuđuf ya.

Ghunafta Yesu ta duhwalhani ghwaŋpđə his

Mat 10:5-15, Luk 9:1-6

Tahula tsa, ka sli'áftá Yesu ka laghwi da ra zwana luwa ta hula Nazaret. Ka tatagha skwi ŋa mnduha. ⁷ Ka hagaftá tsi ta duhwalhani ghwaŋpđə his ŋa ghwanaftani ta həŋ his his his da luwaha. Ka valaŋtá tsi ta mbraku ta həŋ ŋa ghazligiŋtá ghwadaka sulkum. ⁸ Ka zlahanagħatá tsi ta həŋ ka'a mantsa: «Ta sli'i kuni ya, dafa kweŋkweŋ dza'a kuni klafta ma dzva ghuni, yaha kuni klaftá skwa zay, nda dər zliba ghuva, yaha kuni klaftá tsemi ma zlibi. ⁹ Yaha kuni klaftá mahisa lgut. ¹⁰ Ka lamla kuni da luwa katsi, ka nzata kuni ga mndu ya ta tsu'áftá kaghuni, ha ka sagħa fitik dza'a kəl kuni ka sli'áfta ma tsa vli ya. ¹¹ Ka mamu gwal ma sana vli dza'a kwal kul tsu'áfta kaghuni ta kwalagħutá sna gwadə ghuni katsi, ka sli'apta kuni ma tsa vli ya, ka tukwiŋta kuni ta rgitika tsa luwa ya ta səla ghuni. Tsaya dza'a mararŋtá nzakwa dmakwa taŋ ta ghəŋa taŋ,» ka'a nda həŋ. ¹² Ka sli'áftá həŋ ka laghwi da mnay ŋa mnduha, ka həŋ mantsa: «Mbədānafwa mbədə ta nzakwa ghuni, ka mnigiŋta kuni ta dmakwa ghuni,» ka həŋ. ¹³ Ka ghazligiŋtá həŋ ta ghwadaka sulkum ma mnduha, mbambanafha həŋ ta ndəghata gwal kul dughwanaku nda masanavata rđi ta həŋ§.

Mtakwa Yuhwana mnda maga Batem

Mat 14:1-12, Luk 9:7-9

¹⁴ Mantsa, ka snanagħatá tsa gwadə ta gwadə lu ta Yesu ya ta mgham Hiridus, kabga lagħula hġani da zərwa. Ka lu ta mnay tida na: «Tsa Yuhwana mnda maga batem ya kay ya ta sli'agabta ma mtaku, tsa ta kəl tsi ka maga mazəmzəmha,» ka lu. ¹⁵ «Iliya ya tane,» ka həŋ. «Sana anabi ta gara vgha nda sani mataba anabiha ghalya ya,» ka sanlaha nda ŋa taŋ. ¹⁶ Ama manda kdakwa Hiridus ta snarŋta tsahaya: «Tsa Yuhwana tsagħu yu ta ghəŋani ya kay ya ta sli'agabta nda hafu,» ka'a. ¹⁷ Kəl Hiridus ka mnata ksaftá Yuhwana ná, kabga gwadə ta Hiridiya ta nzakway ka markwa zwaŋamani Filip* klu tsi ka marakw, ¹⁸ si kəl Yuhwana ka mnay ŋa Hiridus kazlay: Ra a ka klay għa ta markwa zwaŋama għa wu,† ka'a nda tsi. Kəl Hiridus ka ghunaftá sludzani ksaftá Yuhwana ka tsamta ma zida. ¹⁹ Tifin basanava basa Hiridiya ta ŋuđuf ta Yuhwana kabga tsa gwadə ya, ka zbə tsi ta tvi ŋa dzata ama trid traptra ta tvani. ²⁰ Vərdə dər Hiridus ná, ta zləŋay ta Yuhwana. Nda sna guli kazlay: Mndu nda għuḃa Yuhwana, ŋərma mndu ya kə'a ka katə tsi. Inda nzata Hiridus ka sna gwadə ta gwadə Yuhwana ya ná, ta dəwir nda dwira ta ghəŋani dər má dvađva tsi ta snay. ²¹ Ma sana fitik tama, ka mutsafta tsa Hiridiya ya ta tvi ŋa dzatá Yuhwana. Tsa fitik ya ná, bađu fata Hiridus ta skala havakta fitika yakwani ya. Bađu tsaya, ka hagaftá Hiridus ta mnduha. Tsa mnduha hagaf tsi ya, gwal dagaladagala ta wanafta, nda mghamha ta ghəŋa sludziha, nda gwal klu lu ta hadika Galili

* 6:1 Ngha ta Mata 13:54. † 6:3 Gray nda Yuhwana 6:42. ‡ 6:4 Gray nda Lukwa 4:24, Yuhwana 4:44. § 6:13 Gray nda Yakubu 5:14. * 6:17 Ngha ta 8:27. † 6:18 Ngha ta Zlahu 18:16, 20:21.

ya. ²² Bađu va tsaya tama, ka lamə makwa tsa Hiridiya ya ka skalū ta kəma tsa mnduha ta tskavata ya. Ka zdanafá tsa skalani ya ta řudufa Hiridus nda tsa gwal hagaf tsi ya tani. Ka Hiridus nda tsa makwa ya mantsa: «Ka nu dza'a kumafta maya gha ya, dawihá dawa dza'a vlaghavla yu,» ka'a. ²³ Ka wadanatá tsi. Ka'a mantsa: «Skwi ya dza'a dawanáta kagha da i'i ná, dza'a vlaghavla yu, dər má sləhwa luwa dā tsi,» ka'a. ²⁴ Ka ndagaptá tsa makwa ya ka laghwi mnay řa mani. Tahula mnanatani, ka dawu tsi da mani. Ka'a mantsa: «Nu dza'a yu daway tama?» ka'a. Ka mani zlgħaftá wani mantsa: «Dawa ta ghəřa Yuhwana mnda maga batem,» ka'a nda tsi. ²⁵ Ka gi vrəglagħutá tsi slanagħatá mgham ka daway da tsi: «Ta kumay yu ta vlihata gha ndana ndana ta kwambleh ta ghəřa Yuhwana mnda maga batem,» ka'a. ²⁶ Su'anak ká mgham nzata. Lavgliř a ta sdanafá wu, kabga nda ghada wadanatani ta kəma tsa gwal hagaf tsi ya. ²⁷ Ka gi ghunaftá tsi ta sludzi turtuk mataba gwal ta nghay ka'a nda tsi mantsa: «La ka tsagaghata ka ta ghəřa Yuhwana mnda maga batem,» ka'a. ²⁸ Ka sli'afá tsa sludzi ya ka laghwi da gamak, ka tsagaghata ghəřa Yuhwana mnda maga batem ta kwembleh. ²⁹ Manda snarřta duhwalha Yuhwana ta tsa skwi ya, ka lagha həř klagħata mblani ka laghwi padamta.

Zunusta Yesu ta skwa zay ta mnduha dəmbu' hutaf

Mat 14:13-21, Luk 9:10-17, Yuh 6:1-14

³⁰ Mbadá tsa duhwalha si ghwanagħa Yesu ya ka varakta. Ka tskavatá həř tavata Yesu, ka rusa skwi si maga həř, nda skwi ya si ta taghə həř řa mnduha. ³¹ Ka Yesu nda həř mantsa: «Mbadma ta wa mazawa, ka nzata kuni ka hlaptá hafu hada,» ka'a. Had fitika tarř řa mutsaftá dər zarřta dər skwa zay wu, kabga ndəghata mnduha ta zazavadaku katakata hada. ³² Ka sli'afá hahəř hahəř ka dza'a ma kwambalu da sana vli ta wa mazawa. ³³ Ta sli'i həř, nda ndəgha mnduha ta nghirřta həř, ka tsəmaftá həř. Ka gazlatá inda mnduha ma luwa, ka dza'a nda səla da tsa vli ta dza'a i Yesu nda duhwalhani ya, ka tirřlagħutá həř ta řhadagħata, kabga ta hway nda hwaya hahəř. ³⁴ Manda řhadagħata Yesu, ka sabə tsi ma kwambalu. Kə'a kə'a ná, tizlik tskata mnduha, ka ksarřta həř katakata ta Yesu ka hidahidá, kabga nda nza həř manda tuwakħa kul had mnda ngha[‡] həř, ka gi nzatá tsi ka tagħa skwiha řa tarř. ³⁵ Manda ya nda ghada lagħwa fitik, ka lagħa duhwalhani mnay řani. Ka həř mantsa: «Wana ma mtak lu hadna, lagħula fitik guli, ³⁶ mnanamna ta na mnduha na, ka sli'a həř da luwa, nda ya da zwana luwaha ta wafta na vli na, ka dza'a həř skwa skwiha řa zay tarř,» ka həř. ³⁷ Ama ka Yesu nda həř mantsa: «Vlarřwawla kaghuni řa ta skwa zay ta həř,» ka'a. Ama ka həř nda tsi mantsa: «Řa sli'a řni da dzawaktá buradi prək ka tseda vagħa mnduha his dərřmək ta maga slna[§], ka valarřta həř řa zay tarř rki?» ka həř. ³⁸ Ka'a nda həř mantsa: «Kidagħi buradi da kaghuni na? Naghawa nagħa» ka'a. Naghanata tarř, ka həř mantsa: «Buradi hutaf nda tsulħwa klipi his ya,» ka həř. ³⁹ Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Mnanawamna ta mnduha ka nzanzata həř ka għuřu ka għuřu ta kuzurřwa mkwenek,» ka'a. ⁴⁰ Ka tsakavatá mnduha, ka nzanzata dərřmək dərřmək ma ya vli, hutaf mbsak hutaf mbsak ma ya vli. ⁴¹ Ka hlaftá Yesu ta tsa buradi hutaf, nda tsulħwa klipi his ya. Ka nghadaftá tsi nda ta luwa ka rfanagħatá Lazglafá. Tahula tsa mantsa, ka řalanaptá tsi ta tsa buradi ya, ka valarřta duhwalhani, řa daganafá tsa mnduha ya. Mantsa guli, ka daganafá tsi ta tsa tsulħwa klipi his ya ta həř. ⁴² Inda tarř demdem ka zazutá həř, ka babagħawtá həř. ⁴³ Ka tsakftá lu ta padakwa tsa buradiha nda klipihya ya ka ghwanak ghwarřpdə his.* ⁴⁴ Gwal ta za tsa buradi ya ná, mnduha dəmbu' hutaf ya.

Mbaday Yesu ta mbadá ta drəř

Mat 14:22-33, Yuh 6:15-21

⁴⁵ Tahula tsa, gi ka mblafta Yesu ta duhwalhani ka lamə da kwambalu řa dza'a tarř ta sana řla drəř nda tvə luwa Betsayda, ta kdə tsatsi ta vřirřta dəřga řa laba tsatsi nda hul nda hul slanagħatá həř. ⁴⁶ Manda dgatani ta vgha nda tsa mnduha ya, ka sli'afá tsi ka lagħwi ta ghwá da maga du'a. ⁴⁷ Lama vli da rvidik ya ná, řhatá tsa duhwalha Yesu ya tsa

[‡] 6:34 Gray nda Mbsak 27:17, 1 Mghamha 22:17, Azekiyel 34:5-6. [§] 6:37 Ngha ta Mata 20:2. ^{*} 6:43 Gray nda 2 Mghamha 4:42-44.

nda kwambalu ma takataka drəf. Tata hadik Yesu turtukwani. ⁴⁸ Kə'a ka Yesu nghadapta ná, ta takadaku duhwalhani ka swa kwambalu, kabga mamu falak ta vra həj. Wər ta tsughbura sərđək vli, ka sli'aftá tsi ka mbada ta drəf nda səla, ɲa dza'a nda da həj, ka kumə tsi ta klatá wa taɲ. ⁴⁹ Kə'a ka həj ná, mamu skwi ta mbada ta imi, zlah halalay ya, ka həj ka wahu. ⁵⁰ Nda ngha inda taɲ demdem, ka ghudzaku həj ta ghudzaku da zləj. Ka gi gwadganatá Yesu ta həj. Ka'a nda həj mantsa: «Ma wahu kuni ta wahu, i'i ya, ma zləj kuni ta zləj!» ka'a nda həj. ⁵¹ Ka lagha tsi, ka lamə da tsa kwambalu ya nzata tavata həj. Ka gi lóata tsa falak ya tšekw. Ka laghu tsa duhwalhani ya da ndərmimay katakata. ⁵² Ma ɲa sənɲta taɲ ta mbrakwa Yesu nda mazəmzəm maga tsi nda buradi ya ná, lanamə a ta həj wu, kabga təjtəja ghəja taɲ.

Mbambanɲta Yesu ta mnduha ma Genazaret

Mat 14:34-36

⁵³ Tahula tsughwadapta taɲ ta drəf, ɓhadaghar həj ta hadika Genazaret, ka hbanata həj ta kwambala taɲ ta wa drəf hada. ⁵⁴ Manda saba taɲ ma kwambalu, ka tsəmafta mnduha ta Yesu. ⁵⁵ Tsəmafta taɲ, ka sli'aftá həj nda hwaya da mnay ma inda vliha. Ka tsakwə həj nda ghzləja taɲ nda ghzləja taɲ ta gwal kul dughwanaku, da inda vli sənɲ həj kazlay: Hada Yesu kə'a. ⁵⁶ Ma inda dər wati ma vli tsi ta lagha Yesu, dər ma zwana luwa tsi, dər ma hudá luwa tsi, ka dər tahula luwa a tsi, ta hladaghahla lu ta gwal kul dughwanaku ka pghata ta dabi. Ka ndəbu lu ta dzvu da tsi, ɲa ksənɲta dər wa lgutani tsi kwejkwewj. Inda gwal ta ksənɲta ná, nda mbamba həj.

7

Gwadá i Yesu nda la Farisa ta ghəja tagha skwa dzidzi

Mat 15:1-9

¹ Ka sli'agata tsa la Farisa nda sanlaha ma gwal tagha zlahu ɲa mnduha ya ma Ursalima, ka tskavata tavatá Yesu. ² Ka nghantá həj ta sanlaha ma duhwalha Yesu ta za skwa zay nda ɲratá dzvu, mbazij a həj manda ya taghanaf dzidziha taɲ ta həj wa. ³ Tsaw la Farisa nda sanlaha ma la Yahuda ya ná, had həj ta za skwa zay ka ta mbaza a dzva taɲ tsuwedek dına, manda ya taghanaf dzidziha taɲ ta həj wa.* ⁴ Ka vragaghavra həj ta luma, had həj ta za skwa zay ka ta mbazaghu a həj ta mbaza wa. Mamu ndəghata sana skwiha guli taghanaf dzidziha taɲ ta həj ta magə həj manda: Tva mbazapta dına ta kuwa, nda bəzleghwa, nda siga kufur. ⁵ Mbada la Farisa nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha ka dawənɲta da Yesu. Ka həj mantsa: «Nu kul had duhwalha gha ta maga skwi taghaf lu da dzidziha, ta kəl həj ka za skwa zay kul mbazijntá dzvu na?» ka həj. ⁶ Ka Yesu nda həj mantsa: «Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. A ta ɲa Isaya ta mnay ta ghəja ghuni, manda ya nda vinda mnə na Lazglafta kazlay:

nana mnduha na ná, ta wubisim ta wubisim ta zləzlvə həj ta i'i. Ma ɲudufa taɲ ná, dfa a həj ta i'i wa. ⁷ Zləzlvə i'i ta zləzlvu həj ná, ka bətbət. Ma ɲa taghay taɲ ta zlahə dfa ɲa mnduha ná, ka laghu həj da ɲanatá zlahə mnduha†,» kə'a ya.

⁸ Zlanava zla kuni ta zlahə Lazglafta, ka laghu kuni da sna skwi ya ta taghu mnduha. ⁹ «Nda hida kuni kahwata ta wudijntá zlahuha Lazglafta, ka ɲanatá ɲa ghuni ma skwa dzidzi. ¹⁰ Wya ka Musa: “Vla ta glaku ɲa i da gha nda ma gha,” ka'a. Ka'a guli na: “Mndu ta razanaftá i dani nda mani, dza'a dzadza‡ lu,” ka'a. ¹¹ Ama ka kaghuni ta mnay ɲa mnduha ná, laviɲlava mndu ta mnay ɲa i dani nda mani kazlay: Si má ta kumay yu ta vlaghatá skwi ɲa kataghata, daw laviɲ a yu wu, kabga kwarbaɲ ya manda mnay kazlay: Dza'a vlatá Lazglafta yu kə'a. ¹² Mantsa ya tama ta mbla kuni ta tsa mndu ya, ɲa kwal kul katarɲta i dani nda mani. ¹³ Ma tsa magay ghuni mantsa ya tama ná, ta mbədiɲmbədə kuni ta gwadá Lazglafta, nda mndərga tsa tagha skwa ghuni ya ɲa mnduha. Nda ndəgha mndərga sana skwiha ta magə kuni manda daslakwa tsahaya.»

* 7:3 Gray nda Lukwa 11:38. † 7:7 Ngha ta Isaya 29:13. ‡ 7:10 Ngha ta Sabi 20:12 nda Vrafta ta Zlahu 5:16 nda Sabi 21:17 nda Zlahu 20:9.

*Skwi ya ta ɲriŋta mndu**Mat 15:10-20*

¹⁴ Tahula tsa, ka haɣəɣlaktá Yesu ta dɔmga da tsi. Ka'a nda hɔɲ mantsa: «Gunawa guna ta slɔmɔɲa ghuni dina, ka mnaghunata yu. ¹⁵ Had' skwi ta zadata mndu nda za ta ɲriŋta mndu wa, ba skwi ta sabɔ nda sa ma ɲudufa mndu ta ɲriŋta mndu,» ka'a. ¹⁶ [Ka mamu mndu nda slɔmɔɲa snay ka sna tsi.] ¹⁷ Manda sli'afɔta Yesu ka laghwɔ da hɔga dɣarɔ tsi ta vɣha nda dɔmga, ka dɔwɔntá duhwalhani da tsi ta ghɔɲa tsa gray graf tsi ya. ¹⁸ Ka'a nda hɔɲ mantsa: «A'a, had' dɔfil ma ghɔɲa kaghuni guli ra? Sna a kaghuni guli kazlay: Had' skwi ta zadata mndu nda za ta laviŋtá ɲriŋta mndu wu kɔ'a ra? ¹⁹ Had' tsa skwi ta zadata mndu nda za ya ta dza'a da ɲudufa mndu wu, da hudi ta dza'a tsi ɲa dza'a thidiŋta ma dra,» ka'a. Tsa gwadɔ Yesu ya ná, ta kumay ta mnay kazlay: Nda ghuɔba inda skwa zay[§] kɔ'a. ²⁰ «Skwi ta sabɔ nda sa ma ɲudufa mndu ná, tsaya ta ɲriŋta mndu, ²¹ kabga ma ɲudufa mndu ta sli'agabta ghwadaka ndanuha, nda sli'ɲslɔ'ɲ, nda ghali, nda psla mnduha, ²² nda hliri, nda hara'u tiri, nda sidi, nda nɔnɔba mndu, nda kakraŋaku, nda ghudzaku, nda vza rutsak ta mndu, nda gɔla ghɔɲ, nda ga rɣha. ²³ Inda tsa ghwadaka skwiha ta sli'agapta ma ɲudufa mndu ya ta ɲriŋta mndu,» ka'a nda hɔɲ.

*Zlghay nda ɲudufa sana marakw**Mat 15:21-28*

²⁴ Tahula tsa, ka sli'afɔta Yesu hada ka laghwɔ ta hadɔka Tir nda Siduŋ. Ka lamɔ tsi da sana hɔga. Va a si ta snaŋta mndu kazlay: Wa'a hadya kɔ'a wa, ama laviŋ a ta dɔfaghuta wa. ²⁵ Mamu sana marakw ksu halaway ta makwani, ka snaŋtá tsi ta mna gwadɔ ta Yesu. Ka gi sli'afɔta tsi ka lagha zlɔmbatá ma ghuva Yesu. ²⁶ Ka ndɔbu tsi ta dzvu da tsi ɲa ghzligiŋtá tsa duhwala halaway ya ma tsa makwani ya. Tsa marakw ya ná, makwa la Grek ma luwa Finusi, ya lu ta hadɔka Siri ya. ²⁷ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Zlaŋzla ta zwani karaku ka baghafta hɔɲ. Dina a ka klaftá dɔvula zwani ka vlaŋtá zwana kriha wa,» ka'a nda tsi. ²⁸ «Mantsa nzakwani mndani mghama dɔ, ama ta dɔgay zwana kriha ta wiwsa tsa skwa zay ta rkadata ta hadɔk ma vɔl zay zwani ya guli,» ka tsa marakw ya. ²⁹ Ka'a nda tsi mantsa: «Kabga tsa gwadɔ gha ya, la makwa dɔ dzagha gha, wa'a saghusa tsa duhwala halaway ya ma makwa gha» ka'a nda tsa marakw ya. ³⁰ Ka sli'afɔta tsa marakw ya ka laghwɔ dzaghani. Bhadaghatani dzagha ka lamɔ tsi da hɔga, ka slanaghatá tsi ta tsa makwani ya ta hani ta ghzleŋ. Ta had' tsa duhwala halaway ya mida wa.

Mbanafta Yesu ta sana rɣha kul snaŋta zlɔmɔɲ

³¹ Tahula tsa, ka sli'afɔta Yesu ta hadɔka Tir, ka laghwɔ nda ma luwa Siduŋ, ka zlagaghatá tsi nda ma Dekapwalus ɲa vru nda tvɔ drɔfa Galili. ³² Bhadaghatani da hada, ka klanaktá lu ta sana mndu ka rɣha, sna a ta slɔmɔɲ wu, sna a ta gwadɔ guli wa. Ka ndɔbu lu ta dzvu da tsi ɲa ksarŋta nda dzvu ka mbafta tsi. ³³ Ka klaghatá Yesu ta tsa mndu ya turtukwani, di'ɲ nda mnduha. Ka dzadzaghatá Yesu ta ndɔfiŋa dzvuhani da slɔmɔɲha tsa mndu ya, dɔnafha ta sɔrdɔkani ta ghanik. ³⁴ Ka nghadaftá Yesu nda ta luwa, ka hlafta tsi ta hafu. «Efasla,» ka'a. Manda mnay kazlay: Gunaguna kɔ'a ya, nda gwadɔ luwa taŋ. ³⁵ Gi wuzlaŋ guna guna slɔmɔɲha tsa mndu ya, gi wuted' plata ghanikani tsa, ka gwadɔ tsi ta gwadɔ tsɔleŋ. ³⁶ Ka dvanaghatá Yesu ta mnduha yaha hɔɲ da mnay dɔr ɲa wati ma mndu tsi. Ka dvu Yesu ta hɔɲ ya ná, ka sgɔ hahɔɲ ta mna tsa skwi maga Yesu ya. ³⁷ Ka ndɔrmim hɔɲ katakata, ka hɔɲ mantsa: «Inda skwi ta magɔ na mndu na na, dina. Nduk nda rɣha tani ná, ka gwananatani ta slɔmɔɲhani, ka gwadayni ta gwadɔ. Kay! Skwi dina ta magɔ na mndu na,» ka hɔɲ.

8

*Zunusta Yesu ta skwa zay ta mnduha dɔmbu' fwad**Mat 15:32-39*

¹ Ma tsa fitik ya, ka tsɔkɔglavatá ndɔghata mnduha da Yesu, had' skwa zay ɲa zay taŋ wa. Ka hɔɲtá Yesu ta duhwalhani, ² «Ta ksita ka hidahida na mnduha na, kabga ma

§ 7:19 Gray nda Slna gwal ghunay 10:9-16.

hkøna fitika taŋ na ta nzaku kawadaga nda i'i, hađ skwi mutsaf høŋ ŋa zay guli wa. ³ Ka lawala dzagha ghuni nda maya nda maya ka yu nda høŋ katsi, mutsafta a høŋ ta mbraku ŋa mbada ta tvi wa. Wya sli'af ma vli di'ij sanlaha mataba taŋ guli,» ka'a nda høŋ. ⁴ «Ga dza'a mutsafta lu ta skwa zay ma na mtak na, ŋa vlaŋtá na mnduha na ŋa baghanaftá høŋ na?» ka duhwalhani nda tsi. ⁵ «Kidaghi buradi da kaghuni na?» ka'a nda høŋ. «Ndəfáŋ høŋ,» ka høŋ nda tsi. ⁶ Mantsa tama, «nzawanza rəp ta hadik,» ka Yesu nda tsa mnduha ya. Ka nzatá høŋ. Ka hlaftá Yesu ta tsa buradiha ndəfáŋ ya, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta. Tahula tsa, ka ɓalanaptá tsi, ka valaŋtá duhwalhani, ŋa daganafatá tsa mnduha ya. Ka daganafatá hahøŋ ta tsa mnduha ya. ⁷ Mamu zwana klipi ki'a guli da høŋ, ka rfanaghatá Yesu ta Lazglafta ta ghøŋa tsa klipi ya, ka valaŋtá tsi ta duhwalhani. «Daganafwa daga ta mnduha,» ka'a. ⁸ Ka zutá mnduha, ka baghaftá høŋ. Ka tskaftá lu ta pɗakwani ma vəl zay taŋ, ka ghwanak ndəfáŋ. ⁹ Tsa mnduha ya na, ta magay høŋ ta dəmbu' fwađ. Mantsa tama, ka vriŋtá Yesu ta høŋ dzagha taŋ. ¹⁰ Gi tahula tsa, ka sli'afatá tsi ka lamə da kwambalu nda duhwalhani, ka laghu høŋ ta hadika Dalmanuta.

Daway la Farisa ta mazəmzəm da Yesu

Mat 16:1-4

¹¹ Manda ɓhadaghata taŋ, ka sli'adaghatá la Farisa slanaghata, ka zlərdə høŋ ta skwiha nda tsi, kabga ta kumay høŋ ta mutsaftá ghurum ŋa ksafatá Yesu, ka høŋ nda tsi mantsa: «Magarŋamaga maga ta mazəmzəm ŋa maraŋta kazlay: Da Lazglafta ta mutsa kagha ta ŋa gha ma mbraku kə'a,» ka høŋ. ¹² Ka hlaftá Yesu ta hafu, ka'a mantsa: «Kabgawu ta kəl mnduha ta na zamana na, ka ɗawa magatá mazəmzəm katək na? Kahwathwata ta mnaghunata yu, hađ sana mazəmzəm dza'a maraŋta lu ta mnduha ta na zamana na wa,» ka'a nda høŋ. ¹³ Ka sli'aptá tsi mataba tsa la Farisa ya ka laghwi da kwambalu ŋa dza'a ta sana ɓla tsa drəf ya.

Zanapta duhwalha Yesu ta skwi maga Yesu

Mat 16:5-12

¹⁴ Ma tsa sli'a taŋ ya, ka zanaptá duhwalhani ta klaftá buradi, turtuktuk yeya buradi da høŋ ma kwambalu. ¹⁵ «Dasuwa ka kuni! Nghawa ghøŋa ghuni da isa la Farisa nda Hiridus,» ka Yesu zlahanaghatá høŋ. ¹⁶ Ka wuwisaku tsa duhwalhani ya mataba taŋ. «Zlah na kwala buradi kul hađ da amu na yeya,» ka høŋ. ¹⁷ Fslek ka tsa gwađa ya lamə da sləmøŋa Yesu. Ka'a nda høŋ mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka ndanu, kabga kwala buradi kul hađ da kaghuni na? Ha gita, hađ mahizl ma ghøŋa ghuni ra? Təŋtəŋani ghøŋa ghuni katək ra? ¹⁸ Ya wana mamu ira ghuni ní, nu kul nghanjta kuni ta vli? Wana mamu sləmøŋa ghuni, nu kul snaŋtá kuni ta sləmøŋ*? Hađ kaghuni ta havaktá skwi katək ra? ¹⁹ Ma fitika daganafatá ɗa ta buradi hutaf ta mnduha dəmbu' hutaf, kidaghi ndaghanafatá kuni ta ghwanak nda paɗakwa vəl zay mnduha na?» ka'a nda høŋ. «Ghwanjpdə his høŋ,» ka høŋ.† ²⁰ «A ki ma fitika daganafatá ɗa ta buradi ndəfáŋ ta mnduha dəmbu' fwađ, kidaghi ndaghanafatá kuni ta tughuba nda paɗakwa vəl zay mnduha guli?» ka'a nda høŋ. «Ndəfáŋ høŋ,» ka høŋ.‡ ²¹ «Ka si mantsa tsi, nu kwal kuni snaŋta tama?» ka'a nda høŋ.

Mbanafta Yesu ta mndu nda ghulpa ma Betsayda

²² Mantsa tama ka ɓhadaghatá i Yesu nda duhwalhani da luwa Betsayda. Ka kladaghatá mnduha ta ghulpata mndu da Yesu. Ka ndəbu lu ta dzvu da tsi ŋa ksarŋta. ²³ Ka ksafatá Yesu ta tsa mndu nda ghulpa ya ta dzvu, ka klaghata tahula luwa. Ka tfanaftá tsi ta sərdək ta iri, ka pghanafatá dzvu, ka ɗaw tsi da tsi kazlay: Nda ngha ka ta skwi ra? kə'a. ²⁴ Ka gunarŋtá tsa ghulpa ta mndu ya ta iri. «Nda ngha yu ta mnduha ta wawaku mndani ná, ama manda fu manda fu ta ngha yu ta høŋ,» ka'a. ²⁵ Ka pghəglaftá Yesu ta dzvuhani ta iriha tsa mndu ya guli, ka nghanjta tsa mndu ya ta vli tsuwadək. Nda mba tama, nda ngha ta dagatá skwiha. ²⁶ Mantsa tama, «Yaha ka lami da huɗa luwa,» ka'a nda tsi, ka ghuniŋta dzaghani.

* 8:18 Gray nda Irmiya 5:21, Azekiyel 12:2. † 8:19 Ngha ta 6:35-44. ‡ 8:20 Ngha ta 8:1-9.

Kagha ná, Kristi ka, ka Piyer nda Yesu

Mat 16:13-20, Luk 9:18-21

²⁷ Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu kawadaga nda duhwalhani ka dza'a da sana luwaha ndusa ndusa ma luwa Sezare Filip. Ta labə həŋ ta tvi, ka daw tsi da duhwalhani. Ka'a mantsa: «Wa i'i, ka mnduha ta mnay na?» ka'a nda həŋ. ²⁸ Ka həŋ mantsa: «Yuhwana mnda maga batem ya ka sanlaha, Iliya ya ka sanlaha, sana mndu mataba la anabi ya ka sanlaha ta mnay nda kagha.» ²⁹ «Kinawu ka kaghuni, wa ya ka kaghuni ta mnay nda i'i?» ka'a kay guli. Ka Piyer mantsa: «Kagha na: Kristi§ ka,» ka'a nda tsi. ³⁰ Ka zlahanaghatá Yesu ta həŋ ka ndarnda. Ka'a nda həŋ mantsa: «Yahayaha kuni da walantá mnay mantsa ŋa mndu,» ka'a.

Mnay Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 16:21-28, Luk 9:22-27

³¹ Mantsa tama, ka zlaftá Yesu ta taghay ŋa duhwalhani kazlay: Dza'a ghuyapə ghuya Zwaŋa mndu ta darwa katakata. Dza'a wudidinj wuda la galata mnduha, nda maliha ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha tani. Dza'a dzadza lu, badu mahkən, ŋa sli'agaptani nda hafu, ka'a. ³² Ka mnə tsi ta tsa gwadaha ya banluwa. Ka ksaghutá Piyer ta Yesu ta slərpa vli ka davanaghata. ³³ Ka mbədavata Yesu, ka nŋa duhwalhani. Ka ŋruhanaghatá tsi ta Piyer, ka'a nda tsi mantsa: «Laghula gha tavata i'i halawaya skwi na. Had ka ta ndanu manda ya ta kumə Lazglafta wa. Manda ndana mnduha ká ka ta ndanu,» ka'a nda tsi.

Fata duhwalha ta ghəŋa taŋ manda ŋa Yesu

³⁴ Ka hagaktá Yesu ta mnduha, nda duhwalhani tani, ka mnay ŋa taŋ. Ka'a mantsa: «Ka ta kumay mndu ta nzaku kawadaga nda i'i katsi, ba vzintani ta ghəŋani, ka klayni ta udza zləŋayni, ka dza'ani mista da. ³⁵ Ka dza'a mbanafmba yu ta hafa da ka mndu katsi ná, dza'a zadinjada tsa mndu ya ta hafani. Mndu dza'a zadinjá hafani kabga i'i, nda ya kabga Lfida Gwada ná, dza'a mbanafmba tsa mndu ya ta hafani. ³⁶ Nu dza'a ghzlanata mutsafta mndu ta na ghəŋa hadik na tender, ka nda zada hafani na? ³⁷ Nu dza'a vlata mndu ŋa vara hafani na? ³⁸ Ya wana ka dmaku mnduha ta na zamana na, ka sli'ij ka sli'ij həŋ da Lazglafta. Ka kwalaghukwala mndu ta mnanjá hga da nda gwada da guli ta kəma tsa mnduha ya katsi, i'i Zwaŋa mndu guli ná, dza'a kwalaghukwala yu ta mnanjá tsa mndu ya badu vragata da kawadaga nda duhwalha nda ghuəba ta luwa ma glakwa Lazglafta.»

9

¹ Ka'a nda həŋ guli mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mamu sanlaha ma mnduha mataba gwal hadna, dza'a kwal kul rwuta ta saha ga mghama Lazglafta nda mbraku, ŋa nghanja taŋ nda ira taŋ,» ka'a.

Mbədavafta Yesu

Mat 17:1-13, Luk 9:28-36

² Tahula fitik mku', ka hlaftá Yesu ta i Piyer nda Yakubu, nda Yuhwana mistani, ka ŋlaghatá həŋ ta sana ghwá nda slra. Lafa taŋ ta tsa ghwá ya, ka mbədavaftá tsi ta kəma taŋ. ³ Ka wudaku lguthani tilil katakata. Had mndu ta na ghəŋa hadik na dza'a laviŋtá ghuəbaptá skwi ŋa banafta ŋa laf taə ta tsaya wa.* ⁴ Ta wa ira tsa duhwalhani ya, ka zlagaptá i Iliya nda Musa, ka ghwa yiva nda Yesu. ⁵⁻⁶ Ka ksaftha zləŋ ta tsa duhwalha ya katakata. Sna a Piyer ta skwi ŋa mnay wa. Gi ka Piyer nda Yesu mantsa: «Maləma da, dina ka nzata mu hadna. Magafmamaga ta həgaha tumpul hkən. Pal ŋa gha, pal ŋa Musa, pal ŋa Iliya guli,» ka'a. ⁷ Ka saha kusay tdik bukwanjá həŋ. Ka gwadagaptá lwi ma tsa kusay ya. Ka'a mantsa: «Nana na zwaŋa da ta dvu yu nda ndufu da. Snawa ta gwada da tsi,†» ka'a. ⁸ Gi zləwad zləwad zləwad, ka duhwalhani ka nanagha vli ta wanaftá həŋ. Kə'a ka həŋ ná, Yesu turtukwani yeya nghanj həŋ kawadaga nda həŋ. ⁹ Ka sli'aftá həŋ ka saha ta tsa ghwá ya. Ta saha həŋ, ka zlahanaghatá Yesu ta tsa duhwalha ya. Ka'a

§ 8:29 Kristi: Tsaya Almasihu. * 9:3 Gray nda 2 Piyer 1:16-18. † 9:7 Nŋa ta 1:11.

mantsa: «Yahayaha kuni da mnan̄tá skwi nghan̄ kuni ɲa mndu ha ka sagha fitik ya dza'a sli'agabta Zwaɲa mndu mataba gwal nda rwa,» ka'a. ¹⁰ Ka snatá hən̄ ta tsa gwada ya, ama ka laghu hən̄ da dadawaku mataba taɲ «nahgani sli'agabta mataba gwal nda rwa?» ka hən̄. ¹¹ Mantsa tama, ka dawantá duhwalhani da Yesu. Ka hən̄ mantsa: «Kabgawu ta kəl gwal tagha zlahu ɲa mnduha ka mnay kazlay: Tin̄əl Iliya dza'a saha karaku[‡] kə'a na?» ka hən̄. ¹² Ka Yesu nda hən̄ mantsa: «An̄i, dza'a tin̄laghutinjla Iliya ta saha ɲa payanatá inda skwiha. Ama kabgawu vindafta lu ta ghəɲa Zwaɲa mndu kazlay: Dza'a ghuyay ta daɲwa katakata, d̄vəta a lu wu kə'a? ¹³ Ama ka yu ta mnaghunata ná, ghadaghada Iliya ta saha ka ghuyanaptá hən̄ ta daɲwa manda ya kumaɲ hən̄. Mantsa ya ka gwada Lazglafta mnata ta ghəɲani,» ka'a nda hən̄.

Mbanafta Yesu ta sana zwaɲ ksu seteni

Mat 17:14-21, Luk 9:37-43

¹⁴ Manda vradaghata i Yesu tavata tsa duhwalhani si zлана hən̄ ya, ka nghan̄tá hən̄ ta tskata mnduha ta wanaftá tsa duhwalha ya nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha ta zlərd̄utawi nda hən̄. ¹⁵ Na ghur, nghan̄ tsa tskatá mnduha ya ta Yesu ná, nda ghada ndusadaghatani da hən̄. Ka sli'afta hən̄ nda hwaya ka dza'a ga zgu ɲani. ¹⁶ Ka Yesu dawantá da hən̄ mantsa: «Ta ghəɲa wu ta zlərd̄a kuni ta wi nda hən̄ na?» ka'a. ¹⁷ Ka sana mndu mataba tsa mnduha ya zlgħanaftawi mantsa: «Maləma d̄a, zwaɲa d̄a ksu seteni, vlay a ta tva gwada wu kəl yu ka klagaghata da kagha. ¹⁸ Ka ta kumay tsa skwi ya ta slanapta katsi, gi slanatani ta hadik. Gi pghay tsa zwaɲ ya ta mahupak ma wi, dzislayni ta sli'inḡ ka hpaday, gi dzəɲ vghani. Tsaya kəl yu ka ndəba dzvu da duhwalha gha, kambəl ka ghzligintá hən̄ ta tsa seteni ya ma tsa zwaɲa d̄a ya mazlay, ama ka traptá hən̄,» ka'a nda tsi. ¹⁹ Ka Yesu nda hən̄ mantsa: «Ghwadaka mndəra mnduha kul had̄ zlgħay nda ɲuduf da hən̄! ɲa kulam yawu dza'a nzata yu tavata kaghuni? ɲa kulam yawu dza'a nzata yu ka su'uwaghunata? Klagidighawa tsa zwaɲ ya,» ka'a nda hən̄. Ka klədanaghatá lu. ²⁰ Gi ghur nghan̄ tsa zwaɲ ya ta Yesu ná, ka gi slanaptá tsa seteni ya nda mbraku, ka slanata ta hadik, ka kwatambal tsi ta vgha ta hadik, ka pgha mahupak ma wi. ²¹ Ka dawantá Yesu da dani ma tsa zwaɲ ya: «Daga Yawu zrafta na skwi na ta na zwaɲ na na?» ka'a nda tsi. «Daga ma ga zwaɲani ksaf̄ta tsi. ²² Bac̄u ma sani, klaftani wudamta da vu, dər da imi tsi, gi wudamtani ma ɲa dzatani, kə'a ta magay tazlay. Ka laviɲlava ka, kdəkkdək kataɲna kata, tawa ta hidahida ta aɲni!» ka tsa mndu ya. ²³ «Ka laviɲlava ka ri waka ka? Nu dza'a kwal lu laviɲta magata ka zlgħafzlgħa mndu nda ɲuduf na?» ka Yesu nda tsi. ²⁴ Gi ka kapaɲtá dani ma tsa zwaɲ ya ta lwi, «Zlgħafzlgħa yu, sawi katihata ma hta ta zlgħay d̄a,» ka'a nda tsi. ²⁵ Nghan̄ Yesu ta gazladaghata mnduha nda hwaya, ka davanaghatá tsi ta tsa seteni ya. «Ghwadaka Sulkum ta pya mndu ka gwada nda ya ka snan̄tá sləməɲ. Sabsa ma na zwaɲ na, ka yu ta mnaghata. Yaha ka vrəgladamta d̄ekd̄ek dida,» ka'a. ²⁶ Ka wahata tsa seteni ya ka ghudzanaftá tsa zwaɲ ya nda mbraku, ka sabə tsi mida. Ka niɲtá tsi ta tsa zwaɲ ya gzəmb̄la' manda mndu nda mta, ha ka mnay ndəghata mnduha kazlay: Nda mta kə'a. ²⁷ Ama ka ɲanatá Yesu ta dzvu, ka sli'anafta, ka sli'aftá tsi ka sladata. ²⁸ Manda lama Yesu kawadaga nda duhwalhani da həga nda ghəɲa taɲ, ka d̄aw hən̄ da tsi. Ka hən̄ mantsa: «Kabgawu kəl aɲni ka traptá ghzligintá tsa seteni ya katək na?» ka hən̄. ²⁹ «Mndərga tsa Sulkum ya ná, ba nda maga du'a kada saba tsi,» ka'a nda hən̄.

Mnəglan̄ta Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 17:22-23, Luk 9:43-45

³⁰ Ka sli'aftá hən̄ hada ka taghatá hadika Galili. Va a Yesu si ta nghan̄ta mndu wu, ³¹ kabga ta tagha skwi ɲa duhwalhani. Wya skwi ta mnə tsi ɲa taɲ: «Dza'a ksafksa lu ta Zwaɲa mndu ka vlata ma dzva mnduha ɲa dzata taɲ. Bac̄u mahkən, ɲa sli'aftani nda hafu.» ³² Ama sna a duhwalhani ta tsa gwada ya wa. Ta zləɲ hən̄ guli nda dawantá da tsi.

Wa dza'a nzakw ka mali

Mat 18:1-5, Luk 9:46-48

[‡] 9:11 Gray nda Malatsi 3:23.

³³ Ka 6hadaghatá həj da luwa Kafarnahum. Ta nzaku həj ma həga, ka dawantá Yesu da həj: «Nahgani tsa skwi ta uwa'uwal kaghuni ta tvi ya na?» ka'a nda həj. ³⁴ Sriw nzanza həj, pslaf a həj ta wa taŋ wa, kabga si ta zba snantá mali mataba taŋ həj, na skwi si ta uwa'uwal həj ta tvi. ³⁵ Ka nzadatá Yesu, «saghawasa» ka'a nda həj. «Ka ta kumay mndu ta nzaku ka mali ta wa ira Lazglafta katsi, vraganatani ta ghəjani ka sagəj gudzekw mista lamndu, ka nzakwani ka kwalva taŋ guli.» ³⁶ Ka hgaftá tsi ta sana zwaŋ kwitikw, ka sladanata mataba taŋ. Ka tskwaftá tsi ma ghuvani, ka'a nda həj mantse: ³⁷ «Dər wati ma mndu ta tsu'aftá sani turtuk mataba na zwaniha na, kabga i'i, vərda i'i tsu'af tsa mndu ya nda tsa. Dər wati ma mndu ta tsu'aftá i'i guli, vərda i'i a tsu'af tsi wa, ama mndu ya ta ghunighata tsu'af tsi,» ka'a.

Mndu ta vla zɔ́aku ŋa amu ná, ŋa amu tsa

Luk 9:49-50

³⁸ Ka Yuhwana nda tsi mantse: «Maləma dá, nda ngha ŋni ta sana mndu ta ghzla duhwalha halaway ma mndu. Ka tsa mndu ya na: “Yesu ta vlihatá mbraku,” ka'a. Ka lmə ŋni, kabga had ta dza'a mista amu wu,» ka'a. ³⁹ Ka Yesu mantse: «Ma lmə kuni ta mndu, kabga had mndu ta maga mazənzəm nda hga dá, dza'a vza rutsak ta i'i wa. ⁴⁰ Mndu kul had ta raza amu guli ná, ŋa amu tsa mndu ya. ⁴¹ Dər wati ma mndu ta taghunaftá imi rau' ŋa say, kabga nzakwa ghuni ka ŋa Kristi, kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had nisəla tsa mndu ya dza'a zwaduta dekdek wu,» ka Yesu.

Daswa ka mndu nda vzamta mndu ma dmaku

Mat 18:6-9, Luk 17:1-2

⁴² «Ka vzamvza mndu ta sani turtuk mataba na zwaniha ta zlghafta i'i na ma dmaku katsi, dza'a ghuyay ta danwa katakata da Lazglafta. Ta dər má ya hbanam lu ta dughura buna dagala ma ŋurzulŋ, ka vzaghata da drəf, ka'a. ⁴³ Ka si dzva gha ta famta kagha kəl ka ka zləmbamta ma dmaku katsi, tsintsə gha ta tsa dzvu ya. Ta dər mutsafta gha ta hafu nda dzva gha ka bududuŋ, ka lama gha nda dzvuha gha yipa' his his da həga vu kul had ta mtavata dekdek. ⁴⁴ [Hada, mamu mtarakha ta yamta ma vgha ŋədməts, rwava a həj wa. Had tsa vu ya ta mtaku dekdek guli wa.] ⁴⁵ Ka səla gha ta famta kagha kəl ka zləmbamta ma dmaku katsi, tsintsə ta tsa səla ya. Ta dər mutsafta gha ta hafu nda səla gha slun turtuk, ka nzakwa gha nda səlahə gha yipa' his his, ŋa wudamtá kagha da həga vu. ⁴⁶ [Hada, mamu mtarakha ta yamta ma vgha ŋədməts, rwava a həj wa. Had tsa vu ya ta mtaku dekdek guli wa.] ⁴⁷ Ka ira gha turtuk, ta famta kagha kəl ka ka dədamta da dmaku katsi, tsakwasliŋ tsakwasla ta tsa iri ya. Ta dər lama ka nda ira gha guzliŋ turtuk da ga mghama Lazglafta, ka nzakwa gha nda ira gha his his, ŋa wudamtá kagha da həga vu. ⁴⁸ Hada, mamu mtarakha ta yamta ma vgha ŋədməts, rwava a həj wa. Had tsa vu ya ta mtaku dekdek guli wa. [§] ⁴⁹ Inda mndu dza'a nəmanaf nəma vu manda slughul. [Inda skwi ta drə lu ŋa Lazglafta ta kuktaf kukta lu ta slughul tida] ⁵⁰ Slughul ná, skwi dīna ya, ama ka ta had zɔ́aku mida dekdek wu katsi, nu dza'a magəglamta kuni mida ŋa vranamtá si tsa nəmatani ya na? Mamu ka slughul ma kaghuni. Nzawanza nda zɔ́aku mataba ghuni, sanlahə nda sanlahə,» ka'a.

10

Tagha skwi ta ghəjə ghzliŋtá marakw

Mat 19:1-12, Luk 16:18

¹ Tahula tsa, ka sli'aftá i Yesu nda duhwalhani hada ka laghwi ta hadika Zudiya nda tvə drəfa Zurdeŋ. Ka tsəkəgladaghatá mnduha ta vgha tavatani. Ka nzəglatá tsi ka tagha skwi ŋa taŋ manda ya snu tsi. ² Ka gavadaghatá la Farisa tavata Yesu ŋa hla səlani. Ka dawantá həj da tsi, ka həj mantse: «Mamu re had wa a tvi ŋa ghzliŋta mndu ta markwa taŋ na?» ka həj. ³ Ka'a nda həj mantse: «Wa ka Musa vindaghunafta na?» ka'a. ⁴ «Ka Musa ná, ka ta kumay mndu ta ghzliŋtá markwa taŋ katsi ná, vindanaftani ta delewera ghzlu, ka

§ 9:48 Ngha ta Isaya 66:24.

ghzliŋtani* kə'a,» ka həŋ. ⁵ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Təŋa ta ghəŋa ghuni kəl Musa ka vindaghunaftá tsa gwada zlahu ya mantsa. ⁶ Ama ma zraftani, manda kdiŋta Lazglafta ta magaftá inda skwi, «ka tsaftá tsi ta i zə'al nda marakw.†» ⁷ Tsaya dza'a kəl zgun ka zlaŋtá dani nda mani, ka ndi'anavatá vgha ta markwa taŋ, ⁸ ŋa nzakwa tsa hahəŋ his ya ka slu'uvgha turtuk‡. Mantsa tama, nzəgla a həŋ ka mnduha his wu, ama ka slu'uvgha turtuk nzakwa taŋ.» ⁹ Skwi ndi'anaf Lazglafta ná, yahayaha mndu dganata, ka'a. ¹⁰ Manda vrakta taŋ, ka lamə həŋ nzata ma həga, ka dəwaŋtá duhwalhani da tsi ta ghəŋa tsa gwada ya. ¹¹ Ka'a nda həŋ mantsa: «Ka ghzliŋghzla mndu ta markwa taŋ, ka klaftá sana marakw katsi, ta hliri tsa mndu ya, maganamaga tsa mndu ya ta ghwadaka skwi ta tsa taŋtaŋa markwa taŋ ya. ¹² Mantsa guli, ka sli'afslí'a marakw ka laghu da wumatá sana zə'al katsi, ta hliri tsa marakw ya nda tsa.»

Hlakta mnduha ta zwani kwitikw kwitikw da Yesu

Mat 19:13-15, Luk 18:15-17

¹³ Mbadaka mnduha ka va hlaktá zwani kwitikw kwitikw da Yesu ŋa tfanaghatawi ta həŋ, nda ma fanaghatani ta dzvu ta həŋ. Ama ka ghzlə duhwalha Yesu ta həŋ. ¹⁴ Ka ŋhə Yesu ta tsa skwi ta magə həŋ ya ná, zdəgana a wu, ka kuzlanaftá tsi ta ŋuduf. «Zlaŋwazla ta zwaniha kwitikw kwitikw ka sagha həŋ da i'i, ma pyə kuni ta həŋ, kabga ŋa gwal ta gara vgha nda həŋ na ga mghama Lazglafta§. ¹⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dər wati ma mndu dza'a gi kwal kul tsu'aftá ga mghama Lazglafta manda zwaŋ kwitikw, lamta a tsa mndu ya dekdek wa,» ka'a nda həŋ. ¹⁶ Ka hlamtá tsi ta tsa zwaniha ya da ghuvani, ka pghanaghatá dzvu ta həŋ, ka tfanaghatawi ta həŋ.

I Yesu nda sana mnda gadghəl

Mat 19:16-30, Luk 18:18-30

¹⁷ Manda sli'afta Yesu ka mbada ta tvi, ka sli'aftá sana mndu ka hwayakta tsəlbata ma ghuvani, ka dəway da tsi: «Ari ŋərma mgham, nu dza'a magə yu ŋa mutsafta da ta hafu ŋa kdekedzeŋ na?» ka'a nda tsi. ¹⁸ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kabgawu kəl ka ka hga i'i ka ŋərma na? Had sana ŋərma tafta Lazglafta wa. ¹⁹ Nda sna ka ta zlahuha ta mnay kazlay: Yaha ka da dzatá mndu, yaha ka da hliri, yaha ka da ghali, yaha ka da tsanavatá gwada ta mndu, yaha ka da nənba mndu, ka vla ka ta glaku ŋa i da gha nda ma gha* kə'a,» ka'a. ²⁰ «Mghama da, snasna yu ta inda tsa skwiha ya daga ma ga zwaŋa da,» ka'a nda tsi. ²¹ Tsəmesl, ka Yesu nghanavatá tsa mndu ya, ka dvutá tsi, ka'a nda tsi mantsa: «Ta turtuk skwi ta pđugudughusta. La ka dzawapta ka ta inda skwa gha, ka daganafu ka ta gwal ka pdu, mantsa dza'a mutsay ka ta gadghəl ta luwa. Magata gha ta tsaya, ka sagha ka, ka dza'a ka mista da,» ka'a nda tsi. ²² Na snaŋta tsa mndu ya ta tsa gwada ya, ka laghu tsi nda basatá ŋuduf, kabga gadghəl ya. ²³ Ka waftá Yesu ta duhwalhani ta wanafta. «Kay! Dza'a nda bla ka lama gwal gadghəl da ga mghama Lazglafta!» ka'a. ²⁴ Ka ndərmim duhwalhani nda ndərmima ta tsa gwada ya. Ka vrəgliŋtá Yesu ta mnay guli, «Zwana da, nda bla ka lama gwal ta fafta ghəŋa taŋ ta gadghəl da ga mghama Lazglafta! ²⁵ Ta dər laba ŋalibwa nda ta ghuruma lipir, ka lama mnda gadghəl da ga mghama Lazglafta,» ka'a. ²⁶ Ka va ndərmimgəlta duhwalhani, ka həŋ mataba taŋ mantsa: «Ka si mantsa tsi katsi ná, wa dza'a mutsafta mbaku tama?» ka həŋ. ²⁷ Ka nghanavatá Yesu ta həŋ, ka'a mantsa: «Had mndu dza'a laviŋtá mbanafu ghəŋani wa, ama laviŋlava Lazglafta ta mbanafu mndu, kabga laviŋlava ta maga inda skwi.» ²⁸ «A'a! Wana aŋni, zlanavazla ŋni ta inda skwiha ŋni, ka dza'a mista gha,» ka Piyer. ²⁹ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had mndu ta sli'afta ka zlaŋtá hgani, nda zwanamani, nda kwaghamani, nda mani, nda dani, nda zwanani, nda hadikhani, kabga i'i nda ya kabga Lfida Gwada Lazglafta, ³⁰ dza'a kwal kul mutsafta fərta ta sgavaghatani daga ta na zamana mida mu na wa. Dza'a mutsay ta həgaha, nda zwanama, nda kwaghama, nda mamaha, nda zwani, nda hadikha tani, ama dza'a ghuyay ta daŋwa guli. Ma zamana ta sagha guli, ŋa mutsayni

* 10:4 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 24:1. † 10:6 Ngha ta Zrafta 2:24. ‡ 10:8 Ngha ta Zrafta 1:27 nda 2:24. § 10:14 Gray nda 9:37. * 10:19 Ngha ta Sabi 20:12-16 nda Vrafta ta Zlahu 5:16-20.

ta hafu ña kðekedzer ña Lazglafta. ³¹ Nda ndøgha gwal si ta køma, dza'a nzakway nda hul. Nda ndøgha gwal si nda hul guli, dza'a nzakway ka gwal ta køma,» ka Yesu nda høn.

Mahkøna mnanña Yesu ta mtakwani nda sli'agaptani

Mat 20:17-19, Luk 18:31-34

³² Ta mbada høn ta tvi ña ñlu ka dza'a da Ursalima, ka labø Yesu ta køma tan. Hluhla zløn ta duhwalhani, nda gwal ta dza'a mista tan tani. Ka tskøglanatá Yesu ta tsa duhwalhani ghwanpdø his ya tavatani, ka zraftá tsi ta mnay ña tan ta skwi dza'a slanaghata. ³³ «Snawasna ba! Wana mu ta dza'a da Ursalima. Hada dza'a ksafata lu ta Zwanja mndu, ña vlanña maliha ta ghønja gwal ta dra skwi ña Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ña mnduha, ña tsanaghata tan ta guma ña dzata, ña vlanña tan ta gwal kul nzakway ka la Yahuda, ³⁴ ña ganapta tsahaya tiri, ña tafay tan ta sardøk tida, ña sløvay tan nda krupih, ña dzata tan, ama badu mahkøn, ña sli'agaptani nda hafu.»

Dawutá vla i Yakubu nda Yuhwana da Yesu

Mat 20:20-28

³⁵ Tahula tsa, ka gavadaghatá i Yakubu nda Yuhwana ta nzakway ka zwana Zebedi tavata Yesu. «Mghama dá, ta kumay ñni ta maganata gha ta skwi dza'a dawanta ñni da kagha,» ka høn nda tsi. ³⁶ «Nahgani ta kumø kuni ta magaghunata dá na?» ka'a nda høn. ³⁷ «Badu lama gha da glakwa gha ya ná, ka pghata ka ta anni, sani nda ga zeghwa gha, sani guli nda ga zlaða gha ná, kiba,» ka ñni. ³⁸ Ka Yesu zlganaftawani ta høn mantsa: «Sna a kuni ta skwi ta dawø kuni wa. Dza'a lavinjlava kuni ta sa leghwa tsa ghuya danwa dza'a yu say ya ra? Ari dza'a tsu'ay kuni ta batema tsa ghuya danwa dza'a ghuydipta lu ya?» ka'a nda høn. ³⁹ «Ani, dza'a lavinjlava ñni,» ka høn. Ka Yesu nda høn mantsa: «Mantsa nzakwani, dza'a say kuni ta leghwa ghuya danwa dza'a yu say, dza'a tsu'ay kuni ta batema tsa ghuya danwa dza'a lu ghuydipta ya†. ⁴⁰ Ama ta ghønja skwi ta nghananta tsa nzaku nda ga zeghwa dá nda ya nda ga zlaða dá ya ná, nghidigha a tsa ya wa. Nda nza tsa vliha ya ka ña gwal payanaf Lazglafta ta høn,» ka'a nda høn. ⁴¹ Na snanta tsa pdakwa duhwalha ghwan ya ta tsa gwada ya, ka basanavata høn ta nuduf ta i Yakubu nda Yuhwana. ⁴² «Saghawasa,» ka Yesu nda høn. «Nda sna kuni ta gwal ta nghø lu manda mghamha ta ghønja mndøra mnduha ná, ta gay høn ta ma mgham mghama tan. Gwal kulan lu guli, ta maray hahøn ta mbrakwa tan ta ghønja tan. ⁴³ Ama mantsa a nzakwani mataba kaghuni wa. Ka ta kumay mndu ta nzaku ka mali mataba ghuni katsi, ka nzata tsi ka kwalva ghuni. ⁴⁴ Ka ta kumay mndu mataba ghuni ta nzaku ta køma katsi, ka nzata tsi ka kwalva inda mnduha. ⁴⁵ Wya tsi, sa a Zwanja mndu kabga ña maganata lu ta slna wa, ama ña nzaku ka kwalva mnduha, vlaha ta hafani ña vara ndøghata mnduha guli,‡» ka Yesu zlganaftawani ta høn.

Gunanata Yesu ta ira Bartime

Mat 20:29-34, Luk 18:35-43

⁴⁶ Ka bhadaghatá høn da luwa Yeriku. Ta sabø i Yesu nda duhwalhani, nda tskata sanlaha ma mnduha ma tsa luwa ya, mamu sana ghulpa ta mndu ta nzaku ta wa tvi ka gatá skwi. Bartime hga tsa mndu ya, ta nzakway ka zwanja Time. ⁴⁷ Manda snanta kazlay: Yesu zwanja la Nazaret ya ta sagha ka'a, ka dzatá tsi ta lawlaw, ka'a mantsa: «Yesu zwanja Dawuda, tawa ta hidahida ta i'i,» ka'a. ⁴⁸ Mbada mnduha ka ñurhway. «Ma gwadaf ka,» ka høn. Ama ka sganaghatá tsi ta dza lawlaw ka ndanña: «Zwanja Dawuda, tawa ta hidahida ta i'i,» ka'a. ⁴⁹ Ka sladata Yesu, ka'a mantsa: «Hgagaghawa hga,» ka'a. Ka hgaktá høn ta tsa ghulpa ta mndu ya. Ka høn nda tsi mantsa: «Ñavanja ka sli'afata ka, wya ta hga kagha,» ka høn. ⁵⁰ Ka slurtidinta tsa ghulpa ta mndu ya ta lgutani, ka valavata ka labø nda tvø Yesu. ⁵¹ Ka dawanta Yesu da tsi. Ka'a mantsa: «Nu ta kumø ka ta magaghata dá na?» ka'a. «Maløma dá, ka nghøglanta yu ta vli,» ka'a. ⁵² «La, nda mba ka, kabga zlgahata gha ta i'i nda nudufa gha,» ka'a nda tsi. Ka gi nghøglanta tsa mndu ya ta vli, ka ksø tsi ta tvi ka dza'a mista Yesu.

† 10:39 Gray nda Slna gwal ghunay 12:2. ‡ 10:45 Gray nda Slna gwal ghunay 14:24 nda 1 Timute 2:6.

11

*Lama Yesu da luwa Ursalima**Mat 21:1-11, Luk 19:28-40, Yuh 12:12-19*

¹ Taghwan̄ a h̄əŋ ka ʔhadaghata da luwa Ursalima wu, ka labə h̄əŋ nda mista ghwá zaytuŋ, ndusa nda sana luwaha ta hgu lu ka Beslaze nda Betani. Ka ghunaftá Yesu ta gwal his mataba duhwalhani. ² «Lawala da na luwa ta kəma ghuni na. Ka ʔhadaghaʔha kuni, dza'a slanaghasla kuni ta zwan̄a kdih h̄bana lu ta kul walaŋta mndu ta laf tida. Ka plata kuni, ka klagaghata kuni. ³ Ka “ŋaw kuni ta tsa na” ka mndu dawanta da kaghuni katsi, “Mgham ta kumay,” ka kuni dazlay. Gi dza'a zlaghunanzla h̄əŋ ŋa klaktá ghuni da hadna,» ka'a nda h̄əŋ. ⁴ Ka sli'aftá h̄əŋ ka labə, ka slanaghatá h̄əŋ ta zwan̄a kdih ta h̄ba ma bli ta watgha ga mndu ndusa nda wa tvi, ka platá h̄əŋ. ⁵ Ka gwal ma tsa vli ya nda h̄əŋ mantsa: «Nu tsa ta magə kuni na? Ta plə ŋaw kuni ta tsa zwan̄a kdih ya na?» ka h̄əŋ. ⁶ Ka zlganaftá h̄əŋ ta wa taŋ manda ya mnanaf Yesu ta h̄əŋ. Ka zlan̄ta lu ta h̄əŋ, ka laghu h̄əŋ. ⁷ Ka klədanaghatá h̄əŋ ta tsa zwan̄a kdih ya ta Yesu, ka pghaftá h̄əŋ ta lguta taŋ, ka ŋladaftá Yesu nzafta tida.* ⁸ Ka liŋtá mnduha ta zlazlatá lgutha taŋ ta tvi, sləhwa fuha ŋa sanlaha ta ʔalakta ma vwah† ka pghay ŋa tsu'ay. ⁹ Mbaɗaka gwal ta dza'a ta kəma Yesu nda gwal ta dza'a nda hulani tani ka hla wi. «Ŋa Lazglafta glaku! Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ya ta sagha ma hgani. ¹⁰ Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta ga mgham ta sagha, ga mghama Dawuda ta nzakway ka da ŋni! Glaku ŋa Lazglafta ta luwa!‡» ka h̄əŋ. ¹¹ Ka ʔhadaghatá Yesu da luwa Ursalima, ka lamə tsi da h̄əga Lazglafta. Tahula naghanatani ta inda skwiha, ka sli'aftá tsi ka vraghuta da Betani kawadaga nda duhwalhani ghwan̄pdə his, kabga nda ghada laghwa fitik.

*Ksi'af̄ta Yesu ta fwa ghuraf**Mat 21:18-19*

¹² Gamahtsimani, ta sabə h̄əŋ ma tsa luwa Betani ya ka vru da luwa Ursalima, ka kuzlanaf̄ta maya ta Yesu. ¹³ Ka nghan̄ta tsi ta sana ghuraf manda a nda sləhwa tbukw tida. Ka labə tsi nghanata, ka dza'a slanaghar slanagha a wa yu ta zwan̄ tida kə'a. Laghani tavata tsa fu ya, kə'a kə'a ná, sləhwa yeya tida, kabga ta fitika yakwa ghuraf a wa. ¹⁴ Ka Yesu nda tsa ghuraf ya mantsa: «Walglan̄ta a mndu ta tsagatá yaku ta kagha ŋa zay wa,» ka'a. Ta snaysn̄ay duhwalhani.

*Ghzagaptá gwal dzawa skwi ma h̄əga Lazglafta**Mat 21:12-17, Luk 19:45-48, Yuh 2:13-22*

¹⁵ Tahula tsa, ka ʔhadaghatá h̄əŋ da luwa Ursalima, ka lamə Yesu da dāba h̄əga Lazglafta. Ka slanaghatá tsi ta mnduha ta dzawa skwi nda sakwa skwi hada. Ka liŋtá tsi ta ghzligin̄tá h̄əŋ dzibil, ka zlabidin̄tá tsi ta tabəha gwal ta mbəd, nda vla nzakwa gwal ta dzawa ghər̄bu' tani. ¹⁶ Zlana a ta mndu dər turtuk ŋa tsughwadaf̄adapta nda ma tsa dāba h̄əga Lazglafta ya nda skwi wa. ¹⁷ Ka mnə tsi ŋa taŋ. Ka'a mantsa: «Vinda a ma gwada Lazglafta kazlay: H̄əga dā ná, dza'a nzakway ŋa h̄əga maga du'a mndəra mnduha demdem kə'a ra? Ama mbaɗa kaghuni ka niŋta ka galigha gwal gənda§,» ka'a. ¹⁸ Manda snan̄ta la mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta tsa skwi ya, ka zbə h̄əŋ ta tvi ŋa dzatá Yesu. Ama ta zləŋ h̄əŋ guli, kabga ksən̄ksa tsa skwi ta taghə tsi ya ta hamata inda mnduha. ¹⁹ Manda dəɗata fitik, ka sabə i Yesu nda duhwalhani ma tsa luwa ya ka laghwa taŋ.

*Maga du'a kul had̄ dga ghəŋ**Mat 21:20-22*

²⁰ Ga sərɗək ta labə h̄əŋ ta tvi ka vru da Ursalima, kə'a ka duhwalha Yesu ná, dzun̄un̄ nda ghwala tsa ghuraf ksi'af̄ tsi ya kay, nduk nda slrəŋhani tani. ²¹ Ka havaktá Piyer ta ghəŋa skwi ta luta. «Maləma dā, n̄gha ta ghwala ta na ghuraf ksi'af̄ ka na kay ʔa!» ka'a nda Yesu. ²² Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Fafwa ghəŋa ghuni ta Lazglafta!

* 11:7 Gray nda Zakari 9:9. † 11:8 Manda ya ma 2 Mghamha 9:13, zlatá skwi ŋa vla glaku ya. ‡ 11:10 Gray nda Zabura 118:25-26 nda Mata 21:9. § 11:17 N̄gha ta Isaya 56:7 nda Irmiya 7:11.

²³ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dər ya ghwá ya mnə mndu kazlay: Sli'afslí'a ka v zamta ka ta vgha da drəf! ka'a nda tsi katsi, ka dgar̄ a tsi ta ghəŋ ta ghəŋani wu, faffa ta ghəŋani ta skwi ya mna tsi ŋa magakwani katsi, dza'a maganamaga Lazglafta ta tsa skwi ya. ²⁴ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Inda skwi dza'a kuni dawayta nda maga du'a ná, fafwafa ta ghəŋa ghuni tida manda skwi nda ghada mutsatani, dza'a nghay kuni ta magata tsa skwi ya. ²⁵ Ka ta maga du'a kuni katsi, ka waya ka'a mamu dgun ma ŋudufa ghuni nda sana mndu katsi, pliniswapla ta dmakwa tsa mndu ya, kada plighunista Da ghuni Lazglafta ta luwa ta dmakuha kaghuni guli. ²⁶ [Ama, ka had kaghuni ta plinistá dmakwa mndu wa katsi, had Da ghuni Lazglafta ta luwa dza'a plighunistá dmakwa kaghuni guli wa]» ka Yesu nda həŋ.

Ga mutsa Yesu ta glaku

Mat 21:23-27, Luk 20:1-8

²⁷ Ta mbadá həŋ, ka vrəgladaghatá həŋ da luwa Ursalima. Ta wawakwani Yesu ma həga Lazglafta, ka sli'adaghatá la mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la galata mndu guli slanaghata. ²⁸ «Nda mbrakwa wa ta maga ka ta na skwiha na, wa ta vlaghatá tvi ŋa magay?» ka həŋ nda tsi. ²⁹ «I'i guli, ka dawaydawa yu ta skwi turtuk da kaghuni, ka zlg hidifzlg ha kaghuni ta wani katsi, dza'a mnaghunamna yu, ka nda mbrakwa wa ta maga yu ta tsa skwiha ya,» ka Yesu nda həŋ. ³⁰ «Wya tsa daway dā ya: Lazglafta ta ghunafta Yuhwana maga batem† re, ari mnduha a na? Zlg hidifwa zlg ha ta wani,» ka'a nda həŋ. ³¹ Ka laghu həŋ zlərday mataba taŋ. «Waka mu dza'a zlg ha wani. Ka Lazglafta ya ta ghunafta ka mu, kabgawu kwal kuni kul zlg hafta ba,» ka'a dza'azlay nda amu. ³² «Ka mnduha ta ghunafta» ka mu katsi, lava a mantsa guli wu, ka həŋ, kabga nda sna mnduha ta Yuhwana kahwathwata kazlay: Vərda anabi ya kə'a. Tsaya tama, ta zləŋay həŋ ta skwi dza'a magə mnduha. ³³ Mantsa tama: «Sna a aŋni ta mndu ta ghunakta wu,» ka həŋ. Ka Yesu nda həŋ tama mantsa: «Mantsa i'i guli, had yu dza'a mnaghunata, ka nda mbrakwa wa ta maga yu ta tsa skwiha ya wu,» ka'a.

12

Sana ghwadaka mnda vwaha inabi

Mat 21:33-46, Luk 20:9-19

¹ Mantsa, ka nzatá Yesu ka mna gwada ŋa taŋ nda mahdihdi, ka'a mantsa: «Mamu sana mndu ta sli'afsta ka laghwi da ŋabafstá fuha inabi ndər ndər ndər ma vwahani, ka ŋamtá tsi ma dzugur. Ka laptá tsi ta vli ŋa ditsa yakwani. Ka bamstá tsi nduk nda dumbi nda slra tani mida ŋa nzakwa mnda nghay*. Tahula kdĩntani ta payanatá tsa vwahani ya dīna, ka fanamtá tsi ma dzvu ta gwal hvay. Ka sli'afstá tsi ka laghwi dista luwa. ² Sagha fitika daga yakwani, ka ghunadaghatá tsi ta sana kwalvani slanaghatá tsa gwal ta hvay ya ŋa mutsanafsta taŋ ta ŋani ma yakwa tsa inabi ya. ³ Laghani, diŋ ksafksa həŋ ka dgaptá, ka vriŋta kul vlaŋta. ⁴ Ka ghungladaghatá tsi ta sana kwalva slanaghatá həŋ guli, ka tatanaghatá həŋ ta ghəŋ ka rarazata. ⁵ Ka ghungladaghatá tsa mnda vwah ya ta mahkəna kwalva, ka dzatá həŋ nda dza ta tsaya. Ka ghungladaghatá tsa mnda vwah ya ta sanlaha ma kwalvaha guli, ka dgaptá həŋ nda dga ta sanlaha, ka pslatá həŋ nda psla ta sanlaha. ⁶ Ga va tsa mndu ya, mamu pďakwa zwanani turtuktuk ta dvu tsi ma hya ŋudufani, ka kdĩntá tsi ta ghunadapta da tsa mnduha ya kazlay: Dza'a hulay həŋ tahula ta na zwanə dā na kə'a. ⁷ Ka sli'afsta tsa zwanə ya ka lagha slanaghatá həŋ. "Ya wana tsa mndu dza'a za həga ya kaya! Sawa ka dzatá mu, ŋa zay amu ta tsa həga ya!" Ka tsa gwal ta hva tsa vwah ya mataba taŋ. ⁸ Diŋ ksafksa həŋ ka dzata, ka vzidiŋtá həŋ ta mblani di'iŋ nda tsa fuha inabi ya.

⁹ «Ndana tama, nu dza'a magə dani ma tsa vwaha fuha inabi ya? Dza'a laghala, ŋa zadanatani ta tsa mnduha ta hva ma tsa vwah ya, ŋa vlaŋtani ta tsa fuha inabi ya ta sanlaha ma mnduha. ¹⁰ Ta dzanaf a kaghuni ta vindatani ma deftera Lazglafta manda ya

* 11:26 Ngha ta Mata 6:15. † 11:30 Ngha ta 1:4-5. * 12:1 Gray nda Isaya 5:1-2.

kə'a ta mnay ra? “Tsa pala wufidiŋ gwal ta ba həga ya, tsaya ta nuta ka vərđa palaka tughwa həga. ¹¹ Tsaya ná, Lazglafta ta d'vaftá n'zakwa tsa pala ya ka vərđa palaka tughwa həga. Skwa ndərmimay n'zakwani ta wa ira amu!†”» ka'a.

¹² Tsatsafta tsa maliha ya ná, ta ghəŋa taŋ ta gwadá Yesu ta tsa gwadá ya. Ka zbə həŋ ta tva ksaf'ta, ama ka zlanatá həŋ ka laghwa taŋ kabga zləŋa gwadá da mnduha.

Gwadá ta ghəŋa pla d'zumna

Mat 22:15-22, Luk 20:20-26

¹³ Ka ghunaftá həŋ ta sanlaha mataba la Farisa nda mnduha Hiridus,‡ ŋa d'za'a gwadá nda Yesu, kada d'akwatsafta lu ta gwadá ma wani ŋa ksaf'ta. ¹⁴ Wya ka həŋ lagha mnay ŋani: «Maləma d'á, nda sna ŋni kazlay: Dar gwadá ta mnə kagha kə'a, had' kagha ta zləŋa ira mnduha wu, kabga had' ghuya gha nda mndu ta ghərbakwani wa. Vərđa n'zaku manda ya ta kumə Lazglafta ta taghə kagha. Ta kumay ŋni ta d'awantá gwadá da kagha: Ma zlahá Lazglafta ná, nda ra re, ra a wa ka pla d'zumna ŋa mgham dagala ma Ruma na? D'za'a plər pla a wa ŋni na?» ka həŋ. ¹⁵ «Kabgawu ta kəl kuni ka dzəgha i' i na?» Ka Yesu zlg'hanaftawi ta həŋ, kabga nda sna ta tsa mad'gwirmad'gwira taŋ ya. «Klagaghawakla ta tsa kwabu ya ka nghanata yu,» ka'a. ¹⁶ Ka klanaktá həŋ turtuk. Ka d'awantá Yesu da həŋ. Ka'a mantsa: «Nda wa grafta lu ta na skwi tsaf lu tida na na? ŋa wa na hgu tida na guli?» ka'a nda həŋ. «ŋa mgham Sezar ya,» ka həŋ. ¹⁷ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Vlan'wa mgham Sezar ta ya ta n'zakway ka ŋa mgham Sezar, vlan'wa Lazglafta ta ya ta n'zakway ka ŋa Lazglafta,» ka'a nda həŋ. Ka ndərmim həŋ katakata ta tsa zlg'hawani ya.

Daway ta ghəŋa sli'agabta ma mtaku nda hafu

Mat 22:23-33, Luk 20:27-40

¹⁸ Ka sli'adaghatá la Sadukiya slanaghata Yesu guli. Hahəŋ ná, gwal ta mnay kazlay: Had' sli'agabta mndu ma mtaku wu§ kə'a ya həŋ. Ka d'awantá həŋ da tsi, ka həŋ nda tsi mantsa: ¹⁹ «Maləma d'á, wya ka Musa vindan'nafta: “Ka mamu mndu mtu zwan'amani ka zlan'tá markwa taŋ, ya a ta zwan' nda tsa marakw ya wu katsi, wunanaghata tsa zwan'amani ta ndiri ya ta tsa wadgani ya, ŋa yanatani ta zivir ta tsa zwan'amani ta mtuta ya,»* ka'a.

²⁰ «Tsaw ghalya, si mamu zwanama ndəfán həŋ ma da taŋ. Si ka klaftá zumali ma həŋ ta marakw, ka mtutá tsa mndu ya ta yana a lu ta zwan' wa, ²¹ ka wunanaghatá tsa mahisa zwan' ya ta tsa wadgu ya, ka mtutá tsaya guli, yana a lu ta zwan' wa. Mantsa ya tsa mahkəna zwan' ya guli. ²² Inda tsa zwaniha ya ndəfán ndəfán, ka raftá həŋ ta tsa marakw ya, kul had' ya ta yatá zwan' nda tsi. Tahula rwuta tsa zwaniha ya ndəfán ndəfán, ka mtuta tsa marakw ya guli. ²³ Mantsa tama ní, badu sli'agabta ma mtaku nda hafu ní, ŋa wa ŋa wa d'za'a n'zakwa tsa marakw ya mataba taŋ badu tsaya tama, ya wya klafla həŋ demdem ta tsa marakw ya ka markwa taŋ?» ka həŋ nda tsi. ²⁴ Ka Yesu zlg'hanaftawani ta həŋ mantsa: «Ta nanay kuni ta ghəŋ. Kabgawu kəl yu ka mnay mantsa? Sna a kuni ta skwi nda vinda ma gwadá Lazglafta wu, sna a kuni ta mbrakwa Lazglafta guli wa. ²⁵ Tahula sli'agapta ma mtaku nda hafu ná, ta had' kluv'tá vgha i marakw nda zə'al wu, d'za'a n'zanza həŋ manda duhwalha Lazglafta ta luwa. ²⁶ Ta ghəŋa gwadá ta vragapta ma mtaku nda hafu ya ná, ta d'zanaf a kuni ta tsa vli ta ghəŋa mubuk nda vu tida ma deftera Musa ya ra? Ka Lazglafta nda Musa hada na: “I'i Lazglafta Abraham, i'i Lazglafta Izak, i'i Lazglafta Yakubu,†” ka'a. ²⁷ Hahəŋ ná, ta nda hafu həŋ, kabga Lazglafta ná, Lazglafta gwal nda rwa a wu, ama Lazglafta gwal nda hafu ya. Ta nanay kuni ta ghəŋa ghuni katakata,» ka Yesu nda həŋ.

Daway ta ghəŋa mali mataba zlahu

Mat 22:34-40, Luk 10:25-28

† 12:11 Ngha ta Zabura 118:22-23. ‡ 12:13 Ngha ta Mata 3:6. § 12:18 Gray nda Slna gwa ghunay 23:8. * 12:19 Ngha ta Sabi 20:1-17 nda Vrafta ta Zlahu 5:6-22, 25:5-10 nda Zlrafta 38:8. † 12:26 Ngha ta Sabi 3:2, nda 3:6, 15-16.

²⁸ Ma tsa vli ya, mamu sana mndu mataba gwal tagha zlahu ña mnduha ta sna tsa skwi ta zlerdê i Yesu nda la Sadukiya ya. Nghayni ná, dina tsa zlgatá wa Yesu ña tan ya. Ka sli'afra tsi ka gavadaghata tavata Yesu da dawanta. Ka'a mantsa: «Wati mali ma inda zlahu na?» ka'a. ²⁹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Wya mali mida: Snawa ba la Isra'ila! Mgham ta nzakway ka Lazglafta ná, tsatsi turtuktuk Mgham. ³⁰ Mantsa tama, ka dvuta ka ta Mgham ta nzakway ka Lazglafta gha nda hyahya ñudufa gha, nda inda hafa gha, nda inda ndana gha, nda inda mbrakwa gha.† ³¹ Wya mahisani: “Ka dvuta ka ta mnda sêla manda va dvuta gha ta ghêna gha.‡” Mataba inda zlahu ná, had zlahu ta malaghutá tsahaya wa,» ka'a.

³² Ka tsa mndu ta tagha zlahu ña mnduha ya nda tsi mantsa: «Zda tsa mghama da. Kahwathwata tsa mnê ka kazlay: Turtuktuk Lazglafta kê'a ya, had sani dekdek ta ghêna tsatsi* wa. ³³ Had tabta dvuta mndu ta Lazglaftani nda hyahya ñudufani, nda inda ndanani, nda inda mbrakwani, nda dvutani ta mnda sêla manda va dvutani ta ghêjani wa. Malaghumala tsaya ta ghêna skwi nda sêla ta drafta lu tsuhtsuh ta gwir. Malaghumala guli ta planatá ghêj ta plu lu nda hamata skwiha nda ya nda rini† ta vlanja lu manda ya dawaj zlahu,» ka tsa mndu ya. ³⁴ Nghanata Yesu ta tsa zlgawani ya ná, mamu difil mida. Ka'a nda tsi mantsa: «Di'ijaghu a ka nda ga mghama Lazglafta wa,» ka'a. Had mndu ta derglaftá ñuduf ka dawgêltá vli da tsi tahula tsa wa.

Zwanja Dawuda Kristi ra?

Mat 22:41-46, Luk 20:41-44

³⁵ Ka kdê Yesu ta tagha skwi ña mnduha ma hêga Lazglafta. Wya ka'a ta mnay: «Kurki gwal tagha zlahu ña mnduha ta mnay kazlay: Kristi ná, zwanja Dawuda ya ka'a na? ³⁶ Ya wya ka vêrda Dawuda pghafêr Sulkum nda ghuêa mnata: “Ka Mgham Lazglafta mnanatá Mghama da na: Nzanza gha nda ga zeghwa da ha ka sagha fitik dza'a ñanta yu ta ghumaha gha ka skwa dinlay gha,‡” ka'a. ³⁷ Ya “Mghama da ka,” ka vêrda Dawuda ta hgay ní, wa kê'a nzêglaku ka zwanjani tama?» ka'a guli. Tsa skwi ta taghê Yesu ya na, zdêganazda ta tsa dêmga ta snay ya.

Planaghatá vu ta gwal tagha zlahu

Mat 23:1-36, Luk 20:45-47

³⁸ Wya ka'a nda hêj ma tsa skwi ta taghê tsi ya. «Daswa ka kuni nda gwal tagha zlahu ña mnduha! Hahêj ná, nda lgutha zutututa zdêganata wawaku ta hêj. Zdêganazda ganaghatá zgu ta hêj ta luma. ³⁹ Ta zbay hêj ta vla nzaku ta kêma ma hêga ta kêl lu ka tagha skwa la Yahuda. Vla nzaku dina ta zbê hahêj ma vla za skwa zay guli. ⁴⁰ Hahêj gwal ta dghwadguduntá skwa la wadgu. Zdêganazda slrintá maga du'a ta hêj ta kêma mnduha ña ghubantá hêj. Dza'a tsanaghatasa lu ta guma ta hêj katakata,» ka'a.

Vla skwa markwa wadgu ka pdu

Luk 21:1-4

⁴¹ Tahula tsa, ka nzatá Yesu mbêj nda akwata pgha tsemi ma hêga Lazglafta, ka nghay ka mnduha ta pgha tsemi dida. Nda ndêgha la gadghêl ta va pghadatá tsemi. ⁴² Ka lagha sana markwa wadgu ka pdu guli, ka pghadatá tsi ta aneni his kul slaghuta ka sana skwi. ⁴³ Mantsa tama, ka hagarntá Yesu ta duhwalhani, ka'a nda hêj mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, tsemi pghada ya markwa wadgu ya da ya skwi ya ná, mal ñani ka ña pdakwa mnduha, ⁴⁴ kabga sanlaha ná, ma fêrta tani da hêj kla'ata hêj ka pghadata. Ama tsa marakw ya ná, kdavakta skwi ma ña zayni ga tan klaf tsatsi ka pghadata,» ka'a.

‡ 12:30 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:4, 5. § 12:31 Ngha ta Levi 19:18. * 12:32 Gray nda Vrafta ta Zlahu 4:35.

† 12:33 Gray nda Huseya 6:6. ‡ 12:36 Ngha ta Zabura 110:1.

13

Tasiŋtá hëga Lazglafta

Mat 24:1-2, Luk 21:5-6

¹ Ma fitika saba i Yesu ma hëga Lazglafta, ka sani mataba duhwalhani nda tsi mantsa: «Mghama dá, ngha ta glakwa na pala na ba! Nghana ka ta glakwa bata na hëga na ba!» ka'a. ² Ka Yesu nda hëŋ mantsa: «Nda ngha ka ta glakwa batá na hëga na ki'e, had' nzungwatá pala dër turtuk dza'a p'data wa, dza'a tasiŋtasa lu tesne'» ka Yesu nda tsi.

Skwiha dza'a magaku ma kdë kdakwa ghëŋa hadik sagha

Mat 24:3-14, Luk 21:7-19

³ Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ka laghwi nzata ta ghwá zaytuŋ, ta nzakway mbëŋ nda hëga Lazglafta, ka ksaghutá i Piyer nda Yakubu nda Yuhwana nda Andre nda ghëŋa taŋ ta Yesu ka dawaŋta da tsi. ⁴ «Yawu dza'a magakwa tsa skwiha ya, ñizla wu dza'a maraŋtá magakwa inda tsa skwiha ya na? Mna gwanan̄na mna,» ka hëŋ nda tsi. ⁵ Ka zlraftá Yesu ta mnay ŋa taŋ, ka'a nda hëŋ mantsa: «Daswa ka kuni yaha mndu da nanaghunafta. ⁶ Kabga nda ndëgha mnduha dza'a sli'akta ka klaftá hga dá kazlay: "I'i Kristi," ka inda taŋ dza'a mnay, ŋa nanaghata taŋ ta ndëghata mnduha. ⁷ Dza'a nda sna kuni ta mna gwadá ta lmu ndusa nda ya di'ij, yaha ñudufa ghuni tdu, kabga dza'a magaku tsa skwiha ya, ama kdavakta kdakwa ghëŋa hadik a tsa wa. ⁸ Dza'a lmay sana hadik ta lmu nda sana hadik, mantsa sana luwa nda sana luwa guli. Dza'a ghudzavafghudza hadik ma vliha kavghakavgha. Dza'a slaku maya ta hadik. Nda tsahaya dza'a zlra ghëŋa hadik ta basay manda marakw ta basa yaku. ⁹ Kaghuni, daswa ka kuni, dza'a hlay lu ta kaghuni da vla guma, dza'a d'gay lu ta kaghuni nda sarak ma hëga tagha skwa la Yahuda. Dza'a hladaŋhunagha hla lu ta koma la ñumna nda mghamha, kabga nzakwa ghuni ka duhwalha da. Hada dza'a maraŋta kuni ta nzakwa ghuni ka maslëmtsëka dá ta koma taŋ. ¹⁰ Wya skwi dza'a magaku karaku: Dza'a nzakway tkwe' ka mnanan̄tá mnduha ta ghëŋa hadik tender ta Lfidá Gwadá Lazglafta, kada kudúta ghëŋa hadik. ¹¹ Hlafta lu ta kaghuni ka hlaghata da vla guma ya, yaha kuni da laghwi da ndana skwi dza'a kuni mnay hada kazlay: Nu dza'a mu mnay tama, ka'a. Ka nu dza'a sagha da ghëŋa ghuni ma tsa fitik ya, tsaya dza'a kuni mnay, kabga kaghuni a dza'a gwadáy wa. Dza'a sagha da Sulkum nda ghu'ba skwi dza'a kuni gwadáy. ¹² Ma tsa fitik ya ná, zwanamani dza'a vlatá zwanamani ŋa dzata, zwanani ŋa da dza'a vlata ŋa dzata, ta mbëdavatá zwani tvë dadaha taŋ nda mamaha taŋ ŋa vlatá hëŋ ŋa pslata.* ¹³ Dza'a husan̄husa kuni ta inda mnduha, kabga nzakwa ghuni ka duhwalha da, ama mndu ya dza'a k'danakta su'afta dza'a mbaku,» ka'a.

Manzakdawaya skwi

Mat 24:15-28, Luk 21:20-24

¹⁴ «Ma sana fitik dza'azlay, dza'a nda ngha kuni ta manzakdawaya ta ñriŋta† skwa Lazglafta dza'a nzata ma vli má si kul raku. Ka havapta mndu nda sna ta dzaŋa. Mantsa guli, ka nda ngha gwal hadna ma Zudiya ta tsa skwi ya katsi, ka hwaya hëŋ ta ghwá. ¹⁵ Ka ta nzaku mndu ta b'dëma hëga, yaha da ndana valagata ŋa vru da hëga‡ kabga ŋa klaftá sana skwi, ka hwaya tsi ta hwaya. ¹⁶ Mndu ya ma vwah guli, yaha da ndana vrakta dzagha ŋa klaftá lgutani. ¹⁷ Ghuya dan̄wa dza'a slanaghatá mi'aha nda hu'di nda gwal nda zwani ta ghuva taŋ ma tsa fitik ya! ¹⁸ Ndëbawa dzvu da Lazglafta, kabga yaha tsa skwiha ya slata givya. ¹⁹ Ka yawu tsatá ghëŋa hadik ka sagha ta gita, ta sla a mndërga tsa ghuya dan̄wa dza'a slata ma tsa fitik ya wu, slëglata a vani guli wa.§ ²⁰ Ka má fa a Lazglafta ta htanaktá tsa fitik ya wu katsi, ma had' mndu dza'a mbafta wa. Ama dza'a htanaghuhta ta tsa fitik ya, kabga gwal d'agap tsi ŋa nzaku ka ŋani. ²¹ Ka "wana Kristi hadna," "a' wa'a Kristi hada a," ka mndu nda kaghuni katsi, yaha kuni da snay, ²² kabga dza'a sli'agaghasli'a ghwadaka la krista nda ghwadaka anabiha. Dza'a magay hëŋ ta ñizla sana skwiha nda mazëmzëmha

* 13:12 Gray nda Mika 7:6. † 13:14 Ngha ta Daniyel 9:27, 11:31, 12:11. ‡ 13:15 Ngha ta Mata 24:17. § 13:19 Gray nda Daniyel 12:1.

ɲa nana ɗagatá mnduha Lazglafta, ka má ta magaku tsi. ²³ Kaghuni, ɗaswa ka kuni. Wya mnaghunamna yu ta tseke'luwa ta inda skwi dza'a magaku demdem.

Vragata Kristi

Mat 24:29-31, Luk 21:25-28

²⁴ «Tsa fitik dza'a sagha tahula ghuyapta lu ta tsa ɗanɲa ya, dza'a mtumta fitik, haɗ tili dza'a bɔglafta wa. ²⁵ Dza'a rkaga rka tekwatsa ta luwa, ta dza'a ghudzavafghudza mbrakwa sana skwiha ta luwa.* ²⁶ Ma tsaya tama, dza'a nghanɲa lu ta saha Zwanɲa mndu nda mbraku ma ghwayak, ta wuɗaku katakata ma glakwani ta saha tsi dza'azlay. ²⁷ Ghwanafha ta duhwalha Lazglafta, ɲa sli'a taɲ ta kɗavakta ghɔɲa haɗik tender,† kulam ta slrɔɲa luwa, ɲa tsakaktá mnduhani ɗagab tsi.

Tagha skwi ta ghɔɲa ghuraf

Mat 24:32-35, Luk 21:29-33

²⁸ «Nghawa skwi ta magaku nda ghuraf ba! Ka nda ngha kuni ta ghuraf ta ɗaku katsi ná, gi nda sna kuni kazlay: Ndusa ɗawinɲa tama kə'a. ²⁹ Mantsa ya guli, ka nda ngha kuni ta tsa skwiha ya ta magaku katsi ná, ka snaɲta kuni kazlay: Ta tvi səla Zwanɲa mndu ka saha tama kə'a. ³⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, haɗ na mnduha ta na zamana gita na dza'a kɗuta ɗekɗek kul slatá tsa skwiha ya wa. ³¹ Luwa nda haɗik ná, dza'a kɗu kɗa. Ama gwada ɗa ná, haɗ dza'a kɗuta wa. Nzawanza hzleɲa, yaha kuni hani.

Lazglafta yeya nda sna ta kɗakwa ghɔɲa haɗik

Mat 24:36-44

³² «Ta ghɔɲa gwada ta tsa fitik ya ná, haɗ mndu nda sna ka ta wati luwa tsi wa. Dɔr duhwalha Lazglafta ta luwa, dɔr zwanɲani, sna a hɔɲ wa. Ba Da turtukwani yeya nda sna ta tsa fitik ya. ³³ Daswa ka kuni! ka nzata kuni hzleɲa nda fatá ghɔɲa ghuni, sna a kuni ka yawu dza'a sagha tsa fitik ya wa. ³⁴ Tsa skwi ya ná, dza'a nzakway manda zə'ala hɔga ta vrakta ta za wliwani. Ma sli'ani, ka zlanɲa tsi ta hɔgani ma dzva gwal ksanatá slnani, daganafha ta slna taɲ ta hɔɲ. Ka ngha ka ta hɔga, ka'a nda mnda ngha hɔga, ka nzata ka hzleɲa, ka'a guli. Ka sli'aftá tsi ka laghwani. ³⁵ Kaghuni guli, hzleɲa fata ghɔɲa ghuni kabga snaɲta a kuni ka ta wani luwa dza'a sagha zə'ala hɔga wa. Ka gahawu tsi, ka ma takala tsi, ka ta waha vazak tsi, ka gasərdək a dza'a sagha tsi, haɗ mndu nda sna wa. ³⁶ Daswa ka kuni da sagha tsi dluk slaghunaghata pslapsla hani ta kaghuni. ³⁷ Manda va na ta mnə yu ɲa ghuni na ná, mantsa ya ta mna yu ɲa inda mnduha kazlay: Hzleɲa ka kuni fata ghɔɲ,» ka'a.

14

Dzra skwi ɲa ksafɲa Yesu ɲa dzata

Mat 26:1-5, Luk 22:1-2, Yuh 11:45-53

¹ Ta his fitik ka sagha fitika skala Pak, nda skala buradi kul haɗ is mida,* ka zbu gwal dra skwi ɲa Lazglafta nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha ta hiɗaku ɲa ksafɲa Yesu ma kɗek ma kɗek ɲa klay dzata. ² «Yaha da nzakway baɗu tsa fitika skala Pak ya tama, kabga ka baɗu tsa ka mu ksay katsi ná, ka waya ka skwi da sli'anaftá mnduha ta hwanzabaku,» ka hɔɲ.

Pghay sana marakw ta urdi ta ghɔɲ ɲa Yesu

Mat 26:6-13, Yuh 12:1-8

³ Ma luwa Betani Yesu ta nzaku ka za skwa zay ma hɔga ga Simuɲ si nda rɗa mndu tida ya, ka lamə sana marakw slanaghata nda klatá hwaraka Albastra ndəghamə tsi ta urda sana fu ta hgu lu ka Nar. Nda bla dzva tsa urdi ya katakata. Ka ɓlaghutá tsi ta wa tsa hwarak ya, ka bərzləganatá tsa urdi ya ma ghɔɲ ta Yesu. ⁴ Ka kuzlanafɲa tsi ta sanlaha ta ɲuɗuf, ka ruruɲwaku hɔɲ ta ruruɲwaku. Ka hɔɲ mantsa: «Kabgawu ta kəl lu ka badza urdi ka bətbət na? ⁵ Ta skwi má ɲa klafta ka skwapta ɲa mutsaftá suley hkən ɗərmək†, ka

* 13:25 Gray nda Isaya 13:10, 34:4, Azekiyel 32:7, Yuwel 2:10, 3:4. † 13:27 Gray nda Vrafta ta Zlahu 30:4, Zakari 2:10 Nehemi 1:9. * 14:1 Ngha ta Sabi 12:1-27. † 14:5 Ngha ta Markus 6:37.

daganaftá gwal pđu ná,» ka həj ka basanavatá ɲuduf ta tsa marakw ya, ka davay. ⁶ Ama ka Yesu nda həj mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka ghuya dərwa ɲa tsa marakw ya? Zlanawa zla, ɲərma skwi tsa skwi ya magiha tsi. ⁷ Gwal ka pđuha ná, kawadaga həj nda kaghuni inda fitik,‡ laviɲlava kuni ta vla skwi ɲa taɲ dər yawu tsi manda ya ta kumə kuni. I'i ná, gđavata a yu tavata kaghuni wa. ⁸ Kđavakta ɲərma skwi kura tsi, maga tsi. Rđi má ɲa masadivata badu dza'a da da hadik, tsaya na masadiva tsi na. ⁹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, inda vli dza'a mnə lu ta Lfida Gwada Lazglafta ma ghəɲa hadik tender, dza'a rusay lu ta skwi maga na marakw na, ɲa hava na marakw na.»

Skwapta Zudas Iskaryut ta Yesu

Mat 26:14-16, Luk 22:3-6

¹⁰ Ka sli'aftá Zudas Iskaryut. Tsatsi ná, tekw mataba duhwalha ghwanpđə his, Ka laghu tsi da slanaghatá gwal dra skwi ɲa Lazglafta. «Dza'a vlaghunavla yu ta Yesu ma dzva ghuni,» ka'a nda həj. ¹¹ Tahula mnanatani ta tsa gwada ya ta həj, ka rfu həj ta rfu. «Dza'a vlaghavla aɲni ta tsemi guli,» ka həj nda tsi. «Yaw,» ka Zudas. Tahula tsa tama, ka ɲavata Zudas ka psa tvi dza'a kəl tsi ka vlatá Yesu ta həj.

Zay Yesu ta skwa zay ɲa skala Pak

Mat 26:17-25, Luk 22:7-14,21-23, Yuh 13:21-30

¹² Badu tsa taɲtaɲa fitika skala skwa zay kul had is mida ya, badu tsaya ta hna lu ta tuwak ɲa maga tsa skala Pak ya. Ka duhwalhani nda Yesu mantsa: «Ga ta kuma ka ta payafta mu ta vli ɲa maga skala Pak na?» ka həj. ¹³ Ka ghunaftá tsi ta gwal his mataba duhwalhani. Ka'a nda həj mantsa: Lawala da huda luwa, dza'a guyaku kuni nda sana mndu ta kla bzleghwa imi, ka dza'a kuni mistani. ¹⁴ Ka dza'a lamə da həga ga tsi ya ná, ka mnanatá kuni ta zə'ala həga ma tsa həga ya kazlay: Ga tsa vli dza'a kəl yu ka za skwa zay ɲa skala Pak kawadaga nda duhwalha dfa ya na? ka mghama ɲni, ka kuni dazlay nda tsi, ɲa maraghunatani. ¹⁵ Ya dza'a maraghunamara ta vli ma sana dzuguvi ta ghəɲa sana həga nda payatá inda huzlaha mida. Hada dza'a payamafta kuni ta skwi ɲa za skwa zay ɲa skala Pak, ka'a. ¹⁶ Ka sli'afta tsa duhwalha ya, ka laghwi da hudluwa, ka slafta həj ta inda tsa skwiha ya, manda va ya mnanaf Yesu ta həj. Ka datá həj ta skwa zaya skala Pak hada.

Sani ma kaghuni dza'a skwaptá i'i, ka Yesu

¹⁷ Gahawu tama, ka lagha tsi kawadaga nda duhwalhani ghwanpđə his. ¹⁸ Nda nza nzakwa taɲ tama ta za skwa zay həj, ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ta mnaghunata yu, mamu mndu turtuk mataba ghuni ta zə mu ta skwa zay kawadaga nda tsi, dza'a vlatá i'i ma dzva mnduha§,» ka'a. ¹⁹ Rəmasas ka vgha taɲ. «I'i a wu su'u na? I'i a wu su'u na? I'i a wu su'u na?» ka həj turtuk turtuk nda tsi. ²⁰ «Mndu turtuk mataba na kaghuni ghwanpđə his ta zə mu ta skwa zay ma hliba turtuk* na tsa mndu ya. ²¹ Wya te'uwa, Zwaɲa mndu ná, dza'a mtaku manda ya nda ghada vindatani ma gwada Lazglafta.† Ama dərwa ɲa mndu dza'a vlatá Zwaɲa mndu ma dzva mnduha ɲa dzata. Dər ya má kwal lu yatá tsa mndu ya,» ka'a nda həj.

Tahanata Yesu ta za skwa zay nda ghuba

Mat 26:26-30, Luk 22:14-20, 1Kwa 11:23-25

²² Ta zə həj ta skwa zay, ka klaftá Yesu ta tsa buradi ya, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka balanaftá tsi ta həj. Ka'a nda həj mantsa: Nanana ná, slu'uvgha da ya, zlghawazlgha, ka'a. ²³ Tahula tsa, ka klaftá tsi ta leghwa ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka vlatá tsi ta həj. Ka zlghaftá həj ka ɲaɲa'ata demdem. ²⁴ Ka'a nda həj mantsa: «Nanana na usa da ya. Nana usa da ná, dza'a pghupgha ɲa slərba zughu mataba mnduha demdem nda Lazglafta.‡ ²⁵ Kahwathwata ta mnaghunata yu, had yu dza'a səglantá ima yakwa fwa

‡ 14:7 Gray nda Vrafta ta Zlahu 15:11. § 14:18 Gray nda Zabura 41:10. * 14:20 Ngha ta Zabura 41:10. † 14:21 Ngha ta Zabura 22:2-19 nda Isaya 53. ‡ 14:24 Gray nda Sabi 24:8, Irmiya 31:31-34.

inabi ha ka labə ta fitik dza'a kəl yu ka sa lfidani ma ga mghama Lazglafta wa,» ka'a nda həŋ.

²⁶ Ka fafanaftá həŋ ta laha[§] zləzlvá Lazglafta, ka sli'áftá həŋ ka dza'a ta ghwá zaytuŋ.

Sna a yu ta kagha wu, ka Piyer nda Yesu

Mat 26:31-35, Luk 22:31-34, Yuh 13:36-38

²⁷ Ta labə həŋ ta tvi, ka Yesu nda həŋ mantsa: «Dza'a hwahwayaghu hwahwaya kuni ka zlidivata,* » ka'a nda həŋ. Wya te'uwa nda vinda da Lazglafta kazlay:

Dza'a dzadza yu ta mnda ngha tuwak, ŋa gazlaghuta tuwakha kə'a†.

²⁸ «Dza'a dzadza lu ta i'i, ama tahula sli'agabta da, dza'a tinlaghutiŋla yu ta bhadaghata da Galili ka kaghuni,» ka'a. ²⁹ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Dər hwahwayaghuta lamndu ka zlavaghata, i'i, zlavaghata a yu dekdek wa,» ka'a. ³⁰ Ka Yesu nda tsi guli mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghata wa, ta vana rvidik gita u ná, ma kdaku vazak ka wahata kamahis, dza'a mnamna vərda kagha hkən səla kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu kə'a.»

³¹ Ama ka Piyer vrəglintá zlganaftawi nda mbraku nda mbraku mantsa: «Dər má ŋa dzatá i'i kawadaga nda kagha tsi, had yu dza'a mnay kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a wu,» ka'a nda tsi. Manda va tsaya, ka pdakwa sanlaha nda tsi guli.

Ndəba dzva Yesu ma Getsemani

Mat 26:36-46, Luk 22:39-46

³² Ka bhadaghatá həŋ da sana vli ta hgu lu ka Getsemene.‡ Lagha tarŋ da tsa vli ya, «nzawanza hadna ta dza'a yu da maga du'a,» ka Yesu nda duhwalhani. ³³ Ka hgana'atá tsi ta i Piyer nda Yakubu nda Yuhwana kawadaga nda tsi. Ta mbədap a həŋ ta səla wu ná, ka ksafá zləŋ ta Yesu ka ghuyay ma vgha. ³⁴ Ka'a nda həŋ mantsa: Tdátá ndufá da katakata ta kuma dzihata, nzawanza hadna ndiri, ka'a nda həŋ. ³⁵ Tahula tsa ka mbədapá tsi ta səla dau' manda a, ka zləmbatá tsi ta hadik, ka ndəbə tsi ta dzvu da Lazglafta: Ka má ta magaku tsi katsi ná, ka laghula na ghuya danwa na ta ghəŋa da, ka'a. ³⁶ Ka'a guli: «Aba, Da, had skwi kul laviŋtá ka ta magay wa, klinkla ta na gruma dza'a yu say na! Nziyanza tsi tama, manda ya ta kumə i'i a wa, ama ka nza tsi manda ya ta kumə kagha,» ka'a. ³⁷ Ka sli'áftá tsi ka vrakta slanaghatá duhwalhani, ka slanaghatá tsi ta həŋ ta hani. Ka'a nda Piyer mantsa: «Simuŋ, ta hani ka ra? Laviŋ a ka ta nzdavata ta nzaku ndiri dər ka ki'a ra! ³⁸ Nzawanza ndiri, ka ndəba kuni ta dzvu yaha kuni da zləmbamta ma ghwadaka skwi dza'a dzghaghunata,» ka'a nda Piyer. «Nda sna yu ta kumay ndufá ghuni ta maga skwi dina, ama had mbrakwa slu'uvgha wa,» ka'a nda həŋ. ³⁹ Ka vrəglaghutá tsi da maga du'a manda va tsa ya kay guli. ⁴⁰ Ka sli'iglaftá tsi ka vrəglakta slanaghatá həŋ. Ta vraktá tsi ná, ta zuŋura hani həŋ kay guli. Ka sli'anaftá tsi ta həŋ. Trid traptra həŋ ta skwi ŋa mnanata, kabga nda ghuya həŋ da hani. Ka vrəglaghutá tsi. ⁴¹ Ka vrəglaktá tsi ŋa mahkəna səla, ka'a nda həŋ mantsa: «Tata hani kuni ka mbi'a vgha ghuni tama ba? Nda kda, nda maga fitikani tama. Wana vlarŋvla lu ta Zwaŋa mndu ma dzvu ta gwal dmaku. ⁴² Sli'afwasli'a, mbadma guya həŋ, wya ndusakta tsa mndu ta vlatá i'i ma dzva tarŋ ya,» ka'a nda həŋ.

Ksafá Yesu

Mat 26:47-56, Luk 22:47-53, Yuh 18:3-12

⁴³ Tata tsa gwada ya Yesu, ta lagha Zudas ta nzakway tekwa mataba duhwalha ghwanpdə his. Ka lagha tsi kawadaga nda tskatá mnduha, nda huzla lmu da həŋ da slanaghatá Yesu. Tsa mnduha ya ná, ghunatá mnduha mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la galata mndu ya. ⁴⁴ Tsa Zudas ya ná, tsatsi ta vlarŋtá həŋ. Tinlaghutiŋla ta mnanatá həŋ kazlay: Ka nda ngha kuni ta tsa mndu dza'a lagha yu da brusata ya ná, ya vani tsaya. Ka gi ksafá kuni, ka kla kuni, yaha kuni da walarŋta zliŋta, ka'a nda həŋ. ⁴⁵ Bhadaghatani, ka gavadaghatá tsi tavata Yesu. «Zgu tsa Maləma da,» ka'a ganaghatá zgu ka brusay. ⁴⁶ Ka gi sli'adaghatá tsa mnduha ya ksafá Yesu. ⁴⁷ Ka gi

§ 14:26 Ngha ta Zabura 113-118. * 14:27 Ngha ta Zakari 13:7. † 14:27 Ngha ta Zakari 13:7. ‡ 14:32 Ngha ta Mata 26:36.

tshagaptá sana mndu tavata Yesu ta kafayani, ka gi tsaghutá slóməŋa[§] sani ma kwalva tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya. ⁴⁸ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Nya ta maguta kəl kuni ka sli'agaghata nda huzla lmu da ksa i'i, gənda yu ra? ⁴⁹ Ya wya kawadaga yu nda kaghuni ta tagha skwi ma həga Lazglafta tazlay, hada kaghuni, kabgawu kwal kuni ksaftá i'i? Wya nana skwi ta magaku na ná, ŋa nzakwani manda ya mna gwada Lazglafta ya,» ka'a. ⁵⁰ Ka hwahwayaghutá* duhwalha Yesu ka zlanavata. ⁵¹ Ka sli'aftá sana galabay ka mbada mistani, nda tsatá gwada ta vghani, ka kumə lu ta ksafta, ⁵² ama ka slurtiŋtá tsi ta lgutani ka hwayaghuta ka fərđi'u.

Yesu ta kəma guma

Mat 26:57-68, Luk 22:54-55,63-71, Yuh 18:13-14,19-24

⁵³ Ka klaghatá həŋ ta Yesu da mala gwal dra skwi ŋa Lazglafta. Hada, ka tskavatá inda gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu tani, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha tani, ka tskavatá həŋ. ⁵⁴ Ta klə həŋ ya, mbadaka Piyer ka mbada ta hulani ta hulani, ha ka lamə tsi da daba tsa həga ga mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ya. Ka nzatá tsi hada ka slina vu kawadaga nda kwalvaha. ⁵⁵ Mbadá maliha ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tsa guma, ka zba skwi dza'a kəl lu ka mutsaftá rutsak nda inda tsakalawi ta ghəŋa Yesu, kabga ŋa mutsaftá dzata, trid mutsaf a həŋ wa. ⁵⁶ Nda ndəgha gwal ta vaza rutsak ta Yesu† mndani, ama la a tsa gwada taŋ ya ta tva turtuk wa. ⁵⁷ Ka sli'anafatá sanlaha ta gwada ta ghəŋani. Ka'a nda həŋ mantsa: ⁵⁸ Sniŋsna ŋni ta mnayni kazlay: «Dza'a tasiŋtá na həga Lazglafta baf lu nda dzvu na yu, ka vranafatá da ta bafta badu mahkən kul ksaŋtá mndu,‡» ka'a. ⁵⁹ Kulam nda tsaya tani, la a tsa gwada taŋ ya ta tva turtuk wa. ⁶⁰ Ka sli'aftá mal ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta mataba tsa tskatá vgha mnduha ya. Ka'a nda Yesu mantsa: «Nu kul zlgə kagha ta wa na skwi ta mnə mnduha ta kagha na katək na? Ari sna a wa a kagha na?» ⁶¹ Tsərida, ka Yesu nzata, zlgə a ta wani wa. Ka dawuglaŋtá tsa mal ta ghəŋa gwal dra skwi ya da tsi. «Kagha Kristi ta nzakway ka Zwaŋa Lazglafta nda tfawi ta ghəŋani ya ra?» ka'a nda tsi. ⁶² Ka Yesu zlgənaftá mantsa: «Aŋi, i'i ya. Dza'a nda nghan kuni ta i'i Zwaŋa mndu ta nzaku nda ga zəghwa Lazglafta nda mbra. Dza'a nghan kuni ta saha da ma kusay ta luwa[§] guli,» ka'a. ⁶³ Na snaŋta tsa mal ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ya ta tsa gwada ya, ka kwahinŋtá tsi ta lgutani. Ka'a nda həŋ mantsa: «Nu tata zbəgəlta mu? ⁶⁴ Nda sna kuni ta tsa ŋaslani ya ki'e, kinawu ka kaghuni ta ghəŋani?» ka'a. Prək ka dzatá na mndu* na, ka həŋ demdem. ⁶⁵ Ka gi tafə sanlaha ta sərdək tida, ka hbanamtá həŋ ta patak ma kuma, ka dəŋəzlay. Ka həŋ nda tsi mantsa: Tsatsaf tsatsa ta tsa mndu ta dzughusta ya, ka həŋ nda tsi. Ka vlaŋtá həŋ ta la kwalvaha, ka dghar† tsahaya guli.

Hkən mnay Piyer kazlay sna a yu ta Yesu wu kə'a

Mat 26:69-75, Luk 22:56-62, Yuh 18:15-18,25-27

⁶⁶ Tata nzaku Piyer ndagahadik ma daba həga, ka sagha sana marakw ta nzakway tekw mataba kwalvaha ka mi'aha ga mal ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta. ⁶⁷ Ka nghanŋtá tsi ta Piyer ta slina vu. Ka vits tsi, «Si kawadaga kagha nda tsa Yesu la Nazaret ya,» ka'a nda tsi. ⁶⁸ «Kay! Sna a yu ta na skwi ta mnə ka na wu, sna a yu ta va na mndu ta mnə ka na guli wu,» ka'a. Ka gi sli'aftá tsi ka laghwida dzuguva watgə. [Ka wahatá vazak.] ⁶⁹ Ka nghanəglanŋtá va tsa marakw ya. Tekw nana mndu na mataba tsa mnduha ya, ka'a nda tsa mnduha ma tsa vli ya kay guli. ⁷⁰ «Kay! I'i a wu,» ka'a kay guli. Bats nzda, ka tsa gwal ta nzaku hada ya nda Piyer kay guli mantsa: «Dər ki tsi, vara a kagha mataba tsa mnduha ya wu, kagha ná, mnda la Galili ka,» ka həŋ nda tsi. ⁷¹ Ka zlaftá Piyer ta ksi'a ghəŋani ka wadu. Ka'a mantsa: «Sna a yu ta na mndu ta mnə kuni na dekdek wu,» ka'a. ⁷² Ka gi wahatá vazak ka mahis. Snaŋta Piyer ta tsa wahata vazak ka mahis ya, hizl sagha tsa

§ 14:47 Nghan ta Yuhwana 18:26. * 14:50 Gray nda 14:27. † 14:56 Gray nda Zabura 27:12, 35:11. ‡ 14:58 Nghan ta Yuhwana 2:19. § 14:62 Nghan ta Zabura 110:1 nda Daniyel 7:13. * 14:64 Nghan ta Zlahu 24:16. † 14:65 Gray nda Isaya 50:6.

gwađa mnana Yesu kazlay: Ma kđaku vazak wahata ka mahis ná, dza'a mnay ka kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a ya tsa da ghəŋani. Ka gi sli'áftá tsi ka laghwi da hərbá taw.‡

15

Kladaghata Yesu ta kəma Pilatus

Mat 27:1-2,11-14, Luk 23:1-5, Yuh 18:28-38

¹ Tsadakwa vli, ka gi tskavatá maliha ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ka dZRəku kawadaga nda la galata mndu, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda gwal tsa guma demdem. Ka habaftá həŋ ta Yesu. Ka klaftá həŋ ka laghwi vlantá Pilat ka ŋumna. ² Tahula kladaghata taŋ ta Yesu da Pilatus, ka đawanťá Pilat da tsi. Ka'a mantsa: «Kagha mghama la Yahuda ra?» ka'a nda tsi. Manda ya mna ka,* ka Yesu nda tsi. ³ Ka vazə maliha ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta rutsakha kavghakavgha ta Yesu. ⁴ Ka đawuglantá Pilat da Yesu, «Mbəđa a ka ra, ari sna a wa a ka ta na skwiha ta mnə həŋ ta kagha na na?» ka'a nda tsi. ⁵ Tsərid nzanza Yesu kul mbəđanaghata dər ka turtuk. Ka vlantá tsi ta ndanu ta Pilat.

Tsanaghatá guma mtaku ta Yesu

Mat 27:15-26, Luk 23:13-25, Yuh 18:39—19:16

⁶ Tsaw inda fitika skala Pak ya ná, ta snusna Pilat ta zlinistá mndu turtuk ma gamak ta həŋ. Mndu đawan həŋ ta zlinista tsi ta həŋ. ⁷ Ma tsa fitik ya, mamu sana mndu ta hgu lu ka Barabas, ksaf lu ka famta ma gamak kawadaga nda sanlaha ma mnduha, kabga dzata taŋ ta mndu ma vla zlərdəwani nda ŋumna. ⁸ Mbadá dəmgá ka sli'adaghata da Pilatus, «Zliŋniszla ta mndu turtuk manda ya snu ka ta maganata,» ka həŋ. ⁹ «Ta kumay kuni ta zlighunista da ta mghama la Yahuda ra?» ka Pilat nda həŋ, ¹⁰ kabga nda sna ka mnay kazlay: Ka draku kladaghata maliha ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta Yesu kə'a. ¹¹ Ama mbadá maliha ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ka ŋavata, ka bara mnduha ŋa mnay taŋ kazlay: Zliŋnis Barabas, zliŋnis Barabas, ka'a nda Pilatus. ¹² Ka vrəgliŋťá Pilat ta đaway da həŋ: «Ka si mantsa tsi, nu ta kumə kuni ta magay da nda na mndu ta hgu kuni ka mghama la Yahuda na?» ka'a nda həŋ. ¹³ Ka hləgláftá həŋ ta wi: «Zləŋafzləŋa ta udzu, ka həŋ nda tsi.» ¹⁴ Ka Pilat nda həŋ guli mantsa: «Kabgawu, nahgani va ghwadaka skwi maga tsi? Ka hləgláftá həŋ ta wi nda mbraku, Zləŋafzləŋa ta udzu!» ka həŋ nda tsi. ¹⁵ Tsa Pilat ya, ta kumay ta zđanafta ŋuduf ta dəmgá. Mantsa, ka zlinistá tsi ta Barabas ta həŋ, ta vlantá tsi ta Yesu ma dzvu ta la sludzi ŋa slvanapta. Tahula tsa, ka zlanantá tsi ta həŋ ŋa zləŋafta ta udzu.

Gagay sludziha ta Yesu

Mat 27:27-31, Yuh 19:2-3

¹⁶ Ka zlgħagħutá sludziha ta Yesu ma dzva Pilatus, ka kladamtá həŋ, ta dabi ma həga ma vla nzakwa Pilatus, ka hagadagħatá həŋ ta inda sludziha demdem, ka tskavata hada. ¹⁷ Ka sudənavatá həŋ ta lguta ma mgham mgham ka dva. Ka đaftá həŋ ta teki ka wanamta ma ghəŋ manda zewzewa. ¹⁸ Ka gə həŋ ta zgu ŋani: «Zgu tsa mghama la Yahuda,» ka həŋ nda tsi. ¹⁹ Mbadaka həŋ ka dzay ta ghəŋ nda sarak guli, ka tafa sərđək tida. Ka tsəlbu həŋ ta tsəlbu ta kəmani, manda skwi ŋa vla glaku ŋani. ²⁰ Tahula hərfuta taŋ ta gagay, ka sudagħutá həŋ ta tsa lguta dva má mgham mgham tida ya, ka sudgłanavatá həŋ ta vərđá ŋani. Ka klagapta ka klagħata ŋa zləŋay ta udzu.

Daláfta la sludziha ta Yesu ta udzu

Mat 27:32-44, Luk 23:26-43, Yuh 19:17-27

²¹ Ta labə həŋ ta tvi, ka guyatá həŋ nda sana mnda la Sireŋ ta hgu lu ka Simuŋ, dani ma i Alegzandra nda Rufus† ta vrakta ta wawakwani. Ka mblanaftá həŋ ta kla tsa udza zləŋa Yesu ya. ²² Ka klagħatá həŋ ta Yesu da Gwalgwata. Tsa Gwalgwata ya na, manda mnay kazlay: Vla ghudzifa ghəŋ kə'a ya. ²³ Bhadaghata taŋ da hada, ka kumə həŋ ta

‡ 14:72 Ngha ta 14:30. * 15:2 Ngha ta Mata 27:11. † 15:21 Gray nda Ruma 16:13.

sunustá ima inabi labanaf lu nda sana skwi ta hgu lu ka mur, ña htanaghutá kuzlakwa tsa ghuya ðanjwa ya, ama ka kwalaghutá Yesu ta say. ²⁴⁻²⁵ Nzemndi tēmbay vli ta zljəaftá həj ta udza zljəay, ka vzə həj ta vindima[‡] ña daguvustá lguthani. ²⁶ Vindafha lu nda ta ghəñani, ta ghəña skwi kəl lu ka tsanaghatá guma kazlay: Mghama la Yahuda kə'a. ²⁷ Ka zljəaftá həj ta gəndaha his ta sana udzuha tavatani, pal nda ga zeghwani, pal nda ga zlabani. ²⁸ [Mantsa ya kdavakta skwi mnə gwadā Lazglafta kazlay: Nda mbəda mataba mbsaka gwal ta maga ghwadaka skwi,[§]] kə'a. ²⁹ Mbada mnduha ta labə nda ta tsa tvi ya, ka gigda ghəj ka rarazay, «Yawa a wa! Dza'a tasiñtasa yu ta həga Lazglafta ka bafta da ma fitik hkən* a ka ka kay ra. ³⁰ Mbanaf mba ta ghəña gha kagha ka ghəña gha, ka saha ka ta na udza zljəay na!» ka həj nda tsi. ³¹ Mbada maliha ta ghəña gwal dra skwi ña Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ña mnduha ka manay guli: «Mbanafha ta sanlaha ná, ama trid lavinj a ta mbanafhá ghəñani wu,» ka həj mataba tañ. ³² «Ka sasa Kristi Mghama la Isra'ila ta na udza zljəay na ndana tama, ka ngha ñni, kada zlgħafta ñni nda ñudufa ñni!» ka həj. Mbada tsa gwal zljəaf lu kawadaga nda tsi ya guli ka razay.

Mtakwa Yesu

Mat 27:45-56, Luk 23:44-49, Yuh 19:28-30

³³ Lafa fitik dək da ghəj, ka nutá vli tđik ka grusl ta hadik demdem, ha ka laha ta nzemndi hkən ta fitik hawa. ³⁴ Manda magatá nzemndi hkən, ka hgatá Yesu nda mbraku, ka'a mantsa: «Eluhi, Eluhi, lama sabaktani?» ka'a. Manda mnay kazlay: Lazglafta da, Lazglafta da, kabgawu zlidivata[†] ka na? kə'a ya. ³⁵ Snañta sanlaha mataba tsa gwal hada ya ta tsa skwi mna tsi ya ná, ka həj mantsa: «Wya ta hga Iliya mnda Lazglafta ghalya,» ka həj. ³⁶ Ka gi sli'aftá sani mataba tañ ka hwayadapta klaftá susu, ka hbuñta ta wa sarak. Ka tsughumamtá tsi ma ima inabi mastalañ, ka tsghədanafhá tsi ta Yesu ña sayni.[‡] Ta tsghə tsi ya, «Swidwa! Nghama ngha ka dza'a sasa Iliya da klagata ta na udza zljəay na tsi, kaki tsi,» ka həj. ³⁷ Ama ka wahatá Yesu nda mbraku, ka sabə hafu mida. ³⁸ Ma va tsa fitik ya, ka tavaptá zlala ta watgha lamə da vli nda ghuḅa ma həga[§] Lazglafta kuyar daga ta luwa dikw ta hadik. ³⁹ Ma tsa vli zljəaf lu ta Yesu ya, mamu sana mghama sludza la Ruma ta sladakta mbəj nda tsi. Manda nghanñtani ta mndərga tsa klay Yesu ta hafu ya, ka'a mantsa: «Kahwathwata, na mndu na ná, Zwañja Lazglafta ya,» ka'a. ⁴⁰ Mamu sana mi'aha ta sladakta di'ij ka ngha tsa skwiha ta magaku ya guli. Mataba tsa mi'aha ya, mamu i Mari makwa ta Magdala, nda Salume, nda Mari mani ma i Yuses nda Yakubu ta tsne'uwa ya. ⁴¹ Ma fitika si nzakwa Yesu ta ma luwa Galili karaku ná, si ta dza'a mistani tsa mi'aha ya ña maganató slna. Si nda ndəgha sanlaha ma mi'aha ta sli'adafta mistani da luwa Ursalima guli.

Padamta Yusufu ta Yesu

Mat 27:57-61, Luk 23:50-56, Yuh 19:38-42

⁴² Badu luma Madagala tsa fitik ya, ta kəl lu ka papaya skwiha, kabga dza'a lamla lu da sabat, ka nda dəda fitik. ⁴³ Ka lagha Yusufu mnda luwa Arimate*. Tsa mndu ya ná, ta mnay ta tughwa gwadaha. Tsatsi guli ná, ta kzla ga mghama Lazglafta. Ka draftá tsi ta ñuduf, ka lagha slanaghatá Pilat ña dawaftá tvi ña dza'a kla mbla Yesu. ⁴⁴ Ka ndərmim Pilat ta tsa gi saba hafu ma Yesu misimmisim ya. Ka hganñtá tsi ta tsa mghama sludziha ya, ka dawañta da tsi kazlay: Nda kdā fitika saba hafu mida ra? kə'a. ⁴⁵ Manda snanamta tsa mghama sludzi ya, ka zlanañtá tsi ta tvi ta Yusufu ña dza'a kla mbla Yesu. ⁴⁶ Ka skwatá Yusufu ta lguta wupay, ka klagata mbla Yesu ta udza zljəay, ka mbsamta mida. Ka klaftá tsi ka laghwi famta ma kulu huhrap lu ma kluluh. Ka tañwalaktá mghama klam, ka huñta ta wa tsa kulu ya. ⁴⁷ Ta nzaktá i Mari makwa ta Magdala nda Mari mani ma Yuses, ka ngha vli dza'a kəl lu ka famta.

[‡] 15:24-25 Ngha ta Zabura 22:19. [§] 15:28 Ngha ta Lukwa 22:37 nda Isaya 53:12. * 15:29 Ngha ta 14:58 nda Zabura 22:8 nda Yuhwana 2:19. [†] 15:34 Ngha ta Zabura 22:2. [‡] 15:36 Gray nda Zabura 69:22. [§] 15:38 Ngha ta Sabi 26:31-33. * 15:43 Ngha ta Mata 27:57.

16

*Sli'agabta Yesu nda hafu ma mtaku**Mat 28:1-8, Luk 24:1-12, Yuh 20:1-10*

¹ Manda luta sabbat, ka sli'afatá i Mari makwa ta Magdala nda Salume nda Mari mani ma Yakubu dzawatá rda urdi na dza'a masay ta mbla Yesu. ² Ka sli'afatá hən, ka bhadaghatá hən mbessa vzlazlan ta kulu gasərdək badu dəmas. ³ Ta labə hən ta tvi, ka hən mantsa: Wa dza'a tarwalaghutá tsa klam ta wa tsa kulu ya tama? ka hən. ⁴ Ndusadaghata tar, kə'a ka hən ná, tarwalaghutatarwala lu ta tsa mghama klam ya di'in nda wa tsa kulu ya. ⁵ Ka gi lamə hən da tsa kulu ya. Ka slanaghatá hən ta sana duhwal ta nzaku hada nda ga zeghwi, nda sudatá ta lguta nusliñ zutut ta vghani. Nghanja tar, mbadaka hən ka ghudzafta da zlən. ⁶ «Ma zlən kuni ta zlən, nda sna yu kazlay: Yesu mnda la Nazaret si zləñaf lu ya ta psə kuni» kə'a. Ta had hadna wa. Sli'afatá nda hafu ka laghwi. Wana tsa vli si kəl lu ka fatá mblani ya. ⁷ Lawala da mnanatá i Piyer nda sanlaha ma duhwalhani kazlay: Tiñəl tsatsi dza'a bhata ma Galili. Hada dza'a nghanja kuni manda ya si mnaghuna tsi,* ka tsa duhwal ya nda hən. ⁸ Ka ndagaptá tsa mi'aha ya ma kulu, ka hwaya. Ta ghudzaku hən da zlən. Ka kwalaghutá hən ta mna tsa gwada ya na mndu, kabga nda ksa hən da zlən.

*Maranta Yesu ta vghani da Mari Magdala**Mat 28:9-10, Yuh 20:11-18*

⁹ [Manda sli'agabta Yesu gasərdək badu dəmas, tiñəl Mari makwa ta Magdala, ya ghzligin tsi ta duhwalha halaway ndəfán mida ya, marava tsi da tsi. ¹⁰ Ka sli'afatá tsa marakw ya ka laghwi da mnay na gwal si kawadaga nda Yesu, ta nzaku hən sasgama ka taw. ¹¹ Wa a Yesu nda hafu, nda nghanja i'ndi nda ira da, ka'a nda hən. Ka kwalaghutá hən ta zlghaftá tsa gwada ya.

*Maravata Yesu da sana duhwalhani his**Luk 24:13-35*

¹² Tahula tsa, ka maravatá Yesu ka sani ma mndu tskəm da duhwalhani his ta mbadá ta tvi ta dza'a tahula luwa. ¹³ Ka vraktá hən da Ursalima, ka rusu hən na sanlaha. Ama ka kwalaghutá tsahaya ta zlghaftá tsa gwada ya guli.

*Maravata Yesu da duhwalhani ghwanpda nden**Mat 28:16-20, Luk 24:36-49, Yuh 20:19-23, Slg 1:6-8*

¹⁴ Tahula tsa guli, ka maravatá tsi ta kəma duhwalhani ghwanpda nden ta zə hən ta skwa zay. Ka davanaghatá tsi ta hən: Nu kul zlghaftá kuni ta gwada tsa gwal ta nghanja i'i ta sli'agapta ya, tənəña ghəña ghuni, ka'a nda hən. ¹⁵ Ka'a nda hən tama mantsa: Lawala ta ghəña hadik tender, ka mna kuni ta Lfida Gwada Lazglafta na inda mnduha.† ¹⁶ Inda mndu dza'a zlghafta nda nuduf, ka maganaftá lu ta batem, dza'a mbaku. Ama mndu dza'a kwal kul zlghafta, dza'a tsanaghatá Lazglafta ta guma. ¹⁷ Wya niza dza'a marantá gwal ta zlghaftá i'i: Nda hga da, dza'a ghazlay hən ta duhwalha halaway ma mnduha, dza'a gwaday hən ta sana Lfida Gwada. ¹⁸ Dər ksafha hən ta nahadik nda dzvu, dər suha hən ta gruma, had sana skwi dza'a maganata tsi ta hən wa. Dza'a fafanaghafafa hən ta dzvu ta gwal kul dughwanaku, na mbambafta tar, ka Yesu nda hən.

*Vraghuta Yesu ta luwa**Luk 24:50-53, Slg 1:9-11*

¹⁹ Tahula mnanata Mgham Yesu ta tsa gwada ya ta hən, ka klaghatá Lazglafta ta luwa, ka nzanatá tsi nda ga zeghwani.‡ ²⁰ Hahən guli, ka sli'afatá hən ka laghwi da mna tsa Lfida Gwada Lazglafta ya ma inda vli. Ka katu Mgham Yesu ta hən ma mna tsa gwada ya, nlanaghaha ta tsa gwada ya ta hən nda ma magay tar ta mazəmzəm.]

* 16:7 Nghanja ta 14:28. † 16:15 Sina gwal ghunay 1:8. ‡ 16:19 Gray nda Sina gwal ghunay 1:9-11.

Gwada ta sabi da Lukwa

Zrafta Lukwa ta gwadani

¹ Ari n̄erma Tawfilus, nda nd̄agha mnduha ta n̄avata ka vinda gwada ta gh̄nja skwiha ta luta mataba n̄ni. ² Ka vindafta h̄nj manda va skwi n̄gha gwal ta nzakway ka masl̄emts̄eka tsa skwi ya, ta nuta ka gwal mna gwada Lazglafta daga tan̄ta. ³ Ka n̄avata i'i guli ka psa sn̄anta dina ta skwiha ta luta daga tan̄ta n̄ vindaghafta nda tvani a mala da Tawfilus, ⁴ kada sn̄anta ka ta kd̄avakta v̄rda skwiha mutsaf ka ta tagha skwi ta gh̄nani.

I Zakari nda Elizabet

⁵ Mantsa tama, ma fitika nzakwa mgham Hiridus ta ga mgham ta hadika Zudiya, mamu sana mndu ta dra skwi n̄ Lazglafta, Zakari hgani mataba mnd̄era la Abiya mnd̄era gwal ta dra skwi n̄ Lazglafta. Elizabet hga markwa tan̄ ta sabi nda ma mnd̄era la Haruna. ⁶ Tud̄ukwa mndu h̄nj his his ta wa ira Lazglafta. Ta sn̄ay h̄nj ta zlahi Lazglafta nda skwa dzahayhani, had̄ maslivinza ta ks̄ant̄a h̄nj wa. ⁷ Mutsaf a h̄nj ta zwan̄ dekdek wa, kabga ka dz̄agh̄nj Elizabet, lula ima tan̄ guli.

Dza'a n̄atsay ka ta zwan̄ ka duhwala Lazglafta nda Zakari

⁸ Ma sana fitik, ta maga sl̄na tsa dra skwi ya Zakari ta k̄ma Lazglafta, kabga mb̄adagagha mb̄ada fitik n̄ magay mnd̄era tan̄ ta tsa sl̄na ya, ⁹ ka zbapt̄a lu nda vindima ta Zakari n̄ lami da h̄ga Lazglafta da dra urdi manda ya snu gwal ta dra skwi n̄ Lazglafta ta magay. ¹⁰ Magat̄a tsa fitika dra urdi ya, ka sli'aft̄a tsi ka lami da h̄ga Lazglafta da dra tsa urdi ya, ta maḡ d̄amga ta du'a ma bli. ¹¹ M̄a tsa tama, gi ka zlagapt̄a duhwala Lazglafta ta k̄ma Zakari, ka sl̄adata nda ga zeghwa tsa gwir ta dr̄ lu ta urdi ya. ¹² Na gi n̄ghanta Zakari, ka ghudzaft̄a tsi da zl̄nj, sraw vghani. ¹³ «Ma zl̄nj ka ta zl̄nj Zakari, wana tsu'aftsu'a Lazglafta ta nd̄aba dzva gha. Dza'a yagha ya markwa ghuni Elizabet ta zwan̄a zgun n̄ tsanaft̄a gha ta hgani ka Yuhwana, ¹⁴ dza'a rfay ka ta rfu katakata, dagala gwal dza'a rfu ta gh̄nani guli. ¹⁵ Ka mndu dagala dza'a nzakwa tsi ta k̄ma Lazglafta. Had̄ dza'a sa ima inabi d̄er skwi ta ghuya mndu wa. Dza'a nd̄aghund̄agha nda Sulkum nda ghuba daga ma huda mani. ¹⁶ Dza'a nda nd̄agha zwana la Isra'ila dza'a vranakta tsi da Lazglafta Mghama tan̄. ¹⁷ Ta k̄ma ta k̄ma dza'a dza'a tsi nda sl̄nani ta k̄ma Lazglafta nda Sulkum, nda mbraku manda n̄ Iliya n̄ dzranaft̄a* nzaku mataba dadaha nda zwana tan̄, n̄ vranakt̄a gh̄nja gwal ta maga ghwadaka skwi ka n̄erma mnduha. Mantsa ya dza'a payafta† tsi ta mnduha n̄ fata tan̄ ta vgha n̄ Lazglafta,» ka tsa duhwala Lazglafta ya nda tsi. ¹⁸ «Waka yu dza'a sn̄ant̄a skwi mantsa? Wana i'i halata mndu yu, markwa ini guli nda hala,» ka Zakari nda tsi. ¹⁹ Ka tsa duhwala Lazglafta ya zlghanaftawi mantsa: «I'i Gabriyel‡ ya, ta sladu ta k̄ma Lazglafta n̄ maganata sl̄na. Tsatsi ta ghunigihata n̄ gwadgaghata, ka mnaghat̄a tsa Lfida Gwada ya. ²⁰ Ndana tama, wana ka dza'a nuta ka rgha. Lavin̄ta a ka ta gwada ha ka sagha fitika magata tsa skwiha ya wa, kabga zlghaf a ka ta tsa skwi dza'a magaku ma fitikani mnagha yu ya wu,» ka'a.

²¹ Ta nzat̄a mnduha ka kzla saba Zakari, sew sab̄a a wa. Ka ndanu h̄nj ta ndanu: «Nu ta slanaghata ma h̄ga Lazglafta tama?» ka h̄nj. ²² Manda sabani, ka trapt̄a tsi ta gwada nda tskat̄a mnduha, gi ka tsatsaft̄a h̄nj kazlay: Mamu maz̄amz̄am ta slanaghata ma h̄ga Lazglafta k̄'a. Lavin̄ta a ta gwada nda wi nda h̄nj wu, mbaɗa ka mnay nda dzvu n̄ tan̄.

²³ Tahula kd̄uta fitika maga sl̄nani, ka sli'aft̄a tsi ka laghwi dzaghani. ²⁴ Nz̄dava a tahula tsa wu, ka zlghaft̄a markwa tan̄ Elizabet ta huɗi. Ka zat̄a Elizabet ta tili hutaf ta difa vgha. Ka'a mantsa: ²⁵ «Z̄dakatahuɗi ya magiha Mgham Lazglafta, ka skwa hula si nzakwa da ta

* 1:17 Ngha ta Malatsi 4:6 † 1:17 Ngha ta Malatsi 3:23-24. ‡ 1:19 Tsaya duhwala Lazglafta ghunaf lu.

kəma mnduha da, kabga ta ya a yu ta zwanj wa. Ama ka tawatá Lazglafta ta hidahida ta i'i ndana, ka klaghutá tsa hula ya ta ghənja da,» ka'a.

Dza'a nɔtsay ka ta zwanj, ka duhwala Lazglafta nda Mari

²⁶ Ta mamku' a tilani, ka ghunaftá Lazglafta ta duhwalani Gabriyel da sana luwa ta hgu lu ka Nazaret ma hadika Galili, ²⁷ da sana daghali ta hgu lu ka Mari ta dzugu sana mndu Yusufu hgani ta sabə nda ma mndəra la Dawuda. ²⁸ Ka lamə tsi slanaghata: «Zgu tsa, tfaghaghatfa Lazglafta ta wi katakata. Kawadaga Mgham Lazglafta nda kagha,» ka'a nda tsi. ²⁹ Kəbanafta tsa gwada ya ta Mari, «nu mndəra nana ma ga zgu tama,» ka'a ma ghəjani. ³⁰ Ka duhwala Lazglafta nda tsi mantsa: «Ma zlənj ka ta zlənj Mari, zbapzba Lazglafta ta kagha ka tfaghaghatawi. ³¹ Wana dza'a zlg hafzlg ha ka ta hudi, ɲa yata gha ta zwanj zgun, ɲa tsanafta gha ta hgani ka Yesu. ³² Dza'a nzakway ka mndu dagala, dza'a hɔay lu ka Zwanj Lazglafta ta luwa ɲa vlanjta Lazglafta ta ga mgham manda ɲa dzidzani Dawuda. ³³ Dza'a gay ta mgham ta ghənja la Isra'ila ɲa kdəkədzən, kdavakta a tsa ga mghamani ya wu,» ka'a. ³⁴ Ka Mari nda tsa duhwala Lazglafta ya mantsa: «Kinawu ka skwi dza'a magaku mantsa, ya wya ta sna a yu ta zgun wu?» ka Mari. ³⁵ «Sulkum nda ghuɓa dza'a saha ta ghənja gha. Mbrakwa Lazglafta ta luwa dza'a bukwaghamta. Tsaya dza'a kəl lu ka hga tsa zwanj nda ghuɓa dza'a yata ka ya ka Zwanj Lazglafta. ³⁶ Ngha a ka ta zba gha Elizabet si kul faftá lu ta ghənj ta yayni ta zwanj ná, wa'a nda hudi ndana, mamku' a tilani na nda va tsa halatani ya tani ra. ³⁷ Had' sana skwi ta tranaghatá Lazglafta wa,» ka duhwala Lazglafta nda tsi. ³⁸ Yaw, «kwalva Lazglafta i'i, ka maga Lazglafta manda ya mniha ka,» ka Mari. Ka sli'afta duhwala Lazglafta tavatani ka laghwi.

Laghwa Mari nghanaghatá Elizabet

³⁹ Ma va tsa fitik ya, ka sli'aftá Mari misimmisim ka laghwi da sana luwa ta ghwa ma hadika Yahuda da nghanaghatá Elizabet. ⁴⁰ Ka lamə tsi da həga ga Zakari ka ganaghatá tsi ta zgu ta Elizabet. ⁴¹ Na gi snanɲa Elizabet ta ga zgwa Mari, gi ka skalavaftá zwanj ma hudani. Ka ndəghanaftá Sulkum nda ghuɓa ta Elizabet. ⁴² Ka klanjta tsi ta lwi dagala dagala. Ka'a mantsa: «Kagha, nda tfawi ta ghənja kagha mataba mi'aha. Na zwanj ma hudá gha na guli, nda tfawi ta ghəjani. ⁴³ Waka yu mutsa nana ma zdaku kəl mani ma mghama da ka sagha da ini na? ⁴⁴ Nda sna ka ná, ma fitika lama tsa ga zgwa gha ya tsərah da sləmənɲa da, ka skalavaftá na zwanj ma hudá da na da rfu. ⁴⁵ Nda tfawi ta ghənja kagha, kagha ta zlg haftá skwiha mna gha lu ta dza'a magaku kahwathwata daga da Mgham Lazglafta ya.»

Fa laha Mari

⁴⁶ Ka Mari mantsa:
«Ta zləzlvay yu ta Lazglafta.
⁴⁷ Ta taku ɲudufa da da rfu ta ghənja tsatsi mnda mba i'i,
⁴⁸ kabga dɔvafɔva ta nghanɲa ka kwalvani nda hta. Wana daga ndana, nda tfawi ta ghəjani
ka inda zivra mnduha dza'azlay nda i'i,
⁴⁹ kabga dagala ɲərma skwiha magiha Lazglafta nda mbra.
Nda ghuɓa həga Lazglafta.
⁵⁰ Tawa hidahidani ná, nda nza ɲa dəkdek ta ghənja gwal ta zlənjay.
⁵¹ Nda dzvani maranɲa tsi ta mbrakwani, ka ghzliɲjta tsi ta gwal ta gla ghənj, nda ghərɓaku
ma ɲudufa tanɲ.
⁵² Ka slisliɲwiɲjta tsi ta sanlaha ma gwal dagaladagala ta dughurukwa dasu, ka kapanaftá
tsi ta gwal nda hta,
⁵³ ka baghanaftá tsi ta gwal ma maya nda skwiha zdazɔda, ka ghzliɲjta tsi ta gwal gadghəl
ɓɔɔdar.
⁵⁴ Manda ya tanaf tsi ta imi ta sləmənɲ ta dzidzila mu, ka katanjta tsi ta la Isra'ila mnda
maganatá slna,
⁵⁵ ka havaptá tsi ka tawa hidahidani ɲa Abraham nda inda zivrani tani ɲa dəkdek,» ka'a.

⁵⁶ Ka nzatá Mari kawadaga nda Elizabet ta kla tili hkən, tahula tsa ka vraghutá tsi dzaghani.

Yagatá Yuhwana

⁵⁷ Mantsa, ka sagha fitika dgakwa Elizabet, ka yatá tsi ta zwanja zgun. ⁵⁸ Ka snanjá sləvdahani nda la tanj ta tsa njərma zdaku magana Lazglafta ya, ka sli'adaghatá hən gwaftá rfu kawadaga nda tsi. ⁵⁹ Badu matghasa fitik manda dgatani, ka sli'adaghatá hən nja tsanató fafada zwanj. Ka kumə hən ta tsanaftá hgani ka Zakari manda va hga dani. ⁶⁰ «Mantsa a dza'a hga lu wu, Yuhwana hgani,» ka mani. ⁶¹ «Had mndu mataba mndəra ghuni tsanaf lu ta mndərga tsa hgu ya wu,» ka hən nda tsi. ⁶² Ka dawarjta hən nda dzvu da dani: «Waka ka ta kuma tsanaftá hgu na?» ka hən nda tsi. ⁶³ Klagidighawa aluha, ka Zakari nda dzvu. «Yuhwana hgani,» kə'a vindaftá hga tsa zwanj ya. Inda tanj demdem ka ndərmim hən.

⁶⁴ Gi hadahada, ka zlrəglaftá Zakari ta gwada tsəleŋ, ka zləzlvə Lazglafta. ⁶⁵ Ka ksafatá tsi ka zləj ta inda sləvdahani. Ka rusu lu ta inda tsa skwiha ya ma inda vli ta ghwá ma hadika Zudiya. ⁶⁶ Inda mndu ta snanjá tsa gwada ya, ta ndanu ta ghənjani kazlay: Kinawu dza'a nzakwa tsa zwanj ya tama kə'a? «Zlah dza'a nzakway ka mndu dagala, kabga kawadaga Lazglafta nda tsa zwanj ya,» ka hən.

Zləzlvay Zakari ta zdakwa Lazglafta

⁶⁷ Tsa Zakari dani ma tsa zwanj ya kay, ka ndəghanaftá Sulkum nda ghuḅa, ka zraftá tsi ta mna skwi dza'a magaku: ⁶⁸ «Zləzlvama Mgham Lazglafta la Isra'ila kabga saghani da katarjta mnduhani, ka varatá tsi ta hən.

⁶⁹ Ka sladamatá tsi ta mnda

mba mndu nda mbra ta sabi

ma zivra Dawuda ta nzakway ka kwalvani,

⁷⁰ manda ya mnigij tsi nda ma wa la anabi daga ghalya kazlay:

⁷¹ Dza'a mbaghunafmba yu ma dzva ghumaha ghuni,

nda ya da gwal ta dra kaghuni kə'a.

⁷² Mantsa ya, maranənjmara ta tsa tva hidahidani ya ta dzidziha mu,

ka havaktá tsi ka tsa dzratá wani nda ghuḅa ya, §

⁷³ manda ya wadana tsi ta dzidza mu Abraham,

⁷⁴ «Dza'a mbaghunafmba yu ma dzva ghuma ghuni,

kada lavinjta kuni ta ksanató slna kul had zləj,

⁷⁵ nja nzata ghuni ka gwal nda ghuḅa,

gwal tdukwa ta kəmani ma inda kdavakta hafa mu.»

⁷⁶ Kagha zwanj da, anaba Lazglafta ta luwa dza'a hga lu ta kagha.

Kagha dza'a tinlaghuta ka mgham nja fadanatá tvi,

⁷⁷ nja snanamtá mnduhani kazlay:

dza'a mbay ta hən ma platá dmakwa tanj kə'a.

⁷⁸ Dagala tawa hidahida nda zdaku da Lazglafta mu kəl tsi ka vlagatá tsuwadəkani manda

fitik ta safi

gavzlazlanj, ka sagha da amu daga ta luwa,

⁷⁹ nja tsuwadəkaku ta ghənja gwal ta nzaku ma grusl,

nda gwal ta nzaku ta wa hđak ma sulkuma mtaku,

nda ya nja pgha səla mu ta tva zdaku,» ka'a.

⁸⁰ Mbadá tsa zwanj ya ka glaku, ka sgaku mbrakwani ma Sulkum, ka nzatá tsi ma mtak ha ka sagha fitik kəl tsi ka maranjta nzakwani banjuwa da la Isra'ila.

2

Yagatá Yesu Mat 1:18-25

§ 1:72 Ngha ta Levitik 26:42.

¹ Ma tsa fitik ya, ka mnaftá mgham Sezar Agustus ta zlahu kazlay: Vindaftá mbsaka inda mnduha ma dzva Ruma kə'a. ² Ma fitika nzakwa Kiriniyus ka ñumna ta hadika Siri zrafta tsa tanja mbədaftá mbsaka mnduha ya. ³ Inda mnduha ka sli'i həñ da vinda hga tan ma luwa tan. ⁴ Ka sli'aftha Yusufu ma luwa Nazaret ta hadika Galili, ka ñladaftá tsi da luwa Batlehem ma hadika Zudiya ta nzakway ka luwa kəl lu ka yatá mgham Dawuda. Lafla da hada kabga sabə ma mndəra Dawuda tsatsi. ⁵ Ka laf tsi kawadaga nda makumidzani Mari nda hudi ya, da vinda hga tan. ⁶ Manda bhadaghata tan da hada, ka sagha fitika dgakwa Mari. ⁷ Ka yatá tsi ta zumalani ka zwanja zgun, ka mbsamtá tsi ma lgut ka hananamta ma tsu'an, kabga mutsaf a həñ ta həga nzakwa matbay wa.

Mnay duhwala Lazglafta ta Lfida Gwada ña gwal ngha rini

⁸ Tsaw ma va tsa luwa ya mamu gwal ta ngha rini, ta hani ma mtak ta ngha rina tan. ⁹ Ka zlagaptá duhwala Lazglafta ta kəma tan, ka wanaftá tsuwadaka glakwa Lazglafta ta həñ. Ka ksafatá zləñ ta həñ katakata. ¹⁰ «Ma zləñ kuni ta zləñ, kabga Lfida Gwada dza'a nzakway ka skwa rfu dagala da inda mnduha sagha yu da mnaghunata. ¹¹ Gita yəgaghunata lu ta mnda mba mndu ta nzakway ka Kristi ma luwa Dawuda. ¹² Wya ñizla dza'a kəl kuni ka tsəmafta: Dza'a slanaghasla kuni ta vzi'uwa mbsam lu ma lgut ka hananamta ma tsu'an,» ka duhwala Lazglafta nda həñ. ¹³ Ka gi sli'agatá ndəghata sanlaha ma duhwalha Lazglafta ta luwa ñərbisl slanaghatá tsa turtuk ya. Ka zləzlvu həñ ta Lazglafta. Ka həñ mantsa: ¹⁴ «Glaku ña Lazglafta ta luwa, zdaku ta ghəña hadik mataba mnduha dvu tsi.»

Sli'a gwal ngha rini da luwa Batlehem

¹⁵ Manda vraghuta tsa duhwalha Lazglafta ya ta luwa, ka tsa gwal ngha rini ya mataba tan mantsa: «Mbadma da luwa Batlehem ka nghanata mu ta tsa skwi ta maguta mnama lu ya,» ka həñ. ¹⁶ Ka sli'afatá həñ ka laghwi misimmisim, ka slanaghatá həñ ta i Mari nda Yusufu nda tsa zwanja vzi'uwa ya hananam lu ma tsu'an*. ¹⁷ Tahula nghanja tan, ka rusu həñ ta skwi mnana lu ta həñ ta ghəñ tsa vzi'uwa ya. ¹⁸ Ka ndərmim inda gwal ta sna tsa skwi ta mnə gwal ngha rini ña tan ya nda ndərmima. ¹⁹ Ka ñanatá Mari ta inda tsa skwiha ya ma ghəñani ka ndanu ta ghəñani. ²⁰ Ka vraghutá tsa gwal ngha rini ya dzagha tan nda vla glaku nda zləzlvu ña Lazglafta ta ghəña inda skwi sənəñ həñ, ka nghanjá həñ manda va skwi ya mnana lu ta həñ ya. ²¹ Ta matghasa fitik ña tsanatá fafada tsa zwanja ya, ka tsanaftá lu ta hgu ka Yesu, tsa hgu mna duhwala Lazglafta ma kdaku mani ka zlglaftá hudani ya.

Marantá Yesu ma həga Lazglafta

²² Kdatá tsa fitika ghubata Mari manda ya ta mnə zlahu Musa ya, ka klaghatá i Mari nda Yusufu ta tsa zwanja ya da Ursalima ña vlanjá Lazglafta. ²³ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Inda zumali ka zwanja zgun† ná, ña Lazglafta ya kə'a ya. ²⁴ Ka dranaftá həñ ta Lazglafta ña pla ghəñ ta «kukuha his ka zwana ghərbu' ‡ his a tsi» manda ya nda vinda ma zlahu Mgham Lazglafta.

Rfay Saminu ta Lazglafta

²⁵ Ma tsa fitik ya, mamu sana mndu ma Ursalima Simeyuna hgani. Tsa mndu ya ná, tdukwa mndu ya, ta snay ta gwada da Lazglafta. Ta kzlaykzlay ta mnda mba la Isra'ila. Kawadaga Sulkuma Lazglafta nda tsi guli. ²⁶ Si mnananmna Sulkum nda ghuba kazlay: Had dza'a mtuta karaku ka ta ngha a tsi ta ghunatá mnda Lazglafta ta nzakway ka Kristi wu kə'a. ²⁷ Ka ghunaftá Sulkum nda ghuba da həga Lazglafta, ta kladaghatá i dani nda mani ta Yesu ña kdinja magatá skwi manda ya mna zlahu ña magay. ²⁸ Ka tsu'afatá tsatsi ta tsa zwanja ya ma dzvani, ka rfu tsi ta Lazglafta. Ka'a mantsa: ²⁹ «Ndana tama mghama da, nda kda magatá slna gha, zlanzla ta kwalva gha,

* 2:16 Ngha ta Lukwa 2:7. † 2:23 Ngha ta Sabi 13:2, 12, 15 nda Mbsak 18:15-16. ‡ 2:24 Ngha ta Zlahu 12:8.

ka 6hata tsi nda vghata zɔaku manda ya mna ka,
³⁰ kabga nda ngha yu nda ira ɔa ta mbaku vla ka,
³¹ mbaku ya payaf ka ɔa inda mnduha demdem.
³² Tsuwadək ya ɔa inda mndɔra mndu.

Tsatsi dza'a klaktá glaku ɔa mnduha gha la Isra'ila.»

³³ Ka va ndɔrmim i dani nda mani ta skwi ta gwadɔ lu ta ghɔɔa tsa zwan ya. ³⁴ Ka tfanaghatá Simeyuna ta wi ta hɔɔ. Ka'a nda Mari mantsa: «Nana zwan na ná, dza'a klakla ta zɔmbaku, nda sli'afɔa ɔa ndɔghata sanlaha ma mnduha ma la Isra'ila. Dza'a nzakway ka ɔizla daga da Lazglafta, ɔa husanɔani ta sanlaha ma mnduha. ³⁵ Dza'a tuzigiɔ tuza ta skwi ma ɔudufa mnduha. Vɔɔda kagha guli ɔa nzakwa ɔudufa gha manda skwi sligla lu nda kafay,» ka'a nda Mari mani ma tsa zwan ya.

Rfay Ana ta Lazglafta ta ghɔɔa Yesu

³⁶ Mamu sana marakw ka anabi nda hala katakata, Ana hgani, makwa Fanuwal ma mndɔra la Asira. Ndɔfán yeya vaku maga tsi nda zɔ'al manda laghani da mndu, ³⁷ ka nzaku tsi ka wadgu. Tghasmbasak fwad mida imani. Ma hɔga Lazglafta ta nzakwa tsi ta ksanatá slna nda fitik tani nda rvidik tani, nda ma maga du'a nda suma. ³⁸ Bhadaghata tsatsi guli, ma va tsa fitik ya, ka zɔzɔlvu tsi ta Lazglafta, ka mnɔ tsi ta gwadɔ ta Yesu ɔa inda gwal ta kzla mbakwa Ursalima.

Glakwa Yesu ma luwa Nazaret

³⁹ Tahula kɔɔnta i Yusufu nda Mari ta maga skwi ya mnɔ zɔlaha Lazglafta, ka vraghutá hɔɔ da luwa tan ma Nazaret ta hadika Galili. ⁴⁰ Ka glaku tsa zwan ya, ka sifaku tsi, dagala difil ma ghɔɔani, kawadaga zɔakwa Lazglafta guli nda tsi.

Yesu ma hɔga Lazglafta ma Ursalima

⁴¹ Inda vaku i dani nda mani ma Yesu ta dza'a da skala Pak ma Ursalima. ⁴² Magatá ima tsa zwan ya ghwanɔpɔɔ his, ka ɔlaghatá tsi kawadaga nda i dani nda mani da Ursalima da tsa skala Pak ya manda ya snu hɔɔ ta magay. ⁴³ Tahula kɔɔatá tsa skalu ya ta vru hɔɔ dzagha, ta tsaghutá Yesu ta vgha nda hɔɔ ka nzaghuta ma Ursalima kul snanɔá i dani nda mani. ⁴⁴ Ba ta mbada hɔɔ kawadaga nda grahani ka hɔɔ sizlay. Tekulemes vagha tan ta mbada, ka zbɔ hɔɔ mataba mndɔra tan nda grahani, lay ngha a hɔɔ wa. ⁴⁵ Trapta tan ta pahay, ka vraghutá hɔɔ pahay ma Ursalima. ⁴⁶ Baɔu mahkɔna fitik, ka slanaghatá hɔɔ ma hɔga Lazglafta ta nzaku mataba gwal tagha zɔlaha ɔa mnduha, ta sna skwi ta mnɔ hɔɔ, ta dza'a nda ɔawanɔa da hɔɔ guli. ⁴⁷ Faflara, ka tsa gwal ta sna tsa zɔghawi ta zɔghɔ tsi nda tsa snanɔá skwani ya. ⁴⁸ Na ghur nganɔá i dani nda mani, ka ndra'u hɔɔ nda ndra'uwa. «Sagɔɔ, nu kɔl ka ka maganɔatá skwi mandana? Hɔɔfa ta anɔni nda da gha na tɔklɔk ta psa kagha,» ka mani nda tsi. ⁴⁹ «ɔaw kaghuni ta i'i ta psay na? Sna a kuni kazlay: Dza'a nzɔ ma hɔga da ɔa yu ta nzaku kɔ'a ra?» ka'a nda hɔɔ. ⁵⁰ Tsɔɔɔɔ, sna a hɔɔ ta tsa skwi ta mnɔ tsi ɔa tan ya wa. ⁵¹ Mantsa tama, ka snatá tsi ta gwadɔ tan, ka sli'afɔa tsi kawadaga nda hɔɔ, ka valaghata da Nazaret. Ka ɔanatá mani ta inda tsa skwiha ya ma ghɔɔani. ⁵² Ka glaku Yesu, ka sgaku difilani, ka zɔɔganatá nzakwani ta Lazglafta nda mnduha tani.

3

Mbɔɔanafwa mbɔɔa ta nzakwa ghuni ka Yuhwana nda mnduha

Mat 3:1-12, Mak 1:1-8, Yuh 1:19-28

¹ Ta Maghwanɔpɔɔ hutafa vakwa Tiber Sezar ta pala, ta nzakwɔ Pwanɔs Pilat ka ɔumna ta hadika Zudiya, ta gɔ Hiridus ta mgham ta hadika Galili, ta gɔ zwanamani Filip guli ta mgham ta hadika Iture nda hadika Trakunita, ta gɔ Lisaniya guli ta hadika Abilena. ² Ma tsa fitik ya guli, i Hana nda Kayifa mali ta ghɔɔ gwal dra skwi ɔa Lazglafta. Ka sagha gwadɔ Lazglafta da ghɔɔa Yuhwana zwanɔa Zakari ma mtak. ³ Ka sli'afɔa Yuhwana ka laghi da ra inda luwa ta wanafɔa ghwa Zurdeɔ nda hagaku, ka'a mantsa: «Mbɔɔanafwa mbɔɔa ta nzakwa ghuni, ka magaghunafɔ lu ta batem, ka plighunista Lazglafta ta dmakwa ghuni,» ka'a.

⁴ Manda ya nda vinda ma deftera anabi Isaya kazlay:
«Lwa tsa mndu ya ta snu lu ta gugudaku ma mtak kazlay:
payanawa paya ta tvi ŋa Mgham,
ka lele'anata kuni kə'a.

⁵ Ka saŋamta lu ta inda vli ka didiŋa,
ka tasiŋta lu ta inda ghwá nda kudunurha, ka dayapta lu ta skwi ka ghulunud,
ka payanata lu ta hurabasl ta tvi,

⁶ ŋa nghanŋta inda mnda sɛla ta mbaku da Lazglafta*.»

⁷ Ka mnə tsi ŋa tsa mnduha ta sli'adaghata rutututa da maga batem da tsi ya. Ka'a mantsa: «Mndəra la mupuhwa, wa ta mnaghunata kazlay: Hwayawahwaya ta basa ŋuduf ta sagha ta kəma kə'a na? ⁸ Magawamaga ta slna ya ta maraŋta mbədatá nzakwa ghuni, ka zlaŋta kuni ta mnay ma ghəŋa ghuni kazlay: Abraham ná, dzidza ŋni ya, kə'a. Ka yu ta mnaghunata ná, laviŋlava Lazglafta ta nanaftá ya palaha ya ka zwana Abraham. ⁹ Daswa ka kuni! Nda ghada kapatá slpada ŋa tsinŋá fu daga ta slrəŋ. Inda fu ya kul zdaku yakwani, dza'a tsinŋta lu ka vzamta ma vu,» ka'a.

¹⁰ Ka dəmga nda Yuhwana mantsa: «Nu ta raku ŋa magay ŋni tama?» ka həŋ. ¹¹ Ka'a nda həŋ mantsa: «Mndu ya his lgut da tsi, ka dganapdga tsi nda mndu ya kul had tsi da tsi. Mndu ya mamu skwa zay da tsi guli, ka maga tsi mantsa ya,» ka'a.

¹² Ka sli'adaghatá gwal ta tska dzumna guli, ŋa maganafta Yuhwana ta batem ta həŋ, ka dawə həŋ da tsi: «Maləm, nu ta raku ŋa magay aŋni guli?» ka həŋ. ¹³ Ka'a nda həŋ mantsa: «Ma daw kuni ta skwi da mndu ka malaghutá ya tsaf lu,» ka'a nda həŋ. ¹⁴ «A ki aŋni, nu ta raku ŋa magay ŋni?» ka La sludzi dawəŋta guli da tsi. Ka'a nda həŋ mantsa: «Ma mbrəh kuni ta mndu ŋa vlaghunata skwi, rfawa ta rfu nda kuraghuta skwi ta plaghunata lu,» ka'a.

Mndu ta malaghuta ka Yuhwana

¹⁵ «Zlah Kristi a na mndu na ri,» ka mnduha nda Yuhwana, kabga nda fa ghəŋa taŋ ka kzla saghani. ¹⁶ Ka'a nda həŋ mantsa: «I'i ná, nda imi ta magaghunafta yu ta batem, ama mamu mndu ta sagha ta malaghutá i'i nda mbraku. Slaghu a i'i ka plinŋá zu'a babahani wa. Tsatsi, dza'a magaghunafmaga ta batem nda Sulkum nda ghuɓa nda ya nda vu. ¹⁷ Nda ŋatá kuwatavihi ma dzvani, dza'a vihapviha ta hyani, ŋa tskamtani ma gvurani, ŋa driŋtani ta sabatbat nda vu kul mtavata,» ka'a nda həŋ demdem. ¹⁸ Mantsa ya ka Yuhwana ta mna Lfida Gwada ŋa mnduha, ka dza'a nda vla ndəghata hidakuha ŋa taŋ.

Tsamta Hirudus Aŋtipas ta Yuhwana ma gamak

¹⁹ Ka dvanaghatá Yuhwana ta mgham Hiridus ta ghəŋa klugudunustani ta Hiridiya markwa zwaŋamani Filip, nda ya ta ghəŋa ndəghata sanlaha ma ghwadaka skwi ta magə tsi. ²⁰ Ka ksamtá tsi ta Yuhwana da gamak, ka sganaghata ta ghəŋa tsa ghwadaka skwi ta magə tsi ya.

Maganaftá batem ta Yesu

Mat 3:13-17, Mak 1:9-11

²¹ Manda ya ta maganafta Yuhwana ta batem ta mnduha, ka lagha Yesu ka maganaftá lu ta batem guli. Ta ndəbu tsi ta dzvu, ka gunatá luwa buwaŋ, ²² ka saha Sulkum nda ghuɓa ta ghəŋani manda ghərbu' ta nghə mnduha. Mantsa, ka snaku lwa Lazglafta daga ta luwa ta mnay kazlay: Kagha Zwaŋa dā dvu yu ma hyahya ŋudufa dā†, ka'a.

Mndəra la taŋ ma Yesu

Mat 1:1-17

²³ Ta magay ima Yesu ta hkən mbsak ta zlaftá tsi ta ksa slnani. Manda va ya ta ndanu mnduha kazlay: Zwaŋa Yusufu ya kə'a ya, wya mndəra taŋ: Yusufu, Yusufa Heli, ²⁴ Hela Matat, Matata Levi, Levi Malki, Malki Zanay, Zanaya Yusufu, ²⁵ Yusufa Matatiyas, Matatiyasa Amus, Amusa Nahum, Nahuma Hesəla, Hesəla Nagay, ²⁶ Nagaya Mahat,

* 3:6 Ngha ta Isaya 40:3-5. † 3:22 Ngha ta Zabura 2:7 nda Isaya 42:1.

Mahata Matatiyas, Matatiyasa Samayiŋ, Samayiŋa Yusek, Yuseka Yuda,²⁷ Yuda Yuwana, Yuwana Resa, Resa Zwarubabel, Zerubabela Salatiyel, Salatiyela Neri,²⁸ Nera Malki, Malki Adi, Adi Kasam, Kasama Elmadama, Elmadama Yera,²⁹ Yera Dzesuwa, Dzesuwa Eliyezer, Eliyezera Yurima, Yurima Matat, Matata Levi,³⁰ Leva Simeyuna, Simeyuna Yudah, Yudaha Yusufu, Yusufa Yunam, Yunama Iliyakim,³¹ Iliyakima Meleya, Meleya Mena, Mena Matat, Matata Natan, Natanja Dawuda,³² Dawuda Yesay, Yesaya Ubed, Ubeda Buwaz, Buwaz Sala, Sala Nasuŋ,³³ Nasuŋa Aminadap, Aminadapa Admin, Admina Arni, Arni Hesərüm, Hesruma Fares, Faresa Yuda,³⁴ Yuda Yakubu, Yakubu Izak, Izaka Abraham, Abraham Tera, Tera Nahur,³⁵ Nahura Seruk, Serukwa Ragaw, Ragawa Falek, Faleka Eber, Ebera Sala,³⁶ Sala Kayinam, Kayinama Afaksad, Afaksada Sema, Sema Nuhu, Nuhwa Lamek,³⁷ Lameka Matusalah, Matusalaha Inuk, Inukwa Yered, Yereda Maleleyel, Maleleyela Kayinan,³⁸ Kayinana Inus, Inusa Set, Seta Adamu, Adamu ya Zwanja Lazglafta.

4

Dzəghaŋta halaway ta Yesu

Mat 4:1-11, Mak 1:12-13

¹ Ta vragaptá Yesu ma ghwa Zurdeŋ, nda ndəgha nda Sulkum nda ghuba. Ka wawu tsa Sulkum ya ma mtak,² fitik fwad mbsak zaŋ a ta skwa zay wa. Ka dzəghaŋtá halaway. Tahula luta tsa fitikha ya, ka kuzlanaftá maya.³ Ka halaway nda tsi mantša: «Ka Zwanja Lazglafta ka katsi, mnanamna ta na pala na, ka navapta tsi ka buradi,» ka'a.⁴ Ka Yesu mantša: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Nda skwa zay kweŋkweŋ yeya a ta nzakwa mndu ta nzaku nda hafu wu kə'a,» ka Yesu.*⁵ Ka kladaftá halaway ta Yesu ta wa lilwa, ka gi maranató tsi ta inda za mgham ma ghəŋa hadik.⁶ Ka'a nda tsi mantša: «Dza'a vlaghavla yu ta inda na mbraku nda glaku ma na ghəŋa hadik na, kabga klafkla lu ka vlihata ma dzva da. Lavijlava yu ta vlarjtá mndu ya ta dvu yu guli.⁷ Ka tsəlba tsəlba ka ma ghuva da, ta vlaghavla yu,» ka'a.⁸ Ka Yesu nda tsi mantša: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: ma ghuva Mgham Lazglafta gha dza'a tsəlba ka ta tsəlbu, ka maganató slnani turtukwani†,» ka'a.⁹ Ka kləglaghatá halaway ta Yesu da Ursalima, ka kladafta ta bdəma həga Lazglafta ka sladanata. Ka'a nda tsi mantša: «Ka si Zwanja Lazglafta ka katsi, vzada vgha gha hadna, kabga nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: ¹⁰ Dza'a mnanamna ta duhwalhani ta luwa ŋa nghapta ka kagha kə'a.¹¹ Ka'a guli na: "Ŋa tsu'afra taŋ ta kagha ma dzva taŋ, yagha pala da dzughusta ta səla"» ka'a‡.¹² Ka Yesu nda tsi guli mantša: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: ma dzəghə ka ta Mgham Lazglafta§ gha dekdek kə'a,» ka'a.¹³ Kdəkwa halaway ta dzəghaŋta nda inda tsa skwiha kavghakavgha ya, ka zlanavatá tsi ka laghwi ŋa badu ma sani guli.

Kwalaghutá Yesu ma Nazaret

Mat 4:12-17, Mak 1:14-15

¹⁴ Ta sli'afra Yesu ka laghwi ta hadika Galili nda ndəgha nda mbrakwa Sulkum nda ghuba. Ka tuta hgani ma inda vli ta wanaftá tsa vli ya.¹⁵ Ka tataghə tsi ta skwi ma həga tagha skwa la Yahuda, ka ghubu mnduha.

Zrafta Yesu ta slnani ma Galili

Mat 13:53-58, Mak 6:1-6

¹⁶ Ka sli'afra tsi ka Laghwi da Nazaret, luwa ta glakwani. Ka lamə tsi da həga tagha skwa la Yahuda badu sabat* manda ya snu tsi. Ka sli'afra tsi ŋa dzaŋaftá skwi ma defteri.¹⁷ Ka klaftá lu ta deftera anabi Isaya ka vlarjta. Ka plarjtá tsi, ka slanaghatá tsi ta vli vindaf lu kazlay:

¹⁸ «Kawadaga Sulkuma Lazglafta nda i'i ŋa vlihatá mbraku.

Zbapzba Lazglafta ta i'i ka tfidaghatawi ŋa mnanatá Lfida Gwada ta gwal ka pdu, ghunafghuna ta i'i ŋa mnanatá gwal habaf lu kazlay: Palaghunisपाला lu kə'a,

* 4:4 Ngha ta vrafta ta Zlahu 8:3. † 4:8 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:13-14. ‡ 4:11 Ngha ta zabura 91:11-12.

§ 4:12 Vrafta ta Zlahu 6:16. * 4:16 Ngha ta Sabi 20:10.

ɲa gwanɲntá ira gwal nda ghulpa,
 ɲa zlu'agapta dá ta gwal raghwana lu,
¹⁹ ɲa snanamta dá ta mnduha ta vaku
 dza'a sagha zdakwa Lazglafta[†]» kə'a.

²⁰ Manda kdɲntani ta dzaɲafta, ka mbsaftá tsi ka vɲɲntá kwalva ma tsa hɛga ya, ka nzadatá tsi. Ka pghaftá inda tsa mnduha ma tsa hɛga tagha skwa la Yahuda ya ta iri tida: ²¹ Ka Yesu nda hɛɲ mantsa: «Nana gwada Lazglafta snɲ kuni nda sləmɲɲa ghuni gita na ná, nda kda magatani ka ɲa ghuni,» ka'a. ²² Inda tsa hahɛɲ ma tsa vli ya ka zdəganatá tsi ta hɛɲ, ka ndərmim hɛɲ ta tsa gwada zdaku ta sabə ma wani ya. Ka hɛɲ mantsa: «Zwaɲa Yusufu a na mndu na kay tsawa,» ka hɛɲ. ²³ Ka Yesu nda hɛɲ mantsa: «Nda sna yu dza'a mnay kuni ta mahdihdi ta ghɛɲa i'i kazlay: Ka duhtur ka katsi ná, mbanafmba ta ghɛɲa gha kagha ka ghɛɲa gha kə'a. Ka kuni dza'azlay nda i'i guli, “magamaga hadna ma luwa gha ta tsa skwiha snɲ ɲni ta magə ka ma Kafarnahum ya”» kə'a. ²⁴ «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, had'lu ta tsu'afta hmətət ta dər wati ma anabi ma luwani wa, ka Yesu sganaghatá hɛɲ. ²⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma fitika nzakwa anabi Iliya, si nda ndəgha wadguha ma Isra'ila, ka ghwalutá luwa ka vaku hkən nda tili mku', ka slatá maya dagala ta hadika Yahuda, ²⁶ Má ɲa ghunafta lu ta Iliya ɲa katanɲa ya dər turtuk ma tsa wadguha la Yahuda ya, ka ghunaftá lu katanɲá sana markwa wadga ma luwa Sarepta ta hadika Siduɲ. ²⁷ Ma fitika nzakwa anabi Alisa guli, si nda ndəgha gwal nda rdá mndu ta hɛɲ ma Isra'ila, had'ya mbanaf lu dər turtuk mataba taɲ wu, Na'ama mnda la Siri[‡] yeya mbanaf lu.»

²⁸ Ka basaftá hɛɲ ta ɲuduf demdem ma tsa hɛga tagha skwa La Yahuda ya, manda snanɲa taɲ ta tsa gwada ya. ²⁹ Ka sli'aftá hɛɲ, ka ksagaptá Yesu ma hudá luwa, ka kladapta ta wa lilwa tsa ghwá baf hɛɲ ta luwa taɲ tida ya, ma ɲa sliɲwidiɲta, ³⁰ ka tsəhaptá Yesu ta vghani mataba taɲ ka laghwani.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda ksa da duhwala halaway

Mak 1:21-28

³¹ Ka laha tsi da luwa Kafarnahum ta hadika Galili. Bađu sabbat, ka taghə tsi ta skwi ɲa mnduha. ³² Ka ndərmim lu ta tsa tagha skwani ya, kabga nda sgit ma tsa gwadani ya. ³³ Ma tsa hɛga tagha skwa taɲ ya, mamu sana mndu ksu duhwala halaway mataba taɲ. Ka sli'aftá tsi nda lili. ³⁴ «Aya! Yesu zwaɲa la Nazaret, nu gwada gha nda aɲni sagha ka da zada aɲni? Wya nda sna yu mndu nda ghuɓa daga da Lazglafta kagha kə'a, ka'a» ³⁵ «Haf wa gha, sapsa ma na mndu na!» ka Yesu dvanaghata. Gi ka slanatá tsa duhwala halaway ya ta tsa mndu ya mataba tskatá mnduha, ka saghu tsi mida kul balanata. ³⁶ Ka tsutá ɲudufa mnduha demdem, ha ka dadawu hɛɲ mataba taɲ kazlay: Nu mndərga nana ma skwi? Na gi dvanaghatani nda sgit nda mbraku ta duhwala halaway ná, gi saghwa taɲ, ka hɛɲ. ³⁷ Ka tutá hgani ma inda vli ta wanaftá tsa vli ya.

Mbanafta Yesu ta gwal kul dughwanaku

Mat 8:14-17, Mak 1:29-34

³⁸ Manda sli'agapta taɲ ma hɛga tagha skwa la Yahuda, ka laghu hɛɲ da Simuɲ. Ta lagha hɛɲ ta basə ɲudidar midza Simuɲ katakata. Ka ndəbu lu ta dzvu da Yesu ɲa katanɲá tsa marakw ya. ³⁹ Ka bukudanaghatá tsi ta tsa marakw ya, «zliɲzla!» ka'a nda ɲudidar, ka zliɲntá tsi. Gi hadahada ka sli'aftá tsa marakw ya ka maganata skwa zay ta hɛɲ.

⁴⁰ Manda dədata fitik, ka hɲadaghatá gwal nda mnduha taɲ kul dughwanaku da dɲɲwaha kavghakavgha ta hɛɲ da Yesu, ka fafanaghatá tsi ta dzvu ta hɛɲ, ka mbambanaftá hɛɲ. ⁴¹ Ka sli'agaptá duhwala halaway guli nda lili ma ndəghata mnduha. Ta sli'agaptá hɛɲ, ka hɛɲ mantsa: «kagha ná, Zwaɲa Lazglafta ka,» ka hɛɲ nda tsi. Ka davanaghatá Yesu ta hɛɲ, ɲa hanaftá wi ta hɛɲ, kabga nda sna hahɛɲ kazlay: Tsatsi Kristi kə'a.

[†] 4:19 Ngha ta Isaya 61:1-2. [‡] 4:27 Ngha ta 2 Mghamha 5:1-14.

Sli'a Yesu da mna Lfida Gwada ma luwa Zudiya

Mak 1:35-39

⁴² Na tsadakwa vli, ka sabə Yesu ka laghwi da mtak. Ka sli'aftá mnduha ka zbay, ka slanaghatá hən, ka kumə hən ta njanata yaha lavaghwi tavata hən. ⁴³ Ka Yesu mantsa: «Dina guli ka mnananta da ta Lfida Gwada ta ghəja ga mghama Lazglafta ta sana luwaha, kabga tsaya kəl Lazglafta ka ghunighata,» ka'a nda hən. ⁴⁴ Ka sli'aftá tsi ka laghwi. Ka va rə tsi ta vli ta mna tsa Lfida Gwada ya ma inda həga tagha skwa la Zudiya.

5

Hgafta Yesu ta tənɗa duhwalhani

Mat 4:18-22, Mak 1:16-20

¹ Ma sana fitik ta nzaku Yesu ta wa drəf ma Genezaret, ka va sli'adaghata dəmga dliwis slanaghatata nja sna gwada Lazglafta da tsi. ² Ka nghanɗa tsi ta kwambaluha his ta wa tsa drəf ya, sli'agaghu gwal tuma klipi mida ka laghu ghwaɗa kadəja tən. ³ Ka sli'aftá Yesu ka lamə da sani ma tsa kwambaluha ya, ta nzakway ka nja Simuɗ. «Gavadanam gava kwitikw nda ma huda drəf,» ka'a nda Piyer. Ka nzagaptá tsi mida ka tagha skwi nja mnduha.

⁴ Manda kdakwani ta gwada, «Gavadanamwa gava ta kwambalu da takataka drəf, ka wudadata kuni nda graha gha ta kadəja ghuni nja tuma klipi,» ka'a nda Simuɗ. ⁵ Ka Piyer mantsa: «Mghama da, kurzlij hana nni ta tumay, lay mutsaf a nni wa. Yaw, dza'a vzadavza nni tama ta gwada gha» ka'a nda tsi. ⁶ Ka vzadatá hən, ka waftá tsi ta ndəghata klipiha ta malaghutá mbraku ka kuma ratsinjá kadəja tən. ⁷ Ka kəməts hən ta sanlaha ma graha tən ma sana kwambalu nja sagha katanɗa hən. Ka sagha tsahaya, ka ndaghanaftá hən ta tsa kwambaluha tən ya his his, ha ka kumə tsa kwambaluha tən ya ta zamta da imi. ⁸ «Mghama da! laghula gha tavata i'i kabga mnda dmaku yu,» ka Simuɗ Piyer tsəlbata ma ghuvu Yesu nghan tsi ta tsa skwi ya. ⁹ Tsaw si hlulha zlən ta i Piyer nda grahani ta ghəja tsa mandərmima tuma klipi maga hən ya. ¹⁰ Mantsa ya hluta tsi ta i Yakubu nda Yuhwana ta nzakway ka zwana Zebedi ta gwaftá vgha nda i Simuɗ ya guli. Ama ka Yesu nda Simuɗ mantsa: «Ma zlən ka, daga ndanana, mnduha dza'a ka hlakta,» ka'a nda tsi. ¹¹ Manda vranakta tən ta tsa kwambaluha ya ta wa sgam, sdak zlanavazla hən ta inda skwiha tən ka laghwi mista Yesu.

Mbanafta Yesu ta sani mndu nda rda mndu tida

Mat 8:1-4, Mak 1:40-45

¹² Ma sana fitik ma nzakwa Yesu ma sana luwa, ka lagha sana mndu ksu rda mndu. Na gi nghanɗani ta Yesu, ka zləmbatá tsi zlumbruh ma ghuvani ka ndəba dzvu. «Mghama da, ka ta kumay ka laviɗlava ka ta mbidifta ka nzakwa yu nda ghuba,» ka'a. ¹³ Ka fadapta Yesu ta dzvani ka ksənɗa. Ka Yesu mantsa: «Ta kumay yu ta mbafta gha, mbafimba gha,» ka'a. Gi hlets mbaftá ka nzaku tsi nda ghuba. ¹⁴ Tahula tsa ka'a nda tsi mantsa: «Yahayaha ka da walanɗa mnananɗa mndu, la da maranɗa vgha gha ta mndu ta dra skwi nja Lazglafta karaku, ka vlata ka ta skwi manda ya vindaf Musa nja grafta mnduha ta mbatá kagha,» ka'a nda tsi.

¹⁵ Ka va sgaku dza'a hga Yesu da zərwa, ka sli'aktá dəmga da sna gwada da tsi nda ya nja mutsaftá mbaku ma dənɗaha tən guli. ¹⁶ Ama ta gdata Yesu ta laghwi da mtak da maga du'a.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rwa səlahani

Mat 9:1-8, Mak 2:1-12

¹⁷ Ma sana fitik ta tagha skwi Yesu nja dəmga, ta nzaku la Farisa nda gwal tagha zlahu nja mnduha hada ta sli'akta ma inda luwa ta hadika Galili nda ya ma luwa Ursalima, nda pdakwa gwal ma hadika Zudiya. Ka va sgaku maravata mbrakwa Mgham Lazglafta nda ma mbambay Yesu ta mnduha ma dənɗaha tən. ¹⁸ Ka sli'adaghatá mnduha, ka tsukwadanaghatá sanlaha ta sana mndu nda rwa səlahani. Ka zbə hən ta bhadanamta da həga fata ta kəma Yesu. ¹⁹ Ka traptá hən ta tvi nja lami, kabga hiba ta mnduha. Ka kladaftá hən nda ta bcfəma həga, ka gunaptá hən ta ghəja tsa həga ya, ka fadatá hən sruh fata ta

kəma Yesu nda ta tsa ghurum ya nda ghzləŋani nda ghzləŋani mataba tskata mnduha. ²⁰ Nghanata Yesu ta zlgħay nda ɲudufa taŋ ná, «nda pla dmakwa għa sagəŋ,» ka'a nda tsi. ²¹ «Wana ma mndu ta kwarakwara ba? Wa ta laviŋtá pla dmakwa mndu ta ghəŋa Lazglafta turtukwani na?» ka tsa gwal tagħa zlahu ɲa mnduha nda la Farisa ya ta ndanay ma ghəŋa taŋ. ²² «Ndanawu mndəra na ta ndanu kuni ba! ka Yesu nda həŋ, kabga nda sna tsatsi ta ndana taŋ. ²³ Ta grə kuni ná, mal blakwa mnay ɲa na mndu na kazlay: Nda pla dmakwa għa kə'a re? Ari mal blakwa mnay kazlay: Sli'afslí'a ka mbada ka ta mbada kə'a na? ²⁴ Ala, ka da grafta kuni kazlay: Mamu Zwaŋa mndu nda mbrakwa plintá dmakwa mndu ta ghəŋa hadik» kə'a, ka yu ta mnaghata gra wa, «sli'afslí'a, kla ta skwa hana għa, la dzagħa għa,» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya.

²⁵ Gi hadahada brahwat sli'afta tsa mndu ya tsa ta nghay mnduha demdem, zləŋal klaftá skwa hanani, ka dza'a dzaghani nda zləzlvu Lazglafta. ²⁶ Ka ndərmim inda mnduha nda ndərmima, ka zləzlvu həŋ ta Lazglafta. «Nda ngha ɲni ta skwa mandərmimi gita,» ka həŋ nda zləŋ nda zləŋ.

Hgaftha Yesu ta Levi ɲa dza'a mistani

Mat 9:9-13, Mak 2:13-17

²⁷ Tahula tsa, ka sabə Yesu ka nghanjta tsi ta sana mnda tska dzumna Levi hgani, ta nzaku ma həga ksa slnani. «Mbadá mista da,» ka'a nda tsi. ²⁸ Ka sli'aftá Levi ka zlanavatá inda tsa skwiha ta magə tsi ya ka lagħwi mistani. ²⁹ Lagħa Levi ka maganatá skwa zay ga' ga taŋ. Ka nzata həŋ ka zay kawadaga nda ndəghata mnduha, nda sanlaha ma gwal tska dzumna guli mataba taŋ. ³⁰ Ka ruruŋwaku la Farisa nda mnduha taŋ ta tagħa zlahu ɲa mnduha ta ruruŋwaku. Ka həŋ mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka za skwi nda sa skwi kawadaga nda gwal tska dzumna nda sanlaha ma ghwadaka mnduha na?» ka həŋ nda duhwalha Yesu. ³¹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Had gwal dughwana ta zba duhur wa, gwal kul dughwanaku yeya ta zbay. ³² Sagħa a yu da hagaktá gwal ta mnay kazlay: Tudukwa aŋni kə'a wu, sa da haga gwal ta snaŋta kazlay: Gwal dmaku aŋni kə'a yu, ɲa mbədanafta taŋ ta nzakwa taŋ,» ka'a nda həŋ.

Mnay Yesu ta gwada ta suma

Mat 9:14-17, Mak 2:18-22

³³ Ka la Farisa nda Yesu mantsa: «Ta sumay i duhwalha Yuhwana nda duhwalha aŋni ta suma ka maga du'a tazlay, za skwa zay taŋ nda sa skwa say taŋ ɲa duhwalha kagħa,» ka həŋ. ³⁴ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Dza'a laviŋlava kuni ta mnay kazlay: Tkwe' sumawa suma ta suma kə'a nda graha zwaŋa midzi ka ta kawadaga zwaŋa midzi nda həŋ badu kla makwa ra? ³⁵ Dza'a sagħasa fitik ɲa kləgədanaghutá zwaŋa midzi ta həŋ. Ma tsa fitikha ya dza'a suma həŋ ta suma,» ka'a nda həŋ. ³⁶ Ka'a nda həŋ nda mahdihdi guli mantsa: «Had mndu ta kuhwa'atá lfida lgut ɲa tsamtá halata lgut nda tsi wa. Ala ka kuhwa a kuhwa lu ta tsa lfida lgut ya ka tsamtá halatani nda tsi katsi, rəta a ngha tsatá tsa halata lgut ya wa. ³⁷ Had mndu dza'a pghamtá ima inabi ta ka nuni da halata zliba huta wa. Ka pghampgħa lu katsi, dza'a tiŋta ta tsa zlibi ya, ɲa mbəzutani ta bəghutá lu ma zliba huta. ³⁸ Ma zliba huta ta ka lfida ta pghamta lu ta ima inabi ta ka nuni. ³⁹ Had mndu ta sutá ima inabi nda tawa dza'a zba səgəltá ima inabi ta ka nuni guli wa. "Mal zďakwa ya nda tawa" ka lu ta mnay,» ka'a.

6

Zwaŋa mndu mgham ta ghəŋa sabat

Mat 12:1-8, Mak 2:23-28

¹ Badu sana fitika sabat, ta lap Yesu ta tvi ma takataka vwaha alkama kawadaga nda duhwalhani, ka bala'atá duhwalhani ta ghəŋani. Ka vərdə həŋ ma dzvu ka dghadəy. ² Mamu sanlaha ma la Farisa ta nghanjta həŋ. Ka'a nda həŋ nda həŋ mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka maga skwi ya pyaf lu ta magay badu sabat na?» ka həŋ. ³ Ka Yesu nda

həj mantsa: «Ta dzaŋaf a kuni ta skwi maga Dawuda* ma sana fitik kuzlanafər maya kawadaga nda gwal ta dza'a mistani tani ra? ⁴ Ka sli'aftá tsi ka lami da həga Lazglafta, ka klaftá tsi ta buradi fana lu ta Lazglafta ka zuta, daganafha ta tsa gwal mistani ya guli, aŋ mndani za a hamata mndu ta tsa skwi ta fanata lu ta Lazglafta ya wa, ba gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta yeya ta zay.†» ⁵ «Zwaŋa mndu ná, tsatsi mgham ta ghəŋa sabat,» ka'a nda həj.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda mta dzvani

Mat 12:9-14, Mak 3:1-6

⁶ Ma sana sabat guli, ka lamə Yesu da həga tagha skwa la Yahuda, ka taghə tsi ta skwi. Mamu sana mndu nda mta dzva zeghwani hada. ⁷ Ma tsa vli ya guli, mamu gwal tagha zlahu ŋa mnduha‡ nda la Farisa, ta kuma mutsaftá rutsak ta Yesu ŋa razay. Ka nzatá həj ka ngha Yesu ta iri ta iri ŋa nghay ka dza'a mbər mba a wa tsi ta mndu badu sabat, ka həj. ⁸ Tsaw nda sna Yesu ta ndana taŋ. Ka'a mantsa: «Sli'afslí'a gra, ka sagha ka sladata ta nghay mnduha,» ka'a nda tsa mndu nda mta dzvani ya. Ka sli'aftá tsa mndu ya ka sladata. ⁹ Ka Yesu nda həj mantsa: «Nu skwi mna zlahu mu ŋa magay badu sabat na? Maga skwi dīna ta raku re, ari maga skwi kul dīnaku a na? Mbanaftá hafu skwi nda ra re, ari klaptá hafu mida a guli?» ka Yesu dawaŋta da tsa gwal tagha zlahu ŋa mnduha ya, nda tsa la Farisa ya. ¹⁰ Ka waftá Yesu ta həj turtuk turtuk. Ka'a mantsa: «Tɔdaptá ta dzva gha gra,» ka'a nda tsa mndu ya. Ka tɔdaptá tsi ta tsa dzvani ya, ka vravaftá tsi yəmad. ¹¹ Ka kuzlanaftá tsi ta həj ta ŋuduf, ka laghu həj dzədzərkaku mataba taŋ ŋa zba maganata ghwadaka skwi ta Yesu.

Zabafta Yesu ta duhwalhani ghwaŋpɔdə his

Mat 10:1-4, Mak 3:13-19

¹² Ma tsa fitik ya, ka sli'aftá Yesu ka laghwi tavata ghwa da maga du'a. Ka hani tsi kurzliŋ nda iri ta maga du'a da Lazglafta. ¹³ Tsadakwa vlani, ka hagadaghatá Yesu ta duhwalhani tavatani, ka sli'adaghatá həj. Ka zaba'atá tsi ta mnduha ghwaŋpɔdə his mataba taŋ, ka tsanaftá tsi ta hgu ta həj ka gwal ghunay. ¹⁴ Wya hga tsa mnduha ghwaŋpɔdə his zaba a tsi ya: Mamu Simuŋ tsanaf tsi ta hgani ka Piyer, nda Andre zwaŋamani ma Simuŋ, nda Yakubu, nda Yuhwana, nda Filip, nda Bartelemi, ¹⁵ nda Mata, nda Tuma nda Yakubu zwaŋa Alfe, nda Simuŋ ta hgə lu ka mnda zlu'a ghwa, ¹⁶ nda Yuda zwaŋa Yakubu, nda Zudas Iskaryut. Tsa Zudas ya ta skwaptá Yesu.

Sli'akta dəmga sna gwada da Yesu

Mat 4:23-25

¹⁷ Tahula tsa, ka saha həj kawadaga, ka sladavatá həj ta sana vli ka dandar tskava ŋəɔdəmata sanlaha ma duhwalhani, nda ndəghata mnduha ta sli'akta ma luwa Ursalima, nda sanlaha ta hadika Zudiya, nda sanlaha guli ta wa drəf ta nzakway ka luwa Tir nda Siduŋ. ¹⁸ Inda tsa mnduha ya ná, sli'agagha da sna gwada da Yesu həj, nda ya ŋa mutsa mbaku ma dāŋwa taŋ. Ka mbambanaftá tsi ta inda gwal kasu ghwadaka sulkum ta həj. ¹⁹ Inda mndu ta zba tvi ŋa ksanta dər ndəhed, kabga mamu mbraku ta sabə ma tsatsi ka mbamba həj.

Nda zɔɔkwani nda kuzlakwani

Mat 5:1-12

²⁰ Mantsa, ka waftá Yesu ta duhwalhani, ka'a mantsa: «Rfawarfa ta rfu, kaghuni gwal ka pɔdu,

kabga ŋa ghuni ga mghama Lazglafta.

²¹ Rfawarfa ta rfu kaghuni gwal ta kuzlaŋta maya ndanana,

kabga dza'a baghaku kuni.

Rfawarfa ta rfu kaghuni gwal ta taw ndanana,

kabga dza'a ghuɔasay kuni ta ghuɔasu.

* 6:3 Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7. † 6:4 Ngha ta 1 Samuyel 26:6. ‡ 6:7 Ngha ta Irmiya 36:4 nda Izra 8:1.

²² Rfawarfa ta rfu ka ta husanhusa kuni ta mnduha,
ka ta vzigunisvza hən,
ka ta razay hən ta kaghuni,
ka ta vazay hən ta rutsak ta kaghuni kabga vəl zlgħafta ghuni ta Zwaŋa mndu.

²³ Rfawarfa ta rfu,
ka vavalakwa kuni da rfu badu slaghunaghata tsa skwiha ya,
kabga dza'a mutsay kuni ta nisəla dagala ta luwa.
Mantsa ya si ta ghuya dzidziha taŋ ŋa la anabiha ghalya.

²⁴ Daŋwa ŋa ghuni kaghuni gwal ka gadghəl,
kabga nda ghada mutsuta ghuni ta ŋa ghuni zdaku.

²⁵ Daŋwa ŋa ghuni!
Kaghuni gwal nda bagha,
kabga dza'a dzay maya ta kaghuni.
Daŋwa ŋa ghuni!
Kaghuni gwal ta ghubasu ndanana,
kabga dza'a taway kuni ta taw nda ima taw.

²⁶ Daŋwa ŋa ghuni!
ka ta mnay inda mnduha ta zdaku ta kaghuni,
kabga mantsa si ta mna dzidziha taŋ ta ghəŋa la ghwadaka anabiha ghalya.»

Dvuwadva ta ghumaha ghuni

Mat 5:38-48, 7:12a

²⁷ «Ka i'i nda kaghuni gwal ta sna gwada da ná, dvuwadva ta ghumaha ghuni, magawa zdaku ŋa gwal ta husanŋa kuni. ²⁸ Dawawa tfawi ta ghəŋa gwal ta ksi'a kaghuni. Ndəbawa dzvu ta ghəŋa gwal ta giri ŋa ghuni. ²⁹ Ka dzughunus dza mndu ma lagəŋ katsi, mbədanawa sana lagəŋ guli. Ka kləgadaghawkla mndu ta lguta huđa gha katsi, ma pyə ka ta kləgadaghawta dawra gha. ³⁰ Vlayvla ta skwi ta mndu ta dawanta da kagha. Ka kləgadaghaw kla mndu ta skwa gha ŋa ŋani katsi, ma dawugəl ka da tsi. ³¹ Ka nu skwi dina ta kumə ka ghuni ta magaghunata mnduha ya, maganawamaga manda va tsaya ta hahəŋ guli. ³² Ka gwal ta dvutá kaghuni yeya ka kaghuni ta dvuta katsi, mndəra wati ma nisəla ta kzləgəлта kaghuni tama ya mantsa ya ta maga gwal dmaku guli, gwal ta dvutá hahəŋ ta dvuta hən? ³³ Ka ŋa gwal ta magaghunata zdaku yeya ka kaghuni maga zdaku katsi, mndəra wati ma nisəla ta kzləgəлта kaghuni ya mantsa ya ta maga gwal dmaku guli? ³⁴ Ka ŋa gwal ta ndanu kuni dza'a plaghunamta yeya ka kuni bla nzawa katsi ní, mndəra wati ma nisəla ta kzləgəлта kuni guli ya mantsa ya ta bla gwal dmaku ta nzawa ŋa gwal dmaku guli, ŋa planamta hən manda va tsaya? ³⁵ Kaghuni ya ná, dvuwadva ta ghumaha ghuni, magawamaga ta zdaku ŋa taŋ. 'Blawa nzawa ŋa mnduha, ma faf kuni ta ghəŋ ta vraghunamta, dza'a mamu nisəla ghuni dagala, dza'a nzakway kuni ka zwana Lazglafta ta luwa, kabga tsatsi ná, zda ghəŋani nda mnduha kul had ta rfa mndu, nda gwal ta sisi tani.»

Ma tsə kuni ta guma ta sanlaha

Mat 7:1-5

³⁶ «Tawawa tawa ta hidahida ta mndu, manda ya ta taw Da ghuni ta hidahida ta mndu ya. ³⁷ Ma tsanagha kuni ta guma ta mndu. Had Lazglafta dza'a tsaghunaghatá guma guli wa. Ma ŋam kuni ta mndu ma ŋuduf, had Lazglafta dza'a ŋamtá kaghuni ma ŋuduf guli wa. Pliniswa dmakwa mnduha, dza'a plighunispla Lazglafta ta ŋa ghuni guli. ³⁸ Vlawavla ta skwi ŋa mndu, dza'a vlay Lazglafta ŋa ghuni guli, ŋa ndəghaghunamta ta wa lguta ghuni, ka gəgzanata, ka va tsihwaghunamta, ka ndəghanafta ha ka paghakwani. Ta tsa skwi ta kəl kaghuni ka gra skwi ŋa mndu ya dza'a gra Lazglafta ŋa ghuni guli,» ka'a.

³⁹ Wya ka Yesu nda hən nda mahdihdi guli: «Dza'a ksay mndu nda ghulpa ta mndu nda ghulpa ka mbada ta tvi ra? Had hən dza'a rkaghata his his da ghurum ra? ⁴⁰ Had zwaŋ ta taghə lu ta skwi ŋani malaghutá Maləmani wu, ba ka nda tagha skwa tsa zwaŋ ya dza'a kəl tsi ka nzakway manda Maləmani kasi'i.

⁴¹ «Kabgawu ta kəl kagha ka laghwi ngha hiwir ma ira zwanjama gha, kul had kagha ta nghapta ka dughusl ma ŋa gha iri na? ⁴² Waka kagha ta mnay ŋa zwanjama gha kazlay: Yaha ka klighista yu ta hiwir ma ira gha kə'a, ya ngha a kagha ta dughusl ma ŋa gha iri na? Mndəra wani ma madgwirmadgwir tsa? Kligiŋ kla karaku ta dughusl ma ŋa gha iri, kada nghanja ka ta vli ŋa laviŋtá kligiŋtá hiwir ma ira zwanjama gha.»

Ta yakwani ta tsatsafta lu ta fu

Mat 7:16-20, 12:33-35

⁴³ «Had yakwa fu zda ta yaku ta fu kul zdaku yakwani wa. Had yakwa fu kul zdaku yakwani ta yaku ta fu zda yakwani guli wa. ⁴⁴ Ta yakwani ta tsatsafta lu ta inda fu. Had lu ta mutsaftá mana ta hul'uwa wa. Had lu ta daga yakwa ghuku ta madzəfdzəf wa. ⁴⁵ Mantsa ya guli, mataba ndəghata skwiha dinadina ma ŋudufani ta mnigiŋta ŋərma mndu ta skwi. Mataba ndəghata ghwadaka skwiha ma ŋudufani ta mnigiŋta ghwadaka mndu ta ŋani guli, kabga skwi ma ŋudufani ma mndu ta mnigiŋta wubisim.»

Həgaha his

Mat 7:24-27

⁴⁶ «“Mghama da! Mghama da!” ka kuni ta hga i'i, kabgawu tama? wya had kuni ta maga skwi ta mnaghunata yu wu na? ⁴⁷ Ka mnaghunamna yu ta nzakwa mndu ta sagha da i'i ba. Tsa mndu ya ná, ta sŋaŋsna ta gwada da, ka ksa slna nda tsi. ⁴⁸ Ka guram tsa mndu ya nda mndu ta baftá həgani. Ma zrayni ta bay, ka ladatá tsi ta mndərani, ka thagafta ta kutumba. Ma sagha zala vlundud dista tsa həga ya ma ŋa zliŋta, trid, traptá zliŋta kabga nda diha mndərani. ⁴⁹ Mndu ya ta sŋaŋtá gwada da, ka kwalaghutá tsi ta ksa slna nda tsi, ka guram tsa mndu ya nda mndu ta baftá həgani ta hadik, kul ladatá mndərani da hadik. Ma saha zala vlundud dista tsa həga ya, gi krip zluta tesne' dekdek,» ka'a.

7

Mbanafta Yesu ta kwalva mnda la Ruma

Mat 8:5-13

¹ Tahula kdriŋta Yesu ta mna inda tsa gwada ya ŋa tsa ndəghata mnduha ta sna tsa gwadani ya, ka sli'aftá tsi ka lami da luwa Kafarnahum. ² Hada, mamu sana mghama sludza la Ruma kul dughwanaku kwalvani ya dvu tsi katakata, ta dza'a mtaku. ³ Manda sŋaŋta tsa mghama sludzi ya ta mna gwada ta Yesu, ka ghunadaptá tsi ta la galata mndu ta ghəŋa la Yahuda, ŋa guyata nda Yesu, ŋa ndəbanatá dzvu ŋa sagha mbanaftá tsa kwalvani ya. ⁴ Ka sli'aftá həŋ ka lagha slanaghatá Yesu, ka ndəbanatá həŋ ta dzvu katakata. Ka həŋ mantsa: «Kdəkkdək nda ra katanja gha ta tsa mndu ya. ⁵ Tsa mndu ya ná, ta dvay ta mndəra amu, tsatsi ta baŋnaftá həga tagha skwi,» ka həŋ. ⁶ Ka sli'aftá Yesu ka dza'a kawadaga nda həŋ. Ndusa Yesu ka bhadaghata tama ta ghungladapta tsa mghama sludzi ya ta grahani ŋa mnanatá Yesu. Ka həŋ mantsa: «Mghama da, yaha lu da danwazlaghafta, ra a yu ka ŋlata gha ga ini wa. ⁷ Tsaya dər kəl yu ka mnay kazlay: La a vərda i'i da guya kuma nda tsi wu kə'a. Ka sabsa gwada ma wa gha ya ná, prək mbanaftá kwalva da tsa. ⁸ I'i guli ná, mista gwal dagaladagala nziŋta yu, mamu sludziha ta ksa slna mista i'i guli. Ka “la,” ka yu nda sani ná, gi sli'ani. Ka “saghasa,” ka yu nda sani guli ná, gi saghani. Ka “magamaga ta ya skwi ya,” ka yu nda kwalva da, gi magatani,» ka'a.

⁹ Na sŋanata Yesu ta tsa gwada ya, ka ndrau' tsi nda ndrau'uwa ta tsa mghama sludzi ya. Ka mbədavata tsi tvə tsa ndəghata mnduha ta dza'a mistani ya. «Ka yu ta mnaghunata ná, dər mataba la Isra'ila, ta slanagha a yu ta mndərga nana ma zlgəhay nda ŋuduf wu,» ka'a.

¹⁰ Ta vradaghatá tsa mnduha si ghunagha tsa mghama sludzi ya dzagha, ka slanaghatá həŋ ta mbatá tsa kwalva si kul dughwanaku ya.

Vranamta Yesu ta hafu ma zwanja sana wadgu

¹¹ Tahula tsa ka sli'aftá Yesu ka laghwi da sana luwa ta hgə lu ka Nayina. Ka sli'aftá duhwalhani nda dəmga guli mistani. ¹² Ndusa ka lami ta watgha tsa luwa ya, ka guyatá

tsi nda mnduha ta kla mbli ŋa paɗay. Tsa mbli ya, kɗakwakɗakwa zwaŋa sana markwa wadgu ya. Nda tska mnduha tsa luwa ya ta dza'a mista tsa marakw ya. ¹³ Na nghanɗa Yesu ta tsa marakw ya, ka ksafɗa tsi ka hidahida. «Ma taw ka» ka'a nda tsi. ¹⁴ Ka gavadaghatá Yesu tavata tsa kativiŋ ta kəl lu ta mbli tida ya, ka ksanta. Ka sladavatá tsa mnduha ta kla mbli ya. «I'i ya ta gwada nda kagha galaɓay ɗa, sli'afli'a gha!» ka'a. ¹⁵ Ka sli'afɗa tsa mbli ya ka nzata, ka gwadɗa tsi ta gwadɗa. «Wya zwaŋa gha makwa ɗa,» ka Yesu nda tsa mani ya. ¹⁶ Ka ksutá tsi ta inda taŋ ka zləŋ. Ka zləzlvu həŋ ta Lazglafta guli. «Nda zliga mghama anabi mataba mu, saghasa Lazglafta nghanaghatá mnduhani,» ka həŋ. ¹⁷ Ta ghəŋa tsa skwi ya, ka tuta gwadɗa wɗid ta ghəŋa Yesu ta inda hadika Zudiya, nda ya ma inda luwaha ta wanafta.

Daway Yuhwana mnda maga batem

Mat 11:2-19

¹⁸ Ka snanamɗa duhwalhani ma Yuhwana, ta inda tsa skwiha ta maguta ya ta Yuhwana. ¹⁹ Ka hgafɗa Yuhwana ta gwal his mataba duhwalhani, ka ghunaftá həŋ da Mgham Yesu. Ka'a nda həŋ mantsa: «Lawala ɗawaŋta! Kagha tsa mndu snə ŋni dza'a sagha ya re, ari ka kzla ŋni ta sana mndu a na?» ka kuni nda tsi. ²⁰ Ka sli'afɗa həŋ ka ɓhadaghata da Yesu. Ka həŋ mantsa: «Yuhwana mnda maga batem ta ghunagaŋnaghata da kagha kazlay: Kagha tsa mndu snə ŋni dza'a sagha ya re, ari ka kzla ŋni ta sana mndu a na kə'a?» ka həŋ.

²¹ Ma va tsa fitik ya, ka mbambanaftá Yesu ta ndəghata mnduha ma ɗaŋwa taŋ, nda gwal nda raghwa, nda gwal kasaf ghwadaka sulkum, gwananaha ta iri ta gwal si nda ghulpa. ²² Ka'a nda həŋ mantsa: «Lawala mnanata Yuhwana ta inda skwiha nghan kuni, nda inda skwiha sanaŋ kuni. Gwal si nda ghulpa nda nghan həŋ ta vli, ta mbaɗa gwal si nda raghwa səla taŋ, kwandlaŋkwandlaŋ mbambatá gwal si nda rɗa mndu ta həŋ, nda gwana sləməŋa gwal si ka rgha si kul snantá sləməŋ. Gwal si nda rwa, varamvara həŋ nda hafu. Mananamana lu ta Lfida Gwada ta gwal ka pɗu. ²³ Rfu da mndu ta kwal kul zlaŋta zlgəŋ nda ŋuɗufani ta i'i,» ka'a nda həŋ.

Mnay Yesu ta gwadɗa ta Yuhwana

²⁴ Manda vraghuta tsa mnduha si ghunadap Yuhwana ya, ka zlaftá Yesu ta mna gwadɗa ta ghəŋa Yuhwana ŋa tsa ndəghata mnduha ta ts kavata ya. Ka'a mantsa: «Ma tsa laghwa ghuni da mtak ya ní, nahgani laghu kuni nghan? Sana mndu ta tatamaku manda sulam ta gigɗu falak rki laghu kuni da nghan? ²⁵ Ka tsa a tsi wu, nahgani laghu kuni nghan ɓa? Sana mndu nda sudatá lgut ta wuɗaku ta vghani rki laghu kuni da nghan? Ya wya gwal ta kla lgut nda bla dzvani ná, ta za mghama taŋ həŋ ka nzaku ma həga ma mgham mgham. ²⁶ Wa va mndu laghu kuni da nghan tama na kula? Sana anabi rki laghu kuni da nghan? Anɗi mantsa nzakwani, malaghumala tsa mndu ya ta mbrakwa anabi. ²⁷ Ta ghəŋa tsa Yuhwana ya vindafta lu ma deftera Lazglafta kazlay:

I'i Lazglafta wana yu ta tinlaghutá ghunaftá mndu ka kagha ŋa dza'a fadaghata tvi* kə'a ya.

²⁸ Ka yu nda kaghuni wa, mataba inda mndu ya yaga marakw nda ya ná, had ya ta malaghutá Yuhwana wa. Tsaw tama, mndu ta nzakway kwitikw ma ga mghama Lazglafta ná, malaghumala ta Yuhwana. ²⁹ Tsaw inda hamata mnduha nduk nda gwal tska dzumna tani, snanta taŋ ta gwadɗa Yuhwana, ka həŋ mantsa: «Ta kumay Lazglafta ta mbamafta,» ka həŋ. Ka ɗawu həŋ ta maganaftá batema Yuhwana ta həŋ. ³⁰ Kuraghuta la Farisa nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ya, ka kwalaghuta həŋ ta tsu'afɗa skwi ta kumə Lazglafta ta magay ŋa taŋ. Ka kwalaghutá həŋ ta tsa batem ta magə Yuhwana ya.»

³¹ «Ndaw dza'a gra yu ta mnduha ta na fitik na? Yakwa wa həŋ? ³² Ka guram nda zwani ta kurbut ta mnay mataba taŋ kazlay: Vyanafta ŋni ta sirjak skala a kuni wu, fanafha ŋni ta laha ta taw, tawaŋ a kuni ta taw wu kə'a ya həŋ. ³³ Tsaya ná, nzakwani manda sagha Yuhwana mnda maga batem, ka kwalaghuta tsi ta za buradi nda sa ima inabi, «a' nda ksa da halaway» ka kuni. ³⁴ Saghaha Zwaŋa mndu guli, ka zay ka say, «a' dagala mahahaw'ani,

* 7:27 Nghan ta Malatsi 3:1 nda Sabi 23:20.

dagala sasakwani, gra gwal tsəka dzumna nda la ghwadaka mnduha ya,” ka kuni. ³⁵ Inda gwal nda difil ma ghəŋa taŋ ná, tsatsaftsatsa hahəŋ ta vərđaka difla Lazglafta,» ka’a.

Yesu ma həga ga Simuŋ mnda la Farisa

³⁶ Ka hgaftá sana la Farisa ta Yesu ŋa za skwa zay ga taŋ. Ka lagha Yesu da tsa mndu ya, ka lamə tsi da həga ka zə tsi ta skwi. ³⁷ Mamu sana ghwadaka marakw ma tsa luwa ya, ka snarŋtá tsi kazlay: Wa’a Yesu ta za skwa zay ga tsa la Farisa ya kə’a, ka klaftá tsi ta hwaraka Albastra ndəghatani nda urdi nda bla dzvani, ka kladaghata. ³⁸ Ka lagha tsi tavata səla Yesu nda ga mahulhulani, ka mbəza ima taw ta səla Yesu, ka ksaftá tsi ta swidani ka takaday nda tsi, ka habwa’aku ta səlani, ka pgha tsa urdi ya ta səla Yesu. ³⁹ Na nghanŋa tsa mnda la Farisa ta hgadaghatá Yesu ya ta tsa skwi ya, ka’a ma ghəŋani mantsa: «Ka ma vərđa anabi na mndu na ná, ma dza’a tsatsaftsatsa ta mndərga na marakw ta ksaŋta na. Ma dza’a nda sna kazlay: Ghwadaka marakw ya kə’a.» ⁴⁰ Ka Yesu zraftá gwada nda tsa mnda la Farisa ya mantsa: «Ari Simuŋ, mamu gwada ta kumə yu ta mnaghata,» ka’a. «Anŋi Mghama da mna,» ka’a zlganaftá wi. ⁴¹ «Mamu sana mndu ta balanaftá nzawa ta sana mnduha his. Prək ka tseda vagha mnduha hutaf dərmaək kə’a vlanŋtá sani, prək ka tseda vagha mnduha hutaf mbsak kə’a vlanŋtá sani guli. ⁴² Ka traptá həŋ ta palata kabga had skwi da həŋ prək ka palata taŋ wa. Ka zlanarŋtá tsi ta tsa dməŋ ya ta həŋ his his. Wati mataba tsa mnduha ya dza’a malaghuta dvtutá tsa mndu ya, ka kagha ta gray na?» ka’a. ⁴³ «Mataba tsa mnduha ya ra! Ta graftá yu ná, tsa mndu zlanarŋ lu ta ŋani dagala ya ya,» ka Simuŋ. «Ta ŋa gha,» ka Yesu nda tsi.

⁴⁴ Ka mbəđavata Yesu tvə tsa marakw ya, ka mnə tsi ŋa Simuŋ: «Nda nghanŋa ka ta na marakw na ki’e? Samsa yu da həga ga ghuni, walaŋ a ka ta tidiftá imi ŋa mbaza səla da manda ya snu lu wu, ka mbazihatá na marakw na nda ima tawani, ka takadihata nda swidani. ⁴⁵ Brusa a ka ta i’i ma sagha da manda ya snu lu wa. Tsatsi, ka yawu sama da ta zлана a ta brusa səlaha da wa. ⁴⁶ Walaŋ a ka ta pghigihatá rfi ma ghəŋ manda ya snu lu wu, tsatsi, pghidif pgha tsatsi ta rfi ta səlaha da. ⁴⁷ Ka yu ka mnaghata na: Nda pla inda dmakwa na marakw na. Tsaya kəl tsi ka maraŋta dvtutani ta i’i dagala. Ka ki’a planata lu ta dmakwa mndu ya, ki’a dvtu maraŋ tsa mndu ya guli.» ⁴⁸ «Nda pla inda dmakwa gha makwa da» ka Yesu nda tsa marakw ya. ⁴⁹ Ka sana mnduha ta za skwi kawadaga nda tsi mantsa: «Wa va na mndu na katək na? Ta uwala pla dmaku na?» ka həŋ. ⁵⁰ «Zlgay nda ŋudufa gha ta mbaghafta makwa da, la nda vghata zdakwa gha,» ka Yesu nda tsa marakw ya.

8

Sana mi’aha ta pgha Yesu

¹ Tsəbakw fitik tahula tsa, ka laghwi Yesu da ra luwaha dagaladagala nda luwaha kwitikw kwitikw, ka tuza Lfida Gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta, ka mna gwada ta ghəŋani ² nda sanlaha ma mi’aha ya ghazligiŋ lu ta ghwadaka sulkumha ma həŋ, ka mbambanaftá həŋ ma daŋwaha taŋ. Tekw i Mari makwa ta Magdala sli’agap ghwadaka sulkumha ndəfəŋ mida, ³ nda Yuwana markwa Kuza. Tsa Kuza ya, mndu ya fanam mgham Hiridus ta inda skwi ma həgani ma dzvani ya. Mamu Suzana, nda ndəghata sanlaha ma mi’aha guli mataba taŋ. Inda tsa mi’aha ya ná, katarŋkata həŋ ta i Yesu nda duhwalhani nda skwi ma dzva taŋ.

Gwada ta ghəŋa sana mndu ta wutsa hulfani

Mat 13:1-9, Mak 4:1-9

⁴ Ka sli’aktá mnduha ma luwaha kavghakavgha ka tskavata tizlik tavata Yesu. Mantsa tama, ka zraftá Yesu ta mna mahdihdi:

⁵ «Mbađa sana mndu ka sli’afta ka laghwi da wutsa hulfa ma vwahani. Tata wutsay-wutsay, ka rkata sanlaha ma tsa hulfaha ya ta tvi, ka dirŋlaku lu tida, ka sli’adaghata dyakha da daguta. ⁶ Ka rkatá sanlaha ta kluluh: Na tsa gi dyaftani ya, ka ghwalutá tsi kabga had nasa mistani wa. ⁷ Ka rkamtá sanlaha ma teki, ka dyaftá tsi, ka glanaaghatá

teki ka raghwanata. ⁸ Ka rkatá sanlaha ta gənək. Tsahaya, ka dáyafatá hən, ka glafta ka pghaftá ghən ghəmbəts ghəmbəts. Ka mamu mndu nda sləmənə snay, ka sna tsi,» ka Yesu sganaghata nda lwi dagala.

Garay Yesu nda gara ta gwadani

Mat 13:10-17, Mak 4:10-12

⁹ «Nu klatá ghənə tsa mahdihdi ya na?» ka duhwalhani dawanəta da tsi. ¹⁰ «Kaghuni, vlaghunavla lu ta sənəntá dífatá gwada ta ghənə ga mghama Lazglafta. Ŋa sanlaha ya, ba nda mahdihdi dza'a mnanənəta lu ta hən kabga
“ta nghay hən, trid nghan a hən wu,
ta snay hən, sew sna a hən wa.*”»

Gwada ta ghənə mndu ta wutsa hulfa

Mat 13:18-23, Mak 4:13-20

¹¹ «Wya klatá ghənə tsa mahdihdi ya: Tsa hulfa ya ná, gwada Lazglafta ya. ¹² Sanlaha ma mnduha ná, manda tvi rkaf hulfa tida hən. Hahən ná, gi sənənta tən ta gwada Lazglafta, gi ndadaghata halaway klugudunustá hən yaha hən da zlglafta ma ŋudufa tən da mbafta hən. ¹³ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda kluluh rkaf hulfa tida hən, sənənta tən ta gwada Lazglafta, gi zlglafta tən nda rfu, ama had hən ta zlanəntá vli ŋa dzugwamta tsa gwada ya ta slrən ma ŋudufa tən wa. Ka dzghanədzgha skwi ta hən, gi suwak zlanənta tən ta zlglay nda ŋudufa tən. ¹⁴ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda hulfa ta rkamta da teki ya hən, sənənta tən ta gwada Lazglafta ka laghu hən da ndana nzaku ma ghənə hadik nda zba gadghəl nda ndana zba skwi ta hara'uwa iri, mantsa tama, mbada tsa skwiha ya ka raghwa tsa gwada ya, ka nənənta hən ka ksubən. ¹⁵ Sanlaha ma mnduha guli, manda gənək hən, sənənta tən ta gwada Lazglafta, ka zlglaftá hən nda ŋuduf turtuk, ka ŋanata hən ka ksa slna nda tsi ka dihavata mida.»

Daswa ka kuni nda sna skwi ta snu kuni

Mak 4:21-25

¹⁶ «Ka mnaghunamna yu ba! Had mndu ta tsamta vu ma pitirla ka dzubamta ma tughuba wu, had ta fiŋta mista ghzlən guli wu, ta fagata ta vli tskala, kada nghanəta gwal ta lamə da dzuguvi ta tsuwadək. ¹⁷ Inda skwi nda dífa ná, dza'a maravamara. Inda skwi nda bukwa guli dza'a sənənsna lu, ŋa zlagaptani bənanəy ta daɓi. ¹⁸ Dasuwa ka kuni nda tva sənənta skwi ta sənənta kuni, kabga ŋa mndu nda guna sləmənəni ŋa sna skwi dza'a sganaghata lu ta snanamta. Ama ka had tsi da mndu wu, dza'a kləgadanaghu kla lu ta va tsa má si ta ndanu tsi ta mutsay ya.»

Vərda zwanamani ma Yesu

Mat 12:46-50, Mak 3:31-35

¹⁹ Ka lagha i mani nda zwanamani ma Yesu slanaghata, ama trid traptra hən ta bhanavata, tsutska mnduha. ²⁰ «Wa a i ma gha nda zwanama gha ma bli ta gəvala kagha,» ka lu nda tsi. ²¹ «Gwal ta sna gwada Lazglafta ka maga slna nda tsi, tsaha ya i ma da nda zwanama da,» ka'a.

Lbanata Yesu ta mativirau' ta ghənə imi

Mat 8:23-27, Mak 4:35-41

²² Ma sana fitik, «mbadma ta a sana ɓla drəf a,» ka Yesu nda duhwalha, ka sli'afəta hən kla lamə da kwambalu ka sli'i. ²³ Tata ndəru hən, ka dzata hani ta Yesu, ka sli'avafəta mativirau' ta ghənə drəf, ka dza'a imi ndəghanafəta kwambalu. Ta wa hək hən. ²⁴ Ka lagha hən sli'a Yesu, «Maləm! Maləm! Nda zadə mu!» ka hən nda tsi. Ka sli'avatá Yesu ka davanaghatá tsi ta falak, nda tsa vavalakwa imi ya. Ka lbatá vli ka nzata tɓekw. ²⁵ «Nu ta kəl kuni ka zləŋ mantsa? Kulam ndana had zlglay nda ŋuduf da kaghuni dekdek katək ra?» kə'a mbədavata tvə duhwalhani. Ka ksafəta zləŋ ta hən, ka ndra'u hən. «Wa na mndu na katək na? Na dvanaghatani ta dər falak nda imi ná, gi ka snanata tən?» ka hən mataba tən.

* 8:10 Nghan ta Isaya 6:9, 10.

*Mbanafta Yesu ta sana mndu nda duhwalha halaway mida**Mat 8:28-34, Mak 5:1-20*

²⁶ Ka 6hadaghata i Yesu nda duhwalhani ta hadika Geraseni ta nzakway mbəŋ ya mbəŋ ya nda luwa Galili. ²⁷ Nda fagata Yesu ta səla ta hadik ta sabə tsi ma kwambalu, ka sagha sana mnda tsa luwa ya da guyay. Tsa mndu ya ná, ksuxa duhwala halaway. Nda kda fitikani kul sudgəltá lgut dəkdek, had ta nzəglata mintgha wu, mataba kuluha kə'a ta nzaku. ²⁸ Na ghur nghayni ta Yesu, ka wahatá tsi ka zləmbatá ma ghuvani. Ka'a mantsa: «Yesu Zwaŋa Lazglafta ta luwa, Nya mataba u nda kagha? Kdəkəkdek, wya dzvu, yaha ka ghuydptá daŋwa,» ka'a wahata nda lwi dagala. ²⁹ Kəl tsi ka mna tsaya na: Sabsa ma na mndu na ka Yesu dvanaghtá tsa duhwala halaway ya. Tsa mndu ya ná, nda kda fitika ksafra tsa duhwala halaway ya. Ma tsa fitika ksafra tani ya, si ta habafhaba mnduha nda zida, ka tsamtá səlahani ma tsuhwal, ma ŋa habanata. Ka raratsiŋtá tsi ka bəbaliŋta. Ka klaghatá tsa duhwala halaway ya ka laghwi ra vli ma mtak. ³⁰ «Wa hga gha na?» ka Yesu nda tsi. «Dba' hga da,» ka'a zlganaftá wi. Kəl tsi ka mna tsaya ná, kabga nda ndəgha duhwala halaway ta sli'amta dida. ³¹ «Kdəkəkdek, yaha ka da ghuna aŋni da gudzuvruŋwa vu†,» ka tsa duhwala halaway ya ndi'ata, ka ndəba dzvu da Yesu.

³² Ndusa nda tsa vli ya, mamu sana bra ghuvazu ta zbutá skwa zay taŋ tavata ghwá. «Kdəkəkdek vlaŋna tvi, ka sli'amta ŋni da a ghuvazuha a,» ka həŋ nda Yesu. «Araŋ,» ka Yesu vlaŋtá tvi ta həŋ. ³³ Ka gi sli'agaptá tsa duhwala halaway ya ma tsa mndu ya, ka sli'amta da tsa ghuvazuha ya. Ka vazagatá tsa ghuvazuha ya ta vgha tavata tsa ghwá ya ka rkaghata da drəf ka rwuta.

³⁴ Nghay tsa mnduha ta ngha tsa ghuvazuha ya ta tsa skwi ta magata ya, ka hwayaftá həŋ ka laghwi tay ma luwa nduk ma zwana luwaha ta tsa skwi ta maguta ya. ³⁵ Ka sli'aftá mnduha ka laghwi da ngha tsa skwi ta maguta ya. Ka lagha həŋ slanaghatá Yesu, ka slaftá həŋ ta tsa mndu sli'agap duhwala halaway mida ya ta nzaku kurevesa tavatá səla Yesu nda sudatá lgut ta vgha, nda mbatani kwandlaŋ. Nghaŋta taŋ, ka ksutá tsi ta həŋ ka zləŋ. ³⁶ Mbadá tsa gwal si ta nghay ta magaku tsa skwi ya, ka rusay ŋa taŋ ká tsa mndu si ksaf duhwala halaway ya mbafta. ³⁷ Ka həŋ mantsa: «Kdəkəkdek sli'apsli'a ma hadika ŋni,» ka inda mnduha ma hadika Geraseni nda Yesu, kabga nda ksa həŋ da zləŋ katakata. Ka sli'aftá Yesu ka lamə da kwambalu ŋa vru. ³⁸ «Wya dzvu, kla ta i'i ta səla gha,» ka tsa mndu sli'agap duhwala halaway mida ya nda Yesu. ³⁹ «Vra dzagha gha, ka dza'a ka rusa inda skwi maga gha Lazglafta,» ka Yesu pyafta ka dza'a mistani. Ka sli'aftá tsi ka laghwi tay ma inda luwa ta inda skwi magana Yesu.

*Mbanafta Yesu ta sani marakw, nda sana zwaŋa makwa**Mat 9:18-26, Mak 5:21-43*

⁴⁰ Ta vrəgladaptá Yesu ta sana bla drəf, ka slanaghatá tsi ta ndəghata mnduha guli ta kzlay hada ŋa zlglafta. ⁴¹ Mbadaka sana mndu ta hgə lu ka Zayrus ta nzakway tekwa mataba la mali ta ghəŋa həga tagha skwa la Yahuda, ka lagha zləmbatá ma ghuva Yesu. Ka'a mantsa: «Kdəkəkdek mbadá da ini,» ka'a nda tsi, ⁴² kabga mamu kdəkwakdakwa makwani ta kla imi ghwaŋpdə his kul dughwanaku ta kala ghəŋ. Ka sli'aftá Yesu ka dza'a mistani. Ta mbadá Yesu ka dza'a mataba tskata mnduha, had tva mbədayni ta vgha wa. ⁴³ Mamu sana marakw mataba taŋ Maghwaŋapdə hisa vakwani tsa ta paghaku. Kdiŋkda ta inda skwi ma dzvani ŋa la duhtur. Had ya ka dər turtuk mataba taŋ ta mbafta wa.

⁴⁴ Ka lagha tsa marakw ya nda ga mahulhula Yesu ka ksantá wa lgutani. Na tsa gi ksantani ya, gi hle' sladata tsa paghaku ya tsa. ⁴⁵ Ka Yesu mantsa: «Wa tsa ta ksita ya na?» ka'a. «Andaw! Andaw! Andaw!» ka mnduha. Ka Piyer mantsa: «Maləma dá! Mataba ndəghata mnduha mandana ta waghafra, had tva mbəda vgha gha ná, wa ta kshata na, ka ka?» ka'a nda tsi. ⁴⁶ Ka Yesu mantsa: «Mamu mndu ta kshata! Nda sna yu ta mbraku ta savaghuta ma i'i,» ka'a. ⁴⁷ Snay tsa marakw ya ta tsa gwada ya ná, a nda tsatsa yu, ka'a. Ka lagha tsi nda ghudzatani da zləŋ zləmbatá ma ghuva Yesu, ka mnə tsi ta kəma inda

† 8:31 Gudzuvruŋwa vu: Ngha ta Ruma. 10:7, Suna Yuhwana 9:1-2, 11, 11:7, 17:8, 20:1, 3.

mnduha ta skwi kabgawu kəl tsi ka ksarnta nda ya kə'a mbafta ma va tsa fitik ya. ⁴⁸ Ka Yesu mantsa: «Makwa da, zlgħay nda ɲudufa gha ta mbağhafta, la nda vgha ta zɔakwa gha,» ka Yesu nda tsi.

⁴⁹ Tata tsa gwada ya Yesu, ka lagha sana mndu ta sli'afɔta ga Zayrus da mnay ɲa Zayrus: Ka'a mantsa: «Kɔakwa tsa makwa gha ya tsa, ta ɲa daɲwazlgelta gha ɲaw ta Maləm na,» ka'a. ⁵⁰ Ka Yesu mantsa: «Ma tɔu ɲudufa gha, fata gha ta ghəɲa gha yeya ɲa gha, dza'a mbaku,» ka Yesu nda Zayrus sɲarɲer tsi ta tsa gwada ya. ⁵¹ Manda bhadaghata tarɲ da tarɲ, ka pyafta Yesu ta mnduha ta lami da həga mistani, ka hla'atá tsi ta i Piyer nda Yuhwana, nda Yakubu nda dani nda mani ma tsa makwa ya ɲa lamə mistani. ⁵² Ta lamə həɲ, ta wahu inda gwal ma həga ka tawa ghəɲ ta ghəɲa tsa makwa ya. Ka həɲ mantsa: «Ma taw kuni, mta a wu, hani ta hani tsi,» ka'a. ⁵³ «Ta mndu nda mta ná, mta a wu ka'a,» ka həɲ ka ghubasay. ⁵⁴ Ka lagha Yesu ksafɔta tsa makwa ya ta dzvu. «Sli'afɔli'a gha makwana!» ka'a. ⁵⁵ Ka vramta tsa makwa ya, ka gi sli'afɔta. «Vlaɲwavlá ta skwa zay,» ka Yesu nda həɲ. ⁵⁶ Ndandrakau' ká i dani nda mani ma tsa makwa ya nzata ka ndərmimay. «Yaha kuni da mnay dər ɲa wati ma mndu ta skwi ta maguta,» ka Yesu zlahanaghatá həɲ.

9

Ghunafta Yesu ta duhwálha ghwanɲɔdə his

Mat 10:5-15, Mak 6:7-13

¹ Lagha Yesu ka tskanatá duhwálhani ghwanɲɔdə his, ka vlanɲta tsi ta həɲ ta mbrakwa mbranaghatá inda duhwala halaway, nda mbrakwa mbambanaftá daɲwaha. ² Ka ghunaftá tsi ta həɲ tuza gwada ta ghəɲa ga mghama Lazglafta, nda mbambanaftá gwal kul dughwanaku. ³ Ma kɔaku həɲ sli'afɔta, ka'a nda həɲ mantsa: «Yaha kuni klaftá sana skwi dekdek ɲa dza'a da wawaku, dər dafa, dər zlibi, dər skwa zay, dər tsemi, turtuk turtuk ka kuni da klaftá lgut. ⁴ Dər ma wati həga da tsu'afɔta lu ta kaghuni ya, nzata ghuni hada ha ka sagha fitika sli'apta ghuni ma tsa vli ya. ⁵ Ala, dər ga vli dza'a kwal lu tsu'afɔta kaghuni ya, wya dzva ɲni wya dzva ɲni ka kuni dazlay ka zlanavata kuni ta tsa luwa ya, tsaya dza'a maranantá həɲ ta basa ɲudufa Lazglafta ta ghəɲa tarɲ,» ka'a nda həɲ.

⁶ Ka sli'afɔta həɲ ka laghwi da ra luwaha, ka mna Lfidá Gwada, ka mbamba gwal kul dughwanaku ma inda vli.

Wa Yesu na ka Hiridus Anɲipas

Mat 14:1-12, Mak 6:14-29

⁷ Na sɲarnta tsa Hiridus Tetrak ta nzakway ka mgham ta hadika Galili ya, ta mna gwada ta inda skwiha ta magaku. Ka traptá tsi ta skwi ɲa ndanay. «A', Yuhwana ya ta sli'agapta nda hafu,» ka sanlaha ta mnay. ⁸ «A', anabi Iliya ya ta zlagapta,» ka sanlaha. «A', sani mataba la anabiha ghalya ya ta sli'agapta,» ka sanlaha. ⁹ «Ya wya tsaghwa tsa ta ghəɲa Yuhwana ka yu, ka tsaghutá lu ní, wa na mndu na ta mnə lu ta mndərga na skwiha ta sɲə yu na ta ghəɲani tama?» ka Hiridus, ka psə tsi ta tva nghanɲta Yesu.

Zuɲta Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu' hutaf

Mat 14:13-21, Mak 6:30-44, Yuh 6:1-14

¹⁰ Ka varaktá tsa gwal ghunay ya. Manda varakta tarɲ, ka rusu həɲ ɲa Yesu ta inda skwi maga həɲ. Ka hlaghatá Yesu ta həɲ mistani, ka laghu həɲ nda tvə sana luwa ta hgə lu ka Betsayda nda ghəɲa tarɲ. ¹¹ Sɲarnta dəmga kazlay: Laghula həɲ kə'a, ka sli'afɔta həɲ zbiɲta həɲ. Ka lagha həɲ slanaghatá həɲ, ka zlgħaftá Yesu ta həɲ, ka mnə tsi ta gwada ta ga mghama Lazglafta ɲa tarɲ. Ka mbambanaftá tsi ta gwal ta kuma mbambanaftá həɲ ma daɲwa tarɲ.

¹² Ta fitik hawu, ka gavadaghatá duhwálhani tavatani, ka mnay ɲani: «Mnanamna ta na mnduha na, ka dza'a həɲ da luwa dagaladagala nda luwaha kwitikw kwitikw ta waftá na vli na, ɲa dza'a tarɲ zba skwa zay nda vli ɲa hana tarɲ, kabga ma mtak mu hadna,» ka həɲ. ¹³ Ka Yesu nda həɲ mantsa: «Vlaɲwavlá kaghuni ba ta skwi ɲa zay ta həɲ,» ka'a. Ka duhwálhani mantsa: «Buradi hutaf nda tsulhwa klipi his yeya da amu, ɲa dza'a ɲni da

dzawagaghatá skwa zay ña zurñtá inda na mnduha na rki?» ka hēj nda tsi. ¹⁴ [Tsaw ta magay mnduha* ta dēmbu' hutaf ma tsa vli ya.] «Mnanawa mna ta hēj ka tsakavata hēj hutaf mbsak hutaf mbsak,» ka Yesu nda duhwalhani. ¹⁵ «Aray!» ka hēj ka tsakanatá hēj ta mnduha. ¹⁶ Ka hlaftá Yesu ta tsa buradiha hutaf ya, nda tsa tsulhwa klipi his ya, ka nghadaftá tsi nda ta luwa, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghəñani, ka balanaptá tsi ka valarñtá duhwalhani ña daganafñtá mnduha. ¹⁷ Ka zə inda tsa mnduha ya, ka babaghawñtá hēj. Ka tskaftá lu ta padakwani ka ghwanak ghwanpñdə his.

Yesu ná, Kristi ya ka Piyer

Mat 16:13-19, Mak 8:27-29

¹⁸ Ma sana fitik ta nzaku Yesu turtukwani ka maga du'a, ka lagha duhwalhani slanaghata. Ka'a dawanña da hēj mantsa: «Wa i'i ka dəmga ta mnay na?» ka'a. ¹⁹ Ka duhwalhani mantsa: «Tsa Yuhwana mnda maga batem ya kay ya, ka sanlaha. Iliya ya, ka sanlaha. Sani mataba la anabi ghalya ya ta sli'agapta nda hafu, ka sanlaha,» ka hēj nda tsi. ²⁰ Ka'a nda hēj guli mantsa: «A ki kaghuni, waya ka kaghuni ta mnay nda i'i na?» ka'a. Ka Piyer mantsa: «Kagha ná, Kristi ka,» ka'a.

Mnarña Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 16:20-28, Mak 8:30—9:1

²¹ Ka Yesu zlahanaghatá hēj ka ñdərñdə mantsa: «Yaha kuni da mnay dər ña wati ma mndu tsi,» ka'a. ²² Ka'a sganaghata guli na, «dza'a ghuyay Zwanña mndu ta dərñwa katakata, dza'a wdərñwda la galata mndu nda gwal mali ta ghəñə gwal dra skwi ña Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ña mnduha. Dza'a dzadza lu, ña sli'agaptani nda hafu badu mahkən,» ka'a.

²³ Wya ka'a nda hēj demdem: «Ka ta kumay mndu ta dza'a mista dā katsi, ba zlarñtani ta ndanu ta ghəñə ghəñani, ka vlatani ta ghəñani ka kla udza zləñayni † inda fitik, ka dza'a mista dā,» ka'a.

Kinawu ta dza'a lu mista Yesu?

²⁴ Ka'a guli mantsa: «Ka dza'a mbanafmba yu ta hafa dā ka mndu katsi, dza'a Zadiñzadā tsa mndu ya ta hafani. Ala ka dza'a Zadiñzadā mndu ta hafani ta ghəñə i'i katsi, dza'a mbanafmba tsa mndu ya ta hafani. ²⁵ Nu dza'a katarña mutsafta mndu ta inda na ghəñə hadik na ka ñani ka Zadiñzadā tsi ta hafani, ka ghəñani a tsi na? ²⁶ Ka ta basa zləñ mndu ka mnarñtá hga dā, nda gwadā dā guli katsi, i'i Zwanña mndu guli ná, dza'a kwalaghukwala i'i guli ta mnarñtá tsa mndu ya badu sagha dza'a sagha yu ma glakwa dā, nda ya ma glakwa Da dā nda duhwalhani nda ghuḅa, ta luwa. ²⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Mamu sanlaha ma mnduha mataba gwal hadna dza'a kwal kul rwuta ta saha ga mghama Lazglafta, dza'a nda ngha hēj nda ira tarñ,» ka'a.

Mbədavafta Yesu

Mat 17:1-8, Mak 9:2-8

²⁸ Ta magay fitik tghas manda mnutani ta tsa gwadā ya, ka hlaftá Yesu ta i Piyer nda Yuhwana nda Yakubu, ka ñlaghatá hēj ta ghwá da maga du'a. ²⁹ Ta magə Yesu ta du'a, ka mbədavaftá kumani tskəm, mbədavafha lgutani ka wudaku tilil ka ñusliñ. ³⁰ Gi wya mnduha his ta ghwa yiva nda tsi. I Musa nda Iliya tsa mnduha ya, ³¹ ta zlagapta ta wudaku tili ma glakwa Lazglafta ta luwa, ta gwadā nda Yesu kinawu kə'a dza'a kdərñta magata skwi ta kumə Lazglafta nda ma mtakwani ma Ursalima.

³² Ma tsa fitik ya, nda ghərḅa i Piyer nda grahani da hani, sli'avata tarñ, ka nghanñtá hēj ta glakwa Yesu nda tsa mnduha his ya tavatani. ³³ Ma fitika dgay tsa mnduha ya ta vgha nda Yesu, ka Piyer nda Yesu mantsa: «Maləma dā! Dina ka nzakwa mu hadna, ka magafmaga ñni ta həga tumpul hkən. Pal ña gha, pal ña Musa, pal ña Iliya!» ka'a. Tsaw, snəgla a Piyer ta skwi ta mnə tsi wa.

³⁴ Tata mna tsa gwadā ya tsatsi, ka saha kusay bukwamtá hēj, ka ksafñtá zləñ ta tsa duhwalha ya nghər hēj ta saha tsa kusay ya bukwamtá hēj. ³⁵ Ka gwadagaptá lwi ma tsa

* 9:14 Ngha ta Mata 14:21. † 9:23 Ngha ta Lukwa 14:27, Markus 8:34.

kusay ya. Ka'a mantsa: «Nanana zwaŋa da ya zbap yu, snawasna ta gwada da tsi!» ka'a
³⁶ Tahula gwadata tsa lwi ya, Yesu yeya ta ngho lu turtukwani, sriw nzanza tsa duhwalha
 ya ma tsa fitik ya, had mndu ya mnanan hōj ta tsa gwada ya wa.

Mbanafta Yesu ta sana zwaŋa nda ghwadaka sulkum mida

Mat 17:14-18, Mak 9:14-27

³⁷ Gamahtsimani ka saha hōj ta ghwa, ka sli'afta ndoghata demga ka sagha da guya
 Yesu. ³⁸ Ka wahata sana mndu mataba mnduha: «Maloma da! Ta ndaba dzvu yu da kagha,
 nghanava na zwaŋa da na ba! kdakwakdakwa zwaŋa da na. ³⁹ Ghwadaka sulkum ta ksafta.
 Na ksaftani, gi wahayni ta wahu, ka ghudzay nda mbraku, ka pgha mahupak ka giri nani,
 zlah ka'a ta zliŋta. ⁴⁰ Ka ndabu yu ta dzvu da duhwalha gha ma ŋa ghzligiŋta mida na, trid
 traptra hōj,» ka'a nda tsi. ⁴¹ Ka Yesu mantsa: «Gwal tōjtōjta ghōjta taŋ kul had zlgay
 nda ŋuduf da hōj, kulam ŋa yawu dza'a nzavaghunata yu? Kulam ŋa yawu dza'a nzata
 yu ka su'aghunata? Klak tsa zwaŋa gha ya da hadna,» ka Yesu nda tsa mndu ya. ⁴² Ta
 gavadaghatā tsa zwaŋa ya, ka slanata tsa ghwadaka sulkum ya ta hadik, ka ghudzay nda
 mbraku. Ka davanaghatā Yesu ta tsa ghwadaka sulkum ya, ka mbanafatā tsi ta tsa zwaŋa
 ya, ka vlaŋtā tsi ta tsa dani ya. ⁴³ Ka ndarmim mnduha ta glakwa mbrakwa Lazglafta.

Mnōglanŋa Yesu mtakwani nda sli'agaptani

Mat 17:22-23, Mak 9:30-32

Ta laghu mnduha da ndarmima inda tsa skwi maga Yesu ya, ka Yesu nda duhwalhani
 mantsa:

⁴⁴ «Fawafa ta slēmōj dina, ka sna na skwi dza'a yu mnaghunata na. Dza'a ksafksa lu ta
 Zwaŋa mndu, ka vlata ma dzva mnduha,» ka'a. ⁴⁵ Sna a tsa duhwalha ya ta tsa gwada ya
 wa, tsala a tsa gwada ya da hōj wa. Nda difa klatā ghōjta tsa gwada ya da hōj, kabga ŋa
 kwala taŋ kul snanŋa. Ta zlējay hōj ta dawantā tsa gwada ya guli da tsi.

Nahgani skwi ka ŋermani na?

Mat 18:1-5, Mak 9:33-37

⁴⁶ Ka sagha sana ndanu da ghōj taŋ, ka zlērdō hōj mataba taŋ. Ka hōj mantsa: «Wa
 mali mataba mu na?» ka hōj. ⁴⁷ Daslafta Yesu ta tsa ndana taŋ ya, ka hgaftā tsi ta zwaŋa
 kwitikw ka sladanata tavatani. ⁴⁸ Ka'a nda hōj mantsa: «Dōr wa ta tsu'aftā na zwaŋa
 kwitikw na nda hga da, vōrda i'i tsu'af tsi. Dōr wa ta tsu'aftā i'i guli, tsu'afsu'a ta tsa
 mndu ta ghunighata ya. Tsa mndu ta niŋtā ghōjani ka zwaŋa gudzekw dekdek mataba
 ghuni ya ná, tsa mndu ya ta nzakway ka mali,» ka'a.

Mndu kul had kuni ta husanŋa ná, kaghuni tsa

Mak 9:38-40

⁴⁹ Ka gi tsu'aghutā Yuhwana ta gwada, ka'a mantsa: «Maloma da! Nda ngha ŋni ta sana
 mndu ta ghzla duhwala halaway nda hga gha, ka lmaftā ŋni kabga had tsatsi mataba mu
 wu,» ka'a. ⁵⁰ «Ŋaw! Ma pyō kuni! Ka had gwada mndu nda kaghuni wu, mista ghuni tsa
 mndu ya,» ka Yesu nda tsi.

Ksay Yesu ta tvi ka dza'a da Ursalima

⁵¹ Manda ndusakta fitik dza'a kōl Yesu ka zlanŋtā ghōjta hadik, ka klaftā tsi ta ghōjani
 ŋa dza'a bhata ma Ursalima. ⁵² Ka ghunaghatā tsi ta sana mnduha ŋa dza'a ta kōma ta
 kōma. Ka sli'aftā tsaha ya ka ksaftā tvi, ka bhadaghatā hōj da sana zwaŋa luwa la Samari
 ŋa payanaftā vli. ⁵³ Ka kwalaghutā mnduha ma tsa luwa ya ta tsu'af, kabga nzakwani ta
 dza'a da Ursalima. ⁵⁴ Snanŋa gwal his mataba tsa duhwalha ya, i Yakubu nda Yuhwana ta
 tsa gwada ya, «Maloma da! Va a ka ta dawantā ŋni da Lazglafta ŋa zligiŋtani ta vu ta luwa,
 ka zadānata tsi ta hōj ra?» ka hōj. ⁵⁵ Ka mbēdavata Yesu ka davanaghatā hōj: «[Sna a
 kuni ka mndōra wani ma sulkum ta klaghunaktā mndōrga tsaya ma ndanu wu! Sagha a
 Zwaŋa mndu da zadānatā mndu wu, saghasa ŋa mbanafatā hōj,]» ka'a. ⁵⁶ Ka sli'afta hōj
 ka laghwi da sana zwaŋa luwa.

*Zlantá inda skwi demdem ka dza'a mista Yesu**Mat 8:19-22*

⁵⁷ Ta mbađa hɔŋ ta tvi, ka sana mndu mantša: «Dər dza'a diga ka, ta dza'a yu mista gha,» ka'a. ⁵⁸ Ka Yesu mantša: «Mamu ghuruma gərhan̄ha, mamu hɔga d̄yakha, Zwan̄a mndu ná, haď vli ɲa fadatani ta ghɔŋani wa,» ka'a. ⁵⁹ Ka'a nda sana mndu guli mantša: «Mbađa mista đal» ka'a nda tsi. «Mghama đal! Zlihazla ka dza'a yu padamtá da đa karaku,» ka tsaya zlgħanaftá wi. ⁶⁰ «Zlan̄zla ta gwal nda rwa ka pada hɔŋ ta ghɔŋa taŋ, sli'afslí'a kagha ka dza'a ka da mna gwada ta ga mghama Lazglafta,» ka'a nda tsi. ⁶¹ Ka sana mndu guli mantša: «Ta dza'a yu mista gha mghama đa. Nziya nza tsi tama ná, ka la yu mnanatá la ga ini nda sli'asli'a đa ka'a.» ⁶² Ka Yesu nda tsi mantša: «Ka nda ghada sli'afsta mndu ka dza'a mista đa, ka ləglaghwani n̄gha vli nda ga muhul hul katsi, tsa mndu ya ná, haď hayhayani dekdek ɲa magaftá slna ga mghama Lazglafta wa,» ka Yesu nda tsi.

10

Għunafsta Yesu ta duhwalha ndəfán̄ mbsak his mida

¹ Tahula tsa ka zabəglaptá Mgham Yesu ta sanlaha ma duhwalha ndəfán̄ mbsak his mida, ka ghunafstá tsi ta hɔŋ his his his ta kəma ta kəma da inda vli ya má dza'a ɓhata tsatsi. ² Ka'a nda hɔŋ mantša: «Dagala skwiha ɲa ts kay ta vwah, tsaw slaghwa a mnduha ɲa magay wa. Ndəbawa dzvu da mnda vwah ka sganaghata tsi ta mnduha nda ndəgha ɲa ts kanata. ³ Lawala, ta ghuna kaghuni yu manda zwana tuwak da taba kramtakha. ⁴ Yaha kuni klaftá tsedi, dər zlibi, dər ɓabāh. Yaha kuni lagħwi da gaga zgu ɲa mnduha.

⁵ «Dər da wa dza'a lagħa kuni, “ka nza zďakwa Lazglafta ta ghɔŋa na hɔga na,” ka kuni dza'azlay karaku. ⁶ Ka mamu mnda zďaku ma tsa hɔga ya katsi, dza'a nzaku tsa zďakwa ghuni ya nda tsi. Ka haď tsi wu dza'a vragaghuvra tsa zďakwa ghuni ya da kaghuni. ⁷ Ka tsu'afstu'a lu ta kaghuni, ka nzata kuni ma tsa hɔga ya, ka za kuni, ka sa kuni ta inda skwi dza'a vlagħunata lu, kabga nda ra ka tsu'ay mndu ta maga slna ta nisəlani. Yaha kuni dza'a da ra hɔga. ⁸ Ka lamla kuni da luwa ka tsu'afstá lu ta kaghuni, tsu'awatsu'a ka za kuni ta skwi dza'a vlagħunata lu. ⁹ Ka mbambanafta kuni ta gwal kul d̄ughwanaku dza'a slanaghata kuni ma tsa luwa ya. “Ndana ná, ndusavaghuna ndusa ga mghama Lazglafta,” ka kuni dza'azlay nda hɔŋ, ¹⁰ Dər da wati ma luwa dza'a lama kuni, ka kwalaghutá lu ta tsu'afstá kaghuni, lawala ta tvi ta tvi ma tsa luwa ya, ka kuni dza'azlay nda hɔŋ na: ¹¹ “Wana ɲni ta tukwaghunatá nduk nda rgitika na luwa ghuni ta ndi'afsta ta səla ɲni na, kada grafta kuni si ndusavaghuna ndusa ga mghama Lazglafta kə'a.” ¹² Ka yu ta mnaghunata na: Bađu tsa fitik dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghɔŋa mnduha ya ná, ta ləŋlɔŋa ɲa luwa Suduma* ka ɲa tsa luwa ya,» ka'a nda hɔŋ.

*Luwaha ta kwalaghutá zlgħafta nda ɲuďuf**Mat 11:20-24*

¹³ «Dəŋwa ɲa għa luwa Kurazin! Dəŋwa ɲa għa luwa Betsayda! Ka má magamaga lu ta mndərga tsa mazəmzəm maga lu mataba kaghuni ya ma luwa Tir nda luwa Siduŋ katsi ná, má nda kďa fitika mbəďanaftá taŋ ta nzakwa taŋ, ka zlanavatá maga ghwadaka skwiha, ka pghavatá buhu ta vgha nda hutidif ma ghɔŋ ¹⁴ Tsaya dza'a kəl tsi ka nzakway bađu tsa fitika guma Lazglafta ya, dza'a malaghumala kafatá guma ta ghɔŋa luwa Tir nda luwa Siduŋ ka ɲa ghuni.

¹⁵ «Kagħa luwa Kafarnahum, dza'a kapidif kapa lu ta luwa ka kagħa ra? Sigal! Dza'a vradaghavra lu ha da vla gwal nda rwa,» ka'a. ¹⁶ Ka Yesu guli nda duhwalhani mantša: «Mndu ta snatá gwada ghuni, gwada đa sna tsi. Ka kwalaghukwala mndu ta tsu'afstá kaghuni, i'i kwalagħu tsi ta tsu'afsta. Ka kwalaghukwala mndu ta tsu'afstá i'i, kwalaghukwala ta tsu'afstá mndu ta ghunighata,» ka'a.

Varakta tsa duhwalha ndəfán̄ mbsak his mida ya

* 10:12 N̄gha ta Zlrafta 19:1-29.

¹⁷ Manda laghwa tsa gwal ndéfánj mbsak his mida ya, ka varaktá hēj nda rfu katakata. «Mgham dá! Nduk nda duhwalha halaway tani ná, snasna hēj ta gwada davanaghar njni ta hēj nda hga gha,» ka hēj nda Yesu. ¹⁸ Ka Yesu nda hēj mantsa: «Nda ngha yu ta halaway ta dēdagata ta luwa manda wudakwa luwa. ¹⁹ Snawa ba! Vlaghunavla yu ta mbrakwa diñlanaptá nahadikha nda rdaha, nda ya ta ghēja inda mbrakwa ghuma, had sana skwi dza'a balaghunata wa. ²⁰ Kulam nda tsa, ma rfu kuni ta rfu kabga snaghunata ghwadaka sulkumha ta gwada, rfawa ta rfu ta ghēja vindatá hga ghuni ta luwa,» ka'a nda hēj.

Snanamta Yesu ta Dani ta gwal ka zwanani

Mat 11:25-27, 13:16-17

²¹ Ma va tsa fitik ya ka zfanaptá Sulkum nda ghuba ta njufuf ta Yesu, ka'a mantsa: «Əjka'a Da, Mgham ta luwa nda ya ta hadik, ta ghēja difanata gha ta tsa skwiha ya da gwal nda difil ma ghēja tanj, nda ya da gwal nda mahizl ma ghēja tanj, ka maranajtá ka ta gwal kul snajtá skwi. Kahwathwata mantsa nzakwani Da, ta rfa kagha yu ta ghēja dvafta gha mantsa, ka'a.

²² «Inda skwiha vlihavla Da dá, had mndu nda sna ta tsa Zwanj ya wa, Da yeya nda sna. Had mndu nda sna ta tsa Da ya guli wa, Zwanj yeya nda sna nda mndu ya ta kumə zwanj ta maranajta,» ka'a. ²³ Ka mbədavatá Yesu tvə duhwalhani, ka mnay nj tanj nda ghēja tanj kazlay: Rfu nj ghuni, kaghuni gwal ta nghanjá skwi ya nghanj kuni kə'a. ²⁴ Ka yu ta mnaghunata na: «Nda ndəgha la anabiha nda mghamha si ta kuma nghanjá skwi ya nghanj kaghuni, trid'ngaha a hēj wa. Si ta kumay hēj ta snajta, sew, sna a hēj wa,» ka'a nda hēj.

Dvudva ta Lazglafta, dvudva ta sləvda gha guli

²⁵ Lagha sana mnda tagha zlahu nj mnduha ka sli'afra kabga nj dzəghanjta Yesu, ka'a mantsa: «Maləma dá, nu dza'a yu magata nj mutsafta dá ta hafu nj kdəkēdzerj na?» ka'a nda Yesu. ²⁶ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Waka lu vindafra ma deftera zlahu na? Nu dzanjaf ka mida na?» ka'a. ²⁷ «Ka dvuta ka ta Mgham Lazglafta gha nda kdavakta njufufa gha, nda kdavakta hafa gha, nda kdavakta mbrakwa gha, nda kdavakta ndana gha guli, ka dvuta ka ta sləvda gha manda va ghēja gha† kə'a,» ka'a nda tsi. ²⁸ «Mantsa ya nzakwani, la magay mantsa dza'a mutsay ka ta hafu,» ka Yesu nda tsi.

²⁹ Ka'a nda Yesu mantsa: «Wa ya ta nzakway ka sləvda dá na?» Ka tsa mnda tagha zlahu ya kabga ta kumay ta nzakwa gwada ta njani. ³⁰ Ka Yesu mantsa: «Mbada sana mndu ka sli'afra ma Ursalima ka valu da Yeriku. Ta laha tsi, ka dēdamtá tsi mataba la gənda, ka zlu'atá hēj ta tsa mndu ya ka dgata ka pđanamtá hafu hafu, ka laghwa tanj. ³¹ Ta lala sana mnda dra skwi nj Lazglafta ta va tsa tvi ya, ka dukwaftá tsi ta tsa mndu ya, ka tsaghutá tsi ta warawara ka laghwani. ³² Ka lagha sana mnda la Levi dukwafta tida guli, ka tsaghutá tsaya ta warawara guli ka laghwani. ³³ Mataba tsa ka lagha sana mnda la Samari ta dza'a wawakwani dukwafta tida. Ghur kə'a ná, ka ksajtá tsi ka hidahida. ³⁴ Ka gavadaghatá tsi, ka maganaftá tsi ta rdí nda ghwani ta lkuhani, ka habanafta. Ka tsukwaftá tsi ka fafta ta kdihani. Ka klaghata da hēga tsu'a matbay, ka zughulay hada. ³⁵ Gamahtsimani, ka klaftá tsi ta tseda vagha mndu his ta maga slna ka vlanjta mndu nda tsa hēga ya, ka'a nda tsi mantsa: «A'a, ka nghanjta ka ka na mndu na, ka kidaghi dza'a sgavaghata ta ghējani ya, nj mnihata gha vragaghar yu, nj plaghata dá,» ka'a nda tsi. ³⁶ «Wati mataba tsa duhwalha hkən ya, ta nzakway ka sləvda tsa mndu ta dēdamta mataba la gənda ya, ka kagha ta gray na?» ka'a nda tsi. ³⁷ «Tsa mndu ta tawatá hidahida tida ya ya,» ka tsa mnda tagha zlahu ya. «La, ka maga kagha mantsa,» ka Yesu nda tsi.

Tsu'afra i Marta nda Mari ta Yesu

³⁸ Tata mbada i Yesu nda duhwalhani, ka bhadaghatá hēj da sana luwa. Ka tsu'afra sana marakw ta hgə lu ka Marta ta Yesu ga tanj. ³⁹ Mamu mukumani ta hgə lu ka Mari

† 10:27 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:5 nda Levitik 19:18.

guli, ka nzatá tsi tavata Yesu, ka sna skwiha ta gwadé tsi, ⁴⁰ ta ksaghutá slna rmba ta Marta. Ka sap tsi mnay ŋa Yesu, ka'a mantsa: «Mghama dá! Tha a kagha ta na zlidin̄ta mukuma dá ta slna na katæk ra? mnanamna ba ka katihata tsi,» ka'a. ⁴¹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Marta! Marta! Ma ghuyé ka ta ghəŋa gha, ma laghu ka da ndandanaku ta ghəŋa ndəghata skwiha. ⁴² Turtuk skwi ta raku. Ka zbaptá Mari ta vərđani ya dza'a kwal lu klugudunusta dekdek,» ka Mgham Yesu nda tsi.

11

Taghay Yesu ta maga du'a ŋa duhwalhani

Mat 6:9-13, 7:7-11

¹ Ma sana fitik ka magə Yesu ta du'a ma sana vli. Manda kdakwani ta maga tsa du'a ya, Ka dawantá sani mataba duhwalhani da tsi, ka'a mantsa: «Mghama dá! Taghanaf tagha ka lu ta maga du'a manda ya taghanaf Yuhwana ta duhwalhani ya,» ka'a. ² Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ta magə kuni ta du'a, wya ka kuni da mnay:

“Da ŋni ya ta nzakway ta luwa,

ka snavasna hga gha nda ghuba, ka saghasa ga mghama gha.

³ Vlaŋnavla ta skwa zay præk zay ŋni inda fitik,

⁴ plaŋnapla ta dmakwa ŋni,

manda ya ta plinista aŋni ta dmakuha gwal ta magarjnta guli.

Ma zlaŋna ka tawa skwi dza'a dzəgharjnta,» ka'a.

Dawawadawa, dza'a mutsay kuni

⁵ Ka Yesu nda həŋ guli mantsa: «Ka waya ka skwi mamu sana mndu mataba ghuni mamu grani, ka sli'aftá tsa mndu ya ma takala, ka laghwi slanaghatá tsa grani ya. “Zwanjama dá, katihakata nda kanaya buradi hkən. ⁶ Mamu sani mataba graha dá si ta wawakwani ta dukwata ga ini, tsaw had skwa zay ŋa vlaŋta dá wu,» ka'a. ⁷ Ka waya ka skwi ka gwadagaptá tsa grani ya ma həga, ka'a mantsa: “Ma gərzlə ka ta i'i gra, nda ghada hatá tgha dá, nda ghada ŋni ta ghzleŋ nda zwana dá, lavgliŋ a yu ta sli'afta ŋa vlaghatá buradi wu,» ka'a. ⁸ Ka yu ta mnaghunata ná, dər má lavin̄ta a tsi ta sli'iglafta ŋa vlaŋtá skwi ya ta dawu tsi, kabga dər má nzakwani ka grani wu, má dza'a sli'afslí'a ka vlaŋtá inda skwi ta kumə tsi kada kwala tsi ta gərzləgelta.

⁹ «Ka i'i ta mnaghunata ná, dawawadawa dza'a vlaghunavla lu. Zbawazba dza'a mutsay kuni, dzawadza ta tgha ta gunaghunaguna lu. ¹⁰ Ka dər wa ta dawanta ta mutsay, ka dər wa ta zban̄ta ta slafsla tida, ka dzaŋdza mndu ta tgha, ta gunanaguna lu. ¹¹ Wati ya mataba ghuni dza'a klaftá pala ka vlaŋtá zwanjani, dawarjər tsi ta buradi na? Ari ka klipi a dawarj tsi, ŋa klaftani ta nahadik ka vlaŋta ka zlaŋtá klipi na? ¹² Ari ka slislik a dawarj tsi ná, ŋa klaftani ta rda ka vlaŋta na? ¹³ Ka si kaghuni ta nzakway ka ghwadaka mnduha ya, nda sna kuni ta vla skwi dina ŋa zwana ghuni ya ní, Da ya ta nzakway ta luwa yeya dza'a kwal kul vlaŋtá Sulkum ta mndu ta dawanta rki na?» ka'a.

Ghzlay Yesu ta duhwalha halaway

Mat 12:22-30, Mak 3:22-27

¹⁴ Ma sana fitik ka ghzligin̄tá Yesu ta duhwalha halaway ta tsa mndu ka rgha ma sana mndu. Manda saghwa tsa duhwalha halaway ya ma tsa mndu ya, ka zlaftá tsa mndu ya ta gwada tsalen̄, ka va ndərmim dəmgə. ¹⁵ Ka sanlaha mataba tsa dəmgə ya mantsa: «A' nda mbrakwa belzebul mgham ta ghəŋa duhwalha halaway ta ghazla tsi ta tsa duhwalha halaway ya!» ka həŋ. ¹⁶ «Maganamaga ta mazəmzəm dza'a maranta kazlay: Sa daga da Lazglafta mbrakwa gha kə'a,» ka sanlaha nda tsi ŋa dzghay. ¹⁷ Tsatsafta Yesu ta ndana tarj, ka'a mantsa: «Ka tavaptá ga mgham turtuk his katsi ní, nda zla tsa ga mgham ya ŋa zlazlakwa həga sani ta sani. ¹⁸ Ka si dgavapdga halaway his katsi ní, wa ka tsa ga mghamani ya dza'a gdavata tama, “ya nda mbrakwa belzebul ta ghazla tsi ta duhwalha halaway” ka kaghuni nda i'i? ¹⁹ Ka si i'i, nda mbrakwa halaway ta ghazla yu ta duhwalha halaway katsi ní, nda mbrakwa wa ta ghazla zwana ghuni guli? Hahəŋ dza'a tsaghunatá

gumani. ²⁰I'i, nda mbrakwa Lazglafta ta ghazla yu ta duhwalha halaway, tsaya ta marañta ghadata sagha ga Mgham Lazglafta da taba ghuni.

²¹ «Ka hbaŋha mndu nda mbra ta vghani ka ngha høgani ka tsi ná, haɗ skwi dza'a ksañta skwihani wa. ²² Ala, tsa lagha sana mndu ta malaghutá mbrakwani ka lagha habaŋta tsehwtsehwehw ka hløgadanaghutá huzla lmani ya faf tsi ta ghøjani tida ya katsi, ta haɗ mbrakwani wa. Ŋa hlafta tsa mndu ya ta tsa huzla zlu'a tsi ya ka dgiñta.

²³ «Mndu ya kul haɗ mista ɗa ná, nda i'i gwadani. Mndu kul haɗ ta katihata ka tskanata ná, kwizintá ŋani,» ka'a.

Vramta ghwadaka sulkum da vli sabə tsi

Mat 12:43-45

²⁴ «Ka sabsa ghwadaka sulkum ma mndu katsi, ŋa dza'ani da ra vli tuhwayaŋ tuhwayaŋa, ŋa zba vli ŋa mbi'a vghani, ka trid mutsaf a tsi ta tsa vli ŋa mbi'a vghani ya wu katsi, ka'a dza'azlay na: "Ka vra yu da tsa hōga ɗa ma vəl sabi yu ya gra," ka'a, ŋa sli'aftani ka vradaghata. ²⁵ Ka ta vradaghatá tsi da tsa hōga ya, nda tsukwa vli mida nda paya ɗina katsi, ²⁶ yawa da kə'a dza'azlay ŋa vraghutani, ŋa hlanaktani ta sanlaha ma ghwadaka sulkumha ndəfəŋ ta malaghutá tsatsi nda sidi, ŋa lama taŋ da tsa hōga ya ka nzamta mida. Tsaya dza'a kəl nzakwa tsa mndu ya ka ɓwadzuta ka malaghutá nzakwani taŋtaŋ,» ka'a.

Tfawi ta ghəŋa gwal ta sna gwada Lazglafta

²⁷ Tata gwada tsa gwada ya Yesu, «rfu da tsa marakw ta klaftá kagha ma huɗi ka sughustá u'a ya!» ka sana marakw klaŋtá lwi mataba tskata mnduha. ²⁸ «Katək ná, rfu da mndu ta fata sləməŋ ka sna gwada Lazglafta, ka ksa slna nda tsi,» ka Yesu nda tsi.

Zlghawa Yesu ŋa gwal ta ɗawa mazəməzəm da tsi

Mat 12:38-42

²⁹ Ta tskakutskaku mnduha tavata Yesu, ka'a mantsa: «Ghwadək mnduha ma na fitik na, má maganama lu ta mazəməzəm ta saha daga da Lazglafta, ka hōŋ ta ɗaway. Haɗ sana mazəməzəm dza'a maganata lu ta hōŋ, ka mndərga ŋa anabi Yunusa a tsi wa. ³⁰ Manda va ya nza anabi Yunusa* ka ŋizla ŋa gwal ma luwa Niniva ya, manda va tsaya dza'a nzakwa Zwaŋa mndu, ŋa gwal ma na fitik na. ³¹ Ghalya, ka sli'aftá sana marakw ta ga mgham ma vli di'ij ta haɗika Seba ka lagha da sna ɗifil da Salumuŋ. Wana mamu mndu ta malaghutá Salumuŋ hadna, baɗu tsay Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha, ŋa ghuni dmaku ka tsa marakw ya dza'a sli'afta mnanatá mnduha ma na fitik na. ³² Ghalya guli, gwal ma luwa Niniva ná, snasna hōŋ ta gwada anabi Yunas, ka mbəɗanaftá hōŋ ta nzakwa taŋ. Wana mamu mndu ta malaghutá anabi Yunusa hadna. Baɗu tsay Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha, ŋa ghuni dmaku ka gwal ma luwa Ninive dza'a sli'afta mnaŋ ŋa mnduha ma na fitik na,» ka'a.

Nzaku ma tsuwadək

Mat 5:15, 6:22-23

³³ «Haɗ mndu ta tsamtá vu ma pitirla ŋa fata ma lwa vli ka ka dzubamta ma tughba a tsi wu ta vli tskala ta fagata tsi ŋa nghanŋa mnduha ta lami da hōga ta tsuwadək. ³⁴ Ira gha ná, pitirla vgha gha ya. Ka ta ɗinaɗina ira gha, ma tsuwadək vgha gha. Ka nda ɓadza ira gha, ma grum vgha gha. ³⁵ Dasuwa ká ka, yaha tsa tsuwadək ma kagha ya da nuta ka grum. ³⁶ Ka si má tsuwadək inda vgha gha, haɗ pɗakwa sana vli ma gruma wu katsi, inda vgha gha dza'a nzata ma tsuwadək manda tsuwadaka pitirla ta tsuwadaka vli ya,» ka'a.

Manay Yesu ta maliha ta ghəŋa dina

Mat 23:1-36, Mak 12:38-40

³⁷ Manda kɗakwa Yesu ta gwada, ka hgaghatá sana la Farisa ŋa dza'a za skwi ga taŋ. Ka lamə tsi da hga, ka nzatá tsi ka za skwi. ³⁸ Ka nzatá tsa la Farisa ya ka ndərmima kwala Yesu kul mbazintá dzvu kada za skwi. ³⁹ Ka Mgham Yesu nda tsi mantsa: «Kaghuni la Farisa, hula leghwa nda hula hliba yeya ŋa ghuni ta mbazintá, ama ma ŋuɗufa ghuni ta

* 11:30 Ngha ta Yunusa sura 1-4.

kumay kuni ta ghalatá sanlaha, ta sidi kuni guli. ⁴⁰ Rghaha! Tsa mndu ta magaftá hulani ya a ta magaftá hudani guli ra? ⁴¹ Klawa skwi ma leghwa ghuni nda ya ma hliba ghuni, ka vla kuni ña gwal ka pdu, tsaya dza'a kæl inda skwi ka nzaku tsuwedaka da kaghuni.

⁴² «Danwa ña ghuni la Farisa! Ta laghula kuni vla skwi turtuk ma ghwanj ta nzakway mataba nidáli ta mutsafta kuni ma vwah, nda masu'ataha ta hvata kuni nda hva ka vlay ña Lazglafta, ka zlanjá nzaku tdukwa, nda dvutá Lazglafta. Tsaya skwi má ña magay nda kwal kul zanaptá sana skwiha.

⁴³ «Danwa ña ghuni la Farisa! Ta laghula kuni dvaftá tanjanja vla nzaku ma hëga tagha skwa la Yahuda, ta kumay kuni ta gagay mnduha ta zgu ña ghuni ta dawadawa. ⁴⁴ Danwa ña ghuni! Manda kulu ta zwaduta ta mbadé mnduha ta mbadá tida kul sanja ya kuni.»

⁴⁵ «Mghama da, anji ta razé ka ndana gwada gha na,» ka sana mnda ta tagha zlahu ña mnduha nda tsi. ⁴⁶ «Danwa ña ghuni guli, gwal tagha zlahu! Kærtawa ndégaku ka kaghuni nda mnduha, va a kaghuni ta hirtá dër ndëfiña dzva ghuni ña katanjá hëj ka klay wa.

⁴⁷ «Danwa ña ghuni! Kula anabiha psla dzidziha ghuni ghalya ña ghuni ta babay. ⁴⁸ Ma tsa babay ghuni mantsa ya ná, ta maray kuni kazlay: Zdëgaghunazda tsa skwi maga dzidziha ghuni ya kè'a. Pslapsla hahëj ta la anabiha, baba kuluha tanj ña ghuni. ⁴⁹ Tsaya kæl Lazglafta ma difilani ka mnay kazlay: Dza'a ghunëdaghuna ghuna yu ta la anabi nda gwal ghunay ta hëj, dza'a pslapsla hëj ta sanlaha, dza'a ganapga hëj tiri ta sanlaha kè'a. ⁵⁰ Ta ghëña tsaya dza'a kæl lu ka ghuzlananjta iri ta gwal ta na fitik na kabga psleta tanj ta inda la anabiha daga zrafta ghëña hadik, ⁵¹ na zrafta ta Abel, ka sagha ta Zakari dza lu ma takataka gwir nda vli nda ghuba ma hëga Lazglafta ya. Mantsa tsaya, dza'a ghuzlananghuzla lu ta iri ta gwal ma na fitik na ta ghëña vël psleta tanj ta tsa mnduha ya.

⁵² «Danwa ña ghuni gwal tagha zlahu! Nu'af nu'a kuni ta watgha sanjta skwi, lamë a vërda kaghuni wu, pyafpya kuni ta sanlaha ta kuma lami guli,» ka'a.

⁵³ Manda zlanja Yesu ta tsa vli ya, ka zraftá gwal tagha zlahu nda la Farisa ta zलग्वा gwada kavghakavgha da tsi. ⁵⁴ Ka dakwats hëj ña ksafra nda gwada dza'a sabi fëtes ma wani, ña fanamtá tbanj ma lwi.

12

Gwada banluwa

Mat 10:26-27

¹ Mataba tsaya, ka tskadaghatá mnduha ta vgha ñëddëm tavata Yesu ka bisla vgha sani tavata sani. Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Dasuwa ka kuni nda Isa la Farisa ta nzakway ka madgwirmadgwir ta magë hëj ya. ² Had skwi nda difa dza'a kwal kul sabi ta dabi wa. Had skwi kdekdek dza'a kwal kul snavata guli wa. ³ Tsaya dza'a kæl inda skwi dza'a kuni mnay ma grum ka snaku ta dabi. Skwi dza'a kuni mnay ma slëmëj ma slëmëj ma dzuguvi dza'a tuta wdid ta dabi.»

Fafwa ghëj ta Lazglafta

Mat 10:28-31

⁴ «Wya ka yu ta mnaghunatá kaghuni ta nzakway ka graha da: Ma zlëj kuni ta gwal dza'a dzatá slu'uvgha ghuni kwenkwenj, kul laviñtá hëj ta magëglatá sana skwi tahula tsa. ⁵ Ka maraghunamara yu ta mndu dza'a kuni zlëjay. Zlëjawa zlëja ta Lazglafta. Tsatsi ta laviñtá dzatá slu'uvgha ghuni, mamu guli nda mbrakwa klafta kaghuni ka vzamta da vu. Mantsa ya nzakwani, tsatsi dza'a kuni zlëjay, ka yu ta mnaghunata.

⁶ «Had lu ta skwaptá tiytiha hutaf ta aneni his ra? Kulam nda tsa, Zanap a Lazglafta ta ya dër turtuk ma hëj wa. ⁷ Mbëdaf mbëda lu nduk nda swidi ma ghëña ghuni tani, ma zlëj kuni ta zlëj dekdek. Malaghumala kuni piw ta tiyti,» ka'a.

Mnanjá Yesu banluwa

Mat 10:32-33, 12:32, 10:19-20

⁸ «Ka yu ta mnaghunata na, mndu dza'a maranjta ghëjani ta dabi ka mnay: “Ña Yesu i'i” ka'a ná, ka Zwanja mndu dza'azlay ta këma duhwalha Lazglafta na: “Ña da na mndu

na,” ka’a dza’azlay. ⁹ Ama Mndu dza’a mnay ta kəma mnduha: “ŋa Yesu a i’i wu” ka’a, ka Zwaŋa mndu dza’azlay ta kəma duhwalha Lazglafta na: “Ŋa da a na mndu na wu,” ka’a. ¹⁰ Mndu dza’a vaza ŋazlu ta ghəŋa Zwaŋa mndu, dza’a plinispla lu ta dmakwani. Ka Sulkum nda ghuḅa dza’a razanafta mndu katsi, haḍ lu dza’a plinistá dmakwani dəkdek wa.

¹¹ «Ka kladaghunaghakla lu da həga tagha skwa la Yahuda, ka tsaghunaghatá guma, ka dər da gwal tsa guma nda gwal ŋumna a tsi, yaha kuni da ndana skwi dza’a kuni magay ŋa kata ghəŋa ghuni, nda ya dza’a kuni mnay guli. ¹² Sulkum nda ghuḅa dza’a mnaghunata ma tsa fitik ya ta skwi ŋa mnay ghuni.»

Ma zbə kuni ta tsagana

¹³ Ka sana mndu mataba dəmgá nda Yesu mantsa: «Maləma da, mnanamna ta zwaŋama da kada dganapta ŋni ta skwa za hga ŋni,» ka’a. ¹⁴ «Ari gra! Wa ta famtá i’i ŋa tsaghunatá guma, ari wa ta famtá i’i ŋa dgaghunaptá skwa za hga na?» ka Yesu nda tsi. ¹⁵ «Dasuwa ka kuni nda tsagana. Vəl nzakwa skwa mndu mamu ka nutá tsi ka gadghəl a kəl tsi ka nzata nda hafu wu, ka Yesu kay guli nda inda mnduha.»

¹⁶ Ka’a nda həŋ nda mahdihdi mantsa: «Lagha sana mndu ka gadghəl ka hvatá hva dagala. ¹⁷ “Waka yu dza’a maga na skwi ná, wana haḍ vli ŋa pgha na nimaya da na wu?” ka’a ma ghəŋani. ¹⁸ “Yawa! Wya skwi dza’a yu magay: Dza’a dzaḅiŋtá guvurha da yu, ka tahanaghata ŋa tskamta da ta inda nimaya da, nda hamata skwiha da mida. ¹⁹ Wana mamu skwi dər ŋa vaku kidaghi tsi. Mbi’a ta vgha gha, za, sa, rfa ta rfu tama, ka yu dza’azlay nda vgha da,” ka’a. ²⁰ “Rghargha vgha na, kudan hafa gha ta na rvidik gita u na, ŋa wa inda na skwiha papayaf ka na tama?”» ka Lazglafta nda tsi. ²¹ Ka Yesu sganaghata mantsa: «Tsaya skwi ta magaku nda mndu ta tskanatá skwi ta ghəŋani, ka zlaŋtá tskanatá skwi ta ghəŋani da Lazglafta,» ka’a.

Zbawazba ta ga mgham Lazglafta karaku

Mat 6:25-34

²² Tahula tsa, ka Yesu nda duhwalhani guli: «Tsaya ta kəl yu ka mnay ŋa ghuni kazlay: Ma mnə kuni ta “He’, a nu dza’a yu zay ní, a nu da fə yu ta vgha ní,” kə’a. ²³ Mal hafu ka skwa zay, mal vgha ka lgut. ²⁴ Nghawa zarakataghuvu ḅa, haḍ ta sləgu dər tska skwi ta vwah wu, haḍ wbani wu, haḍ guvurani guli wu, Lazglafta ta zuŋtá skwi. Malaghumala a kaghuni piw ta dyakha ra? ²⁵ Waya mataba ghuni dza’a laviŋtá sganaghata dər kwitikw ta fitik ta ghəŋa hafani kabga vəl mnayni ta he’ na?

²⁶ «Ka si laviŋ a kuni ta magatá skwi dər ka ki’a wu, nu ta kəl kuni ka mna he’ nda pḍakwani tama. ²⁷ Nghawa vzlizla ma vwah ḅa, haḍ həŋ ta maga slna wu, haḍ həŋ ta ga lgut wa. Ka yu ta mnaghunata ná, dər Salumuŋ, kulam nda tsa nzakwani ka gadghəl ya tani, ta fava a ta lgut manda ŋa sani ma tsa vzlizlaha ya wa. ²⁸ Ka gita u na ka Lazglafta pghanavatá rka ta kuzuŋ ma vwah ná, gi gamahtsimani ŋa driŋta nda vu. Kaghuni yeya dza’a kwal tsi sudavaghunatá lgut tama rki? Nahgani ta htinjtá zlg hay nda ŋudufa ghuni? Nu kul laviŋtá kuni ta faftá ghəŋ? ²⁹ Ma laghu kuni da ndana skwi dza’a kuni zay nda skwi dza’a kuni say. ³⁰ Gwal kul snaŋtá Lazglafta ma ghəŋa haḍik ta laghu da zba tsahaya. Kaghuni ná, nda sna da ghuni kazlay: Ta dḅay kuni ta tsa skwiha ya kə’a. ³¹ Dzawadza ta vgha ka zba ga mgham Lazglafta karaku, dza’a vlaghunavla Lazglafta ta pḍakwani,» ka’a.

Gwal ka gadghəl ta luwa

Mat 6:19-21

³² «Ma zləŋ kuni ta zləŋ kaghuni gwal ta nzakway ka ŋa da manda zwaŋa bra. Zḍəganazda ta Da ghuni Lazglafta na vlaghunatani ta ga mghamani. ³³ Dzawinwa dzawa ta skwiha ghuni, ka dginjta kuni ŋa gwal ka pḍu ta tsedani. Tskawa tseda ghuni ma vəl dza’a kwal kul ḅadzavata ta nzakway ta luwa. Hada, ksəŋta a ghali wu, ksəŋta a hzay guli wa. ³⁴ Ka ga vla tskatá gadghəla gha ya ná, hada ŋudufa gha guli,» ka’a.

Fawafa ta vgha ka kzla saha Zwaŋa mndu

³⁵ «Hbawahba ta vgha ña maga slna, tsamwa vu ma pitirla ghuni, ³⁶ nzawanza manda duhwalha ta kzla dzan̄ta ñan̄ahøga tan̄ ta watgha vrakør tsi ma vla kla makwa ña gunanata tan̄. ³⁷ Rfu da tsa kwalvaha dza'a sagha ñan̄ahøga tan̄ slanaghatá høñ ndiri ya! Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a habafhaba ta vgha, ña nzanatani ta høñ ma vla za skwi, ña saghani vlan̄tá skwa zay ta høñ. ³⁸ Rfu da tsa kwalvaha ya ka slanaghasla tsi ta høñ ndiri ma takala ðør nda dga a vli ya!

³⁹ «Fawafa ta slømøñ ðina. Ka má nda sna zə'ala hga ta fitik dza'a lagha ghali da tan̄ katsi, má dza'a nzanza ndiri má zlan̄ta a ka zlratan̄i ta hgani wa. ⁴⁰ Kaghuni guli, habafwa vgha, kabga ma fitik kul ndan̄an̄tá kuni dza'a sagha Zwan̄a mndu,» ka'a.

Ñørma kwalva nda sna ta skwi

Mat 24:45-51

⁴¹ Ka Piyer ðawan̄ta mant̄sa: «Mghama ða! ña an̄ni nda ghøña ñni re, ari ña inda mndu demdem a ta mna ka ta na mahdiñdi na na,» ka'a nda tsi. ⁴² «Wa na mndu tðukwa nda mahizl ma ghøñani na na? Tsaya a mndu dza'a ñan̄ahøgani mnay ñani: “Ta vlaghavla yu ta slna, ka vla ka ta skwa zay ña gwal ta magihatá slna nda fitikani,» ka'a ya ra. ⁴³ Rfu da tsa mndu dza'a sagha ñan̄ahøga slanaghata ta magay mant̄sa ya! ⁴⁴ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Dza'a fanaghafa ta tsa mndu ya ta ghøña inda tsa skwihani ya. ⁴⁵ Ala ka ka tsa kwalva ya ma ghøñani mant̄sa: “Wana nda gərða mghama ða katøk na,» ka'a ka lin̄tá psala sanlaha ma kwalva nda kwalva mi'aha, ka laghwi da zazaku nda sasaku ka ghuyaku katsi, ⁴⁶ dza'a saghasa mghama tsa kwalva ya dluk ma vaghu kul graftá tsatsi ta fitik ya kul snan̄tá tsi, ña ghuyaghunaptani ta ðan̄wa katakata, ña tsanaghatani ta guma kawadaga nda gwal ta maga ghwadaka skwiha.

⁴⁷ «Tsa kwalva nda sna ta skwi ta kumə mghamani ka kwalaghutá tsi ta payavata ka magay ya, dza'a ðgapðga lu kwərðək. ⁴⁸ Kwalva ya kul snan̄tá skwi ta kumə mghamani, ka magatá tsi ta skwiha prək ka ðgapta, ki'a yeya dza'a ðgun̄ta lu. Ka dagala vlan̄ta lu ta mndu katsi, dagala dza'a ðawa lu da tsi guli. Ka si fərta tani vlan̄ lu ta mndu katsi, fərta tani dza'a ðawu lu da tsi guli,» ka'a.

Hwazlaba ta mnduha ta gwada ta Yesu

Mat 10:34-36

⁴⁹ «Sagha da vzatá vu yu ta hadik, ta kumay yu ta gi kbaftani misimmisim. ⁵⁰ Dza'a lamla yu da ghuya ðan̄wa manda ya ta lamə mndu da imi ma maga batem. Ya ta kzlə nda imi ma kulun̄ yu ta magatani. ⁵¹ Zðaku klagagha yu ta ghøña hadik ka kaghuni ta gray ra? Si ga! Daga vgha klagagha yu. ⁵² Daga ndanana, dzrafta a mnduha hutaf ma hga ta wi wa. Dzrafta a gwal hkən ta wi nda gwal his wa. Dzrafta a gwal his ta wi nda gwal hkən guli wa. ⁵³ Dza'a nda dma i da nda zwan̄, dza'a nda dma i zwan̄ nda dani. Dza'a nda dma i ma nda makwani, dza'a nda dma i makwa nda mani. Dza'a nda dma i midzi nda ghwa'alani, dza'a nda dma i ghwa'ali nda midzani,» ka'a.

Nghawangha ta skwi ta magaku ndana

Mat 16:2-3

⁵⁴ Ka Yesu guli nda ndəghata ðəmga na: «Nghay ghuni ta ñatá ghwayak nda ga mazu ná, “dza'a saghasa imi” ka kuni ta mnay, gi ña magatani mant̄sa. ⁵⁵ Nghay ghuni ta vyakwa falaka Sud ná, “dza'a mamu vis gita,» ka kuni ta mnay, gi ña magatani mant̄sa. ⁵⁶ Tsa madgwirmadgwir madəgwira ghuni ya! Nda sna kuni ta dganatá skwiha ta magaku ta hadik nda ya ta luwa, waka kuni traptá snan̄tá dganatá skwiha ta magaku ma na fitik na tama?» ka'a.

Dzraftá skwi nda ghuma

Mat 5:25-26

⁵⁷ «Waka kaghuni ka ghøña ghuni traptá tsatsaftá maga skwi ðina? ⁵⁸ Ka wlawla mndu ta kagha, ka sli'af̄ta kuni ka dza'a da guma katsi, ñavan̄a ka dzray nda tsi ma kðaku kuni ka ðhadaghata da tsa vla guma ya, da lamə ka da dzva mnda tsa guma, da klaftá tsi ta kagha ka vlata ma dzva la sludzih̄a, da klaftá tsahaya ta kagha guli ka vzamta ma gamak. ⁵⁹ Ka

yu ta mnaghunata ná, “had ka dza’a walaŋtá sabi hada ka ta kdiŋ a ka ta platá kdavakta anena tsa mndu ta vlaghata ya wu,”» ka’a.

13

Mbēdanafwambēda ta nzakwa ghuni, yaha kuni da rwuta

¹ Ma va tsa fitik ya, ka sli’adaghatá sanlaha ma mnduha mnay ŋa Yesu ta skwi ta slanaghatá gwal ma Galili psila Pilat ma fitika dray taŋ ta skwi ŋa Lazglafta. ² Ka Yesu nda hēŋ mantsa: «Mal ŋa tsa la Galili psila lu ya glakwa dmaku ka ŋa pđakwa sanlaha ma gwal ma Galili, kəl hēŋ ka ghuytá tsa dāŋwa ya, ka kaghuni ta gray ra? ³ Malaghumala a ŋa taŋ wa. Ka mbēdanaf a kaghuni ta nzakwa ghuni wu katsi, dza’a rwurwa kuni demdem manda hahēŋ. ⁴ Ari tsa mnduha ghwanpđē tghas ta rwuta ma fitika zlēmbanaghata sana hēga dagala ma Silwe ta hēŋ ya ná, mal ŋa taŋ glakwa dmaku ka pđakwa sanlaha ma mnduha ma Ursalima a ka kaghuni ta gray na? ⁵ Malaghumala a ŋa taŋ wa. Ka mbēdanaf a kaghuni ta nzakwa ghuni wu katsi, dza’a rwurwa kaghuni manda hahēŋ guli,» ka’a.

Fu ya kul had ta yaku

⁶ Wya ka’a nda hēŋ nda mahdihdi guli: «Mamu sana mndu dyaf fwa ghuraf ma vwaha inabani. Ka sli’aftá tsa mndu ya ka lagha da daga yakwani. Ta lagha tsi ná, lay yaf a dekdek wa. ⁷ Ka’a nda tsa mndu ta ngha tsa vwaha inabi ya mantsa: “ngha ba ta na ghuraf na, mahkēna vakwa da na ta sagha da daga yakwani, lay had ta yafta wa. ŋaw ŋa zlēŋutani ta vli ka bēbēbē na, tsinŋtsa!” ka’a nda tsi. ⁸ “Mghama da! Ka va va tsi karaku, ka lapta yu ta vli mistani, ka pghinŋta yu ta rgwa distani. ⁹ Ka waya ka skwi dza’a yafya kdaghalam. Ka yēglafa a tsi wu katsi ŋa tsinŋta gha,» ka tsa mndu ta nghay ya.

Mbanafta Yesu ta sana marakw kul dughwanaku bađu sabat

¹⁰ Bađu sana sabat, ka taghē Yesu ta skwi ŋa mnduha ma hēga tagha skwa la Yahuda. ¹¹ Hada, mamu sana marakw kul dughwanaku ta maga vaku ghwanpđē tghas ŋin sulkuma halaway kutsuvud, laviŋ a ta sladata ndēdap wa. ¹² Nghaŋta Yesu ta tsa marakw ya, ka hgaŋtá tsi. «Nda mba ka ma dāŋwa gha makwa da,» ka’a nda tsi. ¹³ Ka faftá tsi ta dzvu tida, gi hadahada ka sladatá tsi ndēdap, ka zlēzlvu tsi ta Lazglafta. ¹⁴ Ka kuzlanaftá tsi ta ŋuduf ta mgham ta ghēŋa tsa hēga tagha skwa la Yahuda ya, kabga tsa mbanafta Yesu ta mndu bađu sabat ya. «Mamu fitik mku’ ŋa maga slna sagha ghuni da mbamba vgha ghuni ma tsa fitikha ya, bađu sabat a wu,» ka’a nda tsa tskatá vgha mnduha ya. ¹⁵ «Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Had inda kaghuni ta pla slani ka kdihani a tsi ta wa guduk* ka klay da vla sa imi bađu sabat wu ra? ¹⁶ Wana na marakw na ta sabē ma mndēra la Abraham Maghwanpđē tghasa vakwani na manda hbuta halaway, ra a ka plinŋtá tsēna marakw na ma tsa zida ya bađu sabat wu ra?» ¹⁷ Ka ksutá tsa zlghawa Yesu ya ta ghumahani ka hula. Ka rfu hamata sanlaha ma mnduha ta rfu ta ghēŋa inda ŋēma slna ta magē Yesu.

Ndaw dza’a gra lu ta ga Mgham Lazglafta

Mat 13:31-32, Mak 4:30-32

¹⁸ Ka Yesu guli mantsa: «Ndaw dza’a gra lu ta ga mghama Lazglafta na? Ndaw dza’a gra yu? ¹⁹ Ka guram nda hya kramasa klaf sana mndu ka slēgamta ma gam, ka dyaftá tsi ka glafta gēdiz, ka babaftá dyakha ta hga taŋ ta zligamahani nzakwani,» ka’a.

Gwada ta ghēŋa is

Mat 13:33

²⁰ Ka Yesu guli mantsa: «Ndaw dza’a gra yu ta ga mghama Lazglafta na? ²¹ Ka guram nda is klaf sana marakw ka labanamta ma gratá darama hupu hkēn ŋa ŋlanafta inda tsa hupu ya nzakwani,» ka’a.

Wa dza’a lami da ga mghama Lazglafta?

Mat 7:13-14,21-23

* 13:15 Ngha ta Lukwa 2:7.

²² Ka tadaptá Yesu ta zwana luwa nda luwaha dagala dagala, ta sli'i tsi da luwa Uرسالima, ka dza'a nda tagha skwi ña mnduha. ²³ Ka lagha sana mndu dawanta da tsi: «Mgham dá! Ki'a yeya mnduha dza'a mbafta rki na?» ka'a. Ka Yesu nda høn mantasa: ²⁴ «Ñavawarja ka lami nda ta watgha slrehwa. Ka yu ta mnaghunata na: Nda ndøgha gwal dza'a zba lami nda tida, trid ña trapta tarj.

²⁵ «Ka sli'afsli'a danahøga ka ñerzlaftá watgha ta ma bli kaghuni katsi, ña kuduslafta kaghuni ta dza watgha kazlay: Mghama dá! Mghama dá! Gunarjaguna ta watgha kø'a. "Sna a yu ka sagha ndiga kuni wu!" ka'a dza'azlay nda kaghuni. ²⁶ "Taw kay Mghama dá! Ta va arjñi si ta za skwi, ka sa skwi, ka tataghø ka ta skwi ña mnduha ta inda pazlala ma luwa ñni kay ra!" ka kuni dza'azlay nda tsi. ²⁷ "Sna a yu ka sagha ndiga kuni wu, laghwala demdem tavata i'i, kaghuni gwal ta maga ghwadaka skwi," ka'a dza'azlay nda kaghuni kay guli. ²⁸ Hada, dza'a waha kuni ta wahu nda hpada sli'ij ngħarjøn kuni ta i Abraham nda Izak, nda Yakubu, nda inda anabiha ta nzaku ma ga mghama Lazglafta, wdñjwda lu ta kaghuni ma bli. ²⁹ Dza'a sli'aksli'a mnduha nda ta slørpa luwa fwaç, ña nzata tarj ka za skwi ma ga Mgham Lazglafta. ³⁰ Nda tsaya tama, gwal nda hul ndanana guli, dza'a nzakway høn ta køma. Gwal ta køma ndanana, dza'a nzakway høn nda hul,» ka'a.

Yesu nda Uرسالima

Mat 23:37-39

³¹ Ma va tsa fitik ya, ka lagha sanlaha ma la Farisa slanagħatá Yesu, ka høn mantasa: «Ta psa kagha Hiridus ña dzata, sli'afsli'a hadna ka laghwa ka da sana vli,» ka høn. ³² «Lawa mnanatá tsa garharj ya kazlay: Ta ghazla duhwala halaway yu, ta mbamba gwal ma danwa yu gita nda ya mahtsim, ta mahkøna fitik ña kdñta da ta slna da, ka'a nda høn. ³³ Ka kda yu ta mbada da gita, nda ya mahtsim, nda ya badima. Ra a ka mtuta anabi ma sana vli, ka zlarjtá mtuta ma Uرسالima wa.

³⁴ «Luwa Uرسالima! Luwa Uرسالima! Kagha ta rwanatá anabiha. Ghunøgagha gha Lazglafta ta mnduha ná, rwana ka, ka pslatá høn nda pala. Kumarjuma yu ta tskanatá mnduha gha tavata i'i, manda mana ghatalakw ta tskanatá ndudukhani ma zlambakani, ka kwalagħutá kuni. ³⁵ Wana lu dza'a zlagħunarjtá høga ghuni. Had kuni dza'a ngħøglarjtá i'i døkdek ha ka sagha fitik dza'a mnø kuni kazlay: Ka tfanagħatfa Lazglafta ta wi ta mndu ya ta sagha ma hga Mgham kø'a,» ka'a nda høn.

14

Mbanafra Yesu ta mndu baçu sabat

¹ Baçu sana sabat, ka sli'aftá Yesu ka lami da høga ga sana mali mataba la Farisa da za skwa zay. Ka pghaftá gwal hada ta iri tida ka ngħay ndeezla. ² Mamu sani mndu kul dughwanaku nda hasla vghani ta nzaku hada. ³ «Mamu tvi ña mba mndu baçu Sabat re had wa a na?» ka Yesu dawanta da gwal tagha zlahu ña mnduha nda la Farisa. ⁴ Tsitsirid nzanza høn kul zlgħanaftá wi. Ka lagha Yesu ksarjtá tsa mndu kul dughwanaku ya ka mbanafra, ka ghunñta dzaghani. ⁵ Ka'a nda høn tama mantasa: «Wa mataba ghuni ka dødagħadøda zwanani, ka slani a tsi da vøvrøm baçu Sabat dza'a kwal kul tdñgñta misimmisim na?» ⁶ Trid, traptra høn ta skwi ña zlgħanaftá wani.

Dasuwa káka nda vli ña nzata gha

⁷ Na ngħay Yesu ta gwal hgaf lu ta zba vla nzaku dñadina, ka'a nda høn nda mahdihdi mantasa: ⁸ «Ka hgaf hga mndu ta kagha da vla za skwa zay, ma gi læ ka da nzata ma vli dina, ka waya ka skwi mamu sana mndu ta malagħutá kagha hgaf lu ña da tsa vli ya. ⁹ Da lagha tsa mndu ta hgaftá kaghuni ya, da mnay ña gha kazlay: Sli'afsli'a, zlanarjzla ta na vli na ta na mndu na kø'a, ña ksutani ta kagha ka hula ta dza'a nzøglata ma hamata vla nzaku. ¹⁰ Skwi ta raku ná, ka hgaf hga lu ta kagha da vla za skwa zay katsi, nzanza gha ma hamata vla nzaku karaku. Kø'a ka tsa mndu ta hgaftá kagha ya ná, "bay gra! sli'afsli'a, sawi da nzata hadya," ka'a dza'azlay. Mantasa tama nda tsafara vgha gha da gwal dza'a za skwi

kawadaga nda kagha. ¹¹ Inda mndu ta glanaftá ghənjani, dza'a vraganavra lu, inda mndu ta vraganata ghənjani dza'a kapanafkapa lu,» ka'a nda həj.

Hagaftá gwal ka pdu ɲa za skwa zay

¹² Ka'a nda tsa mndu ta hgafta ya mantsa: «Ka magamaga ka ta skwa zay ɲa badawa ka vaghu dər skwa zay ka hani a tsi ɲa mnduha, ma laghu ka hagay ta gra gha ta gra gha, ta zwanama gha ta zwanama gha, ta laghuni ta laghuni, nda ya ta sləvdaha gha ka gadghəl ka gadghəl, da hgaftá həj ta kagha ɲa plaghamta manava tsaya badu ya ga taɲ guli. ¹³ Ka magamaga ka ta skwa zay ɲa badawa katsi, haga ta la ka pdu, nda la ka marghum, nda la nda rwa səlahə taɲ, nda gwal nda ghulpa, ɲa zay. ¹⁴ Dza'a nzanza ka nda rfu kabga had fitik dza'a plaghamta həj manda va tsaya wa. Lazglafta dza'a plaghamta badu fitik dza'a sli'agapta tdukwa mnduha nda hafu,» ka'a.

Skwa zay dagala

Mat 22:1-10

¹⁵ Tahula snanata sana mndu mataba tsa gwal ta za skwa zay ya tsa gwada ya, ka'a nda Yesu mantsa: «Rfu da mndu dza'a za skwa zayni ma ga mghama Lazglafta,» ka'a. ¹⁶ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Lagha sana mndu ka magatá skwa zay dagala, ka hagarntá tsi ta mnduha nda ndəgha. ¹⁷ Ndusakwa skwa zay, ka ghunaftá tsa mndu ya ta duhwalani da mnanatá tsa mnduha hagarntá tsi ya kazlay: Saghawasa nda maga fitikani kə'a. ¹⁸ Lagha tsa mnduha ya ka mbahanaftá wi ta tva turtuk. "Mamu vwah skwa yu ná, tsaw nda nza tkwe' ka dza'a da nghanata ná, kiba, wya dzvu," ka sani taɲtaɲ nda tsi. ¹⁹ "Mamu slaha hva dzawa yu ghwaɲ dza'a yu dzagharnta" ná, kiba, wya dzvu, ka sani. ²⁰ "Klafta da yeya ta makwa ta ga maghurbi yu tsaya dza'a kwal yu bhata," ka sani nda ɲani. ²¹ Ka vragaghatá tsa duhwal ya dzagha, ka rusanafntá tsi ta mghamani. Ka basafntá tsa danahəgani ya ta ɲuduf. Ka'a nda tsa duhwalani ya mantsa: "La misimmisim ta badawaha nda ya ta pazlalaha ma luwa, ka hagakta ka ta la ka pdu, nda la marughumha, nda ghulpata mnduha, nda la nda rwa səlahə taɲ," ka'a. ²² Tahula magatani, ka vradaghatá tsi. "Mghama da, nda maga tsa skwiha mna ka ya kay, tsaw ta teke'a vla nzakuha, ka'a." ²³ "La ta tvi ta tvi nda ya ma vla ɲarntá gam, ka hlakta ka ta inda mnduha dza'a slanaghata ka, ka da ndaghagapta vli ma hga ga ini, ka tsa danahəga ya nda duhwalani. ²⁴ Ka yu ta mnaghunata ná, had mndu mataba tsa gwal hagarntá lu ya dza'a danntá skwa zaya da wa,"» ka'a.

Dina zlannta duhwalha Yesu ta inda skwi

Mat 10:37-38

²⁵ Ma sana fitik ta mbaɗa mnduha rutututa ta tvi mista Yesu, ka mbəɗavata Yesu, ka'a nda həj mantsa: ²⁶ «Ka sagha da i'i mndu katsi, ba malaghutani ta dʋutá i'i ka i dani nda mani, nda markwa taɲ, nda zwanani, nda zwanamani, nda kwaghamani, nduk nda vərda ghənjani tani, kada nzakwa tsi ka duhwala da. ²⁷ Dər wa tsi ta kwalaghutá kla udza zləɲayni*, ka kwalaghutá dza'a mista da, laviɲ a ta nzakway ka duhwala da wa. ²⁸ Ka ta kumay mndu mataba ghuni ta baftá həga dagala katsi ní, had ta nzata ka mbəɗaftá mbsaka skwi dza'a zadɲnta tsi karaku ɲa nghanani ka mamu re had wa a tseɗani prək ka kɗɲntá tsa slna ya ra? ²⁹ Ka mantsa a tsi wu, ka laghani ka thaftá mndəra tsa həga ya ka kwal kɗɲntá bafta katsi, inda gwal dza'a nghanavata ná, dza'a ghubasay həj. ³⁰ "Ngha ta na mndu na ta thaftá mndəra hga ka traptá kɗɲnta," ka həj dza'azlay. ³¹ Mantsa guli, ka ta kumay sana mgham ta vulu nda sana mgham katsi, had ta nzata karaku ka ndanapta ka dza'a laviɲərlaviɲ a wa a tsi ta guyata nda ghumani ta dza'a sagha guyata nda tsi nda mnduha dəmbu' hisamsak wu ra? Tsaw tsatsi, dəmbu' ghwaɲ yeya ɲani ma mnduha. ³² Ka kə'a kə'a nghanapta laviɲnta a tsi wu, ta ghunafghuna ta mndani da tsa sana mgham ya ta kul bhadaghatá tsi ndusa, ɲa dawa tva dzrafta nda tsi. ³³ Mantsa tama, had mndu dza'a laviɲntá nzata ka duhwala da mataba ghuni, ka zliɲ a tsi ta inda skwihani wu,» ka Yesu sganaghata.

* 14:27 Ngha ta Lukwa 9:23.

Slughul kul had zɔaku mida

Mat 5:13, Mak 9:50

³⁴ «Wya zɔa slughul, ka nda kɔa zɔaku mida katsi, ndaw dza'a vrɛglanamta lu ta zɔakwani na? ³⁵ Zɔɔgla a ɲa pghafta ta vwah dɛr ɲa rgwa wu, dza'a pghidɪɲpgha lu ta hadik. Ka mamu mndu nda slɛmɔɲa snay, ka sna tsi,» ka'a.

15

Slafta sana mndu ta tuwakani nda zɔa

Mat 18:12-14

¹ Ma sana fitik, ka gavadaghata gwal ta tska dzumna da sna gwada da Yesu. ² Mbaɔa la Farisa nda gwal tagha zlahu ka ruruɲwaku. «Niɲna na mndu na ta ghɔɲani ka gra gwal dmaku, wana ta za skwi kawadaga nda hɔɲ,» ka hɔɲ. ³ Ka mnɔ Yesu ɲa taɲ nda mahdihdi hdi: ⁴ «Waya mataba ghuni, ka dɛrmɛk tuwakhani, ka zɔavaghuta ya turtuk mataba taɲ, dza'a kwal kul zlanavatá tsa pɔakuha taɲ tɛmbaymbsak tɛmbay mida ya ma mtak, ka laghwi da zba tsa turtuk ta zwaduta ya, ha ka nghanɲani na? ⁵ Manda nghanɲani, ka rfu tsi ta rfu, ka tsukwaftá tsi ta badzagani. ⁶ Manda vraktani dzagha, ka haganɲá tsi ta grahani nda slɛvdahani. “Sawa ka rfa mu ta rfu, wana nda ngha yu ta tuwaka da si ta zwaduta kay,” ka'a nda hɔɲ. ⁷ Ka yu ta mnaghunata ná, dza'a malaghumala rfu ta luwa ta ghɔɲa mnda dmaku turtuk ta mbɔdanaftá nzakwani, ka ɲa tɔukwa mnduha tɛmbaymbsak tɛmbay mida ta kwalaghutá mbɔdanaftá nzakwa taɲ,» ka'a.

Slafta sana marakw ta kwabani si ta zwaduta

⁸ «Ari wati marakw ya, ta mutsaftá suley ghwan, ka zwadugudunustá suley turtuk matabani, dza'a kwal kul tsamtá vu ma pitirla, ka tsukwa hɔga ka psay dasuwa ha ka nghanɲani na? ⁹ Manda nghanɲani, ɲa haganɲani ta magrahani nda slɛvdahani. “Sawa, rfama ta rfu, wana nda ngha yu ta suley da si ta zwaduta kay, ka'a.” ¹⁰ Ka yu ta mnaghunata ná, dza'a malaghumala rfu da duhwalha Lazglafta ta ghɔɲa mnda dmaku turtuk ta mbɔdanaftá nzakwani,» ka'a.

Dukwafta dani ta zwanani si ta zwaduta

¹¹ Wya ka'a guli: «Mamu sana mndu his zwanani. ¹² “Ari da! Vlihavla ta ɲada ma skwa za hɔga má dza'a yu mutsay,” ka sagɔɲ nda dani. Aray, ka da taɲ. Ka dganaptá tsi ta gadghɛlani ta hɔɲ. ¹³ Tsɔbakw fitik tahula tsa, ka dzawɪntá tsa sagɔɲ ya ta ɲani demdem, ka sli'aftá tsi ka laghwi ta sana hadik di'ɪɲ. Hada, ka badziɲtá tsi ta skwani ma maga sli'ɪɲsli'ɪɲ. ¹⁴ Manda kuduta tsa skwani ya demdem, ka slatá maya ta tsa hadik ya. Lay, ta had skwi dɛkɛk da tsi wa. ¹⁵ Ka laghu tsi vzatá ghɔɲani ɲa maga slna ga sana mndu ma tsa hadik ya. Ka ghunaghatá tsa mndu ya da ngha ghuvazuha ma vwahani. ¹⁶ Ka dzɔ maya. Ta kumay si má ta za tsa skwa zaya ghuvazuha ya, lay had mndu ta vlaɲta wa. ¹⁷ Ka zraftá tsi ta ndanu: “Kidaghi gwal ta ksa slna ga da da, ta za skwi ka haslay, wana i'i hadna ta mtaku da maya! ¹⁸ Dza'a vru yu da da da. Vradaghata da ya, da! maganamaga yu ta dmaku ta Lazglafta, magaghamaga yu ta dmaku guli, ¹⁹ rɲla a yu ka hgay ka zwanaga gha wu, fafa ta i'i manda mndu tekwa mataba gwal magaghatá slna,” ka yu dza'azlay nda tsi, ka'a. ²⁰ Ka sli'aftá tsi ka vraghuta da dani.

«Ta ghwa a ka bhadaghata dzagha wu, ka nghanɲá dani. Ka ksafɲá tsi ta dani ka hidahida, ka sli'aftá tsi nda hwaya, ka lagha tsi habwa' tida, ka brusay. ²¹ “Ari Da! maganamaga yu ta dmaku ta Lazglafta, magaghamaga yu ta dmaku ta kagha guli, rɲla a yu ka hgɔgɔlta ka zwanaga gha wu,” ka tsa zwanaga yu nda tsi. ²² “Klagapwa kla misimmisim ta tsa lɲut dina katakata ya, ka sudanavata kuni, fanaf kuni ta halagar ta dzvu, sudanam kuni ta baɔbah ma sɛla. ²³ Ksagaghawaksa ta mamakwa sla nda uwasla, ka hnata kuni, ka za mu, ka rfa mu ta rfu. ²⁴ Nana zwanaga da wana tsi na ná, manda skwi si nda mta, wana vrakta nda hafu, si nda zɔa ka nghanɲá tsi,” ka dani nda kwalvahani. Ka zraftá hɔɲ ta rfu.

²⁵ «Tsaw ma vwah zumala tsa mndu ya ta tsa fitik ya. Ta vraktá tsa zumali ya dzagha, laghani ndusa nda hɔga, ka snanɲá tsi ta ghudzaga dewdew nda skalu ga taɲ. ²⁶ Ka hganɲá

tsi ta sani ma kwalva taŋ, ka dawanta da tsi ta skwi ta magaku. ²⁷ “Zwanama gha ya ta vrakta, ka dzatá da gha ta mamakwa sla nda uwasla, kabga nghanntani ta dughwana,” ka tsa kwalva ya nda tsi. ²⁸ Ka basaftá tsi ta ndufuf, ka kwalaghutá dza’a da hëga. Ka sabë dani gatay ña lamani da hëga. ²⁹ “Má kidagha vakwa dá na ta magaghatá slna, ta kwalaghu a yu dekdek ta snatá skwi ta mnihata ka wa. Ta ksaf a ka ta dër bizaßiza gu ka vlihata ña hnata dá, ka rfay ñni ta rfu nda graha dá wa. ³⁰ Na vrakta zwaná gha ya ta zadánatá gadghëla gha ña gwal ta hliri ná, ñani ta hna yu ta mamakwa sla nda uwasla ka ka,” ka’a nda dani. ³¹ “Sagëŋ, kawadaga kagha nda i’i inda fitik. Inda skwa dá ná, ña gha ya. ³² Nda ra ka magatá skwa skalu, ka rfay mu ta rfu. Nana zwanama gha wana tsi na ná, si nda mta, ka vraktá tsi nda hafu. Si nda zadá, ka nghavatá tsi,”» ka dani nda tsi.

16

Ñerma kwalva

¹ Ka Yesu nda duhwalhani guli mantsa: «Mamu sana mnda gadghël ta hlaftá huzlani ka pghanamtá sana mndu ma dzvu ña nghanata. Ka lagha lu da mnanata kazlay: Wa’a tsa mndu ya ta badza huzla gha kə’a. ² Ka hgantá tsi. Ka’a nda tsi mantsa: “Waka ka ta magay ka lu ta snə yu ya na? Mnihamna káka ta maga slna gha. Ndanana na, nzəglanaghata a ka ta ghəŋa huzla dá wa,” ka’a nda tsi. ³ Ka tsa mndu si ma dzvani tsa huzlaha ya mantsa: “Waka yu dza’a magay tama? Wana hlaghuhla danahəga dá ta inda huzlaha ma dzva dá? Ka la yu da hva ka yu, had mbrakwa dá wu. Ka la yu da gatá skwi ka yu, dza’a ksay ta i’i ka hula. ⁴ Ala, nda sna yu ta skwi dza’a yu magay dza’a kəl mnduha ka tsu’aftá i’i ghzləðisrə lu dazlay,” ka’a. ⁵ Tahula tsa tama ka hagaftá tsi ta gwal nda huzla danahəgani da həŋ. “Kidaghi skwi ta dza’a ka vlay ña danahəga dá na?” ka’a nda taŋtaŋta mndu. ⁶ “Garwa rdí dərmək ya,” ka’a nda tsi. “Klafkla ta delewera gha, nzanza misimmisim ka vindaftha ka ta hutafmbsak,” ka’a nda tsi. ⁷ “Ki da kagha, ta kidaghi ña gha ña vlay?” ka’a nda sani guli. “Buhwa hya dərmək ya,” ka’a nda tsi. “Klafkla ta delewera gha, vindafvinda ta Tghasmbsak,” ka’a nda tsi. ⁸ Hwidhwida na mndu na, ka tsa danahəga ya ka ghuba tsa ghwadaka mndu ya. Tsaw mal hidata mnduha ma na ghəŋa hadik na nzakwa taŋ mataba taŋ, ka zwana tsuwadak,» ka’a.

Laviŋ a mndu ta gwaftá danahəga his wa

⁹ «Ka i’i ta mnaghunata na: Hlawa na ghwadaka skwa gadghël ta na ghəŋa hadik na, ka kasa kuni ta gra nda tsi. Badu kdaghutani da kaghuni ya, ña tsu’ay Lazglafta ta kaghuni ma həgani ña kdekedzeŋ. ¹⁰ Ka nda sna mndu ta ñanatá skwi kwitikw, nda sna guli ta ñanatá skwi dagala. Ka sna a mndu ta ñanatá skwi kwitikw wu katsi, sna a guli ta ñanatá skwi dagala wa. ¹¹ Ka laviŋ a kuni ta ñanatá ghwadaka skwa gadghëla na ghəŋa hadik na wu katsi, wa dza’a mnay kazlay: Zlgha ta vərda skwa gadghël kə’a? ¹² Ka laviŋ a kuni ta ñanatá skwa gadghël wu ní, wa dza’a vlaghatá vərda ña gha ma skwi tama.

¹³ «Laviŋ a kwalva turtuk ta ga kwalva danahəga his wa. Nda husanta sani turtuk, nda dvutani ta sani. Ka mantsa a tsi wu, dza’a ndi’anava ndi’a ta vgha ta sani, ña husanta tsa sani ya. Laviŋ a kuni ta nzakway ka kwalva Lazglafta kuni guli na, ka kwalva tsedi kuni guli wa,» ka Yesu.

Nzakwa la Farisa nda guma Lazglafta

Mat 11:12-13, 5:31-32, Mak 10:11-12

¹⁴ Ka ghubasu la Farisa ta sna inda tsa gwadá ya ta Yesu, kabga dvudva hahəŋ ta tsedi. ¹⁵ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ka tdukwa mndu aŋni ka kaghuni ta mara ghəŋa ghuni ta kəma mnduha. Tsaw nda sna Lazglafta ta ndufufa ghuni. Tsa skwi ta ghubu mnduha nda ghuba ya ná, ka manzakdaway nzakwani ta wa ira Lazglafta.

¹⁶ «Daga ghalya ta zraftá lu ta mna gwadá ta ghəŋa skwi vindaf lu ma deftera zlahá Musa, nda ya ma deftera anabiha, ha ka sagha ta fitika zlagapta Yuhwana mnda maga Batem. Ta fitika zlagapta Yuhwana mnda maga batem tama, ka zraftá lu ta mna gwadá ta ghəŋa Lfida Gwada ta ga mghama Lazglafta, ka zlu’u mnduha ta vgha ña lami. ¹⁷ Tsaw

mal ndəkwe data hərəduta luwa nda hadik ka dədavaghuta thatá skwi turtuk ma zlahu,» ka'a.

Tagha skwi ta ghəŋa ghzla marakw

¹⁸ «Mndu ta ghzliŋtá markwa taŋ ka klaftá sani ná, hliri ta hlu tsa mndu ya. Mndu ta klaftá marakw ghzliŋ zə'ala taŋ guli ná, hliri ta hlu tsa mndu ya,» ka'a.

I sana mnda gadghəl nda Lazar

¹⁹ «Mamu sana mndu ghalya ka gadghəl, lgut kulefedfedá nda bla dzvani ta sudə tsi ta vgha. Inda fitik, skwi zďazda ta zə lu ga taŋ. ²⁰ Mamu sana mndu guli Lazar hgani, ka pdu, ka lku vghani dze'dze', ta zi'aku, ta hani ta watgha ga tsa mnda gadghəl ya. ²¹ Ta kumay si ta baghaftani nda wiwisa dafa ta rkata ma vlə zay tsa mnda gadghəl ya, sew mutsaf a wa. Ama kriha yeya katək ta sli'adaghata da ni'a tsa lkuhani ya. ²² Ka mtuta tsa mndu ka pdu ya, ka tsukwaghatá duhwalha Lazglafta fata tavata Abraham. Ka mtutá tsa mnda gadghəl ya guli, ka padamtá lu. ²³ Ka ghuyə tsi ta dāŋwa katakata ma vla nzakwa gwal nda rwa. Kə'a kə'a klanjtá ghəŋ ná, ka nghanjtá tsi ta Abraham di'ŋ kawadaga nda Lazar. ²⁴ «Da dā Abraham! Tawatá hidahida ta i'i! Ghunafghuna ta Lazar ka tsughumamta tsi ta ndəfiŋa dzvani ma imi, ka didifta tsi ta ghanik ləŋləŋləŋ, kabga ta ghuya dāŋwa yu katakata ma na vu na,» ka'a dzatá lawlaw. ²⁵ Ka Abraham nda tsi mantsa: «Sagəŋ! Havaphava ka za mghama gha si ta zə ka ma nzakwa gha nda iri ta ghəŋa hadik, ta ghuyə Lazar ta dāŋwani ya. Ndana tama nda lba ŋudufa tsatsi, ta ghuyə kagha ta dāŋwa gha. ²⁶ Zlaŋha lu ta tsa, mamu mghama gudzuvruŋ ta dgamata. Dər má ta kumay mnduha ta sli'afta hadna da aŋni ŋa dza'a da kaghuni ná, laviŋ a həŋ wa. Laviŋ a lu ta tsughwadagapta da kaghuni ka sagha da aŋni guli wu,» ka'a. ²⁷ «Ka si mantsa tsi, wya dzvu, ghunatá Lazar da la ga da dā, ²⁸ kabga ta mamu zwanama dā hutaf. Ka dza'a tsi da snanamtá həŋ, da sagha hahəŋ guli da ghuya dāŋwa ma na vla ghuya dāŋwa na,» ka tsa mnda gadghəl ya. ²⁹ «Mamu vindatá deftera zlahu Musa nda vindatá gwada la anabiha da zwanama gha, ka snasna həŋ,» ka Abraham nda tsi. ³⁰ «Slaghwa a tsaya da dā Abraham wu, ka sli'af hadna mndu da gwal nda rwa, ka lagha slanaghatá həŋ ka tsi ná, hadahada həŋ dza'a mbədanaf tá nzakwa taŋ,» ka tsa mnda gadghəl ya. ³¹ «Ka va a həŋ ta sna tsa zlahu Musa nda tsa gwadaha la anabi ya wu katsi, dər ki sli'afta mndu da gwal nda rwa ka lagha slanaghatá həŋ, had' fitik dza'a snata həŋ wu, ka Abraham nda tsi,» ka'a.

17

Hidaku vla Yesu

Mat 18:6-7,21-22, Mak 9:42

¹ Ka Yesu nda duhwalhani tama mantsa: «Nda nza tkwe' ka nzakwa skwiha dza'a dziŋtá mnduha ka tuthun. Ama dāŋwani ma mndu ta zləmbiŋtá sani. ² Ta draŋ ya ma hbanam lu ta buna ma lwi ka vzaghata da drəf, ka vzamtani ta sanlaha nda hta da dmaku. ³ Nghawa ghəŋa ghuni!

«Ka gaga zwanama gha ta dmaku, mnanəŋmna dar. Ka mbədanaf mbəda tsi ta nzakwani, planapla ta dmakwani. ⁴ Ka dər ndəfán səla gaghata tsi ta dmaku ta fitika turtuk ka va sagha tsi mnaghanja kazlay: Bgadaya kə'a, plinispla,» ka'a.

Gwadata zlghay nda ŋuduf

⁵ Ka gwal ghunay nda Mgham Yesu mantsa: «Sganŋagha zlghay nda ŋuduf,» ka həŋ. ⁶ Ka Yesu tsu'anaf tá wani ta həŋ mantsa: «Ka mamu zlghay nda ŋudufa ghuni tabta hya kramasa katsi, dza'a mnay kuni ŋa ya babala ya kazlay: Tdāftda ta vgha gha ka dza'a ka vzamtá vgha ma drəf kə'a, ŋa snaghunatani.»

Vərda kwalva

⁷ «Ka mamu ya mataba ghuni ta hvanatahva ta mndu, ka ta nghanatá rini a tsi, na gi nghanja tsa mndu ya ta saghani ma vwah ná, «sawi misimmisim da za skwa zay» ka'a dza'azlay nda tsi ra? ⁸ Skwi dza'a tsi mnay ná, «diha skwa zay, ka mbədapta ka ta lgut ŋa

vla skwi ŋa da, ta zə yu. Tahula tsa, ŋa zay gha ta ŋa gha kə'a." ⁹ Dza'a rɔay ta tsa kwalva ya kabga magatani ta tsa skwi mnana tsi ya ra?

¹⁰ «Mantsa ya kaghuni guli, ka magamaga kuni ta skwi mnaghuna Lazglafta ŋa magay katsi, "nu hayhaya kwalva ma aŋni ba, skwi ya laviŋ ŋni ta magata maga ŋni, ka kuni mnay,"» ka'a.

Mbanafta Yesu ta sana mndu ksu rda mndu

¹¹ Ta dza'a Yesu da luwa Ursalima, ka labə tsi ma takataka hadika Samari nda Galili. ¹² Tata lamə nda la Yesu da sana luwa, ka sagha gwal ghwaŋ hlu rda mndu ta həŋ guyaku nda tsi. Ka nzagaghatá həŋ kətsau'. ¹³ «Mgham Yesu, tawatá hidahida ta aŋni,» ka həŋ kapaŋtá lwi. ¹⁴ Na gi pghafta irani ta həŋ, «lawa la maranəŋtá vgha ghuni ta mnda dra skwi ŋa Lazglafta,» ka'a nda həŋ. Tata mbada həŋ ka dza'a, gi kləwəf nda mbamba həŋ. ¹⁵ Na gi nghanjta sani turtuk mataba taŋ ta tsa mbatani ya, ka vraktá tsi nda zləzlva Lazglafta nda lwi dagala dagala, ¹⁶ ka lagha tsi zləmbatá ma ghuva Yesu, ka rɔay. Tsaw mnda la Samari tsa mndu ya. ¹⁷ Ka Yesu mantsa: «Ghwaŋ a həŋ ta mbambafat kay ra? Ga tsaha təmbay ya katək na? ¹⁸ Nana mndu ka matbay na yeya kweŋkweŋ ta vragaghata da rfanaghatá Lazglafta ra?» ka Yesu ta ghəŋani. ¹⁹ «Sli'afslí'a gha ka dza'a ka, zlgħay nda ŋudufa gha ta mbagħafta,» ka Yesu nda tsi.

Ma takataka ghuni ga mghama Lazglafta

Mat 24:23-28,37-41

²⁰ Ka la Farisa nda Yesu mantsa: «Yawu dza'a sagha fitika ga mghama Lazglafta na?» ka həŋ. Ka'a nda həŋ mantsa: «Ghur a dza'a nghanjta lu ta sagha ga mghama Lazglafta wa,» ka'a. ²¹ «Had lu dza'a mnay kazlay: A! "Wana tsi," a! "Wa'a tsi" kə'a wa. Dina ka sŋaŋta ghuni kazlay: Ma takataka ghuni ga mghama Lazglafta kə'a,» ka Yesu nda həŋ.

Fitik dza'a sagha Zwaŋa mndu

²² Ka'a nda duhwalhani guli mantsa: «Dza'a saghasa fitik ŋa kumaŋta ghuni ta nghanjta fitika Zwaŋa mndu dər turtuk səla tsi, nghanjta a kuni wa. ²³ Ka lu dza'azlay nda kaghuni na: "A! Wa a hada a," "a! Wana hadna," yaha kuni da dza'a, yaha kuni da slaslamaku. ²⁴ Manda daslakwa wuda luwa ta sli'afat ta sana slərpu ka labə da sana vli ya ná, mantsa ya dza'a sagha Zwaŋa mndu badu ŋani fitik. ²⁵ Ma kdə tsaya, dza'a ghuyapə ghuya ta daŋwa katakata ŋa vzija na mnduha ta na fitik na. ²⁶ Tsa skwi ta maguta ma fitika Nuhu* ya ná, mantsa ya dza'a magakwa tsi ma fitika Zwaŋa mndu guli. ²⁷ Ta zazaku mnduha, ka sasaku, ka hla mi'i, ka vla kwagha taŋ ŋa zə'al, ha ka sagha fitik kəl Nuhu ka lami da kwambalu, ka sagha imi vlunduf zadanaatá həŋ. ²⁸ Ka guram nda skwi ta magata ta fitika Ludu dza'a magakwa tsi. Ta zazaku mnduha, ka sasaku, ka sakway, ka dzawapta, ka ŋabəy, ka babay, ²⁹ vagim badu sagħwa Ludu ma Suduma† ya, ka zlagatá drəfa vu zadanaatá həŋ tendərzlele'. ³⁰ Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi badu tsa fitik dza'a zlagapta Zwaŋa mndu ya.

³¹ «Badu tsaya, ka ta nzaku mndu ta dədəmatá ghəŋa həga, dər ma mamu huzlani ma hudá həga, yaha tsi da saha da hlay, ka hwayaghuta tsi. Mantsa mndu ma vwah guli, yaha vru dzaghani. ³² Havakwa markwa Ludu‡ ba! ³³ Mndu ta kuma mbanaftá hafani ka ghəŋani ná, dza'a zadijaada. Ama mndu ya ta zadijaatá hafani dza'a mutsafmutsa. ³⁴ Ka yu ta mnaghunata ná, ma tsa rvidik ya, gwal his ta hani ta ghzləŋa turtuk, ŋa klagħutá sani, ka zlanavatá sani. ³⁵ Mi'aha his ta hu'u ka skwa turtuk, ŋa klagħutá sani ka zlanavatá sani. ³⁶ [Mnduha his ma vwah, ŋa klagħutá sani ka zlanavatá sani,]» ka'a nda həŋ. ³⁷ Ka duhwalhani nda tsi mantsa: «Ga dza'a magakwa tsa skwiha ya ní Mghama da?» ka həŋ. «Ka ga mbla skwi ya ná, hada ta tska gugzlum ta vgha,» ka'a nda həŋ.

* 17:26 Ngha ta Zlrafta 6:5-12 nda 7:6-23. † 17:29 Ngha ta Lukwa 10:12. ‡ 17:32 Ngha ta Zlrafta 19:26.

¹ Ka mnə Yesu ta mahdihdi ɲa taɲ, ɲa gɔavata taɲ nda maga du'a, yaha malandugwa taɲ da rwaku, da zlanatá hɔɲ. ² Ka'a mantsa: «Mamu sana mnda tsa guma ma sana luwa kul zləɲa Lazglafta, had' ghuyani nda mnda sɛla wa. ³ Mamu sana markwa wadgu ma va tsa luwa ya guli, ta va gɔata ta lagha da mnay ɲani kazlay: Dgaɲna guma mataba ɲni nda ghuma ɔa, ka'a tazlay. ⁴ Nda kɔa fitika kwalaghutani ta tsanatá tsa gumani ya. Tahula tsa, ka'a ma ghɔɲani mantsa: “Dɔr ma zləɲa a yu ta Lazglafta wu, had' ghuya ɔa nda mnda sɛla guli wu, ⁵ tsaw wana na wadgu na ta ghuya i'i, dɔr tsanata ɔa ta na gumani na, yaha da gɔata ta sagha da ghuya ghɔɲa ɔa,”» ka'a. ⁶ «Fawa sləmɔɲ ka sna kuni ta skwi mnə tsa ghwadaka mnda tsa guma ya ɔa! ⁷ Lazglafta yeya dza'a kwal kul maganatá zɔaku ta mnduhani ta wahu da tsi gifitik nda rvidik tani ɲa gɔrda hɔɲ rki na? ⁸ Ka i'i ta mnaghunata, dza'a gi maganamaga ta zɔaku ta hɔɲ gi hadahada. Nziya nza tsi, badu vragata dza'a vragata Zwaɲa mndu ní, dza'a slanaghasla ta gwal ta zlglafta nda ɲuduf rki na?»

Mnda la Farisa nda sana mnda tska dzumna

⁹ Ka mnə Yesu ta sana mahdihdi guli kabga sanlaha ta ngha ghɔɲa taɲ ka gwal tɔfukwa ta kɔma Lazglafta ka ghubasa sanlaha. ¹⁰ Ka'a mantsa: «Mamu sana mnduha his ta ɲladafta da hɔga Lazglafta da maga du'a. La Farisa sani, mnda tska dzumna sani. ¹¹ Ka sladatá tsa la Farisa ya ka maga du'a ma ghɔɲani. Ka'a mantsa: “Ari Lazglafta, ta rfay yu ta kagha, kabga nza a i'i manda sanlaha ma mnduha, gwal ghali, ka ghwadak mnduha, nda gwal hliri wa. Nza a yu manda ya mnda tska dzumna ya wa. ¹² Fitik his ta fata yu ka suma ma luma, ta vlay yu ta skwi turtuk ɲa gha ma skwiha ɔa ghwaɲ kə'a.” ¹³ Na tsa mnda tska dzumna ya kay ka nzagaghata kɔtsau', walaɲ a ta kapaɲtá ghɔɲ nda ta luwa wa. Mbaɔa kə'a ka wuslikay dzvu, ka dza ghuya. Ka'a mantsa: “Ari Lazglafta, tawa ta hidahida ta i'i ta nzakway ka mnda dmaku na,” ka'a. ¹⁴ Ka i'i ta mnaghunata, ta lagha tsa mndu ya dzaghani, nda dzra ɲani nda Lazglafta. Mantsa a nzakwa ɲa tsa la Farisa ya wa. Nzakwani ná, dɔr wa ta kapaɲtá ghɔɲani, dza'a gwitsaganagwitsa lu. Ka hananahana mndu ta ghɔɲani, dza'a kapaɲfkapa lu,» ka'a.

ɲa gwal ta gara vgha nda zwani, ga mghama Lazglafta

Mat 19:13-15, Mak 10:13-15

¹⁵ Mbaɔa mnduha ka va hlaktá zwani kwitikw kwitikw da Yesu ɲa tfanaghatani ta wi ta hɔɲ guli, Na nghanɲa duhwalhani ta tsa hlaghatá zwani ya, ka ghzlɔ hɔɲ ta hɔɲ. ¹⁶ Ka hgaɲtá Yesu ta hɔɲ, ka'a mantsa: «Zlaɲwazla ta zwani ka sagha hɔɲ da i'i! Ma pyɔ kuni ta hɔɲ. Nda nza ga mghama Lazglafta ka ɲa gwal ta gara vgha nda hɔɲ. ¹⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dɔr wa ta kwal kul tsu'aftá ga mghama Lazglafta manda zwaɲ kwitikw ná, had' dza'a walaɲta lami dida ɔekɔek wu,» ka'a.

Sana mnda gadghəl

Mat 19:16-30, Mak 10:17-31

¹⁸ Ka ɔawaɲtá sana mghama la Yahuda da Yesu ka'a mantsa: «ɲɔrma mgham, nu da a yu magay ka da mutsafta yu ta hafu ɲa kɔkɔkɔɲ na?» ka'a.

¹⁹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kabgawu ta kəl ka hga i'i ka ɲɔrma na? Lazglafta turtukwani ɲɔrma. ²⁰ Nda sna ka, ka zlahu ta mnay: “Ma hlu ka tiri, ma dza ka ta mndu, ma ghali ka ta ghali, ma tsanava ka ta gwada ta mndu, vlatá glaku ɲa i da gha nda ma gha*, kə'a,» ka Yesu nda tsi. ²¹ «A! Sna a i'i ta tsaha ya daga ma ga zwaɲa ɔa ra,» ka'a. ²² Na snaɲta Yesu ta tsaya, ka'a mantsa: «Turtuk skwi ta pɔgɔgɔdaghawta. La dzawinɲá skwiha gha, ka daganafata ka ta tsedani ta la ka pɔu, dza'a mutsay ka ta gadghəl ta luwa, ka vrakta ka, ka dza'a ka mista ɔa,» ka'a. ²³ Na snaɲtani ta tsa gwada ya, su'anak kumani kabga gadghəl ya katakata.

²⁴ Nghanata Yesu ta tsa su'anaka ta ɲudufani ya, ka'a mantsa: «E! Nda bla ka lama gadghəl da ga mghama Lazglafta. ²⁵ Ta draɲ lama ɲalibwa nda ta ghuruma lipir, ka lama gadghəl da ga mghama Lazglafta,» ka'a. ²⁶ «Ka si mantsa tsi, waya dza'a mbafta ɔa?»

* 18:20 Ngha ta Sabi 20:12-16, Vrafta ta Zlahu 5:16-20.

ka tsa gwal ta sna skwi ta mnə tsi ya. ²⁷ «Tsa skwi nda bla nzakwani da mnda səla ya ná, bla a da Lazglafta wu,» ka Yesu zlgħanaftawa taŋ. ²⁸ Ka Piyer mantsa: «A'a! Wana aŋni ta zlaŋtá inda skwa ŋni, ka dza'a mista għa,» ka'a. ²⁹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka zlaŋzla mndu kabga ga mghama Lazglafta, ta hgani, ka markwa taŋ a tsi, ka zwanamani a tsi, ka i dani nda mani a tsi, ka zwanani a tsi, ³⁰ dza'a kwal kul mutsaftá skwi dagala ma na zamana na, ŋa mutsaftani ta hafu ŋa kdekedzeŋ dazlay wu,» ka'a.

Mnəgəлта Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 20:17-19, Mak 10:32-34

³¹ Ka hgadagħatá Yesu ta duhwalhani ghwaŋpďə his da tsi, ka'a nda həŋ mantsa: «Wana mu ta dza'a da Ursalima hada dza'a kďafta skwi vindaf la anabi ta ghəŋa Zwaŋa mndu. ³² Dza'a vlaŋvla lu ta gwal kul nzakway ka la Yahuda, ŋa gagay taŋ, ŋa rarazay taŋ, ŋa tafay taŋ ta sərdək tida. ³³ Tahula sləvapta taŋ nda krupi, ŋa dzata. Ta mahkəna fitik, ŋa sli'agaptani.» ³⁴ Sna a duhwalhani ta tsa skwi ta mnə tsi ya wa. Gwada nda difa ya ta snə hahəŋ, sna a həŋ ta klatá ghəŋani wa.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda ghulpa

Mat 20:29-34, Mak 10:46-52

³⁵ Ndusadagħata Yesu tavata luwa Yeriku, mamu sana ghulpa ta mndu ta nzaku ta wa tvi ta gatá skwi. ³⁶ Snaŋtani ta dəmgə ta sli'adagħatá, ka dawaŋtá tsi ta skwi ta magaku. ³⁷ Ka mnanatá lu kazlay, Yesu mnda la Nazaret ya ta labə kə'a. ³⁸ Ka'a mantsa: «Yesu zwaŋa Dawuda, tawatá hidahida ta i'i,» ka'a dzatá lawlaw. ³⁹ Lagħa tsa gwal ta kəma ya ka davay, ka mbəl ŋa hanaftá wi. «Zwaŋa Dawuda, tawatá hidahida ta i'i!» ka'a sganagħatá lwi dagala dagala. ⁴⁰ Ka sladavatá Yesu. «Klakwakla,» ka'a mnanatá mnduha. Manda gavadanagħata, ⁴¹ «nu ta kumə ka ta magagħata dā na?» ka Yesu dawaŋta da tsi. «Maləma dā, ka nghəgləŋta yu ta vli,» ka'a nda tsi. ⁴² Ka Yesu nda tsi mantsa: «Nghəgləŋ nħa għa, zlgħay nda ŋudufa għa ta mbagħafta,» ka Yesu nda tsi. ⁴³ Gi hadahada, nzuwidid irani, ka sli'aftá tsi ka dza'a mista Yesu nda zləzlvə Lazglafta. Inda mndu ta nħaŋta ka zləzlvə tsi ta Lazglafta.

19

I Yesu nda Zakayus

¹ Ka bhadamtá Yesu da luwa Yeriku, ka labə nda mida. ² Mamu sana mndu ta hgə lu ka Zakayus, mali ta ghəŋa gwal tska dzumna, gadghəl ya guli. ³ Ka zbə tsi ta tva gmata nda Yesu, ka wa tsi ya. Tsaw laviŋ a ta nħaŋta wa. Ka dekweri nzakwani tskutska mnduha guli ⁴ Ka hwayagħatá tsi nda ta kəma, ka ŋladafta ta sana fwa babala, ŋa nħaŋta Yesu ta labə nda ta tsa tvi ya. ⁵ Manda bhadagħata Yesu da tsa vli ya, ka kapaŋtá tsi ta ghəŋ, ka nħadafta. Ka'a mantsa: «Zakayus, sasa għa misimmisim da ghuni ta dza'a yu gita,» ka'a. ⁶ Ka gi saha Zakayus, ka lagħu həŋ da taŋ, ka tsu'aftá tsi ta Yesu nda rfu. ⁷ Nħaŋta mnduha ta tsaya, mbada həŋ ka ruruŋwaku. «Wa a lagħwa tsa mndu ya da mnda dmaku,» ka həŋ. ⁸ Ka sladata Zakayus, ka'a nda Mgham Yesu mantsa: «Sna bə Mghama dā! Dza'a daganəftá sləbħwa gadghəla dā yu ta la ka pďu. Ka mamu mndu si hulɡudunus yu ta skwani, fwad səla dza'a planamta yu ta va tsa skwani ya guli,» ka'a. ⁹ Ka Yesu mantsa: «Samsa mbaku da na həga na gita, kabga zivra Abraham tsatsi guli. ¹⁰ Tsaya ná, sa psa gwal nda zada ŋa mbambanaftá həŋ Zwaŋa mndu,» ka'a.

Kwalvaha həkən

Mat 25:14-30

¹¹ Tata snaysnay həŋ ta tsa skwi ya, ka sganagħatá Yesu ta mahdiħdi kabga ndusana-vatani ta luwa Ursalima. Guli ná, zlah gi dza'a zlagapzłaga ga mgham Lazglafta, ka mnduha ta ndanay. ¹² Wya tsa skwi ta mnə tsi ya: «Mamu sana mndu ka katsala mndəra taŋ ta lagħwi ta sana hadik di'ij, ŋa famta ka mgham, kada vrakta tsi. ¹³ Ma kďə tsi

kada laghwi, ka haga'atá tsi ta gwal ksanatá slna ghwanj ka daganafá tse da dasu* pal pal ta həj. “Ka tsakala kuni ta tsakala nda tsi ta vraktá yu,” ka'a nda həj. ¹⁴ Tsa mndu ya ná, ta husanhusa ta tsa mnduha ta tsa hadik ya. Ka ghunaftá həj ta mnduha ta hulani kazlay: Va a ɲni ta gayni ta mgham ta ghəja aɲni wu kə'a. ¹⁵ Kulam nda tsa, ka famtá lu ma mgham, ka vraktá tsi ta hadikani. Ka hagaktá tsi ta tsa gwal daganaf tsi ta tse di ya, ɲa dawanja da həj ta skwi mutsanagha həj. ¹⁶ Ka lagha sani tanjan. Ka'a mantsa: “Mghama dá! Ghwanj mutsanaghata yu ta ghəja tsa vliha ka ya kay,” ka'a nda tsi. ¹⁷ “Dina tsa, vərda kwalva ka. Fitika tsa nzata gha ka vərda mndu ma skwi ki'a ya, ka ɲumna ta ghəja luwaha ghwanj ta famta yu ta kagha,” ka tsa mgham ya nda tsi. ¹⁸ Ka lagha mahis. “Mghama dá! Hutaf mutsanaghata yu ta ghəja tsa vliha ka ya kay,” ka'a nda tsi. ¹⁹ “Kagha guli, ka ɲumna ta ghəja luwaha hutaf ta fanaghata yu ta kagha, ka'a.” ²⁰ Ka sagha sani. Ka'a mantsa: “Mghama dá! A'a tse da dasa gha. Ma lgut si mbsamta yu. ²¹ Zlənafzłəja yu ta kagha, nda bla gwada ta kagha, ta klay ka ta skwi kul fata ka, ta tskay ka ta skwi ta vwah ya kul sləgafá ka,” ka'a nda tsi. ²² “Ghwadaka kwalva ka. Ta gwada gha ta tsaghaghata yu ta guma. Nda sna kagha kazlay: Nda bla gwada ta i'i, ta klay yu ta skwi kul fata yu, ta tskay yu ta skwi ta vwah kul sləgafá yu kə'a a tsa wa. ²³ Kabgawu kwal ka kul famta ta tsa tse da dá ya ma banji? Ma na vrakta dá na ná, ma ɲa klagapta dá nda zwanj ta ghəjani?” ²⁴ Ka mgham nda tsa gwal hada ya mantsa: “Klégədanaghwa tsa tse da dasu ya ka gwanaghata kuni ta tsa ghwanj ɲani ya,” ka'a. ²⁵ Ka həj nda tsi mantsa: “A'a! Ghwanj a ɲani tsa mghama dá wa!” ka həj nda tsi. ²⁶ “Ka i'i ta mnaghunata wa, ka mamu skwi da mndu katsi, ɲani ta sganaghata lu. Ala ka had skwi da mndu wu katsi, klégədanaghutá va tsa ki'atani ta fə tsi ta ghəj tida ya, ka'a zlghanaftawi ta həj. ²⁷ Tsa hamata gwal kul kuma nzakwa dá ka ga mgham ta ghəja tanj ya, hlagaghawahla ta həj ka pslata kuni ta həj tawa ira dá, ka'a nda həj,” ka Yesu. ²⁸ Tahula mnata Yesu ta tsa gwada ya, Ka sli'afá tsi ka mba da ta kəma tanj ɲa dza'a da Ursalima.

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mat 21:1-11, Mak 11:1-11, Yuh 12:12-19

²⁹ Manda ndusanavatani ta luwa Beslaze, nda luwa Betani ta nzakway ndusa nda ghwá Zaytuɲ ya, ka ghunaftá tsi ta duhwalhani his. Ka'a nda həj mantsa: ³⁰ «Lawala da na luwa ta kəma mu na. Bhadaghata ghuni ya, dza'a slanaghasla kuni ta zwanja kdiɲ ta hba, ta kul walaɲtá mndu ta lafi tida. Ka plata kuni ka klaktá kuni. ³¹ “Ka ɲaw ta pla kuni na?” ka mndu nda kaghuni ya, “Mgham ta psay”» ka kuni dazlay nda tsi, ka'a.

³² Ka laghu tsa gwal ghunagha lu ya, ka slanaghatá həj manda va ya mnana Yesu ta həj. ³³ Tata playplay həj, «ɲaw kuni ta zwanja kdiɲ na?» ka tsa gwal nda kdiɲa tanj ya. ³⁴ «Mgham ta psay» ka həj zlghanaftawi ta həj. ³⁵ Ka klanaktá həj ta tsa zwanja kdiɲ ya ta Yesu. Ka pghaftá həj ta lgutha tanj tida. Ka faftá Yesu tida. ³⁶ Ka gavu həj ya ná, ka zlazlatə mnduha ta lgutha tanj ta tvi. ³⁷ Ndusadaghatani nda Ursalima, nda ta tsa tvi ta saha nda tvə ghwá Zaytuɲ ya, mba da inda tskata duhwalhani ka rfu, ka zləzlva Lazglafta nda lwi dagaladagala ta ghəja inda mazəzməzə ya nghanj həj. ³⁸ «Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta Mgham ta sagha ma hgani. Zdaku ta luwa, glaku ɲa Lazglafta ta luwa nda gaftək» ka həj. ³⁹ «Lma ta na duhwalha na ba, ka lbata həj» ka sanlaha ma la Farisa ta lami da taba dəmga. ⁴⁰ «Ka i'i nda kaghuni wa, ka hafha həj ta wa tanj ná, pala dza'a wahay» ka'a nda həj.

Taway Yesu ta luwa Ursalima

⁴¹ Ndusadaghatani dekdək nda luwa, ka nghanavatá tsi, ka taw tsi ta taw ta ghəjani. ⁴² Ka'a mantsa: «Ka má nda sna kagha Ursalima káka má da zba zdakwa gha gita! Ndana tama, zadaghaghazada nghəglanja a ka wa. ⁴³ Dza'a saghasa fitika ksaghaghata, ɲa dzəbafta ghumaha gha ka waghaftha, ka ɲamtá kagha hesl dər ndiga. ⁴⁴ ɲa zadaghata nda mnduha gha tani. Zlanata a həj ta nzugwatá pala ta ghəja sani wu, kabga tsatsafa a kagha ta tsa fitika sagha Lazglafta da kata kagha ya wu» ka'a.

* 19:13 Tse da vagha mndu turtuk turtuk ya.

Ghazlay Yesu ta gwal dzawa skwi ma hōga Lazglafta

Mat 21:12-17, Mak 11:15-19, Yuh 2:13-22

⁴⁵ Ka lamə Yesu da hōga Lazglafta, ka zlaftá tsi ta ghzlagaptá gwal ta tsakala. ⁴⁶ Ka'a mantsa: «Vinda a ma deftera Lazglafta kazlay: Hōga da ná, hōga maga du'a ya kə'a ra? Na kaghuni ná, ka niŋta ka galigha la ghali†?» ka'a nda hōj. ⁴⁷ Ka taghə Yesu ta skwi ŋa mnduha ma hōga Lazglafta inda fitik. Mbada gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda gwal tagha zlahu, nda la mali ta ghōja mnduha ka psa dzatá Yesu. ⁴⁸ Ama sna a hōj ta tvi ka hōj dza'a bhanavata wu, kabga dar fata mnduha ta vgha ka sna gwadani.

20

Wa ta vlatá tvi ta Yesu ŋa magay mantsa na?

Mat 21:23-27, Mak 11:27-33

¹ Ma sana fitik, ma tsa fitika tataghay Yesu ta skwi ŋa mnduha ma hōga Lazglafta, ka mna Lfida Gwada ya, ka sli'adaghatá la mali mali ta ghōja gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu, nda la galata mndu slanaghata. ² Ka hōj mantsa: «Mnaŋnamna, ka wa ta mnaghatá maga na skwiha na, ka wa ta vlaghatá mbrakwa magay?» ka hōj nda tsi. ³ Ka Yesu mantsa: «Ka dawaghuna dawa i'i guli. ⁴ Lazglafta ta ghunagatá Yuhwana da maga batem re, ari mnduha a na? mnihawa mna,» ka'a nda hōj. ⁵ Ka nzatá hōj ka dzrakay mataba taŋ. «“Ka Lazglafta ya ta ghunagata” ka mu, “nu kul zlglaftá kuni ta gwadani ba,” ka'a dza'azlay nda amu. ⁶ “Ka mnduha ya” ka mu guli, dza'a zlrətsaku mu nda pala da inda mnduha ŋa pslatá amu, kabga nda sna inda taŋ kazlay: Anabi Yuhwana kə'a.» ⁷ «Sna a aŋni ka wa ta ghunagaghata wu,» ka hōj nda tsi. ⁸ Ka Yesu mantsa: «Ahaa! I'i guli ná, haɗ yu ta mnaghunata ka wa ta vlihatá mbrakwa maga tsa skwiha ya wu,» ka'a nda hōj.

Sana mnda vwaha inabi ta sidi

Mat 21:33-46, Mak 12:1-12

⁹ Tahula tsa, ka zlaftá Yesu ta mna mahdihdi ŋa mnduha, ka'a mantsa: «Lagha sana mndu ka ŋabatá fuha inabi ma vwahani. Ka sli'aftá tsi ka laghwi distaluwa ŋa nzdavata. ¹⁰ Magatá fitika daga yakwa fwa inabi, ka ghunaftá tsa mndu ya ta kwalvani slanaghatá tsa gwal ta hva vwaha tsa inabi ya, ŋa hlanaftá mayaka ŋani ma yakwa fu. Ka mbədanatá tsa gwal ta hva tsa vwah ya ta tsa kwalva ya nda dzə kul klanafata. ¹¹ Ka ghunglaftá tsi ta sana kwalvani, ka rəhaptá hōj ta tsaya guli, ka rarazata, ka vriŋta kul klanafata. ¹² Ka ghungladaptá tsi ta mahkəna kwalvani, ka balanatá hōj ta tsaya guli ka vzidiŋta. ¹³ Ka dani ma tsa vwaha inabi ya mantsa: “Waka yu dza'a magay? dza'a ghuna zwaŋa da dvu yu, yu. Tsatsi yeya dza'a vlə hōj ta glaku ŋani,” ka'a. ¹⁴ Na ghur nghay tsa gwal ta hva vwaha tsa inabi ya ta lagha tsa zwaŋ ya, gi ka hōj mantsa: “Ya wana tsa mndu dza'a za hōga ya tane, dzamadza, ka nzakwa na fuha inabi na ka ŋa mu,” ka hōj. ¹⁵ Ka tsəhaghatá hōj di'ŋ nda tsa vwaha inabi ya, ka dzata.» Ka Yesu mantsa: «Mantsa tama ní, nu dza'a maganata dani ma vwaha inabi ta hōj? ¹⁶ Dza'a laghala slanaghatá tsa gwal ta hva tsa vwaha inabi ya, ka pslatá hōj. ŋa klaftani ta tsa fwa inabi ya, ka fanamta ma dzvu ta sanlaha ma mnduha,» ka'a nda hōj. «Haɗ tsaya dza'a magaku mantsa wu,» ka tsa mnduha ta sna gwada Yesu ya hlaftawi.

¹⁷ Ka naghadamtá Yesu da kuma taŋ, ka'a mantsa: «Nu klatá ghōja tsa gwada vindaf lu ma deftera Lazglafta kazlay:

Tsa pala wuɗidiŋ gwal ta ba hōga ya,

ta nuta ka palaka tughwa hōga* kə'a ya?

¹⁸ Inda mndu dza'a nzechwafata ta tsa pala ya, dza'a hurubu huruɓa. Ka tsa pala ya ta dədanaghatá tsa mndu ya katsi guli, dza'a hu'anap hu'a ŋərdək,» ka'a.

Nda ra ka pla dzumna ŋa mghama Ruma ra?

Mat 22:15-22, Mak 12:13-17

† 19:46 Ngha ta Isaya 56:7 nda Irmiya 7:11. * 20:17 Ngha ta Zabura 118:22.

¹⁹ Ma va tsa fitik ya, ka zbə la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu, ta tva ksaftá Yesu, kabga nda sna həŋ kazlay: Ta ghəŋa taŋ ta mna Yesu ta tsa mahdihdi ya kə'a, ama ka zləŋaftá həŋ ta mnduha.

²⁰ Ka va dákwaŋts həŋ ta Yesu, ka ghunadaghatá həŋ ta sana mnduha ta nzakway manda va ya ŋərma mnduha ya, da dawa gwada da Yesu, ŋa dákwaŋtsa gwada da tsi, ŋa ksafta ka vlanťá ŋumna. ²¹ Ka dawaŋťá həŋ da tsi: «Mghama dá! Nda sna ŋni ta gwada ta gwadé ka, nda skwi ta taghə ka tdukwa nzakwani kə'a. Had ka ta gala mndu wu, tva nzaku kahwathwata manda ya ta kumə Lazglafta ta taghə ka,» ka həŋ. ²² «Mnaŋnamna, nda ra re ra a wa a ka play mu ta dzumna ŋa mgham Sezar na?» ka ga ŋni. ²³ Tsatsafta Yesu ta tsa madgwirmadgwira taŋ ya, ka'a nda həŋ mantsa: ²⁴ «Yahawa ka nghanata yu ta tsa kwađu† ya. Fuwata wa nda hga wa na thaf lu tida na na?» ka'a. «Ŋa mgham Sezar ya,» ka həŋ. ²⁵ «Ala plawa ŋa mgham Sezar ta ya ta nghanatá mgham Sezar. Plawa ŋa Lazglafta ta ya ta nghanatá Lazglafta,» ka'a. ²⁶ Trid traptra həŋ ta ksaftá krughuvani ma skwi ya ta mnə tsi ta kəma mnduha. Tsa zlghawani yeya ta vlanťá ndərmimay ta həŋ katək, ka nzatá həŋ faflara.

Dza'a sli'agapsli'a gwal nda rwa ra?

Mat 22:23-33, Mak 12:18-27

²⁷ Ka gavadaghatá sanlaha ma la Sadukiya guli tavatá Yesu. Tsa la Sadukiya ya gwal ta mnay kazlay: Had sli'agapta ma mtaku nda hafu wu kə'a ya. Ka dawaŋťá həŋ da Yesu. ²⁸ «Mghama dá! Ka Musa vindaŋnafta na: “Ka mamu sana mndu nda zwanamani ta klaftá marakw ka mtuta kul yatá zwan katsi, ka kla tsa mndu ta ndiri ya ta tsa wadgani ya, ŋa yanatani ta zivir ta zwanamani‡,” ka'a. ²⁹ Tsaw mamu la zwanama ndəfán həŋ. Ka klaftá zumali ta marakw ka mtuta kul yatá zwan. ³⁰ Ka klutá mahis ta tsa wadgu ya, ³¹ mantsa ya mahkən, ka raftá həŋ ndəfán ndəfán tida ka rwuta həŋ, had ya ta yatá zwan nda tsi wa. ³² Mantsa ya guli ka mtanaghatá tsa marakw ya. ³³ Mantsa tama ní, ŋa wa ŋa wa dza'a nzakwa tsa marakw ya bađu sli'agapta ma mtaku nda hafu, ya wya klukla tsa mnduha ya ndəfán ndəfán ka markwa taŋ na?» ka həŋ nda tsi. ³⁴ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ta kluvustá vgha zgwana nda mi'aha ma na ghəŋa hadik na, ³⁵ ama zgwana nda mi'aha gwal nghadap Lazglafta kazlay: Nda ra həŋ ka vragapta ma mtaku nda hafu, ŋa nzaku nda hafu ma mbəďakwa luwa dazlay kə'a ya, had həŋ dza'a kluvustá vgha wa. ³⁶ Had həŋ dza'a mtəgəltá mtaku wu, kabga nda nza həŋ manda duhwalha Lazglafta. Nda nza həŋ ka zwana Lazglafta, kabga sli'agapsli'a həŋ ma mtaku, ka nzata nda hafu. ³⁷ Kđiŋkda Musa ta mnata kazlay: Dza'a sli'agapsli'a gwal nda rwa ŋa nzaku nda hafu kə'a. Ma vla gwada ta ghəŋa mubukw ta zlghaku, ka hgə tsi ta Mgham, “ka Lazglafta Abraham, ka Lazglafta Izak, ka Lazglafta Yakubu§.” ³⁸ Lazglafta ná, Lazglafta gwal nda rwa a wa, Lazglafta gwal ndiri ya, kabga inda taŋ demdem ŋani ta nzakwa həŋ nda hafu.» ³⁹ Rkau' tsu'uwaghu tsu'a sanlaha ma gwal tagha zlahu ta gwada, ka həŋ mantsa: «Zda tsa gwada gha ya Mghama dá,» ka həŋ, ⁴⁰ Walglar həŋ ta dawglanťá sana skwi da tsi wa.

Kristi ná, Mghama Dawuda ya

Mat 22:41-46, Mak 12:35-37

⁴¹ Ka Yesu mantsa: «Kura ki lu ta mnay kazlay: Kristi ná, zwanja Dawuda ya kə'a na? ⁴² Wya mnamna vərďa Dawuda ma deftera Zabura kazlay: “Ka Mgham Lazglafta nda mghama dá ná, nzanza nda ga zeghwa dá, ⁴³ ta nanaftá yu ta ghumaha gha ka skwa ta dirlay səla gha*” kə'a. ⁴⁴ Waka Kristi dza'a nzaku ka zwanja Dawuda, ya wya “Mgham” ka Dawuda ta hgay?» ka'a.

Yaha kuni maga skwi manda gwal tagha zlahu

Mat 23:1-36, Mak 12:38-40

† 20:24 Ngha ta Lukwa 15:8. ‡ 20:28 Ngha ta Zlrafta 38:8 nda Vrafta ta Zlahu 25:5-6. § 20:37 Ngha ta Sabi 3:2, 6. * 20:43 Ngha ta Zabura 110:1.

⁴⁵ Tata sna tsa gwada ta mnə tsi ya mnduha, ka Yesu nda duhwalhani mantsa: ⁴⁶ «Daswa ka kuni nda gwal tagha zlahu zdəgana wawaku ta həŋ nda lgut zutututa ta kuma gagay lu ta zgu ŋa taŋ ta dawadawa ya. Vla nzaku ta kəma ŋa taŋ ta zbay ma həga tagha skwa la Yahuda nda ya ma vla za skwa zay. ⁴⁷ Hahəŋ gwal ta tskugudunustá skwa mi'a wadgu. Ta slriŋsra həŋ ta maga du'a ŋa ghubu. Dza'a tsanaghatsa lu ta guma ta həŋ katakata,» ka'a.

21

Sana markwa wadgu ka pđu

Mak 12:41-44

¹ Kə'a ka Yesu fatá iri ná, ta pgha tsemi gwal gadghəl da akwata pgha tsemi ma həga Lazglafta. ² Ka nghanťá tsi guli ta sana markwa wadgu ka pđu ta pgha aneni his dida. ³ Ka'a mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, mal ya markwa wadgu ka pđu ya ta pghadatá tsemi ka inda sanlaha. ⁴ Tsa tsemi pghada sanlaha ya ná, ma fərta tani da həŋ kla'ata həŋ ka pghadata da tsa akwati tsemi ya. Ya marakw ya ná, kdavakta skwi ma ŋa zayni pghada tsatsi,» ka'a.

Dza'a tasiŋtasa lu ta həga Lazglafta, ka Yesu

Mat 24:1-2, Mak 13:1-23

⁵ Mbadá sana mnduha ka mna gwada ta ghəŋa dinakwa həga Lazglafta nda rkatarkani nda pala nda skwiha ta vlə lu ŋa Lazglafta. Ka Yesu nda həŋ mantsa: ⁶ «Tsəna skwi ta nghə kuni na ná, dza'a saghasa fitik ŋa kwal kul nghəglanťá nzugwatá pala ta sani, dza'a tasiŋtasa lu,» ka'a.

Skwi dza'a magaku ma kdakwa ghəŋa hadik

Mat 24:1-2, Mak 13:3-13

⁷ «Mghama dá! Yawu dza'a magakwa tsa skwiha ya, mndəra wati ŋizla dza'a kəl lu ka snaŋťá magakwa tsa skwiha ya tama?» ka həŋ nda tsi. ⁸ «Daswa ka kuni da nanaghunaftá lu, kabga nda ndgha gwal dza'a sagha ka klaftá hga dá ka mnay kazlay: "I'i Kristi, ndusakndusa fitik," ka həŋ dza'azlay. Yaha kuni da dza'a mista taŋ. ⁹ Badu da snaŋta kuni ta mna gwada ta vulu ta vulu lu, nda ghazəŋzəŋ ta ghazəŋzəŋ lu ya, yaha ŋudufa ghuni da tđu, ya kdakwa ghəŋa hadik a tsaya karaku wa. Tkwe' ka tinlaghuta tsa skwiha ya ta slata,» ka'a. ¹⁰ «Dza'a vulay mndəra sana mnduha ta vulu nda mndəra sana mnduha. Dza'a vulay sana mgham ta vulu nda sana mgham. ¹¹ Dza'a ghudzavafghudza hadik katakata. Dza'a mamu đanwaha, nda maya guli ma vliha kavghakavgha. Dza'a mamu skwiha ta gaga zləŋ, nda ŋizlaha dagaladagala dza'a saha ta luwa, ka'a.

Skwi dza'a slanaghatá duhwalha Yesu

¹² «Ma kdaku tsa skwiha ya magaku dza'a kasay lu ta kaghuni, dza'a ghuyay lu ta đanwa ŋa ghuni, dza'a hlay lu ta kaghuni da həga tagha skwa la Yahuda, ŋa tsaghunaghatá guma, dza'a tsatsam tsatsa lu ta kaghuni ma gamak, dza'a hlay lu ta kaghuni ta kəma mghamha nda ŋumnaha, kabga nzakwa ghuni ka ŋa dá. ¹³ Dza'a slaghunaghasla tsa skwiha ya, ŋa maranťa ghuni ta nzakwa ghuni ka masləmtsəka dá. ¹⁴ Wya skwi ŋa famta ghuni ma ghəŋ: Yaha kuni laghwi da ndanay ká kuni dza'a waraptá ghəŋa ghuni. ¹⁵ I'i, dza'a ndanaghunaktá tva gwadaha nda difil ŋa ŋarapta ghuni ta ghumaha ghuni, ŋa trapta taŋ ta skwi ŋa mbəday. ¹⁶ Kulam nda dadaha ghuni tani, nda mamaha ghuni tani, nda zwanama ghuni tani, nda zbəha ghuni tani, nda graha ghuni guli tani, dza'a vlatá kaghuni ŋa psanaghutá sanlaha mataba ghuni. ¹⁷ Dza'a husanťhusa kuni ta həŋ demdem, kabga nzakwa ghuni ka ŋa dá. ¹⁸ Ama dər turtuk had' ya dza'a dəđavaghuta ma swida ghəŋa ghuni wa. ¹⁹ Drusa ka kuni da nzata, ya tsaya dza'a kəl kuni ka kataftá htsiŋa ghuni,» ka'a.

Skwi dza'a slanaghatá luwa Ursalima

Mat 24:15-21, Mak 13:14-19

²⁰ «Badu da nghañta kuni ta wanafta sludziha ta luwa Ursalima ya, ya ndusa kcfakwa gwada tida nda tsa. ²¹ Ka mantsa tsi katsi, ka hwaya gwal ta hadika Zudiya ta ghwá. Ka sli'apta gwal ma luwa Ursalima guli. Yagha gwal tahula luwa da sagha ka lami da huda luwa. ²² Mantsa ya dza'a tsanaghata Lazglafta ta guma ta mnduhani, ña hñanamtá ghøña skwi ya nda vinda ma deftera Lazglafta. ²³ ðañwa ña mi'aha nda hudi dza'azlay, nda gwal nda zwanj ta ghuva tanj ma tsa fitik ya, kabga dza'a mamu ghuya ðañwa dagala ma tsa fitik ya. Dza'a marañmara Lazglafta ta ðasa ñudufani ta tsa mnduha ya. ²⁴ Dza'a pslapsla lu ta høn nda kafay nda za, dza'a hlaghahla lu ta høn da ga vu'a mataba mndøra sana mnduha. Dza'a tasiñtasa gwal kul sñañtá Lazglafta ta luwa Ursalima, ha ka kðaghuta fitika gay tanj ta mgham.»

Dza'a vragavra Zwanja mndu

Mat 24:29-31, Mak 13:24-27

²⁵ «Dza'a nghaku ñizla ta fitik nda tili nda tekwatsa. Ta ghøña hadik guli, dza'a ghudzaga drøf, ña vavalakwa imi, ña ksutani ta mnduha ka zløn katakata, sñañta a høn ta skwi ña magay wa. ²⁶ Dza'a rwaku mnduha da zløn vøl ndana skwi dza'a magaku ta ghøña hadik, kabga dza'a ghudzavafghudza skwiha nda mbra nda mbra ta luwa. ²⁷ Ma tsaya dza'a nghañta lu ta Zwanja mndu ta saha ma mbrakwani nda glakwani dagala ma kusay. ²⁸ Ka zlræzlræ tsa skwiha ya ta magaku katsi, ka payavata kuni, ka kapanjta kuni ta ghøn ya ndusakwa fitika mbakwa ghuni tsa,» ka'a.

Gwada ta ghøn ghuraf

Mat 24:32-35, Mak 13:28-31

²⁹ Wya ka'a granaftá høn guli: «Nghawangha ta ghuraf nda inda fuha ða. ³⁰ Ka nda ngha kuni ta zlræfta tanj ta ðaku, gi nda sna kuni ndusa døwiñ kø'a. ³¹ Mantsa ya, ka nda ngha kuni ta magakwa tsa skwiha ya, ka sñañta kuni ndusakndusa fitika ga mghama Lazglafta kø'a. ³² Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had na mnduha gitana na dza'a rwuta demdem, makðaku inda tsa skwiha ya ka magaku wa. ³³ Dza'a lula luwa nda hadik, gwada ða ná luta a ðekðek wu,» ka'a.

Daswa ka kuni yaha kuni da hani

³⁴ «Daswa ka kuni da laghu kuni dzamtá ghøn ma skwi ña zay nda za, nda skwi ña say nda sa, nda ndana nzaku ma ghøña hadik, da sagha tsa fitika sagha Zwanja mndu ya ksaghunaghata dluk. ³⁵ Manda vza kadøn ya dza'a sagha tsi ta ghøña inda mnduha ta ghøña hadik tender. ³⁶ Hzleña ka kuni nzata, ka va maga kuni ta du'a ðer ta wati luwa tsi, kada mutsafta kuni ta ndapta ma inda tsa skwiha dza'a magaku ya, ña sladata ghuni ta køma Zwanja mndu,» ka'a.

³⁷ Gifitik gifitik ya, ta tatagha skwi Yesu ma høga Lazglafta. Gahawu gahawu ya guli, laghwani hanø ta sana ghwá ta hgø lu ka ghwá zaytuñ. ³⁸ Tsadakwa vli gasærdæk ya, sli'adaghata inda mnduha da sna gwada ta mnø tsi ma høga Lazglafta.

22

Kurata Zudas ta skwaptá Yesu

Mat 26:1-5,14-16, Mak 14:1-2,10-11, Yuh 11:45-53

¹ Ka ndusagaghatá fitika za buradi kul had is mida ta hgø lu ka skala Pak. ² Ka zbø la mali ta ghøña gwal dra skwi ña Lazglafta nda gwal tagha zlahu ña mnduha ta tvi ña ksaftá Yesu ña dzata. Køl høn ka psa tvi nda psa ná, kabga ta zlønay høn ta mnduha.

³ Tsaw ka lami halaway da Zudas ta hgø lu ka Iskaryut ta nzakway mataba mbsaka gwal ghwanpðø his. ⁴ Ka sli'aftá Zudas ka laghwi dzrafta nda la mali ta ghøña gwal dra skwi ña Lazglafta, nda la mali ta ghøña gwal ta ngha høga Lazglafta kø'a dza'a lavinjtá ksanaftá høn ta Yesu. ⁵ Ka rfu tsahaya ta rfu. Dza'a vlaghavla añni guli ta tsemi, ka høn nda tsi. ⁶ Tahula dzrafta tanj, ka zbø tsi ta fitik ya dza'a køl tsi ka vlanjtá høn ta Yesu kul sñañtá mnduha.

Payay Yesu ta gwada ta skwa skala Pak

Mat 26:17-25, Mak 14:12-21, Yuh 13:21-30

⁷ Ka sagha tsa fitika za buradi kul had is mida ya. Tsa fitik ya ta kəl lu ka dzaḅa maḅazak ḅa za skala Pak. ⁸ Ka ghunaftá Yesu ta i Piyer nda Yuhwana: «Lawala ka dza'a kuni payamaftá skwa zaya Pak,» ka'a nda həḅ. ⁹ «Ga ta kuma ka ta dza'a ḅni payamafta na?» ka həḅ nda tsi. ¹⁰ Ka'a nda həḅ mantsa: «Wya tsi, na lama ghuni da luwa ya, dza'a guyaku kuni nda sana mndu ta kla bzleghwa imi, ka dza'a kuni mistani da tsa həḅa dza'a lami tsi ya. ¹¹ “Ga tsa vli ḅa zay ḅni ta skwa zay ḅa skala Pak kawadaga nda duhwalha ḅa ya na ka Mgham nda kagha?” ka kuni dazlay nda zə'ala həḅa ma tsa həḅa ya. ¹² Ya dza'a maraghunamara ta vli ma sana dzuguvi dagala ta ghəḅa sana həḅa, nda payatá inda huzla mida. Hada dza'a payamafta kuni ta skwa zay ḅa skala Pak,» ka'a nda həḅ. ¹³ Ka sli'aftá həḅ ka laghwi, ka slanaghatá həḅ ta tsa skwiha ya manda ya mnanaf tsi ta həḅ. Ka payaftá həḅ ta skwa zay ḅa skala Pak hada.

Kwanaha zay Yesu ta skwi nda duhwalhani

Mat 26:26-30, Mak 14:22-26, 1Kwa 11:23-25

¹⁴ Na sagha tsa fitik ya, ka nzatá tsi ka za skwa zay kawadaga nda gwal ghunay. ¹⁵ Ka'a nda həḅ mantsa: «Ndada a kumafta yu ta zay ḅa ta na skwa zaya skala Pak na kawadaga nda kaghuni ma kdaku yu ghuya ḅaḅwa wa. ¹⁶ Mantsa nzakwani, ka yu ta mnaghunata ná, had yu dza'a zəḅlaḅtá na skwa zay na dekdek ha ka sagha fitika dzatá ghəḅani ma ga mghama Lazglafta wu,» ka'a. ¹⁷ Ka kapaḅtá tsi ta leghwa, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka'a mantsa: «Zlghawa ta na leghwa na, ka rafta kuni tida, ka'a. ¹⁸ Mantsa nzakwani, ka yu ta mnaghunata ná, kwanaha say ḅa nana ta ima yakwa inabi dekdek, ha ka sagha fitika ga mghama Lazglafta.»

¹⁹ Ka kapaftá tsi ta buradi, tahula rfanaghatani ta Lazglafta, ka ḅlanaptá tsi, ka'a mantsa: «Nanana ná, slu'uvgha ḅa ya vla lu ḅa ghuni, ka maga kuni manda nana ḅa havay ghuni ta i'i,» kə'a ka vlaḅtá tsi ta həḅ.

²⁰ Tahula zuta taḅ ta skwa zay, ka kapaftá tsi ta leghwa manda tsaya guli, ka'a mantsa: «Nana leghwa na ná, slərḅatá zughu mataba mnduha nda Lazglafta ya nda ma usa ḅa ta pghuta ḅa ghuni. ²¹ Nghawa ḅa! Nana mndu ta skwaptá i'i na ná, wana ta za skwi zay kawadaga nda i'i. ²² Wya te'uwa dza'a mtaku Zwaḅa mndu manda ya ghada Lazglafta ta mnata, ama ḅaḅwani ma mndu dza'a vlatá Zwaḅa mndu ma dzva mnduha ḅa dzata!» ka'a.

²³ Ka zraftá tsa duhwalha ya ta ḅaḅaway da sani nda sani ta tsa mndu mataba taḅ dza'a magatá tsa skwi ya.

Wa mali na?

²⁴ Ka sli'avaftá gwada duk mataba tsa gwal ghunay ya. Wa ta nzakway ka mali mataba mu na? ka həḅ zlərḅanafta. ²⁵ Ka Yesu nda həḅ mantsa: «Ta ga má mgham mghama taḅ mghamha kul snaḅtá Lazglafta ta ghəḅa mnduha taḅ. “ḅərma mnduha,” ká lu má hga aḅni, ka tsa gwal ta ga mgham ta ghəḅa taḅ ya. ²⁶ Yaha ḅa ghuni da nzakway manda tsaya. Katək ná, ka nzanza tsa mndu ka mali mataba ghuni ya manda zwaḅ kwitikw. Tsa mndu ta kla kəma ya guli, ka nzanza tsi manda mndu ta dga skwi ḅa mndu. ²⁷ Wa mali katək na, mndu ta nzata ka zay zay re? Ari mndu ta dḅaydgay a na? mndu ta nzata ka zay zay mali kasi'i ki'e? Ala, wana i'i mataba ghuni manda mndu ta dḅaydgay. ²⁸ Kaghuni, wana ḅavagḅa kuni kawadaga nda i'i ma ḅaḅwaha ghuyə yu. ²⁹ Manda ya payana Da ḅa ta vla ga mghamani ḅa ḅa ya, manda tsaya ta payaghunata i'i guli ta kaghuni. ³⁰ ḅa nzata ghuni ka zay nda say ma ga mghama ḅa, ḅa nzanzafta ghuni ta dughurukwa má mgham mgham, ḅa tsay ghuni ta guma ta ghəḅa mndəra la Isra'ila ghwaḅpḅə his.»

Mnay Yesu ta krughuva Simuḅ Piyer

Mat 26:31-35, Mak 14:27-31, Yuh 13:36-38

³¹ «Simuŋ! Simuŋ! Nda sna ka ra? dawafɔdawa halaway ta mbraku ŋa ktsida kaghuni manda hya ma dzelela*.³² Tsaw magamaga yu ta du'a ta ghəŋa gha, kada kwala zlgħay nda ŋudufa gha htuta dekdek. Baɔu vragaghuta gha da i'i ya, ka mba ka ta zwanama gha,» ka Yesu.³³ «Mghama ɔa, ɔar dza'a tsamta ma gamak lu ta kagha, ɔar dza'a dzata nda dza lu ta kagha, nda fa vgha i'i ŋa dza'a mista gha,» ka Piyer nda tsi.³⁴ «Piyer! ka yu ta mnaghata nā, makɔaku vazak ka wahata gita'una nā, hkən səla dza'a mnata ka kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu kə'a,» ka Yesu.

Payavawa paya ŋa lmay

³⁵ Ka'a nda həŋ guli mantsa: «Ma fitika ghwanaghata ɔa ta kaghuni da vəl di'ŋ da mna gwada, kul haɔ tseɔi, kul haɔ zliɔi, kul haɔ baɔah ya kay ni, mamu skwi pɔa kuni ra?» ka'a. «Haɔ wa,» ka həŋ zlgħanaftā wi.³⁶ «Ndana tama, ka mamu tseɔa mndu, ka klafta tsi, ka mamu zliɔa mndu, ka klafta tsi guli, ka haɔ kafay da mndu wu katsi, ka skwapta tsi ta lguta huɔani ŋa skwata.³⁷ Ka yu ta mnaghunata nā, nana gwada Lazglafta ta mnay kazlay: Tekw tsatsi mataba gwal pslatā mnduha† kə'a ya, ka nza tsi ta ghəŋa i'i manda tsa. Ndanana, wana tsa skwi mnaf lu ta i'i ya dza'a magaku,» ka'a.³⁸ «Mghama ɔa, wana kafayha his,» ka həŋ. «Prək tsa tsa,» ka Yesu nda həŋ.

Magay Yesu ta du'a

Mat 26:36-46, Mak 14:32-42

³⁹ Ka sli'aftā Yesu ka sabi, ka lagħwi ta ghwa zaytuŋ manda ya snu tsi ta magay, ka lagħu duhwalhani mistani guli.⁴⁰ Manda bhadagħatani da tsa vli ya, «magawamaga ta du'a kada kwala kuni ta zləmbuta dzəghaghunar skwi,» ka'a nda həŋ.⁴¹ Ka tsagħutā tsi ta vgha ta vata həŋ ka zaptā mtak prək ka mtaka wuɔadapta pala. Ka tsəlbatā tsi ka maga du'a.⁴² «Da! Ka má ta kumay ka, klagħukla ta na ghuya ɔarwa na ta ghəŋa ɔa! Tsaw yaha da nzakw manda ya ta kumə i'i, ka nza tsi manda ya ta kumə kagha,» ka'a. [⁴³ Ka gi saha duhwalha Lazglafta daga ta luwa da vlarŋtā mbraku.⁴⁴ Ma tsa tɔata ŋudufani ka ghuyay ya, ka ŋavatā tsi ka maga du'a, ka nuta visani manda palaka us, ka taɔaku ta haɔik.]

⁴⁵ Manda kɔakwani ta maga du'a, ka sli'aftā tsi ka lagħa slanagħatā duhwalhani ta hani kabga nda gurɔa ŋudufa tarŋ katakata.⁴⁶ «Kabgawu ta kəl kuni ka hani na? Sli'afwasli'a, magawamaga ta du'a kada kwala kuni ta zləmbuta dzəghaghunar skwi,» ka'a nda həŋ.

Ksaftā Yesu

Mat 26:47-56, Mak 14:43-50, Yuh 18:3-11

⁴⁷ Tata tsa gwada ya Yesu, nda sli'adaghata mnduha vlunduf slanaghata. Tsa mndu ta hgə lu ka Zudas tekw mataba duhwalha ghwanpɔa his ya kay ta kəma tarŋ. Ka lagħa tsi tavata Yesu da brusay.⁴⁸ «Ari Zudas! Nda ma brusay dza'a vlata ka ta Zwanə mndu ra?» ka Yesu nda tsi.⁴⁹ Nghay tsa gwal kawadaga nda Yesu ya ta skwi dza'a magaku nā, ka həŋ mantsa: «Mghama ɔa! Ka tsa ŋni ta həŋ nda kafay ra?» ka həŋ.⁵⁰ Ka gi tsanamtā sani mataba tarŋ ta kwalva mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ka tsagħutā sləməŋa zegħwani.⁵¹ «Zlarŋwazla prək tsa!» ka Yesu nda həŋ. Ka ksarŋtā tsi ta sləməŋa tsa mndu ya, ka mbanafɔa.

⁵² Ka Yesu nda tsa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la mali ta ghəŋa gwal ngha həga Lazglafta, nda la galata mndu ta sli'adaghata da ksay ya mantsa: «Nya kəl kuni ka sli'akta nda kafay nda kafay, nda sarak nda sarak na, gənda yu ra?»⁵³ Inda fitik yu si kawadaga nda kaghuni ma həga Lazglafta, zbarŋ a kuni ta ksaftā i'i wu, ŋa ghuni nda mghama na grusl nā, na fitik na gita tama,» ka'a nda həŋ.

Hkən səla Piyer ta mnay sna a yu ta na mndu na wu kə'a

Mat 26:57-58,69-75, Mak 14:53-54,66-72, Yuh 18:12-18,25-27

⁵⁴ Tahula ksafta tarŋ ta Yesu, ka klagħatā həŋ da həga ga mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta. Ka sli'i Piyer tahula tarŋ tahula tarŋ.⁵⁵ Vanagħa va lu ta vu ma takataka ɔaba həga, ka lagħa Piyer nzata ka slinay mataba gwal ta nzaku ta slinayslinay.

* 22:31 Ngha ta Lukwa 3:17. † 22:37 Ngha ta Isaya 53:12.

⁵⁶ Kə'a ka sana kwalva ka marakw ná, ta nzaku Piyer ka slina vu, ka faftá tsi ta iri tida ka vitsay. «Si kawadaga na mndu na guli nda tsa mndu ya,» ka'a. ⁵⁷ «Makwana, sna a yu ta tsa mndu ya wu,» ka Piyer ka waday. ⁵⁸ Bats nzda, ka ngharntá sana mndu guli ta Piyer. «Tekw kagha mataba tanj tani,» ka'a nda tsi. «Gra! Nu gwada gha nda i'i tagha,» ka Piyer. ⁵⁹ Va rbatz nzda tahula tsa guli, «kahwathwata kawadaga na mndu na nda tsi, mnda la Galili ya,» ka sana mndu nda tsi nda mbraku nda mbraku. ⁶⁰ «Sna a yu ta na skwi ta kumə kagha ta mnay na gra wu,» ka Piyer. Tata tsa gwada ya Piyer, ma va tsa fitik ya, ka wahatá vazak. ⁶¹ Ka mbədavatá Mgham Yesu nghagapta ka Piyer ma kuma. Ka havaktá Piyer ta gwada mnana Yesu kazlay: Makdaku vazak wahata gita u nana, hkən səla dza'a wadata ka kazlay: Sana a yu ta na mndu na wu kə'a nda i'i kə'a ya. ⁶² Ka saghu Piyer dzibil ka laghu hərba taw.

Dzay mnduha ta Yesu ka rarazay

Mat 26:67-68, Mak 14:65

⁶³ Mbadá tsa mnduha ta njanatá Yesu ya ka gagay, ka dənjlazay. ⁶⁴ Ka hbanamtá həj ta patak ma kuma. «Tsatsaf tsatsa ta mndu ta dənjlughusta,» ka həj ka daway da tsi. ⁶⁵ Ka vavazə həj ta rutsak tida ka rarazay.

Yesu ta kəma guma

Mat 26:59-66, Mak 14:55-64, Yuh 18:19-24

⁶⁶ Tsadakwa vli, ka tskavatá la galata mnduha mataba la Yahuda, nda mali ta ghəja gwal dra skwi nja Lazglafta, nda gwal tagha zlahu nja mnduha, ka klaghatá həj ta Yesu da vla tsa guma tanj. ⁶⁷ Ka həj mantza: «Kagha Kristi ra? Mnəjnəj mna,» ka həj. Ka Yesu mantza: «Dər ki mnaghunata yu, zlgəta a kuni wa. ⁶⁸ Dər ki dawaghunata yu, tsu'uta a kuni ta wani wa. ⁶⁹ Daga ndanana, dza'a nzanza Zwanja mndu nda ga zəghwa Lazglafta nda mbra.» Ka Yesu zlgħanaftawani ta həj. ⁷⁰ «Zwanja Lazglafta kagha nda yeya tama rke?» ka həj hlafatá wi. «Manda tsa nzakwani manda ya mna kuni,» ka'a nda həj. ⁷¹ «Mndəra wati gwada tata zbəgəta mu, ya wya mnamamna vərda tsatsi nda wubisimani, nda sna sləmənja amu?» ka həj.

23

Yesu ta kəma Pilatus

Mat 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Yuh 18:28-38

¹ Ka sli'afatá həj demdem, ka klaghatá Yesu da Pilat ta nzakway ka nūmna. ² «Wana na mndu na, slanagha nni ta hwazlaḅa mnduha nni. Ma plə kuni ta dzumna nja mgham Sezar, i'i Kristi ta nzakway ka mgham, ka'a,» ka həj ka vaza rutsak tida. ³ Ka Pilat mantza: «Kagha mghama la Yahuda ra?» ka'a dawənta da tsi. «Manda tsa mna ka ya nzakwani,» ka Yesu zlgħanaftá wani. ⁴ Ka Pilat mantza: «Ksaf a i'i ta skwi prək ka tsanaghata dā ta guma ta na mndu na wu,» ka'a nda tsa la mali ta ghəja gwal dra skwi nja Lazglafta, nda ya nda tsa dəmga ya. ⁵ «Ta hwazlaḅa mndu na mndu na nda skwi ta taghə tsi. Wa a zrafta tsi ta hadika Galili, ka raganaptá inda hadika Zudiya, ha ka sagha da hadna,» ka həj ndi'ata ka mnay. ⁶ «La Galili na mndu na ra?» Ka Pilat dawənta snər tsi ta kuləntá Galili. ⁷ Snənta Pilat kazlay: Sli'af ma luwa ta gə Hiridus ta mgham na Yesu kə'a, ka vrinjtá tsi ta Yesu da mgham Hiridus, kabga ma luwa Ursalima Hiridus ma tsa fitik ya.

Yesu ta kəma Hiridus Artipas

⁸ Manda vradanaghatá, ka rfu Hiridus ta rfu nghər tsi ta Yesu, kabga nda kdā fitika zbayni ta nghanja, ta ghəja skwiha ta snə tsi ta mnay tida. Dza'a nghanngħa yu ta maga sana mazəmzəm su'u na, ka'a sizlay. ⁹ Ka va dadawu tsi ta skwiha kavghakavgha da Yesu. Sew had sana skwi zlgħanaf tsi ta wani wa. ¹⁰ Hada la mali ta ghəja gwal dra skwi nja Lazglafta nda gwal tagha zlahu nja mnduha. Ka va njavatá həj ka vaza rutsak tida. ¹¹ Mbadá i Hiridus nda sludzihani ka dulay, ka gagay. Ka sudanavatá həj ta lgut kaka nda dinakwani, ka vrinjta da Pilat ta nzakway ka nūmna. ¹² Daga badu tsa, ksatá gra i Pilat nda Hiridus tsa kabga si manda la ghuma nzakwa tanj.

*Habaftá Yesu ña dzata**Mat 27:15-26, Mak 15:6-15, Yuh 18:39—19:16*

¹³ Manda tskanata Pilat ta la mali ta ghøña gwal dra skwi ña Lazglafta nda gwal tsa guma nda dømga tani, ka'a nda høn mantsa: ¹⁴ «Wana na mndu na ta hwazlaða mnduha,» ka kuni klakta da i'i, ka dawantá yu da tsi ta køma ghuni, had' skwi dør turtuk mataba tsa skwiha ta mnø kaghuni tida ya ksaf yu da tsi wa. ¹⁵ Ksaf a Hiridus guli ta sana skwi da tsi wu, kæl tsi ka vraganaghata da amu. Wana guli had' sana skwi maga na mndu na ta nzakway præk ka dzata wa. ¹⁶ Wana yu dza'a sløvapta nda krupi ña zliñta da,» ka'a. [¹⁷ Tsaw inda skala Pak ya ná, ta zlinisla tkwe' ta vu'a turtuk ma gamak ta høn.] ¹⁸ Ka høn mantsa: «Dzadza ta na mndu na ka zliñnista ka ta Barabas,» ka høn hlaftá wi demdem ka skwa turtuk. ¹⁹ Tsaw tsa Barabas ya, tsamtsa lu ma gamak kabga vøl dzatá mndu ma sli'avaftha hwazlaðaku nda ñumna. ²⁰ Ta kumay Pilat má ta zliñtá Yesu, ka gwadgølganatá tsi ta høn. ²¹ Ka høn mantsa: «Zlønafzlønja ta udzu! Zlønafzlønja ta udzu!» ka høn hlaftawi. ²² Ka Pilat nda høn ka mahkøn mantsa: «Nu va na ghwadaka skwi na maga tsi na? Ya wana slanagha a i'i ta dmaku maga tsi præk ka dzata wa. Ala, wana yu dza'a sløvapta nda krupi, ña zliñta da,» ka'a. ²³ «Zlønafthá Yesu ta udzu,» ka høn va sganaghatá hlawi. Ka ñraptá tsa hlawa tañ ya ta Pilatus. ²⁴ Ka maganatá Pilat ta høn ta tsa skwi kumañ høn ya. ²⁵ Ka zliñtá tsi ta tsa mndu si tsam lu ma gamak ta ghøña vøl dzatá mndu ma hwazlaðaku nda ñumna, ta dawu høn ya. Ka vlanjtá tsi ta høn ta Yesu manda ya kumañ høn.

*Kla Yesu ña dzata**Mat 27:32-44, Mak 15:21-32, Yuh 19:17-27*

²⁶ Ta klayklay høn ta Yesu ka guyatá høn nda Simuñ mnda la Sireñ ta vrakta ma vwah. Ka ñanatá høn, ka fanaghatá tsa udza zlønay ya ña klayni mista Yesu. ²⁷ Ka sli'i mnduha rutututa mistani, ta dza'a mi'aha nda taw ka ñaða ghøn guli. ²⁸ Ka mbødavatá Yesu tvø tsa mi'aha ya, ka'a nda høn mantsa: «Ma taw kuni ta i'i kwagha Ursalima, tawawa tawa ta ghøña ghuni nda zwana ghuni. ²⁹ Wya dza'a saghasa fitik dza'a kæl lu ka mnay kazlay: Rfu da gwal ka dzøghøn, kul tatá mndør, kul sanjtá zwan ta u'a tañ kø'a. ³⁰ «Zlagawazla ta ghøña añni,» ka mnduha dza'azlay nda ghwáha, «bukwanawa bukwa,» ka høn dza'azlay nda kudunurha! ³¹ Ka si manda nana maganata lu ta udza mkwenek ya ní, kighkigh dza'a slanaghata tsi ta ghwalatá udzu?» ka'a.

³² Mamu sanlaha ma ghwadaka mndu his guli ta hlu lu ña dza'a pslatá høn kawadaga nda Yesu.

Dalaftá Yesu ta udza zlønay

³³ Bhadaghata tañ da tsa vli ta hgø lu ka «vla ghudzifa ghøn» ya, ka zlønafthá høn hada, kawadaga nda tsa ghwadaka mnduha his ya kay. Pal sani nda ga zeghwani, pal sani nda ga zlaðani. ³⁴ Ka Yesu mantsa: «Da! planapla ta dmakwa tañ, kabga sna a høn ta skwi ta magø høn wu,» ka'a. Ka vzø høn ta vindima ña daguvustá lguthani. ³⁵ Ka nzatá mnduha hada ka nghay. «Mbambanaf a tsi ta sanlaha kay ra? Ka si Kristi zbatá ña Lazglafta tsi katøk ya ní, ka mbanafmba tsi ta ghønani tama ba?» ka gwal dagaladagala ta ghøña la Yahuda ka ghuðasa Yesu. ³⁶ Ka kladaghatá la sludzi guli ta imi masmasa ka vlay ñani, ka ghuðasu høn. ³⁷ «Ka mghama la Yahuda ka katsi, mbanafmba ta ghøña gha, ka ghøña gha,» ka høn. ³⁸ «Nana na mghama la Yahuda,» ka lu vindafta skwi ka fagata nda ta ghønani.

³⁹ «Kristi a kagha kay ra? mbanafmba ta ghøña gha ka ghøña gha, ka mbanafmba ta,» ka sani ma tsa ghwadaka mnduha zlanaf lu ya, ka razay. ⁴⁰ Ka sani dvanaghata mantsa: «Wana kagha ta ghuyay ghuyay manda tsatsi, zlønja a kagha ta Lazglafta ra? ⁴¹ ña u ná, rakwani tsa'uwaghatá guma, kabga nisøla slna u maga u ñu u ta mutsafta. Tsatsi, had' skwi ga tsi wu,» ka'a. ⁴² Ka'a ta hula tsa guli mantsa: «Ka havapta ka ka i'i baðu saghar ka da ga mgham,» ka'a nda Yesu. ⁴³ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghata na, gita u na dza'a kawadaga ka nda i'i ma luwa da,» ka'a.

*Saba hafu ma Yesu**Mat 27:45-56, Mak 15:33-41, Yuh 19:28-30*

⁴⁴⁻⁴⁵ Dək fitik ma ghəŋ, ka haftá skwi ta wa ira fitik, ka nutá vli ka grum ta inda tsa hadik ya, ha ka lagha ta fitik hawu. Ka tavaptá tsa zlala tamə lu ma həga Lazglafta ya tsəra' ma takataka. ⁴⁶ Ka Yesu mantša: «Da! Ma dzva gha ta vlaghata yu ta hafa dā*,» ka'a wahata nda lwi dagala. Tahula mnatani ta tsa gwada ya, ka sabi hafu mida. ⁴⁷ «Kahwathwata si njerma mndu na mndu na,» ka mghama sludzi la Ruma nghər tsi ta tsa skwi ta magata ya, ka zləzlvu tsi ta Lazglafta. ⁴⁸ Tahula nghanja taŋ ta tsa skwi ta magata ya, ka vraghutá inda tsa gwal si ta lagha nghanj ya nda wuwuslika dzvu. ⁴⁹ Ka nzaktá inda graha Yesu, nda tsa mi'aha ta safi mistani daga ma Galili ya, ka nghanj tsa skwi ta magaku ya.

*Padamta Yusufu ta Yesu**Mat 27:57-61, Mak 15:42-47, Yuh 19:38-42*

⁵⁰⁻⁵¹ Mamu sana njerma mndu tdukwa nzakwani, ta hgə lu ka Yusufu. Mnda la Arimate ya, sana luwa ta nzakway ta hadika la Yahuda. Ta kzlaykzlay tsatsi ta sagha fitika ga mghama Lazglafta. Tekw tsatsi mataba gwal dagaladagala ta vla hidaku. Tsu'af a tsatsi ta tsa skwi tsinj lu ta ghəŋani ma guma nja magay, ka magata lu ya wa. ⁵² Ka sli'aftá tsa mndu ya ka lagha da Pilat ta nzakway ka nujna da dawaftá tvi nja dza'a kla mbla Yesu. ⁵³ Ka laghu tsi klagatá mbla Yesu ta udza zləŋay, ka mbsamtá tsi ma wupay, ka laghu tsi famta ma kulu huhrap lu ma kluluh ta kul famtá lu ta mbli mida karaku. ⁵⁴ Badu luma madagala tsa fitik ya, ta ghwanj a lu ka lami da Sabat wa.

⁵⁵ Ka sli'aftá tsa mi'aha si ta safi mista Yesu daga ma Galili ya mista Yusufu. Ka nghanatá hən ta vla tsa kulu ya, nda ya ka lu hananamtá Yesu mida. ⁵⁶ Ka vraghatá hən da luwa. Ka payaftá hən ta rdi nda urdi nja masay ta mbla Yesu. Ka nzaptá hən badu Sabat manda ya ta mnə zlahu.

24

*Sli'agapta Yesu ma kulu**Mat 28:1-10, Mak 16:1-8, Yuh 20:1-10*

¹ Wrək tgha gasərdək badu dəmas, ka klaftá tsa mi'aha ya ta tsa rdi nda urdi payaf hən ya kay, ka sli'afta ka laghwi ta kulu. ² Kə'a ká hən ná, taŋwalaghutaŋwala lu ta tsa klam kəl lu ka hunja ya. ³ Ka lami hən dida, nghanj a hən ta mbla Mgham Yesu mida wa. ⁴ Trid, traptra hən ta skwi nja ndanay. Gi ka zlagaptá duhwalha Lazglafta his ta kəma taŋ nda sudatá lgut ta wudaku tilil ta vgha taŋ. ⁵ Ka ksafatá zləŋ ta hən katakata, ka dzadzatá hən ta ghəŋa taŋ nda ta hadik. Ka tsa duhwalha Lazglafta ya nda hən mantša: «Ta zbə njav kuni ta mndu ndiri mataba gwal nda rwa na? ⁶ Ta had hadna wa, sli'apsli'a tsatsi nda hafu. Havakwahava ta skwi mnaghuna tsi ma fitika nzakwani ta ma Galili. ⁷ Ka'a mnata na: "Nda nza tkwe' ka klaftá Zwanja mndu ka fanamtá gwal dmaku ma dzvu, nja dzata ta udza zləŋay, nja sli'agaptani nda hafu ma mtaku badu mahkəna fitik kə'a ya.»

⁸ Ka havaktá tsa mi'aha ya ta skwi ya si mnana Yesu ta hən. ⁹ Sli'afta taŋ ta kulu, ka laghu hən da rusanafatá inda tsa skwiha ya ta tsa duhwalha ghwanjpdə nđej ya nda pdakwa sanlaha. ¹⁰ Tsa mi'aha ta mna tsa gwada ya nja gwal ghunay ya ná, i Mari makwata Magdala, nda Yuwana, nda Mari mani ma Yakubu, nda sanlaha ma mi'aha ta dza'a mista taŋ ya hən. ¹¹ Ta nghə ka tsabaku hən ta tsa gwada ya, zlgəhaf a hən ta gwada tsa mi'aha ya wa. ¹² Piyer ya tani, sli'aftá tsatsi nda hwaya ka laghwi ta kulu, ka bukwardatá tsi, kə'a kə'a ná, wupay yeya nghanj tsi nufuk ta hadik, ka vraghatá tsi dzaghani nda ndərmima tsa skwi ta magaku ya.

*Yesu ta tva dza'a da luwa Imayus**Mak 16:12-13*

¹³ Badu va tsa fitik ya, ka sli'aftá sana duhwalha his, ka dza'a da sani luwa ta hgə lu ka Imayus. Ta magay meli ghwanjpdə nđej matakataka taŋ nda luwa Ursalima. ¹⁴ Ka dza'a hən nda ghwa yiva ta ghəŋa skwi ta maguta. ¹⁵ Tata dza'a nda ghwa yiva ta ghəŋa tsa

* 23:46 Nghanj ta Zabura 31:6.

skwi ta maguta ya hən, ka ksaftá Yesu ta hən ka mbaďa kawadaga nda hən. ¹⁶ Ka hanaftá skwi ta iri ta hən, tsəmaf a hən wa. ¹⁷ Ka Yesu mantsa: «Ta ghəŋa wu ta dza'a kuni nda ghwa yiva na?» ka'a nda hən. Gagərdzək sladaslada hən, ka nzata sasgama. ¹⁸ Ka sani mataba taŋ ta hgə lu ka Kliyupas nda tsi mantsa: «Si laghu diga kagha ta magaku skwi ma Uرسالima ma na fitik na na?» ka'a. Ka Yesu mantsa: «Nya ta magaku na?» ka'a nda hən. ¹⁹ Ka hən nda tsi mantsa: «Sna a ka ta skwi ta maguta nda Yesu mnda la Nazaret ta nzakway ka anabi dagala, nda sgit ma gwadani, ta magata skwa mandərmimi ta kəma Lazglafta nda ya ta kəma inda mnduha, ²⁰ klaf la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda gwal tsamatá guma, ka vlatá hən ŋa dzata, ka zləŋaftá hən ta udza zləŋay ra? ²¹ Tsatsi dza'a mbanaftá la Isra'ila ka ŋani sizlay, kulam nda tsa, hkən gita manda luta tsa skwiha ya. ²² Aŋ mndani, ta ndərmimi nda ndərmima ŋni ta gwada sana mi'aha mataba ŋni ta sli'afta wrək tgha, ka laghu ta kulu. ²³ Ta lagha hən, slanagha a hən ta mblani wu, ka vraktá hən da mnay: "Maravamara duhwalha Lazglafta ta wa ira ŋni, ka mnə hən ŋaŋni kazlay: Sli'afslí'a nda hafu kə'a." ²⁴ Ka sli'aftá sanlaha mataba ŋni guli ka laghu ta kulu, ka slanaghatá hən ta tsa skwi ya manda va tsa mnə tsa mi'aha ya. Tsatsi, ngha a hən wu,» ka'a. ²⁵ Ka Yesu nda hən mantsa: «Mnduha kul had mahizl ma ghəŋa taŋ, ta daramay nda darama ta zlgha inda skwi mna la anabi! ²⁶ Nza a tkwe' ka ghuyay Kristi ta tsa dənwaha ya makdaku tsi ka lami da glakwani ra?» ka'a nda hən. ²⁷ Ka zlaftá Yesu ta rusa gwada ta ghəŋani manda ya mna i Musa nda inda la anabi ma deftera Lazglafta.

²⁸ Ndusadaghata taŋ nda tsa luwa ta dza'a hən ya, mbaďa Yesu ka kda mbaďa manda mndu ta kuma dza'a da vla di'ij. ²⁹ «Nawanawa, nzanza kawadaga nda aŋni, nda hləma fitik, ndusa rvidik,» ka hən nzafta tida, ka ŋanata, ka lamə tsi da həga ka nzata kawadaga nda hən. ³⁰ Ta zə tsi ta skwa zay kawadaga nda hən, ka klaftá tsi ta buradi, ka rfanaghatá Lazglafta, ka blanaptá tsi*, ka valəŋtá tsi ta hən. ³¹ Nzidid, tsalatsala ira taŋ ka tsəmaftá hən, gi lay nghəgla a hən tavata hən wa. ³² «Burburbur a ŋudufa u ma fitika mnayni ta gwada ta rusu tsi ta skwi ma deftera Lazglafta ŋa u ta tvi kay ra?» ka hən mataba taŋ.

³³ Tahula tsa, gi ka sli'aftá hən ka vraghuta da Uرسالima. Bhadaghata taŋ, ka slanaghatá hən ta tskata vgha tsa duhwalha ghwanpdə ndəŋ ya, kawadaga nda gwal si ta dza'a mista taŋ, ³⁴ ta mnaymnay kazlay: Kahwathwata sli'agapsli'a Mgham Yesu nda hafu. Nda ngha Piyer kə'a. ³⁵ Ka rusu tsahaya guli ta skwi ta maguta ta tvi nda ya ka hən tsəmaftá Yesu, ma fitika balanaptani ta buradi.

Maravata Yesu da duhwalhani

Mat 28:16-20, Mak 16:14-18, Yuh 20:19-23, Slg 1:6-8

³⁶ Tata rusa tsa gwada ya hən, ka gi maravata vərdaka Yesu mataba taŋ, ka'a mantsa: «Ka vlaghunavla Lazglafta ta zdaku» ka'a ganaghatá zgu ta hən. ³⁷ Ka ksaftá tsi ta hən ka zləŋ, ka ghudzaku hən katakata, ba glamglam ya ka hən sizlay. ³⁸ Ka Yesu nda hən mantsa: «Nya ta ghudza kaghuni na? Nya ta kəl kuni ka dga ghəŋ? ³⁹ Nghawangha ta dzvuha da nda səlaha da ba, va tsa i'i yeya. Ksihawaksa, ka vitsidivata kuni. Had sluvvgha nda ghudzif ma glamglam manda tsa ta ndanu kaghuni ta ghəŋa i'i ya wu,» ka'a. ⁴⁰ Ta mnə tsi ta tsaya ná, ta marə tsi ta dzvuhani nda səlահani ŋa taŋ. ⁴¹ Ta graf a hən karaku wu, ta rfu hən katakata ka ndərmimay. Ka Yesu mantsa: «Mamu skwa zay da kaghuni hadna ra?» ka'a nda hən. ⁴² Ka vlatá hən ta sulatá klipi ki'a. ⁴³ Ka zlghaftá tsi ka zay ta wa ira taŋ.

⁴⁴ Ka'a nda hən mantsa: «Wana na skwi si ta mnə yu ŋa ghuni ma fitika nzakwa da kawadaga nda kaghuni kazlay: "Inda skwi ya vindaf lu ta ghəŋa i'i ma deftera Musa nda ya ma deftera la anabi, nda ya ma Zabura ná, dza'a magaku kə'a ya kay,» ka'a nda hən. ⁴⁵ Ka gunanəŋtá tsi ta mahizl ta hən ŋa snəŋtá skwi vindaf lu ma gwada Lazglafta. ⁴⁶ Ka'a nda hən guli mantsa: «Wya ka lu vindaf: Dza'a ghuyay Kristi ta dənwa, ŋa sli'agaptani ma mtaku nda hafu badu mahkən. ⁴⁷ Dza'a mnay lu tkwe' nda hgani ŋa inda mndəra mnduha ka mbəďanafta hən ta nzakwa taŋ, ŋa planata Lazglafta ta dmakwa taŋ. Tiŋəl

* 24:30 Ngha ta Lukwa 22:19.

ma luwa Ursalima dza'a zrafta lu ta mnay. ⁴⁸ Kaghuni ta nzakway ka maslɛm̄tsəka tsa skwiha ya kə'a ya. ⁴⁹ Wya yu dza'a ghungaghunatá tsa skwi taghunaf Da dá ta imi ta sləmən̄ ya. Kaghuni, ka nzata kuni ma hudá luwa ha ka saha mbraku daga ta luwa da mbraghunafta,» ka'a nda hən̄.

Sli'a Yesu ka zlan̄tá duhwalhani

Mak 16:19-20, Slg 1:9-11

⁵⁰ Ka hlaf̄tá Yesu ta hən̄ ma hudá luwa, ka laghu hən̄ nda tvə luwa Betani. Bhadaghata tan̄ da hada, ka kapaftá tsi ta dzvu ka tfanaghatawi ta hən̄. ⁵¹ Tata tfaytfay ta wi ta ghə̄n̄a tan̄, ka dgaghutá tsi ta vgha nda hən̄, ka klaghata lu ta luwa. ⁵² Hahən̄, manda kɔ́akwa tan̄ ta tsəl̄banatá tsəl̄bu, ka vraghatá hən̄ da Ursalima nda rfu katakata. ⁵³ Ka gɔ́atá hən̄ ta lagha da nzaku ma həga Lazglafta ka zləzlvay.

Gwada ta sabi da Yuhwana

Yesu Kristi ná, gwada Lazglafta ya

¹ Daga tãntãnj mamu gwada*. Kawadaga tsa gwada ya nda Lazglafta. Tsa gwada ya ta nzakway ka Lazglafta. ² Daga tãntãnj, kawadaga tsa gwada ya nda Lazglafta. ³ Nda tsatsi magafta Lazglafta ta inda skwiha. Had skwi magaf Lazglafta kul had tsatsi wa. ⁴ Ma tsatsi zrafta hafu. Tsa hafu ya ta nzakway ka tsuwadaka mnduha. ⁵ Tsa tsuwadak ya ta tsuwadakaku ma grusl, walaŋ a grusl ta ksafta dekdek wa.

⁶ Ka zlagaptá sana mndu ta hgø lu ka Yuhwana ghunaf Lazglafta. ⁷ Ka sagha tsi ŋa nzaku ka maslæmtsæka tsuwadak, kada zlglafta inda mnduha nda ma tsatsi. ⁸ Tsatsi a tsa tsuwadak ya wu, zlagap ŋa ga maslæmtsæka tsuwadak tsatsi.

⁹ Tsa tsuwadak ya ná, vørdã tsuwadak ya. Ma saghani ta ghøŋa hadik ka tsuwadak tsi ta mnda sæla.

¹⁰ Tsaw tsa gwada ya ná, nda ghada nzakwani ma ghøŋa hadik, kabga nda tsatsi magafta lu ta ghøŋa hadik. Nziya nza tsi tsatsaf a mnduha wa. ¹¹ Saghani da mnduha, ka kwalaghuta mnduha ta tsu'afã. ¹² Lagha gwal ta tsu'afã, ka zlglaftá hgani. Ŋa tsahaya, ka vlaŋtá tsi ta høŋ ta mbrakwa nzaku ka zwana Lazglafta. ¹³ Nza a høŋ ka zwanani manda ya ta yagata mnda sæla, manda ya ta kumø mndu a wu, ama sagha da Lazglafta manda ya ta kumø tsatsi. ¹⁴ Tsa gwada mnø lu ya kay ná, ka mbødãvaftá tsi ka mndu, ka nzata mataba mu. Nda ndøgha nda zðakatahudì, nda kahwathwata. Nda ngha mu ta glakwani, glakwa zwaŋ turtuktuk ghunaf Da ya. Zðakatahudani nda kahwathwatani katakata ya.

¹⁵ Ka gwadatá Yuhwana ta nzakway ka maslæmtsækani baŋluwa. «Wana tsa mndu mnø yu kazlay: Tsa mndu ta sagha nda hula dã ya ná, malaghumala ta i'i, kabga mamu tsatsi ma kdaku lu ka yatá i'i kø'a ya kay.» ¹⁶ Dagala zðakatahudani katakata, tfamaghatfa ta wi demdem, ta gdãgdã ta vlamatá zðakatahudani. ¹⁷ Nda ma dzva Musa vlata Lazglafta ta zlahu, ka sagha zðakatahudì nda kahwathwata nda da Yesu Kristi. ¹⁸ Had mndu ta kdø walaŋtã nghaŋtã Lazglafta wa. Tsa zwaŋ turtuktuk ya ta nzakway ka Lazglafta, ta nzaku ma ghuva Da ya, tsatsi ta mnãŋtã nzakwa Lazglafta.

Gwada Yuhwana

Mat 3:1-12, Mak 1:1-8, Luk 3:1-18

¹⁹ Wya gwada mna Yuhwana ma ghunadaghata gwal dagaladagala ma la Yahuda ma Ursalima ta gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la Levi. Ka lagha høŋ da dãwãŋta da tsi: «Wa kagha na?» ka høŋ. ²⁰ Ka mnatá Yuhwana ta kahwathwata, manana a ta høŋ wa. «Kristi a i'i wu,» ka' a klinistá ghøŋani ta høŋ. ²¹ «Tsa wa kagha ba? Iliya ka rki?» ka høŋ nda tsi. «Vani a i'i wu,» ka Yuhwana nda høŋ. «Anabi ka rki?» «Vani a i'i wa.» ²² «Wa kagha ka ŋni dza'azlay nda gwal ta ghunagaŋnaghata ba? Wa i'i ka va kagha na?» ka høŋ nda tsi kay guli. ²³ «I'i ná,

“Iwi ta gugudaku ma mtak yu,

lele'anawa tvi ŋa mgham†”» ka' a nda høŋ,

manda ya mnø anabi Isaya. ²⁴ Mataba tsa mnduha ghunadap lu da Yuhwana ya, mamu la Farisa. ²⁵ Ka dãwglãŋtã høŋ da Yuhwana, «Wana Kristi a i'i wu ka ka, ta Iliya a yu wu ka ka, anabi a yu wu ka ka guli, ŋaw ta maga ka ta batem ba?» ka høŋ nda tsi. ²⁶ «I'i ná, nda imi ta magø yu ta batem. Mamu sana mndu mataba ghuni kul snãŋtã kuni. Tsatsi ta sagha nda hula dã. ²⁷ Ra a yu ka plaptã zu'a baabahani wu,» ka' a nda høŋ. ²⁸ Ma Betani maguta tsa skwiha ya, ta bla ghwa Zurderŋ, ma vla magay Yuhwana ta batem.

Yesu Kristi ná, Zwaŋa Lazglafta ya

* 1:1 Ngha ta aya 14. † 1:23 Ngha ta Isaya 40:3.

²⁹ Gamahtsimani ka nghə Yuhwana ta Yesu ta sagha da tsi. «Wana zwaŋa tuwaka Lazglafta ta klaghutá dmakwa mnduha. ³⁰ Tsatsi tsa mndu mnə yu kazlay: Mamu sana mndu ta sagha nda hula da ta malaghutá i'i, mamu tsatsi ma kdə lu ka yatá i'i kə'a ya kay. ³¹ I'i guli ná, si sna a yu kazlay: Tsatsi ya kə'a wa. Nana saghasagha yu da maga batem ma imi na ná, ŋa snanamtá la Isra'ila nzakwani,» ka'a. ³² Ka Yuhwana guli mantsa: «Nda ngha yu ta Sulkum ta saha daga ta luwa manda ghərbu', ka nzafta tida. ³³ Si sna a yu kazlay: Tsatsi ya kə'a wu, ka mnihatá Lazglafta ta ghunaftá i'i ŋa maga batem ma imi ya kazlay: Tsa mndu dza'a nghanja ka ta saha Sulkum ka nzafta tida ya, tsatsi ta dza'a maga batem nda Sulkum nda ghuḅa, ka'a. ³⁴ Ka nghanjá yu manda va tsaya. Nana mndu na ná, Zwaŋa Lazglafta ya, ka yu ta ghəŋani.»

Taŋtaŋa duhwalha Yesu

³⁵ Gamahtsimani, ka vradaghata Yuhwana kawadaga nda gwal his mataba duhwalhani da va tsa vli ya. ³⁶ Nghayni ta Yesu ta labə mantsa: «Wa a zwaŋa tuwaka Lazglafta,» ka'a. ³⁷ Snaŋta tsa duhwalha his ya ta tsa gwada Yuhwana ya, ka laghu həŋ mista Yesu. ³⁸ Kə'a ka Yesu mbədavata, ta nghə tsi ná, ta dza'a mistani həŋ. «Nu ta zbə kuni ɓa?» ka'a nda həŋ. «Maləma da! Ga ta nzakwa ka na?» ka həŋ nda tsi. ³⁹ «Saghawasa ka nghanata kuni ɓa!» ka'a nda həŋ. Ka laghu həŋ mistani, ka nghanatá həŋ ta vla nzakwani. Ta fitik hawu ta nzemndi fwad vli nda tsa. Ka kdɪŋtá həŋ ta vaghay kawadaga nda tsi.

⁴⁰ Mataba tsa mnduha his ta snaŋtá gwada Yuhwana ka laghu mista Yesu ya ná, tekw Andre ta nzakway ka zwaŋamani ma Simuŋ Piyer. ⁴¹ Tiŋəl ŋa zwaŋamani Simuŋ sli'aftha tsi ka laghwi da mnay. Ka'a mantsa: «Slafsla ŋni ta Almasihu,» ka'a. Tsaya ta nzakway ka «Kristi.» ⁴² Ka kladaghatá tsi da Yesu, na ghur nghanja Yesu, ka'a nda tsi mantsa: «Simuŋ! Zwaŋa Yuhwana ka, Kefas dza'a hga lu ta kagha,» manda mnay kazlay: Pala kə'a ya. ⁴³ Gamahtsimani, dza'a da Galili yu, ka Yesu. Ka guyatá tsi nda Filip, «mbada mista da,» ka'a nda tsi. ⁴⁴ Tsa Filip ya ná, mnda luwa Betsayda luwa i Andre nda Piyer ya. ⁴⁵ Tahula tsa, ka guyatá Filip nda Natanayel guli. «Slanaghasla ŋni ta tsa mndu vindaf Musa ta gwada ta ghəŋani ma deftera zlahu nda ya ta mnə la anabi ta gwada ta ghəŋani ya kay. Yesu zwaŋa Yusufu mnda la Nazaret ya,» ka'a nda tsi. ⁴⁶ «Mndərga wati skwi ya dina dza'a sabi ma luwa Nazaret na?» ka Natanayel nda tsi. «Sawi ka nghanata ka ɓa!» ka Filip. Ka sli'afthá tsi ka lagha. ⁴⁷ Nghay Yesu ta laghani, «wana vərda mnda la Isra'ila kul had sana skwi ŋa tsanavata,» ka Yesu nda Natanayel. ⁴⁸ «Ga snaŋta ka ta i'i na?» ka Natanayel nda tsi. «A'a! Ngha a yu ta kagha ta nzaku mista ghuraf ma kdə Filip ka hga kagha ya ra!» ka Yesu nda tsi. ⁴⁹ «Maləma da! Kagha ná, Zwaŋa Lazglafta ka, mghama la Isra'ila ka,» ka Natanayel nda Yesu. ⁵⁰ «Zlray kagha ta zlghay tsa ɓa, kabga mnay da kazlay: Nda ngha yu ta kagha mista ghuraf kə'a? dza'a nda ngha ka ta skwiha ta malaghutá tsaya,» ka Yesu nda tsi. ⁵¹ Ka Yesu sganaghata mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a nda ngha kuni ta gunatá luwa buwaŋ ŋa ŋla duhwalha Lazglafta, ŋa saha taŋ ta ghəŋa Zwaŋa mndu,» ka'a.

2

Kla makwa ma Kana

¹ Ta mahkəna fitik, ka slatá skala kla makwa ma luwa Kana ta hadika Galili. Tsaw laghala mani ma Yesu da tsa vla skala kla makwa ya. ² Hgadagha hga lu ta i Yesu nda duhwalhani guli da tsa vla skala kla makwa ya. ³ Ka kdutá ima inabi. Ka mani nda Yesu mantsa: «Nda kda ima inabi da həŋ,» ka'a. ⁴ «Nahgani ŋa gha nda i'i katək ní a ma! Ta maga a fitika da wu,» ka Yesu nda tsi. ⁵ «Ka maga kuni ta inda skwi dza'a mnaghunata tsi,» ka mani ma Yesu nda kwalvaha. ⁶ Tsaw ma tsa vli ya, mamu wudaha tsatsaf lu nda palaha ta za litir tghas mbsak tghas mbsak sanlaha, dərmək nda hisambsak hisambsak sanlaha, ta kəl la Yahuda ka ghuḅa səlaha taŋ. ⁷ «Ndaghanafwa ndagha ta ya wudaha ya nda imi,» ka Yesu nda həŋ. Ka ndaghanafthá həŋ te'te'. ⁸ «Ndana tama, taŋwatá ta mndu ta wa skwa zay,» ka Yesu nda həŋ, ka taŋtá həŋ. ⁹ Tapanata tsa mndu ta wa skwa zay ya ta tsa imi mbədanaf lu ka ima inabi ya ná, zdakwa skwi a va tsa wu, sna a guli ka sagha ga

tsa ima inabi ya wa. Taghəŋa tsa gwal ta zakamtá tsa imi yeya nda sna. Ka hgaŋtá tsi ta zə'ala makwa. ¹⁰ Ka'a nda tsi mantsa: «Tijəl ima inabi ya zda ta dgə lu ŋa mnduha, kada vla ya leghlegha tahula baghuta taŋ ná, ka laghwa kagha difanatá ya zda, ka zlra klagapta ndana?» ka'a nda tsi. ¹¹ Tsaya taŋtaŋa mazəməzəm maga Yesu ma luwa Kana ta hadika Galili. Mantsa ya maraŋta tsi ta glakwani. Ka faftá duhwalhani ta ghəŋ tida. ¹² Tahula tsa, ka sli'aftá tsi ka lagha da luwa Kafarnahum kawadaga nda i mani nda zwanamani, nda duhwalhani tani, ka zatá həŋ ta fitik tsəbakw hada.

Ghzlay Yesu ta gwal ta dzawa skwi ma həga Lazglafta

Mat 21:12-13, Mak 11:15-17, Luk 19:45-46

¹³ Ndusagaghata fitika skalay la Yahuda ta Pak, ka lafi Yesu da Ursalima. ¹⁴ Bhadaghatani, ka lamə tsi da daɓa həga Lazglafta ka slanaghatá tsi ta mnduha ta dzawa slaha nda tuwakha, nda ghərɓu'ha, nda gwal mbada tseɗi ta nzaku tavata tabəla taŋ hada. ¹⁵ Ka klaftá tsi ta tɓaŋ ŋa krupi, ka ghzlagaptá tsi ta mnduha demdem ma tsa daɓa həga Lazglafta ya, nda tuwakha tani, nda slaha tani. Ka wutsidiŋtá tsi ta tseɗa gwal mbədu, ka zlambidiŋtá tabəla taŋ. ¹⁶ «Hliŋwa na skwiha na hadna, ma niŋ kuni ta həga Da da ka həga mbəda dzvu,» ka'a nda gwal dzawa ghərɓu'ha. ¹⁷ Ka havaktá duhwalhani ta skwi ya nda vinda ma gwada Lazglafta tazlay: «Dvafɗva* yu ta həga gha, manda vu ta dra tsi ta i'i,» ka'a ya ¹⁸ «Mndərga wati ma mazəməzəm dza'a ka magata, ŋa maraŋtá skwi kəl ka ka maga mndəra skwi mandana na?» ka la Yahuda zlaftá gwada nda tsi. ¹⁹ «Tasiŋwata ta na həga Lazglafta na, dza'a bəglafba yu ma fitik hkən,» ka Yesu nda həŋ. ²⁰ «Ta skwi vaku fwad mbsak mku' mida za lu ta ba na həga Lazglafta na ná, ma fitik hkən dza'a bafta yu ri wa kə'a?» ka la Yahuda nda tsi. ²¹ Tsaw tsa həga ta gwadə Yesu ya ná, ta gwadə ta ghəŋa ghəŋani tsatsi. ²² Tsaya kəl duhwalhani tahula sli'agaptani ma mtaku, ka havaktá skwi ya mna tsi. Ka zlghaftá həŋ ta skwi ya nda vinda ma gwada Lazglafta, nda gwada Yesu ta mnata tani.

Nda sna Yesu ta skwi ma ŋuɗufa mnduha

²³ Ma fitika nzakwa Yesu ma Ursalima ta skala Pak, nda ndəgha gwal ta zlghafta nghər həŋ ta mazəməzəmha ta magə tsi. ²⁴ Lamə a tsaya da fəlma Yesu wu, kabga nda sna ta həŋ tsidiɗ. ²⁵ Psa a ta mnanata mndu ta gwada ta ghəŋa nzakwa sana mndu wu, kabga nda sna tsatsi ta skwi ma ŋuɗufa mndu.

3

I Yesu nda Nikwademu

¹ Mamu sana mndu mataba la Farisa ta hgə lu ka Nikwademu tekw mataba gwal dagaladagala mataba la Yahuda. ² Ka sli'aftá tsi nda rvidik ka lagha slanaghatá Yesu. Ka'a nda tsi mantsa: «Maləma da! Nda sna ŋni kazlay: Mnda tagha skwi ta saha daga da Lazglafta kagha kə'a, kabga had mndu ta laviŋtá maga tsa mazəməzəmha ta magə kagha ya, ka had Lazglafta kawadaga nda tsi wu,» ka'a. ³ «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ka ya a lu ta mndu ka mahis wu katsi, laviŋ a ta nghaŋtá ga mghama Lazglafta wu,» ka Yesu nda tsi. ⁴ «Waka lu dza'a yəglagatá mndu nda ghada halatani, dza'a vrəgladaf vra da hudá mani, ŋa yəglagata ra?» ka Nikwademu nda tsi. ⁵ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ka ya a lu ta mndu nda imi nda Sulkum wu katsi, laviŋ a ta walaŋtá lami da ga mghama Lazglafta wa. ⁶ Ya yaga mndu ná, mnda səla tsaya. Ya yaga Sulkum ya ná, ŋa Sulkum tsa ya. ⁷ Ma ndərmim ka nda ndərmima kabga mnaghata da: “Tkwe' ka yagatá kaghuni ka mahis” kə'a. ⁸ Nda ta tvi ta kumə tsi ta vyakwa falak. Ta snay ka ta ghudzagani, sna a ka ka ga sli'afta tsi wu, sna a ka ka ga ta dza'a tsi wa. Mantsa ya nzakwa inda mndu yaga lu ma Sulkum,» ka Yesu nda tsi. ⁹ «Waka skwi mantsa dza'a magaku?» ka Nikwademu nda tsi. ¹⁰ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kagha mndu ta tagha skwi ŋa la Isra'ila ná, sna a ka ta tsa ra? ¹¹ Kahwathwata ka yu ta mnaghata, skwi snəŋ ŋni ta mnə ŋni, skwi nghaŋ ira ŋni ta gwadə ŋni, tsaw tsu'a a kuni ta skwi ta mnə ŋni wa. ¹² Gwaday da ta skwi

* 2:17 Ngha ta Zabura 69:10.

ta magaku ta hadik ŋa ghuni, zlgħa a kuni wu, waka kuni dza'a zlgħaftá skwi ta magaku ta luwa dza'a mnaghunata yu tama? ¹³ Had mndu ta kdə lafi ta luwa, ka mndu ta saha daga ta luwa a tsi wa. Ba Zwaŋa mndu yeya ta saha daga ta luwa. ¹⁴ Manda va ya kapadaf Musa ta nahadika ghuvatili ta udzu ma mtak ya, manda va tsaya dza'a kapadafta lu ta Zwaŋa mndu, ¹⁵ kada mutsafta dər wa ta zlgħaftá hafu ŋa kdekedzeŋ.

¹⁶ «Dvuđva Lazglafta ta ghəŋa hadik, kəl tsi ka vlatá Zwaŋani turtuktuk, dər wa ta zlgħafta, zwaduta a wu, mutsafmutsa ta hafu ŋa kdekedzeŋ. ¹⁷ Ghunaga a Lazglafta ta zwaŋani ŋa tsanagħatá guma ta mnduha ta ghəŋa hadik wu, ama ŋa mutsafta mnduha ma ghəŋa hadik ta mbaku nda ma tsatsi, kəl Lazglafta ka ghunagatá Zwaŋani ta ghəŋa hadik. ¹⁸ Mndu ta zlgħaftá Zwaŋa Lazglafta, had guma ta ghəŋani wa. Mndu kul zlgħafta, nda ghada tsatá guma ta ghəŋani, kabga kwalani kul zlgħaftá Zwaŋa Lazglafta turtuktuk.

¹⁹ «Wya ghəŋa tsa guma ya: Ma saha tsuwadək ta ghəŋa hadik, ka zlanavatá mndu ta tsuwadək ka lagħwi dvatá grusl, kabga slnaha taŋ kul dínaku. ²⁰ Inda mndu ta maga ghwadaka skwi, husarħusa tsuwadək. Had tsa mndu ya dza'a walarŋta sagħa da tsuwadək wu da maravata slnani duway ta dabi. ²¹ Ka ŋərmani nzakwa mndu kahwathwata katsi ná, dza'a sagħasa da tsuwadək kada nghavata inda slnani ta magə tsi tsidid kazlay: Skwi ta magə tsi, zdəganazda ta Lazglafta kə'a.»

Yuhwana mnda maga batem nda Yesu

²² Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu kawadaga nda duhwalhani ka lagħwi ta hadika Zudiya. Ka nzdavata tsi tsəbakw fitik kawadaga nda həŋ hada. Ka magə tsi ta batem ŋa mnduha. ²³ Ta magə Yuhwana ta batem guli ŋa mnduha ma sana vli ta hgə lu ka Inuŋ, ndusa nda sani vli ta hgə lu ka Salima, kabga dagala imi hada. Ka va sli'adagħatá mnduha ŋa maganaftá batem ta həŋ. ²⁴ Ma tsa fitik ya, ta la a lu ksagħatá Yuhwana da gamak karaku wa.

²⁵ Ka sli'anaftá duhwalha Yuhwana ta zlərdutawi nda sana mnda la Yahuda ta ghəŋa gwada ta għuβa səla. ²⁶ Ka sli'aftá həŋ ka lagħa da mnay ŋa Yuhwana kazlay: Maləma dá! Tsa mndu si kawadaga nda kagħa ta βla ghwa Zurdeŋ si ta mnə ka ta gwada ta ghəŋani ya kay ná, wa'a ta maga batem ŋa mnduha. Ta sli'i inda mnduha da tsi, ka həŋ. ²⁷ Ka Yuhwana mantsa: «Had mndu dza'a mutsaftá sana skwi ka Lazglafta a ta vlarŋta wa. ²⁸ Nda sna kaghuni nda sləməŋa ghuni ta mnə yu tazlay “Kristi a i'i wu” kə'a. Ghunidik ghuna lu ma kdaku tsatsi ka sagħa. ²⁹ ŋa zwaŋa midzi ta kla lu ta makwa, gra zwaŋa midzi ya guli ná, tavatani ta nzata tsi ka sna lwa gwada ta gwadagapta zwaŋa midzi. Snaŋtani ta gwada ta gwadagapta tsi ya, rfayni ta rfu. Manda tsaya ta rfa i'i ta rfu guli. Ndanana ná, rfu ŋa da ta rfay. ³⁰ Ka ŋla tsatsi nda ŋla, ka htakwa i'i nda hta.

³¹ «Mndu ya ta saha daga ta luwa ná, nzanaghanza tsatsi ta ghəŋa inda skwi demdem. Mndu ya ta ghəŋa hadik guli ná, ŋa ghəŋa hadik tsatsi. Gwada ta ghəŋa skwi ta ghəŋa hadik ŋani ta gwaday. Mndu ta saha daga ta luwa ná, [ta ghəŋa inda skwi nzanagħata tsatsi]. ³² Gwada ta ghəŋa skwi nghan tsi nda ya snaŋ tsi ta gwadə tsi. Had mndu ta tsu'aftá gwadani wa. ³³ Mndu ta tsu'aftá gwadani ná, grafgra tsa mndu ya ta Lazglafta kazlay: Kahwathwata ya kə'a. ³⁴ Mndu ghunaga Lazglafta ná, gwada Lazglafta ta gwadə tsi, kabga zwakuzwakwa Sulkum vlarŋ Lazglafta mida.

³⁵ «Dvuđva Da ta Zwaŋ, ka fanamtá tsi ta inda skwi ma dzvani. ³⁶ Mndu ta zlgħaftá tsa Zwaŋ ya mutsafmutsa ta hafu. Mndu ta kwalagħutá zlgħaftá tsa zwaŋ ya mutsafta a ta tsa hafu ya wa. Ta ghəŋa basa ŋudufa Lazglafta yeya ta nzaku ta ghəŋani,» ka'a.

4

I Yesu nda markwa la Samari

¹ Ka snaŋtá la Farisa ta mnay kazlay: Mal mnduha ta sli'i da maga batem da Yesu ka ya da Yuhwana kə'a. ² Ka kahwathwatani ka lu mnay katsi ná, Yesu a ta maga batem ŋa mndu wu, duhwalhani zlanarŋ tsi ta magay. Snaŋta Yesu ta tsa gwada ta mnə lu ya, ³ ka sli'aftá tsi ta hadika Zudiya ŋa vrə ta hadika Galili. ⁴ Wya nda ma hadika Samari ta laba tsi ya, ⁵ ka βhadagħatá tsi da sana vli ta hgə lu ka Sikar ndusa nda vwaha Yakubu ta

vlaŋtá zwaŋani Yusufu bamma, ta hadika Samari. ⁶ Ma tsa vli ya, mamu vövröma Yakubu. Manda hërfatá Yesu ta mbada, ka nzatá tsi ta wa tsa vövröm ya, wër ma ghëŋ fitik nda tsa.

⁷ Ka lagha sana markwa la Samari da ta imi. «Tidifta ta imi ka sa'ata yu,» ka Yesu nda tsi. ⁸ Ma tsa fitik ya, laghula duhwalhani da luwa da skwa skwa zay. ⁹ «Waka kagha ta nzakway ka mnda la Yahuda, ta dawä imi ña say da i'i ta nzakway ka markwa la Samari na?» ka tsa marakw ya nda tsi. Tsaw had la Yahuda ta guya vgha nda la Samari wa. ¹⁰ Ka Yesu mantsa: «Ka má nda sna ka ta skwi ta kumä Lazglafta ta vlaghata, nda mndu ya ta dawä imi ña say da kagha katsi ná, má kagha má dza'a dawä imi ña say, má ña vlaghatani ta imi ta vla hafu,» ka'a nda tsi. ¹¹ Ka tsa marakw ya nda tsi mantsa: «Mghama dá! wana had skwi ña tagafta da kagha wu, nda la na vövröm na guli, ga dza'a mutsa ka ta tsa imi ta vla hafu ya na? ¹² Mal kagha ka dzidza ñni Yakubu si ta sa ima na vövröm na nda zwanani, nda rinani tani, ka zlaŋnaŋtá tsi na ra?» ka'a. ¹³ Ka Yesu nda tsi Mantasa: «Dër wati ma mndu ta sa na imi na ná, ta dza'a kuzlaŋkuzla ndala, ¹⁴ ama mndu dza'a sa na imi dza'a vlaŋta yu na ná, walglaŋta a ndala ta kuzlaŋta wa. Tsa imi dza'a vlaŋta yu ya ná, dza'a nuna ka dzubay, ña mbëzagapta hafu ña kdekedzeŋ mida,» ka Yesu nda tsi. ¹⁵ «Mghama dá! Vlihavla ta tsa imi ya tsa, kada kwala ndala ta kuzliglihata, ka kwala yu ta sëglagha da ta imi hadna,» ka tsa marakw ya nda tsi. ¹⁶ «La hgaktá zë'ala ghuni, ka sagha kuni da hadna,» ka Yesu nda tsa marakw ya. ¹⁷ «Had zë'ala da wu,» ka tsa marakw ya nda tsi. Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ta ña gha ta mnay kazlay: Hadu zë'ala dá wu kë'a, ¹⁸ kabga hutaf zë'ala gha. Nana ga taŋ ka ndanana guli, zë'ala ghuni a wu, raghatani mnay gha mantsa ya,» ka Yesu nda tsi. ¹⁹ «Mghama dá! Anabi ka ta grë yu nda na skwi na. ²⁰ Dzidziha ñni la Samari ná, ta na ghwá na si ta maga hëŋ ta du'a ña Lazglafta. Ka kaghuni la Yahuda ná, ma Ursalima vla maga du'a ña Lazglafta, ka kaghuni,» ka tsa marakw ya. ²¹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Marakw na, zlg hafzlg ha ta i'i. Dza'a saghasa fitik dza'a kwal kuni maga du'a ña Da ta na ghwá na, dër ma Ursalima. ²² Kaghuni la Samari, ña skwi kul snaŋtá kuni ta maga kuni ta du'a. Añni la Yahuda, ña skwi snaŋ ñni ta maga ñni ta du'a, kabga da la Yahuda sagha mbaku. ²³ Dza'a saghasa fitik, nda maga vani ndanana. Ma Sulkum nda ya ma kahwathwata dza'a kël mnduha ka maga du'a, ña tsëbay taŋ ta tsëlbu ña Da, kabga mndërga tsa mnduha ta tsëba tsa tsëlbu ya ta zbë Da. ²⁴ Lazglafta ná, Sulkum ya. Tsa mnduha ta maga du'a ñani ya, ma Sulkum nda ya ma kahwathwata ta maga hëŋ,» ka Yesu nda tsi. ²⁵ «Nda sna yu kazlay: Dza'a saghasa Almasihu, ta hgë lu ka Kristi ya, kë'a. Ka saghasa tsi, dza'a mnaŋnamna ta inda skwi,» ka tsa marakw ya nda tsi. ²⁶ «Tsa mndu ta mnë kagha ya na i'i ta gwadä nda kagha na,» ka Yesu nda tsi.

²⁷ Tata gwadä hëŋ, ka vraktá duhwalhani. Ka ndërmimi duhwalhani ta tsa nzatani ka gwadä nda tsa marakw ya. Tsitsirid, nzanza hëŋ, had ya ta pslanaftawi, ka dawäŋta da tsi kazlay: Nu ta daw ka da tsi, ari nu ta gwadë ka nda tsi na kë'a wa.

²⁸ Ka gi zlanatá tsa marakw ya ta bzleghwani hada ka laghwi da luwa da mnay ña mnduha. ²⁹ Ka'a mantsa: «Sawa ngha mndu ta mnihatá inda skwiha maga yu ba, zlah Kristi na mndu na?» ka'a. ³⁰ Ka sli'agaptá mnduha ma luwa, ka lagha slanaghatá Yesu. ³¹ «Malëma dá! Kwa za ta skwa zay misimmisim,» ka duhwalhani nda Yesu, ma tsa fitik ya. ³² «Mamu skwa zaya dá kul snaŋtá kaghuni,» ka Yesu nda hëŋ. ³³ «Mamu mndu ta klanaktá skwa zay ra?» ka duhwalhani mataba taŋ. ³⁴ Ka Yesu nda hëŋ mantsa: «Maga skwi ta zëganatá mndu ya ta ghunigihata ka kfinistá slnani, skwa zaya dá. ³⁵ «Ta fwad pfakwa tili ka tska nimaya ta vwah» a ka kaghuni ndanana wu ra? ka i'i nda kaghuni wa, nghadapwangha ta ndëhatá nimaya ta vwah ba, ta ghwaŋ a lu ka ts kay wa. ³⁶ Mndu ta tska nimaya ta vwah ná, ta mutsay ta nisëlani, ña tskanatani ta hulfani ña hafu ña kdekedzeŋ. Mantasa ya, ña rfay mndu ta slëgaf ta nda mndu ta tskata ta rfu kawadaga. ³⁷ Tsa mahdihdi mnë lu kazlay: Slgadatá slgayslgay ña sani, tskatá ts kaytskay ña sani kë'a ya ná, kahwathwata nzakwani. ³⁸ Da vli kul magatá kuni ta slna ghunaghunafta yu. Ghuyghuya sanlaha ta dawä ma slna, ka lagha kaghuni da ñatsa ndela tsa slna taŋ ya,» ka'a. ³⁹ Nda ndëgha la Samari ma tsa luwa taŋ ya ta zlg haftá Yesu ta ghëŋa tsa gwadä

mna tsa marakw ya ta mnay kazlay: Ka mnihatá tsi ta inda skwiha maga yu kə'a ya. ⁴⁰ Ma lagha la Samari da slanaghatá Yesu, ka ndəbə həŋ ta dzvu da tsi ŋa nzatani kawadaga nda həŋ. Ka nzatá tsi ka zatá fitik his hada da həŋ. ⁴¹ Ka sgavaghatá ndəghata mnduha ta zlghaftá Yesu, kabga Yesu ka ghəŋani ta mna gwadani ŋa taŋ. ⁴² «Zlghafzlgħa aŋni ndanana tama makwa na, kabga gwadā għa mna ka yeya a wa. Nda sna vərda aŋni nda sləməŋa ŋni. Grafgra ŋni kahwathwata kazlay: Na mndu na ná, mnda mba mnduha ta ghəŋa hadik ya kə'a.»

Mbanafta Yesu ta zwaŋa sana mnda ksa slna ŋumna

⁴³ Tahula tsa fitik his ya, ka sli'aftá Yesu hada ka laghwi ta hadika Galili. ⁴⁴ Tsaw si wya ka Yesu mnata: «Had' lu ta vla glaku ŋa anabi ta hadikani wu» kə'a. ⁴⁵ Bħadaghatani ta hadika Galili, ka tsu'aftá gwal hada. Tsa gwal ta tsu'afta ya ná, gwal ta nghanťá inda skwi maga Yesu ma Ursalima ma fitika skala Pak ya, kabga si labla hahəŋ guli da vla tsa skalu ya.

⁴⁶ Ka vraghatá tsi tama da luwa Kana ta hadika Galili, ma vla mbədanafťani ta imi ka ima inabi ya kay. Tsaw mamu sana mndu dagala ma slna ŋumna, ta maga slna ga mgham ma luwa Kafarnahum, kul dughwanaku zwaŋani ta kala ghəŋ. ⁴⁷ Snaŋťani kazlay: Sli'afslí'a Yesu ta hadika Zudiya, ka sagħa ta hadika Galili kə'a, ka sli'aftá tsi ka lagha slanaghata. Ka'a nda tsi mantsa: «Kdəkkdək, mbada mbanaftá zwaŋa dā kul dughwanaku, ta kala ghəŋ,» ka'a. ⁴⁸ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ka ta nghanťa a kaghuni ta mazəzməzə nda skwa ndərmimay wu ná, zlgha a kaghuni kay tama wa!» ka'a. ⁴⁹ Ka tsa mndu ta maga slna ga mgham ya nda tsi mantsa: «Mghama dā! Mbada ma kdaku zwaŋa dā mtuta,» ka nda tsi. ⁵⁰ Ka Yesu nda tsi mantsa: «La dzagħa! Wa a zwaŋa għa wdərwdər,» ka'a.

Ka zlghaftá tsa mndu ya ta tsa gwadā mnana Yesu ya, ka sli'aftá tsi ka laghwi dzaghani. ⁵¹ Ta laha tsi ta tvi ta dza'a dzagħa, ka guyatá tsi nda kwalvahani ta ŋlu da mnay ŋani kazlay: Wa'a nda mba zwaŋa għa wdər kə'a. ⁵² Ka tsa mndu ya mantsa: «Ta wati luwa lenavata tsi na?» ka'a dawaŋťa da həŋ. «Kí'a hdzikata fitik ma ghəŋ dāhawu, ta lavagħutá tsa ŋudidarani ya,» ka həŋ nda tsi. ⁵³ Ka graftá tsa dani ya, ta tsa luwa ya mna Yesu ŋani kazlay: Wdərwdər zwaŋa għa kə'a ya. Daga badu tsa ka zlghaftá tsatsi nda gwal ga taŋťani ta Yesu.

⁵⁴ Tsaya mahisa mazəzməzə maga Yesu ta hadika Galili manda zlaŋťani ta hadika Zudiya.

5

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda ragħwa səlani

¹ Tahula tsaya, ka slatá skala la Yahuda ma Ursalima. Ka laf Yesu da hada. ² Tsaw ma Ursalima, mamu sana ghwa tsap lu ndusa nda watgha saba tuwakħa. Betsayda ta hga lu ta tsa ghwa ya nda gwadā Hebru. Ta wa tsa ghwa ya mamu glakamħa hutaf. ³ Ma tsa glakamħa ya, mamu ndəghata gwal kul dughwanaku mida, manda gwal nda ghulpa, nda gwal ta dzəgidi, nda gwal nda rwa səla taŋ nda dzva taŋ ta kzla gigdavata imi. ⁴ Tsaw ta sasa duhwala Lazglafta tazlay da tsa imi ya ŋa gigdanafta. Ka gigdavafgigdā tsa imi ya, ka tiŋəl wa ta gi laha dida tahula gigdavaftani ya, nda mba tsa mndu ya dər kinawu tsa dāŋwani ya. ⁵ Hkənmbsak tghas mida vakwa sana mndu ma dāŋwani ta nzaku hada. ⁶ Kə'a ka Yesu ná, ta hani tsa mndu ya. Nda sna guli kazlay: Nda kdā fitikani ta bāsa tsa dāŋwa ya kə'a. «Ta kumay ka ta mbafta għa ra?» ka'a nda tsi. ⁷ «Mghama dā! Had' mnda dā ŋa fadihata da imi gigdavafer tsi wa. Ka dza'a yu, ka yu ya ná, gi tiŋlagħuta sani ta laha ka i'i,» ka tsa mndu kul dughwanaku ya nda tsi. ⁸ «Sli'afslí'a għa kla ta skwa hana għa, ka sli'a ka,» ka Yesu nda tsi. ⁹ Gi hadahada ka mbaftá tsa mndu ya, sləŋad klaftá skwa hanani, ka sli'i. Tsaw, badu Sabat magakwa tsa skwi ya. ¹⁰ Ka la mali ma la Yahuda nda tsa mndu mbanaf lu ya mantsa: «Sabat a vli gita kay ra? Wa ta mnagħatá kla skwa hana għa na?» ka həŋ. ¹¹ «Kla ta skwa hana għa, ka sli'a ka» ka tsa mndu ta mbadifta ya nda i'i,» ka'a nda həŋ. ¹² «Wa tsa mndu ta mnagħata kazlay: Kla ta skwa hana għa ka

sli'a ka kə'a ya na?» ka həŋ dawaŋta da tsi. ¹³ Tsaw sna a tsa mndu mbanaf lu ya ta tsa mndu ta mbanaf ta ya wu, kabga zadamzadā Yesu mataba tskata mnduha ma tsa vli ya. ¹⁴ Bats nzda, ka guyaftā Yesu ta vgha nda tsa mndu ya ma dāba həga Lazglafta. «Wana nda mba ka ndana tama, yaha ka walgaŋta maga dmaku da slagghatā ya katakata ta malaghutā tsaya,» ka Yesu nda tsi. ¹⁵ Ka sli'aftā tsa mndu ya, ka laghwi da mnay ŋa la mali ma la Yahuda kazlay: Yesu tsa mndu ta mbidifta ya kay kə'a. ¹⁶ Tsaya kəl la mali ma la Yahuda ka zba htsirja Yesu, kabga magatani ta tsa skwi ya badu Sabat.

¹⁷ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Tata maga slna Da dā kulam ndanana, mantsa i'i guli, tata maga slna yu kulam ndanana,» ka'a. ¹⁸ Ta ghəŋa tsa gwada gwada tsi ya, ka zbəgəltā la mali mataba la Yahuda ta Yesu ŋa dzata. Ta ghəŋa vəl bnanaptani ta zlahā Sabat kweŋkweŋ a ta zba həŋ wu, kabga mnayni kazlay: Vərda Lazglafta na Da dā kə'a ta gra ghəŋani nda Lazglafta guli ya.

Vlaŋta dani ta inda mbrakwani ta zwaŋani

¹⁹ Ka Yesu vrəgliŋtā gwadani nda həŋ mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, laviŋ a zwaŋ ta magatā skwi gaghəŋ gaghəŋani, ka nŋha a tsi ta skwi ta magə Da wa. Ka kinawu ta maga Da ta inda skwi ya, ka gragra mantsa ya ta maga zwaŋ guli. ²⁰ Ta dāvay Da ta zwaŋ. Tsaya ta kəl tsi ka maranəŋtā inda skwi ta magə tsi, ŋa maranəŋtani ta slnaha ta malaghutā nana, kada nŋhaŋta kuni ta skwa ndərmimay. ²¹ Manda ya ta sli'aganapta Da ta gwal nda rwa nda hafu ya, mantsa ya ta vlaŋta zwaŋ ta hafu ŋa mndu ta kumə tsi. ²² Tsa a Da ta guma ta ghəŋa mndu wu, ma dzva zwaŋ fanamta tsi ta inda guma ŋa gumay, ²³ kada vla inda mndu ta glaku ŋa zwaŋ, manda ya ta vlə həŋ ta glaku ŋa Da ya. Ka vla a mndu ta glaku ŋa zwaŋ wu katsi, had tsa mndu ya ta vla glaku ŋa Da ta ghunagatā tsa zwaŋ ya wa.

²⁴ «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta sna gwada dā, ka zlghaftā tsi ta mndu ta ghunigihatā, mamu hafu ŋa kdekeder ŋa ma tsa mndu ya. Had lu dza'a tsanaghatā guma ta tsa mndu ya wa. Nda ghada Pak tsa mndu ya ta mtaku ka laghwi da hafu. ²⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a saghasa fitik, nda ghada va saghani, dza'a kəl gwal nda rwa ka snəŋtā lwa Zwaŋa Lazglafta. Tsa gwal dza'a snəŋta ya dza'a nzakway nda hafu. ²⁶ Manda daslakwa hafu ta nzaku ma Da ya, manda tsaya vlaŋta tsi ta zwaŋ ŋa mutsakwa hafu ma tsatsi guli. ²⁷ Ka vlaŋtā tsi ta mbrakwa tsa guma, kabga nzakwani ka Zwaŋa mndu. ²⁸ Tsaya a skwi ŋa ndərmimay ghuni wu, dza'a saghasa fitik dza'a kəl inda gwal ma kulu ka snəŋtā lwani ²⁹ ŋa sli'agapta taŋ. Gwal ta maga skwi dīna ya, dza'a sli'agapta ŋa nzata nda hafu hahəŋ. Gwal ta maga skwi kul dīnaku ya guli, dza'a sli'agapta ŋa tsanaghatā guma ta həŋ hahəŋ.»

Nzakwa Zwaŋ ka masləmstsək

³⁰ Ka Yesu mantsa: «Had sana skwi dza'a magata i'i gaghəŋ gaghəŋa dā wa. Manda ya mniha Lazglafta ta tsa yu ta guma. Nda tvani ta tsa yu ta guma kabga zba a yu ta skwi ta kumə ghəŋa dā wu, skwi ta zdəganatā mndu ta ghunigihata ta zbə yu.

³¹ «Ka i'i katsi mnatā gwada ta ghəŋa dā katsi ná, had hayhaya tsa gwada dā ya nda tsa wa. ³² Ka sana mndu katsi mna gwada ta ghəŋa i'i katsi, nda sna yu kazlay: Tsa gwada ta mnə tsi ta ghəŋa i'i ya ná, kahwathwata nzakwani kə'a. ³³ Ghunaf ghuna kuni ta mnduha da Yuhwana ka mnaghunatā tsi ta kahwathwata. ³⁴ I'i tada ná, zbaŋ a yu ta mndu ŋa mna gwada ta ghəŋa dā wa. Tsaya kweŋkweŋ mnaghuna yu ŋa mutsay ghuni ta hafu. ³⁵ Yuhwana ná, pitirla ta zlghaku ka tsuwadāka vli ya. Kumənkuma kuni ta nzdavata nda rfu ma tsuwadākani.

³⁶ «I'i, mamu ŋa dā ma gwada ta ghəŋa dā ta malaghutā ŋa Yuhwana. Tsa gwada ya ná, slnaha vliha Da ŋa kdānafta dā ta magay ya. Tsa slnaha ta kdə yu ta magay ya, ta marəŋta tsidid kazlay: Da ya ta ghunigihata kə'a. ³⁷ Tsa Da ta ghunigihata ya, ta mnəŋtā gwada ta ghəŋa dā. Aŋ mndani ta walaŋ a kuni ta snəŋtā lwani wa. Ta walaŋ a kuni ta nŋhaŋtā kumani guli wa. ³⁸ Nza a gwadani ma ŋudufa ghuni wu kabga zlghaf a kuni ta mndu ya ghunaga tsi wa.

³⁹ «Ta ndi'andi'a kuni ka tagha skwi ya nda vinda ma gwada Lazglafta kabga mida dza'a mutsa nni ta hafu na kdekedzerj ka kuni. Tsa gwada Lazglafta nda vinda ya ná, ta ghəna i'i ta gwada tsi. ⁴⁰ Sew va a kuni ta sagha da i'i na mutsa vərda hafu wa.

⁴¹ «Da mnda səla a ta mutsa i'i ta glakwa da wa. ⁴² Tsaw nda sna i'i ta kaghuni tsidid' kazlay: 'Dvu a kuni ta Lazglafta wu kə'a. ⁴³ Da da ta ghunighata, ka kwalaghutá kuni ta tsu'aftá i'i. Ka ma sana mndu ta klaftá ghəjani ka ghəjani ka sagha katsi ná, má tsu'afsu'a kuni. ⁴⁴ Kaghuni gwal ta dva glaku da sani nda sani, ka kwalaghutá zba glaku daga da Lazglafta turtukwani, waka kuni má dza'a zlglafta na?

⁴⁵ «Yaha kuni da uwalay kazlay: Dza'a wlay yu ta kaghuni da Lazglafta kə'a. Tsa Musa faf kaghuni ta ghəj tida ya dza'a wla kaghuni. ⁴⁶ Ka má zlg hafzlgħa kuni ta Musa katsi ná, má zlg hafzlgħa kuni ta i'i guli, kabga vindaf ta ghəna i'i tsatsi ta gwada. ⁴⁷ Ka si zlg haf a kaghuni ta skwi vindaf tsatsi ya wu ní, waka kuni dza'a zlg haftá gwada da na?» ka'a.

6

Zujta Yesu ta skwa zay ta mnduha dəmbu' hutaf

Mat 14:13-21, Mak 6:30-44, Luk 9:10-17

¹ Tahula tsaya, ka sli'aftá Yesu ka laghwi ta sana bla tsa ghwa Galili ta hgə lu ka Tiberyad ya guli. ² Ka sli'aftá dəmgə rutut mistani nghər həj ta mazənzəzəzə, ka mbamba gwal kul dughwanaku. ³ Ka nlaghatá Yesu ta ghwá ka nzagata hada kawadaga nda duhwalhani. ⁴ Tsaw ndusa fitika skala Pak ta nzakway ka skala la Yahuda. ⁵ Kə'a ka Yesu klanťá ghəj ka nghanapta ná, rutututa dəmgə ta lagħa da tsi. Ka'a mantsa: «Ga dza'a skwakta mu ta buradi na zunustá na ndəghata mnduha na?» ka Yesu nda Filip. ⁶ Na tsakwasla gwada da tsi kəl tsi ka mnanata mantsa, kabga nda sna tsatsi ta skwi dza'a tsi magay. ⁷ Ka Filip nda tsi mantsa: «Dər tseda vagma mnduha his dər mək* ta maga slna klaf lu na dzawaktá buradi nda tsi ná, slagħu a dər na valanťá həj ki'a ki'a wu,» ka'a nda tsi. ⁸ Ka sani mataba duhwalhani ta nzakway ka Andre zwanamani ma Simun Piyer nda tsi mantsa: ⁹ «Mamu sana zwan hadna nda buradi hutaf nda tsulhwa zwana klipi his da tsi, tsaw na slafta kawu mataba ndəghata mnduha mandana na?» ka'a. ¹⁰ Ka Yesu mantsa: «Mnanawa mna ta həj ka nzanzata həj nda nzanza,» ka'a. Tsaw mamu dyatá kuzunj ksis ma tsa vli ya, ka nzanzatá mnduha ta maga dəmbu' hutaf tida. ¹¹ Ka hlaftá Yesu ta tsa buradiha ya, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghəjani, ka daganafťá tsi ta tsa mnduha ta nzaku ya. Ka daganafťá tsi ta tsa klipiha ya ta həj guli manda ya ta kumə həj. ¹² Manda babaghawta mnduha, «Tskafwa padakwani yaha da badzuta,» ka Yesu nda duhwalhani. ¹³ Ka tsakftá həj, ka ndaghanafťá həj ta ghwanak ghwanjpdə his nda pdakwa tsa buradi hutaf ya, tahula babaghawta tan demdem. ¹⁴ «Nana mndu na vərda anabi dza'a sagħa ta ghəna hadik mnə lu kay ya,» ka tsa mnduha ta nghanťá mazənzəzəzə maga Yesu ya.

¹⁵ Tsatsafta Yesu kazlay: Dza'a sagħasa lu da ksafťa nda mbraku na nzakwani ka mgham kə'a, ka kdinťa Yesu ta nlagħata ta ghwá.

Mbaday Yesu ta mbada ta imi

Mat 14:22-33, Mak 6:45-52

¹⁶ Magatá hawu, ka sli'agatá duhwalhani ta wa drəf. ¹⁷ Ka sli'adamtá həj da kwambalu na tsughwada drəf na dza'a da luwa Kafarnahum. Nda ghada kuzatá vli, ta vradagħa a Yesu slanaghatá həj wa. ¹⁸ Tata ndrə həj, ka sli'avafťá falak dagala katakata, ka kapatsa'uwaku drəf. ¹⁹ Swadap swa duhwalha Yesu ta kwambalu ta maga meli hutaf ka mku' a tsi, ka nghanťá həj ta Yesu ta mbada ta drəf ta ndusadagħata tavata kwambalu, ka ksafťá zləj ta həj. ²⁰ «I'i ya tane! Ma zləj kuni ta zləj!» ka Yesu nda həj. ²¹ Si ta kumay həj ta klamta da kwambalu sizlay, gi nda bhadagħata kwambalu da tsa vli ta dza'a həj ya.

Zbay dəmgə ta Yesu

* 6:7 Ngha ta Mata 20:2.

²² Gamahtsimani, ka havaktá tsa mnduha ta nzaku ta wa drəf ya kazlay: Turtuktuk kwambalu si ta lagha da tsa vli ya kə'a. Grafgra həŋ guli kazlay: Lamə a Yesu kawadaga nda duhwalhani dida wu kə'a. Nda ghəŋa taŋ laghwa duhwalhani. ²³ Ma va tsa fitik ya, ka sli'aftá sana kwambalu ma luwa Tiberiya, ka bhadaghatá həŋ ndusa nda tsa vli kəl Mgham Yesu ka rfanaghatá Lazglafta ta ghəŋa buradi, ka zutá mnduha ya kay. ²⁴ Nghay mnduha ná, haď Yesu hada wu, haď duhwalhani hada guli wu, ka sli'adamtá həŋ da tsa kwambalu ya ka laghwi da luwa Kafarnahum da zba Yesu.

Yesu ná, dafa hafu ya

²⁵ Ka bhadaghatá həŋ ka zbə həŋ, ka slanaghatá həŋ ta wa sana bla tsa drəf ya. «Maləma da! Yawu saghwa ka da hadna kay?» ka həŋ nda tsi. ²⁶ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ta zbə kabga vəl nghan̄ta ghuni ta mazəməzəm a kuni ta i'i wa. Ta zbə kabga zuta ghuni ta buradi, ka baghaftá kuni, kuni ta i'i. ²⁷ Ma ksə kuni ta slna ŋa skwa zay dza'a badzuta. ŋavawaŋa ka maga slna ŋa skwa zay ta nzdavata dza'a vlaghunatá hafu ŋa kďekedzeŋ. Tsa skwa zay ya ná, Zwaŋa mndu dza'a vlaghunata, kabga ta tsatsi thafta Da ta ŋizla vlan̄tani ta mbraku,» ka'anda həŋ. ²⁸ Ka həŋ nda tsi mantsa: «Nahgani dza'a ar̄ni magay ŋa kďir̄tá magatá slna Lazglafta na?» ka həŋ. ²⁹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Zlghafta ghuni ta mndu ya ghunaga tsi, na slna ya ta kzlə Lazglafta ta maganata ghuni,» ka'anda. ³⁰ Ka həŋ mantsa: «Mndərga wati mazəməzəm laviŋ ka ta magan̄nata ŋa nghan̄ta ŋni, kada zlghafta ŋni ta kagha na? Wati slna dza'a ka magata na? ³¹ Zuza dzidziha ŋni ta Mana ma mtak. Manda ya nda vinda na: “vlagavla ta buradi daga ta luwa† ŋa taŋ, ŋa zay taŋ,» ka həŋ nda tsi. ³² Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, Musa a ta vlaghunatá buradi ta saha ta luwa wa, Da da ta vlatá buradi ta saha ta luwa. ³³ Tsa Buradi vliga Lazglafta ya ná, tsa ta saha ta luwa ta vla hafu ŋa mnduha ta ghəŋa hadik yeya,» ka'anda həŋ. ³⁴ Ka həŋ mantsa: «Mghama da! gďagďa ta vlan̄natá mndərga tsa buradi ya,» ka həŋ.

³⁵ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «I'i buradi ta vla hafu. Ka saghasa mndu da i'i, walglan̄ta a maya ta kuzlan̄ta wa. Ka zlghafzlgha mndu ta i'i, walglan̄ta a ndala ta kuzlan̄ta wa. ³⁶ Wya mnaghunamna yu, nda ngha kuni ta i'i, ka kwalaghutá kuni ta zlghaftá i'i. ³⁷ Inda gwal vliha Da, dza'a saghasa həŋ da i'i. Haď i'i guli dza'a zlan̄tá mndu ya ta sagha da i'i ma bli wa. ³⁸ Sa a i'i ta luwa ŋa maga skwi ta kumə yu wa. Sasa i'i ŋa maga skwi ta kumə mndu ta ghunigihata. ³⁹ Skwi ta kumə mndu ta ghunigihata ná, kwala da kul zlanaghutá inda gwal vliha tsi, ŋa sli'aganapta da ta həŋ baďu kďakwa ghəŋa hadik. ⁴⁰ Wya skwi ta kumə Da da, dər wati ma mndu ta nghan̄tá zwaŋ ka zlghaftá tsi, nda mutsa hafani ŋa kďekedzeŋ. Dza'a sli'aganapsli'a yu baďu kďakwa ghəŋa hadik,» ka'anda.

⁴¹ Ka ruruŋwaku la Yahuda ta ghəŋani, kabga mnayni kazlay: I'i buradi ta saha daga ta luwa kə'a. ⁴² «Tsatsi a Yesu zwaŋa Yusufu kay wu ra? Tsatsi a na snar̄ amu ta i dani nda mani na ra? Ta ghəŋa wu ta mna tsi kazlay: Sa daga ta luwa yu kə'a ba?» ka həŋ. ⁴³ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Zlanawazla ta ruruŋwaku mataba ghuni, ⁴⁴ haď mndu dza'a laviŋtá sagha da i'i, ka ghunagaha a Da ta ghunigihata da i'i wa. I'i, dza'a sli'aganapsli'a yu ta tsa mndu ya baďu kďakwa ghəŋa hadik. ⁴⁵ Wya skwi vindaf la anabi: “Dza'a taghanaftagha Lazglafta‡ ta skwiha ta həŋ.” Dər wa ta snay, ka zlghaftá tsa skwi ta taghə Lazglafta ya, dza'a saghasa tsa mndu ya da i'i. ⁴⁶ Va a tsaya ta mnay kazlay: Nda ngha tsa mndu ya ta Da nda irani kə'a wu, ba mndu ta saha da Lazglafta yeya nda ngha ta Da nda irani. ⁴⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta zlghaftá i'i, nda mutsa hafani ŋa kďekedzeŋ. ⁴⁸ I'i buradi ta vla hafu. ⁴⁹ Zuza dzidziha ghuni ta mana ma mtak, kulam nda tsa, rwurwa inda taŋ. ⁵⁰ Wana buradi ta saha daga ta luwa hadna. Mndu ta zay, mtəta a wa. ⁵¹ I'i buradi ta vla hafu ta saha daga ta luwa. Kata zay mndu ta tsa buradi ya, dza'a nzaku tsa mndu ya nda hafu ŋa kďekedzeŋ. Tsa buradi ta vlə yu ya ná, slu'uvgha da ya. Dza'a vlay yu, kada nzakwa mnduha ta ghəŋa hadik nda hafu,» ka Yesu nda həŋ.

† 6:31 Ngha ta Sabi 16:13-15, 31. ‡ 6:45 Ngha ta Isaya 54:13.

⁵² Ka həŋ mantsa: «Waka na mndu na dza'a vlamatá slu'uvghani ŋa zay na?» ka la Yahuda zlgħanafta ta ghəŋani. ⁵³ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka za a kuni ta slu'uvgha Zwaŋa mndu, sa a kuni ta usani wu katsi, hađ hafu đekđek ma kaghuni wa. ⁵⁴ Mndu ta za slu'uvgha đa, ta sa usa đa, mamu hafu ŋa kđekedzeŋ ma tsa mndu ya. Dza'a sli'aganapsli'a yu ta tsa mndu ya bađu kđakwa ghəŋa hadik. ⁵⁵ Vərđa skwa zay ná, slu'uvgha đa ya. Vərđa skwa say guli ná, usa đa ya. ⁵⁶ Mndu ta za slu'uvgha đa, ta sa usa đa ná, ma i'i ta nzamta tsa mndu ya, ma tsa mndu ya nzamta i'i guli. ⁵⁷ Tsa Da ta ghunigihata ya ná, nda hafu mida. Nda tsatsi ta nzakwa i'i nda hafu. Mantsa ya guli ka ta zay mndu ta i'i, dza'a nzanza nda hafu. ⁵⁸ Wana buradi ta saha daga ta luwa hadna. Nza a manda ŋa dzidziha ghuni ta zutá mana ka rwutá həŋ ya wa. Mndu ta za na buradi na ná, dza'a nzanza nda hafu ŋa kđekedzeŋ,» ka Yesu nda həŋ. ⁵⁹ Ta taghə tsi ta skwi ma həga tagha skwa la Yahuda ma Kafarnahum, mna Yesu ta tsa gwada ya.

Zlanavata sanlaha ma duhwalhani ta Yesu

⁶⁰ Ka sanlaha mataba duhwalhani sŋaŋər həŋ ta tsa gwada ya mantsa: «Dukđukwa na gwada na, wa dza'a laviŋtá sŋay na?» ka həŋ. ⁶¹ Daslafta Yesu ma vghani kazlay: Ta ruruŋwaku duhwalhani ta ghəŋa tsa tagha skwi ya kə'a, «nda ŋra ŋudufa kaghuni guli ra? ⁶² A ka tsa nghanj kuni ta Zwaŋa mndu ta ŋlu da vli si hada tsi ghalya, waka ŋudufa ghuni dza'a magay tama? ⁶³ Sulkuma Lazglafta ta vla hafu, hađ sana skwi laviŋ mnda səla ta magata wa. Na gwada mnaghuna yu na ná, Sulkum nda hafu ya. ⁶⁴ Tsaw mataba ghuni ná, mamu sanlaha kul zlgħafta đekđek,» ka Yesu nda həŋ. Tsaw nda sna Yesu daga zlaftani ta gwal kul zlgħafta đekđek, nda mndu ya dza'a skwapta tani. ⁶⁵ Ka Yesu sganaghata mantsa: «Tsaya kəl yu ka mnay ŋa ghuni kazlay: Hađ mndu dza'a laviŋtá sagha da i'i, ka ghunak a Da wu kə'a ya,» ka'a.

⁶⁶ Tahula mnata Yesu ta tsa gwada ya, nda ndəgha sanlaha ma duhwalhani ta vraghuta, ka kwal kul dza'agəлта mistani. ⁶⁷ Ka Yesu mantsa: «Ki kaghuni, sli'a a kaghuni guli ra?» ka'a nda tsa gwal ghwaŋpđə his ya. ⁶⁸ Ka Simuŋ Piyer mantsa: «Mghama đa! Da wa ta dza'a ŋni? Ya wana mamu gwada hafu ŋa kđekedzeŋ da kagha. ⁶⁹ Zlgħafzlgħa ŋni, nda sna ŋni guli kazlay: Kristi mndu nda ghuba ta saha daga da Lazglafta kagha kə'a,» ka'a nda tsi. ⁷⁰ Ka Yesu mantsa: «I'i a ta dagaptá na kaghuni ghwaŋpđə his na ra? Nziya nza tsi ná, ka halaway ya turtuk mataba ghuni,» ka'a nda həŋ. ⁷¹ Ta ghəŋa Zudas Iskaryut zwaŋa Simuŋ ta mna tsi ta tsaya kabga tsatsi mndu dza'a skwapta, đər má tekw tsatsi mataba tsa gwal ghwaŋpđə his ya.

7

Kwalaghuta zwanamani ta zlgħaftá Yesu

¹ Tahula tsa, mbada Yesu ka ra hadika Galili. Va a ta dza'a ta hadika Zudiya wu, kabga ta đakwatsay đakwatsay maliha ta ghəŋa la Yahuda hada ŋa dzata. ² Tsaw ndusakndusa fitika skala dumbi da la Yahuda. ³ «Sli'afslí'a għa ka dza'a ka ta hadika Zudiya kada nghanjta duhwalha għa guli ta slna ta magə ka, ⁴ hađ mndu ta kuma maraŋtá ghəŋani ta đifa ghəŋani wa. Ya wya mamu skwiha ta magə ka ya, maraŋmara ta ghəŋa għa baŋluwa ŋa nghanjta inda mnduha ta kagha,» ka zwanamani nda tsi. ⁵ Tsaw ta zlgħaf a zwanamani ta tsatsi wa. ⁶ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ta sagha a fitika đa wa. ŋa kaghuni ya ná, đər ta wati luwa tsi, nda maga fitik, ka kaghuni. ⁷ Hađ kaghuni ta husaŋtá mnduha wa. I'i ná, husaŋhusa yu ta mnduha, kabga ta mnananmna yu ta slna taŋ kul đinaku ta həŋ. ⁸ Lawala kaghuni! La a i'i wu, kabga ta kđa a sagha fitika đa karaku wu,» ka Yesu nda həŋ. ⁹ Tahula mnanatani ta tsa gwada ya ta həŋ, ka nzaghutá tsatsi ma Galili.

¹⁰ Manda lagħwa zwanamani da vla skalu, ka sli'aftá tsatsi ka ghəŋani ka lafi ma đifa ma đifa, kul maraŋtá ghəŋani baŋluwa.

Tagħay Yesu ta skwi ma həga Lazglafta

¹¹ Ka la Yahuda mantsa: «Ga tsatsi tama!» ka həŋ ka zba Yesu ma vla skalu. ¹² Ka sli'avaftá zlərdutawi ka ŋđaŋđa ta ghəŋa tsatsi mataba mnduha kazlay: ŋərma mndu ya,

ka sanlaha, mnduha ta zadinja tsi, ka sanlaha. ¹³ Ma va tsaya ná, had mndu ta klanjá lwi ka gwada ta ghəja Yesu wu, kabga zləja la mali ta ghəja la Yahuda.

¹⁴ Dəgata tsa fitikha ja skalu ya ka gragra ya ná, ka sli'aftá Yesu ka lamə da həga Lazglafta. Ka taghə tsi ta skwi ja mnduha mida. ¹⁵ Ka la Yahuda mantsa: «Taghaf ga na mndu na ta na jani ma skwi na na? Ya wya ta lagha a da vla taghaftá skwi wu, waka a snanjá skwi ma gwada Lazglafta mandana na?» ka həj ka ndərmimay. ¹⁶ Ka Yesu nda həj mantsa: «Ta sagha da mndu ta ghunigihatá skwi ta taghə yu, ta sabə da i'i a wa. ¹⁷ Ka fafa mndu ta ghəjani ka maga skwi ta kumə Lazglafta, dza'a nda sna ka ta sagha da Lazglafta na skwi ta taghə yu na tsi, ka ta kla'ata ma ghəja da a yu. ¹⁸ Mndu ta mna gwada ta ghəja ghəjani ná, ghəjani ta ghubu tsi. Mndu ta zba vlanjá glaku ta mndu ya ta ghunafta, vərda mndu tsa mndu ya, ghwadaka mndu a wa. ¹⁹ Musa a ta vlaghunata zlahu wu ra? had ya mataba ghuni ta maga slna nda tsa zlahu ya wa. Ta zbə jaw kuni ta i'i ja dzata tama?» ka Yesu nda həj. ²⁰ Ka həj mantsa: «Nda ksa ka da halaway, wa ta zba kagha ja dzata na?» ka həj nda tsi.

²¹ Ka Yesu nda həj mantsa: «Turtuktuk yeya slna magan yu, ka ndərmim kuni nda ndərmima demdem. ²² Vlaghunavla Musa ta zlahu ja datsa fafad, an mndani Musa a ta zrafta wa. Daga ta dzidzi ta zrafta lu. Ta datsay a kuni ta fafada zwani badu sabat rke? ²³ Ka si lavijlava kuni ta tsa fafada zwan badu Sabat, kabga yaha lu da banaptá zlahu Musa ya ní, kabgawu ta basa kuni ta nuduf ta ghəja i'i, kabga vəl mbanafda da ta mndu dzahuma' badu sabat tama? ²⁴ Ma tsə kuni ta guma wa iri, tsawa tsa ta guma manda ya ta raku,» ka Yesu nda həj.

Kristi ná, Almasihu ya

²⁵ Ka sanlaha ma mnduha la Ursalima mantsa: «Nana mndu na a ta zbə həj ja dzata kay ra? ka həj. ²⁶ Ngha ba ta platá vghani ta gwada, gwadanaf a lu wa. Ari tsatsaftsatsa a maliha mu kazlay: Kristi na mndu na kə'a kana? ²⁷ An mndani nda sna mu ta vli sabə tsi. Wya ka saghasa Kristi tani ná, had mndu nda sna ta vli dza'a sabə tsi wu,» ka sanlaha ma mnduha la Ursalima guli.

²⁸ Ma tsa tagha skwi ta taghə Yesu ma daba həga Lazglafta ya, ka klanjá tsi ta lwi dagala dagala. Ka'a mantsa: «Nda sna kaghuni ta i'i nda vli sabə yu dardar guli ra? Gaghəj gaghəja da a sagha yu wa. Vərda mndu tsa mndu ta ghunidikta ya. Tsaw sna a kaghuni tama ta tsa mndu ya wa. ²⁹ I'i, nda sna yu, kabga sagha da tsatsi i'i. Tsatsi ta ghunidikta,» ka Yesu. ³⁰ Kamkamkam, ka sanlaha ka kuma ksay. Sew had ya ta faftá dzvu tida wu, kabga ta sagha a fitikani karaku wa. ³¹ «Badu saghar Kristi ní, dza'a magay ta mazənzəm ka malaghutá ja na mndu na ri?» ka ndəghata sanlaha ma mnduha mataba tsa dəmga ya.

Ghunafta la Farisa ta mnduha ja ksaftá Yesu

³² Ka sninjá la Farisa ta tsa skwi ta mnə mnduha makdəkmakdək ta ghəja Yesu ya. Ka ghunaftá la mali ta ghəja gwal dra skwi ja Lazglafta, nda la Farisa ta gwal ngha həga Lazglafta da ksa Yesu. ³³ Ka Yesu mantsa: «Ta teke'a nzda da kwitikw da kaghuni, kada vra yu da mndu ta ghunidikta. ³⁴ Dza'a zbaj kuni ta i'i, slafta a kuni ta i'i wu, laviŋta a kuni ta bhata ma vli ta dza'a yu guli wu,» ka Yesu nda həj. ³⁵ Ka la Yahuda mantsa: «Dza'a laghu diga ja kwala mu kul slanaghata na? Dza'a laghu da taba la Yahuda ta widamta vgha ma səla la Grek, ka tagha skwi ja la Grek rki na? ³⁶ Dza'a zbaj kuni ta i'i, sladighata a kuni wu, laviŋta a kuni ta bhata da vli ta dza'a yu guli wu, ka'a ná, nu klatá ghəja tsa gwadani ya na?» ka həj ta ghəjani.

Mnay Yesu ta gwada ta Sulkum nda ghuba

³⁷ Badu kdavakta fitika tsa skalu ta nzakway ka mghama fitik ya, ka sli'aftá Yesu ka sladata, ka gwadata nda lwi dagala. Ka'a mantsa: «Ka ta kuzlanjukuzla ndala ta mndu, ka sawi tsi da i'i da sa imi. ³⁸ «Ka zlg hafzlg ha mndu ta i'i katsi, dza'a mbəzagapmbəza dzu bay ma nudufani.» Tsa imi ya ta vla hafu. Mantsa ya vindatani ma gwada Lazglafta,» ka Yesu. ³⁹ Tsaya ná, ta gwadə ta ghəja Sulkum dza'a tsu'u gwal dza'a zlg haftá tsatsi ta tsa gwada

ya. Ta vla a lu ta Sulkum karaku ma tsa fitik ya wu, kabga ta kapanaf a lu karaku ta Yesu ma glakwani wa.

Kwala Yesu kul had ma fälma mnduha

⁴⁰ Ka sanlaha mataba tsa dämga ya snanjer hən ta tsa gwada ya mantsa: «Vərda anabi na mndu na,» ka hən. ⁴¹ «Kristi ya,» ka sanlaha. «Tsaw ma Galili dza'a saba Kristi rki? ⁴² «Ma zivra Dawuda ma luwa Batlehem ta nzakway ka luwa Dawuda*» a dza'a saba Kristi, ka vindatani ma gwada Lazglafta kay ra?» ka sanlaha. ⁴³ Kidaghi gamndər ka tsa ndəghata mnduha ya dagavapta ta ghəna gwada ta Yesu. ⁴⁴ Kamkamkam, ka sanlaha ka kuma ksafta, sew had ya ta faftá dzvu tida wa.

Ga rgha maliha la Yahuda

⁴⁵ Ka vraghutá tsa gwal ngha həga Lazglafta ya da slanaghatá tsa la mali ta ghəna gwal dra skwi ɲa Lazglafta nda la Farisa ya. Ka hən mantsa: «Nya kwal kuni ksakta na?» ka tsaha ya nda hən. ⁴⁶ Ka hən mantsa: «Kay! Had mndu ta kdə walaŋtá gwadaftá mndərga tsa gwada ta gwadə tsa mndu ya wu,» ka hən nda tsa la Farisa ya. ⁴⁷ Ka la Farisa mantsa: «Nu! Nanafnana lu ta kaghuni guli ɓa? ⁴⁸ Mamu mndu dər turtuk mataba la mali mali, nda ya mataba la Farisa ta zlghaftá tsa mndu ya ta nghə kaghuni ra? ⁴⁹ Tsa ndəghata mnduha ta zlghafta ta nghə kaghuni ya ná, sna a hən ta zlahu Musa wu, gwal nda ksi'a hən!» ka la Farisa nda hən.

⁵⁰ Ka Nikwademu ta nzakway mataba taŋ si ta sli'afra girvidik ka lagha slanaghatá Yesu ya kay nda hən mantsa: ⁵¹ «Ka ta dawap a lu ta gwada da mndu, ka snanjtá skwi maga tsi wu ná, ta gi tsanaghatasa zlahu mu ta guma ta ghəɲani ra?» ka'a. ⁵² Ka hən mantsa: «Tekw kagha mataba la Galili guli ra? Dzaŋa ta gwada Lazglafta ɓa ka ngha ka, ka dza'a slanaghasla ka ta vli ta mna saba anabi ma Galili,» ka hən nda tsi. [⁵³ Tahula tsa, ka gazlaghutá hən dzagha taŋ.]

8

Marakw ksaf lu ta hliri

¹ Ka sli'afra Yesu ka laghwi ta ghwá Zaytuŋ. ² Wrək tgha ka vragatá tsi, ka lamə tsi da daɓa həga Lazglafta, ka sli'adaghatá inda mnduha da tsi. Ka nzatá tsi nda nza ka tagha skwi ɲa taŋ. ³ Mbada gwal tagha zlahu ɲa mnduha, nda la Farisa ka ksadaghatá sana marakw ksaf lu ta hliri. Ka kladamta da taba mnduha ka sladanata ta kəma Yesu. ⁴ Ka hən mantsa: «Mghama da! Wana na marakw na ksaf lu ta hliri. ⁵ Mndərga na marakw na ná, zlabata nda pala, ka zlahu Musa mnaŋnata. Waka kagha nda ɲa gha na?» ka hən nda Yesu.

⁶ Tsaw ɲa tsanamtá matsavada, kada mutsafta hən ta rutsak tida lagha hən mna tsa gwada ya ɲani. Lagha Yesu ka dzamtá ghən ka vinda skwi ta hadik nda ndəfiŋa dzvu. ⁷ Ka gdavatá hən ka va dawap da tsi. Ka Yesu mantsa: «Ka waya mataba ghuni kul walaŋta gatá dmaku ya, ka zlafzla tsi ta wuda na marakw na nda pala,» ka'a kapaŋtá ghən. ⁸ Ka dzəglamtá tsi ta ghən ka vindgəltá skwi ta hadik. ⁹ Tahula snanŋa taŋ ta tsa gwada Yesu ya, ka gazlaghatá hən turtuk turtuk, zlafta ta la galata mnduha ha ka saha ta zwani. Ka zlanjtá hən ta Yesu turtukwani nda tsa marakw ya ta sladu ta kəmani. ¹⁰ Kə'a ka Yesu kaplanjtá ghən ná, tsa marakw yeya nghan tsi. Ka Yesu mantsa: «A', gazlagha diga hən kay ní makwa na? Had mndu ta tsaghagha ta guma kay ra?» ka'a nda tsi. ¹¹ Ka tsa marakw ya mantsa: «Had mghama da wa,» ka'a. Ka Yesu mantsa: «Tsa a i'i ta guma ta ghəna kagha guli wa. La! Yaha ka magəgəltá dmaku,» ka'a nda tsi.

Yesu tsuwadaka ghəna hadik

¹² Ka Yesu nda hən guli mantsa: «I'i tsuwadaka ghəna hadik, mndu ta dza'a mista da ná, had dza'a mbada ma grusl wu, dza'a mutsay ta tsuwadaka hafu,» ka'a. ¹³ Ka la Farisa mantsa: «Ghuba ghəna gha ta ghubu ka, vərda gwada a na gwada gha na wu,» ka hən

* 7:42 Ngha ta 2 Samuyel 7:12, Zabura 89:4-5, Irmiya 23:5, Mika 5:1.

ta ghəjani. ¹⁴ Ka Yesu nda həj mantsa: «Dər má ghuba ghəja dā ta ghubu yu ná, vərđa gwadā ya ta mnə yu, kabga nda sna yu ta vli sagha yu nda vli ta dza'a yu. Tsaw kaghuni ya ná, sna a kuni ta vli sagha yu, nda vli ta dza'a yu wa. ¹⁵ Kaghuni ná, guma wa iri ta tsə kuni. I'i, tsa a yu ta guma ta ghəja mndu wa. ¹⁶ Ala ka tsatsa yu ta guma katsi, vərđa guma na guma dā, kabga turtukwa dā a yu wu kawadaga ηni nda Da ta ghunigihata. ¹⁷ Nda vinda ma zlahā ghuni kazlay: Ka nda guya gwadā mnduha his ta va tsa skwa turtuk ya katsi ná, kahwathwata nzakwa tsa gwadā ya* kə'a. ¹⁸ Ghuba ghəja dā ta ghubu yu mndani, ta ghuba i'i Da dā ta ghunidikta guli,» ka'a nda həj. ¹⁹ «Ga Da gha na?» ka həj nda tsi. Ka Yesu mantsa: «Sna a kuni ta i'i wu, sna a kuni ta Da dā guli wa. Ka má nda sna kuni ta i'i ná, má nda sna kuni ta Da dā guli,» ka'a nda həj.

²⁰ Ta tagha skwi ma dāba həga Lazglafta mna tsi ta tsa gwadaha ya, ta nzaku ndusa nda vla pgha tseidi. Sew had' mndu ta faftá dzvu tida wu, kabga ta sagha a fitikani wa.

Mnaŋta Yesu ta sli'ani da dani

²¹ Ka Yesu mantsa: «Dza'a laghula yu, dza'a zbay kuni ta i'i. Dza'a rwaku kuni ma dmaku, laviŋta a kuni ta bhata ma tsa vli ta dza'a yu ya wu,» ka'a nda həj guli. ²² Ka la Yahuda mantsa: «Vghani rki dza'a tsi dzuvta kəl tsi ka mnay kazlay: Laviŋta a kuni ta bhata da tsa vli ta dza'a yu ya wu kə'a na?» ka həj ta ghəja tsa gwadani ya. ²³ Ka Yesu mantsa: «Gwal ta ghəja hadik kaghuni, la ta luwa i'i, ηa gwal ta ghəja hadik kaghuni, ηa na ghəja hadik na a i'i wa. ²⁴ Tsaya tsa kəl yu ka mnay ηa ghuni kazlay: Dza'a rwaku kuni ma dmakuha ghuni kə'a ya. Dza'a rwaku kuni ma dmakuha ghuni ka si zlgha a kuni kazlay: "I'i ná, i'i ya kə'a ya wu,» ka'a nda həj. ²⁵ Ka həj nda tsi mantsa: «Wa kagha katək na?» ka həj. Ka Yesu nda həj mantsa: «Tsa i'i mnaghuna yu daga taŋtaŋ ya, ya. ²⁶ Ta traku skwiha ηa mnay dā ta kaghuni, ka tsaghunaghatá guma. Tsa mndu ta ghunigihata ya ná, vərđa mndu ya. Skwi snaŋ yu da tsi ta mnə yu ηa mnduha ta ghəja hadik,» ka'a nda həj.

²⁷ Sew sna a həj kazlay: Ta gwadə ta Da na Yesu ta tsa gwadā ya kə'a wa. ²⁸ Ka Yesu nda həj mantsa: «Badu kapadafta ghuni ta Zwanə mndu ya, badu tsaya dza'a snaŋta kuni "ta i'i." Badu tsaya guli dza'a snaŋta kuni kazlay: Gaghəŋgaghəja dā a ta maga yu ta skwi wu, manda ya taghadif Da ta mna yu ta gwadā dā† kə'a. ²⁹ Tsa mndu ta ghunidikta ya ná, kawadaga ηni nda tsi. Turtukwa dā a zlihata tsi wu, kabga ta maganamaga yu ta skwi ta zdəganata inda fitik,» ka'a. ³⁰ Ta gwadə Yesu ta tsa gwadaha ya ná, nda ndəgha gwal ta zlghafta.

Da Lazglafta ta sagha kahwathwata

³¹ Ka Yesu nda tsa la Yahuda ta zlghafta ya mantsa: «Ka gdavagda kuni ma skwi ta taghə yu ηa ghuni katsi, nda nza kuni ka vərđa duhwalha dā. ³² Dza'a nda sna kuni ta kahwathwata, ηa vlaghunata tsa kahwathwata ya ta nzaku nda platá vgha,» ka'a ³³ Ka la Yahuda mantsa: «Zivra Abraham aŋni, ta walaŋ a aŋni ta nzata ka vu'a mndu wa. Ta wu ηa mnay gha kazlay: Dza'a plaku vgha ghuni kə'a na?» ka həj nda tsi. ³⁴ Ka Yesu nda həj mantsa: «Kahwathwata ta mnaghunata yu, inda mndu ta ga dmaku ná, nda nza ka vu'a dmaku. ³⁵ Had' vu'a ta gdavata ma həga ga mndu wu, zwanə yeya ta gdavata ηa dekdek. ³⁶ Ka zwanə ta plighunista katsi ná, falau' vgha ghuni kahwathwata. ³⁷ Nda sna yu kazlay: Zivra Abraham kuni kə'a, ama wana kuni ta psa i'i ηa dzata, kabga tsu'a a kuni ta gwadā dā wa. ³⁸ Skwi nghanə yu da Da dā ta mnə yu. Kaghuni, skwi taghaghunaf da ghuni ηa ghuni ta magay,» ka'a ³⁹ Ka həj nda tsi mantsa: «Abraham da ηni ta aŋni,» ka həj. Ka Yesu nda həj mantsa: «Ka má vərđa zwana Abraham kuni katsi ná, má mndərga slna Abraham ta magə kuni. ⁴⁰ Wana ndanana ná, ta zba dzata i'i ta mnaghunatá kahwathwata skwi ya snaŋ yu da Lazglafta kuni. Ta walaŋ a Abraham ta magatá mndərga tsaya wa. ⁴¹ Kaghuni ná, slna da ghuni ta magə kuni,» ka'a nda həj. Ka həj mantsa: «Masagwa a aŋni wa. Turtuktuk Da ηni ta nzakway ka Lazglafta,» ka həj. ⁴² Ka Yesu nda həj mantsa: «Ka si

* 8:17 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 17:6, 19:15. † 8:28 Ngha ta Yuhwana 3:14.

Lazglafta vərda da ghuni katsi ná, má dza'a d'vud'va kuni ta i'i. Sli'af da Lazglafta i'i ka sagha, gaghəngaghəna da a sagha yu wa. Tsatsi ta ghunigidaghata. ⁴³ Laviŋ a kuni ta snaŋtá gwada da wu, kabga kwala ghuni kul fatá sləməŋ ka sna skwi ta mnaghunata yu. ⁴⁴ Da ghuni ná, halaway ya. Ta kumay kuni ta maganata skwi ta zdəganata. Nda nza tsatsi ka mnda dzata mndu daga ma zrafta. Ta walaŋ a ta sladafta ta kahwathwata wu, kabga had kahwathwata da tsi wa. Vərda ŋani ma gwada ta gwadagapta ná, tsakalawi ya, kabga tsakalawi tsatá fwa tsatsi. Dani ma tsakalawi tsatsi guli. ⁴⁵ I'i, tsu'a a kuni ta i'i, kabga mnay da ta kahwathwata wa. ⁴⁶ Waya mataba ghuni dza'a mnihata kazlay: Taŋ magamaga ka ta dmaku dər turtuk səla kə'a nda i'i na? Ka si kahwathwata ta mnə yu, kabga wu kwal kuni zlgəhay na? ⁴⁷ Mndu ya nda nza ka ŋa Lazglafta ná, ta snay ta gwada Lazglafta. Kaghuni, sna a kuni ta gwada Lazglafta wu, kabga nza a kuni ka ŋani wu,» ka Yesu nda həŋ.

I Yesu nda Abraham

⁴⁸ Ka la Yahuda mantsa: «Ta ŋaŋni a ta mnay kazlay: Mnda la Samari kagha, nda ksa ka da halaway kə'a kay rke?» ka həŋ nda tsi. ⁴⁹ Ka Yesu mantsa: «Ksa a yu da halaway wa. Glaku ŋa da ta vlay ŋa Da da, ka mbidata kaghuni ta i'i. ⁵⁰ Zba vlaŋtá glaku ta ghəna da a ta zbə yu wa. Turtuk tsa mndu ta zba tsa glaku ya ŋa da, tsatsi ta tsa guma guli. ⁵¹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta snatá skwi ta taghə yu, had dza'a mtuta dekdek wa,» ka'a nda həŋ.

⁵² Ka la Yahuda nda tsi mantsa: «Ndanana grafta ŋni kazlay: Nda ksa ka da halaway kə'a. Mtumta Abraham, rwurwa la anabi guli. «Ka snasna mndu ta skwi ta taghə yu ná, had dza'a mtuta dekdek wu,» ka ka ná, ⁵³ mal kagha ka tsa da ŋni Abraham ta mtuta ya ra? Ari mal kagha a ka tsa anabiha ta rwuta ya na? Wa i'i ka kagha ta gray na?» ka həŋ. ⁵⁴ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ka vla glaku ta vlə yu ŋa ghəna da katsi ná, bətbət tsa glakwa da ya. Da da ta vlihatá glaku, tsa ta mnə kaghuni kazlay: Má Lazglafta ŋni ya kə'a ⁵⁵ kul snaŋta kuni ya. I'i nda sna yu ta tsatsi. Ka má sna a yu wu ka yu mazlay katsi ná, má dza'a nzakway yu ka guram nda kaghuni ta tsakalawi ya. Tsaw nda sna i'i ta tsatsi, ta snay yu ta gwadani guli. ⁵⁶ Harharhar ghəna Abraham ta ghəna vəl ndanayni ta dza'ani nghanjá fitika da. Ka nghanjá tsi, ka tuta tsi da rfu,» ka Yesu nda həŋ. ⁵⁷ Ka la Yahuda mantsa: «Ta maga a ima gha hutaf mbsak ná, gi nda nghan yu ta Abraham ka ka?» ka həŋ nda tsi. ⁵⁸ Ka Yesu mantsa: ««Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, makəd lu ka Yatá Abraham ná, mamu i'i,» ka'a nda həŋ. ⁵⁹ Na mnatani ta tsaya, ka hlaftá həŋ ta pala ŋa zlərtsay. Ka difaghutá Yesu, ka saghu tsi da daba həga Lazglafta.

9

Mbanafta Yesu ta sana ghulpata mndu

¹ Ta labə Yesu ta tvi, ka nghanjá tsi ta sana mndu nda ghulpa daga ta yagatá lu. ² «Maləma da! Wana nda ghulpa na mndu na daga ta yagatá lu. Tsatsi re, dadahani a ta gatá dmaku katək na?» ka duhwalhani dawaŋta da tsi. ³ Ka Yesu mantsa: «Ta ghəna dmakwani a ghulpəta tsi wu, ta ghəna dmakwa dadahani a guli wa. Ghulpghulpa ŋa maravata slna Lazglafta nda ma tsatsi. ⁴ Ta ka fitik vəl na ná, magamamaga ta slna mndu ya ta ghunigihata. Wana vli dza'a kuzuta ŋa kwal kul laviŋta ksəgəltá slna. ⁵ Tata ghəna hadik na yu karaku ná, i'i tsuwadaka ghəna hadik,» ka Yesu.

⁶ Tahula mnatani ta tsa gwada ya, ka tfaftá tsi ta sərđək, ka hwada'atá hadik nda tsi, ka masanafta ta kwapaya irihani. ⁷ Manda kdinjtani ta masanaftá, ka'a nda tsi mantsa: «La mbaziŋta kuma gha ma ima Silwe,» ka'a. Tsa «Silwe» ya ná, manda mnay kazlay: Ghunay kə'a ya.

Ka sli'aftá tsi ka laghwi mbaziŋtá kumani. Mbaziŋtani, tsidid irani, ka sli'aftá tsi ka laghu dzaghani. ⁸ «Na mndu ta nzata ka gatá skwi da mnduha ya a na mndu na kay ra?» ka sləvdahani si ta gdata ta nghanjá ta gatá skwi ya. ⁹ «Tsatsi ya» ka sanlaha. «Tsatsi a wu, sana mndu ya ta gara vgha nda tsatsi,» ka sanlaha guli. Ka tsa mndu ya mantsa: «Aŋ!

vada ya,» ka'a. ¹⁰ «Waka ka magay kəl ka ka nghanťá vli 6a?» ka həj nda tsi. ¹¹ «Sana mndu ya ta hgə lu ka Yesu, ta hwada'atá hadik, ka masadiftá tsi ta kwapaya iriha da. "La mbazintá kuma gha ma ima Silwe," ka'a nda i'i, ka sli'aftá yu ka laghwi yu mbazinta, kəl yu ka nghanťá vli,» ka'a. ¹² «Ga tsa mndu ya ndana?» ka həj nda tsi. «Sna a i'i wa,» ka'a nda həj.

Dawutá vla la Farisa da tsa mndu si nda ghulpa ya

¹³ Ka klaftá həj ta tsa mndu si nda ghulpa ya, ka klaghata da la Farisa. ¹⁴ Tsaw badu Sabat hwada'ata Yesu ta tsa hadik ya, ka masanaftá tsa mndu ya ta kwapaya irihani ka mbanafťa ya. ¹⁵ Ka dawgəltá la Farisa da tsi kə'a magaku kəl tsi ka nghanťá vli. Ka'a mantsa: «Hadik hwada a tsi, ka masadifta ta kwapaya iriha da. Ka mbazinta yu ta kuma da, kəl yu ka nghanťá vli,» ka'a nda həj. ¹⁶ Ka dgavaptá la Farisa his gamndər. «Mnda Lazglafta a tsa mndu ya wu kabga sna a ta skwi ta mnə zlahá sabat wu,» ka sanlaha. «Waka mnda dmaku dza'a maga mndərga tsahaya ma mazəməzəm na?» ka sanlaha, ka həj ta ghəjani. ¹⁷ Ka həj nda tsa mndu ya mantsa: «Wa tsa mndu ta mbaghafta ya ka kagha ta gray na?» ka həj ka mahis nda tsi. «Anabi ya,» ka'a nda həj.

¹⁸ Ta lanaf a ta la mali ta ghəja la Yahuda na mnay kazlay: Si nda ghulpa tsa mndu ya, ka nghanťá tsi ta vli kə'a wa. Ka laghu həj hgaktá dadaha tsa mndu ya. Ka sagha həj. ¹⁹ Manda sagha taŋ, «zwaŋa ghuni na mndu na ra? Grafgra kuni kazlay: Nda ghulpa ta yagata kuni kə'a ra? Waka a magaku kəl tsi ka nghanťá vli ndana 6a?» ka həj nda həj. ²⁰ Ka dadahani mantsa: «Nda sna aŋni kazlay: Zwaŋa ŋni ya kə'a. Ta yagatá ŋni guli ná, nda ghulpa. ²¹ Tsaw sna a aŋni kə'a magaku kəl tsi ka nghanťá vli wa. Dawawadawa da tsi, nda gla tsatsi prək ka zlgħawani tsatsi ka ghəjani,» ka həj. ²² Ta zləjəy tsa dadahani ya ta la maliha ta ghəja la Yahuda, kəl həj ka mnay mantsa. Tsaw la mali ta ghəja la Yahuda ya ná, nda ghada dzrafta taŋ. Mndu ta mnay kazlay: Yesu ná Kristi ya kə'a ná, dza'a taligtala lu ta tsa mndu ya ma həga tagħa skwa mu kə'a. ²³ Tsaya kəl dadahani ka mnay kazlay: Nda gla tsatsi, prək tsatsi ka ghəjani ka zlgħawani kə'a ya.

²⁴ Ka hgəgləntá la Farisa ta tsa mndu ya kamahis. Ka həj nda tsi mantsa: «Mna kagha ta kahwathwata ta kəma Lazglafta. Aŋni ná, nda sna aŋni kazlay: Mnda dmaku tsa mndu ya kə'a,» ka həj. ²⁵ Ka tsa mndu ya mantsa: «Ka mnda dmaku tsi, ka mnda dmaku a tsi wu, sna a i'i wa. Skwi turtuk ya snaŋ i'i ná, si nda ghulpa yu, ndanana nda ngħa yu ta vli tsidif,» ka'a nda həj. ²⁶ «Waka a magaghata kəl ka ka nghanťá vli ka ka?» ka həj nda tsi. ²⁷ «Ghadaghada yu ta mnaghunata, va a kuni ta snay wu. Nu ta kumə kuni ta mnəgləhunata da tama, ari ta kumay a kaghuni ta nzakway ka duhwalhani guli na?» ka'a nda həj. ²⁸ Ka rarazə həj. Ka həj mantsa: «Ba kagha ta nzakway ka duhwalani wala, aŋni ná, duhwalha Musa aŋni. ²⁹ Nda sna amu kazlay: Gwadgana gwada Lazglafta ta Musa kə'a. Tsa mndu ya, sna a aŋni ka sagha ga tsi wu,» ka həj. ³⁰ Ka tsa mndu ya mantsa: «Wanawa mandərmimi kay tama! Sna a kuni ta vli ka ga sagha tsi wu? Wana gunihaguna ta ira i'i tada tsa. ³¹ Skwi ya snaŋ amu ná, zlgħa a Lazglafta ta wa skwi ta dawu mnda dmaku wa. Mndu ya ta vla glaku ŋani, ta snanatá ŋani, ta zlgħə tsi ta wani. ³² Ka yawu ta sna a lu ta mnay kazlay: Mamu mndu ta gunanatá ira mndu yaga lu nda ghulpa kə'a wa. ³³ Ka si nza a tsa mndu ya ka mnda Lazglafta wu ná, má had' sana skwi laviŋ tsi ta magata wa,» ka'a nda həj. ³⁴ Ka həj nda tsi mantsa: «Kagha yaga lu ka dmaku dze'dze' guli ná, ka tagħəgəltá skwi ŋaŋni,» ka həj, ka ghzlagapta ma həga tagħa skwa taŋ.

Vərdaka ghulpata mndu

³⁵ Manda snaŋta Yesu kazlay: Ghzlagap ghzla lu ma həga tagħa skwa la Yahuda kə'a, ka lagha tsi slanaghata. Ka'a mantsa: «Zlgħafzlgħa ka ta Zwaŋa mndu ra?» ka'a nda tsi. ³⁶ Ka tsa mndu ya mantsa: «Wayá ní mghama da! Mnihamna ka zlgħafta yu,» ka'a nda tsi. ³⁷ «Vani na ta ngħə ka, ta gwada nda kagha na,» ka Yesu nda tsi. ³⁸ «Zlgħafzlgħa yu mghama da,» kə'a tsəlbata ka ndəba dzvu ŋani. ³⁹ Ka Yesu mantsa: «Sasa yu ta na ghəja hadik na ŋa dganatá nzakwa mnduha. ŋa nghanťa gwal kul nghanťá vli, ta vli.

Ta ghulpəta gwal nda ngha ta vli,» ka'a. ⁴⁰ Ka sanlaha ma la Farisa hada mantsa: «Dza'a ghulpgghulpa aŋni guli ra?» ka həŋ nda tsi manda sənŋta taŋ ta tsa gwadaha ya. ⁴¹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ka má ghulpgghulpa kuni katsi ná, má had dmaku ta kaghuni wa. Tsaw "nda ngha aŋni ta vli," ka kuni ndanana ya, tsaya kəl dmakwa ghuni ka gdavata,» ka'a nda həŋ.

10

Yesu vərda mnda ngha tuwak

¹ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta kwal kul lami nda ta watgha gamaka tuwakha, ka valadata nda ta muhul ná, ghali tsa mndu ya, gənda tsa mndu ya guli. ² Ala ka lami nda ta watgha tsa mndu ya katsi, mnda ngha tuwakha tsa mndu ya. ³ Dza'a gunanaguna mnda ngha tsa həga ya ta watgha, dza'a nda sna tuwakha ta lwani, ŋa hğayni ta tuwakhani nda hga taŋ nda hga taŋ. ŋa zligiŋtani ta həŋ dzibil. ⁴ Zligiŋtani ta inda tuwakha ta nzakway ka ŋani ya, ŋa dza'ani ta kəma taŋ, ta dza'a hahəŋ mistani. Ta dza'a tuwakhani mistani, kabga nda sna hahəŋ ta lwani. ⁵ La a həŋ mista mndu kul sənŋtá həŋ wu, dza'a hwayaghuhwaya həŋ di'iŋ nda tsi, kabga tsatsaf a həŋ ta lwani wa.»

⁶ Mantsa ya ka Yesu mnanatá mahdihdi ta həŋ, sew sna a tsa mnduha ta snay ya ta ghəŋa tsa skwi ta mnə tsi ya wa.

Yesu vərda mnda ngha tuwak

⁷ Ka Yesu nda həŋ guli mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, i'i watgha gamaka tuwakha. ⁸ Inda gwal ta sagha ka tiŋlaghutá i'i, ghali tsaha ya, gənda həŋ guli. Ama ka kwalaghutá tuwakha ta sna lwa taŋ. ⁹ I'i watgha gamaka tuwak, ka lamla mndu nda ta i'i, dza'a mbaku. Dza'a laviŋlava ta lami ka sabi, ŋa mutsaftani ta skwa zayni. ¹⁰ Mndu ta ghali ná, ghali ŋani ta sagha da ghalay, ŋa dzata, ŋa zadánata. I'i ná, saghasa yu ŋa mutsafta mnduha ta hafu ka haslay, ŋa nzakwa taŋ kul had sana skwi ta pdugudunustá həŋ. ¹¹ I'i vərda mnda ngha tuwak, vərda mnda ngha tuwak ná, nda fa vghani ŋa tuwakhani. ¹² Mndu ta ngha tuwak ta plə lu nda pla ŋani ná, ŋani a tuwakha wu na, nğhayni ta kramtak mtak ta sagha ya ná, hwayaghutani ka zlanavatá tuwakha, ŋa valafta kramtak mtak ta tuwakha, ka kwitanatá həŋ. ¹³ Tsaya skwi ta magə mndu ta maga slna ŋa tseidi, had dənŋwani nda tuwakha wa. ¹⁴ I'i ná, vərda mnda ngha tuwak yu, nda sna yu ta tuwakha da, hahəŋ guli nda sna hahəŋ ta i'i, ¹⁵ manda va ya sənŋ Da ta i'i ya, i'i guli ná, nda sna yu ta Da, nda fa vgha da guli ŋa tuwakha da. ¹⁶ Mamu sanlaha ma tuwakha da guli, kul had ma na gamak na. Dza'a nda sna həŋ ta lwa da, ŋa hlaktá da ta həŋ, ŋa nzata taŋ tuts, turtuk mndu ta ngha həŋ. ¹⁷ Dvudva Da ta i'i, kabga fafa yu ta vgha da ŋa mtuta, ŋa mutsəglaf ta da. ¹⁸ Had mndu ta laviŋtá klaptá hafu ma i'i wu, i'i ka ghəŋa da ta vlata. Laviŋlava yu ta vlata, laviŋlava yu ta mutsəglaf ta. Tsaya skwi dza'a ka magay ka Da da nda i'i.»

¹⁹ Ka dagəglavaptá la Yahuda kidaghi gamndər ta ghəŋa tsa gwada ya. ²⁰ Ka sanlaha ma həŋ mantsa: «Mamu duhwala halaway ma na mndu na, nda ksa da halaway, ŋaw ta sna kuni ta gwada ta gwadə tsi na?» ka həŋ. ²¹ «Had mndu nda ksa da halaway ta gwada manda tsaya wu, laviŋlava duhwala halaway ta gunana ta iri ta mnduha ra?» ka sanlaha guli.

Zlghaf a sanlaha ta Yesu wa

²² Ma fitika mazlam, ka skalə lu ta skala havaktá guna həga Lazglaf ta Ursalima. ²³ Mbadá Yesu ka wawaku ma rmak ta wa tsa həga Lazglaf ta hgə lu ka rmaka Salumuŋ ya. ²⁴ Ka lagha la Yahuda wanafta dliwis. Ka həŋ nda tsi mantsa: «ŋa kulam yawu dza'a zlanŋata ka ma dga ghəŋ ta dgə ŋni na? Ka kagha ta nzakway ka Kristi ya kay, mnaŋna ka dardar ba?» ka həŋ nda tsi. ²⁵ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Mnaghunamna yu, zlgha a kuni wa. Na slnaha ta magə yu nda hga Da da na ta mnaŋtá i'i, ²⁶ zlgha a kuni wu kabga had kuni mataba tuwakha da wa. ²⁷ Nda sna tuwakha da ta lwa da. I'i nda sna yu ta hahəŋ,

ta dza'a hɔ̃j mista ɗa guli. ²⁸ Ta vɔ̃ɔ̃vɔ̃la yu ta hafu ŋa kɔ̃kɔ̃kɔ̃dzen ŋa hɔ̃j. Had hɔ̃j dza'a walaŋta zwaduta wu, had mndu dza'a hlaptá hɔ̃j ma dzva ɗa guli wa. ²⁹ Tsa Da ɗa ta vliha ta hɔ̃j ya, malaghumala ta inda sanlaha. Had mndu dza'a laviŋtá hlaptá hɔ̃j ma dzva Da ɗa wa. ³⁰ Anŋi nda Da ɗa ná, ka skwa turtuk ŋni,» ka'a nda hɔ̃j.

³¹ Lagha la Yahuda ka hlɔ̃glaftá pala ŋa zɔ̃rtsay. ³² Ka Yesu nda hɔ̃j mantsa: «Wya nda ndɔ̃gha slna ɗinadina si da Da ɗa magaghuna yu, ta ghɔ̃ŋa wati ta kuma kuni ta zɔ̃rtsa i'i na?» ka'a nda hɔ̃j. ³³ Ka hɔ̃j mantsa: «Ta ghɔ̃ŋa magata gha ta skwi ɗina a ta zɔ̃rtsa ŋni ta kagha wu, ta ghɔ̃ŋa vɔ̃l kwarakwara gha. Kagha ta nzakway ka mnda sɔ̃la ná, ta gra ghɔ̃ŋa gha ka nda Lazglafta,» ka la Yahuda nda tsi. ³⁴ Ka Yesu nda hɔ̃j mantsa: «Vinda a ma deftera zɔ̃laha ghuni ma vla mnay Lazglafta kazlay: Kaghuni ná, "lazglaftaha" kuni* kɔ̃'a kay ra? ³⁵ Nda sna mu kazlay: Had mndu dza'a laviŋtá hɔ̃rdiŋta skwi nda vinda ma deftera Lazglafta wu kɔ̃'a. Tsaw lazglaftaha kuni ka Lazglafta tsanaftá hgu ta mnduha ta mnɔ̃ tsi ta gwadani ŋa taŋ. ³⁶ I'i, Da ta zbaptá i'i, ka ghunigihata ta ghɔ̃ŋa hadik, waka kuni dza'a mnay kazlay: Ta kwarakwara ka kɔ̃'a kabga mnay ɗa kazlay: Zwaŋa Lazglafta yu kɔ̃'a? ³⁷ Ka slna Da ɗa a ta magɔ̃ yu ta nghɔ̃ kuni wu, ma zlghaf kuni ta i'i. ³⁸ Ala ka si vani tsi ta magɔ̃ yu katsi, dɔ̃r má zlghaf a kuni ta i'i wu, zlghafwazlgha a ka tsa slnaha ya, kada grafta kuni, ŋa snanŋta ghuni kazlay: Da ta nzaku ma i'i, i'i ma Da guli kɔ̃'a,» ka Yesu nda hɔ̃j. ³⁹ Ta ghɔ̃ŋa tsaya ka zbɔ̃gɔ̃ltá hɔ̃j ta ksafɔ̃ta, ka zadánaghatá tsi rɔ̃k ta hɔ̃j. ⁴⁰ Ka vrɔ̃glaghutá Yesu ta bla ghwa Zurdeŋ, ma vla taŋtaŋa magay Yuhwana ta batem ŋa mnduha, ka nzatá tsi hada. ⁴¹ «Had mazɔ̃mzɔ̃m dɔ̃r turtuk maga Yuhwana wa. Tsaw inda skwi ya mna Yuhwana ta ghɔ̃ŋa na mndu na ná, manda va tsaya nzakwani, ka ndɔ̃ghata mnduha ta sli'adaghata da tsi ta mnay.» ⁴² Ma tsa vli ya, nda ndɔ̃gha gwal ta zlghaftá Yesu.

11

Mtakwa Lazar

¹ Mamu sana mndu ma luwa Betani Lazar hgani ksaf ɗanŋwa. Ma tsa luwa ya ta nzakwa kwaghamani ta nzakway ka i Mari nda Marta. ² Tsa Mari ya tsa ta pghanaftá urdi ta sɔ̃la ta Mgham Yesu ka takadáy nda swida ghɔ̃ŋani ya. Zwaŋamani tsa Lazar kul dughwanaku ya guli. ³ Ka tsghaghatá tsa kwaghamani ya ta lwi ŋa Yesu kazlay: Mghama ɗa, dughwana a tsa gra gha ya kay wu kɔ̃'a. ⁴ Ka Yesu mantsa: «Dzata a tsa ɗanŋwa ya ta Lazar wa. ŋa maranŋtá glakwa mbrakwa Lazglafta tsa ɗanŋwani ya, kada maravata glakwa Zwaŋa Lazglafta guli,» ka'a manda snanŋtani ta tsa gwada ya.

⁵ Tsaw ta ɗvay Yesu ta i Marta nda mukumani nda Lazar. ⁶ Tahula tsa snanŋta Yesu kazlay: ɗughwana a Lazar wu kɔ̃'a ya, ka magɔ̃glatá tsi ta fitik his, ma tsa vli hada tsi ya. ⁷ Tahula tsa, «vramavra ta hadika Zudiya,» ka'a nda duhwalhani. ⁸ «Malɔ̃ma ɗa, kɔ̃kɔ̃kɔ̃wa la Yahuda tsa ta kuma zɔ̃rtsa ta kagha nda pala ŋa dzata ná, vramavra ta hadika Zudiya ka ka?» ka duhwalhani nda tsi. ⁹ Ka Yesu mantsa: «Ghwanŋpɔ̃dɔ̃ his a nzemndi ma vaghu ra. Ka ta mbadɔ̃ gifitik mndu ta mbada ná, had tuthun, ta dzadzay wu, kabga tsuwadak vli ta wa irani gifitik. ¹⁰ Ala ka girvidik ta mbada mndu ta mbada katsi, ta dzadzay tuthun, kabga ngha a ta vli girvidik wu,» ka Yesu nda hɔ̃j. ¹¹ «Wa a dzadza hani ta gra mu Lazar, ka la yu da sli'anafta,» ka'a nda hɔ̃j tahula mnatani ta tsa gwada ya. ¹² «Mghama ɗa! ka si hani ta dzata ya ní, had dza'a mbafta ra?» ka duhwalhani nda tsi. ¹³ Ba va hani ta dzata kahwathwata ka hahɔ̃j sizlay nda ŋa taŋ. Tsaw ta ghɔ̃ŋa mtatani mna Yesu ta ŋani. ¹⁴ Ka Yesu klinistá ghɔ̃ŋani ta hɔ̃j mantsa: «Nda mta Lazar tane! ¹⁵ Ta rfu yu ta ghɔ̃ŋa kwala ɗa kul had hada. ɗina tsaya ka ŋa ghuni, ŋa fafta ghuni ta ghɔ̃ŋ ta i'i. Mbadma slanaghata ndana tama,» ka'a nda hɔ̃j. ¹⁶ «Mbadma amu guli, ka dza'a mu rwuta kawadaga nda tsi,» ka Tuma ta hgɔ̃ lu ka mbuhwali nda pɔ̃dakwa duhwalha.

Yesu hafu

¹⁷ Ta lagha Yesu ná, mafwadá fitika Lazar tsa ma hadik manda padamta. ¹⁸ Tsa luwa Betani ya, malaghumala a ka meli hkɔ̃n nzakwani nda luwa Ursalima wa. ¹⁹ Nda ndɔ̃gha

* 10:34 Ngha ta Zabura 82:6.

la Yahuda ta sli'adaghata da zgwanṭá i Marta nda Mari, ta ghəṅa mtatá zwanjama taṅ.
²⁰ Manda snanṭa Marta kazlay: Wa'a Yesu ta sagha kə'a, ka labə tsi da guyay ta tvi, ta
 nzutá nzakwani Mari mintgha. ²¹ Ka Marta nda Yesu mantsa: «Mghama dá! Ka má hadna
 ka katsi ná, má mta a zwanjama dá wa. ²² Tsaw dər nda vanana ná, nda sna yu kazlay: Inda
 skwi dza'a ka dawanta da Lazglafta ná, dza'a tsu'aghaf tsu'a Lazglafta ta wani kə'a,» ka
 Marta nda Yesu. ²³ Ka Yesu mantsa: «Dza'a sli'agapsli'a zwanjama gha ma mtaku,» ka'a
 nda tsi. ²⁴ «Nda sna yu mantsa kazlay: Dza'a sli'agapsli'a ma mtaku badu kdakwa ghəṅa
 hadik kə'a,» ka Marta nda tsi. ²⁵ Ka Yesu nda tsi mantsa: «I'i tsa mndu ta sli'aganaptá gwal
 nda rwa ṅa nzəglata taṅ nda hafu ya. Mndu ta zlglaftá i'i dər mtumta tsi, dza'a nzanza
 nda hafu. ²⁶ Dər wati ma mndu ka ta ndiri tsi ta zlglaftá i'i had dza'a mtuta dekdek wa.
 Zlglaftazlgha ka ta tsa?» ka Yesu nda tsi. ²⁷ Ka Marta nda tsi mantsa: «Anṅi mghama dá,
 zlglaftazlgha yu kazlay: Kagha ná, Kristi Zwanja Lazglafta ya dza'a saha ta ghəṅa hadik ka,»
 ka'a nda tsi.

Tawa Yesu ta ghəṅa mta ta Lazar

²⁸ Mnatani ta tsa gwada ya, ka sli'aftá tsi ka laghwi mnanatá mukumani Mari
 makdekmakdek kazlay: Wa'a tsa mndu ta taghamatá skwi ya kay hadna ta gvala kagha,
 ka'a. ²⁹ Na gi snanṭa Mari mantsa ya, gi brahwat sli'afta, ka hwaya slanaghatá Yesu.
³⁰ Tsaw ta lamə a Yesu da luwa karaku wu, tata nzaku ma tsa vla guyakwa taṅ nda Marta
 ya. ³¹ Nghay tsa la Yahuda ta nzaku ma həga ta lba ṅuduf ṅa Mari ta tsa gi sli'aftani
 brahwat ka sli'i dzibil ya, ka həṅ mantsa: Ya sli'ani da taw ta kulu tsa, ka həṅ ka sabi
 mistani. ³² «Mghama dá! Ka má hadna ka ná, má mta a zwanjama dá wu,» Ka Mari
 zləmbatá ma ghuva Yesu nghanər tsi manda bhadaghatani da tsa vli nda tsi ya. ³³ Nghay
 Yesu ta Mari ta taw, nda tsa la Yahuda ta labə mistani ya tani, ka lagha tsi ta ṅudufa Yesu
 ka kbanafu. ³⁴ «Ga padamta kuni na?» ka'a nda həṅ. «Mghama dá! Sawi nghanata ba,»
 ka həṅ nda tsi. ³⁵ Ka mbəzə Yesu ta ima taw. ³⁶ «Nghawa kə'a ta dıvay ba!» ka la Yahuda
 ta ghəṅani. ³⁷ «Tsatsi ta mbanafu ghulpata mndu kay guli ná, laviṅ a ta pyaftá Lazar má
 ṅa kwal kul mtuta ra,» ka sanlaha mataba taṅ.

Vranamta Yesu ta hafu ma Lazar

³⁸ Ka ləglagha tsi ta ṅudufa Yesu. Ka sli'aftá tsi ka lagha ta kulu. Sana galigha ya fuṅ
 lu ta klam ta wani. ³⁹ «Taṅwalaghwa ya klam ta wani ya,» ka Yesu. «Mghama dá! Nda
 ghada zi'atani, kabga ma fwada fitikani na manda padamta,» ka Marta, mukumani ma
 tsa mndu nda mta ya. ⁴⁰ «Mnagha a yu kazlay: Ka zlglaftazlgha ka ná, dza'a nda ngha
 ka ta mbrakwa Lazglafta kə'a kay ra?» ka Yesu nda tsi. ⁴¹ Ka taṅwalaghutá həṅ ta tsa
 klam ya. Ka nghadaftá Yesu nda ta luwa, ka'a mantsa: «Da! Ta rfay yu ta kagha, kabga
 ta zlglaftazlgha ka ta tawa dá. ⁴² Nda sna yu kazlay: Ta gdagda ka ta zlglaftazlgha kə'a.
 Nziya nza tsi ná, ṅa na mnduha ta widifta na ta mna yu, kada zlglafta həṅ,» ka'a. ⁴³ Tahula
 mnatani ta tsa gwada ya, ka'a nda lwi dagaladagala mantsa: «Lazar! Sabsa,» ka'a. ⁴⁴ Ka
 sabə tsa Lazar si nda mta ya nda slahwatá səlahani nda dzvuhani, nda patak ma kuma.
 «Paliṅwapala, ka mbaṅa tsi ta mbaṅa,» ka Yesu nda həṅ.

Baray mghamha ta vgha ṅa dzatá Yesu

Mat 26:1-5, Mak 14:1-2, Luk 22:1-2

⁴⁵ Mataba tsa la Yahuda si ta lagha da zgwa Mari ya ná, nda ndəgha sanlaha ta
 zlglaftá Yesu nghanər həṅ ta skwi maga tsi. ⁴⁶ Ka sli'aftá sanlaha mataba taṅ, ka laghwi
 slanaghatá la Farisa, ka rusanafu skwi maga Yesu ta həṅ. ⁴⁷ Lagha la mali ta ghəṅa
 gwal dra skwi ṅa Lazglafta nda la Farisa, ka tskanatá gwal tsa guma. Ka həṅ mantsa:
 «Dagala mazəməzə ta magə tsa mndu ya, waka mu dza'a magay na? ⁴⁸ Ka zlanazla mu
 ka va magayni katsi ná, dza'a sli'aghuslia mnduha da zlglaftá tsatsi, ṅa sagha la Ruma
 da zadananatá həga Lazglafta nda mndəra amu tani,» ka həṅ. ⁴⁹ Ka Kayifa ta nzakway tekwa
 mataba la mali ta ghəṅa la Yahuda, ya zbap lu ka mali ta ghəṅa gwal dra skwi ṅa Lazglafta
 ma tsa vaku ya, nda həṅ mantsa: «Kaghuni wa, had skwi snanṭ kuni wa. ⁵⁰ Had kuni

ta ndanu ra? Draŋ mtuta mndu turtuk da manaka mnduha, kaya dza'a zadanata lu ta mndəra mndu nekwnekw,» ka'a.

⁵¹ Tsaw tsa gwada mnə tsi ya ná, nda dɔvayni a wa. Ma vəl tsa nzakwani ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya ná, ka mnutá tsi kazlay: Dza'a mtumta Yesu da mnaka la Yahuda kə'a. ⁵² ŋa la Yahuda nda ghəŋa taŋ a wu, nda nza guli ŋa tskanata inda zwana Lazglafta ta widatá vgha.

⁵³ Daga badu tsa ka dzraftá həŋ ta wi ŋa dzata Yesu. ⁵⁴ Tsaya kwal Yesu margəltá vghani baŋluwa mataba la Yahuda. Ka sli'aftá tsi ka laghwi da sana luwa ta hgə lu ka Ifrayim ndusa nda wa mtak. Ka nzatá tsi hada kawadaga nda duhwalhani.

⁵⁵ Ka ndusaktá fitika skalay la Yahuda ta Pak. Ma kdaku tsa fitika skalu ya, ka sli'adaghatá ndəghata mnduha tsa hadik ya da luwa Ursalima, ŋa ghubintá vgha taŋ. ⁵⁶ «Ta ndanə kuni ná, dza'a saghasa da vla skalu re, ari saghata a wa na?» ka həŋ mataba taŋ, ka zba Yesu. ⁵⁷ Tsaw si mnumna la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la Farisa kazlay: Ka wa mndu da snantá vli hada tsi ya ná, ka mna tsi ŋa ksafata, ka həŋ.

12

Pghafta Mari ta urdi ta səla Yesu

Mat 26:6-13, Mak 14:3-9

¹ Ta pdakwa fitik mku' ka maga skala Pak, ka Lagha Yesu da luwa Betani, ma tsa luwa ta nzaku Lazar, tsa mndu sli'aganap tsi ma mtaku ya kay. ² Ka danatá lu ta skwa zay hada, ka dgə Marta. Tekw tsa Lazar ya mataba tsa mnduha ta nzata ŋa za skwa zay kawadaga nda Yesu ya. ³ Ka klaftá Mari ta hwaraka urda sana fu ta hgə lu ka Nar, nda bla dzvani, ka rita litir. Ka pghə tsi ta səla Yesu, ka takaday nda swida ghəŋani. Ka vərtikanaftá tsa urdi ya ta vli ma inda tsa həga ya. ⁴ Ka Zudas Iskaryut zwaŋa Simuŋ, ta nzakway tekw mataba duhwalha Yesu ta dza'a skwapta ya mantsa: ⁵ «Had lu si ta skwaptá na Urdi na ka tseda vagma mnduha hkən dərmək* ka daganaftá gwal ka pdu ra?» ka'a. ⁶ Vərdá gwada ta la pdu a gwadə tsi wa. Vərdá tsatsi ná, ghali ya kabga ta dza'a tsatsi nda kla'atá tsa skwi ta tskə lu ma zlibi da tsi ya. ⁷ Ama ka Yesu mantsa: «Zlanazla! Ka fata tsi ŋa badu pada i'i. ⁸ Gwal pdu ná, tavata kaghuni hahəŋ. I'i, nzata a yu tavata kaghuni ŋa dekdek wu,» ka'a.

Mal dzatá Lazar, ka gwal dra skwi ŋa Lazglafta

⁹ Snantá ndəghata la Yahuda kazlay: Wa'a Yesu ma Betani kə'a, ka sli'adaghatá həŋ. Tsa sli'adaghata sli'adagha həŋ ya ná, ta ghəŋa gwada ta Yesu nda ghəŋani a wu, ta kumay həŋ ta nghanatá tsa Lazar sli'aganap Yesu mataba gwal nda rwa ya guli. ¹⁰ «Dzatá Lazar guli!» ka la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta kurata, ¹¹ kabga nda ndəgha la Yahuda ta sli'apta mataba taŋ ka laghwi da zlgħaftá Yesu ta ghəŋa gwada ta Lazar.

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mat 21:1-11, Mak 11:1-11, Luk 19:28-40

¹² Gamahtsimani, ka snantá dənga ta sli'adaghata da tsa vla skalu ya kazlay: Wa'a Yesu ta sagha da Ursalima kə'a. ¹³ Ka bal həŋ ta sluhwa zlizlam ka dza'a da guyay ta tvi. Ka həŋ mantsa: «ŋa Lazglafta glaku! Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ta sagha nda hga Mgham. Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta Mghama la Isra'ila,» ka həŋ ka hla wi. ¹⁴ Manda ya nda vinda, ka mutsaftá Yesu ta zwaŋa kdih, ka laf tsi tida.

¹⁵ «Ma zləŋ kuni ta zləŋ mnduha ma luwa Ursalima, wa'a Mghama ghuni ta sagha ta zwaŋa kdih†,» ka'a.

¹⁶ Inda tsa skwiha ta magaku ya ná, ta sna a duhwalhani ta klatá ghəŋani karaku wa. Tahula kapanafta lu ta Yesu ma glakwani, ka havaktá həŋ kazlay: Ta ghəŋa tsatsi vindafta lu ta tsa skwi ya kə'a, ka sagha tsa skwi mna lu ma gwada Lazglafta ya magata manda va tsaya guli, ta ghəŋa Yesu. ¹⁷ Ka rusu inda tsa mnduha si kawadaga nda Yesu ya ta skwi nghan həŋ, ma fitika sli'aganaptani ta Lazar ma kulu, mataba gwal nda rwa ya. ¹⁸ Tsaya

* 12:5 Ngha ta Yuhwana 6:7. † 12:15 Ngha ta Zakari 9:9.

kəl mnduha ka sli'adaghata da guyay kabga snaŋta taŋ ta tsa mazəmzəm maga tsi ya. ¹⁹ «A had sana skwi dza'a magata mu ya na! Nghawa ba ta inda mnduha ta dza'a mistani,» ka la Farisa mataba taŋ.

Maganatá slna ta Yesu, ka dza'a mistani

²⁰ Mamu la Grek[‡] mataba tsa gwal ta sli'adaghata da Ursalima ŋa tsəlbú da Lazglafta ma tsa fitika skalú ya. ²¹ Ka həŋ mantsa: «Mghama dá! Ta kumay ŋni ta guyata nda Yesu,» ka həŋ nda Filip ta nzakway ka mnda luwa Betsayda ta hadika Galili. ²² Ka laghu Filip mnanatá Andre, ka sli'aftá həŋ kawadaga ka laghwi mnanatá Yesu. ²³ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Nda maga fitik dza'a kəl lu ka kapanaftá Zwaŋa mndu ma glakwani. ²⁴ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ndleŋw manda va tsaya ta nzata hya nimaya ka dədəm a tsi da hadik ka rwutani. Ka rwurwa tsi, dza'a yaf ya dagala. ²⁵ Mndu ta dva ghəŋani ná, dza'a zadinzađa. Ala, ka malaghumala dvafta tsa mndu ya ta Lazglafta ka skwiha ma ghəŋa hadik katsi, dza'a nzulananzula tsa mndu ya ta hafani ŋa kdəkedzeŋ. ²⁶ Kata kumay mndu ta magihatá slna ná, ka sawi tsi mista dá, ma tsa vli dza'a nzata i'i ya, hada dza'a nzata tsa mndu ta magihatá slna dá ya guli. Ka ta magihamaga mndu ta slna, dza'a ŋlanafŋla Da dá ta tsa mndu ya,» ka'a nda həŋ.

Mnay Yesu ta gwada ta dza'ani mtaku

²⁷ Ka Yesu mantsa: «Ndanana ná, wana nda tsa ŋudufa dá. Sna a yu ta skwi ŋa mnay dá wa. Da! Klapkla ta i'i ma na ghuya danwa na ka yu, tsaw ta ghəŋa tsa ghuya danwa ya klə yu ka saha ta ghəŋa hadik da ghuyay kay guli. ²⁸ Da! Maranmara ta glakwa gha,» ka'a. «Ghadaghada yu ta maranťa glakwa dá, dza'a kday yu ta maray guli,» ka lwi gwadagata daga ta luwa. ²⁹ «Luwa ya ta ŋəzlata,» ka dəmga ta snay. «Duhwalha Lazglafta ya ta gwadganata,» ka sanlaha. ³⁰ Ama ka Yesu mantsa: «Tsa lwi ta gwadagata ya ná, ka ŋa dá a wa, ka ŋa ghuni gwadagata tsi. ³¹ Ndanana tama, nda maga fitika tsanaghatá guma ta na ghəŋa hadik na. Ndanana dza'a wudidinťa lu ta mghama na ghəŋa hadik na. ³² I'i, badu kapadifta[§] lu ta na ghəŋa hadik ya, dza'a tďaktdak yu ta inda mnduha da i'i,» ka'a. ³³ Tvi kə'a dza'a mtaku ta mnə tsi ma tsa gwadani ya. ³⁴ «Dza'a nzata ŋa kdəkedzeŋ Kristi, ka aŋni taghafta ma deftera zlahu ná, waka kagha tama ta mnay kazlay: Dza'a kapanafkapa lu ta Zwaŋa mndu kə'a. Wa tsa Zwaŋa mndu ya?» ka tsa dəmga ya. ³⁵ Ka Yesu mantsa: «Ta bats nzđa tsuwadək karku mataba ghuni. Tatake'a tsuwadək na ná, Mbadawambada ta mbada ma tsuwadək, yaha vli da kuzaghunaghata. Mndu ta mbada ma grum ná, sna a ta vli ta dza'a tsi wa. ³⁶ Zlghafwazlgha ta tsuwadək ta da kaghuni tsi na, kada nzakwa kuni ka zwana tsuwadək,» ka'a nda həŋ. Gwadata Yesu ta tsa gwada ya, ka laghu tsi ka zaghuta di'ij nda həŋ, ka difaghuta.

Kwalaghuta la Yahuda ta zlghaftá Yesu

³⁷ Kulam nda tsa mazəmzəmha mamaga tsi ta wa ira taŋ ya, ka kwalaghutá həŋ ta zlghafta. ³⁸ Mantsa ya dza'a kəl tsi ka nzakway taď ta gwada manda ya mna anabi Isaya kazlay:

«Mghama dá, wa ta zlghaftá gwada ya gwada ŋni?

Wa maranaŋ Mgham Lazglafta ta mbrakwani*?»

³⁹ Skwi kwal həŋ zlghafta ná, wya tsi ka Isaya mnata guli:

⁴⁰ «Lazglafta ta ghulpiŋťa ira taŋ,

ka təŋanaftá ghəŋa taŋ,

ŋa kwala taŋ nghanťa nda ira taŋ,

ŋa kwala taŋ tsatsafta da mbəďaktá həŋ ta vgha tvə i'i

ŋa mbanafťa dá ta həŋ[†] kə'a,» ka Lazglafta.

⁴¹ Ma tsa fitika nghanťa Isaya ta glakwa Yesu ka mnə tsi ta gwada ta ghəŋani[‡] ya, mnata tsi ta tsa gwada ya. ⁴² Ma va tsaya ná, mamu ndəghata la mali ta ghəŋa la Yahuda ta

[‡] 12:20 Ngha ta Yuhwana 7:35. [§] 12:32 Ngha ta Yuhwana 3:14. ^{*} 12:38 Ngha ta Isaya 53:1. [†] 12:40 Ngha ta Isaya 6:9-10. [‡] 12:41 Ngha ta Isaya 6:1.

zlghaftá Yesu. Ama ka kwalaghutá həŋ ta maraŋtá ghəŋa taŋ, kabga zləŋa gwada da la Farisa, da taliŋtá lu ta həŋ ma həga tagha skwa taŋ. ⁴³ Malaghumala dvafta taŋ ta ghubu da mnduha ka ya da Lazglafta.

Yesu ná, tsuwadak ya

⁴⁴ Ka Yesu klaŋtá lwi mantsa: «Mndu ta zlghaftá i'i, i'i a zlghaf tsi wu, tsa mndu ta ghunighata ya zlghaf tsi. ⁴⁵ Mndu nda ngha ta i'i, nda ngha ta mndu ta ghunighata. ⁴⁶ I'i ná, tsuwadak yu, ka saha yu ta ghəŋa hadik kada kwala mndu ta zlghaftá i'i da nzata ma grum. ⁴⁷ Ka nda sna mndu ta gwada mna yu, ka kwalaghutá tsi ta maga slna nda tsi katsi, i'i a dza'a tsa guma ta ghəŋani wu, kabga sa a yu ta ghəŋa hadik ŋa tsa guma wu, sasa yu ŋa mba mnduha ta ghəŋa hadik. ⁴⁸ Mndu ta vzdta ka kwalaghutá tsi ta zlghaftá gwada da, dza'a tsanaghatsa lu ta guma. Tsa gwadaha gwada yu ya dza'a tsanaghatá guma badu kdakwa ghəŋa hadik. ⁴⁹ I'i ná, gaghəŋ gaghəŋa da a ta gwada yu ta gwada wa. Tsa Da ta ghunighata ya ta mnihatá gwada ŋa gwaday da, nda ya ŋa ta taghay da ŋa mnduha. ⁵⁰ Nda sna yu kazlay: Skwi ta mnə tsi ná, ta vlay ta hafu ŋa kdekedzerj kə'a. Inda skwiha ta mnə yu ná, manda va skwi mniha Da da ta mna yu,» ka'a.

13

Mbazanata Yesu ta səla duhwalhani

¹ Ta kdavakta fitik lu, gamahtsimani dza'a skala lu ta skala Pak. Nda sna Yesu kazlay: Saghasa fitik dza'a kəl tsi ka zlanatá na ghəŋa hadik na, ka laghu da Da kə'a. Dvuđva tsatsi ta gwal ta zlghafta ma na ghəŋa hadik na, had kdavakta dvutani ta həŋ wa. ² Ka zə Yesu ta skwa zay nda duhwalhani gahawu. Nziya nza tsi, ghadaghada halaway ta hbutá Zudas zwaŋa Simuŋ Iskaryut ŋa skwaptá Yesu. ³ Nda sna Yesu ka ghəŋani kazlay: Sa daga da Lazglafta yu, dza'a vru da Lazglafta yu kə'a. Nda sna guli kazlay: Fanamfa Lazglafta ta inda skwi ma dzvani kə'a. ⁴ Ka sli'avatá tsi ma tsa vla za skwi ya, ka sudatá tsi ta lgutani, ka klaftá tsi ta ira gwada ka hbivta misti. ⁵ Ka tamtá tsi ta imi ma glifiŋ, ka mbambazə tsi ta səla duhwalhani. Ka ta takad tsi nda tsa ira gwada hbiv tsi misti ya kay. ⁶ Ka lagha tsi ta Simuŋ Piyer. Ka Simuŋ Piyer mantsa: «Mghama da! Kagha ná, ŋa mbaza səla da!» ka'a nda tsi. ⁷ «Ta kda a snaŋta gha ta na skwi ta magə yu na karaku wu, dza'a nda sna ka dazlay,» ka Yesu nda tsi. ⁸ «Kadzerjkadzerj, had ka ta walaŋtá mbaza səla da wu,» ka Piyer nda tsi. «Ka mbazagha a yu ta səla gha wu, had ima gha ma i'i wu,» ka Yesu nda tsi. ⁹ Ka'a mantsa: «Mghama da! Səlahə da kwenkwenj a dza'a ka mbazihata tama wu, nda dzvuha da nda ghəŋa da tani,» ka Simuŋ Piyer nda tsi. ¹⁰ Ka Yesu mantsa: «Ka nda mbazambaza mndu, had ta zbəgəltá mbaza wa. Ba səlahə kwenkwenj dza'a mbambazanaghuta tsi, kabga tsuwedaka vghani. Tsuwedaka vgha ghuni, tsaw kaghuni demdem a wu,» ka Yesu nda tsi. ¹¹ Nda sna Yesu ta mndu dza'a skwapta, tsaya kəl tsi ka mnay kazlay: Kaghuni demdem a tsuwedaka wu kə'a ya.

¹² Tahula mbambazanatani ta səlahə taŋ, ka sudglavatá tsi ta lgutani, ka nzəgladatá ka zəgəltá skwi. Ka'a nda həŋ mantsa: «Nda sna kuni ta tsa skwi magə yu ŋa ghuni ya ra? ¹³ «Mndu ta tagha skwi» ŋaŋni ka, «mghama ŋni» ka, ka kuni ta hga i'i. Ta ŋa ghuni tsaya, manda va tsaya yu. ¹⁴ Ka si i'i ta nzakway ka mgham, mndu ta tagha skwi ŋa mndu, mbaza ghuna mbaza yu ta səla ya ní, kaghuni guli ŋa mbazay ghuni mantsa ta ŋa sani nda sani. ¹⁵ Maraghunatá tsaya maraghuna yu, ŋa magay kaghuni guli manda tsa magaghuna yu ya. ¹⁶ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had kwalva ta malaghutá mghamani wu, had mnda ghunay guli ta malaghutá mndu ta ghunafta wa. ¹⁷ Ka nda sna kuni ta tsaya, dza'a rfu kuni kata magay kuni ta slna nda tsi. ¹⁸ Nda kaghuni demdem a ta gwada yu ta tsa gwada ya wu, nda sna yu ta gwal zabap yu. Tsa gwada nda vinda ma defteri ya ná, dina ka magatani mantsa. «Mndu ta zə ŋni ta skwa zay kawadaga nda tsi ta lidista.*» ¹⁹ Ka yu ta mnaghunata daga ndanana ma kdaku skwi ka slata. Mantsa tama ka slasla skwi ya, ŋa zlghafta ghuni kazlay: «I'i ná, i'i ya» kə'a. ²⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka

* 13:18 Ngha ta Zabura 41:10.

tsu'aftsu'a mndu ta mndu dza'a ghunafta yu katsi ná, i'i tsu'af tsi. Ka tsu'aftsu'a tsi ta i'i, tsu'aftsu'a guli ta mndu ta ghunigihata,» ka'a.

Sli'a Zudas skwaptá Yesu

Mat 26:20-25, Mak 14:17-21, Luk 22:21-23

²¹ Tahula kdiŋta Yesu ta mana tsa gwadaha ya, ka ghudzavaftá ŋudufani, ka'a mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mamu sani ma kaghuni dza'a skwaptá i'i,» ka'a mnananŋta hōŋ baz. ²² Ghurghurghur, ka duhwalhani ka nanagha vgha taŋ. Sew sna a hōŋ ka ta wa ta mna tsi wa. ²³ Tsaw sani turtuk mataba duhwalhani, tsa ta mamə Yesu ya, tavata Yesu nzanavata tsi. ²⁴ «Wa na mndu ta gwadə ka ta ghōŋani na na? ka ka dawanta da tsi ba?» ka Simuŋ Piyer nda tsi nda dzvu. ²⁵ Mantsa ya tama, «Waya ní mghama dá,» ka tsa duhwal ya fadaghatá ghōŋ da ghuva Yesu ka daway. ²⁶ Ka Yesu mantsa: «Tsa mndu dza'a ni'agafta yu ta ndurzla dafa ka vlanŋta ya ná, vani tsaya,» ka'a nda tsi. Ka ni'agaftá tsi ta ndurzla dafa ka vlanŋtá Zudas zwanŋa Simuŋ Iskaryut. ²⁷ Na gi tsa zlghafta Zudas ta tsa ndurzla dafa ya, gi lama halaway dida tsa. «Maga misimmisim ta skwi ta kumə ka ta magay,» ka Yesu nda tsi. ²⁸ Haď mndu dər ka turtuk mataba tsa gwal ta nzata ka za skwi ya nda sna ka kabgawu kəl tsi ka mnay ŋani mantsa wa. ²⁹ Zlah la skwaktá skwi ŋa za skalu, ka la valanŋtá skwi ta gwal ka pdu a ka Yesu nda tsi, ka sanlaha ta ndanay, kabga da Zudas zliba tska skwa taŋ. ³⁰ Na zlghafta Zudas ta tsa ndurzla dafa ya, ka gi sabə tsi dzibil. Rvidik vli ta tsa luwa ya.

Dvuwadva ta vgha ghuni

³¹ Tahula saghwa Zudas dzibil, ka Yesu mantsa: «Ndana na ŋlanafta lu ta Zwanŋa mndu. Ka ŋlanaftá lu ta Lazglafta guli nda ma tsatsi. ³² Ka nda ma tsatsi zlagigiŋta Lazglafta ta glakwani ya, dza'a marigiŋmara ma vərda tsatsi ta glakwa zwanŋ guli, dza'a gi magay ndana ndana. ³³ Zwana dá, ta bəts yeya nzda da kawadaga nda kaghuni, dza'a zbay kuni ta i'i. Manda va ya mnana yu ta la Yahuda kazlay: Laviŋ a kuni ta bhata ma vli ta dza'a yu wu kə'a ya, manda tsaya ta mnaghunanŋta yu ta kaghuni guli ndana. ³⁴ Wana lfida zlahu ta vlaghunata yu. Dvuwadva ta vgha ghuni sani nda sani. Manda va ya dvu i'i ta kaghuni ya, dvuwadva kaghuni guli ta vgha ghuni sani nda sani. ³⁵ Ka ta dvuďva kuni ta vgha ghuni sani nda sani katsi, ta tsaya dza'a snanŋta mnduha kazlay: Duhwalha dá kuni kə'a,» ka'a.

Mnay Yesu ta krughuva Piyer

Mat 26:31-35, Mak 14:27-31, Luk 22:31-34

³⁶ Ka Piyer mantsa: «Mghama dá! dza'a diga ka na?» ka'a nda tsi. «Laviŋ a ka ta bhata da tsa vli ta dza'a yu ya ndanana wu, dazlay ya, dza'a bhaďha ka mista dá,» ka Yesu nda tsi. ³⁷ Ka Piyer mantsa: «Mghama dá! kabgawu dza'a kwal yu laviŋtá bhata mista gha ndana na? Dər ŋa dzatá i'i tsi, fafa yu ta vgha dá ka ŋa gha,» ka'a nda tsi. ³⁸ Ka Yesu mantsa: «Va kahwathwata, fafa ka ta vgha gha ŋa dá ra? Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ma kdaku vazak wahata ná, hkən səla dza'a mnata ka kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu, kə'a nda i'i,» ka'a.

14

Nda ma Yesu tva dza'a da Da

¹ Ka Yesu nda duhwalhani kay guli mantsa: «Yaha ŋudufa ghuni da tdu, fafwafa ta ghōŋa ghuni ta Lazglafta faf kuni guli ta ghōŋa ghuni ta i'i. ² Nda ndəgha vla nzaku ma hōga ga Da dá, ka má haď tsi mantsa wu, má mnaghunamna yu. Dza'a nda sli'a yu da payaghunatá vli. ³ Tahula laghwa dá ka payaghunatá vli, dza'a vragavra yu, ŋa hlay dá ta kaghuni tavata i'i. ŋa mutsafta kaghuni guli ta nzaku ma vli dza'a nzata i'i, ka'a. ⁴ Wya nda sna kaghuni ta vli ta dza'a yu, nda sna kuni ta tvi guli,» ka'a. ⁵ Ka Tuma mantsa: «Mghama dá, sna a ŋni ta vli ta dza'a ka wu, waka aŋni dza'a snanŋtá tvi?» ka'a nda tsi. ⁶ Ka Yesu nda tsi mantsa: «I'i tvi, i'i kahwathwata, i'i hafu. Haď mndu dza'a laviŋtá lami

da hōga ga Da, ka nza a tsi nda tvø i'i wa. ⁷ Ka nda sna kuni ta i'i dza'a nda sna kuni guli ta Da dá. Ndanana ná, nda sna kuni, nda ngha kaghuni guli,» ka'a nda tsi.

⁸ Ka Filip mantsa: «Mghama dá! Maraṅnamara ta tsa Da ya, ka zdafta ṅudufa ṅni,» ka'a nda tsi. ⁹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Nda kda fitika dá kawadaga nda kaghuni Filip ná, ta sna a ka ta i'i ra? Ka nda ngha mndu ta i'i ná, nda ngha ta Da. Waka ka dza'a mnay kazlay: Maraṅnamara ta Da kə'a na? ¹⁰ Zlghaf a ka kazlay: Ta nzaku ma Da i'i, Da guli ta nzaku ma i'i kə'a ra? Nana gwadaha ta mnaghunata yu na ná, ma ghōja dá a ta kla'ata yu wa. Tsa Da ta nzaku ma i'i ya ta maga tsa slnaha ya. ¹¹ Fafwa fa ta ghōja ghuni ta skwi ta mnaghunata yu kazlay: I'i ta nzaku ma Da, Da guli ta nzaku ma i'i kə'a ya. Fafwafa ta ghōja ghuni dər ta ghōja tsa slnaha yeya tsi. ¹² Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta zlghaftá i'i, dza'a magay tsatsi guli ta slna ta magə yu. Dza'a magay ka malaghuta kabga nda sli'a i'i da Da dá. ¹³ Mantsa tama, inda skwi dza'a kuni dawanta nda hga dá, dza'a magay yu, kada maranta Da ta glakwani nda ma zwanj. ¹⁴ Ka dawandawa kuni ta sana skwi nda hga dá, dza'a magay yu,» ka'a.

Dza'a ghunaga ghuna Da ta Sulkum nda ghuba

¹⁵ «Ka dʋudʋa kuni ta i'i, dza'a snasna kuni ta zlahuha dá. ¹⁶ I'i, dza'a daway yu da Da ta sana mndu ṅa ghunəgaghunatani ṅa nzatani ṅa dekdek kawadaga nda kaghuni ṅa kata kaghuni. ¹⁷ Tsa mndu ya ná, Sulkuma kligintá kahwathwata ya. Laviṅ a mndu ma ghōja hadik ta tsu'afwa wa. Laviṅ a hōj ta snanta guli wa. Kaghuni nda sna kaghuni, kabga ta gdata kawadaga nda kaghuni, dza'a gdavagda ṅa dekdek ma ṅudufa ghuni. ¹⁸ I'i, zlaghunata a yu manda zwana tawakri wu, dza'a vragaghavra yu da kaghuni. ¹⁹ Ta bats nzda dá, nghanṅa a mnduha ma ghōja hadik ta i'i wa. Kaghuni ya, dza'a nda ngha kuni ta i'i, kabga ta nzakw nda hafu i'i, dza'a nzata nda hafu kaghuni guli. ²⁰ Badu tsaya dza'a snanta kuni kazlay: Ta nzaku ma Da i'i, ta nzaku ma i'i kaghuni, i'i guli ta nzaku ma kaghuni yu kə'a.

²¹ «Ka ṅanaja mndu ta zlahuha dá ka snata, tsaya mndu ta dʋutá i'i. Dza'a dʋudʋa Da dá ta tsa mndu ta dʋutá i'i ya. I'i guli dza'a dʋudʋa yu ṅa marananta dá ta nzakwa dá,» ka'a.

²² «Kinawu ka kagha dza'a maravata da anṅi, kul maravata ka da mnduha ta ghōja hadik na?» ka Zuda, Zudas Iskaryut ya a wa. ²³ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ka dʋudʋa mndu ta i'i, dza'a ṅanaja ta gwada dá, dza'a dʋudʋa Da dá ta tsatsi guli. ṅa sagha ṅni nda Da dá tani ṅa nzakwa ṅni ga taṅ. ²⁴ Ka dʋu a mndu ta i'i wu katsi, ṅana a ta gwada dá wu, nana gwada ta mnaghunata yu ta snə kuni na ná, kla a ma ghōja dá a yu wu, tsa Da dá ta ghunighata ya ta mnihata.

²⁵ «Mnaghunamna yu ta tsaya ta wana yu kawadaga nda kaghuni na. ²⁶ Tsa mnda kata mndu dza'a saha ya, Sulkum nda ghuba ya dza'a ghunagata Da nda hga dá. Tsatsi dza'a taghaghunaftá inda skwi, ṅa havaghunaktá inda gwada managhuna yu.

²⁷ «Zdaku ya ta zlaghunanta yu*. Zdakwa dá ya ta vlaghunata yu. Vla a yu ṅa ghuni manda ya ta vlə mnduha ma ghōja hadik wa. Yaha ṅudufa ghuni da tdu, yaha kuni da zləj. ²⁸ Nda sna kuni ta gwada mnaghuna yu kay, “nda sli'a yu, dza'a vragaghavra yu da kaghuni.” Ka ta dʋay kuni ta i'i katsi ná, dza'a rfay kuni ta rfu ta ghōja má snanta ghuni kazlay: Nda sli'a yu da Da kə'a, kabga mal Da ka i'i. ²⁹ Wana yu ta mnaghunata tsa skwiha ya ndanana ma kdaku hōj ka slata, kada zlghafta kuni ta skwi ta mnaghunata yu, slarə tsi. ³⁰ Had gwada ta dagala ta ṅa mnaghunata dá wu, kabga wya tsa ghwadaka mghama na ghōja hadik na ya ta sagha. Tsaw laviṅ a ta ṅraptá i'i wa. ³¹ Dina ka snanta mnduha ta ghōja hadik kazlay: Dʋudʋa yu ta Da kə'a. Inda skwiha ta magə yu guli ná, manda va ya mniha Da ta maga yu. Sli'afwasli'a hadna mbadma,» ka'a.

* 14:27 Ngha ta Isaya 9:5.

¹ «I'i vərđa fwa inabi, Da ǰa mnda hvay. ² Inda dzva fu ta dzuslafta ta i'i, kul hađ ta yaku ná, ta tsir̄tsa. Inda dzva fu ta dzuslafta ta i'i ta yaku guli na, ta sladaflada ǰa sgəglavaghata yakwani. ³ Ghadaghada tsa gwada ta mnaghunata yu ya ta sladafta kaghuni. ⁴ Gđavawagda nda ndi'atá vgha ta i'i manda ndi'atá i'i nda kaghuni ya. Laviŋ a dzva fu ta yafta ka ndi'a a tsi ta dughwaŋ wa. Mantsa kaghuni guli, laviŋ a kuni ta magatá sana skwi ka gđava a ndi'atá kaghuni ta i'i wa. ⁵ I'i fwa inabi, kaghuni dzvuhani, mndu ta gđavata ndi'atani ta i'i manda i'i nda tsatsi ya, dza'a yaf ya tsatsi rgədzəb. Ka hađ i'i wu, laviŋ a kuni ta magatá sana skwi wa. ⁶ Ka gđava a ndi'atá mndu ta i'i ná, dza'a wuđiđiŋ wuda lu manda dzva fu ǰa ghwalutani, ǰa hlaftá tsa dzvuhani ya, ka pghamta ma vu, ǰa drutani. ⁷ Ka gđavagda ndi'atá kaghuni ta i'i, ka gđavagda gwada ǰa guli ma kaghuni katsi, đawawadawa ta inda skwi ta kumə kuni, dza'a mutsay kuni. ⁸ Ka rgədzəb ta yafta kuni ta maray kuni kazlay: Duhwalhani aŋni kə'a, tsaya dza'a maraŋtá glakwa Da ǰa. ⁹ Đvuđva i'i ta kaghuni manda va ya đvu Da ǰa ta i'i ya. Gđavawagda ma đvutá mnda ǰa. ¹⁰ Ka ta snasna kuni ta zlaha ǰa, dza'a gđavagda kuni ma đvutá mnda ǰa. Manda tsaya snata i'i ta zlaha Da ǰa, kəl i'i ka gđavata ma đvutá mndani.

¹¹ «Mnaghunamna yu manda va tsaya kada yifafta rfa ǰa ma kaghuni, ǰa ndəghafta rfa kaghuni guli. ¹² Wya zlaha ǰa ta mnaghunata yu, đvuwadva ta vgha ghuni sani nda sani manda va ya đvu i'i ta kaghuni ya. ¹³ Hađ sana đvutá mndu ta malaghuta ta ghəŋa vlata mndu ta hafani ǰa grahani wa. ¹⁴ Ka ta magay kuni ta skwi ta mnaghunata yu ná, nda nza kuni ka graha ǰa. ¹⁵ Hgəgla a yu ta kaghuni ka kwalvaha wu, kabga sna a kwalva ta skwi ta magə daŋahəgani wa. Graha ǰa ta hga i'i ta kaghuni, kabga inda skwi taghaf yu da Da ǰa ná, snaghunamsna yu. ¹⁶ Kaghuni a ta zbaptá i'i wu, i'i ta zabaptá kaghuni, ka faghunaghatá slna ǰa magay, ǰa yafta ghuni, ǰa gđavata tsa yakwa ghuni ya. Mantsa tama, dza'a vlaghunavla Da ǰa ta inda skwi dza'a kuni đawaŋta nda hga ǰa. ¹⁷ Skwi ta mnaghunata yu ná, ka đvuta kuni ta vgha ghuni sani nda sani,» ka'a.

Kwalaghuta ghəŋa hađik ta i Yesu nda duhwalhani

¹⁸ Ka Yesu mantsa: «Ka ta husaŋhusa kuni ta mnduha ta na ghəŋa hađik na katsi, tiŋəl i'i ta husaŋtá həŋ ka kaghuni. ¹⁹ Ka má ǰa na ghəŋa hađik na ka ghuni katsi, má dza'a đvafđva mnduha ta na ghəŋa hađik na ta kaghuni, kabga ǰa taŋ kuni mazlay. Zabapzaba yu ta kaghuni, ka hliŋiŋtá kaghuni mataba mnduha ta ghəŋa hađik. Ta ka ǰa mnduha ta ghəŋa hađik a kaghuni wu, kəl kuni ka husaŋtá həŋ. ²⁰ Havakwahava ta gwada mnaghuna yu. "Malaghumala a kwalva ka Maləmani wa." Ka si ghuyđipghuya mnduha ta daŋwa, dza'a ghuyay həŋ ǰa kaghuni guli. Ka si snasna həŋ ta gwada ǰa, dza'a snay həŋ ta ǰa ghuni guli. ²¹ Ta gwada ta i'i dza'a maga həŋ ta tsaya ǰa ghuni, kabga sna a həŋ ta mndu ta ghunigihata wa. ²² Ka má sna a yu wu, ka má hađ gwada walaŋ yu ta mnanatá həŋ wu, má hađ dmakwa taŋ wa. Ndanana tama, lavgliŋ a həŋ ta mnay kazlay: Hađ dmakwa ŋni wu kə'a wa. ²³ Ka ta husaŋhusa yu ta mndu, ta husaŋhusa Da ǰa ta tsa mndu ya guli. ²⁴ Ka má maga a yu mataba taŋ ta slnaha ya kul walaŋtá sani ma mndu ta magata wu katsi, má hađ dmakwa taŋ wa. Ndanana, nda nŋha həŋ ta slnaha ǰa, ka husaŋtá yu ta həŋ nda Da ǰa tani. ²⁵ Tsaw slasla tsaya mantsa ya, ǰa nzakwa tsa gwada nda vinda ma deftera zlaha taŋ ta mnay kazlay: Ka bətbət husaŋtá* yu ta həŋ kə'a ya, manda va tsaya nzakwani.

²⁶ «Tsa mnda kata kaghuni dza'a saha ya, Sulkum ta kligiŋtá kahwathwata ya dza'a saha daga da Da. Dza'a mnay ta gwada ta i'i. ²⁷ Kaghuni guli, dza'a mnay kuni ta gwada ta i'i, kabga kawadaga kuni nda i'i, daga ka yawu zrafta mu ta nzaku,» ka'a.

16

¹ Ka Yesu mantsa: «Managhuna mana yu ta tsa skwiha ya, kada kwala kuni zlanavatá zlgħay nda ŋuđufa ghuni. ² Dza'a taliŋtala lu ta kaghuni ma həga tagħa skwa la Yahuda. Tsaya ya a vani wu, ta sagħasa fitik dza'a kəl mnduha dza'a pslatá kaghuni ka ndanay

* 15:25 Nŋha ta Zabura 35:19, 69:5.

kazlay: Na skwi maga mu na ná, magamaga mu ta skwi ta zdəganatá Lazglafta kə'a.
³ Mantsa ya dza'a maga həŋ, kabga sna a həŋ ta dər Da, dər i'i wu,» ka'a.

Dza'a sasa Sulkum nda ghuba

⁴ Ka'a guli mantsa: «Ka saghasa tsa fitik ya, dza'a havakhava kuni ta skwiha managhuna yu. Tsaya kəl yu ka managhunatá tsahaya. Ta kawadaga yu nda kaghuni kwal yu ka mnaghunata daga taŋtaŋ. ⁵ Ndanana dza'a da mndu ta ghunigiha yu. Sew had ya mataba ghuni ta daway kazlay: Dza'a da wa ka na kə'a wa. ⁶ Ama ma mnaghunanta da, ka gurdutá ɲudufa ghuni. ⁷ Kahwathwata na skwi ta mnaghunata yu na. Mal ma na laghwi dza'a laghu yu na kata ta kaghuni. Ka laghu a yu wu, sata a tsa mndu dza'a kata kaghuni ya da kaghuni wa. Ka laghula yu, dza'a ghunəgaghuna ghuna yu. ⁸ Ka sasa tsi, dza'a mnanamna ta mnduha ta ghəŋa hadik ta krughuva taŋ ta ghəŋa skwi ka dmaku nda ya ta ghəŋa skwi tdukwa, nda ya ta ghəŋa skwi ka guma. ⁹ Ta nanay mnduha ta ghəŋa hadik ta ghəŋa taŋ ta ghəŋa skwi ka dmaku, kabga kwala taŋ kul zlglaftá i'i. ¹⁰ Ta nanay mnduha ta ghəŋa hadik ta ghəŋa taŋ ta ghəŋa skwi tdukwa, kabga nda sli'a i'i da Da, nghəglanta a kuni ta i'i wa. ¹¹ Ta nanay mnduha ta ghəŋa hadik ta ghəŋa taŋ ta ghəŋa skwi ka guma, kabga nda ghada tsanaghatá guma ta ghwadaka mghama na ghəŋa hadik na.

¹² «Ta dagala skwi má ɲa managhunata da, tsaw laviŋta a kuni ta ɲafta ndana wa. ¹³ Ka sasa tsa Sulkum ta mniginta kahwathwata ya, dza'a snaghunamsna ta inda kahwathwata. Gwada ma ghəŋani a dza'a kla'ata tsi ka mnay wa. Inda skwi dza'a snanta tsi, dza'a tsi mnay, ɲa mnaghunatani ta skwi dza'a slaku ta kəma. ¹⁴ Tsatsi dza'a maranta glakwa da, kabga skwi da i'i dza'a tsu'afata tsi ɲa mnay ɲa ghuni. ¹⁵ Inda skwa Da da ná, ɲa da ya. Tsaya kəl yu ka mnaghunata kazlay: Skwi da i'i dza'a klafta tsi ɲa mnay ɲa ghuni kə'a ya,» ka'a.

Dza'a mbədavafmbəda taw ka ghubasu

¹⁶ Ka'a guli mantsa: «Ta bəts nzda, nghəglanta a kuni ta i'i wa. Bats nzda guli, dza'a nghəglannga kuni ta i'i [kabga nda sli'a yu da Da,]» ka'a. ¹⁷ Ka sanlaha ma duhwalhani mataba hahəŋ hahəŋ mantsa: «“Ta bəts nzda nghəglanta a kuni ta i'i wu, bəts nzda guli ná, dza'a nghəglannga kuni i'i guli. Nda sli'a yu da Da,» ka'a ná, gwada wu tsa gwada ya ta gwadamata tsi na?» ¹⁸ «“Ta bəts nzda” ka'a ya ní, nu ghəŋ tsaya ma gwada tama? Sana a amu ta skwi ta kumə tsi ta mnay wu,» ka həŋ. ¹⁹ Daslafta Yesu ta skwi ta kumə həŋ ta daway da tsi, ka'a nda həŋ mantsa: «Ta dadawavustá kuni mataba ghuni ta ghəŋa skwi mnə yu kazlay: Ta bəts nzda nghanja a kuni ta i'i wu, bəts nzda guli, dza'a nghəglan nga kuni ta i'i kə'a ya ra? ²⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a taway kuni ta taw, dza'a ɲaday kuni ta ghəŋ, ta rfu mnduha ta ghəŋa hadik ta rfu. Dza'a gurdaku ɲudufa ghuni, ɲa nutá tsa gurdatá ɲudufa ghuni ya ka rfu. ²¹ Ka saghasa fitika dgakwa marakw ná, ta ghuyay ta danwa ta basay. Na gi yatani ta tsa zwan ya, gi zanaptani ta tsa ghuya danwani ya. Ta rfay ta rfu katakata, kabga nghanjani ta mnda səla ta saha ta ghəŋa hadik. ²² Mantsa ya ta basa kaghuni ndanana guli. Tsaw ta dza'a guyaku amu, ɲa rfay ghuni ta rfu. Had mndu dza'a laviŋta klaghutá tsa rfu ya da kaghuni wa.

²³ «Ka saghasa tsa fitik ya, had kaghuni dza'a dawanta skwi nda dawa da i'i wa. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a vlaghunavla Da ta inda skwi. Dza'a kuni dawanta nda hga da. ²⁴ Kulam gwatna had sana skwi ta kdə dawanta kuni nda hga da wa. Dawawadawa dza'a mutsay kuni, kada ndəghafta ɲudufa ghuni da rfu,» ka'a.

Ghubasapta Yesu ta ghəŋa hadik

²⁵ Ka'a guli mantsa: «Ka mahdihdi mnaghunata yu ta tsa gwada ya. Dza'a saghasa fitik dza'a kwal yu mnəgelta mantsa ɲa ghuni, ɲa mnaghunanta da ta skwi tsidid ta ghəŋa Da. ²⁶ Ma tsa fitik ya, kaghuni ka ghəŋa ghuni dza'a dawa skwi da Da nda hga da, dər maga a i'i ta du'a da tsi ɲa ghuni. ²⁷ Vərda Da kaghəŋani ná, ta dvay ta kaghuni kabga ta dvay kaghuni ta i'i. Grafgra kaghuni guli kazlay: I'i ná, sa daga da Lazglafta yu kə'a. ²⁸ Sli'af daga da Da i'i ka saha ta ghəŋa hadik. Ndanana guli, wana yu ta sli'afata ta ghəŋa hadik ka

vru da Da,» ka'a. ²⁹ Ka duhwalhani mantsa: «Had mahdihdi ma na tama wa. Wya zlra ka ta kliginjta ghəŋa gwada. ³⁰ Ndanana tama, nda sna ŋni kazlay: Nda sna ka ta inda skwi kə'a. Ma kdaku mndu ka dawantá skwi da kagha, nda sna kagha ta skwi ta kumə tsi ta daway. Tsaya kəl aŋni ka zlghafta kazlay: Sa daga da Lazglafta kagha kə'a,» ka həŋ nda tsi. ³¹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ndanana zlra kaghuni ta zlghafta ba? ³² Wya fitik ta sagha, nda ghada va saghani katək ŋa wutsata ghuni ta vgha, ta ksə ya ta tvani ta ksə ya ta tvani, ŋa zlidivata ghuni turtukwa da. Tsaw kahwathwata ná, turtukwa da a yu wu, kabga kawadaga ŋni nda Da. ³³ Managhunamana yu ta inda tsaha ya, kabga ŋa mutsafta ghuni ta zdaku ma nzakwa guyata vgha ghuni nda i'i. Dza'a ghuyay mnduha ta ghəŋa hadik ta dāŋwa ŋa ghuni. Ka nzata kuni drusa. I'i, ghubasapghubasa yu ta mbrakwa na ghəŋa hadik na,» ka'a.

17

Ndəbaya Yesu ta dzvu ta ghəŋa duhwalhani

¹ Tahula gwadata Yesu ta tsa gwadaha ya, ka nghadafta tsi nda ta luwa. Ka'a mantsa: «Da, nda maga fitik! Maranmara ta glakwa zwanja gha ŋa maranta zwanja gha guli ta glakwa gha. ² Vlanjvla ka ta mbraku ta ghəŋa inda mnda səla, ŋa vlanjani ta hafu ŋa kdekedzeŋ ta gwal pgham ka ta həŋ ma dzvani. ³ Hafu ŋa kdekedzeŋ ná, tsaya sənja tanj ta kagha. Kagha vərda Lazglafta turtuktuk, nda sənja tanj ta mndu ya ghunaga ka ta nzakway ka Yesu Kristi. ⁴ Maranmara yu ta glakwa gha ta ghəŋa hadik, kdinŋka yu ta magatá slna ya vliha ka ŋa magay. ⁵ Ndanana tama Da ná, ŋlidif ŋla da kagha manda nzatá nzakwa da si ta kul zlaftá ghəŋa hadik ya. ⁶ Snamamsna yu ta hga gha ta gwal hliginj ka ma ghəŋa hadik ka vlihata ya. Si ka ŋa gha həŋ, ka hlaftá ka ta həŋ ka vlihata. Ka snatá həŋ ta gwada gha. ⁷ Ndanana ná, nda sna həŋ kazlay: Inda skwi ya vliha ka ná, sagha da kagha kə'a. ⁸ Mnanamna yu ta həŋ ta gwada ya mniha ka, tsu'aftsu'a həŋ. Nda sna həŋ dar kazlay: Daga da kagha sagha yu kə'a, zlghafzlgħa həŋ guli kazlay: Kagha ta ghunighata kə'a.

⁹ «Ta ghəŋa hahəŋ ta maga yu ta du'a, maga a yu ta du'a ta ghəŋa pďakwa mnduha ma ghəŋa hadik wa. Ta ghəŋa hahəŋ ta maga yu ta du'a, kabga ŋa gha həŋ. ¹⁰ Inda tsaha ta nzakway ka ŋada ya ná, ŋa gha həŋ. Inda tsaha ta nzakway ka ŋa gha ya guli ná, ŋa da həŋ. Ta maravamara glakwa da ma həŋ.

¹¹ «Ta had i'i ma ghəŋa hadik wa. Hahəŋ ná, tata ghəŋa hadik həŋ. Ta dza'a da kagha i'i. Da da, kagha ta nzakway nda ghuba, ŋanana ta həŋ nda mbrakwa gha. Nda mnderga tsa mbraku vliha ka ya, kada nzakwa həŋ ka mndu turtuk manda nzakwa u ka mnda turtuk ya. ¹² Ma tsa nzakwa da kawadaga nda həŋ ma ghəŋa hadik ya ná, si ta nghan yu ta həŋ nda mbrakwa gha ya vliha ka. ŋanana yu ta həŋ, had ya ta zadavaghuta wu, ba ya ta nzakway nda fa ŋa zwaduta, ŋa kdinŋta skwi ya nda vinda ma defteri yeya ta zadapta. ¹³ Ndanana dza'a da kagha yu. Manda tsaya ta mna yu ma na nzakwa da tata ghəŋa hadik na, kada ndəghafta rfa da ma həŋ. ¹⁴ Mnanamna yu ta gwada gha ta həŋ. Tsaya kəl həŋ ka husantá mnduha ma ghəŋa hadik, manda nzakwa i'i kul had ka ŋa ghəŋa hadik ya. ¹⁵ Ndəba a yu ta dzvu da kagha ŋa hlaptá həŋ ma ghəŋa hadik wa. Ama nghan yeya dza'a ka nghan həŋ da katkata tsa ghwadak ya. ¹⁶ Manda nzakwa i'i kul had ka ŋa ghəŋa hadik ya ná, manda tsaya nzatá nzakwa hahəŋ, nza a həŋ ka ŋa ghəŋa hadik wa. ¹⁷ Nirjna ta həŋ ka ŋa gha, nda ma kahwathwata. Gwada gha ná, kahwathwata nzakwani. ¹⁸ Manda ya ghunaga kagha ta i'i ta ghəŋa hadik ya, i'i guli, ta ghunay yu ta hahəŋ ta ghəŋa hadik. ¹⁹ I'i faghafa yu ta ghəŋa da ka ŋa tanj, kada nzakwa hahəŋ guli ka ŋa gha kahwathwata.

²⁰ «Ta ghəŋa na hahəŋ na yeya a ta maga yu ta du'a wu, ta magay yu ta du'a guli ta ghəŋa gwal dza'a zlghafta i'i nda ma gwada tanj, ²¹ kada nzakwa həŋ demdem ka mnda turtuk. Da! Ka nza həŋ ka yakwa u manda guyatá u, kagha ma i'i, i'i ma kagha ya. Ka nza həŋ ka mnda turtuk ŋa mnay mnduha ma ghəŋa hadik kazlay: Kagha ta ghunighata kə'a.

²² «I'i, nlanafnla yu ta həŋ, manda tsa nliɖifta kagha ya, kada nzakwa həŋ ka mndu turtuk, manda nzakwa u ka mndu turtuk, ²³ i'i ma hahəŋ, kagha ma i'i ya. Manda tsaya dza'a kəl həŋ ka nzakway kahwathwata ka mndu turtuk, kada snaŋta mnduha ma ghəŋa hadik kazlay: Kagha ta ghunigihata, dɖudɖa kagha ta həŋ manda ya dɖu kagha ta i'i guli ya kə'a. ²⁴ Da! Tsəna mnduha vliha ka na ná, ta kumay yu ta nzakwa taŋ ma vli ya nza i'i, ŋa nghan taŋ ta glakwa da ya vliha kagha, kabga dɖudɖa ka ta i'i daga ta kul zɖraftá ghəŋa hadik. ²⁵ Da da! Tudukwa nzakwa kagha, tsaw sna a mnduha ma ghəŋa hadik ta kagha wa. I'i, nda sna yu ta kagha, na hana guli, tsatsaftsatsa həŋ kazlay: Kagha ta ghunigihata kə'a. ²⁶ Snanamsna yu ta kagha ta həŋ, ta dza'a snəŋlanamsna yu ta həŋ, kada nzamta tsa dɖu dɖaf ka ta i'i ya ma həŋ, ŋa nzamta i'i ma həŋ guli,» ka'a.

18

Ksafta sludziha ta Yesu

Mat 26:47-56, Mak 14:43-50, Luk 22:47-53

¹ Tahula kɖiŋta Yesu ta tsa gwadaha ya, ka sli'aftá tsi nda duhwalhani ka laghwi ta bla lika Sedruŋ. Mamu sana kwambalu mantse vli ya, ka lamə tsi dida kawadaga nda həŋ. ² Nda sna tsa Zudas ta dza'a skwapta ya guli ta tsa vli ya, kabga snusna Yesu ta lagha da tsa vli ya kawadaga nda həŋ. ³ Ka hlanaftá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la Farisa ta sludziha, nda gwal ta nghan həga Lazglafta, ta Zudas. Ka sli'aftá həŋ nda huzla vulu nda huzla vulu, nda pelapela nda pelapela, nda pinatá vu nda pinatá vu. Ka lagha həŋ da tsa gam ya. ⁴ Manda ya nda sna Yesu ta skwi dza'a slanaghata, ka sli'aftá tsi da gəma həŋ. Ka'a mantse: «Wa ta zbə kuni na?» ka'a nda həŋ. ⁵ Ka həŋ mantse: «Yesu mnda la Nazaret ya ta zbə ŋni,» ka həŋ nda tsi. «I'i nana,» ka'a nda həŋ. Ta sladu tsa Zudas ta dza'a skwapta ya kay tavata həŋ. ⁶ Na tsa mnay Yesu nda həŋ kazlay: I'i nana kə'a ya, dəm turtuk ka həŋ vraghuta nda ga muhul hul, ka zlambutá həŋ siy ta hadik. ⁷ «Wa ta zbə kuni ka kuni ka na?» ka'a dawglaŋta da həŋ. «Yesu mnda la Nazaret ya ta zbə ŋni,» ka həŋ. ⁸ «Vadā nana a ka yu nda kaghuni kay ra! Ka si i'i ta zbə kuni ya ní, zlanawa nanaha na tsa, ka laghwa hahəŋ,» ka Yesu nda həŋ.

⁹ Kəl tsi ka mnay mantse ya ná, ŋa nzakwani manda va tsa gwada mnə tsi kazlay: Had ya dər turtuk zadānaghu yu mataba gwal ya vliha ka wu kə'a ya, ya. ¹⁰ Mamu kafay da Simuŋ Piyer, ka tsəhagaptá tsi ka tsanamtá sani ma kwalva mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ka tsaghutá sləməŋani nda ga zeghwi. Malkus hga tsa kwalva ya. ¹¹ Ka Yesu mantse: «Vranamvra ta kafaya gha da kupakani. Ra a ka say da ta leghwa ghuya danwa ya vliha Da da wu ka ka rki na?» ka'a nda Piyer.

Kladaghata la sludzi ta Yesu da Hana

¹² Lagha tsa tskatá sludziha ya nda mghamha taŋ tani, nda la Yahuda ta nghan həga Lazglafta ya, ka ksaftá Yesu, ka habaghutá həŋ ta dzvuhani. ¹³ Ka klaghatá karku da Hana ta nzakway ka dzidza Kayifa. Tsa Kayifa ya ta nzakway ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ma tsa vaku ya. ¹⁴ Tsa Kayifa ya tsa ta vlanťá hidaku ta la Yahuda kazlay: Draŋ mtuta mndu turtuk da mnaka mnduha, ka ya da zadānata lu ta inda mndəra mndu* kə'a ya kay.

Duhwala Yesu a yu wu, ka Piyer

Mat 26:69-70, Mak 14:66-68, Luk 22:55-57

¹⁵ Ka sli'aftá i Piyer nda sna duhwal, ka dza'a ta hula Yesu ta hula Yesu. Tsa sana duhwal ya ná, nda sna tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya. Ka lamə tsi mista Yesu da dabi ma huɖa həga ga tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya, ¹⁶ ta sladaghutá Piyer ma bli ta watgha. Ka vragaptá va tsa duhwal snaŋ mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya, da gwadganatá tsa marakw ta nghan watgha ya. Ka hgadamťá tsi ta Piyer. ¹⁷ Ka'a nda tsi mantse: «Tekw a kagha mataba duhwalha tsəna mndu na guli wu ri?» ka tsa marakw ka kwalva ta nghan watgha ya nda Piyer. «Tekw a i'i mataba taŋ wu,» ka Piyer.

* 18:14 Nghan ta Yuhwana 11:49.

¹⁸ Ka vanaghatá kwalvaha nda gwal ta ngha hōga Lazglafta ta vu, ka slinō hōj, kabga mtasl vli. Ka lagha Piyer guli da slinganatá hōj.

Daway Hana ta gwada da Yesu

Mat 26:59-66, Mak 14:55-64, Luk 22:66-71

¹⁹ Ka'a nda tsi mantsa: «I wa duhwalha gha na? Nahgani ta taghō ka ŋa mnduha na?» ka tsa mali ta ghōja gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya, nda Yesu. ²⁰ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Banluwa si ta mna yu ta gwada ŋa inda mndu ma hōga tagha skwa la Yahuda nda ya ma hōga Lazglafta. Ma vli ta tskavata inda la Yahuda si ta gdata yu ta tagha skwiha. Had sana skwi mna yu kdekdek wa. ²¹ Kabgawu ta kəl kagha ka daway da i'i na? Dawa da gwal si ta sna tsa skwi ta mnō yu ŋa taŋ ya ba. Nda sna hahōj dinafina ta skwi mnana yu ta hōj,» ka'a nda tsi. ²² Na tsa mnata Yesu mantsa ya, ka sli'aftá sani mataba tsa gwal ta ngha hōga Lazglafta ya, ka lagha dgharuntá Yesu. «Mantsa ta zlgaha ka ta wi ŋa mali ta ghōja gwal dra skwi ŋa Lazglafta ra?» ka'a nda tsi. ²³ Ka Yesu mantsa: «Ka mamu ghwadaka skwi mna yu ya kay, mnamaŋmna. Ala ka si tdukwa gwada mna yu, kabgawu ta kəl lu ka dza i'i na?» ka'a nda tsi. ²⁴ Ka ghunaftá Hana nda va tsa habatá dzvuhani ya da tsa Kayifa ta nzakway ka mali ta ghōja gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya.

Duhwala Yesu a yu wu, ka Piyer kay guli

Mat 26:71-75, Mak 14:69-72, Luk 22:58-62

²⁵ Ma tsa fitik ya, hada Simuŋ Piyer ta slinutá vwani. «Tekw a kagha mataba duhwalha tsōna mndu na guli wu ri?» ka lu nda tsi. «Siga! had i'i mataba taŋ wu,» ka Piyer ka wadutá vli. ²⁶ «Ngha a yu ta kagha kawadaga nda tsōna mndu na ma gam ra?» ka sani mataba kwalvaha tsa mali ta ghōja gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya. Tsatsi ná, la taŋ ma tsa mndu tsanaghu Piyer ta slēmōjani ya, ya. ²⁷ «Siga yu, i'i a wu!» ka Piyer ka wadutá vli kay guli. Ka gi wahatá vazak.

Daway Pilat ta gwada da Yesu

Mat 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Luk 23:1-5

²⁸ Gasərdək, ka klaftá hōj ta Yesu ga Kayifa, ka klaghata da hōga dagala ga ŋumna la Ruma. Lamō a vərda hahōj da tsa hōga ya wu, da ŋrintá hōj ta vgha taŋ makəd hōj ka za skala Pak. ²⁹ Tsaya kəl Pilat ŋumna la Ruma ka sabi dzibil da slanaghatá hōj. Ka'a nda hōj mantsa: «Nu va ghwadaka skwi maga na mndu na ka kuni ka na?» ka'a. ³⁰ Ka hōj mantsa: «Ka má nza a tsi ka mndu ta magatá dmaku wu katsi ná, má klaghak a ŋni wu,» ka hōj nda tsi. ³¹ «Klawakla va kaghuni, ka dza'a kuni da tsanaghatá guma manda ya mna zlahā ghuni,» ka Pilat nda hōj ta ghōjani. «Vlaŋna a lu ta tva dzatá mndu wu,» ka la Yahuda zlganaftawani.

³² Mantsa ya dza'a magakwa skwiha na ya gwadō Yesu ta ghōjani kō'a dza'a mtaku ya. ³³ Ka vraghatá Pilat da dabā hōga, ka hgadamtá tsi ta Yesu. «Mghama la Yahuda kagha ra?» ka'a dawarŋta da tsi. ³⁴ Ka Yesu mantsa: «Kagha ta ndanapta ma ghōja gha re, ari sanlaha a ta mnaghatá i'i na?» ka'a nda tsi. ³⁵ «I'i! La Yahuda yu ra? Laghuni, nda maliha ta ghōja gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta klaktá kagha da i'i, nahgani maga ka ya katək na?» ka Pilat nda tsi. ³⁶ Ka Yesu mantsa: «Ga mghama da ná, ŋa na ghōja hadik na a wa. Ka má ŋa na ghōja hadik na tsi katsi, má lmalma kwalvaha da, má ŋa kwala lu klagaghatá i'i da gwal dagaladagala mataba la Yahuda. Tsaw ŋa na ghōja hadik na a ga mghama da wu,» ka Yesu. ³⁷ «Tsaw va mgham kagha rke?» ka Pilat nda tsi. «Manda va tsa mna ka ya, Mgham yu. Yaya lu ta i'i ŋa sagha mnarŋtá kahwathwata ma na ghōja hadik na. Inda mndu ta nzakway ka ŋa kahwathwata ná, ta snay ta gwada da,» ka Yesu. ³⁸ «Nahgani kahwathwata na?» ka Pilat nda tsi.

Guma dzatá Yesu

Mat 27:15-31, Mak 15:6-20, Luk 23:13-25

Tahula tsa, ka səglap tsi dzibil slanaghatá la Yahuda. Ka'a mantsa: «Slanagha a yu ta skwi prək ŋa dzatá tsōna mndu na wa. ³⁹ Ya wya ta snusna yu ta gdata ta zlighunistá mndu turtuk ma gamak ma fitika skala Pak ya, ta kumay kuni ta slighunista da ta mghama la

Yahuda ra?» ka'a nda hɛj. ⁴⁰ Ka hɛj mantsa: «Tsatsi a ɛja zliɛta wa, Barabas katsi,» ka hɛj hlɛglaftawi. Tsaw tsa Barabas ya n, gɛnda ya.

19

¹ Tahula tsa, klagaghawa tsa Yesu ya ka slɛvpta kuni nda krupi, ka Pilat. ² Lagha la sludzi ka daft teki, ka fanamta ma ghɛj manda zewzewa, ka sudanavatá hɛj ta lguta m mgham mgham ka dva guli. ³ «Zgutsa ɛja gha mghama la Yahuda,» ka hɛj gavadaghata tavatani, ka dadgharay.

⁴ «Ndana tama wana yu dza'a klɛgaghunapta dzibil, kada grafta kuni kazlay: Slanagha a yu ta sana skwi prk ka dzat na mndu na wu k'a,» ka Pilat sglap dzibil slanaghatá la Yahuda. ⁵ Ka sab Yesu nda zewzewa teki ma ghɛj, nda sudatá lguta m mgham mgham ta vgha. «Wana tsa mndu ya,» ka Pilat nda hɛj. ⁶ Na gi nghay la mali ta ghɛja gwal dra skwi ɛja Lazglafta, nda gwal ta ngha hga Lazglafta, «zlɛjft! zlɛjft!» ka hɛj hlaftawi. «Klawakla kaghuni ka zlɛjfta kuni, kabga slanagha a yu ta skwi dkdek prk ka dzata wu,» ka Pilat nda hɛj. ⁷ «Mamu zlahu ɛni. Ka tsa zlahu ya n, dzata! ka'a, kabga Lazglafta yu k'a fat ghɛjani,» ka la Yahuda zlghanaftawi. ⁸ Snaɛta Pilat ta tsa gwad ya, ka ksglft zlɛj katakata, ⁹ Ka lam tsi da dba hga. «Sagha ga ka na?» ka'a dwanta da Yesu. Sew zlghanafta a Yesu ta wani wa. ¹⁰ «Zlgha a ka ta wa d wu? sana a ka kazlay: Lavinjlava yu ta zlighista, lavinjlava yu ta zlɛjft kagha k'a wu ra?» ka Pilat nda tsi. ¹¹ «Had sana skwi lavinj ka ta ghɛja i'i, ka ya vlagha Lazglafta a tsi wa. Tsaya kl dmakwa tsa mndu ta vlat i'i ma dzva gha ya, ka malaghut ɛja gha dmaku,» ka Yesu nda tsi.

¹² Hada tama, ka zb Pilat ta tvi ɛja zliɛta. «Ka zliɛzla ka ta tsna mndu na n, gra Sezar a ka wa. Ka mgham a i'i ra, ka mndu guli n, ghuma mgham Sezar tsa mndu ya,» ka la Yahuda. ¹³ Snaɛta Pilat ta tsa gwadaha ya, «kladapwakla ta Yesu dzibil,» ka'a. Ka nzaft tsi ta vla tsa guma ma sana vli ta hg lu ka Pave. Tsa Pave ya, Gabasla ta hga lu nda gwad Hebru. ¹⁴ Mahtsim skala Pak ka lu, ta ghwan a fitik ma ghɛj wu, ka Pilat nda la Yahuda mantsa: «Wyawa mghama ghuni,» ka'a. ¹⁵ «ɛja dzat! ɛja dzat! Zlɛjfta ta udzu» ka hɛj hlaftá wi. «Ka zlɛjaghunapta yu ta mghama ghuni ta udzu?» ka Pilat nda hɛj. «Had sana mghama ɛni ta ghɛja Sezar wu, ka la mali ta ghɛja gwal dra skwi ɛja Lazglafta.» ¹⁶ Lagha Pilat ka vlant hɛj ta Yesu ɛja zlɛjfta ta udzu.

Dalafta la sludzi ta Yesu ta udza zlɛjy

Mat 27:32-44, Mak 15:21-32, Luk 23:26-43

Ka tsu'uwaghut hɛj ka klaghata. ¹⁷ Ka kl Yesu ta udzu ɛja zlɛj ghɛjani, ka sabi ma hud luwa ɛja dza'a da sana vli ta hg lu ka «vla ghudzifa ghɛj.» «Gwalgwata» ta hga lu ta tsa vli ya nda gwad Hebru. ¹⁸ Ma tsa vli ya zlɛjfta hɛj ta Yesu ta udzu. Ka zlannavat hɛj ta sanlaha ma mnduha his guli tavata Yesu, ma takataka ka hɛj zlɛjamt Yesu. ¹⁹ Vindafwa vinda ta skwi ka fagata kuni ta ghɛja tsa udzu ya, ka Pilat. «Yesu mnda la Nazaret mghama la Yahuda,» ka lu vindafta. ²⁰ Nda ndgha la Yahuda ta dzaɛft tsa skwi vindaf lu ya, kabga ndusa nda luwa tsa vli zlɛjaf lu ta Yesu ya. Nda gwad Hebru, nda gwad Lateɛj, nda gwad Grek vivindafta lu ta tsa skwi ya. ²¹ «M vinda a ka kazlay: Mghama la Yahuda k'a wa. "I'i mghama la Yahuda" ka'a, ka ka m vindafta,» ka la mali ta ghɛja gwal dra skwi ɛja Lazglafta mataba la Yahuda nda Pilat. ²² «Skwi ghada i'i ta vindafta n, nda vinda,» ka Pilat zlghanaftawani ta hɛj.

²³ Tahula zlɛjfta la sludzi ta Yesu ta udzu, ka hlaft hɛj ta lguthani, ka daganapta fwad ta hɛj ta hɛj. Ka klaft hɛj ta dzampani ya gaf lu mantsa daga ta ghɛj dikw ta hadik kul had iri tida ya guli. ²⁴ «Ma kwahanap mu ta na dzampa na, vzamavza ta vindima ɛja ngha mndu dza'a zuta,» ka la sludzi mataba hahɛj hahɛj. Tsa skwi maga la sludzi ya n, magamaga hɛj manda skwi nda vinda ma defteri kazlay:

Ka daganaptá hɛj ta lgutha d,

ka vz hɛj ta vindima ta ghɛja dzampa* d k'a ya,

tsaya skwi maga la sludzi.

* 19:24 Ngha ta Zabura 22:19.

²⁵ Ndusa nda tsa vli zləɲaf lu ta Yesu ya, ka sladaktá i mani, nda mukumani ma mani, nda Mari markwa Klupas, nda Mari makwata luwa Magdala. ²⁶ Nghay Yesu ta mani, kə'a kə'a ná, wya tsa duhwal ta dʋu tsi ya ta sladu tavatani. Ka'a mantša: «Ma! Wya zwanja gha,» ka'a. ²⁷ «Wya ma ghal!» ka'a nda tsa duhwal ya guli. Daga ma tsa fitik ya, ka klaghatá tsa duhwal ya da taɲ.

Mtakwa Yesu

Mat 27:45-56, Mak 15:33-41, Luk 23:44-49

²⁸ Tahula tsa, manda snarɲta Yesu kazlay: Nda kda inda skwi tama kə'a, «ndala ta kuzlihata†!» ka'a, ɲa nzakwani manda ya nda vinda ma defteri. ²⁹ Tsaw ma tsa vli ya, mamu wuda ima inabi masmasa. Ka sli'aftá sana sludzi ka klaftá susu, ka tsughumamta ma tsa ima inabi masmasa ya, ka hbuɲta ta wa dafa, ka tsghadafta fuɲta ta wa wubisima Yesu. ³⁰ «Nda dza ghəɲa inda skwi tama,» ka Yesu tapanar tsi ta tsa ima inabi masmasa ya. Ka dzagatá tsi ta ghəɲ, ka sabə hafu mida.

Sliglatá Yesu

³¹ Badu luma madagala ɲa gi lamə da Sabat magakwa tsa skwi ya. Va a la mali mataba la Yahuda ta slanaghata Sabat ta tsa mnduha ya ta udzu wa. Tsa Sabat ya ná, sana mghama fitik ya. Ka sli'aftá həɲ ka laghwi da daway da Pilat ɲa balanaptá səlahə taɲ ɲa hligiɲtá həɲ ta udzu. ³² Ka lagha la sludzi da balanaptá səlahə tsa mnduha his zlanəna lu tavata Yesu ya. ³³ Ta lagha həɲ ta Yesu, kə'a ka həɲ ná, nda ghada mtatani. Ka zlanɲtá həɲ ta balanaptá səlahəni. ³⁴ Ka sliglanavatá sani ma tsa sludziha ya ma ɲwazliḅ nda gupani, ka gi mbəzagaptá us nda imi. ³⁵ Tsəna mndu ta vinda na skwiha ta maguta na ná, nda ngha tsatsi nda irani. Kahwathwata gwadani guli. Nda sna tsatsi kazlay: Kahwathwata ta mnə tsatsi kə'a. Mnay ta mnə tsi ná, kada zlgħafta kaghuni guli. ³⁶ Magamaga tsa skwiha ya mantša, ɲa nzakwani manda ya nda vinda ma defteri kazlay: Had ghudzifani dza'a ɓlanapta‡ lu dər turtuk wu kə'a ya. ³⁷ Ka lu vindafta ma sana vli guli ná, «dza'a nghanavangha həɲ ta tsa mndu sliglanava§ həɲ nda gupa ya» kə'a.

Paɗamtá Yesu

Mat 27:57-61, Mak 15:42-47, Luk 23:50-56

³⁸ Tahula tsa, mamu sana mnda la Arimate ta hgə lu ka Yusufu, ta nzakway ka duhwala Yesu makdekmakdek kabga zləɲa la Yahuda. Ka sli'aftá tsi ka laghwi dawaftá mbla Yesu da Pilatus. Ka zlanəɲtá Pilat ta tvi, ka lagha tsi klaghatá tsa mbla Yesu ya. ³⁹ Ka lagha Nikwademu, tsa mndu si ta lagha da slanaghata Yesu girvidik ya kay. Ka lagha tsi nda klatá laɓatá urdi ka hpuppu ta hgə lu ka Mir nda Alwes. ⁴⁰ Ka klaftá həɲ ta mbla Yesu, ka masanavatá rdi ka urdi, ka mbsamtá həɲ ma wupay manda ya snu la Yahuda ta magay ta padə həɲ ta mnda taɲ. ⁴¹ Tsaw ma tsa vli kəl lu ka zləɲafta ya, mamu sana gam. Ma tsa gam ya, mamu kulu ta ka lfid ta kul walaɲta lu ta paɗamtá mndu mida. ⁴² Ndusa nana, ka həɲ ka paɗamtá Yesu ma tsa klu ya, kabga tsaya fitik ta kəl la Yahuda ka paya vgha ɲa lami da Sabat.

20

Ta had Yesu ma kulu wa

Mat 28:1-8, Mak 16:1-8, Luk 24:1-12

¹ Wrək tgha gasərdək badu dəmas, ta kzau'kzau' a vli, ka lagha Mari makwa ta Magdala ta kulu. Kə'a kə'a ná, taɲwalaghutaɲwala lu ta klam ta wa tsa kulu ya. ² Ka sli'aftá tsi nda hwaya ka laghwi slanaghata i Simuɲ Piyer nda tsa sana duhwal ta dʋu Yesu ya. «Klapkla lu ta mbla Mghama mu ma kulu, sna a ɲni ta vli fam lu wu,» ka'a. ³ Ka sli'aftá i Piyer nda tsa sana duhwal ya, ka laghwi ta kulu. ⁴ Ka sli'aftá həɲ his his nda hwaya. Tsaw mal tsa sana duhwal ya ta hwaya ka Piyer, ka tiɲlaghutá tsi ta ɓhadaghata ta kulu. ⁵ ɓhadaghata ni má ɲa lamani, lamə a wa. Ka ɓukwatá tsi ka nghə dida. Kə'a kə'a ná,

† 19:28 Ngha ta Zabura 22:16, 69:22. ‡ 19:36 Ngha ta Sabi 12:46, Mbsak 9:12, Zabura 34:21. § 19:37 Ngha ta Zakari 12:10.

wupay yeya ksufa ta hadik. ⁶ Ka bhadaghatá Simuŋ Piyer nda hul nda hul, ka lamə tsi da tsa kulu ya. Kə'a kə'a ná, wupay yeya ksufa ta hadik, ⁷ nda tsa patak si wanam lu ta Yesu ma ghəŋ ya. Tsa patak ya ná, ma sana vli tsaya ŋusafa guli kawadaga nda tsa wupay ya a wa. ⁸ Ka lamə tsa duhwal si ta bhadaghata taŋtaŋ ya kay guli. Ka nghanatá tsatsi guli, ka zlghaftá tsi. ⁹ Tsaw si ta graf a həŋ ta skwi mna defteri kazlay: Dza'a sli'agapsli'a Yesu mataba gwal nda rwa kə'a wa. ¹⁰ Ka vraghutá tsa duhwalha his ya dzagha taŋ.

Maranŋta Yesu ta ghəŋani da Mari makwa ta Magdala

Mat 28:9-10, Mak 16:9-11

¹¹ Ka nzaghutá Mari ma bli ta wa tsa kulu ya ka taw. Ta taw tsi ta tsa taw ya ná, ta bukwatá tsi ka nghə da tsa kulu ya. ¹² Ka nghanŋtá tsi ta duhwalha Lazglafta his, ta nzaku ma tsa vla si fatá mbla Yesu ya. Sani nda tvə ghəŋ, sani nda tvə səla. ¹³ «Nya ta taw ka ní makwa na?» ka həŋ nda tsi. «Mghama dá ya klagha lu, sna a yu ta vli fam lu wu,» ka'a nda həŋ. ¹⁴ Ta mnə tsi ta tsaya, ka mbədavatá tsi. Ka nghanŋtá tsi ta sana mndu ta sladu hada. Tsatsaf a tsatsi kazlay: Yesu ya kə'a wa. ¹⁵ «Nya ta taw ka ní makwa na? Wa ta zbə ka na?» ka Yesu nda tsi. Na mndu nda na gam na ya ka tsatsi sizlay. «Mghama dá, ka si kagha ta klaghata, mnihamna ta vli fam ka, ka dza'a yu da klay» ka'a. ¹⁶ «Mari!» ka Yesu hganŋta, ka mbədavatá tsi. «Rabum» ka'a nda tsi. Manda mnay kazlay: Mnda taghadiftá skwi kə'a ya nda gwada Hebru. ¹⁷ «Ma ŋiha ka, ta laf a yu da Da dá karaku wu, la da mnay ŋa zwanama dá kazlay: Ta dza'a da Da dá ta nzakway ka Da ghuni yu, da Lazglafta ta nzakway ka Lazglafta ghuni ya yu guli,» ka Yesu nda tsi. ¹⁸ «Nda ngha yu ta Mgham Yesu,» ka Mari makwata Magdala sli'afta ka laghwi da mnay ŋa duhwalha. Ka rusu tsi ŋa taŋ ta skwi mnana tsi.

Maranŋta Yesu ta ghəŋani da duhwalhani

Mat 28:16-20, Mak 16:14-18, Luk 24:36-49

¹⁹ Gahawu badu va tsa dəmas ya, ka tskavatá tsa duhwalha ya ma həga. Ka ŋərzlaftá həŋ ta watgha kabga ta zləŋay həŋ ta la mali mataba la Yahuda. «Ka nza zdaku kawadaga nda kaghuni,» ka Yesu lami da taba taŋ. ²⁰ Mnatani mantsa ya, ka maranŋta tsi ta dzvuhani nda ŋwazliḃani ta həŋ. Ka rfu tsa duhwalha ya ta rfu nghanəŋ həŋ ta Mgham Yesu. ²¹ «Ka nza zdaku kawadaga nda kaghuni. Manda ya ghunaf Da ta i'i ya, mantsa ya ta ghuna i'i ta kaghuni guli,» ka Yesu nda həŋ guli. ²² Tahula mnatani ta tsaya, «tsu'uwawatsu'uwa ta Sulkum nda ghuḃa,» kə'a vusludanaghatá həŋ. ²³ «Gwal dza'a planata kuni ta dmakuha taŋ, dza'a planapla lu ta dmakuha taŋ. Gwal dza'a kwalaghuta kuni ta planatá dmakuha taŋ, had lu dza'a planatá dmakuha taŋ guli wa,» ka'a.

Maranŋta Yesu ta ghəŋani da Tuma

²⁴ Tsaw had Tuma ta nzakway ka mbuhwali tekwa mataba tsa duhwalha ya hada ta lagha Yesu wa. ²⁵ «Nda ngha ŋni ta Mghama mu Yesu,» ka tsa pɔakwa duhwalha ya nda tsi. «Ka ngha a yu ta mivida pusa ta dzvuhani, ka ksənŋta dá nda ndəfiŋa dá ta vla tsa pusaha ya, ksənŋha yu guli nda dzva dá ta ŋwazliḃani wu, had yu ta zlghafta dekdek wa,» ka Tuma nda həŋ.

²⁶ Tghas fitik tahula tsa, ka nzəglatá duhwalha Yesu ma həga, kawadaga Tuma nda həŋ badu tsa. Ka ŋərzlaftá həŋ ta watgha. Ka lamə Yesu da taba taŋ. «Ka nza zdaku kawadaga nda kaghuni,» ka'a nda həŋ. ²⁷ «Wya dzvuha dá ksənksa nda ndəfiŋa gha, wya ŋwazliḃa dá guli, ksənksa nda dzva gha, ka zlanŋta ka ta dga ghəŋ, ka zlghafta ka nda ŋuduf,» ka'a nda Tuma. ²⁸ «Kagha ta nzakway ka Mghama dá, kagha ta nzakway ka Lazglafta dá guli,» ka Tuma zlghanafawi. ²⁹ «Zlray gha ta zlghaftá tsa ba kabga nghanŋta gha ta i'i? Rfu da gwal ta zlghaftá i'i, kul nghanŋtá həŋ ta i'i,» ka Yesu nda tsi.

Kabgawu kəl lu ka vindafatá na defteri na?

³⁰ Ta traku mazəmzəm magəgla Yesu ta kəma duhwalhani kul vindaku ma na defteri na. ³¹ Nana vinda a lu na ná, vinda a vinda lu ŋa zlghafta ghuni kazlay: Yesu ná, Kristi

ya, Zwanja Lazglafta ya guli kə'a. Ka zlg hafzlg ha kuni ta tsatsi, dza'a mutsay kuni ta hafu nda ma tsatsi.

21

Maravta Yesu ta ghənjani da duhwalhani

¹ Tsəbakw fitik tahula tsa, ka marglavatá Yesu da duhwalhani ta wa drəfa Tiberyad. Wya kə'a maravata: ² Ta nzaku i Simuŋ Piyer nda Tuma ta hgə lu ka mbuhwali ya, nda Natanayel mnda luwa la Kana ta hadika Galili, nda zwana Zebedi, nda sanlaha ma duhwalhani his, ka skwa turtuk. ³ «Dza'a tuma klipa da yu,» ka Simuŋ Piyer nda həŋ. «Nda sli'a aŋni mista gha guli,» ka hahəŋ guli nda tsi. Ka sli'aftá həŋ ka laghwí, ka lamə həŋ da kwambalu. Kurzliŋ hana taŋ ndiri badu tsa, ksaf a həŋ ta klipi dər ka turtuk wa. ⁴ Tsadakwa vli gasərdək, ka lagha Yesu sladata ta wa tsa drəf ya. Tsəmaf a duhwalhani kazlay: Tsatsi ya kə'a wa. ⁵ «Mamu klipi ksaf kuni ri zwani?» ka Yesu nda həŋ. «Had wu,» ka həŋ nda tsi. ⁶ «Wudadawa kadəŋa ghuni ta slərpa kwambalu nda ga zeghwí ya, dza'a mutsay kuni,» ka'a nda həŋ. Ka wudadatá həŋ. Ka traptá həŋ ta tdagafta kabga ndəghatani nda klipi. ⁷ «Mgham Yesu ya tane, ka tsa duhwal ta dvu Yesu ya,» nda Piyer. Na tsa gi sŋaŋta Simuŋ Piyer kazlay: Mgham Yesu ya kə'a ya, ka favatá tsi ta lgutani kabga si sudŋsuda ka tuma klipi, ka vzadatá tsi ta vgha da drəf. ⁸ Ka vragaghutá tsa sanlaha ma tsa duhwalha ya ma kwambalu, nda tda tsa kadəŋ nda ndəghatani nda klipi ya. Si di'inghu a həŋ katakata wa. Ka mitir dərmaq yeya ri kaki nzakwa taŋ nda wa sgam. ⁹ Ta sli'agaptá həŋ ma kwambalu, kə'a ka həŋ ná, mamu tsatá vu hada nda klipi tida nda buradi. ¹⁰ «Kligiswakla ta tsa klipiha kasaf kuni ya,» ka Yesu nda həŋ. ¹¹ Ka lamə Simuŋ Piyer da kwambalu, ka tdagaptá tsi dzibil ta tsa kadəŋ nda ndəghatani nda klipi bərzləzla ya. Dərmaq nda hutaf mbsak hkən mida gwagwatani. Kulam nda va tsa nzakwani mantsa ya ná, ratsanap a ta tsa kadəŋ ya wa. ¹² «Sawa da za skwa zay!» ka Yesu nda həŋ. Had ya mataba tsa duhwalha ya ta walaŋta dawarŋta kazlay: Wa kagha na kə'a wu, kabga nda sna həŋ kazlay: Mgham Yesu ya kə'a. ¹³ Ka lagha Yesu klaftá tsa buradi ya, ka daganafatá həŋ, daganafha ta klipi ta həŋ guli. ¹⁴ Mahkəna maravata Yesu tsaya da duhwalhani manda sli'agaptani nda hafu mataba gwal nda rwa.

I Yesu nda Piyer

¹⁵ Tahula zuta taŋ ta skwa zay, ka Yesu mantsa: «Simuŋ zwanja Yuhwana! Dvuđva ka ta i'i, ka malaghutá ŋa nanaha na ra?» ka'a dawarŋta da Simuŋ Piyer. «Aŋi Mghama da, nda sna kagha kazlay: Ta dvey yu ta kagha kə'a,» ka'a zlg hanaftá wani. «Ka ngaha ka ta zwana tuwakha da,» ka Yesu nda tsi. ¹⁶ «Simuŋ zwanja Yuhwana! Dvuđva ka ta i'i?» ka Yesu nda tsi kamahis. «Aŋi Mghama da! Nda sna kagha kazlay: Ta dvey yu ta kagha» kə'a, ka Piyer nda tsi. «Ka ngaha ka ta tuwakha da,» ka Yesu nda tsi. ¹⁷ «Simuŋ zwanja Yuhwana! Ta dvey ka ta i'i?» ka'a nda tsi ka mahkən. Ka kuzlanafatá tsi ta Piyer ta ŋuduf na tsa daway Yesu ka mahkən kazlay: Ta dvey ka ta i'i ra kə'a ya. «Mghama da, nda sna kagha ta inda skwi, nda sna kagha guli kazlay: Ta dvey yu ta kagha kə'a,» ka'a nda tsi. «Ka ngaha ka ta tuwakha da,» ka Yesu nda tsi. ¹⁸ «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ma fitika nzakwa gha ka duhwal, kagha ka ghəŋa gha ta hba banava gha misti, ka dza'a gha da vli ta kumə ka. Ka hwaluhwala ka, dza'a pghapgha ka ta dzvuha gha ŋa nzdaghafta sana mndu ta banava gha, ka kla kagha da vli kul kumə ka ta dza'a,» ka'a. ¹⁹ Tsa gwadaha mnə tsi ya, tvi ka Piyer dza'a mtaku ŋa vla glaku ŋa Lazglafta ya mnə tsi. «Mbadá mista da,» ka'a nda tsi tahula tsa.

I Yesu nda sana duhwal ya dvu tsi

²⁰ Kə'a ka Piyer mbədavata ná, ta saghasa tsa duhwal dvu Yesu ya mista taŋ. Tsatsi tsa duhwal ta fadaghatá ghəŋ da ghuva Yesu, ma fitika nzata taŋ ka za skwa zay, ka daw tsi kazlay: Mghama da! Wa va na mndu dza'a skwaptá kagha na na? kə'a yeya. ²¹ «A ki na duhwal na tama Mghama da, nahgani dza'a slanaghatá tsatsi?» ka Simuŋ Piyer nda Yesu, ngəŋ tsi ta sagha tsa duhwal ya. ²² «Ka nzanza nda hafu ha ka vrakta da, ka yu nda tsi ní,

nu ta nghaghata mida na? Sli'a kagha mista da ɲa gha ba,» ka Yesu nda tsi. ²³ Ka tutá tsa gwaɗa ya mataba gwal zlgħay nda ɲuɗuf kazlay: Mtəta a tsa duhwal ya wu kə'a. Mtəta a wa a mna Yesu ɲa Piyer wa. Wya kə'a mnay: «Ka nzanza nda hafu ta vragatá yu, a ka ka yu nda tsi ní, nu ta nghaghata mida na» kə'a skwi mna tsi.

²⁴ Va na duhwal ta mna na gwaɗaha na ta vindafta. Nda sna mu guli kazlay: Kahwathwata gwaɗani kə'a.

Dzatá ghəɲa gwaɗa

²⁵ Nda ndəgha sanlaha ma skwiha magəgla Yesu. Ka má ka vivindaf vivinda lu ta indani ká lu katsi ná, graf a yu kazlay: Má dza'a ɲafɲa ghəɲa hadik ta tsa defteriha má dza'a vivindafta lu ya kə'a wa.

Slna gwal ghunay

¹ Ari Ijërma da Tawfilus,

Ma tan̄taña deftera da ná, rusaghaf rusa yu ta inda skwi ya maga Yesu, nda skwi ya si ta tataghè tsi ña mnduha daga ma zlraftani, ² ha ka sagha ta fitik kəl lu ka klaghata ta luwa. Ma kdaku tsi ka ñlaghatá ta luwa na, vlan̄vla ta zlahuhani nda mbrakwa Sulkum nda ghuḅa ta mnduha ya zabap tsi ka gwal ghunay. ³ Tahula mtutani, ka marè tsi ta vgha ña tan̄ nda tvi kavghakavgha. Ta traku skwiha maran̄ tsi ta hēj ña granaftá hēj kazlay: Nda hafu yu kə'a. Fwadmbasak fitikani ta mamaran̄tá vgha ta hēj, ka mna gwada ta ghəña ga mghama Lazglafta. ⁴ «Yaha kuni zaghuta di'ij̄ nda Ursalima. Ka nzata kuni hada ka kzla skwi ya taghunaf Lazglafta ta imi ta sləməñ, manda ya sn̄ñ kuni ma wa da,» ka'a vlan̄ta zlahu ta hēj ma sana fitik ta zə hēj ta skwa zay. ⁵ «Nda imi si ta maga Yuhwana ta batem. Ma fitik kwitikw, kaghuni ná, dza'a magaghunafmaga lu ta batem nda Sulkum nda ghuḅa,» ka'a nda hēj.

⁶ «Mghama da, ma na fitik na dza'a sladanafta ka ta ga mghama la Isra'ila ra?» ka tsa gwal ghunay ta tskavata tavatani ya dawanta da tsi.

⁷ «Nghaghunan̄ a sn̄ñta ka ta wati luwa, nda ya ka ta wati fitik tsafta Da ta ga mgham ya ta nghanata wa. ⁸ Kaghuni, dza'a mutsay kuni ta mbraku sarə Sulkum nda ghuḅa ta ghəña ghuni. Ña nzakwa ghuni ka masləm̄tsəka da ma luwa Ursalima, nda ya ta hadika Zudiya, nda ya ta hadika Samari, nda ya ta kdavakta ghəña hadik demdem,» ka Yesu nda hēj. ⁹ Tahula mnata Yesu ta tsa gwadaha ya, ka kapə tsi ta vgha, ka zaghuta ta luwa, ta nghaynghay hahēj demdem, ka zamtá tsi ma ghwayak ta wa ira tan̄. ¹⁰ Ta tsa fitika pghata tan̄ ta iri ka ngha sli'ani ta luwa ya, gi ka zlagaptá sana mnduha his tavata hēj nda sudata lguta ñusliñ ta vgha tan̄. ¹¹ Ka hēj nda hēj mant̄sa: «Mnduha la Galili, kabgawu ta kəl kuni ka pgha iri ta luwa na? Tsa Yesu klap lu mataba ghuni, ka klaghata ta luwa ya ná, dza'a vragavra manda va tsa nghay nghə kuni ta sli'ani ta luwa ya,» ka hēj.

¹² Ka sli'aftá tsa gwal ghunay ya ta ghwá ta hgə lu ka Ghwá Zaytuñ ya, ka vraghuta da luwa Ursalima. Tsa ghwá ya ná, ndusa nzakwani nda Ursalima. Minti hkən̄mbasak ta magata lu ta mbaḁa manda sli'afta hada. ¹³ Bhadaghata tan̄ da Ursalima, ka ñlaghatá hēj da sana dzuguvi banagha lu ta ghəña sana həga, ma vli sunə hēj ta tska vgha. Wya tsa hahēj ya: I Piyer, nda Yuhwana, nda Yakubu, nda Andre, nda Filip, nda Tuma, nda Bartelemi, nda Mata, nda Yakubu zwan̄a Alfe, nda Simuñ mnda zlu'a ghwa, nda Yuda zwan̄a Yakubu, na hēj. ¹⁴ Hahēj demdem, ta tskay hēj ta vgha inda fitik ña maga du'a. Kawadaga hēj nda sanlaha ma mi'aha, nda i Mari mani ma Yesu, nda zwanamani ma Yesu tani.

¹⁵ Badu sana fitik, ma tsa fitik ta tskə hēj ta vgha ya, ka tskavatá gwal zlgħay nda ñuduf ta magay hēj ta dərmək nda hisamsak. Ka Piyer sli'avata mataba tan̄ mant̄sa: ¹⁶ «Zwanama da, nda ra ka magakwa skwi ya mna Sulkum nda ghuḅa ma defteri nda ma wa Dawuda ta ghəña Zudas, ta nuta ka mnda kla kəma ña mnduha ya ta ksaf̄tá Yesu ya. ¹⁷ Si tekw tsatsi mataba amu, si mamu slnani mataba va tsa slna ta magə amu ya guli. ¹⁸ Nda tsa tsemi plana lu ma vəl dzatani ta mndu ya, ka skwata tsi ta vwah. Ka dədagatá tsi nda ga ma ghəñghəñ ka pslutá huḁani pḁah. Mbəlabəḁ, ka harani saghwi ta daḁi. ¹⁹ Ka snanaghatá tsi ta inda mnduha ma Ursalima, kəl hēj ka tsanaftá hgu ta tsa vwah ya nda gwada tan̄ ka "Hakəldama," manda mnay kazlay: Vwaha nasa kə'a ya.

²⁰ Wya skwi ta dzan̄ə lu ma deftera Zabura:

“Dza'a nuna həgani ka kufik,
had̄ mndu dza'a nzamta mida wa.”
Ka'a guli na:

“Sana mndu dza'a klafta slnani* kə'a,” na skwi nda vinda ma defteri.†

* 1:20 Ngha ta Zabura 69:26 nda 109:8. † 1:20 Ngha ta Zabura 69:26, 118:8.

²¹⁻²² Tsaya tama, dina ka sganaghatá sana mndu tavata amu, ña nzakway ka maslæmtsæka sli'agapta ya sli'agap Mghama mu Yesu. Tsa mndu ya ná, nda nza ka tsi ka mndu ya si ta gdata ta dza'a mista mu ta inda hadikha ya ranaf mu kawadaga nda Mghama mu Yesu, zlafta ta fitika maganafta Yuhwana ta batem, ha ka sagha ta fitik kæl lu ka klægadamaghuta ka laghu ta luwa,» ka'a.

²³ Mantsa tama, ka pghatá lu ta mnduha his. Tsa mnduha ya ná, i Yusufu ta hgø lu ka Barsaba, ta hgay lu guli ka Yustus, nda Matiyas høn. ²⁴ Ka ndøbø høn ta dzvu, ka høn mantsa: «Mghama da, nda sna kagha ta ñudufa inda mnduha. Marañnamara ta ya zbp kagha mataba na mnduha his na, ²⁵ ña maga slna mnda ghunay ta nzakway ka vla Zudas, ta zlanavata ka laghu da ksa tvi ya kumañ tsi ya,» ka høn. ²⁶ Ka vzø høn ta vindima. Ka kluta vindima ta Matiyas. Ka gwafta tsi ta vgha kawadaga nda tsa gwal ghunay ghwanjpdø nden ya.

2

Saha Sulkum nda ghuba

¹ Ta sagha fitika Pentekwat ná, nda tska vgha inda gwal ña ghunay tets ma vlaka turtuk. ² Gi ka saha skwi ta luwa manda ghudzaga falak ta vyaku dididida ya, ka ndøghamtá vgha ma tsa høgä nzamø høn ya. ³ Ka zlagaptá skwi manda ghanika vu, ka dagavapta, ka nzanazfta ta ghønja tañ turtuk turtuk. ⁴ Ka ndaghaftá høn demdem nda Sulkum nda ghuba. Ka gi gwadø høn ta gwadä nda sanlaha ma gwadaha manda ya vlay Sulkum ta høn ña gwaday.

⁵ Tsaw ma Ursalima ma tsa fitik ya ná, ta nzaku gwal ta ndi'amta ma dina la Yahuda ta sli'akta ta inda hadikha ta ghønja hadik. ⁶ Snañta tañ ta ghudzaga tsa skwi ya, ka sli'adaghatá høn ñerbisl, ka ndørmim høn katakata, kabga inda tañ ta sna skwi ta gwadø gwal zlg hay nda ñuduf nda gwadä tañ ya ta gwadø høn. ⁷ Ka ndørmim høn nda ndørmima ka nutá manda rgha. Ka høn mantsa: «Inda na mnduha ta gwadä na gwadä na ná, la Galili a høn kay ra? ⁸ Wa kə'a magaku ta kæl inda amu ka snañtá skwi ta gwadø høn nda vørdä ña mu ma gwadä ba? ⁹ Wana mataba mu ná, mamu gwal ta sli'akta ta hadika Partes, nda ya ta hadika Medi, nda ya ta hadika Elam. Mamu gwal ta sli'akta ta hadika Mezaputami, nda hadika Zudiya, nda Kapadwas, nda Puñ, nda hadika Asiya tani. ¹⁰ Mamu gwal ta hadika Frizi, nda Pamfali, nda Masar, nda gwal ta wanaftá Sireñ, nda Libiya tani. Mamu gwal ta sli'afta daga ta hadika Ruma guli. ¹¹ Mamu gwal ta hadika Kret nda Arabi. Zivra la Yahuda sanlaha. Dina la Yahuda ta nanaftá sanlaha. Nda inda tsa gwadaha mu kavghakavgha ya ta sna mu ta skwi ta mnø høn ta ghønja glakwa slna Lazglafta ta magata,» ka høn. ¹² Ka ndørmim høn katakata, snøgla a høn ta skwi ña magay wa. «Nu mndøra nana ma skwi manda na na?» ka høn mataba tañ. ¹³ «Nda ghuya høn,» ka sanlaha ka ghubasa høn.

Mna gwadä Piyer

¹⁴ Ka sli'aftá Piyer kawadaga nda tsa gwal ghwanjpdø nden ya, ka klanñtá tsi ta lwi. Ka'a nda høn mantsa: «Kaghuni la Yahuda, nda inda kaghuni ta nzakway ma Ursalima! Fawa slømøn ka sna skwi dza'a mnaghunata yu, ka sna kuni dina ta skwi ta magaku. ¹⁵ Na mnduha na ná, ghuya a høn manda tsa ta grø kuni ya wu, kabga ta ka vzlazlañ vli. ¹⁶ Gwadä anabi Yuwel ta mnata ya kay nana ta magaku ndanana: Wya ka'a mnata:

¹⁷ «Ma kdavakta fitik ná, wya skwi dza'a magaku, ka Lazglafta:

Dza'a pghadapgha yu ta Sulkuma da ta ghønja inda mnda sæla,

ñä nuta zwana zgwana ghuni

nda kwagha ghuni ka anabiha.

Ka mazømezø dza'a gwadä yu ta gwadä

ñä duhwalha ghuni.

Nda ma suni dza'a gwadä yu ta gwadä

ñä la halata mnduha ghuni.

¹⁸ Mantsa ya nzakwani,

dza'a pghadapgha yu ta Sulkuma da
ta ghərja kwalvaha da ka zgwana
nda la ka mi'aha tani.

Ma tsa fitik ya,

dza'a nzakway həj ka la anabi.

¹⁹ Dza'a magay yu ta skwa mandərmimi

ma ghuvanata luwa,

nda njizla mazəzməzəma ta hadik.

Dza'a mamu us,

dza'a mamu vu nda dukwakwa dij,

²⁰ tdiik dza'a mbədavafta fitik.

Ma kdaku fitik dagala ta nzakway ka fitika

Mgham Yesu ka sagha,

ghəw manda us dza'a mbədavafta tili.

²¹ Mantsa tama,

inda mndu ta hga hga Mgham Yesu

nda fatá ghəj tida ná,

dza'a mbaku*,”» ka'a.

²² «Mnduha la Isra'ila, snawa ta skwi dza'a mnaghunata yu: Yesu mnda la Nazaret na tsa mndu maraghunəj Lazglafta ta ga Mghamani, ma magayni ta mandərmimi, nda njizla mazəzməzəma kavghakavgha mataba ghuni, manda va ya snəj vərda kaghuni ya.

²³ Vlaghunavla lu ta tsa mndu ya ma dzva ghuni. Nda sna Lazglafta manda va tsaya dza'a nzakwa tsi kə'a, ta kuratá tsi. Ka zləjəftá kuni ta Yesu. Ma zləjəfta ghuni nda ma dzva gwal kul zləjə Lazglafta. ²⁴ Ka sli'aganaptá Lazglafta, ka kliginjta ma ghuya danwa mtaku, kabga had mbrakwa mtaku nja njanata wa. ²⁵ Wya ka Dawuda mnuta ta ghəjani:

“Ta nghay yu ta Mgham inda fitik ta kəma da, ta nzaku nda ga zəghwa da.

²⁶ Tsaya ta ghunanəftá njudufa da,

kəl yu ka fa laha rfu.

Dər má nda nza yu ka mndu dza'a mtaku ná,

dza'a mbi'ay yu ta vgha nda fatá ghəj,

²⁷ kabga zlanata a ka ta hafa da ma vla gwal nda rwa wu,

zlanja a ka ta i'i ta nzakway ka njərma mnda gha nja rwuta ma kulu wu,

²⁸ kagha ta marihatá tva hafu.

Dza'a ndəghidifndəgha ka nda rfu

ma nzakwa gha tavata i'i†”» kə'a, ka'a.

²⁹ Ka Piyer sganaghata mantsa: «Zwanama da, mutsafmutsa yu ta na fitik na nja mnaghunata tsidid ta gwada ta dzidza mu Dawuda. Tsatsi ná, mtumta ka padamta lu. Ta teke'a kulani dər gitana. ³⁰ Tsatsi ná, anabi ya. Nda sna guli kazlay: Dzrafdzra Lazglafta ta wi nda tsatsi nda wadanata kazlay:

Dza'a fafa ta sana mndu mataba zivrani

ta palaka ga mgham manda nzakwa tsatsi‡ ya kə'a.

³¹ «Ka tsatsaftá Dawuda ta skwi dza'a magaku. Tsaya kəl tsi ka mna gwada ta ghəjə sli'agapta Kristi kazlay:

Zlana a lu ma vla nzakwa gwal nda rwa wu,

rwu a slu'uvghani ma kulu wu§ kə'a ya.

³² «Tsa Yesu gwadə yu ya ná, Lazglafta ta sli'aganapta ma mtaku. Nda nza anji demdem ka masləmtsəkani. ³³ Ka kapanəftá Lazglafta ka nzanata nda ga zəghwani. Ka zlgħafta tsi da Da ta tsa Sulkum nda ghuḅa tamaf lu ta imi ta zləməj ya, ka pghəjnaghata tsi. Tsaya skwi ta nghə kuni nda ya ta snə kuni ndanana ya. ³⁴ Dawuda ka ghəjani a ta lafi ta luwa mndani wa. Tsaw wya skwi mna tsi:

“Ka Mgham Lazglafta nda Mghama da ná,

* 2:21 Yuwel 3:1-5. † 2:28 Ngha ta Zabura 16:8-11. ‡ 2:30 Ngha ta Zabura 132:11. § 2:31 Ngha ta Zabura 16:10.

sawi nzata nda ga zeghwa da,
³⁵ ha ka nanafta da ta ghumaha gha
 ka skwa ta dinlay sɛla gha,* ” ka’a.

³⁶ «Ka snarɛsna la Isra’ila kahwathwata kazlay, tsa Yesu dalaf kuni ta udzu ya kay ná, tsatsi fa Lazglafta ka Mgham, ka Kristi kɛ’a guli,» ka’a.

Sgavaghata mnduha Kristi ka dambu’ hkɛn

³⁷ Na snarɛta tsa mnduha ya ta tsa gwadaha gwada Piyer ya ná, ka kɛnanaftá tsi ta hɛj. «Zwanama, nu ka ɛni dza’a magay tama?» ka hɛj nda i Piyer nda sanlaha ma gwal ghunay. ³⁸ Ka Piyer nda hɛj mantsa: «Mbɛdanafwambɛda ta tva nzakwa ghuni, ka magafta inda kaghuni ta batem ma hga Yesu Kristi, ɛa plighunista Lazglafta ta dmakuha ghuni, ɛa vlaghunatani ta Sulkum nda ghuba. ³⁹ Tsa ta ta imi ta slɛmɛj taghunaf Lazglafta ya ná, ɛa kaghuni nda zwana ghuni, nda gwal di’iɛdi’iɛj, nda ndɛghata mbsaka gwal dza’a hagakta Mgham Lazglafta tani ya,» ka’a.

⁴⁰ Ndadá a sanlaha ma gwadaha manarɛ Piyer, ka vla hidaku nda mbraku ɛa tarɛ wa. «Tsu’afwatsu’a ta mbaku ka sli’apta kuni mataba gwal nda zadá,» ka’a nda hɛj.

⁴¹ Nda ndɛgha gwal ta zlglaftá tsa gwada Piyer badu tsa ya. Ka maganaftá lu ta batem ta hɛj. Tsa mnduha ta sgavaghata ta ghɛja gwal zlglay nda ɛuduf badu tsaya ná, ta magay hɛj ta dambu’ hkɛn.

Nzakwa gwal zlglay nda ɛuduf

⁴² Inda tsa mnduha ya ná, ta gdata ta ɛavata ka sna skwi ta taghɛ gwal ghunay hɛj. Ta ɛavara hɛj ka guya vgha nda zwanama. Ta ɛavara hɛj guli ka guya ghɛj ta ghɛja skwa zay†, nda ya ma vla maga du’a. ⁴³ Ka zlɛj inda mnduha ta zlɛj, kabga nda ndɛgha mandɛrmimi nda mazɛmzɛmha ta magata Lazglafta nda ma gwal ghunay. ⁴⁴ Inda gwal zlglay nda ɛuduf ná, tets ka skwa turtuk guya ta ghɛja tarɛ. Inda skwa tarɛ guli ná, ka skwa turtuk ta dguvusta hɛj ta vgha tarɛ. ⁴⁵ Ta dzawap dzawa hɛj ta skwiha tarɛ ɛa daguvusta tarɛ ta tɛdani, tab ta darɛwa dɛr wa mataba tarɛ. ⁴⁶ Inda fitik hɛj ta tskavata ma hɛga Lazglafta. Ka skwa turtuk ta nzata hɛj ka za skwa zay ma watgha tarɛ. Nda rfu nda rfu, nda ɛuduf turtuk ta za hɛj. ⁴⁷ Ta zlɛzlvay hɛj ta Lazglafta, ta mamay inda mnduha ta hɛj. Inda fitik Mgham Lazglafta ta sganaghatá gwal ta mbanafata tsi ta ghɛja ghuba tarɛ.

3

Mbanafata sana mndu nda raghwa sɛlani

¹ Ma sana fitik, ka sli’aftá i Piyer nda Yuhwana ka dza’a da hɛga Lazglafta da maga du’a ta nzemndi hkɛn ta fitik hawu. ² Ndusa nda watgha tsa hɛga Lazglafta ta hgɛ lu ka «watgha dina» ya, mamu sana mndu nda raghwa daga yagata, ta nzaku hada. Inda fitik lu ta tsukwadaghata ka nzanata hada, ɛa gatá skwi da gwal ta lami da tsa hɛga Lazglafta ya. ³ Ka nghanɛta tsi ta i Piyer nda Yuhwana ta lami da tsa hɛga ya. Ka gatɛ tsi ta skwi da hɛj. ⁴ «Ngha ta aɛni!» Ka i Piyer nda Yuhwana pghafta iri tida. ⁵ Ka nzatá tsi ka ngha hɛj, dza’a mutsay yu kasi’i ta skwi da hɛj, ka’a ma ghɛjani. ⁶ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Dɛr tɛdi, dɛr dasu, had’da i’i wa. Skwi ta nzakway da i’i ná, tsaya dza’a vlaghata yu. Nda hga Yesu Kristi mnda la Nazaret, sli’afslia’ gha, ka mbadá ka ta mbadá!» ⁷ Ka’a ka ksafata ta dzva zeghwi, ka sli’anafata. Gi hadahada, mutsafa sɛla tsa mndu ya tsa ta mbraku. ⁸ Gi vduki, sli’aftani tsa ka sladata. Ka mbadɛ tsi ta mbadá. Ka lamɛ hɛj kawadaga da hɛga Lazglafta, ka dza’a tsatsi nda vavalaku, nda zlɛzlvay Lazglafta. ⁹ Inda mndu ná, nda ngha ta mbadayni ta mbadá, ka dza’a nda zlɛzlvay Lazglafta. ¹⁰ Tsɛmafta tarɛ kazlay: Tsa mndu ta gdata ta nzaku ka gatá skwi tawa tsa watgha hɛga Lazglafta ta nzakway dina yeya kɛ’a, ka hluta zlɛj ta hɛj, ka ndɛrmim hɛj nda ndɛrmima ta skwi ta slata nda tsa mndu ya.

Piyer ta mna gwada ma hɛga Lazglafta

* 2:35 Ngha ta Zabura 110:1. † 2:42 Ngha ta Lukwa 22:19.

¹¹ Tsaw tsa mndu mbanaf lu ya ná, lavaghu a tsatsi tavata i Piyer nda Yuhwana wa. Ka gazladaghata inda mnduha wanafta hēj ma rmak, ta hgə lu ka «Rmaka Salumur.» Ka ndərmim hēj nda ndərmima demdem. ¹² Na nghay Piyer ta tsaya, ka'a nda tsa mnduha ta tskadaghatá vgha ya mantša: «Ari wa la Isra'ila, kabgawu ta kəl kuni ka ndərmima mbatá na mndu na mandana na? Kabgawu ta kəl kuni ka vu'a aņni, manda skwi aņni ta mbanaftá na mndu na nda mbrakwa ęni? Ndi'a ta vgha ęni nda Lazglafta ta mbanaftá na mndu na ra? ¹³ Tsaya a wa. Lazglafta i Abraham, nda Izak, nda Yakubu, nda dzidziha mu ta maraņta glakwa vu'ani Yesu Kristi, ya klaf kaghuni ka ghəņa ghuni ka mblanaftá gwal dagaladagala yeya ma mnay Pilat kazlay: Zliņwa na mndu na kə'a ya. ¹⁴ Kaghuni, vziņvza kuni ta mndu ya nda ghuḅa, mndu ya tdukwa, ka laghu kuni dawaftá zlighunista mndu ya ta pslatá mnduha. ¹⁵ Ka dzatá kuni ta mndu ya nda hafu da tsi. Tahula dzata ghuni, ka sli'aganaptá Lazglafta mataba gwal nda rwa. Ma tsa sli'agapta sli'agap tsi ya ná, nda nza aņni ka masləmtsəkani. ¹⁶ Ma fatá ghəņa ęni ta Yesu, kəl mbrakwa tsa Yesu ya ka sli'anaftá na mndu ta nghə kuni snaņ kuni ta sladu na. Mantša, ma fatá ghəņ ta Yesu kəl na mndu na ka mutsafta mbaku guzlindiliņ, manda ya ta nghə kuni demdem ya.

¹⁷ «Tsaw tama zwanama, tsa skwi magana kaghuni ta Yesu kawadaga nda gwal dagaladagala ya ná, nda kwala ghuni kul snaņta magata kuni. ¹⁸ Mantša ya dzanaghata Lazglafta ta ghəņa skwi ya mna tsi manda ghalya nda ma wa inda la anabi kazlay: Dza'a ghuyay Kristi ta daņwa kə'a. ¹⁹ Mbədanafwa nzakwa ghuni, ka mbədavata kuni tvə Lazglafta, ka plighunista tsi ta dmakwa ghuni. ²⁰ Mantša ya dza'a kəl Lazglafta ka vlaghunatá fitika hlaptá hafu, ęa ghunəgaghunatani ta Yesu, ta nzakway ka Kristi zbaghunap tsi daga manda ghalya ya. ²¹ Ndanana karaku, nda ra nzaghuta Yesu Kristi ta luwa ka kzla mbədavafata inda skwi manda ya ghada Lazglafta ta mnata daga manda ghalya nda ma wa la anabi nda ghuḅa. ²² Ka Musa na: "Dza'a ghunəgaghuna ghuna Lazglafta ghuni ta anabi manda i'i, mataba zivra ghuni dza'a sabi tsi, ęa snaņ ghuni ta inda skwi dza'a tsi mnaghunata. ²³ Inda mndu dza'a kwal kul sna gwada tsa anabi ya, dza'a ghzlap ghzla lu mataba mnduha Lazglafta, dza'a dzadza lu* guli," ka'a. ²⁴ Kahwathwata ná, mnaņnamna inda la anabi, zraftani ta Samuyel, ha ka sabi ta sanlaha ta zlagapta tahula tsatsi, ta gwada ta na fitika amu gitana na. ²⁵ Ka ęa ghuni taghunafata Lazglafta ta imi ta sləməņ nda ma wa la anabi. Ka ęaghuni dzrafta Lazglafta ta wi nda dzidza mu Abraham kazlay: Dza'a tfanaghatfa yu ta wi ta inda mndəra mnduha nda ma zivra gha† kə'a ya. ²⁶ Tsaya kəl Lazglafta ka maraghunaņta kaghuni ta kwalvani karaku, ma ghunagaghatani da kaghuni ęa tfaghunaghatawi, ka mbədaghunafata ęa zlaņta ghwadaka skwi ta magə kuni,» ka Piyer.

4

¹ Tata gwada i Piyer nda mnduha, nda sli'adaghata la mali ta ghəņa gwal dra skwi ęa Lazglafta, nda gwal ta ngha həga Lazglafta, nda la Sadukiya. ² Ta kuzlaņta ta ęudufa taņ tsa skwi ta taghə i Piyer nda Yuhwana ęa mnduha kazlay: Sli'agapsli'a Yesu ma mtaku, manda tsaya dza'a sli'agapta mnduha guli ma mtaku kə'a ya. ³ Ka hlaftá hēj ta i Piyer, ka pghamta ma gamak ęa hanay hada, kabga nda kuza vli. ⁴ Tsaw mataba tsa gwal ta snaņta tsa gwada gwal ghunay ya, nda ndəgha hēj ta zlglafta. Ta magay mbsaka taņ ta dəmbu' hutaf.

⁵ Gamahtsimani, ka tskavata gwal dagaladagala mataba la Yahuda, nda la galata mndu, nda gwal ta tagha zlahu ęa mnduha ma luwa Ursalima. ⁶ Mataba taņ, hada i Hana, ta nzakway ka mali ta ghəņa gwal dra skwi ęa Lazglafta, nda Kayifa, nda Yuhwana, nda Alegzandra, nda inda hamata mndəra gwal ta dra skwi ęa Lazglafta. ⁷ Ka hlagaptá hēj ta i Piyer nda Yuhwana ma gamak ka hladaghata ta kəma taņ. Ka hēj mantša: «Nda mbrakwa wa, nda hga wa, magata kuni ta tsa skwi ya na?» ka hēj dawāņta. ⁸ Piyer ya tani, nda ndəgha tsatsi nda Sulkum nda ghuḅa. Ka'a nda hēj mantša: «Ari wa gwal dagaladagala ta ghəņa mnduha, nda la galata mndu! ⁹ Wana gita, ta daway lu da aņni ta ghəņa skwi dina

* 3:23 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 18:15, 18-19. † 3:25 Ngha ta Zrafta 22:18, 26:4.

magana ηni ta mndu si nda raghwa. Ta daway lu da aηni ka waka ya mndu ya magay kəl tsi ka mbafta. ¹⁰ Mantsa nzakwani, dīna ka snaghunamta, mantsa ya ηa inda la Isra'ila guli. Na mndu ta sladu ta kəma ghuni na ná, nda mbrakwa hga Yesu Kristi, mnda la Nazaret, ya dza kuni ta udza zləηay, ka sli'aganaptá Lazglafta ma mtaku ya, mbafta tsi.

¹¹ Ta tsa Yesu ta mnə defteri kazlay:

Pala ya wudidiη kaghuni gwal ba həga

ta nzakway ka palaka tughwa həga* kə'a ya.

¹² Ma tsatsi ta mutsakwa hafu, kabga had' sana mndu ta ghəηa tsatsi vlagá Lazglafta ta ghəηa hadik tender ηa mba amu wu,» ka'a.

¹³ Ka ndərmim tsa gwal dagaladagala ta tskavata ya ta tatá us ta ira i Piyer nda Yuhwana. Ka nghə həη guli ná, má si ka gratá mndu həη, dzaηa a dzaηa taη wa. Gwal tani ta dza'a mista Yesu ya ka hahəη ta gray. ¹⁴ Ta nghə həη guli ná, wya tsa mndu nda mba ya ta sladu ta kəma taη, had' sana skwi laviη həη ta mbəday wa. ¹⁵ Ka ghunigiηtá həη dzibil ta i Piyer nda Yuhwana ma tsa həga dzra gwada ya, ka nzatá hahəη hahəη ka dzra gwada ta ghəηa taη. ¹⁶ Ka həη mantsa: «Waka mu dza'a magay nda na mnduha na na? Wana nda sna inda mnduha ma Ursalima kahwathwata kazlay: Hahəη ta magatá tsa mazənzəm ya kə'a, laviη a amu ta waday guli wa. ¹⁷ Kada kwala na skwi na ta tuta katakata da mnduha ná, dvanaghamadva ta həη, yaha həη walglanηa gwada ta tsa Yesu ya dər ηa wa,» ka həη.

¹⁸ Ka hgəgladamtá həη ta i Piyer, ka davanaghata həη. Ka həη mantsa: «Yaha kuni walglanηa gwadaηtá gwada ta Yesu, dər ka tagha skwi ηa mnduha nda hgani,» ka həη nda həη. ¹⁹ Ama ka i Piyer nda Yuhwana mantsa: «Mal sna ηaghuni ka zlanηa ηa Lazglafta skwi ta raku re, ari mal sna ηa Lazglafta a na? Tsawa tsa kaghuni ka ghəηa ghuni ta gumani. ²⁰ Aηni ta ηni, laviη a aηni ta hafta wi kul had' ta gwada ta ghəηa skwi ya nghəη aηni nda ira ηni, nda ya snaη aηni nda sləməηa ηni wu,» ka həη. ²¹ Ka dvəglanaghatá tsa mnduha ya ta həη ka zliηtá həη, had' skwi mutsaf həη prək ka hamtá həη ta ghəηa skwi maga həη wa. ²² Tsa mndu mbanaf lu nda mazənzəm ya ná, ta malay imani ta fwad' mbsak.

Du'a gwal zlgħay nda ηuduf

²³ Tahula zliηtá i Piyer nda Yuhwana, ka sli'aftá həη ka laghu slanaghatá graha taη ma ghuβa taη. Ka rusanaftá həη ta inda skwi mnana la mali ta ghəηa gwal dra skwi ηa Lazglafta, nda la galata mndu, ta həη. ²⁴ Na snaηta tsahaya ta tsa skwi ya rusanaf lu ta həη ya, ka gwaftá həη ta wi ka maga du'a da Lazglafta. Ka həη mantsa: «Mghama da, kagha ta zlaganaptá luwa nda hadik, nda drəf, nda inda skwiha ma həη. ²⁵ Kagha ta gwadagapta nda mbrakwa Sulkum nda ghuβa, nda ma wa dzidza ηni Dawuda, vu'a gha kazlay:

“kabgawu ta kəl na mnduha na ka baruvtá vgha?

Kabgawu ta kəl həη ka ndandanaku ka bətbət?

²⁶ Hbafhba mghamha ta ghəηa hadik

ta vgha ηa vulu.

Guyafguya gwal nda mbra ta wi

ta ghəηa Mgham Lazglafta nda ya

ta ghəηa Mgham tfanagha tsi ta wi†” kə'a ya.

²⁷ Mantsa ya guli ná, guyaf guya i Hiridus nda Pwanəs Pilat ta wi ma na luwa na kawadaga nda sanlaha ma mndəra mnduha, nda la Isra'ila ta ghəηa kwalva gha ya nda ghuβa, ta nzakway ka Yesu, mndu ya tfanagha ka ta wi. ²⁸ Skwi ya kumaη ka, ghada ka ta fata nda mbrakwa gha maga həη. ²⁹ Ndanana Mghama da, ngha ka həη ta lma aηni ba. Vlaηvla ta mbraku ta vu'aha gha ηa mna gwada gha nda tatá us ta iri. ³⁰ Maraη mbrakwa gha, mbamba ta gwal kul dughwanaku, maga ta mazənzəmha, nda mandərmimi nda hga Yesu kwalva gha ya nda ghuβa,» ka həη. ³¹ Manda kdakwa taη ta ndəbatá tsa dzvu ya, ka

* 4:11 Ngha ta Zabura 118:22. † 4:26 Ngha ta Zabura 2:1-2.

ghudzavafá tsa vli tskava hən̄ ya. Ka ndəghaftá hən̄ demdem nda Sulkum nda ghuba, ka mnə hən̄ ta gwada Lazglafta nda tatá us ta iri.

Dəguvta gwal zlḡhay nda ɲuduf ta skwa taɲ

³²Inda tsa gwal zlḡhay nda ɲuduf ya, ka skwa turtuk ɲudufa taɲ, ka skwa turtuk ndana taɲ guli. Had̄ mndu ya ta mnay kazlay: ɲa da yeya kə'a wa. Tuts ka skwa turtuk skwa taɲ. ³³Nda kuzla nda kuzla ta gwada gwal ghunay ta gwada ta sli'agapta Mgham Yesu. Ka t̄fə Lazglafta ta wi ta ghəɲa taɲ demdem. ³⁴Mataba taɲ, had̄ ya ta p̄data skwa dzvu wa. Tsaw inda gwal nda vwah da hən̄, nda həga da hən̄ mataba taɲ ya ná, ta dzawij dzawa hən̄ ka hlaktá tseda skwi ya dzawij hən̄ ³⁵ka v̄laɲtá gwal ghunay. Mbaɗa lu ka dgay ɲa inda mndu taɓta skwi ya d̄vaɲ mndu ɲa maga slnani nda tsi. ³⁶Manda Yusufu, ta nzakway tekwa ka mnda la Levi, ya ya lu ma luwa Kiprus, tsanaf gwal ghunay ta hgani ka Barnabas, manda mnay kazlay, «zwaɲa ufa vgha» kə'a ya: ³⁷Ka skwaptá tsatsi ta ɲani vwah, ka klaktá tsedani ka v̄laɲtá gwal ghunay.

5

I Hananiya nda Safira

¹Mamu sana mndu guli ta hgə lu ka Hananiya nda markwa taɲ Safira. Ka skwaptá hahən̄ ta vwaha taɲ guli. ²Ka dzraftá hən̄ nda markwa taɲ, ka d̄fanaghutá tsa tseɗi ya, ka klaktá p̄fakwani, ka v̄laɲtá gwal ghunay. ³Ka Piyer nda tsi mant̄sa: «Ari Hananiya, kabgawu kəl ká ka zlanəɲtá ɲudufa gha ta halaway, ka tsakalanatá wi ta Sulkum nda ghuba, ka d̄fanaghutá tseda tsa vwah skwap ka ya na? ⁴Ta kul skwaptá ka ná, ka ɲa gha a nzakwani ra? Tahula skwapta gha guli, ka ɲa gha a tsedani guli ra? Waka ka kurata magatá skwi mandana na? ɲa mnduha a tsakalanata ka ta wi wu, ɲa Lazglafta,» ka'a. ⁵Na mnata lu ta tsa gwada ya, ka zləmbatá Hananiya, ka mtuta. Ka hlutá zləɲ ta inda gwal ta snəɲtá tsa skwi ya. ⁶Ka sli'aftá duhwalha, ka d̄ahamta, ka klaghata paɗamta.

⁷Tahula luta awa hkən̄ manda paɗamta, ka lamə markwa taɲ, sna a tsatsi ta skwi ta slata wa. ⁸Ka piyer nda tsi mant̄sa: «Ari makwana, mniha mna, mandana na tseda tsa vwah skwap kuni ya ra?» ka'a. «Aɲi, mant̄sa ya skwapta ɲni,» ka tsa marakw ya. ⁹Ka Piyer mant̄sa «Waka kaghuni dzrafta kawadaga ta dzəgha Sulkuma Mgham Lazglafta na? Wya tsa gwal ta paɗamtá zə'ala ghuni ya ta watgha, dza'a tsukwaghatá kagha guli,» ka'a. ¹⁰Gi hadahada, ka zləmbatá tsi ta kəma Piyer ka mtuta. Ta lamə tsa duhwalha ya ná, nda mta. Ka tsukwaghatá hən̄, ka laghwi da paɗamta tavata zə'ala taɲ. ¹¹Ka ksaf̄tá tsi ka zləɲ ta gwal zlḡhay nda ɲuduf, nda hamata sanlaha ta snəɲtá tsa skwi ya.

Mazəmzəmha kavghakavgha

¹²Nda ndəgha mazəmzəm nda mandərmimi maga gwal ghunay mataba mnduha. Snusna gwal zlḡhay nda ɲuduf ta tskavata kawadaga ma rmaka həga Lazglafta ta hgə lu ka rmaka Salumuɲ. ¹³Had̄ sana mndu ta guya vgha nda hən̄ wa. Kulam nda va tsa, ta ghubay lu ta hən̄. ¹⁴Ta sgaku nda sga ndəghata zgwana nda mi'aha ta zlḡha Mgham Yesu ta sgavaghata ta ghəɲa taɲ. ¹⁵Ta hlakhla lu ta gwal kul d̄ughwanaku, ka pghatá hən̄ ta wa tvi ta kativij nda ya ta pəta, ɲa lanaghata dər sulkuma Piyer yeya tsi ta sanlaha ma hən̄ ta labə tsi ta tvi. ¹⁶Nda ndəgha gwal ta gazlakta ma luwaha ta wanaftá Ursalima ta hlakta gwal kul d̄ughwanaku, nda gwal nda kasa da ghwadaka sulkum, ka mbambafta hən̄ demdem.

Giri ɲa gwal ghunay

¹⁷Mbaɗa mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda gwal tavatani, ta nzakway ka la Sadukiya, ka dra gwal ghunay. ¹⁸Ka sli'aftá hən̄ ka hlaftá gwal ghunay, ka pghamtá hən̄ ma gamak. ¹⁹Girvidik, ka gwaniɲtá duhwala Mgham Lazglafta ta watgha tsa gamak ya ka hligiɲtá gwal ghunay mida. ²⁰Ka'a nda hən̄ mant̄sa: «Lawala da həga Lazglafta ka mna kuni ta gwada ta ghəɲa tsa lfida hafu ya ɲa mnduha,» ka'a. ²¹Ka snatá tsa gwal ghunay

ya ta tsa gwada ya ka sli'aftá hən bit tgha ka laghwi da həga Lazglafta ka tagha skwi ɲa mnduha hada.

Ka tskavata i mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta nda gwal tavatani, nda la galata mndu mataba la Yahuda, ɲa dzra gwada. Ka ghunaftá hən ta mnduha ɲa dza'a hlagaptá tsa gwal ghunay ya kay, ma gamak. ²² Ta lagha tsa gwal ghunaf lu ya ná, kudatanj had hən ma tsa gamak ya wa. Ka vradaghata hən da mnay ɲa tanj. ²³ Ka hən mantsa: «Ta lagha aɲni kay ná, tđetsa nda ha watgha gamak manda va vlani, ta hada tsa gwal ta nghay ya guli ma vla tanj. Buts ka ɲni gunatá tgha ná, kudatanj, had mndu mida wu,» ka hən. ²⁴ Na snanɲta tanj ta tsa gwada ya ná, nda ndərkawa ka i mghama ngha həga Lazglafta nda la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nzata. Snəgla a hən ta skwi ɲa mnay wa. Ka hən mantsa: «Nu ta magaku nda tsa gwal ghunay ya,» ka hən dádawavusta. ²⁵ Tata tsa ndanə ya hən, ka sagha sana mndu da mnay ɲa tanj. Ka'a mantsa: «wa'a tsa mnduha si ham kuni ma gamak ya kay ma həga Lazglafta ta tagha skwi ɲa mnduha,» ka'a nda hən.

²⁶ Ka sli'afta tsa mali ta ghəɲa gwal ngha həga Lazglafta ya kawadaga nda sludzihani, ɲa hlakta hən. Ka mbraku mbrakwa a hlakta hən ta hən tama wu, kabga ta zləɲay hən ta zləzlərtsata mnduha ta hən. ²⁷ Hlakta tanj ta hən, ka hladaɲatá hən ta hən ta kəma tsa gwal dagaladagala ya. Ka mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta mantsa: ²⁸ «Lmaf a ɲni ta kaghuni ka taghəgəltá skwi ɲa mnduha nda hga tsa mndu ya kay ra? Wana ndanana, tiɲtá kuni ta tagha skwa ghuni ma luwa Ursalima. Ta kumay kuni ta vzaɲnamtá tɔɲ ma lwi ta gwada ta mtakwa tsa mndu ya,» ka'a nda hən. ²⁹ Ka i Piyer kawadaga nda sanlaha ma gwal ghunay nda tsi mantsa: «Mal sna gwada da Lazglafta ka ya da mnduha. ³⁰ Lazglafta dzidziha mu ta sli'aganaptá Yesu si dza kuni ma zləɲafta ghuni ta udzu ya. ³¹ Tsatsi kapanaf Lazglafta ka Mgham ka fata nda ga zeghwani, ka mnda mba mndu, ɲa vla tvi ɲa mnduha la Isra'ila ɲa mbədanaf ta tanj ta nzakwa tanj, ɲa mutsafta tanj ta platá dmakwa tanj. ³² Aɲni, kawadaga nda Sulkum nda ghuɔa, ya ta vlə Lazglafta ɲa gwal ta sna gwadani ya ná, masləmtsəka tsa skwi ya aɲni,» ka hən.

³³ Ka kuzlanaf tsi ta ɲuduf ta tsa gwal dagaladagala ya. Ta kumay hən má ta zadənatá tsa gwal ghunay ya. ³⁴ Ka sli'avata sana la Farisa mataba tskatá mndu, Gamaliyel hgani, mndu ta tagha zlahu ɲa mnduha ya, ta tsatsi ta fa mnduha ta iri. Ka'a mantsa: «Ka labla na mnduha na dzibil,» ka'a. ³⁵ Ka'a nda tsa tskata mnduha ya tama mantsa: «Mnduha la Isra'ila, dəswa ka kuni nda skwi dza'a kuni da magay ɲa na mnduha na. ³⁶ Di'ɲaghu a fitikani manda zlagapta sana mndu ta hgə lu ka Tewdas ta mnay kazlay: Had mndu taɔta i'i wu kə'a. Ta magay mnduha ta fwaɔ dərmək ta laghwi mistani. Ka dzatá lu ta tsatsi, ka gazlatá tsa gwal si ta dza'a mistani ya. Ta had lu tata gwada tida wa. ³⁷ Tahula tsa, ka zlagaptá sana mndu ta fitika vinda hga mnduha, Zudas mnda la Galili. Ka waghatá tsi ta ndəghata mnduha mistani. Ka dzatá lu ta tsatsi guli, ka gazlatá tsa gwal ta laghwi mistani ya. ³⁸ Skwi ya ta mnaghunata yu ndanana tama, ma magan kuni ta sana skwi nda na mnduha na. Ka tsa a nda tsa hən ta na skwi na katsi, mamu kdəvaktani. ³⁹ Ala, ka sagha da Lazglafta tsi katsi ná, laviɲta a kuni ta ləanata wa. Dəswa ka kuni nda lmu dza'a kuni lmay nda Lazglafta,» ka'a nda hən.

Ka snanatá tsa mnduha ya ta tsa gwadani ya. ⁴⁰ Ka hgəgladamtá hən ta tsa gwal ghunay ya da həga, ka dɔgaptá hən. «Yahayaha kuni walɲanɲta gwadənɲtá gwada nda hga Yesu,» ka hən nda i Piyer. ⁴¹ Ka sli'aftá tsahaya ka laghwi nda rfu, nda mnay kazlay: Nda ra kuni ka ghuya dənɲwa ta ghəɲa Yesu, ka Lazglafta nda aɲni, ka hən. ⁴² Inda fitik tama, zлана a hən ta tagha skwi ɲa mnduha, nda mna gwada ta ghəɲa Lfidá Gwada ta ghəɲa Yesu Kristi ma həga Lazglafta nda ya ma həga ga mnduha wa.

6

Zabaptá mnduha ndəfán ɲa katənɲtá gwal ghunay

¹ Ma tsa fitik ya, ta sgaku nda sga gwal ta zlghafta. Ka ɲad la Grek ta ghən ta ghəɲa la Hebru, kabga inda fitika dga skwa zay, ta zazanap zaza lu ta wadgaha tanj. ² Ka hgaftá tsa gwal ghwanɲpɔdə his ya ta inda gwal zlghay nda ɲuduf. Ka hən mantsa: «Ra a ka zlanata

aŋni ta mna gwada Lazglafta ka laghwi da dga skwa zay wa. ³ Tsaya tama zwanama, mal zabapta ghuni ta mnduha ndəfán mataba ghuni, gwal nda difil ma ghəŋa taŋ, ka zlanəŋta ŋni ta tsa slna ya ta həŋ. ⁴ Aŋni ya, ka dihavata ŋni ka maga du'a nda mna gwada Lazglafta,» ka həŋ. ⁵ Ka zdəganatá tsa gwada ya ta inda mnduha. Ka zabaptá həŋ ta i Atiyen, ta nzakway ka vərda mnda zlgəhay nda ŋuduf, nda ndəgha nda Sulkum nda ghuḅa ya guli, nda Filip, nda Prukur, nda Nikamur, nda Timan, nda Permenas, nda Nikwala mnda luwa Aŋtakiya si ta tsu'aftá dina la Yahuda ya. ⁶ Ka hlaktá həŋ ta həŋ maranəŋtá gwal ghunay. Ka maganaghatá tsaha ya guli ta du'a ta ghəŋa taŋ nda fanaghatá dzvu ta həŋ.

⁷ Ka sgavaghatá tuta gwada Lazglafta. Ka sgavaghatá gwal zlgəhay nda ŋuduf ma luwa Ursalima. Nda ndəgha gwal dra skwi ŋa Lazglafta katakata ta faftá ghəŋa taŋ ta Yesu guli.

Ksaftá Atiyen

⁸ Ka zdanəŋtá Lazglafta ta huḍi ta Atiyen, ka vlanəŋtá mbraku, ka magə tsi ta mazəməmha nda skwiha ka mandərmimi mataba mnduha. ⁹ Ka sli'avaftá sana mnduha, ka zlərdəwī nda Atiyen. Tsa mnduha ya ná, gwal ta nzakway ma həga tagha skwa la Yahuda həŋ. «Gwal hlap lu ma ga vu'a,» i la Sireŋ, nda la Alegzandri, nda la Silisi, nda la Asiya, həŋ. ¹⁰ Tsaw laviŋ a həŋ ta ŋrapta nda gwada wu, kabga vlanəŋvla Sulkum nda ghuḅa ta difil ta Atiyen. ¹¹ Ka baraftá həŋ ta sanlaha ma mnduha, ŋa mnay taŋ kazlay: Nda sna aŋni ta razayni ta i Musa nda Lazglafta kə'a. ¹² Mantsa ya, ka sli'anəftá həŋ ta ghəŋ ta dəmga nda la galata mndu, nda gwal tagha zlahu. Tahula tsa, ka valəftá həŋ ta Atiyen, ka ksaghatá da vla tska vgha taŋ. ¹³ Ka hlaftá həŋ ta tsakalawi. Ka həŋ mantsa: «Haḍ na mndu na ta zlanəŋtá raza həga Lazglafta mu nda ghuḅa, nda zlahu Musa tani wa. ¹⁴ Nda sna ŋni ta mnayni kazlay: Dza'a dzaḅiŋdzəḅa tsa Yesu mnda la Nazaret ya ta həga Lazglafta, ka mbəḍanaftá nzaku ya snu mu mida vlama Musa ya guli kə'a,» ka həŋ. ¹⁵ Ka pghaftá inda tsa gwal ma tsa həga ya ta iri ta Atiyen, ka nghan. Tata nghanghan həŋ, ka mbəḍavaftá kumani manda ŋa duhwala Lazglafta.

7

Rusay Atiyen ta gwada Lazglafta

¹ Ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda tsi mantsa: «Tsaw mantsa na skwi ta gwadə lu ta kaghan na rki na?» ka'a nda tsi. ² Ka Atiyen mantsa: «Zwanama da nda dadaha ḍa, maranəŋmara Lazglafta dagala ta ghəŋani ta dzidza mu Abraham ta tsa fitika nzakwani ta haḍika Mezaputami ya, ma kdə tsi ka laghwi da nzata ma luwa Harəŋ. ³ Ka'a nda tsi mantsa: “Zlanəŋla ta haḍika gha, nda la ghuni tani, ka dza'a ka ta haḍik ya dza'a maraghata yu*,” ka'a. ⁴ Mantsa ya, ka sli'aftá tsi ka zlanəŋtá haḍika Kaldiya ka laghwi da nzata ma luwa Harəŋ. Tahula mtatá dani ka sli'aftá tsi ka laghwi da nzata ma na haḍik ta nzaku kaghuni mida gitana na. ⁵ Ma tsa fitik ya, haḍ vli vlanəŋ Lazglafta ka ŋani dər ka kwitikw wa. Ama ka tanaftá Lazglafta ta imi ta sləməŋ kazlay: Dza'a vlaghavla yu ta na haḍik na, ŋa nzakwani ka ŋa gha, nda ya ŋa zivra gha tani kə'a. Ma tsa fitik ya, ta mutsaf a Abraham ta zwanəŋ karaku wa. ⁶ Ka'a nda tsi guli mantsa: “Dza'a laghula zivra gha da nzapta ta sana haḍik ma mayəm, ŋa dulay lu ta həŋ, ka ga vu'a ŋa taŋ hada ka vaku fwaḍ dərək. ⁷ I'i dza'a ganap ta iri ta tsa gwal ta dula həŋ ya guli. Tahula tsa, ŋa sli'afta taŋ ka saghwi da tsəlbu ma ghuvə ḍa ma na vli na†,” ka'a. ⁸ Ka dzraftá Lazglafta ta wi nda Abraham. Tsəŋtá fafaḍ, na ŋizla tsa dzratawi ya. Tsaya kəl Abraham ka tsanatá fafaḍa zwanəŋani Izak baḍu matghasa fitik manda yagata. Mantsa ya Isiyaku, ka tsanatá tsi ta ŋa Yakubu. Yakubu guli, ka datsanatá tsi ta ŋa zwanani ghwanəŋpḍə his, ta nzakway ka dzidziha mu ya.

⁹ «Ka drə dzidziha mu ta Yusufu, ka skwaptá həŋ. Ka klaghatá lu da ga vu'a ma luwa Masar. Nziya nza tsi, kawadaga Lazglafta nda tsi. ¹⁰ Ka klaptá tsi ma ḍəŋwani, ka vlanəŋtá difil ŋa gwada nda Fir'awna ta nzakway ka mghama Masar. Ka zdəganatá tsi ta tsa mgham

* 7:3 Ngha ta Zlrafta 12:1. † 7:7 Ngha ta Zlrafta 15:13-14 nda Sabi 3:12.

ya. Ka fatá mgham ka ñumna hadíka Masar, ka zwirani kə'a fata guli. ¹¹ Ka slatá maya ta inda hadíka Masar nda ya ta hadíka Kan'ana. Ghuyañ ghuya lu katakata. Ka traptá dzidzíha mu ta skwi ña zañta. ¹² Ka snañtá Yakubu kazlay, mamu skwa zay ta hadíka Masar kə'a. Ka ghunadaptá tsi ta dzidzíha mu nda tañtana səla tañ. ¹³ Ka læglap həñ nda mahisa səla, ka mnanantá Yusufu ta ghəñani ta zwanamani. Ka snañtá Fir'awna ta mndəra tañ guli. ¹⁴ Ka tsghaftá Yusufu ta lwi, ña hlagaghutá i dani Yakubu nda la ga tañ tani. Ta magay mbsaka tañ ta ndəfáñ mbsak hutaf mida. ¹⁵ Ka laha Yakubu da luwa Masar. Hada mtuta tsi. Mantsa ya dzidzíha mu guli. ¹⁶ Ka hlaftá lu ta mbla tañ ka hlakta da luwa Sikem. Ka papadamtá həñ hada, ma vli ya skwa Abraham nda tsemi da zwana Hamur ma luwa Sikem.

¹⁷ «Manda ndusakta tsa fitik ña magakwa tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta sləməñ ta Abraham ya, ka sgavaghatá yavafta mndəra amu ma luwa Masar. ¹⁸ Ka laf sana mgham ta pala ma luwa Masar, sna a tsatsi ta Yusufu wa. ¹⁹ Ka nənəbaptá tsi ta mndəra amu. Ka dulu tsi ta dzidzíha mu, ña vlata tañ ta zwana tañ tkwe' ña rwanatá həñ. ²⁰ Ma tsa fitik ya, ka yatá lu ta Musa. Káka nda dínakwani, zdəganazda ta Lazglafta guli. Ka zatá tsi ta tili hkən ta glaku ma həga ga dani. ²¹ Manda kdakwa dadahani ta klafta ka laghwi dífanata, ka slafta makwa Fir'awna tida ka klaftá tsi ka klaghata glanafta ka zwanani. ²² Mantsa, ka taghanaftá lu ta Musa ta dífla la Masar, ka nzaku tsi ka mndu ta laviñtá gwada, nda mbra guli ma slnani. ²³ Ka kumaftá Musa ta dza'a nghanaghatá la tañ la Isra'ila magafər imani ta fwađ mbsak. ²⁴ Ka nghanñtá tsi ta sana mnda la Masar ta ghuya dāñwa ña sana mnda la Isra'ila. Ka lagha tsi katarñta. Ka dzatá tsi ta tsa mnda la Masar ya ña play. ²⁵ Ba dza'a nda sna zwanama da kazlay: I'i fa Lazglafta ña mbanaftá həñ kə'a, ka tsatsi si ta ndanay, tsaw sna a hahəñ wa. ²⁶ Gamahtsimani, ka lagha Musa guyamtá ma lmu ta lmə gwal his mataba la Isra'ila. Si ka kumə tsi ta dzranaftá həñ. Ka'a nda həñ mantsa: "Graha da! La zwanama kuni ná, kabgawu ta kəl kuni ka lmu na?" ka'a. ²⁷ Ka tsa mndu ta zbaftá zwanamani nda lmu ya slinwidinñtá Musa mantsa: "Wa ta faghamta ka mghama ñni ña tsa guma ta añni na? ²⁸ Ari ta kumay ka ta dzihata manda tsa dzata gha ta mnda la Masar dahawu ya a kay na?" ka'a nda tsi. ²⁹ Na snañtá Musa ta tsa gwada ya, ka hwayaftá tsi ka laghwi ta hadíka Madiyañ. Ka yayatá tsi ta zwana zgwana his hada.

³⁰ «Tahula zatani ta vaku fwađ mbsak hada, ka maranantá duhwala Lazglafta ta ghəñani ma vu ta mubuk ma mtak tavata ghwá Sinay. ³¹ Ka tsutá Musa ka nghanay, nghan tsi ta tsa skwi ya. Ka gavadaghatá tsi ña tsəmanavata. Ta gavadaghatá tsi, ka snañtá tsi ta lwa Mgham Lazglafta. Ka'a mantsa: ³² "I'i Lazglafta dzidzíha gha, ta nzakway ka Lazglafta Abraham, nda Izak, nda Yakubu ya, ka'a. Ka ghudzaku Musa ta ghudzaku da zləñ, Walglañ a ta nghanay wa. ³³ Ka Mgham Lazglafta nda tsi mantsa: Hlaphla ta babah ma səla gha, kabga na vli slada ka na ná, hadík nda ghuba ya. ³⁴ Nghadap nghan yu ta ghuya dāñwa ña mnduha da ta ghuyə lu ma hadíka Masar. Snidigha sna ñada ghəña tañ, kəl yu ka saha da hlaptá həñ mida. Ndanana na, sawi ka ghuna yu ta kagha da luwa Masar,†" ka'a nda tsi.

³⁵ «Va tsa Musa si vziñ la Isra'ila kazlay, wa ta famtá kagha ka mgham, ña tsa guma ta ghəña añni na? kə'a ya kay, va tsa tsatsi ya ghunaf Lazglafta ña nzakay ka mgham, ña mbanaftá mnduhani. Nda ma wa duhwala Lazglafta nghan Musa ma vu ta mubuk ya, mnanata Lazglafta ta tsa gwada ya ta Musa. ³⁶ Tsa Musa ya ta hlagaptá zwana la Isra'ila, nda maga mazəməzəm nda skwa ndərmimay ma hadíka Masar, nda ya ma drəfa Dva, nda ya ma mtak, ka zatá həñ ta vaku fwađ mbsak ta tvi ma mtak. ³⁷ Tsa Musa ya ta mnay nda zwana la Isra'ila guli kazlay: Dza'a ghungaghunaghuna Lazglafta ta sana anabi manda va i'i ta nzakway mataba mndəra ghuni§ ya kə'a. ³⁸ Ma fitika tskavata zwana la Isra'ila ma zivak, tsa Musa ya ta nzakway ma takataka dzidzíha mu, nda duhwala Lazglafta ta gwada nda tsi, ta ghwá Sinay ya. Hada tsu'amafta tsi ta gwada hafu ka klamakta. ³⁹ Ka kwalaghutá dzidzíha mu ta snanata, ka vziñtá həñ, ka kuma vru da

† 7:34 Aya 27-34: Nghan ta Sabi 2:14–3:10. § 7:37 Nghan ta Vrafta ta Zlahu 18:15.

Masar. ⁴⁰ “Magaɽnafmaga ta Lazglafta ɽa mbaɗa ta kɔma ɽni, kabga sna a ɽni ta skwi ta slanaghatá* nana Musa ta hlaganapta ma Masar na wu,” ka hɔɽ nda Haruna. ⁴¹ Mantsa fitik ya, ka tsaftá hɔɽ ta skwi manda zwaɽa sla ka pla ghɔɽ ɽani, ka skalu ɽa skwi ya tsaf hahɔɽ nda dzva taɽ. ⁴² Ka mbɔɗanata Lazglafta ta hul ta hɔɽ, ka zliɽta hɔɽ ɽa tsɔlbu ɽa tekwatsaha ta luwa manda ya nda vinda ma deftera la anabi ta mna kazlay:

Ari la Isra'ila, ɽa ɗa plihata kuni ta ghɔɽ
ma zata ghuni ta vaku fwad mbsak ma mtak ya ra?

⁴³ ɽa ɗa a wa. ɽa hɔga tumpula
Mulku, nda fwata tekwatsa Refaɽ hlaf
kuni ka pghata ka Lazglafta ghuni a tsi kay ra.
Tsaya dza'a kɔl yu ka hlaftá kaghuni
ka tsughwadaghunaptá hadika Babila†, ka'a.

⁴⁴ «Ma nzakwa dzidziha mu ma mtak ná, mamu si hɔga tumpul pgham lu ta huzla dzratawi nda Lazglafta mida, da hɔɽ. Manda va ya mnanaf Lazglafta ta Musa ɽa magaftani ya, ka magaftá tsi manda va ya nghaɽ tsi. ⁴⁵ Tahula tsa, ka zlglaftá dzidziha mu guli da dadaha taɽ. Ka pghaftá Dzesuwa ta hɔɽ ka hlamta da tsa hadik ghzlaft Lazglafta ta mnduha mida ta kɔma taɽ ya, kawadaga nda tsa hɔga tumpul ya. Ka nzaku tsi ha ka sagha ta fitika Dawuda. ⁴⁶ Tsatsi ɗanaɽ Lazglafta ta hudí, ka ɗawaɽta da Lazglafta ɽa vlaɽta tvi, ɽa banaftá hɔga nda ghuɗa, ta tsatsi Lazglafta Yakubu. ⁴⁷ Nziya nza tsi tama, Salumuɽ ta baftá tsa hɔga ya. ⁴⁸ Tsaw had Lazglafta ta luwa ta nzaku ma hɔga baf mnda sɔla manda va ya mna Anabi kazlay:

⁴⁹ Ta luwa vla nzakwa ɗa,
vla fa sɔla ɗa ya guli ná, hadik ya.
Mndɔra wati hɔga ya dza'a kuni bidifta na?
Wati vli ya prɔk ka lama ɗa dida na?

⁵⁰ I'i a ta magaftá tsa skwiha ya ra kɔ'a ya‡.»

⁵¹ Ka Atiyen guli mantsa: «Kaghuni ná, tɔɽtɔɽa ghɔɽa ghuni. Ta hgɔ Lazglafta ta kaghuni ná, duduzla ka kuni nzata, va a kuni ta sna gwada da Sulkum nda ghuɗa manda va tsa nzakwa dzidziha ghuni ya wa. ⁵² Wati ma anabi ya kul ganaptá dzidziha ghuni ta iri na? Ta pslapsla hɔɽ ta gwal ya ta mna gwada ta ghɔɽa mndu ta nzakway tɗukwa. Ta na fitik na guli, ka skwaptá kaghuni ta tsa mndu tɗukwa ya ka dzata. ⁵³ Kaghuni ka ghɔɽa ghuni ta tsu'aftá zlahu nda ma dzva duhwala Lazglafta, ka kwalaghutá kuni ta snatá tsa zlahu ya guli.» ka'a.

Mtakwa Atiyen

⁵⁴ Na snay taɽ ta tsa gwada ya, ka sli'avafatá hɔɽ manda binzaun ta ghɔɽa Atiyen, ka hi'idɔ hɔɽ ta dzvu ka wuslikay. ⁵⁵ Ama ka nghadaftá Atiyen, mndu ya nda ndɔgha nda Sulkum nda ghuɗa, ta luwa. Ka nghaɽta tsi ta glakwa Lazglafta nda Yesu ta sladu nda ga zeghwa Lazglafta. ⁵⁶ Ka'a nda hɔɽ kay guli mantsa: «Wana nda ngha yu ta gunatá luwa. Wa'a Zwaɽa mndu ta sladu nda ga zeghwa Lazglafta,» ka'a. ⁵⁷ Ka hlaftá hɔɽ ta wi katakata, ka dzadzamtá dzvu ma slɔmɔɽ, ka vavalaftá hɔɽ tida. ⁵⁸ Ka tsɔhaftá hɔɽ ka klaghata tahula luwa, ka zlɔrtsay nda pala ɽa dzata. Ka pghatá la ka maslɔmtsɔka tsa skwi ya ta lguta taɽ da sana galaɗay, Sawulu hgani. ⁵⁹ Ta zlɔrtsɔ hɔɽ ta Atiyen nda pala ya, ta magɔ tsatsi ta du'a da Lazglafta. Ka'a mantsa: «Mgham Yesu, tsu'a ta hafa ɗa,» ka'a. ⁶⁰ Ka tsɔlbatá tsi, ka gwadata nda lwi dagala. Ka'a mantsa: «Mghama ɗa, ma mbɔɗanaf ka ta hɔɽ ta na dmaku na,» ka'a. Tahula mnatani ta tsaya, ka sabɔ hafu sref mida.

8

¹ Ka ɗɔɗaganatá tsa dzatá Atiyen ya ta Sawulu.

Zlraftá ghuya ɗaɽwa ɽa gwal zlgay nda ɽuduf

* 7:40 Ngha ta Sabi 32:1, 23. † 7:43 Ngha ta Amus 5:25-27. ‡ 7:50 Ngha ta Isaya 66:1-2.

Badu tsa fitik ya zrafta ghuya danwa katakata ta slanaghatá gwal zlghay nda nuduf ma luwa Ursalima. Ka gazlaghutá inda gwal zlghay nda nuduf da sana vliha ta hadika Zudiya, nda ya ta hadika Samari. Gwal ghunay yeya ta pdata hada. ² Mamu sana mnduha ta zlɔɔa Lazglafta, ka padamtá hɔɔ ta Atiyen, ka tawamtá hɔɔ katakata.

³ Ɔa Sawulu ya tani, kuma zadanatá gwal zlghay nda nuduf nani. Ka dza'a tsi da hɔɔa da hɔɔa kasa zgwana nda mi'aha, ka pgha hɔɔ da gamak.

Mnay Filip ta Lfida Gwada ma luwa Samari

⁴ Tsa gwal ta gazlaghuta ya ná, ra luwa ɔa taɔ ta magay ka mna gwada ta ghɔɔa Lfida Gwada. ⁵ Ka laha Filip da luwa Samari, ka mnɔ tsi ta gwada ta Kristi ɔa mnduha hada. ⁶ Zɔɔaganazda tsa gwada ta mnɔ Filip ya ta hɔɔ. Tets ka skwa turtuk ndɔghata dɔmga ta sna tsa gwada ta mnɔ tsi ya, nda ya ta ngha tsa mazɔmzɔmha ta maga tsi ya guli, ⁷ kabga ta sli'agapsli'a ghwadaka sulkumha nda dza lili ma ndɔghata mnduha. Nda ndɔgha gwal nda raghuwa, nda gwal matavaghu sɔla taɔ ta mbambafta. ⁸ Tsaya tama, ma rfu tsa luwa ya katakata.

⁹ Tsaw mamu sana mndu ta hgu lu ka Simuɔ ma tsa luwa ya. Nda kɔa fitikani ma tsa luwa ya ta ksa slna nda zava. Ta zlɔɔ nda zlɔɔa mnduha ma luwa Samari. Ka mndu dagala klafta tsi ta ghɔɔani. ¹⁰ Nda zwani tani, nda galata mnduha tani demdem, zɔɔaganazda tsa mndu ya ta hɔɔ. «Nana mndu na ná, mbrakwa Lazglafta ya ta hgɔ lu “ka mbraku dagala yeya,”» ka hɔɔ tazlay. ¹¹ Zɔɔaganazda tsa mndu ya ta hɔɔ, kabga nda kɔa fitikani ta maganatá slna ta hɔɔ nda tsa zavani ya. ¹² Tahula zlghafta taɔ ta tsa gwada Filip ta mnay ɔa taɔ ta ghɔɔa Mgham Lazglafta, nda ya ta ghɔɔa hga Yesu Kristi ya, ka maganaftá lu ta batem ta hɔɔ, nda zgwana tani, nda mi'aha tani. ¹³ Va tsa Simuɔ ya guli, ka zlghaftá tsatsi, ka maganaftá lu ta batem. Ka ndi'anavatá tsi ta vgha ta Filip, ka nghɔ tsi ta mandɔrmimiha nda mazɔmzɔmha ta magɔ Filip ya, ka ndɔrmim tsi.

¹⁴ Snaɔta gwal ghunay ta nzakway ma Ursalima kazlay: Zlghafzlgha gwal ma luwa Samari ta gwada Lazglafta kɔ'a, ka ghunadaptá hɔɔ ta i Piyer nda Yuhwana, da hɔɔ. ¹⁵ Lagha tsahaya da hɔɔ, ka magɔ hɔɔ ta du'a ta ghɔɔa taɔ, kada mutsafta hɔɔ ta Sulkum nda ghuɔa. ¹⁶ Tsaw si ta sa a Sulkum nda ghuɔa ta ghɔɔa ya dɔr ka turtuk ma hɔɔ wa. Batem kweɔkweɔ yeya maganaf lu ta hɔɔ ma hga Mgham Yesu. ¹⁷ Lagha i Piyer nda Yuhwana ka fanaghatá dzvu ta hɔɔ, ka mutsaftá hɔɔ ta Sulkum nda ghuɔa. ¹⁸ Na nghay Simuɔ ta tsa vla Sulkum nda ghuɔa ɔa mnduha ma fanaghata gwal ghunay ta dzvu ta hɔɔ ya, ka klaftá tsi ta tsedi ka vlay ɔa taɔ. ¹⁹ Ka'a mantsa: «Vlihawavla ta tsa mbraku ya ta i'i guli, ɔa mutsafta mndu dza'a fanaghata i'i guli ta dzvu, ta Sulkum nda ghuɔa,» ka'a nda hɔɔ. ²⁰ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Ka zada tseda gha nda kagha tani, ka si nda tsedi ta mutsa lu ta skwa mbalay da Lazglafta ka ka ta gray ya. ²¹ Had ɔa gha ma na skwi na wu, had ima gha mida guli wu, kabga slada a nudufa gha dar ta kɔma Lazglafta wa. ²² Vzɔɔvza ta tsa ghwadaka ndana gha ya, ka dawa ka da Mgham ta plighistani ta dmakwa tsa ndanagha ya, ka dza'a magaku tsi. ²³ Ta nghadaptá yu ná, ksuxa ghwadaka skwi ta kagha, ma gamaka dmaku ka,» ka'a nda tsi. ²⁴ Ka tsa Simuɔ ya nda hɔɔ mantsa: «Kdɔkwakdɔk, magawa vɔrɔa kaghuni ta du'a ta ghɔɔa da, kada kwala tsa skwiha mna kuni ya da slidighata,» ka'a.

²⁵ Tahula mnaɔta taɔ ta gwada ta ghɔɔa Yesu Kristi nda gwadani tani, ka vraghatá hɔɔ da luwa Ursalima ka dza'a nda mna gwada ma ndɔghata sana luwaha ta hadika Samari.

Filip nda mnda luwa Itiyupi

²⁶ Ka duhwala Lazglafta nda Filip mantsa: «Sli'afslí'a ka dza'a ka nda Sud, ka dza'a ka da tsa vli ta saha ma Ursalima ɔa dza'a da luwa Gaza ya, ya ka mtak tsa vli ya,» ka'a. ²⁷ Ka sli'aftá tsi ka laghwi. Tsaw mamu sana mnda la Itiyupi si ta laghwi da maga du'a da Lazglafta ma luwa Ursalima. Tsa mndu ya ná, ka kubitik nzakwani. Mndu dagala ya ma slna, ma dzvani inda gadghɔla sana marakw, Kandes hga tsa marakw ya ta nzakway ka Mghama la Itiyupi. ²⁸ Ta vru tsi dzaghani, ka nzamtá tsi ma mwata plisani, ka dza'a nda dzana deftera anabi Isaya. ²⁹ «Gavadaghagava tavata ya mwata plis ya,» ka Sulkum

nda Filip. ³⁰ Ka ndadaghatá Filip. Ta snə tsi ná, ta dzaŋa deftera anabi Isaya tsa mnda la Itiyupi ya. Ka'a nda tsi mantša: «Nda sna ka ta na skwi ta dzaŋ ka na ra?» ka'a. ³¹ Ka tsa mndu ya mantša: «Waka yu dza'a sňaŋta ka mnidif a mndu na?» ka'a zlgħaftá wani. Ka hgadaftá tsi ta Filip nzanavata. ³² Wya tsa vli ta dzaŋ tsi ya:

«Manda kla tuwak da vla hnay klagħata lu.

Manda nzatá nzakwa zwaŋa tuwak kul had ta gwadafta ta kwitsə lu ta swidani ya kə'a nzata, pslaf a ta wani wa.

³³ Ma hanaganatani ta ghəŋani, ka tsanagħatá lu ta guma, ka dzata. Had mndu dza'a kulaŋtá mndəra taŋ wu, kabga zadanažada ta hafani ta ghəŋa hadik*,» ka'a.

³⁴ Ka tsa mnda la Itiyupi ya dawəŋta da Filip mantša: «Kdəkkdək, mnihamna ka ta ghəŋa wa ta gwada na anabi na ta na gwada na! Ta ghəŋa ghəŋani re, ari ta ghəŋa sana mnda a na?» ka'a. ³⁵ Ka zraftá Filip ta gwada ta ghəŋa tsa vli dzaŋaf tsi ya, ka mnanəŋtá tsi ta Lfida Gwada ta ghəŋa Yesu. ³⁶ Tata mbada həŋ ta tvi, ka lagħa həŋ slafta ta imi ma ghwa. Ka tsa mnda la Itiyupi ya nda tsi mantša: «Ya wana imi na ní, nu dza'a pyafta magadiftá batem na?» ka'a. [³⁷ «Ka zlgħafzlgħa ka nda ŋudufa gha, ta magaku,» ka Filip. «Mantša nzakwani, zlgħafzlgħa yu nda ŋudufa da kazlay: Yesu Kristi ná, Zwaŋa Lazglafta ya kə'a,» ka tsa mndu ya nda tsi.] ³⁸ Ka sladanatá tsi ta tsa mwata plisani ya. Ka saha həŋ nda Filip mida ka lamə həŋ da imi, ka maganaftá Filip ta batem. ³⁹ Manda kdakwa taŋ ta sabi ma tsa imi ya, ka klagħatá Sulkuma Mgham Lazglafta ta filip, gi kudataŋ nghəgla a tsa mnda la Itiyupi ya wa. Ka kdə tsatsi ta ksa tvani, ka dza'a nda rfu. ⁴⁰ Ka zlagaptá Filip ma luwa Azutu. Ka rə tsi ta luwaha ka dza'a nda mna Lfida Gwada, ka lagħwi trezekw da luwa Sezare.

9

Hgafra Yesu ta Sawulu

¹ Ma tsa fitik ya, zlanava a Sawulu ta ghuyanaptá daŋwa nda rwanatá duhwalha Mgham Yesu wa. Ka sli'aftá tsi ka lagħa slanagħatá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ² ŋa dawəftá dlewer ŋa dza'ani vlaŋtá la maliha ma həga tagħa skwa la Yahuda ma luwa Damas. Tsa dlewer ya dza'a vlaŋtá tvi, ka slanagħasla tsi ta gwal zlgħay nda ŋuduf hada, ŋa kasafatani ta həŋ ka hlakta da luwa Ursalima. ³ Tata mbada həŋ ta tvi, ndusadagħa ndusa həŋ nda luwa Damas tama, ka saha tsuwadak wanaftá Sawulu. ⁴ Ka zləmbagatá tsi ta hadik, ka snə tsi ta sana lwi ta hgay, ka'a mantša: «Sawulu! Sawulu! Kabgawu ta kəl ka ka giri ŋa da na?» ka'a. ⁵ «Wa kagħa ní Mghama da?» Ka Sawulu nda tsi. «I'i Yesu ta gə ka tiri ŋa da yeya, ⁶ Sli'afslí'a gha, ka dza'a ka da huda luwa Damas. Hada dza'a mnaghata lu ta skwi ŋa magay gha,» ka'a nda tsi. ⁷ Ndandrakawa, ka tsa gwal ta pgha Sawulu ya nzata. Nda sna həŋ ta lwi mndani, ama ngħa a həŋ ta tsa mndu ta gwada ya wa. ⁸ Ka sli'afta Sawulu ta hadik. Kə'a ka ngħa yu ta vli kə'a, ngħa a ta vli wa. Ka ksafat lu ta dzvu ka klagħata da luwa Damas. ⁹ Ka zata tsi ta fitik hkən, ngħa a ta vli wu, zaŋ a ta skwi wu, saŋ a ta imi guli wa.

¹⁰ Tsaw ma tsa Damas ya, mamu sana mndu zlgħay nda ŋuduf ta hgə lu ka Hananiya. Ka Mgham Yesu nda tsi manda skwi ma suni mantša: «Hananiya!» ka'a. «Wana yu Mghama da,» ka Hananiya. ¹¹ «Sli'afslí'a ka dza'a ka ta tvi, ta tsa tvi ta hgə lu ka tvi nda ga zegħwi ya, ka dawəŋta ka ta sana mnda la Tarsus, ta hgə lu ka Sawulu, wa'a ma həga ga Yuda ya. ¹² Ya wa'a ta maga du'a ndanana. Ka ngħaŋtá tsi manda skwi ma suni ta sana mndu ta hgə lu ka Hananiya ta lami ka fa dzvu ta ghəŋani, kada ngħəglaŋta tsi ta vli,» ka'a nda tsi. ¹³ Ka Hananiya mantša: «Mghama da, nda ndəgħa mnduha ta mnihatá gwada ta ghəŋa tsa mndu ya, ka rusiftá həŋ ta inda ghwadaka skwi magana tsi ta mnduha gha ma Ursalima. ¹⁴ Ka sagħa tsi da hadna nda mbraku ya mutsaf tsi da maliha ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ŋa kasa inda gwal ta għaŋtá hga gha,» ka'a. ¹⁵ Ka Mgham Yesu nda tsi mantša: «La! I'i ta zbaptá tsa mndu ya ŋa ghunay da, ŋa mnanəŋtá hga da ta

* 8:33 Aya 32-33: Ngħa ta Isaya 53:7-8.

sanlaha ma mnduha, nda ya ɲa mghamha, mantša ya guli ɲa mnduha la Isra'ila. ¹⁶ Dza'a maranarɲmara i'i ka ghəɲa da, ta inda ghuya daɲwa ya tkwe' dza'a tsi ghuyay ta ghəɲa hga da,» ka'a. ¹⁷ Ka sli'aftá Hananiya tama ka laghwi. Ka lamə tsi da tsa həga ya. Ka fanaghatá tsi ta dzvu ta Sawulu. Ka'a nda tsi mantša: «Sawulu! Zwanama da ka. Tsa Mgham Yesu ta maraghaɲtá ghəɲani ta tvi ya, ta ghunidikta ɲa nghəglarɲta gha ta vli, nda ya ɲa ndəghaghafta nda Sulkum nda ghuɓa,» ka'a. ¹⁸ Ka gi sli'agata skwiha manda ɲularɲ manda ɲularɲ ta ira Sawulu, ka nghəglarɲtá tsi ta vli. Ka sli'aftá tsi, ka maganaftá lu ta batem. ¹⁹ Ka zutá tsi ta skwa zay, ka vravaktá mbrakwani.

Zrafta Sawulu ta mna Lfida Gwada ma luwa Damas

Ka nzdavata tsi tsəbakw fitik kawadaga nda gwal zlgħay nda ɲuduf ma Damas. ²⁰ Ka gi sli'aftá tsi ka mnay ma həga tagha skwa la Yahuda, ka'a mantša: «Yesu ná, Zwanja Lazglafɲta ya,» ka'a. ²¹ Ka ndərmim inda gwal ta snay nda ndərmima. Ka həɲ mantša: «Nana mndu na a ta ganaptá iri katakata ta gwal ta hga hga Yesu ma luwa Ursalima kay ra? Sagha da kasa həɲ ɲa hlarɲtá la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafɲta a tsi kay ra?» ka həɲ. ²² Ka gdavata Sawulu ka mnay: «Yesu ná, Kristi ya,» ka'a. Ka kbanafɲta tsi ta la Yahuda ta nzakway ma luwa Damas. Sna a həɲ ta skwi ɲa zlgħanaftawi wa.

²³ Labla fitik mida tama, ka dzraftá la Yahuda ta wi ɲa zba dzatá Sawulu. ²⁴ Ka nzatá həɲ ta watgha luwa nda rvidik tani, nda fitik tani ka dakwatsay ɲa dzata. Ka slramtá tsa skwi dzraf həɲ ya da sləmərɲa Sawulu. ²⁵ Ta sana rvidik tama, ka famtá gwal zlgħay nda ɲuduf ta Sawulu ma gwadzegwer ka tsghigirɲta nda ta ghurum ta muhula luwa.

Nzakwa Sawulu ma luwa Ursalima

²⁶ Bhadaghatani da luwa Ursalima, ka zbə tsi ta guyaftá vgha nda gwal zlgħay nda ɲuduf. Ka zləɲə həɲ nda zləɲa, kabga graf a həɲ kazlay, vərda mnda zlgħay nda ɲuduf ya kə'a wa. ²⁷ Ama ka klaftá Barnabas, ka pghadaghata slanaghatá gwal ghunay. Ka rusanafɲta Barnabas ta həɲ ka Sawulu nghanɲtá Mgham Yesu ma tvi, nda ya ka Mgham Yesu gwadganata. Rusanafɲa ta həɲ guli, kinawu ka Sawulu fatá ghəɲani ka mna Lfida Gwada nda hga Mgham Yesu ma luwa Damas. ²⁸ Daga badu tsa ya, ka ksafɲta tsi ta nzaku nda həɲ. Ta labla həɲ, ta vrakvra həɲ ta mna Lfida Gwada nda hga Mgham Yesu ma Ursalima. ²⁹ Ta gwadgana gwada ta la Yahuda nda sna ta gwada Grek, ta zlərday ta gwadaha nda həɲ. ɲa tarɲ tani, zba htsinani ɲa dzata ɲa tarɲ. ³⁰ Snaɲta zwanama, ka pghaghatá həɲ da luwa Sezare. Hada, ka ghunaghatá həɲ da luwa Tarsus.

³¹ Ma tsa fitik ya, lefdəkw nzata nzakwa guyatá ghəɲa gwal zlgħay nda ɲuduf ta hadika Zudiya, nda ya ta hadika Galili, nda ya ta hadika Samari. Ta mbray həɲ ta vgha ka nzaku nda hanatá ghəɲ mista Mgham Yesu. Ta sgaku nda sga həɲ nda zdakatahuda Sulkum nda ghuɓa.

Mbanafta Piyer ta Ayniya

³² Piyer ya ná, ra inda vli ka naghanaghatá gwal zlgħay nda ɲuduf ɲani. Ma sana fitik, ka laha tsi nghanaghatá gwal zlgħay nda ɲuduf ma luwa Lida. ³³ Ka slaftá tsi sana mndu ta hgə lu ka Ayniya ta hani ta ghzləɲ. Ma tghasa vakwani tsa manda raghwatani. ³⁴ Ka Piyer nda tsi mantša: «Ayniya! Yesu Kristi ta mba kagha. Sli'afsl'i'a ka payanata ka ta ghzləɲa gha,» ka'a. Ka gi sli'aftá Ayniya. ³⁵ Nghanɲta inda gwal ma luwa Lida, nda gwal ma dabi ma luwa Siruɲ ta tsa mndu ya ná, ka zlgħaftá həɲ ta Mgham Yesu.

Vranamta Piyer ta hafu ma Tabita

³⁶ Mamu sana marakw ma luwa Yafa ta hgə lu ka Tabita mataba gwal zlgħay nda ɲuduf. Tsaya «Durkas» nda gwada Grek, manda mnay kazlay: Madva kə'a ya. Dagala ɲerma skwi maga tsi, ta katay ta gwal ka pɲu. ³⁷ Ma tsa fitikha ya, ka ksafɲta daɲwa ka mtutá tsi. Tahula mbazata, ka klaftá lu ka famta ma dzuguvu ta ghəɲa sana həga. ³⁸ Tsaw ndusa tsa luwa Yafa ya nda luwa Lida. Ka snaɲtá tsa gwal zlgħay nda ɲuduf ma Yafa ya kazlay, wa'a Piyer ma luwa Lida kə'a. Ka ghunadaptá həɲ ta mnduha his da tsi. Ka həɲ nda Piyer mantša: «Kdəkkdək sawi misimmisim da aɲni,» ka həɲ. ³⁹ Ka sli'aftá Piyer ka labə

kawadaga nda tsa mnduha ya. Manda bhadaghatani, ka kladaftá lu da tsa dzuguvi ta ghəŋa sana həga ya. Ka sli'áftá inda mi'a wadgu wamta ka taw, ka maray ŋani ta lgut nda dzampa ya maganaf Tabita ta həŋ ma nzakwani ta nda iri. ⁴⁰ Ka Piyer nda inda mndu ma həga mantsa: «Labwala la dzibil,» ka'a. Ka saghu həŋ. Tahula tsa, ka tsəlbátá Piyer ka maga du'a. Ka mbədavátá tsi tvə mbli. Ka'a mantsa: «Tabita, Sli'afslí'a!» ka'a. Ka gunəŋtá Tabita ta iri. Nghanŋtani ta Piyer, ka sli'avátá tsi ka nzata nda nza. ⁴¹ Ka ŋanátá Piyer ta dzvu, ka sli'anafta ka sladata. Ka hɣadamtá tsi ta gwal zlgħay nda ŋuduf, nda tsa la wadguha ya, ka maranəŋtá həŋ ta nzakwani nda hafu. ⁴² Ka snanaghatá tsi ta inda gwal ma Yafa. Ka zlgħaftá ndəghata mnduha ta Mgham Yesu. ⁴³ Ka nzatá Piyer ka nzdavata ma Yafa ga sana mnda kba huta, Simuŋ hgani.

10

Maravata duhwala Lazglafta da Kwarney

¹ Mamu sana mndu ta hgə lu ka Kwarney ma luwa Sezare. Tsatsi mali ta ghəŋa sana ghuḅa la sludza la Ruma ta hgə lu ka «ghuḅa la Italiya.» ² Ŋərma mndu tsa mndu ya nda gwal ga taŋ tani. Ta zləŋay ta Lazglafta, dagala mnduha la Yahuda mbaha tsi. Ta magay ta du'a da Lazglafta inda fitik. ³ Ma sana fitik ta nzemndi hkən tama, ka slanaghatá sana mazəməzəm. Ka nghanŋtá tsi ta duhwala Lazglafta ta lamə da həga ga taŋ ka hganŋa. «Kwarney!» ka'a nda tsi. ⁴ Ka nghə tsi ta tsa duhwala Lazglafta ya nda zləŋ nda zləŋ. Ka'a mantsa: «Nya ní Mghama da!» ka'a. «Bhadafḅha tsa maga du'a ta magə ka ya, nda tsa mbaha mnduha ta mbah ka ya da Lazglafta, kəl tsi ka havapta ka kagha. ⁵ Ghuna nda va nana ta mnduha da luwa Yafa da mnanatá Simuŋ ta hgə lu ka Piyer ya ka sagha tsi. ⁶ Ya wa'a ga sana mnda kba huta Simuŋ hgani tawa drəf hga taŋ ya,» ka tsa duhwala Lazglafta ya nda tsi. ⁷ Na gi lagħwa tsa duhwala Lazglafta ta gwadá nda tsi ya, ka hɣaftá tsi ta kwalvahani his nda ŋərma sludzani turtuk ta ksanatá slna manda ghalya. ⁸ Tahula rusanafani ta həŋ ta inda tsa skwi ta luta ya, ka ghunaghatá tsi ta həŋ da luwa Yafa.

Mnananŋta Sulkum nda ghuḅa ta gwadá ta Piyer

⁹ Gamahtsimani ta labə tsa mnduha ya ta tvi, ndusa həŋ ka lamə da tsa luwa Yafa ya, ka laf Piyer ta dədəmatá ghəŋa həga da maga du'a. Ta ghwanŋ a fitik ma ghəŋ nda tsaya wa. ¹⁰ Ka kuzlanafatá maya ta Piyer, ta kumay ma ta skwi ŋa zay. Tata də nda da lu ta skwi zay ŋani. Ka slanaghatá sana mazəməzəm. ¹¹ Ka nghə tsi ta gunata luwa, ka saha sana skwi manda gatá gwada habuŋ lu ta wani ta wani, ka saha ta hadik. ¹² Inda nimitak fwad səla mistani, nda skwiha ta mbada nda huḍi ta hadik, nda zarakha tani mida. ¹³ «Sli'afslí'a gha Piyer ka hana ka, ka za ka,» ka sana lwi gwadganata. ¹⁴ Ka Piyer mantsa: «Va a yu Mghama da wa. Had skwa mbida nda skwi kul raku ka zay ta kdə walaŋta lami da wa da wu,» ka'a. ¹⁵ «Ka nda ra tsa skwi ya ka zay ka Lazglafta ya ná, ma nghə kagha ka skwi kul raku ka zay,» ka tsa lwi ya ka mahis nda tsi. ¹⁶ Hkən vranafani mantsa ya, ka vriŋtá tsi ta tsa skwi ya ta luwa.

¹⁷ «Nu mndəra tsaya ma skwi tama,» ka Piyer ta ndana klatá ghəŋa tsa mazəməzəm ta slanaghatá ya, nda bhadaghatá tsa gwal ghunaf Kwarney ya ta watgha manda kdakwa taŋ ta dawəŋtá vla həga la Simuŋ. ¹⁸ «Hadna ta nzakwa Simuŋ ta hgə lu ka Piyer ya ra?» Ka həŋ gwadata nda lwi kuzlahkuzlah. ¹⁹ Tata ndana skwi ta ghəŋa tsa mazəməzəm ya Piyer kay ná, «Wya mnduha hkən ta psa kagha, ²⁰ sli'afslí'a ka laha ka, ŋa dza'a gha kawadaga nda həŋ. Yaha ka da dga ghəŋ, kabga i'i ta ghunagaghatá həŋ,» ka Sulkum nda ghuḅa nda tsi. ²¹ Ka sli'áftá Piyer ka saha slanaghatá tsa mnduha ya. «Wana yu, i'i tsa mndu ta psə kuni ya. Nya ta klagaghunaghatá na?» ka'a nda həŋ. ²² «Kwarney ka mali ta ghəŋa ghuḅa sludzi, ta nzakway ka ŋərma mndu, ta zləŋa Lazglafta, ta ghubu inda la Yahuda ya ta ghunəŋnakta. Duhwala Lazglafta ta mnanata ŋa hɣadaptá kagha da taŋ ŋa sna skwi dza'a ka mnanata,» ka həŋ nda tsi. ²³ Ka hladamtá Piyer ta həŋ, ka hanə həŋ hada.

Sli'afsta Piyer ka lagħwi da Kwarney

Gamahtsimani, ka sli'aftá tsi ka laghu mista taŋ. Ka sli'aftá sanlaha ma zwanama ma luwa Yafa ka pghaghatá həŋ. ²⁴ Ka bhadaghatá həŋ da luwa Sezare. Gamahtsimani, ta kzlaykzlay Kwarney nda la ga taŋ tani, nda hduhuda grahani gwal hagaf tsi ya, ta həŋ. ²⁵ Manda bhadaghata Piyer, ka lagha Kwarney da guyay, ka zləmbatá tsi ma ghuvani ka ga zgu ŋani. ²⁶ «Sli'afslí'a, mndu i'i guli,» ka Piyer ka sli'anafta. ²⁷ Tata dza'a nda ghwa yiva həŋ nda Kwarney, ka lamə tsi da həga. Ka slanaaghatá tsi ta hibatá mnduha hada. ²⁸ Ka'a nda həŋ mantsa: «Nda sna kuni ná, pyafpya lu ta guyay mnda la Zudiya ta vgha nda la mayəm, balavakata lamə da həga ga taŋ. Tsaw had mnda səla ya ŋa mnay kazlay: Nda ghuḃa yeya, ghuḃa a yeya ka guya vgha nda tsi wu kə'a wu, ka Lazglafta marihata. ²⁹ Tsaya kwal yu kul dgarntá ghəŋ ka sagha hganər ka ta i'i. Ta kumay yu tama ta sanntá ghəŋa skwi kəl kuni ka hgaktá i'i,» ka'a. ³⁰ Ka Kwarney mantsa: Ma fwaḃa fitik na, manda va na luwa, ta maga du'a yu ma həga ḃa ta nzəmndi hkən, ka gi sagha sana mndu nda sudatá lguta ŋusliŋ tilil ta vghani ta kəma ḃa. ³¹ Ka'a nda i'i mantsa: «Kwarney, snasna Lazglafta ta du'a gha, havaphava guli ka mbaha mnduha ta mbah ka. ³² Ghuna tama ta mnduha da luwa Yafa da hgaghaktá Simuŋ ta hgə lu ka Piyer ta nzaku ga sana mndu, Simuŋ hgani, mnda kḃa huta, ta wa drəf hgani ya,» ka'a. ³³ «Gi kəl yu ka ghunadaptá mnduha da kagha. Dina na sagha sagha ka na. Ndanana, wana aŋni demdem ta kəma gha ŋa sna skwi ya mnagha Mgham ŋa mnaŋnata,» ka'a.

Piyer ta gwada ga Kwarney

³⁴ Mbaḃa Piyer ka zraftá gwada. Wya ka'a: «Kahwathwata, ndanana grafta yu kazlay: Had Lazglafta ta gala mndu wu kə'a. ³⁵ Inda mndu dər má ma mndəra la wa tsi ta zləŋa hgani, ka maga skwi tdukwa ná, zdəganazda. ³⁶ Ghunafghuna Lazglafta ta gwadani ŋa zwana la Isra'ila ma mnanantá Lfida Gwada ta nzaku nda ma Yesu Kristi, ta nzakway ka Mghama inda mnduha, ta həŋ. ³⁷ Nda sna kuni ta skwi ta zrafta ta hadika Galili, ka zlu'utá tsi ta vli ta hadika Zudiya demdem, tahula kdakwa Yuhwana ta mna gwada, nda ya ta maga batem. ³⁸ Nda sna kuni ka Lazglafta pghəganaghatá mbrakwa Sulkum nda ghuḃa ta Yesu Kristi mnda la Nazaret. Nda sna kuni guli ka Yesu ranaftá inda vli ka maga zdaku, ka mbamba gwal ghurgana halaway ta həŋ, kabga kawadaga Lazglafta nda tsi. ³⁹ Aŋi, nda nza aŋni ka masləmtsəka inda skwi maga tsi ta hadika la Yahuda nda Ursalima. Ka dzatá lu nda ma zləŋafta ta udzu. ⁴⁰ Ka sli'aganaptá Lazglafta nda hafu baḃu mahkən. Ka vlanntá tsi ta tva marantá ghəŋani. ⁴¹ ŋa tsa aŋni tinlaghu Lazglafta ta zbapta ŋa nzakway ka masləmtsəkani ya. ŋa tsa aŋni si ta za skwi, ka sa skwi kawadaga nda tsi ya maranta tsi ta ghəŋani, tahula sli'agaptani ma taba gwal nda rwa ya. ŋa inda mnduha demdem a maranta tsi ta ghəŋani wa. ⁴² Tsatsi ta mnaŋnata, ka mna kuni ŋa mnduha, ka sladanafta kuni kazlay: Tsatsi sladana Lazglafta ka mnda tsa guma ta ghəŋa gwal nda hafu, nda ya ta ghəŋa gwal nda rwa kə'a. ⁴³ Inda la anabi ná, mnamna həŋ ta ghəŋani kazlay: Dər wati ma mndu ta zlghafta dza'a mutsay ta planatá dmakwani, nda ma mbrakwa hgani,» ka'a.

Saha Sulkum nda ghuḃa ta ghəŋa gwal kul nzakway ka la Yahuda

⁴⁴ Tata mna tsa gwadaha ya Piyer, ka saha Sulkum nda ghuḃa ta ghəŋa inda tsa gwal ta sna tsa gwada ya. ⁴⁵ Ka ndərmim inda tsa gwal zlghay nda ŋuduf nda tsa fafada taŋ ta labə mista Piyer ya kay, ta vlagata Lazglafta ta Sulkum nda ghuḃa ta ghəŋa inda tsa gwal kul nzakway ka la Yahuda ya. ⁴⁶ Ka snə həŋ ta gwaday tsa mnduha ya ta gwada nda sanlaha ma gwada. Ka zləzlvu həŋ ta glakwa Lazglafta. Ka Piyer mantsa: ⁴⁷ «Dza'a pyafpya lu ta maganaftá batem nda imi ta na mnduha na, ya wana mutsafmutsa həŋ ta Sulkum nda ghuḃa manda va amu na ra?» ka'a. ⁴⁸ Ka Piyer guli mantsa: «Maganatá batem ta həŋ nda hga Mgham Yesu Kristi,» ka'a. Tahula tsa, ka ndəbanata həŋ ta dzvu ŋa nzdavataní tsəbakw fitik da həŋ.

¹ Ka srañtá gwal ghunay nda zwanama ta nzakway ma hadika Zudiya kazlay: Zlghaf-zlgha gwal kul nzakway ka la Yahuda ta gwada Lazglafta guli kə'a. ² Manda vradaghata Piyer da luwa Ursalima, tus gwal zlghay nda ñuduf nda datsa fafada tañ nda gwada nda Piyer. ³ «Lamla ka da həga ga gwal kul datsaku fafada tañ, ka za skwa zay kawadaga nda həñ,» ka həñ nda tsi. ⁴ Ka zraftá Piyer ta rusay ña tañ turtuk turtuk ka tsa skwi ya luta. ⁵ Ka'a mantsa: «Ma nzakwa dá ma luwa Yafa, ta maga du'a yu tama, ka sladiǵhatá sana mazəməzəm. Ka nǵhañtá yu ta sana skwi dagala manda gatá gwada nzakwani ñaɲana lu ta wa kuzibidimani ta wa kuzibidimani ta saha daga ta luwa, ka ndusadivata. ⁶ Ka faftá yu ta iri tida ka vitsay, ka nǵhañtá yu ta skwiha fwaď fwaď səla mista tañ, nda nimitak, nda skwiha ta mbada nda huďi, nda zarakha mida. ⁷ «Sli'afslí'a gha Piyer ka hana ka, ka za ka ta həñ,» ka sana lwi gwadǵihata. ⁸ «Va a yu Mghama dá wa, had skwa mbida nda skwi kul raku ta kdə lami da wa dá wu,» ka yu. ⁹ «Ka nda ra, ka Lazglafta ya ná, ma nǵhə ka ka skwi kul raku,» ka tsa lwi ya gwadǵlagata ta luwa ka mahis. ¹⁰ Hkən kə'a vrəglanafta manda va tsaya. Ka vriñtá lu ta tsa skwi ya ta luwa. ¹¹ Ta va tsa luwa ya, nda bhadaghata sana mnduha hkən ghunaf lu ta həñ daga ma luwa Sezare, ña slidighata ma tsa həga ta nzaku yu ya. ¹² «Ka dza'a ka mista tañ, yaha ka da dga ghəñ,» ka Sulkum nda ghuɓa nda i'i. Ka pǵhaftá na mnduha wana həñ hadna na ta i'i da luwa Sezare, ka lamə ñni demdem da həga ga Kwarney. ¹³ Ka rusañnaftá tsa mndu ya kə'a nǵhañtá duhwala Lazglafta ta sladu ma həga ga tañ. Ka'a nda tsi mantsa: «Ghuna ta mndu da luwa Yafa ña hgaktá Simuñ, ta hgə lu ka Piyer ya ka sagha tsi, ¹⁴ ña mnaghunatani ta gwadaha ya dza'a klaghaktá mbaku, ña kagha nda həga gha tani demdem,» ka'a. ¹⁵ Ta zlayzlay yu ta gwada tama ná, ka saha Sulkum nda ghuɓa ta ghəña tañ manda va ya ta magaku nda amu tañtañ ya. ¹⁶ Ka havaktá yu ta gwada Mgham Yesu ta mnay kazlay: Yuhwana ná, nda imi maga tsatsi ta batem, kaghuni ya, nda Sulkum nda ghuɓa dza'a magaghunafta lu ta batem kə'a ya. ¹⁷ Ka si Lazglafta ta vlañtá tsa Sulkum nda ghuɓa ya ta tsa mnduha ya, manda va ya vlama lu ta amu ma zlghafta mu ta Mgham Yesu Kristi ya ní, wa i'i tama ña dzanamtá wi ta Lazglafta?» ka'a. ¹⁸ Tahula srañta tañ ta tsa gwada ya, ka lbatá həñ demdem, ka zləzlvu həñ ta Lazglafta «ta vlañtá tva mbədanaftá nzakwa tañ ta gwal kul nzakway ka la Yahuda kada mutsafta həñ ta vərda hafu tama,» ka həñ.

¹⁹ Tsa ghuya dañwa ta slata ma kdə fitika dzatá Atiyen sagha ya, ta wutsanatá gwal zlghay nda ñuduf. Ka sli'aftá sanlaha ka laghwi dikw da luwa Finisi, ta laghu sanlaha da Kiprus, ta laghu sanlaha da Añtakiya. Ka mnə həñ ta gwada Lazglafta ña la Yahuda ka zlañtá mnay ña sanlaha ma mnduha. ²⁰ Mbadá sanlaha ma gwal zlghay nda ñuduf ta nzakway ka mnduha la Kiprus nda la Sireñ, ka sli'afta ka laghu da luwa Añtakiya, tvə la Grek. Ka mnə həñ guli ta Lfidá Gwada Mgham Yesu ña tañ. ²¹ Kawadaga mbrakwa Mgham Yesu nda həñ, kəl ndəghata mnduha ka zlghafta, ka mbədaǵhutá vgha tvə Mgham Yesu. ²² Ka snanaghatá tsi ta Igliz ma luwa Ursalima. Ka ghunaftá həñ ta Barnabas da luwa Añtakiya. ²³ Manda bhadaghatani, ka nǵhañtá tsi ta zdakatahuda Lazglafta, ka rfu tsi ta rfu. Ka vlañtá tsi ta mbraku ta həñ ña gdavata tañ nda fatá ñudufa tañ ta Mgham Yesu. ²⁴ Tsaw tsa Barnabas ya ná, ñerma mndu ya, mnda zlghay nda ñuduf ya ndəghu ndəgha nda Sulkum nda ghuɓa. Ka sgavaghatá ndəghata mnduha ta zlghaftá Mgham Yesu.

²⁵ Ka sli'aftá Barnabas ka laghwi da luwa Tarsus, da zba Sawulu. ²⁶ Manda slaftani tida, ka klagaghatá tsi da luwa Añtakiya. Təñ vakwa tañ hada kawadaga ta ksa slna ma Igliz. Ka taghə həñ ta skwi ña ndəghata mnduha guli. Ma luwa Añtakiya zrafta lu ta hga gwal zlghay nda ñuduf, ka la krista. ²⁷ Ma tsa fitik ya, ka sli'aftá la anabi ma luwa Ursalima ka laha da luwa Añtakiya. ²⁸ Mamu sani mataba tañ ta hgə lu ka Agabus. Ka'a mantsa: «Dza'a slaku maya ta ghəña hadik demdem,» ka'a manda ya mnana Sulkum nda ghuɓa. Ka slatá tsi tama ma fitika gay Klawdi ta mgham. ²⁹ Ka gwal zlghay nda ñuduf sladanata mantsa: «Inda mndu, ka vla tsi ta skwi ya laviñ tsi ta vlay ña tsəghay ña kata zwanama ta nzaku ma hadika Zudiya,» ka həñ. ³⁰ Ka tskaftá həñ, ka vlañtá i Barnabas nda Sawulu, ña klañtá la galata mnduha ma hadika Zudiya.

12

¹ Ma va tsa fitik ya, ka zlraftá mgham Hiridus ta ghuya danwa ña Igliz. ² Ka dzatá tsi nda kafay ta Yakubu, zwanamani ma Yuhwana. ³ Ta nghə tsi ná, zdəganazda tsa skwi ya ta la Yahuda. Ka ksafatá tsi ta Piyer guli ma fitika skala buradi kul had is mida ya. ⁴ Tahula ksafatani, ka tsamtá tsi ma gamak. Ka pghatá tsi ta ghuba sludzi fwad fwad ña mbaday tanj ta vgha ta nghay. Tahula kdata ma skala Pak ta ndana tsi ta tsanaghatá guma banluwa. ⁵ Ma tsa ñatá Piyer ma gamak ya tama, ka ñavata Igliz ka maga du'a ka ñdanja ta ghəñani.

Zlijntá Piyer

⁶ Ta tsa rvidik ña tsadakwa vlani ya ta ndana Hiridus ta tsanaghatá guma. Ta hani Piyer nda tsatani ma tsuhwalha his ma takataka sludziha his. Ta nzaku gwal ngha watgha guli nda tvə watgha. ⁷ Gi ka zlagaptá duhwala Lazglafta ka tsuwadakaanaftá vli ma tsa dzuguvi ya. Ka nduhudanjá tsi ta Piyer ma ñwazliḅ. «Sli'afslí'a misimmisim,» ka'a nda tsi. Gi stak saha tsa tsuhwalha ya tsa ta dzvani. ⁸ «Hbana banava gha ka sudamta ka ta babaha gha,» ka duhwala Lazglafta nda tsi. Ka magatá tsi mantša. «Fava lguta gha, sawi mista da,» ka'a nda tsi. ⁹ Ka saghu Piyer ma gamak mista tsa duhwala Lazglafta ya. Zbanj a tsatsi kazlay: Kahwathwata na skwi ta magə duhwala Lazglafta na re ari ki na kə'a wa. Zlah suni na skwi na ta fidaghata, ka tsatsi ta ndanay. ¹⁰ Ka tsughwadagaptá həñ ta tanjana ghuba tsa gwal ta ngha mnduha ya, tsughwadapha həñ ta mahisani. Ka lagha həñ tavata sana watgha haf lu nda kufur ta tva lami da hudá luwa. Ka gunutá tsa watgha ya ka ghəñani ta wa ira tanj. Ka sabə həñ, ka ksafatá həñ ta tvi, gi ka zlanatá duhwala Lazglafta hada.

¹¹ Ma tsa fitik ya zlrafta Piyer ta snanjá skwi ta magaku. «Ndanana, grafta yu dar kazlay: Mgham Yesu ta ghunagatá duhwalani klapatá i'i ma dzva Hiridus nda ya ma inda ghwadaka skwi si ta kumə la Yahuda ta sladighatani,» ka'a.

¹² Na snanjani kazlay: Manda va tsaya nzakwani kə'a, ka sli'afatá tsi ka laghwi da Mari mani ma Yuhwana, ta hgə lu ka Markus ya. Hada, nda hiba tskatá vgha mnduha ta maga du'a. ¹³ Ka lagha Piyer dzanjá watgha lamə da həga. Ka gavadaghatá sana marakw ka kwalva, ta hgə lu ka Ruda, da sna lwani. ¹⁴ Ka tsatsaftá tsi ta lwa Piyer, ka rfu tsi ta rfu. Ma ña gunatani ta tsa watgha ya ná, ka hwayaghatá tsi da hudá həga da mnay kazlay: Wa'a Piyer ma bli kə'a. ¹⁵ «Nda ksa ka da skwi ra!» ka həñ nda tsi. «Kahwathwata ta mna yu,» ka'a ta ghəñani. «Ba sulkumani ya,» ka həñ. ¹⁶ Mbadá Piyer ka gdavata ta dza watgha. Manda gunata tanj ta watgha ka nghanjá həñ ta Piyer. Ka ndərmim həñ. ¹⁷ Kdkədkd, ka Piyer nda dzvu ka lbanatá həñ. Ka rusanaftá tsi ta həñ ka Mgham Yesu kliginjta ma gamak. «Ka dza'a kuni da rusanaftá i Yakubu nda sanlaha ma zwanama,» ka'a nda həñ guli. Ka gi sabə tsi ka laghwi da sana vli. ¹⁸ Tsadakwa vlani, ka kbutá la sludzi katakata. «Ka wu nuta na Piyer na tama?» ka həñ. ¹⁹ «Psawa manda va psay,» ka Hiridus. Lay, ngha a wa. Laghani ka dadawanaptá vli ta tsa gwal si ta nghay ya. Ka vlatá tsi ta tvi, ña pslatá həñ. Tahula tsa, ka sli'afatá Hiridus ma Zudiya ka laha da luwa Sezare, ña nzdavata ka fitik tsəbakw hada.

²⁰ Ka basaftá mgham Hiridus ta ñuduf katakata ta ghəña gwal ma luwa Tir nda Sidunj. Ka dzraftá tsahaya ta wi ka skwa turtuk ña lagha ta kəmani. Ka sutá həñ ta ghəña Blastus ta nzakway ka zwira mgham ya. Ka lagha həñ dawa dzrafta nda mgham, kabga ma hadika tsa mgham ya ta saba skwi ña zay tanj. ²¹ Badu tsa fitik tsaf həñ ya, ka sudavatá Hiridus ta lguta ma mgham mghamani, ka nzafta ta dughurukwani, ka ñəzlatá tsi banluwa. ²² «Lazglafta ta gwada, mndu a wu,» ka mnduha hlaftá wi. ²³ Gi hadahada, ka dzunjá duhwala Lazglafta ta Hiridus, kabga kwalani kul vlanjá glaku ta Lazglafta. Ka dughwadutá mtarak, ka mtutá tsi.

²⁴ Mbadá gwada Lazglafta ka ta vgha, ka sgaku mbsaka gwal zlgghay nda ñuduf nda sga. ²⁵ Manda kdinjta i Barnabas nda Sawulu ta slna ya ghunaf lu ta həñ da Ursalima, ka vraghutá həñ. Ka klijntá həñ ta Yuhwana, ta hgə lu ka Markus ya, mista tanj.

13

Zabaptá i Barnabas nda Pwal ña dza'a mna Lfida Gwada

¹ Ma Igliza luwa Antakiya ná, mamu la anabiha nda gwal ta tagha skwiha ña mnduha. Hahøj na i Barnabas, nda Simeyuna ta hgu lu ka mnda ñra ya, nda Lukiyus mnda la Sireñ, nda Manahøj ta glafta kawadaga nda Hiridus, ya si ta ga mgham ta hadika Galili ya, nda Sawulu. ² Ma sana fitik, ka tskavatá høj ka maga du'a nda sumay. «Hlapwa i Barnabas nda Sawulu ya mataba ghuni, ña maga slna ya hgañ yu ta høj,» ka Sulkum nda ghuða, nda høj. ³ Tahula kdñta tañ ta tsa suma nda maga du'a ya, ka fanaghatá høj ta dzvu ta høj ka zliñtá høj.

I Barnabas nda Pwal ma luwa Kiprus

⁴ Ka sli'aftá i Barnabas nda Sawulu, ghunafør Sulkum nda ghuða ta høj, ka laghu høj da luwa Selusi. Hada ñlafta høj ta kwambalu, ka laghwi ta hadika Kiprus, ta tsavata ma drøf. ⁵ Manda ðhadaghata tañ da luwa Salamina, ka mnə høj ta gwada Lazglafta ma hōga tagha skwa la Yahuda. Kawadaga Yuhwana Markus nda høj ña zlgħañtá høj. ⁶ Ka tadaptá høj ta tsa hadik ya ka ðhadaghata da luwa Pafus. Ka slanaghatá høj ta sana dōgha, ta hgu lu ka Baryusuwa, sana mnda la Yahuda ya ta niñtá ghøjani ka anabi. ⁷ Tavata ñumna tsa hadik ta tsavata ma drøf ya ta nzakwa tsi. Tsa ñumna ya ná, Sergiyus Palus, mndu nda ghunizlak ma ghøjani ya. Ka hgaftá tsi ta i Barnabas nda Sawulu, kabga ta kumay ta snanatá gwada Lazglafta. ⁸ Lagha tsa dōgha ta hgu lu ka Alimas nda gwada Grek ya, ka dzadza wa tañ ka zba mbədiñtá zlgħay nda ñudufa tsa ñumna ya. ⁹ Mbaða Sawulu, ta hgu lu ka Pwal ya, nda ndəghatani nda Sulkum nda ghuða, ka vazlaftá iri tida. ¹⁰ «Kuslebermbera magakwa gha, dagala nana mnda gha, zwaña halaway ka, ghuma inda skwi tdukwa ka. Yawu dza'a zlanja kagha ta mbədiñtá tva Lazglafta ta nzakway ka tdukwani na? ¹¹ Kzla tama, wya Mgham dza'a dzughusta, ña ghulpəta gha. Dza'a nzdavanzda ka, had'ka dza'a nghanjá fitik wu,» ka'a. Gi hadahada tdiik vli ta wa ira Alimas manda vli girvidik. Ka tatam tsi ta tatamaku ka zba mndu ña ksay ta dzvu. ¹² Nghanata ñumna ta tsa skwi ta maguta ya ná, ka zlgħaftá tsi nda ñudufani. Lanafla tsa skwi ta taghə lu ta ghəja Mgham Yesu ya katakata.

I Pwal nda Barnabas ma luwa Antakiya

¹³ Ka sli'aftá i Pwal nda grahani ka lami da kwambalu ma luwa Pafus, ka laghwi da Perge ta hadika Pamfali. Ka dgatá Yuhwana Markus ta vgha nda høj, ka vraghuta da luwa Ursalima. ¹⁴ Ka sli'iglaftá høj ma luwa Perge, ka laghwi da luwa Antakiya ta hadika Pisidi. Baðu Sabat, ka lamə høj nzata ma hōga tagha skwa la Yahuda. ¹⁵ Tahula dzadzəñafta lu ta vli ma deftera zlahə Musa, nda ya ma deftera anabiha, ka maliha ma tsa hōga tagha skwa la Yahuda ya nda høj mantsa: «Zwanama dā, ka mamu gwada da kaghuni ña vlanjá mbraku ta mnduha, lavinlava kuni ta gwaday ndana,» ka høj. ¹⁶ Ka sli'aftá Pwal, ka'a nda dzvu nda dzvu mantsa: Snawasna la Isra'ila nda inda gwal ta tsəlbə ta kəma Lazglafta! ¹⁷ Lazglafta mnduha la Isra'ila ta zbaptá dzidziha mu ña ñlanəftá høj, ma fitika nzakwa tañ ta hadika Masar. Ka hliñtá tsi ta høj ma tsa hadik ya nda mbrakwani. ¹⁸ Ta klay ta vaku fwað mbsak maga tsi ta su'a nzaku nda høj ma mtak. ¹⁹ Tahula tsa, ka zadənatá tsi ta mndəra mnduha ndəfəñ ta hadika Kan'ana, ka vlanjá tsi ta tsa hadik ya ta høj, ña ñatañ. ²⁰ Inda tsa nzakwagapta tañ ya ná, ta klay ta vaku fwað dərmaək nda hutafmbsak. «Ka vlanjá tsi ta gwal ña tsanatá guma ta høj, ha ka sagha ta fitika anabi Samuyel. ²¹ Ka dawu høj ta fanamtá mghama tañ ta høj. Ka fanamtá Lazglafta ta høj ta Sawulu zwaña Kis, ta sabi ma mndəra la Benzamen. Fwað mbsak vakwani ta ga mgham ta ghəja tañ.

²² «Ka mbədanatá Lazglafta ta hul ta Sawulu, ka mbədanamtá ga mgham ta Dawuda ta ghəja tañ. “Slafsla yu ta Dawuda, zwaña Yesay. Zdəghazda, dza'a magay ta inda skwi ya ta kumə yu,» ka'a. ²³ Nda ma zivra Dawuda kləganaghata Lazglafta ta la Isra'ila, ta mnda mba mndu, ta nzakway ka Yesu, manda ya tamaf tsi ta imi ta sləməñ ya. ²⁴ Ma kdaku Yesu ka saha, mnanamna Yuhwana ta inda la Isra'ila kazlay: Mbədanafwambəða ta nzakwa ghuni, ka magaghunafta lu ta batem guli kə'a. ²⁵ Ndusakwa fitika kdayni ta slnani, ka'a mantsa: “Duñwa wa ya ka kaghuni nda i'i na? Ya tsa mndu ta kzlə kaghuni

ya a i'i wa. Wa a tsatsi ta sagha nda hula da, slaghwa a yu dər ka plaptá zu'a baḅah ma səlani wa,» ka'a.

²⁶ «Zwanama da, kaghuni ta nzakway ka zivra Abraham, nda kaghuni ta zləṅa Lazglafta tani, ɲa amu tsghəgamaghata lu ta na gwada ta mbaku na. ²⁷ Tsaw tama, tsatsaf a mnduha ma Ursalima nda mghamha tani ta Yesu wa. Sna a həṅ ta tsa gwada la anabi ta dzanə lu inda sabat ya guli wa. Ka dzanaghatá həṅ ta ghəṅa skwi mna la anabi, nda ma dzata taṅ ta Yesu. ²⁸ Dər ma slanagha a həṅ ta skwi prək ka dzata ma mndani wu, dzadza ta na mndu na, ka həṅ nda Pilat. ²⁹ Tahula kdɪnta magatá skwi manda ya nda vinda ta ghəṅani ma deftera Lazglafta, ka klaghatá həṅ dzata ta udza zləṅay. Ka klagatá həṅ ka famta ma kulu. ³⁰ Ama ka sli'aganaptá Lazglafta mataba gwal nda rwa. ³¹ Nda ndəgha fitikani ta mara vgha ɲa gwal ta sli'afta ma Galili kawadaga nda tsi, ka lafi da Ursalima. Tsa mnduha ya ta nzakway ndanana, ka masləmtsəkani da mnduha la Isra'ila. ³² Vərda aṅni, tsa Lfida Gwada ya ta mnaghunata aṅni. Tsa ta ta imi tanaf Lazglafta ta zləməṅ ta dzidziha mu ya ná, ³³ magama ta amu, ta nzakway ka zivra taṅ ya Lazglafta, ma sli'aganaptani ta Yesu ma mtaku. Wya skwi nda vinda ma Zabura his:

“Zwanə da ka,

gita yata yu ta kagha,»* ka'a.

³⁴ Sli'aganapsli'a Lazglafta ta Yesu ma mtaku, walglaṅta a ta mtuta ɲa fəgladamtá mblani da kulu ɲa rwutani wa.

“Tsaya kəl Lazglafta ka mnay kazlay:

Dza'a vlaghunavla yu ta tfawi nda ghuba,

nda fa ghəṅ tida,

ya tanaf yu ta imi ta sləməṅ ta Dawuda† kə'a ya.”

³⁵ Ka'a ma sana vli guli na:

“Had ka dza'a zlanatá mnda gha

ɲa rwutani ma kulu wu,»‡ ka'a.

³⁶ Ma fitika nzakwa Dawuda nda hafu ná, mnda ksanatá slna ta Lazglafta ya. Maganamaga ta skwi ta kumə tsi. Ka mtutá tsi, ka lamtá lu tavata dzidzihani, ka rwuta tsi. ³⁷ Ama tsa mndu sli'aganap Lazglafta nda hafu ya, walaṅ a rwaku ta ksarṅta tsatsi wa. ³⁸ Mantsa tama zwanama, dina ka snarṅta ghuni kazlay: Əṅka'a ka tsa Yesu ya kəl lu ka mnaghunarṅta nda pla dmakwa ghuni kə'a. Traptra zlahu Musa ta klaptá kaghuni ma tsa dmakwa ghuni ya. ³⁹ Ama inda mndu ta zlgəhftá Yesu ná, falau' vghani. ⁴⁰ Daswa ka kuni tama, da slaghunaghatá skwi mnə la anabi kazlay:

⁴¹ “Kaghuni gwal ta mna mbrəs nda Lazglafta,

ngəhawangha, ndərmima wa ndərmima,

ka zwadutá kuni, kabga dza'a magay yu

ta fitika ghuni ta mandərmimi,

ya dər ma kinawu rusaghunafta lu ná,

grafta a kuni dekdek wu kə'a ya§”».

⁴² Manda saba i Pwal nda Barnabas ma həga tagha skwi, «Kdəkwa kdək, ka vrakta kuni badu sana Sabat da mnəglarṅnatá na gwada na,» ka lu nda həṅ. ⁴³ Tahula gazlata mnduha, ka sli'aftá ndəghata la Yahuda nda gwal ta lami nda la da dina la Yahuda mista i Pwal nda Barnabas. Ka ghu həṅ ta yiva. Ka vlə i Pwal nda Barnabas ta mbraku ɲa taṅ. «Dihavawa diha ma zdakatahuda Lazglafta,» ka həṅ nda həṅ.

⁴⁴ Sagha tsa sana Sabat ya, ka tskavatá wər mnduha ma tsa luwa ya demdem ɲa sna gwada Lazglafta. ⁴⁵ Nghay la Yahuda ta tsa tskata mnduha ya, ka lamə həṅ nda draku, ka dzadzə həṅ ta wa i Pwal, ka raraza həṅ. ⁴⁶ Zləṅarṅə a i Pwal nda Barnabas ta həṅ wa. Ka həṅ mantsa: «Nda ra má ka tinlaghutá mna gwada Lazglafta ɲa kaghuni mazlay, ka kwalaghutá kaghuni. Ra a aṅni ka mutsa hafu ɲa kdekedzeṅ wu ka kuni ya, dza'a

* 13:33 Ngha ta Zabura 2:7. † 13:34 Ngha ta Isaya 55:3. ‡ 13:35 Ngha ta Zabura 16:10. § 13:41 Habakuk 1:5.

mbəđaghutá vgha ɲni nda tvə gwal kul nzakway ka la Yahuda ndana tama. ⁴⁷ Wya skwi mnaɲna Mgham Lazglafta:

“Fafa yu ta kagha ka tsuwadaka gwal kul nzakway ka la Yahuda, ɲa mnay gha ta gwada ta mbaku* ta ghəɲa hadik tender,” » ka’a.

⁴⁸ Snay gwal kul nzakway ka la Yahuda ta tsa gwada ya ná, ka rfu həɲ ta rfu, ka zləzlvu həɲ ta Lazglafta. Ka zlgħaftá inda gwal thanaf lu ta hafu ɲa kdekedzeɲ, ta həɲ.

⁴⁹ Ka tutá gwada Mgham Lazglafta ma tsa luwa ya demdem. ⁵⁰ Ka sli’amtá la Yahuda da gagaftá gwal dagaladagala ta zləɲa Lazglafta, nda gwal dagaladagala ma luwa tani. Ka ganaktá həɲ ta giri ɲa i Pwal nda Barnabas, ɲa ɲawaftá həɲ ma hadika taɲ. ⁵¹ Ka tukwanatá i Pwal nda Barnabas ta rgitika səla taɲ ta həɲ, ka lagħwa taɲ da luwa Ikwaniya. ⁵² Ta ndaghutá ɲudufa gwal zlgħay nda ɲuduf ma luwa Aɲtakiya da rfu, nda ya nda Sulkum nda għuḃa tani guli.

14

I Pwal nda Barnabas ma Ikwaniya

¹ Manda ɓhadaghata i Pwal nda Barnabas da luwa Ikwaniya, ka lamə həɲ da həga tagha skwa la Yahuda, ka mnə həɲ ta gwada Lazglafta. Ma tsa mnay taɲ ya, ndada a ndəghatá la Yahuda nda la Grek ta zlgħafta nda ɲuduf wa. ² Ama mbaḃa tsa la Yahuda kul zlgħafta nda ɲuduf ya, ka gagaftá gwal kul nzakway ka la Yahuda ɲa gwaftawi nda həɲ ka zba gwada da zwanama. ³ Kulam nda tsa, ka nzɔavatá i Pwal nda Barnabas ma tsa luwa Ikwaniya ya. Ka mnə həɲ ta gwada Lazglafta ka ɲdaɲda nda fatá ghəɲ dar ta Mgham Lazglafta. Vəɔda gwada tsa gwada ya, ka Mgham Lazglafta nda həɲ nda ma vlaɲtani ta mbrakwa maga mazənzəm, nda mandərmimi ta həɲ. ⁴ Ka dgavaptá mnduha his gamndər ma tsa luwa ya. Gəts ya laha mista la Yahuda, gəts ya laha mista gwal ghunay. ⁵ Ka dzraftá la Yahuda, nda gwal kul nzakway ka la Yahuda, nda maliha taɲ ta wi, ɲa liɲtá i Pwal nda Barnabas nda pala ɲa pslatá həɲ. ⁶ Ka snanagħatá tsi ta i Pwal nda Barnabas. Ka lagħu həɲ da didifa vgha ma luwa Listra, nda ya ma luwa Derba ta hadika Ikwaniya, nda ya ma luwaha ta wanafta. ⁷ Ka mnə həɲ ta Lfida Gwada ma tsa vliha ya guli.

I Pwal nda Barnabas ma Listra

⁸ Ma tsa Listra ya guli, mamu sana mndu nda rwa səlani ta kul walaɲta mbaḃaɲtá mbaḃa daga yaɲata, ta nzakwani hada. ⁹ Ka fatá tsi ta sləməɲ ka sna tsa gwada ta mnə Pwal ya. Ka faftá Pwal ta iri tida. Ta nghə tsi ná, mamu zlgħay nda ɲuduf da tsi prək ka mbaḃafta. ¹⁰ Ka Pwal nda tsi mantsa: «Sli’afsi’a ka sladata ka nda səla gha,» ka’a nda tsi nda lwi dagala dagala. Gi vduk kə’a valavata, ka mbaḃa tsi ta mbaḃa. ¹¹ Nghanata tsa tskata mnduha ya ta tsa skwi maga Pwal ya, ka hlaftá həɲ ta wi nda gwada Ikwaniya ta nzakway ka gwada taɲ. «Wana sli’agata lazglaftaha manda mnda səla tsakwam tsakwam da slamaghata*,» ka həɲ. ¹² «Zeyus» nana, ka həɲ nda Barnabas. «Hesmes» nana, ka həɲ guli nda Pwal, kabga tsatsi ta gwada. ¹³ Ka ksagagħatá mndu ta pla tsa Zeyus banaf lu ta həgani ta tva lami da tsa luwa ya ta lghəɲha rkanaf tsi ta rka ta watgha tsa həga ya. Ta kumay tsatsi nda tsa tskata mnduha ya tani, ta planatá ghəɲ ta i Barnabas nda Pwal. ¹⁴ Snaɲta tsa gwal ghunay ta nzakway ka i Barnabas nda Pwal ya ta tsa skwi ya, ka kwahinjtá həɲ ta lɲut ta vgha taɲ, ka ndadamta da taba tsa tskata mnduha. Ka həɲ mantsa: ¹⁵ «Nawawanawa zwanama, nahgani na dza’a kuni magay na? Mndu aɲni manda va kaghuni tane. Lfida Gwada ɲa aɲni ta kləgaghunaghata, ka zlaɲta kuni ta skwa wuyayha ka mbəḃakta kuni ta vgha tvə Lazglafta ya nda hafu mida, ya ta magaftá luwa nda hadik, nda inda skwiha mida tani. ¹⁶ Ghalya ná, zliniszla ta tvi ta mnduha ɲa ksa tvi ya ta kumə həɲ. ¹⁷ Aɲ mndani, ta kwalagħu a Lazglafta ta maraɲtá ghəɲani nda maga zḃaku wa. Ta nɔəgaghunanza ta imi daga ta luwa, ta magaku skwi ma vwaha ghuni, ta

* 13:47 Ngha ta Isaya 49:6. * 14:11 Ngha ta Slna gwal ghunay 28:6.

hasl nda hasla kuni ta skwa zay, ta taku ɲudufa ghuni da rfu,» ka həŋ. ¹⁸ Kulam nda wa tsa mnay taŋ mantsa ɲa taŋ ya, zlahzlah ka həŋ pyaftá həŋ ta dza'a pla ghəŋ ɲa taŋ.

¹⁹ Ta ma tsa gwada ya həŋ, ka sli'adaghatá la Yahuda ma luwa Aŋtakiya nda gwal ma luwa Ikwaniya, da baraftá tsa tskata mnduha ya. Ka zləzlərtsə lu ta Pwal ma ɲa dzata. Zlah nda mta tama ka lu ka tsəhidinŋa tahula luwa ta wa mazawa. ²⁰ Ama ka lagha gwal zlgəhay nda ɲuduf wanaghatá vgha, ka sli'aftá tsi ka lami da huɗa luwa.

Gamahtsimani, ka sli'aftá tsi kawadaga nda Barnabas ka laghwi da luwa Derba.

Vraghata da Aŋtakiya ta hadika Siri

²¹ Ka mnə həŋ ta Lfiɗa Gwada ma tsa luwa ya. Ka mutsaftá həŋ ta ndəghata gwal ta zlgəhata nda ɲuduf. Tahula tsa, ka vraghatá həŋ da luwa Listra, nda ya da luwa Ikwaniya, nda ya da luwa Aŋtakiya ta nzakway ta hadika Pisidi ya. ²² Ka vlarŋtá həŋ ta mbraku ta tsa gwal zlgəhay nda ɲuduf ya, ɲa dihavata taŋ ma zlgəhay nda ɲudufa taŋ. «Nda ma ghuya ɗaŋwa kavghakavgha dza'a lama lu da ga mghama Lazglafta,» ka həŋ, nda həŋ. ²³ Ka paghanamtá həŋ ta gwal ɲa ngha mnduha ta həŋ ma inda vla guya ta ghəŋa mnduha Lazglafta. Tahula ndəbata taŋ ta dzvu kawadaga nda suma, ka fanamtá həŋ ta tsa mnduha ya ma dzvu ta Lazglafta, ya zlgəhaf həŋ.

²⁴ Ka sli'aftá həŋ ka laghwi nda ta hadika Pisidi, ka bhadaghatá həŋ ta hadika Pamfali. ²⁵ Ka mnə həŋ ta gwada Lazglafta ma luwa Perge. Ka sli'aftá həŋ ka laha da luwa Atali. ²⁶ Ka sli'aftá həŋ nda kwambalu hada guli, ka laghwi da luwa Aŋtakiya ta nzakway ta hadika Siri ya. Ma tsa luwa ya mutsafta həŋ ta zɗakatahuɗa Lazglafta ɲa maganatá slna ya kɗa həŋ ta magay. ²⁷ Manda bhadaghatata taŋ, ka tskanatá həŋ ta Igliz, ka rusu həŋ ɲa taŋ ta inda skwi ya magə Lazglafta nda həŋ, nda ya kə'a guninistá tva zlgəhay nda ɲuduf ta gwal kul nzakway ka la Yahuda guli. ²⁸ Ka hanavatá i Pwal nda Barnabas katakata ma luwa Aŋtakiya kawadaga nda gwal zlgəhay nda ɲuduf.

15

Tskata vgha ma Ursalima

¹ Mamu sana mnduha ta sli'afta ta hadika Zudiya, ka lagha da Aŋtakiya da taghay ɲa zwanama kazlay: «Ka tsa a kuni ta fafaɗa ghuni manda ya mna zlahu Musa wu katsi ná, mbaf a kuni wa» kə'a. ² Zɗəgana a tsa tagha skwa taŋ ya ta i Pwal nda Branabas wa. Ka zlərdə həŋ ta wi nda həŋ ta ghəŋani ka ɲɗaŋɗa. Ka lu tama mantsa: Ka la i Pwal nda Barnabas nda sanlaha mataba mu da Ursalima slanaghatá gwal ghunay, nda la galata mndu, ka tsinŋa həŋ ta gwada ta ghəŋani, ka həŋ. ³ Ka klaftá gwal zlgəhay nda ɲuduf ta skwi ɲa mbaɗa taŋ. Ka ksafatá həŋ ta tvi nda ma Finisi nda ya nda ma hadika Samari, ka dza'a nda rusay, ka gwal kul nzakway ka la Yahuda zlgəhata Mgham Yesu. Ka rfu inda zwanama ta rfu katakata ta ghəŋani. ⁴ Bhadaghatata taŋ da Ursalima, ka tsu'aftá Igliz, nda gwal ghunay, nda la galata mndu, ta həŋ. Ka rusu həŋ ɲa taŋ ta skwi magə Lazglafta nda həŋ. ⁵ Mbaɗa sanlaha mataba la Farisa ta zlgəhata Yesu, ka sli'avafta. «Datsay gwal kul nzakway ka la Yahuda ta fafaɗ, ka maga həŋ ta skwi ya mna zlahu Musa guli,» ka həŋ. ⁶ Ka tskavatá gwal ghunay nda la galata mndu, ɲa ngha gwada ta ghəŋani. ⁷ Ka gwadanaghatá həŋ ta gwada katakata ta ghəŋani. Ka sli'aftá Piyer, ka'a mantsa: «Zwanama, nda sna kuni manda ghalya kazlay: Mataba ghuni zbapta Lazglafta ta i'i ɲa mnanarŋtá Lfiɗa Gwada ta gwal kul nzakway ka la Yahuda, kada snarŋta həŋ ɲa zlgəhata taŋ kə'a. ⁸ Ka mararŋtá Lazglafta ya nda sna ta ɲudufa inda mndu, ka tsu'aftá həŋ nda ma vlarŋtani ta Sulkum nda ghuɓa ta həŋ manda ya vlama tsi ta amu ya guli. ⁹ Haɗ sana skwi dgana Lazglafta ta amu nda hahəŋ manda ghuɓinŋani ta ɲudufa taŋ, ma zlgəhata taŋ wa. ¹⁰ Ndanana tama ní, kabgawu ta kəl kuni ka zlurga Lazglafta nda fanaghatá gwal zlgəhay nda ɲuduf ta ndəgaku ya trap dzidziha mu nda amu tani guli ta kərtay na? ¹¹ Nda ma zɗakatahuɗa Mghama mu Yesu Kristi fatá ghəŋa amu ta mbaku manda va hahəŋ guli,» ka'a.

¹² Sew, ka tsa tskatá vgha ya nzata. Ka zlrəftá i Barnabas nda Pwal ta rusa mazəzməzəha nda skwa mandərmimi maga Lazglafta nda ma hahəŋ mataba gwal kul nzakway ka la

Yahuda. ¹³ Kdákwa taŋ ta gwada ta gwada, ka zlaftá Yakubu ta gwada, ka'a mantsa: «Zwanama, swidwa! ¹⁴ Rusamaf rusa Simuŋ ká Lazglafta zlaftá nghapta ka gwal kul nzakway ka la Yahuda, ka zabaptá tsi mataba taŋ ta gwal ŋa nzata ka ŋani. ¹⁵ Ka guram nda tsaya gwadata la anabi ta gwada taŋ, manda ya nda vinda kazlay:

¹⁶ «Tahula tsaya dza'a vragavra yu,

ŋa bəglaftha da ta həga Dawuda ta zluta ya. Ŋa payafta da ta tsa badzatani ya, ka sladanaftha.*

¹⁷ Mantsa ya dza'a kəl hamata mnduha,

ka tsa gwal kul nzakway ka la Yahuda hagaf yu ŋa nzakway ka ŋa da ya ka psa i'i,

ka Mgham Lazglafta ta maga tsa skwiha ya

¹⁸ mnata daga manda ghalya.»

¹⁹ Ka kdə Yakubu ta mna gwadani. Ma vlaŋ lu ta ghuya daŋwa ta gwal kul nzakway ka la Yahuda ta mbədfaktá vgha da Lazglafta, ka i'i nda ŋa da. ²⁰ Skwi ŋa vindanaftá həŋ na: Zlaŋta taŋ ta wuya skwi, nda hliri, nda za skwi bərtá lu nda bərtá†, nda za us, kabga ²¹ daga ma nzakwagaptá, mamu mnduha ta mna gwada Musa ma inda luwa. Ta dzadzəŋay lu guli inda fitika Sabat ma həga tagha skwa la Yahuda,» ka'a.

Tsga ta lwi ŋa gwal kul nzakway ka la Yahuda

²² Mantsa tama, ka ndanatá gwal ghunay nda la galata mndu, nda gwal zlgħay nda ŋuduf, ta pasaptá mnduha mataba taŋ ŋa ghunay da Aŋtakiya kawadaga nda i Pwal nda Barnabas. Ka psaptá həŋ ta i Yuda ta hgu lu ka Barsaba ya, nda Silas. Nda sgit ta həŋ his mataba zwanama. ²³ Wya ka həŋ vindanamtá dēlewer ta həŋ ma dzvu:

«Aŋni gwal ghunay nda la galata mndu ya ta ga zgu ŋa ghuni zwanama ta nzakway mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda ma luwa la Aŋtakiya, ta hadika Siri nda ya ta hadika Silisi. ²⁴ Snaŋnagħa sna gwada ta ghəŋa sanlaha ma mndu ta sli'aftha da aŋni, ka lafi da kbəghunafta kawadaga nda graha ŋni i Barnabas nda Pwal. ²⁵ Ka nzanagħatá ŋni demdem ta ghəŋani, ka dgaptá hya mida. Ka zabaptá ŋni ta mnduha ŋa ghundaghunafta kawadaga nda graha ŋni i Barnabas nda Pwal. ²⁶ Hahəŋ gwal ta vlatá hafa taŋ ŋa maganatá slna ta Mghama mu Yesu Kristi. ²⁷ I Yuda nda Silas ta ghunədagħunafta ŋni mista taŋ, ŋa rusaghunafta taŋ nda wubisima taŋ ta va na skwi vindaghunaf ŋni na. ²⁸ Skwi ta zdəganatá Sulkum nda għuḃa nda aŋni tani ná, va a ŋni ta faghunagħatá ndəgaku, ka malagħutá ya ta raku tkwe' ka magay wa. Wya skwi ŋa magay ghuni: ²⁹ Yaha kuni za slu'a skwa wuyay, yaha kuni za us, yaha kuni da za slu'a skwi bərtá lu nda bərtá, yaha kuni hliri‡. Ka zlaŋzla kuni ta maga tsa skwiha ya katsi ná, magamaga kuni ta skwi dina. Ləŋləŋ ka kuni nzata,» ka həŋ.

³⁰ Ka zlaŋtá i Pwal nda Barnabas nda Yuda nda Silas ta həŋ ka lagħwi da Aŋtakiya. Ka tskanatá həŋ ta gwal zlgħay nda ŋuduf, ka vlaŋtá həŋ ta tsa skwi vindanaf lu ya ta həŋ.

³¹ Tahula dzaŋafta, ka rfu həŋ demdem ta rfu nda mbraku ya vlaŋ lu ta həŋ. ³² I Yuda nda Silas ta nzakway ka la anabi ya, ka nzdavata həŋ ta mna gwada ŋa taŋ ŋa lba ŋuduf ŋa taŋ, ka mbra həŋ ma zlgħay nda ŋuduf. ³³ Tahula nzdavata taŋ tsəbakw fitik hada, «ka ḃhata kuni dughwana tama zwanama!» ka gwal zlgħay nda ŋuduf nda həŋ, ŋa vra taŋ slanagħatá gwal ta ghunaftá həŋ. [³⁴ Sli'af a yu wu, ka Silas ka nzaghuta hada.] ³⁵ Ka nzatá i Pwal nda Barnabas ma luwa Aŋtakiya. Ka tagħə həŋ ta skwi ŋa mnduha, ka mnə həŋ ta gwada Mgham Lazglafta kawadaga nda sanlaha ma mnduha.

Dga vgha i Pwal nda Barnabas

³⁶ Tsəbakw fitik tahula tsa, «vru u vra da inda vli mana u ta gwada Mgham Lazglafta, ka dza'a u naghanagħatá zwanama, ka kinawu nzakwa taŋ,» ka Pwal nda Barnabas. ³⁷ Si ta kumay Barnabas ta klintá Yuhwana ta hgu lu ka Markus ya, mista taŋ. ³⁸ Lanaf a tsa dza'ani mista taŋ ya ta Pwal wu, kabga daga ta hadika Pamfali ta tsagħutá tsi ta vgha ka kwalagħutá kdá dza'a maga slna kawadaga nda həŋ. ³⁹ Ka zlərdanaftá həŋ katakata, ka

* 15:16 Ngha ta Amus 9:11-12. † 15:20 Ngha ta Levitik 18:6-18 nda Levitik 17:10-16. ‡ 15:29 Ngha ta Slna gwal ghunay 15:20.

dgatá hēj ta vgha. Ka klaghatá Barnabas ta Markus mistani, ka ɲlaftá hēj ta kwambalu ka laghwi ta hadika Kiprus. ⁴⁰ Ta zba'atá Pwal ta Silas. «Mista gha ka Lazglafta!» ka zwanama nda Pwal, ka sli'aftá tsi ka laghwi. ⁴¹ Ka rə tsi ta hadika Siri nda hadika Silisi, ka vla mbraku ɲa Igliz.

16

Pghafta Timute ta i Pwal nda Silas

¹ Ka ɓhadaghatá Pwal da luwa Derba, nda ya da luwa Listra guli. Mamu sana mnda Zlghay nda ɲuduf hada, Timute hgani. Makwa la Yahuda ta nuta ka mnda zlghay nda ɲuduf ta yata. Mndəra la Grek dani. ² Ta ghubay tsa zwanama ta nzakway ma luwa Listra nda ya ma luwa Ikwaniya ya ta Timute. ³ Ka kumaftá Pwal ta klay ta səlani, ka klə tsi. Ka tsanatá tsi ta fafad, yaha gwadā da la Yahuda ta nzakway ma tsa vli ya, kabga nda sna hēj demdem kazlay: Mndəra la Grek dani kə'a. ⁴ Ma inda luwa ta ɓhadaghata hēj, ta mnay hēj ɲa inda gwal zlghay nda ɲuduf ta skwi ya tsiɲ gwal zlghay nda ɲuduf nda la galata mndu ta ghəɲani ma Ursalima. Tsaya skwi ɲa snata ghuni ka hēj ta mnay ɲa taɲ. ⁵ Ka mbrə Igliz ta vgha ma zlghay nda ɲuduf, ka sgaku mbsaka taɲ inda fitik.

Fanaghata suni ta Pwal ma Truwas

⁶ Ka pyaftá Sulkum nda ghuɓa ta i Pwal nda Silas, ka mna gwadā Lazglafta ta hadika Asiya. Ka sli'aftá hēj ka laghwi nda ta hadika Frizi nda ya ta hadika Galat. ⁷ Ndusadaghata taɲ ta hadika Misiya, ka kumə hēj ta dza'a ta hadika Bitani, ama vlarə a Sulkuma Yesu ta tvi ta hēj wa. ⁸ Ka kdarɲtá hēj ta dza'a nda ta hadika Misiya, ka ɓhadaghatá hēj da luwa Truwas. ⁹ Hada, ka nghanɲtá Pwal ta sana mnda la Mekaduniya ta sladu ta kəmani ma suni, ta mnay ɲani kazlay: «Sawi da Mekaduniya da kata aɲni kə'a.» ¹⁰ Tahula fanaghata tsa suni ya ta Pwal, ka gi psə ɲni ta tva dza'a da Mekaduniya, kabga grafgra ɲni kazlay: Ta hga aɲni Lazglafta ɲa kla Lfida Gwadā da hada kə'a.

Zlghafta Lidiya ta Yesu ma luwa Filipiya

¹¹ Ka lamə ɲni da kwambalu ma luwa Truwas, ka ksafɲtá ɲni ta tva dza'a da luwa Samutra ta tsavata ma drəf ya. Gamahtsimani, ka laghu ɲni da luwa Nyapulis. ¹² Ka sli'aftá ɲni hada ka laghu ɲni da luwa Filipiya. Tsaya luwa dagala ta tsa hadika Mekaduniya ta nzakway ma dzva la Ruma ya. Tsəɓakw fitika ɲni gerger ma tsa luwa ya. ¹³ Baɗu fitika Sabat, ka saghu ɲni ma huda luwa ka laghwi tawa ghwa, dza'a slafsla ɲni ta vla ndəɓa dzva la Yahuda hada ka ɲni sizlay. Ka slaftá ɲni ta tskata mi'aha. Ka mnə ɲni ta gwadā ɲa taɲ. ¹⁴ Lidiya hga sana marakw mataba taɲ, makwa luwa Tiyatir ya. Lguta dva ya nda bla nda bla dzvani ta dzawə tsi. Ta zləɲay ta Lazglafta guli. Ka fatá tsi ta sləməɲ ka sna gwadā ɲni. Ka gunanaɲtá Lazglafta ta ɲudufani, ɲa tsu'a tsa gwadā ta gwadə Pwal ya. ¹⁵ Ka maganafta lu ta batem nduk nda la ga taɲ tani. «Ka grafgra kuni kazlay: Zlghafzlgħa yu ta Mgham Yesu kə'a, sawa da ini» ka'a ka mbladaghatá aɲni da taɲ.

Nzaku ma gamak ma luwa Filip

¹⁶ Ta dza'a ɲni da vla maga du'a ma sana fitik, ka gəmatá ɲni nda sana makwa ka kwalva ksu ghwadaka sulkum ta vlarɲtá mna skwi dza'a magaku ta kəma. Dagala tseɲi ta tsanakta tsi ta daɲahəgani, nda tsa ma slayaɲslayaɲani ya. ¹⁷ Ka gi mbadə tsi mista ɲni nda i Pwal. «Nana mnduha na ná, gwal ksanatá slna ta Lazglafta ta luwa ya, tva mbaku ta mnaghunata hēj!» ka'a ta dza'a nda guguday. ¹⁸ Nda za fitikhani ta mna tsa gwadā ya tama, ka psanaghatá tsi ta Pwal. «Nda hga Yesu Kristi, sabsa ma na makwa na,» ka'a nda tsa ghwadaka sulkum mida ya. Ka gi sabə tsi mida hadahada. ¹⁹ Nghay la daɲahəgani ma tsa makwa ya ta kwala taɲ kul fəglafɲtá ghəɲ ta mutsa tseɲi, ka hlaftá hēj ta i Pwal nda Silas, ka hlaghatá ta dawadawa ta kəma gwal dagala dagala. ²⁰ Ka hladaghatá hēj ta hēj da mnda tsa guma la Ruma. Ka hēj mantsa: «Gwadā ɲa kətsida mnduha klamak nana mnduha la Yahuda na. ²¹ Ka taghamatá nzaku kul nghamata, kul ramata tsu'ay mu, kul ramata ksay mu ta slna nda tsi, na amu ta nzakway ka la Ruma na,» ka hēj.

²² Ka pghaftá dǝmga ta vgha ta hǝj. Ka susudǝghutá gwal guma ta lguta i Pwal nda Silas. «Slǝvawa hǝj nda krupi,» ka hǝj. ²³ Tahula slǝvaptá hǝj, ka hlaghatá lu ta hǝj da gamak. «Ka ngha ka ta hǝj dina,» ka lu nda mnda ngha gamak. ²⁴ Na mnanata lu ta tsa gwada ya ta mnda ngha gamak, ka hlaghatá tsi ta hǝj da huda hǝga. Ka tsatsamtá tsi ta sǝlaha taŋ ma udzu. ²⁵ Ma takala tama, ka magǝ i Pwal nda Silas ta du'a, ka falaha nda zlǝzlva Lazglafta. Ta snaysnay hamata la vu'a. ²⁶ Gi ka ghudzavaftá hadik, ka gigdavaftá tughwa tsa gamak ya. Gi ka gwanutá inda watgha tida, ka pwalutá zida ta inda la vu'a. ²⁷ Ka sli'avatá tsa mndu ta ngha hǝj ya. Kǝ'a kǝ'a ná, nda gwana tsa gamak ya. Ka tsǝhagaptá tsi ta budgwani ŋa dzuvtá vghani, ba sli'aghuslia inda la vu'a kǝ'a sizlay. ²⁸ «Ma dzuv ka ta vgha gha, wana ŋni demdem hadna,» ka Pwal gugudata. ²⁹ «Pinifwa vu ya,» ka tsa mnda ngha vu'a ya, ka ndadamtá tsi zlǝmbatá ta kǝma i Pwal nda Silas, ta ghudzaku vghani da zlǝj. ³⁰ Tahula tsa ka hligintá tsi ta hǝj. Ka'a nda hǝj mantsa: «Mghamha da, nu dza'a yu magata ka da mbafta yu na?» ka'a. ³¹ Ka Pwal nda Silas mantsa: «Zlghafzlgaha ta Mgham Yesu Kristi, ka mbafta ka, kagha nda la ga ghuni tani,» ka hǝj. ³² Ka mnanatá hǝj ta gwada Mgham Lazglafta, ŋa tsatsi nda la ga taŋ tani demdem. ³³ Ka hlaghatá tsi ta hǝj ta va tsa rvidik ya ka laghwi ghubinistá lkuha taŋ. Ka gi maganaftá lu ta batem ta tsa mndu ya nda la ga taŋ tani demdem. ³⁴ Ka klaghatá tsi ta i Pwal nda Silas da taŋ, ka zunustá skwi ta hǝj. Ka rfu tsa mndu ya nda la ga taŋ tani ta rfu, kabga zlghafta taŋ ta Lazglafta.

³⁵ Tsadakwa vli, ka ghunaftá gwal tsa guma ta mnduha da tsa mnda ngha vu'a ya kazlay: Zliŋzla ta hǝj kǝ'a. ³⁶ Ka mnda ngha vu'a lami mnanatá Pwal mantsa: «Zliŋzla ta hǝj, ka gwal tsa guma tsghadiktá lwi, sabwasa, ka dza'a kuni nda zdaku,» ka'a. ³⁷ Ka Pwal nda tsa gwal ghunadagha lu ya mantsa: «Tsahnagha a lu ta guma wu, ka gi slvaptá lu ta aŋni ta kǝma mnduha, ka pghamtá aŋni ma gamak, ta aŋni ta nzakway ka mnduha la Ruma ná, gi ndanana ná, sabwa sa kdǝkkdǝk ka lu nda aŋni ra? Magava a tsaya mantsa wa! Sagha hahǝj kaghǝna taŋ zliŋnista,» ka'a. ³⁸ Ka sli'aftá tsa gwal ghunadagha lu ya rusanaftá gwal tsa guma. Ka ksafatá zlǝj ta hǝj, snaŋǝr hǝj kazlay: Mnduha la Ruma i Pwal nda Silas kǝ'a. ³⁹ Ka lagha hǝj da ndǝba dzvu, ka hǝj mantsa: «Ga ghunaga ŋni ta dmaku,» ka hǝj. Ka hligintá hǝj ta hǝj ma gamak. Ka ndǝbanatá hǝj ta dzvu ta hǝj ŋa sli'apta taŋ ma tsa luwa ya. ⁴⁰ Saba i Pwal nda Silas ma gamak, ka laghu hǝj da Lidiya. Tahula nghanaghata taŋ ta zwanama, ka vlanatá mbraku ta hǝj ka sli'aftá hǝj ka laghwi.

17

I Pwal nda Silas ma luwa Tesalunik

¹ Ka ksaghatá hǝj ta tvi nda ma luwa Amfipulis ka zlagaghata nda ma luwa Apuliniya, ka bhaghata hǝj da luwa Tesalunik. Hada, mamu hǝga tagha skwa la Yahuda. ² Hkǝn Sabata Pwal ta lami ta ghǝj ta ghǝj manda ya snu tsi. Ka zlǝrdǝ tsi nda hǝj ta skwi nda vinda ma deftera Lazglafta. ³ Ka paslay ŋa taŋ, ka mnay kazlay: Dza'a ghuyǝ ghuya Kristi ta danwa, dza'a sli'agapsli'a nda hafu mataba gwal nda rwa kǝ'a. «Tsǝna Yesu ta mnǝ yu ŋa ghuni na ná, tsaya tsa Kristi ya,» ka'a. ⁴ Ka tdaghata tsa gwada ya ta ghunislaka sanlaha ma la Yahuda ta snay, ka laghu hǝj mista i Pwal nda Silas. Mantsa ya ndǝghata la Grek ta zlǝŋa Lazglafta, nda ndǝghata sanlaha ma mi'aha dagaladagala guli. ⁵ Ka ndǝghanaftá draku ta ŋudufa sanlaha ma la Yahuda, ka hlafta hǝj ta la tanda ma luwa, ka sli'anafat hǝj ta ŋudufa mnduha. Ka sli'adaghata hǝj da Yasuŋ, ka zbǝ hǝj ta i Pwal nda Silas ŋa hla hǝj ta kǝma mnduha, ⁶ slanagha a hǝj ta hǝj wa. Ka ksaghatá hǝj ta Yasuŋ nda sanlaha ma zwanama ta kǝma gwal ta tsa guma ma luwa. Ka hǝj mantsa: «Nana mnduha na ta kǝtsidanaftá mnduha ta ghǝŋa hadik, ka sagha hǝj da amu ndanana, ⁷ ka tsu'afat Yasuŋ ta hǝj ga taŋ. Had hǝj ta sna zlahu ya ta fata mgham Sezar wa. Mamu sana Mgham ta hgǝ lu ka Yesu, ka hǝj ta mnay,» ka hǝj. ⁸ Snaŋta mnduha ma tsa luwa ya nda gwal ta tsa guma ta tsa gwada ya, ka sli'avafat hǝj. ⁹ Ka platá i Yasuŋ nda tsa sanlaha ma zwanama ya ta bika kada zliŋta gwal ta tsa guma ta hǝj.

I Pwal nda Silas ma luwa Bere

¹⁰ Girvidik tama, ka kɔfikɔntá gwal zlgħay nda ɔɔɔuf ta i Pwal nda Silas da luwa Bere. Bħadaghata taɔ da hada, ka lamə həɔ da həga tagħa skwa la Yahuda. ¹¹ Mal la Yahuda ma Bere zɔɔkwa ghəɔa taɔ ka gwal ma luwa Tesalunik, kabga fafa hahəɔ ta ghəɔa taɔ kahwathwata ka sna gwada Lazglafta. Inda fitik həɔ ta vitsa vindatá skwi ma deftera Lazglafta ɔa nghay ka manda va tsaya tsi re, ka manda va tsaya a wa a tsa skwi ta mnə Pwal ɔa taɔ ya. ¹² Nda ndəgha la Yahuda ta zlgħafta nda ɔɔɔufa taɔ. Mantsa ya ndəghata mi'aha dagaladagala mataba la Grek nda zgwana taɔ tani. ¹³ Snaɔta tsa la Yahuda ma luwa Tesalunik ya kazlay: Wa'a Pwal ta mna gwada Lazglafta ma luwa Bere kay guli kə'a, ka sli'adaghata həɔ da tsa luwa ya sli'anaftá ɔɔɔufa mnduha. ¹⁴ Ka gi kɔfikɔntá zwanama ta Pwal nda ta wa drəf, ta nzaghuta i Silas nda Timute ma luwa Bere. ¹⁵ Ka klagħatá gwal pghay ta Pwal, tep da luwa Atina. Ma sli'a taɔ ka vru, ka mnanatá Pwal ta həɔ kazlay: Ka sagħa i Silas nda Timute slidighata misimmisim ya kə'a.

Pwal ma luwa Atina

¹⁶ Ma tsa nzakwa Pwal ta kzla i Silas nda Timute ma luwa Atina ya, ka nanaghantá tsi ta skwa wuyayha ma tsa luwa ya, ka kuzlanaftá tsi ta ɔɔɔuf katakata. ¹⁷ Mantsa tama, ka ghu tsi ta yiva nda la Yahuda, nda ya nda gwal ta zləɔa Lazglafta ma həga tagħa skwa la Yahuda. Mantsa ya guli nda inda mndu ta guyatá tsi nda həɔ ta dawadawa vli inda fitik. ¹⁸ Mamu gwal ta tagħa dzana tva mbaɔa gwada ta hgə lu ka la Ipikuri, nda Situyikiya ta mbaɔa gwada nda tsi guli. «Nu ta yə na mndu na katək na?» ka sanlaha. «Gwada ta sana Lazglafta kul haɔ hadna ta gwadə tsi.» Ka sanlaha, kabga snay taɔ ta mnay Pwal ta gwada ta Yesu nda sli'agapta ya sli'agap tsi mataba gwal nda rwa. ¹⁹ Ka klagħatá həɔ ta Pwal mista taɔ, ka kladaghata ta kəma gwal dzra gwada ta sana kuɔɔɔur ta hgə lu ka Ariyupas. «Dza'a snaɔnamsna ka ta na lfida skwi ta tagħə ka na rki na? ²⁰ Nana gwada ta mnə ka na ná, ka lfidani nzakwani da aɔni. Ta kumay ɔni ta snaɔta klatá ghəɔani,» ka həɔ nda tsi. ²¹ Inda la Atina nda la matbayha ma tsa luwa ya, tsa lfida skwi yeya ta gwagwadu lu, ta snə lu kweɔkweɔ. ²² Ka sladatá Pwal ta kəma tsa gwal dzra gwada ya, ka'a mantsa: «Kaghuni mnduha la Atina, ta nghadaptá yu dər ndigandiga ná, ɔanaɔa kuni ta dina. ²³ Ma fitika ranafta ɔa ta vliha ma na luwa ghuni na ná, ka slaslanaghata yu ta skwiha ta ndəbu kuni ta dzvu ɔa taɔ. Ka slaftá yu ta gwir vindaf lu ta skwi tida kazlay: ɔa Lazglafta kul snaɔta lu kə'a. Mantsa nzakwani, tsa skwi ta ndəbu kuni ta dzvu ɔani kul snaɔta kuni ya ná, tsaya sagħa yu da mnaghunata. ²⁴ Tsaya Lazglafta ta magaftá haɔik nda inda skwi tida tani. Tsatsi Mgham ta ghəɔa luwa nda haɔik. Haɔ ta walaɔta nzaku ma həga ya baf mndu nda dzvani wa. ²⁵ Psarɔ a ta katu da mnda səla ɔa vlaɔta skwi wa. Haɔ skwi pɔa tsatsi guli wa. Tsatsi ta famta hafu ma inda mndu ta kəl mndu ka hafu. Tsatsi guli ta vlata inda hamata skwi. ²⁶ Nda ma mndu turtuk zlagaginta tsi ta inda mnduha, ka pghata həɔ təbsa' ta ghəɔa haɔik demdem. Ka daganatá fitika inda skwi, kwakwaranaha ta inda taɔ ta haɔik ɔa nzakwa taɔ. ²⁷ Mantsa ya kə'a magafta, kabga ɔa zbay taɔ ta Mgham Lazglafta, ma tatamay taɔ ta zbay. Aɔ mndani, di'ijagħu a nda amu wa. ²⁸ Əɔka'a ka tsatsi ta kəl mu ka nzaku nda hafu, dər ta kəl mu ka gigɔavata, dər ta kəl mu ka nzaku.

Mantsa ya mnata gwal fa laha mataba ghuni guli: “Kahwathwata mndəra taɔ amu guli,” ka həɔ.

²⁹ Ka si mndəra taɔ ma Lazglafta amu ya, ra a ka ndanay mu ta granaftá Lazglafta nda tsa skwa wuyayha tsatsaf lu nda dasu, nda ya nda kufur, nda ya nda pala tsana a mnda səla ka ghəɔani ta magafta ya wa. ³⁰ ɔaw lu ba, ka Lazglafta nda mnduha daga manda ghalya, kabga kwala taɔ kul snaɔta. Ndanana tama, ta hga mnduha Lazglafta ma inda vli ka mbəɔanafta həɔ ta nzakwa taɔ, ³¹ kabga fafa ta fitik ɔa tsanaghata guma nda tvani ta inda ghəɔa haɔik. Zbapzba Lazglafta ta mndu ɔa maga tsaya ka sli'aganaptá tsi mataba gwal nda rwa. Manda tsaya maranaɔta Lazglafta ta inda mndu kazlay: Tsatsi vərɔa mnda tsa guma zbay yu,» ka'a.

³² Na tsa snan̄ta taŋ ta mnay Pwal ta gwada ta sli'agapta mataba gwal nda rwa ya, ka ghubasu sanlaha nda ghubasa ta Pwal. «Ŋa snəglanavata ŋni badu ma sani ta tsa gwada ta mnə ka ya,» ka sanlaha.

³³ Ka sli'af̄ta Pwal mataba taŋ ka laghwi. ³⁴ Mataba va tsaya ná, mamu sanlaha ta zlghafta, ka laghu həŋ mistani. Mataba taŋ, mamu Deniz, ta nzakway tekw tsatsi mataba gwal ta dzra gwada ma Ariyupas, nda sana marakw Damaris hgani, nda sanlaha guli kawadaga nda həŋ.

18

Pwal ma luwa la Kwareŋt

¹ Tahula tsa, ka sli'af̄ta Pwal ma luwa Atina, ka laghwi da luwa Kwareŋt. ² Hada, ka guyatá tsi nda sana mnda la Yahuda ta hgu lu ka Akilas, ya lu ta hadika Puŋ. Sli'af̄tani yeya ta hadika Italiya kawadaga nda markwa taŋ Priskila, kabga ka sli'apsli'a inda la Yahuda ta hadika Ruma ka mgham Klawdi mnata. Ka guyaf̄ta Pwal ta vgha nda həŋ. ³ Ka skwa turtuk slna ta magə həŋ. Həga tumpul ta dadah həŋ. Tsaya kəl Pwal ka gwaftá vgha nda həŋ. ⁴ Inda fitika Sabat Pwal ta zlerda gwada ma həga tagha skwa la Yahuda, nda la Yahuda nda ya nda la Grek, kabga ta kumay ta tdaktá həŋ ŋa zlghaftá gwada Lazglafta.

⁵ Manda zlan̄ta i Silas nda Timute ta hadika Mekaduniya, ka lagha slanaghatá Pwal, ka vzatá Pwal ta ghəŋani ka mna gwada. Ka paslə tsi ŋa la Yahuda kazlay: Yesu ná, Kristi ya kə'a. ⁶ Ka grun̄ta la Yahuda ka rarazay. Mbada Pwal ka tukwanatá rgitika lgutani ta həŋ. Ka'a nda həŋ mantsa: «Ta ghəŋa ghuni ka skwa ghuni, daga ndana nda sli'a yu tvə gwal kul nzakway ka la Yahuda,» ka'a. ⁷ Ka sli'af̄ta tsi hada ka lagha da sana mndu, Tirtiyus Yustus hgani. Ta zlan̄ay tsa mndu ya ta Lazglafta. Tavata həga tagha skwa la Yahuda həga taŋ. ⁸ Ka zlghaftá Krispus ta nzakway ka mgham ta ghəŋa həga tagha skwa la Yahuda ta Mgham Yesu, mantsa ya la ga taŋ guli. Nda ndəgha gwal ma Kwareŋt guli ta snan̄tá gwada Pwal, ka zlghaftá həŋ, ka maganaftá lu ta batem ta həŋ.

⁹ Ta sana rvidik, ka gwadganatá Lazglafta ta Pwal nda ma suni. Ka'a mantsa: «Yaha zlan̄ da ksaf̄ta kagha da haftá ka ta wi Pwal, kdəŋ gwaday. ¹⁰ Kawadaga yu nda kagha, had mndu dza'a walan̄ta faftá dzvu ta kagha ŋa ghuya dan̄wa ŋa gha wa. Nda ndəgha mnduha da ta ma na luwa na,» ka'a. ¹¹ Ka zata pwal ta vaku nda tili mku' ma tsa luwa ya, ta taghanaftá mnduha ta gwada Lazglafta.

¹² Ma fitika nzakwa Galiyuna ka ŋumna ta hadika Akaya tama, ka gwaftá la Yahuda ta wi ka grun̄ta Pwal. Ka kladaptá həŋ da vla tsa guma. ¹³ Ka həŋ mantsa: «Nana mndu na ta bara mnduha ŋa tsəlbu ta kəma Lazglafta, ka zlan̄ta skwi mna zlahu,» ka həŋ. ¹⁴ Ta dza'a dza'a Pwal da gwada mantsa, ama ka gi tsu'af̄ta Galiyuna ta gwada nda la Yahuda. Ka'a mantsa: «Ka had mndu dza lu wu katsi, had sana dmaku ta bluta wu katsi, had yu ta snaghunata, a la Yahuda wa. ¹⁵ Ka si ta ghəŋa zwana gwadaha, nda ya ta ghəŋa hgu, nda ya ta ghəŋa zlahu ghuni ta zlerda kuni ya, dzik nda kaghuni tsa. Va a yu ta tsa guma ta ghəŋa tsa skwiha ya wu,» ka'a. ¹⁶ Ka ghzlaftá tsi ta həŋ ma vla tsa guma. ¹⁷ Ka gwaftá həŋ ta wi ta Sustene, ta nzakway ka mgham ta ghəŋa tsa həga tagha skwa la Yahuda ya, ka ksaf̄ta, ka dgapta ta wa tsa vla tsa guma ya, gvalan̄ a Galiyuna wa.

Vraghata Pwal da luwa An̄takiya

¹⁸ Ka nzdəglavatá Pwal tsəbakw fitik ma Kwareŋt. Tahula tsa, ka sli'af̄ta tsi kawadaga nda i Priskila nda Akilas, ka zlan̄ta zwanama, ka lami da kwambalu, ka laghwi ta hadika Siri. Ma kdə tsi ka lami da kwambalu, ka htsatá tsi ta ghəŋani ma luwa San̄kre, si wadana tsi ta Lazglafta. ¹⁹ Ka bhadaghatá həŋ da luwa Afisus, ka zlanatá Pwal ta i Priskila nda Akilas. Ka sli'af̄ta tsi ka lami da həga tagha skwa la Yahuda, ka ghwa yiva nda la Yahuda hada. ²⁰ Ka ndəbə həŋ ta dzvu da tsi, má ŋa nzdavatani da həŋ, ama dvaf a Pwal wa. ²¹ «Ta dza'a vragaghavra yu ka ta dvay Lazglafta,» ka'a nda həŋ.

Ka ŋlaftá tsi ta kwambalu ma Afisus ka laghwi. ²² Ka bhadaghatá tsi da luwa Sezare. Ka sli'af̄ta tsi hada guli ka laghwi da luwa Ursalima da ganaghatá zgu ta Igliz karaku, ma

kdaku tsi ka laghwi da luwa Anṭakiya. ²³ Tahula nzdavatanani gerger ma luwa Anṭakiya ta hadika Siri, ka sli'aftá tsi ka laghwi da ranaftá hadika Galat, nda hadika Frizi, ka vla mbraku ṅa inda gwal zlgħay nda ṅuduf.

Apwalus ma luwa Afisus nda ya ma Kwareṅt

²⁴ Mamu sana mnda la Yahuda, Apwalus hgani, ma luwa Alegzandri yata lu. Ka lagha tsi da luwa Afisus. Mnda gwadā ya, nda sna ta vindata skwiha ma defteri. ²⁵ Tagħaf tagħa ta skwi ta tva Mgham Yesu. Ká ka nda warakatani. Ta tagħay ta skwi ta ghəṅa Yesu nda tvani ṅa mnduha. Anṅ mndani, maga batema Yuhwana yeya snaṅ tsi. ²⁶ Ka mnə tsi ta gwadā nda tsafaratá vgha ma həga tagħa skwa la Yahuda. Snaṅ i Priskila nda Akilas ta skwi ta mnə tsi, ka hgagħatá həṅ ṅa sganaghata tagħanaftá skwi nda tvani ta ghəṅa gwadā Lazglafta. ²⁷ Tahula tsa, ka kumaftá Apwalus ta dza'a ta hadika Akaya*. Ka sganagħatá zwanama ta mbraku, ka vindanaftá həṅ ta dēlewer ta gwal ta tsa hadik ya ṅa tsu'afta taṅ nda rfu. Bħadagħatani da hada, ka katarṅtá tsi nda zdaku ya vlarṅ Lazglafta ta gwal ta għadatá zlgħafta. ²⁸ Ka gwadə tsi ta gwadā baṅluwa nda la Yahuda, ka traptá həṅ ta skwi ṅa ṅrapta. Ka maranaṅtá tsi ta həṅ ta skwi nda vinda ma defteri kazlay: Yesu ná, Kristi ya kə'a.

19

Pwal ma luwa Afisus

¹ Ma fitika nzakwa Apwalus ma luwa Kwareṅt, ka ranaftá Pwal ta vli ta ghwáha ta hadika Asiya, ka bħadagħatá tsi da luwa Afisus ka slaftá tsi ta sanlaha ma gwal zlgħay nda ṅuduf hada. ² Ka'a mantsa: «Mutsafmutsa kuni ta Sulkum nda għuḅa ma zlgħafta ghuni ra?» ka'a dawaṅta da həṅ. Ka həṅ nda tsi mantsa: «Ta sna a ṅni ta skwi ta hgə lu ka Sulkum nda għuḅa wa,» ka həṅ. ³ «Mndərga wati batem magaghunaf lu na?» ka'a nda həṅ. «Mndərga ṅa Yuhwana maganṅaf lu,» ka həṅ nda tsi. ⁴ Ka Pwal mantsa: «Gwal ta tsu'afta ka mbədanaftá nzakwa taṅ, maganaf Yuhwana ta batem ta həṅ. Ka Yuhwana nda həṅ na: Zlgħafwazlgħa ta tsa mndu ta sagħa nda hula da ta nzakway ka Yesu ya,» ka'a. ⁵ Tahula snaṅta taṅ ta tsa gwadā ya, ka maganaftá lu ta batem ta həṅ nda hga Mgham Yesu. ⁶ Ka fanagħatá Pwal ta dzvu ta həṅ, ka saha Sulkum nda għuḅa ta ghəṅa taṅ. Ka gwadə həṅ ta gwadā nda sanlaha ma gwadā, ka klə həṅ ta lwa Lazglafta guli. ⁷ Ta magay gwagwa ta tsa mnduha ya ta ghwanṅpďə his.

⁸ Tahula tsa, ka gdatá Pwal ta dza'a da həga tagħa skwa la Yahuda. Hkən tilani ta mna gwadā ta ga mghama Lazglafta, ka ṅavata ṅa tdaktá ghəṅa gwal ta sna skwi ta mnə tsi. ⁹ Ka təṅanaftá sanlaha mataba taṅ ta ghəṅ, ka kwalagħutá həṅ ta zlgħafta, ka għuḅasə həṅ ta tsa tagħa skwi ta ghəṅa tva Yesu ya ta kəma tskata mnduha. Tsaya tama, ka sli'aftá Pwal ka zlanṅtá həṅ, ka hlagħatá gwal zlgħay nda ṅuduf, ka lagħu həṅ da həga dzaṅa Tiranus, ka tagħə tsi ta skwi ṅa taṅ inda fitik hada. ¹⁰ His vakwa taṅ ta tagħay. Ma tsaya snaṅta inda gwal ta nzakway ta hadika Asiya, daga la Yahuda, nda la Grek tani ta gwadā Mgham Lazglafta.

Zwana Seva

¹¹ Ka magə Lazglafta ta mazəzməṅ ṅa ndərmimay nda ma Pwal. ¹² Tsaya ta kəl lu ka klaftá lgut nda salawar ya ta ksantá vgha Pwal tazlay, ka klanṅtá gwal kul dughwanaku ṅa ksantá həṅ, ṅa sagħwa tsa dāṅwa nda ghwadāka sulkum ya tani ma həṅ. ¹³ Mamu sanlaha ma la Yahuda guli ta ra luwa, ṅa ghazligiṅtá ghwadāka sulkum ma mnduha. Ka dzəghaṅtá hahəṅ guli ta ghzla ghwadāka sulkum nda həga Mgham Yesu ma gwal nda kasa da halaway. Ka həṅ mantsa: «Nda hga tsa Yesu ta mnə Pwal ya ta mnaghunata ṅni: Sabwasa,» ka həṅ. ¹⁴ Ndəfāṅ zwana sana mndu ta hgə lu ka Seva ta nzakway tekwa mataba la mali ta ghəṅa gwal ta dra skwi ṅa Lazglafta la Zudiya, ta maga mndərga tsa skwi ya mantsa. ¹⁵ Ma sana fitik, ka tsa ghwadāka sulkum ya nda həṅ mantsa: «Wya nda sna yu ta Yesu, nda sna yu ta Pwal guli, wa kaghuni tama?» ka'a nda həṅ. ¹⁶ Ka valaftá

* 18:27 Ngha ta Slna gwal ghunay 18:12.

tsa mndu ksu halaway ya ta həŋ ka mbranaghatá həŋ demdem. Ka ndandagaptá həŋ ma tsa həga ya nda hwaya ka fərđi'u, nda babalatá vgha. ¹⁷ Ka snanaghatá tsa skwi ya ta inda la Yahuda nda la Grek tani ma luwa Afisus. Ka ksafťá zləŋ ta həŋ demdem, ka vlə həŋ ta glaku ŋa Mgham Yesu. ¹⁸ Ta traku gwal si ta zlgħafta, ka sagħa həŋ da mnay nda wa taŋ ta ghwadaka skwi ya mamaga həŋ. ¹⁹ Nda ndəgha gwal si ta mbadaku ta hlaktá defterihā taŋ ka darinťa ta kəma mnduha demdem. Ka mbadaftá lu ta tseda tsa defterihā ya ná, ta klay ta tseđi ka dəmbu' hutaf ²⁰ Mantsa ya kəl gwada Mgham Yesu ka ŋluta, ka zuta vli nda mbrakwa Mgham Lazglafta.

Gigdavafta vli ma Afisus

²¹ Tahula tsa, ka Pwal ndanata mantsa: Ka ranafra yu ta vli ta hadika Mekaduniya, nda vli ta hadika Akaya* katsi, ta dza'a da luwa Ursalima yu.

«Ka bhadagħaħa yu da hada katsi guli, nda nza tkwe' ka bhadagħata da da luwa Ruma guli,» ka'a. ²² Ka ghunaghatá tsi ta i Timute nda Irasta, his mataba gwal ta katarŋta ta hadika Mekaduniya. Ta nzatá vərđa tsatsi ka nzđavata ta hadika Asiya. ²³ Ma tsa fitik ya, ka sli'avafťá gwada katakata ta ghəŋa Mgham Yesu. ²⁴ Tsaw mamu sana dəgha ta slru ta hgu lu ka Dametriyus, ta slara zwana həga ka kufur, ŋa wuyay, ta hgu lu ka Deyes Artimis. Kad' ka skwi ta planata tsi ta gwal ta maganatá slna. ²⁵ Ka tskanatá tsi ta tsa mnduhani ya, kawadaga nda sanlaha ta maga mndərga tsa slnahani ya guli. Ka'a nda həŋ mantsa: «Graha! Nda sna kuni kazlay: Ta na skwi ta tsatsafta mu na nzafta mu kə'a. ²⁶ Nda ngha kuni, nda sna kuni guli ta skwi ta mnə Pwal. Ka'a na: Nza a skwi ta tsatsafta mnduha nda dzva taŋ ka Lazglafta wu, ka'a. Ka tdagħatá tsi ta ndəghata mnduha. Ma na luwa Afisus na kweŋkweŋ yeya a wu, nduk ma inda vli ta hadika Asiya tani. ²⁷ Wana na skwi na dza'a dzatá slna mu. Tsaya ya a wu, dza'a zləmbaku gwada ta ghəŋa həga skwa wuyay mu dagala ta nzakway ka Deyes Artimis. Vləgəlta a mnduha ta glaku ŋa Deyes ka tsəlbu ma ghuvani manda ya ta magə lu ma inda vli ta hadika Asiya nda ya ta ghəŋ hadik demdem ya wu,» ka'a. ²⁸ Snaŋta taŋ ta tsa gwada ya, ka gufaftá ŋudufa taŋ ka gugud həŋ ta gugudaku. «Ya dagala gwada ta Dayes Artimis la Afisus,» ka həŋ. ²⁹ Ka sli'avafťá vli kuđukuts ma luwa demdem, ka hwaya da vla katskatsu, ka ksədanagħatá həŋ ta graha Pwal ta nzakway ka i Gayus nda Aristarkus, tsa hahəŋ his ta nzakway ka mnduha la Mekaduniya ya. ³⁰ Si ka kumə Pwal ta dza'a slanagħatá həŋ, ama ka pyaftá gwal zlgħay nda ŋuduf. ³¹ Mamu sanlaha ma gwal ksa slna ŋumna ta hadika Asiya ta nzakway ka graha Pwal. «Yaha ka da dza'a da tsa vla katskatsu ya,» ka həŋ tsghadanagħatá lwi ta Pwal. ³² Ta tsa luwa ya, nda ghuya ghəŋa mnduha. Ka nu ŋa ya laha ta guguday, ka nu ŋa ya laha ta gugđay. Mal gwal mataba taŋ kul snaŋta skwi ta tskanatá həŋ. ³³ Ka snanamťá sana mnduha ta tsa gwada ya ta sana mndu ta hgu lu ka Alegzandra ta klə la Yahuda ta kəma. Ka Alegzandra tama mantsa: «Swidwa! Swidwa!» kə'a kapaŋta dzvu, ka kuma gwada ŋa mnananťá mnduha. ³⁴ Manda snaŋta taŋ kazlay: Mnda la Yahuda na mndu na kə'a, ka hlaftá həŋ ta wi ka skwa turtuk ka zatá awa his. Ka həŋ mantsa: «Dagala gwada ta Dayes Artimis la Afisus!» ka həŋ hlaftá wi.

³⁵ Ka lbanatá mnda vindi ma tsa luwa ya ta mnduha zlahzlah. Ka'a mantsa: «Ari wa la Afisus, wa ya kul snaŋta kazlay: Luwa Afisus ta ŋanatá tsa həga Dayes Artimis dagala ya, nda tsa tsatani ta saha ta luwa ya kə'a na? ³⁶ Had' mndu dza'a zlərday wa. Lbanatá ŋuduf ka dzatá ghəŋ skwi ŋa magay. ³⁷ Na mnduha hlagagħa kuni da hadna na ná, had' sana rutsak vzaf həŋ ta həga skwa wuyay, ka razatá Diyesa mu wa. ³⁸ Ka mamu skwi mataba Dematriyus kawadaga nda gwal ksanatá slna nda sana mndu katsi, mamu vla tsa guma, ka kla həŋ da gwal tsa guma, ka dza'a həŋ dganata hada. ³⁹ Ka mamu sna gwada ta kumə kuni ta mnay katsi guli, dza'a dzray mu ta tsaya ma vla dzrəka mu. ⁴⁰ Ta ghəŋa na skwi ta magaku gita na ná, laviŋlava lu ta tsafťá badza ta amu ka gwal zlərdawi, kabga had' skwi prək ka tskamata mandana ná, ŋa mnay mu kazlay: Ta ghəŋa ya skwi ya tskavata mu kə'a wa,» ka'a. Kđakwani ta gwada, «gazlawagazla,» ka'a nda mnduha.

* 19:21 Ngha ta Slna gwal ghunay 18:12.

20

Sli'a Pwal ta hadika Mekaduniya nda ya ta hadika Akaya

¹ Tahula lbatá tsa sli'avafta sli'avaf lu ya, ka tskanatá Pwal ta gwal zlg hay nda nɔdɔf, ka vlaɔtá mbraku ta hɔɔ. Ka dɔgatá tsi ta vgha nda hɔɔ, ka laghwɔ ta hadika Mekaduniya. ² Tahula ranaftani ta tsa hadika ya, ka valaɔtá tsi ta mbraku katakata ta gwal zlg hay nda nɔdɔf, ka bhadaghatá tsi ta hadika Gres. ³ Ka zatá tsi ta tili hkɔn hada. Ta dza'a dza'a lami da kwambalu ŋa dza'a ta hadika Siri tama, ka snaɔtá tsi ta dzray ta dzrɔ la Yahuda ta wi ta ghɔɔɔni ŋa pghanatá budukwa. Ka ksɔɔlaghatá tsi ta tvi nda ta hadika Mekaduniya. ⁴ Ka sli'aftá i Supater zwaɔa Pirhus mnda luwa Beriya, nda Aristarkus nda Sekundus mnda la Tesalunik, nda Gayus mnda luwa Derba, nda Timute, nda Tisik, nda Trufim mnduha hadika Asiya, mistani. ⁵ Ka laghu tsahaya ta kɔma kzla aɔni ma luwa Truwas. ⁶ Aɔni ya, ka lamɔ ŋni da kwambalu ma luwa Filipiya, tahula zutá skala buradi kul had is mida ya. Ta mahutafa fitik, ka lagha ŋni slanaghatá hɔɔ ma luwa Truwas, ka zatá ŋni ta luma hada.

Kwanaha lagha Pwal da luwa Truwas

⁷ Gahawu badu luma gwasi, ka ts kavatá ŋni ŋa za skwa zaya* Mgham Yesu, ka zlaftá Pwal ta gwada ta kɔma gwal zlg hay nda nɔdɔf, ka nzdavata tsi ta gwada ha ka lami da takala, kabga dza'a nda sli'a tsadakwɔr vli. ⁸ Ma dzuguvɔ ma hɔga ta ghɔɔa hɔga ts kavata ŋni. Mamu ndɔghata pitirlaha ma tsa dzuguvɔ ta ghɔɔa hɔga ts kava ŋni ya. ⁹ Tsaw mamu sana zwaɔ ta hgu lu ka Fewtikus ta nzunɔta tawa finitir. Ka dziɔtá hani ma tsa nzdavata Pwal ta mna gwada ya. Na tsa ghɔɔanafta hani ya, ka dɔdɔgatá tsi ta tsa mahkɔna hɔga ta ghɔɔa hɔga ya ta hadik. Kɔ'a ka lu ka sli'ay ná, nda mta. ¹⁰ Ka saha Pwal, ka ndadaghatá tsukwafta. «Ma tɔ nɔdɔfa ghuni, ta teke'a hafu mida,» ka'a. ¹¹ Ka vradaftá Pwal ka bla'atá tsi ta buradi ka zay. Ka kdɔ tsi ta gwada petsuwɔd vli. Tahula tsa, ka sli'aftá tsi ka laghwɔ. ¹² Nda hafu ma tsa galabay ya ta klaghatá lu dzagha. Ka rfu hɔɔ ta rfu katakata.

Sli'a Pwal da luwa Truwas nda ya da luwa Miteleɔ

¹³ Ka sli'aftá ŋni ka laghwɔ ta kɔma ta kɔma da ŋlaftá kwambalu ŋa kla aɔni da luwa Asus. ŋa dza'a ŋni kla Pwal hada, kabga ta dza'a nda sɔla i'i, ka'a. ¹⁴ Manda laghani slaɔnaghatá ma Asus, ka klamtá ŋni da kwambalu, ka laghu ŋni da luwa Miteleɔ. ¹⁵ Ka sli'aftá ŋni hada nda kwambalu, ka bhadaghatá ŋni gamahtsimani mbɔɔ nda luwa Kiyus. Gamahtsimani, ka bhadaghatá ŋni da luwa Samus, gamahtsima tsaya guli, ka bhadaghatá ŋni da luwa Miletus. ¹⁶ Ka Pwal mnuta na: «Had yu dza'a sladavata ma luwa Afisus wu, da zutá lu ta fitik ma hadika Asiya, ka má ta magaku tsi katsi ná, misimmisim ta kuma yu ta bhadaghatá da Ursalima, ka ma kdɔ fitika skala Pentakwat† ka sagha a tsi,» ka'a.

Gwada Pwal nda la galata mndu ma Afisus

¹⁷ Ma tsa Miletus ya tama, ka ghunaftá Pwal ta mnduha da Afisus ŋa hgaktá gwal ngha Igliz. ¹⁸ Manda bhadaghatá taɔ da slanaghatá, ka Pwal nda hɔɔ mantsa: «Daga badu lagha da ta hadika Asiya ná, nda sna kuni ka yu nzata kawadaga nda kaghuni. ¹⁹ Nda lebtekwa ta ghɔɔ mataba ghuya daɔwa da sanlaha ma la Yahuda ta pghihatá budukwa, ksanata yu ta slna ta Mgham Yesu. ²⁰ Nda sna kuni guli kazlay: Had sana skwi prɔk ka katá kaghuni difaghuna yu wu kɔ'a. Mnaghunamna yu ta indani, ka taghaghunafta banluwa nda ya dzagha dzagha. ²¹ Ka gvalaɔtá yu ta la Yahuda nda la Grek, ŋa mbɔdavata tvɔ Lazglafta ŋa zlg hafta taɔ ta Mghama mu Yesu Kristi. ²² Ndanana, nda sli'a yu da Ursalima. Sulkum nda ghuba ta tiɔwa i'i ŋa dza'a. Sna a yu ta skwi dza'a slidighata hada wa. ²³ Skwi ya ta mnidɔɔta Sulkum nda ghuba kwenkwen ná, dza'a sladighasla ghuya daɔwa, dza'a vzdimvza lu da gamak. ²⁴ I'i ná, ndana a yu ta gwada ta hafa da, dɔr má kinawu dɔnutani ka ŋa da wa. Dza'a kdanaktá tsa ŋɔrma slna vliha Mgham Yesu ŋa magay, ta nzakway ka mna Lfidá Gwada ta ghɔɔa zdakatahuda Lazglafta ya skwi ta zɔɔghata.

* 20:7 Ngha ta Slna gwal ghunay 2:42. † 20:16 Pentakwat: Tsaya fitika skalɔ dagala ta fitika tska skwi ta vwah da la Yahuda. Ma tsa fitik ya saha Sulkum nda ghuba ta ghɔɔa duhwalha Yesu ta ma hutafmbsaka fitik tahula Pak. Ngha Zlahu 23:16.

²⁵ «Ndanana ná, nda sna yu kazlay: Nghəglan̄ta a inda na kaghuni raghunaf yu, ka mnaghunata gwada ta ga mghama Lazglafta ná, ta həga kuma da dekdek wa. ²⁶ Tsayta ta kəl yu ka mnaghunata dar gita kazlay: Magaghunamaga yu ta inda skwi ya laviñ yu ta magay nda inda kdavakta mbrakwa da. Ka dza'a zluñzla kuni ta skwi ya taghaghunaf yu, ta had' i'i mida wu, ²⁷ kabga mnaghunamna yu ta inda skwi mna Lazglafta, had' ya difanaghu yu wa. ²⁸ Nghawangha ta ghəña ghuni, nghawa ta inda bra ya vlaghuna Sulkum nda ghuḅa ḡa nghan̄ guli. Nghawangha ta Igliza Lazglafta ya mutsanak tsi ta ghəñani nda usa zwan̄ani. ²⁹ Tahula laghwa da ná, nda sna yu kazlay: Dza'a sli'adamsli'a mnduha ta sidi manda mandundiha da taba ghuni, had' həñ dza'a zlan̄tá tsa bra ya wu kə'a. ³⁰ Dər mataba kaghuni guli ná, dza'a sli'afslí'a sanlaha da tsakalawi, ḡa baraghata tan̄ ta sanlaha ma duhwalha mista tan̄. ³¹ Ka nzata kuni hzleña. Havapwahava kazlay: Hkən vakwa da ta ḡavata nda ima taw ta iri, nda rvidik tani, nda fitik tani, ta vla hidaku ḡa inda kaghuni kə'a.

³² «Ndana tama, ma dzva Lazglafta nda gwada ta zďakatahudani tani ta famta yu ta kaghuni. Tsa gwada ya dza'a ḡla kaghuni, ḡa zay ghuni ta həga kawadaga nda inda gwal nda ghuḅa. ³³ Ma nzakwa da ná, gvalan̄ a yu ta dər tseda mndu, dər dzindara mndu, dər lguta mndu wa. ³⁴ Nda sna vərda kaghuni kazlay: Nda dzva da si ta maga yu ta slna ḡa kata ghəña da, nda ya ḡa kata gwal ta dza'a mista da tani kə'a. ³⁵ Inda tsa slnaha magə yu mantisa ya ná, ḡa maraghunata kazlay: Mantisa ya ta maga lu ta slna ḡa katantá gwal ka pdu kə'a. ḡa havaghunakta guli ta gwada Mgham Yesu ta mnay kazlay: Mal mndu ta vlay ta rfu, ka mndu ta zlgħay kə'a ya,» ka'a.

³⁶ Ta kdaku Pwal ta mna tsa gwada ya, ka tsəlbata tsi ka maga du'a nda hahəñ tani demdem. ³⁷ Rəḅ həñ demdem nda taw, ka lagha tekweise' ta Pwal. ³⁸ Tsa mnayni kazlay: Nghəglan̄ta a kuni ta həga kuma da wu kə'a ya na skwi ta ganaftá taw ta həñ. Ka sli'aftá həñ ka pghaghatá Pwal da vla kwambalu.

21

Lagha Pwal da luwa Ursalima

¹ Tahula dgata ḡni ta vgha nda həñ, ka lamə ḡni da kwambalu. Ka sli'afta ḡni ka laghwi tur da luwa Kus. Gamahtsimani, ka sli'afta ḡni ka laghwi da luwa Rudes. Ka gi sli'afta ḡni hada guli ka laghwi da luwa Patara. ² Hada, ka slafta ḡni ta sana kwambalu ta sli'i da luwa Finisi, ka lamə ḡni dida, ka laghu ḡni. ³ Nghan̄ ḡni ta luwa Kiprus manda a, hadik ya ta tsavata ma drəf, ka zluñtá ḡni nda ga zlaḅa ḡni ka laghu ḡni nda tvə hadika Siri. Ka ḅhadaghatá ḡni da luwa Tir ma vla pghay kwambalu ta huzla. ⁴ Hada, ka slanaghatá ḡni ta gwal zlgħay nda ḡuduf, ka zata ḡni ta fitik ndəfán̄ da həñ. «Ma laf ka da luwa Ursalima,» ka həñ nda Pwal, manda kdakwa Sulkum nda ghuḅa ta mnanan̄tá həñ. ⁵ Ma kdavakta tsa mandəfán̄a fitik ya, ka sli'afta ḡni ka sli'i. Ka pghafta həñ demdem ta aḡni, nda mi'a tan̄, nda zwana tan̄ tani, ha ka zluñtá huḅa luwa. ḅhadaghata ḡni ta wa ghwa, ka tsəlbata ḡni, ka magatá du'a. ⁶ Manda dgata ḡni ta vgha nda həñ, ka ḡlaftá aḡni ta kwambalu, ta vraghuta hahəñ dzagha tan̄.

⁷ Ka kdin̄tá ḡni ta mbada ḡni nda kwambalu. Sli'afta ma luwa Tir ka ḅhadaghata da luwa Tulemayis. Hada, ka guguvta ḡni ta zgu nda zwanama. Ka zata ḡni ta fitik turtuk kawadaga nda həñ. ⁸ Ka sli'afta ḡni gamahtsimani ka dza'a, ka ḅhadaghata ḡni da luwa Sezare. Ka sli'afta ḡni guli ka lagha da Filip ta hgə lu ka mnda mna gwada Lazglafta, ta nzakway ka mndu ya tekwa mataba tsa gwal ndəfán̄ ya kay*. Ka lamə ḡni da həga ga tan̄ ka hanay ga tan̄. ⁹ Mamu kwaghani fwad' ka daghali ka daghali ta klaktá lwa Lazglafta. ¹⁰ Nda za fitika ḡni ḡulum hada tama, ka sli'aftá sana anabi ta hgə lu ka Agabus daga ta hadika Zudiya, ¹¹ ka sagha da slan̄naghata. Ka klaftá tsi ta ḅanava Pwal, ka habanata tsi ta səlahani nda dzvuhani. Ka'a mantisa: «Wya skwi mna Sulkum nda ghuḅa: Ka ḡa wa

* 21:8 Nghan̄ ta Slna gwal ghunay 6:5. Nda 8:5-40.

nana banava na ná, manda va yeya dza'a habafta la Yahuda ta tsa mndu ya ma Ursalima, ña klafta tañ ka fanamta gwal kul nzakway ka la Yahuda ma dzva tañ,» ka'a.

¹² Na snañta ñni ta tsa gwada ya, nda añni tani, nda gwal ma tsa vli ya tani, ka ndəbə ñni ta dzvu ña Pwal ña kwalani kul lafi da Ursalima. ¹³ Ka Pwal nda añni mantasa: «Ta ghəña wu ta tawa kuni ta taw. Ta kumay kuni ta gidiftá zləñ ra? I'i ta dā ná, ña habaftá i'i yeya a wu, dər má ña dza ta i'i ma Ursalima ta ghəña hga Mgham Yesu tsi, nda fa vgha dā,» ka'a. ¹⁴ Na tsa trapta ñni mida ya ná, ñəvgləñ a añni guli wa. «Ka maga Mgham Yesu ta skwi ya kumañ tsi,» ka añni ta ghəñani.

¹⁵ Tahula luta tsa fitik ya tama, ka hbaftá ñni ta vgha, ka ñlaghatá da luwa Ursalima. ¹⁶ Ka sli'aftá sanlaha ma gwal zlgħay nda ñuduf ma luwa Sezare guli mista ñni. Ka pghadaghata həñ ta añni da vli ya dza'a hani ñni ta hani ga sana mndu ta hgə lu ka Menasun, mnda sana luwa ta tsavata ma drəf, ta hgə lu ka Kiprus. Nda kda fitika tsa mndu ya ma zlgħay nda ñuduf.

Nghanaghata Pwal ta Yakubu

¹⁷ Bħadaghata ñni da Ursalima, ka tsu'afta zwanama ta añni nda rfu. ¹⁸ Ga mahtsimani, ka sli'aftá Pwal kawadaga nda añni ka lagha da Yakubu. Ka lagha gwal Igliz tskavata demdem hada. ¹⁹ Tahula ganaghata Pwal ta zgu ta həñ, ka rusu tsi turtuk turtuk ta skwi maga Lazglafta mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda nda ma slnani. ²⁰ Snanata tañ ta tsa skwi rusanaf Pwal ta həñ ya, ka zləzlvu həñ ta Lazglafta. Ka həñ nda tsi mantasa: «Zwanama, nda ngha ka ta dəmbu' a ta la Yahuda ta zlgħafta ya ki'e, ta ñavanja həñ ka sna zlahu Musa. ²¹ Ka lu nda həñ nda gwada ta kagha ná, ma snə kuni ta zlahu Musa, ma datsə kuni ta fafada zwana ghuni, ma taghə kuni ta nzakwa la Yahuda, ká ka ta taghay ña inda la Yahuda ta nzaku ma səla hamata sanlaha ma mnduha, ka lu ta mnay. ²² Waka lu dza'a magay? Ya wya dza'a nda sna həñ kahwathwata kazlay: Hadna ka kə'a, dza'a sli'agaghasli'a həñ. ²³ Ka si mantasa tsi, ka maga ka ta na skwi dza'a ñni mnaghata na. Mamu sana mnduha fwad mataba mu ta wadana ta wadu ta Lazglafta. ²⁴ Hla ta həñ ka dza'a ka da tsalapta ghəña gha kawadaga nda həñ. Ka plata ka ta skwi ma dza'a hahəñ da play. Tahula tsa, ña htsiñta tañ ta ghəña tañ. Ka magamaga lu mantasa katsi, dza'a nda sna inda mnduha kazlay, tsa skwi ta snə mu ta mnay ta Pwal ya kay ná, tsakala wi ya kə'a. Ma tsaya dza'a kəl lu ka snañta kazlay: Ta snay kagha ta zlahu guli kə'a. ²⁵ Ña gwal kul had ka la Yahuda ya, tsiñtsa mu ta ghəñani ka vindanafta mu ta həñ kazlay: Yaha həñ da za slu'a skwa wuyay, yaha həñ da za us, yaha həñ da za skwi bərtə lu nda bərtə, yaha həñ da maga sli'insli'ij† kə'a,» ka həñ.

²⁶ Mantasa tama, ka sli'afta Pwal kawadaga nda tsa mnduha fwad ya ka tsalapta tsi ta ghəñani. Gamahtsimani, ka lamə tsi da həga Lazglafta, ña mnata fitika dzata ghəña tsa tsalatá ghəñ, nda vlata skwa pla ghəñ dza'a vlə lu ta həñ ta həñ ya.

Ksaftá Pwal ma həga Lazglafta

²⁷ Badu kdavakta tsa mandəfáña fitik ya, ka nghanťá la Yahuda ta sagha ta hadika Asiya ta Pwal ma həga Lazglafta. Ka gagaftá həñ ta dəmgə, ka ksafta həñ ta Pwal. ²⁸ Ka dzata həñ ta lawlaw: «Ari mnduha la Isra'ila! Kudidwa! Ya wana tsa mndu ta ra inda vli ka raraza mnduha mu, nda zlahu Musa, nda na həga Lazglafta na tani ya kay. Laghani guli ná, ka hladamťá la Grek da na həga Lazglafta na, ka ñriñťá na vli nda ghuba na,» ka həñ. ²⁹ Tsaw si nghinñgha həñ ta sana mndu ta hgə lu ka Trufim, mnda la Afisus kawadaga nda tsi ma luwa. Zlah si kladamkla Pwal ta tsa mndu ya da həga Lazglafta ka həñ si ta gray.

³⁰ Kdúkuts sli'avafslí'a vli ma luwa, ka gazladaghatá mnduha ma inda vli. Ka ksaftá həñ ta Pwal ma həga Lazglafta, ka ksiginťa dzibil, ka gi hahunťá tghaha. ³¹ Ta naghay naghay həñ ta tva dzatá Pwal ta lagha lu da mnay ña mghama sludzi kazlay: ya nda badza vli ma luwa Ursalima kə'a. ³² Ka gi hlaftá tsi ta sludziha nda maliha ta ghəña la sludziha, ka sli'afta həñ ka ndadaghata slanaghata həñ. Nghay tañ ta mghama la sludzi nda la sludzi

† 21:25 Ngha ta Slna gwal ghunay 15:20.

tani, ka gi zlan̄ta h̄əŋ ta dza Pwal. ³³ Ka gavadaghatá mghama la sludzi ka ŋanatá Pwal, ka tsatsanaftá zidaha his. «Wa va kagha, nahgani maga ka?» ka'a nda tsi. ³⁴ Ka nu ŋa ya ta gwaday, ka nu ŋa ya ta gwaday, ka tsa tskata gh̄əŋa mnduha ya. Trid, trap ta mghama sludzi ta ksaftá gh̄əŋa gwada, ka'a mantsa: «Klawakla ta na Pwal na da vla nzakwa la sludzi,» ka'a. ³⁵ Ndusadaghata Pwal tavata dzatá tva ŋlu da h̄əga, ka gi tsukwaghatá la sludzi, kabga nda ga sida mnduha. ³⁶ «Dzata! Dzata, dzata!» ka tsa ŋəddəma ta mnduha ta mbada mistani ya, ka dza'a nda hla wi.

Waday Pwal ta gh̄əŋani

³⁷ Ta ghwan̄ a lu ka kladamta Pwal da vla nzakwa la sludzi tama wu, «dza'a tsu'ay ka, ka mnaghant̄a yu ta gwada da ra?» Ka Pwal nda tsa mghama sludzi ya. «Nda sna ka ta gwada la Grek ra? ³⁸ Ka gha a na mnda la Masar ta sli'anaftá zlərdawi ka ma tar̄, ka hlaghatá gəndaha dəmbu' fwad da mtak ya wu ra?» ka'a nda Pwal. ³⁹ Ka Pwal mantsa: «Mnda la Yahuda i'i, ya lu ma luwa Tarsus ta hadika Silisi, zwan̄a sana luwa ta klu lu ya yu. Kdakkdək, vlihavla ta tvi ka gwadganata yu ta mnduha,» ka'a. ⁴⁰ Ka vlan̄tá tsa mghama la sludzi ya ta tvi. Ka sladatá Pwal ta tsa dzatá tva dza'a da h̄əga ya. Ma hlə kuni ta wi, ka'a nda dzvu nda mnduha. Sriw, nzanza mnduha. Ka zlraftá Pwal ta gwada nda h̄əŋ nda gwada Hebru.

22

¹ «Zwanama nda dadaha, snawasna ka mnaghunata yu ndanana ta skwi ta magaku, ŋa wadap̄tá gh̄əŋa da,» ka'a. ² Na tsa snay tar̄ ta zlraftani ta gwada nda gwada Hebru ya, ka sganaghata h̄əŋ ta nzata sriw. Ka Pwal mantsa: ³ «I'i ná, la Yahuda yu, ya ma luwa Tarsus ta hadika Silisi lu ta i'i, ama ma na luwa na glafta yu. Gamaliyel ta dzanadiftá ta dzan̄a, ka taghadifta snant̄á zlah̄a dzidziha mu nda tvani manda ya ta raku. ŋavan̄a i'i guli ka sna ŋa Lazglafta manda va na ta magə kaghuni demdem gita na. ⁴ Ganap ga yu ta iri ta gwal ta ksa na tvi na ha ka psilatá h̄əŋ. Hahabaf hahaba yu ta zgwana nda mi'aha tani ka pghamtá h̄əŋ da gamak. ⁵ Masləmtsəka da na la mali ta gh̄əŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu na guli. Da hahəŋ zlglafta yu ta delewer ŋa klan̄tá zwanama mu la Yahuda ma luwa Damas, ŋa dza'a da kasa gwal zlgħay nda ŋuduf ma tsa luwa ya, ŋa hlaktá h̄əŋ da luwa Ursalima, ŋa tsanaghata guma ta h̄əŋ.»

Mnay Pwal ta tva zlgħaftani ta Yesu

Slg 9:1-19, 26:12-18

⁶ «Tata mbada yu ta tvi, wur ma gh̄əŋ fitik, ndusa yu nda luwa Damas tama, ka saha tsuwadak katakata daga ta luwa ka tsuwadkanaftá vli ta widifta. ⁷ Ka zləmbadata yu ta hadik. “Sawulu! Sawulu! Kabgawu ta kəl ka ka giri ŋa da na?” ka sana lwi nda i'i ta snə yu. ⁸ “Wa kagha ní Mghama da!” ka yu nda tsi. “I'i Yesu mnda la Nazaret, ta gə ka ta iri ŋani ya yu,» ka'a nda i'i. ⁹ Nda ngha gwal kawadaga nda i'i ta tsa tsuwadak ya, ama sna a hahəŋ ta lwa tsa mndu ta gwada nda i'i ya wa. ¹⁰ “Nu skwi ŋa magay da ní Mghama da?” ka yu nda tsi. “Sli'afslí'a, la da tsa luwa Damas ya, dza'a mnagha mna lu ta inda skwi ŋa magay gha hada,» ka Mgham Yesu nda i'i. ¹¹ Ghulpidghulpa wudakwa tsa tsuwadak ya kay, nghəgla a yu ta vli wa. Ka ksə tsa gwal kawadaga nda i'i ya ta i'i ta dzvu, ka fhididighata da luwa Damas.

¹² «Hada, mamu sana mndu ta hgə lu ka Hananiya. Ta zləŋay ta Lazglafta, ta snay guli ta zlah̄a Musa. Ta ghubay inda mnduha la Yahuda ma tsa luwa Damas ya. ¹³ Ka sagha tsi slidighata, ka'a nda i'i mantsa: “Zwanama da Sawulu, nghəglan̄gha ta vli,» ka'a. Gi hadahada, gi ka gwanatá iriha da, ka nghan̄tá yu ta vli. ¹⁴ Ka Hananiya nda i'i guli mantsa: “Zbuzba Lazglafta dzidziha mu ta kagha daga ghalya ŋa snant̄á skwi ta kumə tsi, ŋa nghan̄ta gha ta tsa tdukwa mndu ya, ŋa snant̄a gha ta gwada vərda tsatsi nda wani. ¹⁵ Kagha dza'a nzakway ka masləmtsəkani da inda mnduha ta gh̄əŋa skwiha ya snan̄ ka da tsi. ¹⁶ Ndanana, had̄ sana skwi ŋa kzləgelta gha wa. Sli'afslí'a, sawi ka magagħafta lu ta batem, ka ghubata dmakwa gha nda ma hgan̄ta gha ta Mgham Yesu,» ka'a.

Ya ka lu ghunaftá Pwal da sana mnduha

¹⁷ «Tahula tsa, ka vraghutá yu da Ursalima. Ma sana fitik ta maga du'a yu ma hëga Lazglafta, ka maridin'tá Mgham Yesu ta ghëjani. ¹⁸ Na tsa nghan'ta da ya, ka'a nda i'i mantsa: «Sli'apsli'a misimmisim ma luwa Ursalima, kabga tsu'afta a hëj ta skwi dza'a ka mnay ta i'i wu,» ka'a. ¹⁹ «Mghama da, nda sna vërdá hahëj kazlay: Si ta ray yu ta hëga tagha skwa la Yahuda ka hla gwal ta zlglaftá kagha, ka hla hëj da gamak, ka slëva hëj nda krupi kə'a. ²⁰ Ta dzatá lu ta Atiyen ta nzakway ka maslëmtsëka gha ya ná, hada vërdá i'i. Zdigihazda tsa dzata dza hëj ya. I'i ta njanatá lguta tsa gwal ta dzata ya,» ka yu nda tsi. ²¹ «Sli'afslí'a, la! Ta ghunə da vli di'ij yu ta kagha da gwal kul nzakway ka la Yahuda,» ka'a.

Pwal nda mali ta ghëja sludza la Ruma

²² Ka fata hëj ta slëmëj ka sna gwada ta gwadagapta Pwal ha ka mnagaptani ta tsa gwadaha ya. Na gi snan'ta tan'ta ta tsa gwadaha ya, «zadin'tá mndërga nana ma mndu ta ghëja hadik, dzawa dza! Ra a ka zlan'ta nda hafu wu!» ka hëj hlaftá wi. ²³ Ka kwahu hëj ta wi ka vaza lguta tan'ta ta luwa, ka tsadá hadik nda ta luwa. ²⁴ Tsaya kəl mghama sludzi ka mnay kazlay: Klaghawakla ta Pwal da hëga, ka dawanaпта kuni ta vli nda slëvu, kada snan'ta lu ta skwi ta kəl na mnduha na ka hla wi mandana na ta ghëjani na, ka'a. ²⁵ Manda habafta lu nja slëvay tama, ka Pwal nda mali ta ghëja la sludzi ta sladu hada mantsa: «Vlaghunavla lu ta tvi nja slëva mnda la Ruma nda krupi ta kul tsanaghata lu ta guma katək ra?» ka'a nda tsi. ²⁶ Snan'ta tsa la mali ta ghëja la sludzi ya ta tsa gwada ya, ka sli'afta tsi ka laghwi da mnanata mghama tan'ta. «Waka ka dza'a magay? Nana mndu na ná, mnda la Ruma ya,» ka'a nda tsi. ²⁷ Ka gi sli'aftá tsa mghama la sludzi ya ka lami slanaghatá Pwal. «Mnihamna, mnda la Ruma ka kahwathwata ra?» ka'a nda tsi. «Anji!» ka Pwal nda tsi. ²⁸ «I'i ná, nda tse di dagala skwata yu ta nzakwa da, kada nzata yu ka mnda la Ruma,» ka tsa mghama la sludzi ya nda tsi. «I'i na, ka mnda la Ruma yata lu ta i'i búzul,» ka Pwal nda tsi.

²⁹ Damkwál vraghuvra tsa gwal si dza'a slëva Pwal ya nda hul, nja sagha nda sa dawanaпта vli. Na tsa snan'ta tsa mghama la sludzi ya kazlay: Mnda la Ruma Pwal kə'a ya, ka ksuta tsa habafta habaf tsi ya ka zlej.

Pwal ta kəma gwal guma

³⁰ Gamahtsimani, ka zbə tsa mghama la sludzi ya ta vërdaka skwi kəl la Yahuda ka ksaf'tá Pwal. Ka palin'tá tsi ta tsa habafta habaf tsi ta Pwal ya. Ka hagaktá tsi ta la mali ta ghëja gwal dra skwi nja Lazglafta, nda gwal ta tsa guma, nja tskavata. Ka kladaghata tsi ta Pwal ka sladanata ta kəma tan'ta.

23

Pwal ta kəma nūmna Festus

¹ Ka vazlanamtá Pwal ta iri ta gwal tsa guma. Ka'a mantsa: «Zwanama da, had' sana skwi dëmanaf yu ta Lazglafta ha gita wa. Had' sana skwi guli nja tsadivata wu,» ka'a. ² «Dzunwadza ta wubisim,» ka mali ta ghëja gwal dra skwi nja Lazglafta ta nzakway ka Hananiya ya, nda gwal ndusa nda Pwal. ³ «Dza'a dzay Lazglafta ta kagha ghwadaka vata hëga bap lu nda ba* na. Nza nja tsa guma ta ghëja i'i manda ya ta mnə zlahu kagha, ama ka zlan'tá ka ta zlahu, ka laghwi da mnay kazlay: Dzunwa dza kə'a,» ka Pwal nda tsi. ⁴ «Waka ka ta raza mali ta ghëja gwal dra skwi ta nzakway ka mnda Lazglafta na?» ka tsa gwal ndusa nda tsi ya. ⁵ «Sna a yu kazlay: Mali ta ghëja gwal dra skwi nja Lazglafta ya kə'a zwanama wu, kabga nda vinda guli kazlay: Hadu ka dza'a raza mgham ta ghëja mnduha gha wu† kə'a,» ka Pwal.

⁶ Tsaw nda sna kazlay: Nana gwal tsa guma na ná, labatani nda la Sadukiya, nda la Farisa ya kə'a, kəl tsi ka gwadata nda lwi dagala dagala. Ka'a mantsa: «Zwanama da, i'i ná, mnda la Farisa i'i, zwanja mnda la Farisa yu guli. Ta ghëja fafta da ta ghëja da, nda

* 23:3 Ngha ta Mata 23:27. † 23:5 Ngha ta Sabi 22:27.

ya ta ghəŋa sli'agapta dza'a sli'agapta gwal nda rwa ma mtaku, ta kəl lu ka tsa guma ta ghəŋ i'i,» ka Pwal. ⁷ Na tsa mnatani ta tsaya, ka zraftá zlərdutawi mataba la Farisa nda la Sadukiya. Ka dgavaptá tsa tskata vgha ya his. ⁸ Had gwal nda rwa dza'a walaŋta sli'agapta wu, had duhwalha Lazglafta wu, had Sulkum guli wu, ka la Sadukiya nda ŋa taŋ. Mamu tsahaya demdem, ka la Farisa nda ŋa taŋ. ⁹ Ka sli'aftá inda mnduha nda gugudaku. Ka sli'avata sanlaha mataba gwal ta tagha zlahu ŋa mnduha ta nzakway mataba la Farisa gwadata nda lwi dagala dagala: «Mutsaf a aŋni ta sana ghwadaka skwi maga na mndu na wa. Ka sana Sulkum tsi, ka sana duhwala Lazglafta tsi, ka kitsi ta gwadganata,» ka həŋ. ¹⁰ Ka sgavaghata zlərduta wi katakata. Duŋwa həŋ da datsanaptá Pwal na! ka mghama sludzi zləŋaftá zləŋ kəl tsi ka ghunaftá la sludzi ŋa klaptá Pwal mataba taŋ, ka klaghata da həga la sludzi. ¹¹ Girvidikani, ka Mgham Yesu maravata da Pwal mantsa: «Tatá us ta iri! Manda va tsa ga masləmtsək gə ka ta ghəŋa i'i ma luwa Ursalima ya ná, manda va tsaya guli dza'a ga ka ta tsa masləmtsək ya ma luwa Ruma,» ka'a nda tsi.

Dzrawi ta ghəŋa Pwal

¹² Gamahtsimani, ka dzraftá sanlaha ma la Yahuda ta wi ŋa dza'a dzatá Pwal. Ka wadatá həŋ ka mnay kazlay: Had mu dza'a zaŋtá skwi nda za, nda saŋtá skwi nda sa, ka ta dza a mu ta Pwal wu, ka həŋ. ¹³ Ta malay gwal ta dzraftá tsa wi ya ta fwađ mbsak. ¹⁴ Ka sli'aftá həŋ ka laghwi da slanaghatá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu. Ka həŋ mantsa: «Wadawadā ŋni kahwathwata ta kəma Lazglafta kazlay: Had ŋni dza'a walaŋta zaŋtá skwi nda za, ka ta dza a ŋni ta Pwal wu. ¹⁵ Ndanana tama, gwafwagwa kaghuni ta wi nda gwal ta tsa guma. Ta kumay ŋni ta đagapta hya ma na gwada na kahwathwata, ka kuni dazlay nda mghama sludzi ya ná, ŋa klaghunakta lu ta Pwal ta kəma ghuni. Ta sagha tsi ya, nda paya vgha aŋni ŋa gi dzata,» ka həŋ.

¹⁶ Snaŋta zwaŋa mukumani ma Pwal ta tsa pghanatá buđukwa dza'a pghanata lu ta Pwal ya, ka sli'aftá tsi ka laghwi mnanatá Pwal ma həga la sludzi. ¹⁷ Ka hgaftá Pwal ta sana mali ma la sludzi. «Kla ta na duhwal na da mghama la sludzi, ya mamu gwada dza'a mnanata tsi,» ka'a nda tsi.

¹⁸ Ka klaftá tsa mali ta ghəŋa la sludzi ya ta tsa duhwal ya, ka klaghata da tsa mghama la sludzi ya. Ka'a mantsa: «Tsa Pwal tsam lu ma gamak ya ta hgaftá i'i. Kdəkkdək, kla ta na duhwal na da tsi, mamu gwada dza'a tsi mnanata, ka'a nda i'i, kəl yu ka klakta,» ka'a nda tsi. ¹⁹ Ka ksafatá tsa mghama sludzi ya ta tsa duhwal ya ta dzvu, ka laghwi ta slərpa vli. «Nu ta kumə ka ta mnihata na?» ka'a nda tsi. ²⁰ Ka'a nda tsi mantsa: «Dzrafdzra sanlaha ma la Yahuda ta sagha da ndəbaghatá dzvu, ŋa kladaghatá Pwal ta kəma gwal ta tsa guma mahtsim. Ta kumay ŋni ta đagapta hya ma tsa gwada ya kahwathwata ka həŋ dza'azlay nda kagha. Tsaw mantsa ya nzakwani wa. ²¹ Yaha ka da snana ta həŋ. Ya mamu gwal ta malay ta fwađ mbsak dza'a pghatá buđukwa. Wada nda wada həŋ kazlay: Had ŋni dza'a walaŋta zaŋtá skwi nda za, had ŋni dza'a saŋtá skwi nda sa, ka ta dza a ŋni ta Pwal wu kə'a. Ndanana, nda paya vgha taŋ, ya gwada da kagha kweŋkweŋ ta kzlə həŋ,» ka'a nda tsi. ²² Ka tsa mghama sludzi ya mantsa: «Nana gwada mnidŋ ka na ná, yaha ka walaŋta mnananŋta sana mndu,» ka'a, ka ghuniŋtá tsa duhwal ya.

Ghunaftá Pwal da ŋumna Feliks

²³ Tahula tsa, ka hgaftá mghama la sludzi ta maliha his ta ghəŋa sludziha. Ka'a nda həŋ mantsa: «Hbawa vgha, dza'a nda sli'a kuni da luwa Sezare ta nzemndi təmbay girvidik, kawadaga nda sludziha his dərmeək, nda sludziha ndəfəŋ mbsak ta ŋla plis, nda sludziha his dərmeək nda huzla vulu da həŋ. ²⁴ Mutsaf kuni guli ta plis ŋa kla Pwal, ŋa bhadanaghata dughwana da ŋumna ta nzakway ka Feliks,» ka'a. ²⁵ Wya ka tsa mghama sludzi ya vindanaftá đelewer guli:

²⁶ «I'i Klawdi Lisiyas, ta ga zgu ŋa mghamani ŋumna ta nzakway ka Feliks. ²⁷ Ya mndu ta ghunədaghapta yu ya ná, la Yahuda ta ksafatá ka dza'a dzata. Ka lagha yu nda la sludza da ka zlu'agapta ma dzva taŋ snaŋər yu kazlay: Mnda la Ruma ya kə'a. ²⁸ ŋa zba snaŋtá ghəŋa skwi ya kəl həŋ ka razay ná, ka kladaghatá yu ta kəma gwal ta tsanatá guma ta

həŋ. ²⁹ Ka slanaghatá yu ná, ta razu ta ghəŋ skwi ta ksəŋtá zlahá taŋ həŋ. Ama had skwi ga tsi prək ka dzata, dər prək ka hbamta ma gamak wa. ³⁰ Ka sagha lu snadimta kazlay: Ta pgha budukwa həŋ nani kə'a, kəl yu ka ghunədaghapta tsa mndu ya ŋa lagha hahəŋ ka ghəŋa taŋ da mna dmakuha ya maga tsa mndu ya ta kəma gha. Ləŋləŋ ká ka nzata mghama da,» ka'a.

³¹ Ka klaftá tsa la sludzi ya ta Pwal girvidik manda va ya mnanaf lu ta həŋ, ka klaghata da luwa An̄tipatris. ³² Gamahtsimani, ka vragaghutá hamata la sludzi da vla nzakwa taŋ, ka kdə gwal nda plis nda plis ta kla Pwal da luwa Kaysariya. ³³ Bhadaghata tsa la sludziha ta plis ya da luwa Sezare, ka klaftá həŋ ta tsa delewer ya ka vlan̄tá ŋumna, zlanəŋha həŋ guli ta Pwal ma dzvani. ³⁴ Tahula dzaŋaftá ŋumna ta tsa delewer ya, ka'a mantsa: «Ta wati hadik kagha na?» ka'a dawaŋta da Pwal. Snaŋtani kazlay: Mnda hadika Silisi ya kə'a, ³⁵ «ŋa sna yu ta gwada gha saghər tsa mnduha ta raza kagha ya,» ka'a nda tsi. Klaghawakla, ka dza'a kuni da nghan ma tsa həga baf Hiridus ya, ka tsa ŋumna ya nda mnduha.

24

Tsanavatá gwada ta Pwal

¹ Tahula luta fitik hutaf, ka bhadaghatá i mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta nzakway ka Hananiya, nda la galata mndu, nda sana mndu ta hgə lu ka Tertulus ya, nda vida ma gwada. Ka lagha həŋ da wlatá Pwal da ŋumna. ² Ka hgadaghata lu ta Pwal. Ka zlaftá Tertulus ta rusa skwi ya maga Pwal, kəl həŋ ka wlata. Ka'a mantsa: «Mghama da, əŋka'a ka kagha kəl ŋni ka nzata nda zřaku. Snaŋta gha ta dzra nzaku kəl mnduha ŋni ka nzakway dughwana. ³ Ta rfay mnduha ŋni dər ndigandiga ta kagha katakata Feliks. ⁴ Mghama da! Yaha ŋni da gərdaghata. Kdəkkdək, kabga zřakwa gha, faŋna fa ta zləməŋ ka sna ka ta zwaŋa gwada ŋni dza'a mnaghata ŋni. ⁵ Nana mndu na ná, ghwadaka mndu ya slanagha ŋni ta hwada ghəŋa la Yahuda dər ndigandiga ta ghəŋa hadik. Tsatsi mghama dina la Nazaret* ta nzakway ka gwal ta dza'a mista Yesu ya. ⁶ Ka kumə tsi ta maga sana skwiha dza'a kwal kul vlan̄tá sgit ta həga Lazglafta ŋni, kəl ŋni ka ksafta. [Ka kumə ŋni ta tsanaghatá guma manda ya ta mnə zlahá ŋni. ⁷ Ama ka lagha mghama la sludzi ta nzakway ka Lisiyas da zlu'aghuta ma dzva ŋni nda mbraku, ⁸ ŋa sagha ŋni da kuma gha da wlata, ka Lisiyas nda aŋni.] Ka dawaŋdawa vərda kagha da tsi, dza'a nda sna ka kazlay: Tsakalawi a na skwi ta mnə ŋni tida na wu kə'a,» ka'a. ⁹ «Manda va tsaya nzakwani,» ka la Yahuda ta ghəŋani.

Waday Pwal ta ghəŋani ta kəma Feliks

¹⁰ Manda mnanata ŋumna nda dzvu ta Pwal kazlay: Gwada ta gwada kə'a. Ka Pwal mantsa: «Nda sna yu kazlay: Gitagita a vakwa kagha ta tsa guma ta ghəŋa mnduha ŋni wu kə'a. Nda rfu dza'a wada yu ta ghəŋa da ta kəma gha. ¹¹ Ka psan̄psa ka katsi ná, malapə a fitik ghwan̄pdə his manda lafa da da luwa Ursalima da tsəlbu ta kəma Lazglafta wa. ¹² Had mndu ta slidighata ta zlərdawi nda mndu, ta hwazlaḅa ghəŋa mnduha, dər ma həga Lazglafta, dər ma həga tagha skwa la Yahuda, dər ma luwa wa. ¹³ Nana skwi mnə hahəŋ ta i'i ndanana ná, graghafata a vərda hahəŋ wa. ¹⁴ Skwi ya graf i'i ná, ta maganata slna yu ta Lazglafta dzidziha ŋni nda ta tsa tvi mnə hahəŋ kazlay: Dina ghwadaka tvi ya kə'a ya. Zlg hafzlg ha yu ta inda skwi ya nda vinda ma zlahá Musa, nda ya ma deftera la anabi. ¹⁵ Faffa i'i guli ta ghəŋ ta Lazglafta manda va ŋa hahəŋ ta mnay kazlay: Dza'a sli'aganapsli'a Lazglafta ta tdukwa mnduha nda ghwadaka mnduha tani kə'a ya. ¹⁶ Tsaya ta kəl yu ka ŋavata ka nzaku manda ya ta raku ta kəma Lazglafta nda ya ta kəma mnduha.

¹⁷ «Nda kda fitika da manda dgata da ta vgha nda Ursalima, kəl yu ka vradaghata, ka kladanaghata nda tsemi ŋa katan̄tá mnduha da, nda ya ŋa planatá ghəŋ ta Lazglafta. ¹⁸ Tsaya skwi ta magə yu ta sladighatá sanlaha ma la Yahuda si ta hadika Asiya. Křakwa da ta tsala ghəŋa da tsa, ta had tskata mnduha hada wu, hwazlaḅanaf a yu ta ghəŋa

* 24:5 Ngha ta Mata 2:23.

mnduha guli wa. ¹⁹ Ka má mamu sana skwi gana yu ta həŋ katsi ná, má vərda la Yahuda ta hadika Asiya ta sagha wlatá i'i da kagha tama. ²⁰ Ka mantša a tsi wu, ma mnaŋmna nana mnduha na ta dmaku ya ksaf həŋ ta i'i nda tsi ma fitika lagha da ta kəma gwal ta tsa guma. ²¹ Ta kəma gwal ta tsa guma, gwadagwada yu nda mbraku kazlay: Grafgra yu, “dza'a sli'aganapsli'a Lazglafta ta gwal nda rwa kə'a. Ta ghəŋa tsaya ta tsa lu ta guma ta ghəŋa da gita,”» ka'a.

²² Feliks ná, nda sna tsatsi ta skwiha katakata ta ghəŋa tva Kristi kəl tsi ka dzanamtá wi ta həŋ. Ka'a mantša: «Sagha mghama la sludzi ta nzakway ka Lisiyas ya ná, nghay da ta na gwada ghuni na tsa,» ka'a nda həŋ. ²³ Ka mnanata tsi guli ta mali ta ghəŋa la sludzi kazlay: Hamha ta Pwal ma gamak, yaha ka da hbanata nda hba. Ka ta saghasa grahani da katanŋa katsi, yaha da pya həŋ, ka'a.

Pwal ta kəma i Feliks nda Drusil

²⁴ Tsəbakw fitik tahula tsa, ka sagha Feliks kawadaga nda markwa taŋ Drusil, ta nzakway ka makwa la Yahuda. Ka hgagaptá tsi ta Pwal, ka snə tsi ta gwada ta ghəŋa zlghaftá Yesu Kristi da tsi. ²⁵ Ka zlaftá Pwal ta zwa gwada ta ghəŋa nzaku ya ta zdəganatá Lazglafta, nda gwada ta nghuta mndu ta ghəŋani, nda gwada ta ghəŋa ya ka Lazglafta dza'a tsa guma ta ghəŋa mnduha. Ka Feliks ksur tsi ka zləŋ mantša: «La tama, badu mutsafər yu ta fitik ya guli ná, hgəgəlta da ta kagha tsa,» ka'a. ²⁶ Dza'a mutsay yu kasi'i ta tsemi da Pwal ka ŋumna Filiks sizlay, ta kəl tsi gdata ta hgagaptá Pwal tazlay ka ghwa yiva nda tsi.

²⁷ Səf səf his ka vaku luta ta magay mantša. Tahula tsa vaku his ya, ka mbədapta Purkiyus Festus ta Filiks. Kambəl zdəganata tsi ta la Yahuda ka Feliks ná, ka zlanŋá tsi ta Pwal ma gamak.

25

Lagha Pwal ta kəma Festus

¹ Tahula fitik hkən manda klafta Festus ta slna nzanaghatá hadikani, ka sli'aftha tsi ma luwa Sezare ka lafi da luwa Ursalima. ² Ka sli'adaghata la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la mali ta ghəŋa la Yahuda slanaghata hada. Ka wlatá həŋ ta Pwal da tsi. ³ «Kdəkkdək, kləgaŋnagha kla ta Pwal da na luwa Ursalima na,» ka həŋ ndi'ata ka ŋdərŋda nda tsi. Mataba tsaya ná, nda dzra wa taŋ ŋa pghata budukwa ŋa dzata ma tvi ta laf tsi. ⁴ Ama ka Festus nda həŋ mantša: «Wa a Pwal ma gamak ma luwa Sezare. Vərda i'i guli ná, nzdavata a yu wa, dza'a gi vru yu. ⁵ Ka sli'afslia sanlaha mataba la maliha ghuni mista da ka dza'a ŋni da slanaghata hada ma luwa Kaysariya. Ka mamu skwi maga tsi kul dīnaku katsi, ŋa wlata taŋ,» ka Festus nda həŋ.

⁶ Ka tghas tsi, ka ghwaŋ a fitik za Festus ma luwa Ursalima, ka laha tsi da luwa Sezare. Gamahtsimani, ka sli'afthá tsi, ka lagha da vla tsa guma. «Klagapwakla ta Pwal ya,» ka'a. ⁷ Ka lagha Pwal. Ka sli'adaghatá tsa la maliha la Yahuda ta sli'adata ma Ursalima ya ddivis da wantá Pwal. Ka mnə həŋ ta gwadaha ta kuzlaku ta kuzlaku, ka tsatsanavatá Pwal, ama had'hya gwada kligiŋ həŋ wa. ⁸ Ka Pwal mantša: «Had' sana dmaku maga yu wu, dər tvə zlahá la Yahuda, dər tvə həga Lazglafta, dər tvə mgham Sezar wu,» ka'a wadapthá ghəŋani.

⁹ «Ta dıvay ka ta dza'a da Ursalima ka dza'a lu tsatá na guma na ta kəma taŋ ra?» Ka Festus nda Pwal ŋa zdanafta ŋuduf ta la maliha ta ghəŋa la Yahuda. ¹⁰ Ka Pwal mantša: «Wana yu ma vla tsa guma mgham Sezar. Hadna guli rakwa tsadighatá guma. Had' dmaku gana yu ta la Yahuda wu, nda sna vərda kagha ka ghəŋa gha. ¹¹ Ka mamu dmaku gə yu, magamaga yu ta skwi prək ka dzata i'i katsi, ma dza lu ta i'i a ka yu wa. Ama ka had'hyahya skwi ma na gwadaha ta mnə həŋ ta i'i na wu katsi, lavir a mndu ta vlanŋá i'i ta həŋ wa. Ta ndəba dzvu yu da kagha, ka la na guma na ta kəma mghama Ruma,» ka'a. ¹² «Manda tsa zbanŋa gha ta dza'a na guma na ta kəma mgham ya, dza'a dza'a ka ta kəma mgham Sezar,» ka Festus nda Pwal tahula gwaduvustani nda gwal ta vlanŋá hidaku.

Lagha Pwal ta kəma i Agripa nda Beranis

¹³ Tsəbakw fitik tahula tsa, ka lagha mgham Agripa nda Beranis da luwa Sezare da nghanaghata nūmna Festus. ¹⁴ Ka zata həŋ ta fitik tsəbakw hada. Ka rusanafá nūmna Festus ta gwada ta ghəŋa Pwal ta tsa mgham ya. Ka'a mantsa: «Mamu sana mndu zlidin Felix hadna ma gamak. ¹⁵ Ma fitika laha da da luwa Ursalima, ka sli'adaghatá maliha ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu mataba la Yahuda slidighata. Ka wlata həŋ. Kdəkkdək, tsarŋa tsa ta guma ta na mndu na, ka həŋ nda i'i. ¹⁶ Ta snu a aŋni la Ruma ta gi tsanaghata guma ta mndu mantsa ya wa. Tiŋəl ta guyanata nda guya lu ta tsa mndu ya nda tsa gwal ta wlata ya, ŋa zlanarŋa tvi ŋa wadayni ta ghəŋani ta kəma tsa gwal ta wlata ya karaku, ka yu nda həŋ. ¹⁷ Ka saha həŋ da hadna mista da. Gərdava a yu guli wu, ka gi nzata ŋni ma vla tsa guma gamahtsimani. Hgagaghawa hga ta tsa mndu ya ka yu, ka hgaktá lu. ¹⁸ Ba va wana na mnduha ta wlata na dza'a mna ghwadaka skwi maga tsi, ka yu ná, sew had tdukwa skwi mna həŋ wa. ¹⁹ Ta ghəŋa zlərdá gwada ta dina tarŋ nda gwada ta sana mndu ta hgə lu ka Yesu ta mtuta, ama ta nda hafu ka Pwal nda ŋani ta mnay yeya. ²⁰ Trapta da ta tsa ghəŋa mndərga skwi mantsa ya, ka yu nda Pwal mantsa: Ta kumay ka ta dza'a da Ursalima ka dza'a lu tsa na guma gha na hada ra? ka yu nda tsi. ²¹ Ama ka dawarŋa Pwal ta tsanata mgham Sezar ta gumani, kəl yu ka ŋanata ma gamak dasudasu ma kdə yu ka ghunay da mgham Sezar,» ka'a. ²² Ka mgham Agripa nda nūmna Festus mantsa: «Ta kumay i'i ka ghəŋa da ta snanatá gwada ma wa tsa mndu ya guli,» ka'a. Ka nūmna Festus mantsa: «Dza'a nda sna ka mahtsim,» ka'a nda tsi.

²³ Gamahtsimani tama, ka lagha i mgham Agripa nda Beranis nda hbatá vgha má mgham mgham ka lamə həŋ da həga tsa guma kawadaga nda mghamha la sludzi, nda gwal dagaladagala ma tsa luwa ya. «Klagaghawakla ta Pwal,» ka nūmna Festus. Ka kladaghatá lu. ²⁴ Ka nūmna Festus mantsa: «Mgham Agripa, nda inda gwal ta tskavata hadna ma na vlə na kawadaga nda aŋni. Wana na mndu sli'adagha inda la Yahuda da wlata da i'i ma luwa Ursalima, nduk hadna tani ya kay: “Ra a ka zlarŋá na mndu na nda hafu wu,» ka həŋ hlaftá wi. ²⁵ Ama i'i, ngha a yu ta skwi prək ka dzata wa. Ka si klawakla ta guma da ta kəma Sezar ka'a ya, tsaya dza'a kəl yu ka ghunay. ²⁶ Nziya nza tsi ná, mutsaf a yu ta vərda gwada ya ŋa vindanaftá mghama Ruma ta ghəŋani wa. Tsaya kəl yu ka klagaghata na mndu na ta kəma ghuni, katkatatani ta kəma gha mgham Agripa, ŋa dawanaftá vli, kada snarŋa yu ta skwi ŋa vinday. ²⁷ Mndu ya tsam lu ma gamak, ka klafta lu ka ghunay kul snarŋá lu ta vərda skwi kəl lu ka ksafra ná, tsabaku tsaya ta nghadapá yu,» ka'a.

26

Waday Pwal ta ghəŋani ta kəma Agripa

¹ «Ŋagha gwada tama Pwal, gwada ta gwada ŋa wadapá gha ta ghəŋa gha,» ka mgham Agripa nda tsi. Ka kapaftá Pwal ta dzvu, ka zlarftá tsi ta gwada. Ka'a mantsa: ² «Ta rfu yu katakata gita, a mgham Agripa, nda mutsafra da ta tvi ŋa mnarŋa gwada ta kəma gha ŋa wadapá ghəŋa da ma inda skwiha ya tsatsadiva la Yahuda. ³ Kəl tsi ka vlihata rfu katakata ná, nda sna kagha tsidid ta nzakwa la Yahuda nda ghəŋa skwi ya ta zlərdə həŋ tani. Kdəkkdək, ka ksa ka ta ŋuduf, ŋa fihata gha ta sləməŋ ka sna na gwada da na.

⁴ «Daga ma ga zwarŋa da, nda sna la Yahuda ta nzakwa da. Nda sna həŋ ka yu nzakwagapta daga tarŋarŋ mataba la ini nda ya ma Ursalima. ⁵ Nda sna hahəŋ ta i'i daga manda ghalya. Ka ta kumay həŋ katsi, lavinlava hahəŋ ta mnay kazlay: Tekw i'i mataba gwal ta fikaghuta si ta ghəŋa dina ŋni ta nzakway ka ŋa la Farisa kə'a. ⁶ Ndanana, wana yu ma guma ta ghəŋa fafta da ta ghəŋa da ta tatá imi ta sləməŋ ya tanaf Lazglafta ta dzidzilha mu. ⁷ Tsa mndəra amu ghwanpədə his ya guli ná, nda fa ghəŋa tarŋ ŋa nghanra magatá tsa tatá imi ta sləməŋ ya. Tsaya ta kəl həŋ ka ŋavata nda fitik tani, nda rvidik tani, ka tsəlbə ta kəma Lazglafta ya. Ta ghəŋa tsa fafta da ta ghəŋa ya tama, ta kəl la Yahuda ka tsatsafta gwada ta i'i, a mgham Agripa. ⁸ Ari la Yahuda, kabgawu ta kəl kaghuni ka nghay manda skwi lavin a Lazglafta ta sli'aganapá gwal nda rwa wu kə'a na? ⁹ Vərda i'i guli ná,

si maganmaga yu kahwathwata ta kcfavakta inda skwi ɲa zadfanatá na hga Yesu mnda la Nazaret na. ¹⁰ Tsaya skwi magə yu ma Ursalima guli. Da la mali ta ghəɲa gwal ta gra skwi ɲa Lazglafta mutsafta yu ta mbraku, kəl yu ka hla ndəghata gwal zlgħay nda ɲuduf ka pghay da gamak. Tsaya dīna, ka i'i guli ta psu lu ta həɲ. ¹¹ Ma fitika ray dā ta həga tagha skwa la Yahuda tazlay, si ta gay yu tiri ɲa gwal zlgħay nda ɲuduf katakata ka mbəl raza həɲ ta hga Yesu. Tsa gatá sida dā ya ná, nda nza ɲa zbiɲta həɲ nduk ma sana luwaha ta sana hadik sizlay.»

Gwadata zlgħafta Pwal ta Yesu

Slg 9:1-19, 22:6-16

¹² «Tsaya tama, kəl yu ka sli'afɲa ma sana fitik ka dza'a da luwa Damas nda tsa mbraku vliha gwal dra skwi ɲa Lazglafta ɲa dza'a kasa gwal zlgħay nda ɲuduf ya. ¹³ Ta labla yu ta tvi, wər dək fitik ma ghəɲ tama a mgham Agripa, ka nghanɲa yu ta saha tsuwadək daga ta luwa wamtá i'i, nda gwal ta dza'a mista dā tani. Malaghumala wudəkwa tsa tsuwadək ya katakata ka ɲa fitik. ¹⁴ Ka zləmbutá ɲni demdem ta hadik. Ka snanɲá yu ta sana lwi ta gwadgihata nda gwada Hebru: "Sawulu! Sawulu! Kabgawu ta kəl ka ka giri ɲa dā na? Ghuya dāɲwa ɲa ghəɲa gha na pgha ghəɲ ta pghə ka nda i'i na," ka'a. ¹⁵ "Wa kagha ní mghama dā," ka yu nda tsi. Ka Mgham Yesu nda i'i mantsa: "I'i tsa Yesu ta gə ka ta iri ɲani ya. ¹⁶ Sli'afsi'a ka sladata ka. Kəl yu ka maragħanɲa ghəɲa dā ná, zbapzba yu ta kagha ɲa magihata slna dā, ɲa nzakwa gha ka masləmtsəka dā, ɲa mnay gha kinawu ká ka nghanɲá i'i gita, ɲa mnay gha ta skwi dza'a maragħanɲa yu dza'azlay guli. ¹⁷ Da la ghuni nda ya da gwal kul nzakway ka la Yahuda ta ghuna yu ta kagha, dza'a katay yu ta kagha guli. ¹⁸ ɲa gwananata gha ta iri ta həɲ, ɲa sli'agapta tanɲ ma grusl ka lamə da tsuwadək, ɲa kwala halaway ka gəgəɲta mgham ta ghəɲa tanɲ. Lazglafta ta dza'a ga mgham ta ghəɲa tanɲ. Mantsa ya dza'a kəl həɲ ka mutsafta planata dmakwa tanɲ, ɲa mutsafta tanɲ ta vla nzaku kawadaga nda gwal ta zlgħaftá Lazglafta,"» ka'a.

Mnay Pwal ta slnani

¹⁹ «Mantsa ya tama a mgham Agripa, kwalaghu a yu ta sna gwada tsa mndu nghanɲ i'i ta saha daga da Lazglafta ya wa. ²⁰ Katək ná, "mbədānaf wa mbədə ta nzakwa ghuni, ka mbədəkta kuni ta vgha da Lazglafta. Magawamaga ta ɲərma slna ɲa maranɲa tsa mbədəta nzakwa ghuni ya," ka yu zlafta mnay kaku ma luwa Damas, nda ya ma luwa Ursalima. Tahula tsa, ka mnanata yu ta inda gwal ta hadika Zudiya, nda ya da gwal kul nzakway ka la Yahuda guli. ²¹ Ta ghəɲa tsaya kəl la Yahuda ka ksafɲá i'i ma nzakwa dā ma həga Lazglafta má ɲa dzihata. ²² Ama ka katagadiptá Lazglafta. Ha gita, tata kdāɲkda yu ta nzakw ka masləmtsəkani ta kəma inda mnduha, nda zwanɲ tani, nda glata mndu tani. Had skwi dza'a mnəglata i'i ka malaghuta ya mnə la anabi, nda i Musa ta ghəɲa skwi dza'a magaku, mna həɲ kazlay: ²³ Dza'a ghuyə ghuya Kristi ta dāɲwa, tsatsi ta nzakway ka tanɲanɲa mndu ta dza'a sli'agapta mataba gwal nda rwa ɲa mnananɲtani ta tsuwadək ta mnduha mu, nda gwal kul nzakway ka la Yahuda tani.»

Zlgħafzlgħa ta Yesu ka Pwal nda Agripa

²⁴ Tata mna tsa gwada ɲa wadapɲá ghəɲani ya Pwal, ka Festus nda tsi nda lwi dagaladagala mantsa: «Pwal! Halaway ka ra? Tsaghis ka halaway na dzanɲa ta dzanɲa gha na ra?» ka'a nda tsi. ²⁵ Ka Pwal mantsa: «Mghama dā, halaway a i'i wa. Vərdaka gwada ɲa ndanay ta gwadə yu. ²⁶ Nda ghada snanɲta mgham Agripa ta inda tsa skwiha ya. Tsaya ta kəl yu ka gwada na gwada na kul had dzudzukway ta kəmani. Grafgra yu kazlay: Nda sna tsatsi ta inda tsa skwiha ya kə'a, kabga had ya magə lu ma dīfa ma dīfa wa. ²⁷ Mgham Agripa, grafgra ka kazlay: Mantsa ya tsa gwada mana la anabi ya kə'a ra? Nda sna yu kazlay: Na, grafgra ka kə'a,» ka Pwal ²⁸ Ka mgham Agripa nda Pwal mantsa: «Va gi ndukuɲ dza'a nidista ka, ka krista ka kagha ra?» ka'a. ²⁹ Ka Pwal mantsa: «Dər ma ndukuɲ fitikani, dər ma di'ɲ tsi, manda ya kumanɲ Lazglafta, kagha nda ghəɲa gha yeya a wu, ɲa inda na kaghuni demdem hadna na nzakwani, ka nuta kuni manda va i'i. Ama má ma tsam lu nda tsa ta kaghuni tani,» ka Pwal.

³⁰ Ka sli'aftha i mgham Agripa nda jumna Festus, nda Beranis, nda gwal kawadaga nda həj. ³¹ Tahula saghwa tarj ma vla tsa guma, ka həj mantsa: «Had sana skwi maga na mndu na prək ka dzata, dər ka tsamta ma gamak wu,» ka həj. ³² Ka mgham Agripa nda jumna Festus guli mantsa: «Ka má zbanj a na mndu na ta kla na gumani na ta kəma mgham Sezar wu katsi ná, ma dza'a zlijzla lu ta na mndu na,» ka'a.

27

Klaghatá Pwal da luwa Ruma

¹ Ka mnaftá lu kazlay: Dza'a sli'i mu ja dza'a ta hadika Italiya kə'a. Ka klaftá lu ta i Pwal, nda sanlaha ma vu'aha, ka fanamta ma dzvu ta sana mali ta ghəja la sludzi ta hgə lu ka Zuliyus. «Tekw tsatsi mataba maliha ta ghəja la sludza Agustus.» ² Ka lamə jni da kwambala luwa Adramit ta sli'i ka dza'a da sana luwaha nda ma slərpha hadika Asiya. Ta sli'afthá jni, kawadaga Aristarkus, sana mnda la Tesalunik ta nzakway ta hadika Mekaduniya nda ajni. ³ Gamahtsimani, ka bhadaghata jni da luwa Sidun. Ka maganata Zuliyus ta zdfaku ta Pwal. Ka slijntá tsi ja dza'a naghanaghatá grahani, ja katantá həj. ⁴ Tahula tsa, ka sli'afthá jni hada nda kwambalu, ka vru falak ta ajni. Ka mbədaghatá jni ta vgha nda tahula Kiprus. ⁵ Manda tsughwadaptá jni ta drəf ta nzakway ndusa nda hadika Silisi, nda ya nda hadika Pamfali, ka bhadaghata jni da luwa Mira ta hadika Likiya. ⁶ Ka mutsaftá tsa mghama sludzi ya ta kwambala luwa Alegzandri ta sli'i ka dza'a nda ta hadika Italiya. Ka pghamta tsi ta ajni mida. ⁷ Tsəbakw fitika jni ta ndəru dasuwa. Zlahzlah ka jni bhadaghata ndusa nda luwa Snida. Kulam nda tsa, ka pyaftá falak ta ajni hada ta dza'a nda ta tsa, ka mbədaghatá jni ta vgha nda ma sana vli ta tsavata ma drəf ta hgə lu ka Kret ndusa nda luwa Salmune. ⁸ Zlahzlah ka jni labə hada, ka bhadaghata jni da sana vli ta hgə lu ka Jərma vla slada kwambalu ndusa nda luwa Laziya.

⁹ Zusa mu ta fitik katakata kay guli, his nda htsinj na mbađa na guli, lula fitika suma guli. Tsaya tama kəl Pwal ka mnay ja tarj: ¹⁰ Ka'a mantsa: «Zwana amu, ta nghadaptá yu ná, his nda htsinj na mbađa mu na, dagala skwi dza'a zlamaghata. Dza'a badzaku huzlaha mu nda kwambalu tani. Tsahaya yeya a wu, nda htsinja mu tani,» ka'a. ¹¹ Ka kwalaghutá tsa mali ta ghəja la sludzi ya ta sna tsa gwadá Pwal ya, ka laghwi da sna ja dani ma Kwambalu, nda ja mndu ta sway. ¹² Tsaw hada ya guli ná, dīna a tsa vli ya ka slada kwambalu gufwak wu, kəl ndəghata gwal ma kwambalu ka mnay kazlay: Mbađma, ka wayaka skwi bhadaghaha mu da Finiks ma vla slada kwambalu ma luwa Kret, ka dza'a mu za fwak hada, ka həj. Tsa Finiks ya ná, zur nda zlađa dəďakwa fitik nzakwani.

Mghama falak ta drəf

¹³ Fedfedfed ka falaka Sud vyavata. «Zlah dza'a mbađaku na mbađa mu na, ka mnduha ma kwambalu.» Ka tsukwaftá həj ta kufur ta kəl lu ka slada kwambalu ya, ka kladapta həj vzadata nda tvə Kret, luwa ta tsavata ma drəf ya. ¹⁴ Ta nzđava a lu kay ná, ka vyagaftá falak nda mbraku nda mbraku nda ga «zeghwa safa fitik,» nda ma tsa luwa Kret ta tsavata ma drəf ya. ¹⁵ Ka zlagunja tsi ta tsa kwambalu ya, ka trapta tsi ta jafta, ka nzata ajni tama ka kzla skwi dza'a magaku ta tinju tsa falak ya ta ajni. ¹⁶ Ka tinjaghata ajni nda tahula sana zwanja vli ta tsavata ma drəf ta hgə lu ka Kawda. Ka hlaptá jni ta hafu hada. Zlahzlah ka jni katsakta sana zwanja kwambalu tavata ja jni. ¹⁷ Tahula tďakta tarj ta tsa zwanja kwambalu ya ka famta ma tsa dagala ya, ka habafta həj nda tbanj ta tsa kwambalu dagala ya, ja katay yaha hwanzuđa. Ka zljəaftá həj ta traku dza'a trata həj ta dāba wutak ndusa nda Libiya. Ka zlijntá həj ta wupay ta tinja kwambalu. Ma tsaya tama, ka tinju falak. ¹⁸ Gamahtsimani, ka klambarə tsa falak ya ta ajni katakata. Ka zraftá jni ta hlapta huzla ma tsa kwambalu ya ka pghay da drəf. ¹⁹ Bađu ma hkəna fitik, ka hlaptá hahəj nda dzva tarj ta huzla ksa slna ma kwambalu ka pghaghata da drəf. ²⁰ Kidaghi fitika jni, nghava a fitik wu, nghava a tekwatsa wa. Fərtufərtá tsa falak ya katakata. Ta had mnay kazlay: Ta dza'a mbaku jni kə'a ma ghəja jni wa.

²¹ Nda kda fitika ηni taη a ηni ta skwa zay wa. Ka sli'aftá Pwal ma takataka taη, ka'a nda hēη mantsa: «Zwana amu, ka má ta snatá kuni ta gwada da ta mnay kazlay: Ma sli'af mu ma Kret ká'a kay ná, ma grumus a na falak na wa. ²² Skwi ta mnaghunata yu ndanana ná, drawa ηduf, had'ya dza'a zadavaghuta dēr turtuk mataba ghuni wu, kwambalu yeya dza'a zwaduta. ²³ Ta na rvidik gita ná, ghunigiha ghuna Lazglafta ta duhwalhani. Tsa Lazglafta nza yu ka ηnani, nda ya ta maganata yu ta slna ya. ²⁴ Ka'a nda i'í ná, “ma zlēη ka ta zlēη Pwal, dza'a laghala ka sladata ta kōma mgham Sezar. Wya guli zdaghazda Lazglafta ta huđi, dza'a zlanzla ta na gwal kawadaga nda kagha na nda hafu,” ka'a. ²⁵ Drama ta ηduf zwanama, nda fa ghēηa da ta Lazglafta. Tsa skwi mniha tsi ya, grafgra yu kazlay: Dza'a magaku manda va tsaya ká'a. ²⁶ Nziya nza tsi ná, dza'a zlēmbatá tavata sana hadik ta tsavata ma drēf mu,» ka'a.

²⁷ Ta ma ghwanpdē fwadā rvidik, ka va klambar tsa falak ya ta aηni ta ghēηa drēfa Madeterane. «Zlah ndusa mu nda hadik tama,» ka tsa gwal ta swa kwambalu ya lamēr vli da takala. ²⁸ Ka hbafta hēη ta skwi ta ndēgaku ta zu'í ka vzadata da tsa drēf ya ηa dzēgha latani. Ka graftá hēη ka mitir hkēnmsak ndēfāη mida. Zadata lu dau' guli, ka vzēgladata hēη, ka grēglaftá hēη ka mitir hisamsak tghas mida. ²⁹ Yaha kwambalu da grunjtá palaha ka hēη zlēηaftá zlēη, ka vazadatá hēη ta skwa sladanatá kwambalu fwad'nda ga mahulhulani ηa sladanatá tsa kwambalu ya. Ka kzlē hēη ta tsadakwa vli nda mndēr. ³⁰ Ka zbē tsa gwal swa kwambalu ya ta tva hwayaghuta, ka fagata hēη ta tsa zwanā kwambalu ya, manda gwal ta zba dza'a pghadata skwa slada kwambalu nda ta kōma kwambalu, ka hēη magay. ³¹ Ka Pwal nda tsa mali ta ghēηa la sludzi, nda tsa la sludzi ya tani mantsa: «Ka nzamē a na mnduha na ma na kwambalu na wu katsi ná, katafta a kuni ta vgha wu,» ka'a. ³² Na tsa snaneta taη mantsa ya ná, ka ratsinjtá hēη ta tsa tbanha tsa zwanā kwambalu ya ka zlidineta ta drēf.

³³ Ta ghwan a vli ka tsadaku tama wu, ka Pwal mantsa: «Kdēkwakdēk, tsuwatsa ta skwa zay, ma ghwanpdē fwadā fitika ghuni na ta fa ghēη mazlay, ta dan a kuni ta skwa zay wa. ³⁴ Kdēkwakdēk, tsuwatsa ta skwa zay ηa ηaghunatá ta ηduf. Had'ya ma kaghuni dza'a dēdavaghuta swidani dēr ka turtuk wu,» ka'a. ³⁵ Kdēkwani ta tsa gwada ya, ka klafta tsi ta buradi, ka rfanaghatá Lazglafta ta ghēηani ta kōma taη demdem, ka balanaptá tsi*, ka zay. ³⁶ Ka draftá sanlaha ta ηduf, ka zē hahēη guli. ³⁷ His dērmēk nda ndēfāη mbsak mku' mida ηni ma tsa kwambalu ya. ³⁸ Manda baghafta taη, ka hlaftá hēη ta alkama ka pghaghata da drēf ηa htanaghutá ndēgaku ma kwambalu.

Badzuta kwambalu

³⁹ Tsadakwa vli, sew tsatsafa a gwal swa kwambalu ta vli ka ga hēη wu, ama ka nghaneta hēη ta sana maslinētsa vli ka wutak. Ka ma da magaku tsi ná, ka hēη ka kla tsa kwambalu ya nda ta tsa wutak ya. ⁴⁰ Ka ratsidinjtá hēη da drēf ta tsa skwiha ta kēl lu ka sladanatá kwambalu ya. Ma va tsaya guli, ka palidinjtá hēη ta zu'a skwa swa kwambalu. Ka sli'anaptá hēη ta wupay nda ta kōma kwambalu nda ta tvi ηa tinway falak, ka kla hēη nda tvē sgam ya. ⁴¹ Ka lagha hēη grunjtá duvruhwa ta wutak. Ka laghu ghēηa tsa kwambalu ya tes dida, lavgliη a ta gigdāvata ηa sabē wa. Ka lagha gamtsa'uwakwa drēf ēlidinjtá tsa kwambalu ya nda tvē mndērani. ⁴² Ka kumē la sludzi ta pslidineta la vu'a, kabga yaha ya dēr turtuk da ndapta mataba taη nda bibiηa. ⁴³ Ka pyaftá tsa mali ta ghēηa la sludzi ya ta hēη ta dza'a magay, kabga va a ta slanaghata skwi ta Pwal wa. Ka'a mnata mantsa: «Inda gwal nda sna ta hlīmi ya ná, ka vala hēη ta drēf, ka dza'a hēη ta ēlu. ⁴⁴ Sanlaha ya, ka la hēη ta kataku, ka ta na slbahwa na kwambalu na a tsi,» ka'a. Mantsa ya magata hēη, kēl hahēη ka katagaptá vgha demdem ka labē ta ēla ghwa.

28

Pwal ma Malta

¹ Tahula katagapta ηni ta vgha, Malta hga tsa vli ta tsavata ma drēf ya, ka ηni zlra snaneta. ² Mnduha ma tsa luwa ya ná, ηerma mnduha hēη, ka tsu'aftá hēη ta aηni. Ka

* 27:35 Ngha ta Slna gwal ghunay 2:42.

vaɲnaghata hɔŋ ta vu gik, kabga ta nzaku imi, káka nda mtaŋl guli. ³ Ka hlafta Pwal ta nivi ka pghay ta ghɔŋa tsa vu ya, tsaw mamu mupuha mida. Snayni ta hurfukwa vu, gi takwatsak lafi ta dzva Pwal. ⁴ Nghay gwal ma tsa luwa ya ta tsa mupuha ya kzəghəla ta dzva Pwal, ka hɔŋ mataba taŋ mantsa: «Ta psla mndu na mndu na kahwathwata. Zlahzlah katagapta tsi ta vgha ma drəf kay guli ná, ta zlighisa a yu wu, ba va ta dzaghata dá ka guma Lazglafta nda tsi,» ka hɔŋ. ⁵ Ka wuslikidiŋtá Pwal ta tsa mupuha ya da vu. Had sana skwi ta ghunəŋta dekdek wa. ⁶ Kzla ghuyanaftani ta Pwal ka gi zləmbatani ka mtutani a tsi, ŋa lamndu si ta kzlay. Ka nzakw hɔŋ ná, had sana skwi magana tsi wa. «Sana Lazglafta na mndu ná,» ka hɔŋ mbədglaŋvata.

⁷ Ndusa nda tsa vli ya, mamu vla sana mali ta ghɔŋa tsa hadik ta tsavata ma drəf ya. Publiyus hga tsa mndu ya. Tsatsi ta tsu'aftá aŋni, ka payaŋnatá vli dina, ka zatá ŋni ta fitik hkən ga taŋ. ⁸ Tsaw ta hani dani ma Publiyus ta ghzləŋ ta bəsa ŋudidar nda klu tani. Ka lagha Pwal da nghanaghata, ka fanaghatá tsi ta dzvu, ka maga du'a da Lazglafta ta ghəŋani, ka mbanafá tsi. ⁹ Manda mbanafá Pwal ta tsa mndu ya, ka sli'adaghatá gwal kul dughwanaku ta tsa hadik ta tsavata ma drəf ya slanaghata, ka mbambanafá tsi ta hɔŋ. ¹⁰ Ka va vlə hɔŋ ta skwi kavghakavgha ŋa ŋni. Ta sli'i ŋni ka dza'a da kwambalu guli, ka tsakaŋnafta hɔŋ ta inda skwi dza'a kata aŋni ma mbada ŋni.

Bhadaghata Pwal da luwa Ruma

¹¹ Tahula tili hkən, ka sli'aftá ŋni ka lami da kwambala luwa Alegzandri, ta hgə lu ka «lazglafta la mbuhwali,» ta zagaptá vyani ta tsa hadik ta tsavata ma drəf ya. ¹² Bhadaghata ŋni da luwa Sirikuz, ka zata ŋni ta fitik hkən hada. ¹³ Ka sli'aftá ŋni hada ka bhadaghata da luwa Regiyu. Gamahtsimani, ka saf falaka Sud, ka bhadaghata ŋni da luwa Puzul badu mahis. ¹⁴ Hada, ka slafta ŋni ta zwanama ma zlgəhay nda ŋuduf. Ka hɔŋ mantsa: «Kdəkwaɲdək, zawaza ta luma kawadaga nda aŋni,» ka hɔŋ nda aŋni. Mantsa ya ka ŋni bhadaghata da luwa Ruma. ¹⁵ Ka snaŋta zwanama ma zlgəhay nda ŋuduf ta nzakway ma luwa Ruma kazlay: Wa'a hɔŋ ta sabi kə'a, ka sli'aftá hɔŋ ka sagha da guya aŋni ha ta luma Apyus nda ya ma sana vli ta hgə lu ka vla hani hkən ya. Nghay Pwal ta hɔŋ, ka rfu tsi ta Lazglafta, ka ufəglavafta vghani. ¹⁶ Bhadaghata ŋni da luwa Ruma, ka zlanəŋtá lu ta tvi ta Pwal ŋa dza'ani nzaku ma ŋani dzuguvu nda ghəŋani, kawadaga nda sludzi ta nghay.

Mna gwada Pwal ma luwa Ruma

¹⁷ Badu mahkəna fitik, ka hagaftá Pwal ta gwal dagaladagala mataba la Yahuda. Ka'a nda hɔŋ tskavar hɔŋ mantsa: «Zwanama dá, had sana skwi magana yu ta la amu wa. Dmanaf a yu ta tva nzakwa dzidziha mu wu, ama ka ksafá lu ta i'i ka vu'a ma luwa Ursalima. Daga hada, ka lamə yu da dzva la Ruma. ¹⁸ Dawadipta tsahaya ta vli, ka kumə hɔŋ ta zlidista, kabga had sana skwi ksidiŋ hɔŋ nda tsi prək ka dzatá i'i wa. ¹⁹ Tsaw va a aŋni ta zliŋta wu, ka la Yahuda. Ka si mantsa tsi ná, nda nza tkwe' tama ka kla na guma dá na ta kəma mgham Sezar, ka yu. Aŋ mndani, ka wla yu ta la'ini a ka yu wa. ²⁰ Tsaya tama kəl yu ka zba nghanəta kaghuni ka gwadaŋta mu ta tsa gwada ya. Ta ghɔŋa tsa skwi faf la Isra'ila ta ghəŋ tida ya tsamta lu ta i'i ma zida,» ka'a. ²¹ Ka hɔŋ nda tsi mantsa: «Had sana delewer vindaf lu ta kagha mutsaf aŋni da la Zudiya wa. Had ya dər turtuk mataba zwana amu ta sagha da mnaftá gwada ta kagha dər ka vzafá rutsak ta kagha wa. ²² Ta kumay aŋni ta snaŋtá skwi ta ndanu kagha ka ghəŋa gha nda ma wa gha. Skwi ya snaŋ aŋni ná, nda ndəgha gwal ta pgha rutsak ta na lfida dina ghuni na,» ka hɔŋ.

²³ Ka tsafá hɔŋ ta sana fitik tama ŋa gwayavata taŋ. Badu tsa fitik ya, ka sli'aftá ndəghata hɔŋ ka lagha slanaghatá Pwal ma vla nzakwani. Ka zraftá Pwal ta paslay, ka mnay ŋa taŋ ta gwada ta ga mgham Lazglafta, daga gasərdək, ha tekulemes fitik, ŋa tɲakta ghunislaka taŋ ta ghəŋa gwada ta Yesu. Ka mnə tsi ta gwada ma deftera zlahə Musa, nda ya ma deftera la anabi, ŋa taŋ. ²⁴ Ka ksafá fəlma sanlaha ta tsa gwada ta mnə tsi ya, ta kwalaghutá sanlaha ta tsu'afta dekdek. ²⁵ Ka traptá hɔŋ ta dzraftawi ka skwa

turtuk, ka gazlè hej. Ka Pwal nda hej mantsa: «A ta ña Sulkum nda ghuba ta mnay ña dzidziha ghuni nda ma wa anabi Isaya kazlay:

²⁶ “La da slanaghatá na mnduha na, ka ka nda hej na:

Dza’a nda sna kuni nda sləməña ghuni, ama tsatsafta a kuni dekdék wa.

Dza’a nda nga kuni nda ira ghuni, ama tsəmafta a kuni dekdék guli wa.

²⁷ Nana mnduha na ná,

təjtəña ghəña tañ.

Dərziñdərzi hej ta sləməña tañ,

hahafhaha hej ta ira tañ,

kabga va’a hej ta nghanja nda ira tañ wu,

va a hej ta sənja nda sləməña tañ guli wu,

da lamə tsi da ñudufa tañ,

da mbədaftá hej ta vgha tvə i’i,

da mbanafatá* yu ta hej kə’a ya kay.”

²⁸ Ala wya tsi tama, ghunafghuna Lazglafta ta na Lfida Gwada na da gwal kul nzakway ka la Yahuda. Hahəj, dza’a snay hej,» ka’a.

[²⁹ Kɔakwa Pwal ta mnatá tsa gwada ya, ka gazlaghutá la Yahuda nda zlərdəy mataba tañ.]

³⁰ Ka zatá Pwal ta vaku rəj rəj his ma tsa həga ta plə tsi nda pla ya. Ta tsu’ay ta inda mndu ta lagha slanaghata hada guli. ³¹ Pyaf a lu wu, ka mnə tsi ta gwada ta ghəña ga mghama Lazglafta. Ka taghə tsi ta skwi ta ghəña Mgham Yesu Kristi, had sana skwi ta gurtsanja wa.

---

* 28:27 Ngha ta Isaya 6:9-10.

Tsgha ta lwa Pwal ña La Ruma

Ga zgwa Pwal

¹ I'i Pwal ta nzakway ka kwalva Yesu Kristi ta vindaftá na delewer na. Lazglafta ta hgaftá i'i ña nzakwa dá ka mnda ghunayni. Tsatsi ta zbaptá i'i ña dza'a dá mna Lfida Gwadañi ña mnduha.

² Tsa Lfida Gwada ya ná, nda kda fitika tamafta Lazglafta ta imi ta sləmənəy ta ghəñani tvə la anabi ghalya, ka vindaftá hənəy ta gwada ta ghəñani ma deftera Lazglafta. ³ Ta ghəña zwanjani ya ka mnda səla yaga lu ma zivra mgham Dawuda tsa gwada ya. ⁴ Ma sli'agaptani ma mtaku, ka kliginjá Lazglafta ta ghəña nzakwani ka zwanjani nda mbrakwani ta tsa Yesu Kristi Mghama mu ya. Ka mutsaftá tsi ta inda mbrakwa Sulkum nda ghuba. ⁵ Nda ma Yesu Kristi zfidinjta Lazglafta ta huđi, ka nidifta ka mnda ghunay ña dza'a dá mna gwadañi ña inda mndəra mnduha kavghakavgha, ña zlglafta tañ ka snata tañ. Mantsa dza'a kəl hənəy ka vlanťá glaku ta Yesu Kristi. ⁶ Kaghuni guli ná, tekw kuni mataba tsa mnduha ya, kabga hagafhaga Yesu Kristi ta kaghuni ña nzakway ka ñani.

⁷ Inda kaghuni ta nzakway ma luwa Ruma, đvuđva Lazglafta ta kaghuni, ka hgaftá tsi ta kaghuni ña nzakway ka ñani. Ka nza zđakatahuda Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta ghəña ghuni.

Mamay Pwal ta nghanaghatá gwal zlgħay nda ñuđuf ma luwa Ruma

⁸ Karaku ná, ta rfanagharfa yu ta Lazglafta dá nda ma Yesu Kristi ta ghəña kaghuni demdem, kabga ta kulay lu ta zlgħay nda ñuđufa ghuni ma inda vli ta ghəña hadik. ⁹ Nda sna Lazglafta ya ta maganata yu ta slna nda ñuđufa dá turtuk ma mnay dá ta Lfida Gwada ta ghəña Zwanjani, ta skwi dza'a yu mnay. Nda sna kazlay: Ma inda fitika ndəbay dá ta dzvu ná, ta kulay yu ta kaghuni kə'a. ¹⁰ Inda fitik yu ta maga du'a da Lazglafta ña gi vlihatani ta tvi ka ta kumay tsi ña bhadaghata dá da kaghuni sizlay, ¹¹ kabga ta mamay yu katakata ta nghanťá kaghuni. Ta kumay yu ta dguvusta mu ta skwi ya vliha Sulkum ña sgaghunaghatá mbraku ta tva Lazglafta. ¹² Skwi ta ndanu yu ná, ta kumay yu ta vluvusta mu ta mbraku, ta vlaghunatá i'i ta mbraku nda ña dá ma zlgħay nda ñuđuf, ta vlihatá kaghuni ta mbraku nda ña ghuni ma zlgħay nda ñuđuf.

¹³ Zwanama dá, ta kumay yu ta snanťa ghuni kazlay: Nda kda fitika dá ta zba bhadaghata da kaghuni kə'a, ama kulam gita ta mutsaf a yu ta fitik wa. Ta kumay yu ta bhadaghata dá ña maga slna mataba ghuni, ya dza'a kla kaghuni ta kəma ta kəma manda ya ta magə yu mataba sanlaha ma mnduha ta sana hadikha ya. ¹⁴ Dguvta ghəña dá ka mnanata dá ta Lfida Gwada ta inda mnduha, ña la Grek, ña gwal nda hida nda ya ña gwal kul hidaku tani. Ña gwal nda guna sləmənəy tañ nda ya ña gwal kul gunaku sləmənəy tañ tani. ¹⁵ Tsaya tama ta kəl yu ka kuma bhadaghata dá da kaghuni ta nzakway ma luwa Ruma guli ña mnaghunatá Lfida Gwada.

Mbrakwa Lfida Gwada

¹⁶ Ksa a hula ta i'i ka mna Lfida Gwada ña mnduha wa. Tsa Lfida Gwada ya ná, mamu mbrakwa Lazglafta mida ña mba inda mndu ta zlgħafta. Ña zlrafta nda la Yahuda karaku, tahula tsa ña kđay nda la Grek. ¹⁷ Tsa Lfida Gwada ya ta maray kinawu ká Lazglafta ta nanaftá mnduha ka gwal tđukwa tawa irani zlgħafər hənəy. Had sana tvi wu, ta ghəña tsa zlgħay nda ñuđuf ya kwerkwerəy. Nda nza manda ya nda vinda ma deftera kazlay: Mndu ta zlgħafta Lazglafta ná, tsaya mndu tđukwa tawa ira Lazglafta, tsa mndu ya guli dza'a nzata nda hafu* kə'a.

Gwal dmaku mnduha ta ghəña hadik demdem

* 1:17 Ngha ta Habakuk 2:4.

¹⁸ Daga ta luwa ta margamata Lazglafta kazlay: Nda ɓasa ɗudufani ta ghɛɗa inda dmakuha ta magɛ mnduha, nda kwala taɗ kul haɗ ta vla glaku ɗani kɛ'a. Dza'a tsanaghatsa ta guma ta hɛɗ, kabga ghwadaka skwi ya ta magɛ hɛɗ nɔ, ta hawuha ta kahwathwata. ¹⁹ Skwi mɔ ɗa sɗanta ta ghɛɗa Lazglafta nɔ, difaghu a wu, dɛɗay ta dabi nzakwani, kabga maranaɗmara Lazglafta ta hɛɗ. ²⁰ Nzakwa Lazglafta kaghɛɗani nda mbrakwani ya ɗa kɛkɛɗɛɗɛɗ nɔ, skwi ya kul laviɗta lu ta nghanɗa ya. Ama daga ka yawu zraafta ghɛɗa haɗik, laviɗlava lu ta nghanɗa nda ta tva skwiha ya maga tsi. Ta haɗ mndu nda psiaftawi da tsi wa. ²¹ Aɗ mndani, nda sna mnduha kazlay: Mamu Lazglafta kɛ'a kulam nda tsa, haɗ hɛɗ ta vla glaku ɗani wu, haɗ hɛɗ ta rfanaghata guli wa. Katɛk nɔ, zwaɗuta zwaɗu hɛɗ ma ndanu. Ka nzamtɔ hɛɗ ma grusl, sna a hɛɗ ta skwi tɗukwa wa. ²² Gwal nda hiɗa aɗni ka hahɛɗ ta gray, tsaw ka rgha hɛɗ. ²³ Mɔ ɗa tsɛlbay taɗ ta tsɛlbu ka vla glaku ɗa Lazglafta ya ta nzaku nda hafu ɗa kɛkɛɗɛɗɛɗ ya nɔ, ka laghu hɛɗ da tsɛlbu ɗa skwa wuyay tsaf lu manda mndu kul haɗ hafu mida. Sanlaha ma tsa skwa wuyay ya nɔ, manda tsatɔ zarak hɛɗ, manda nimitak fwaɗ sɛla mista taɗ tsatɔ sanlaha, manda tsatɔ nahadik sanlaha.

²⁴ Tsaya kɛl Lazglafta ka zliɗta mnduha ɗa maga skwi ya kumaɗ maya taɗ. Mantsa tama ka magɛ hɛɗ ta skwa hula nda vgha taɗ mataba taɗ. ²⁵ Ka zliɗta hɛɗ ta kahwathwata Lazglafta ka laghi sna tsakalawi. Ka laghi hɛɗ da tsɛlbu ɗa skwiha ya tsatsaf Lazglafta, ka maga slna ɗa taɗ, ka kwalaghutɔ tsɛlbu ɗa Lazglafta ta tsatsaftɔ inda skwi. Tsatsi ya raɗ zɛzɛlvay ɗa kɛkɛɗɛɗɛɗ. Amin.

²⁶ Tsaya kɛl Lazglafta ka zliɗta hɛɗ ɗa maga skwa hula. Zlanɗla mi'aha ta guya vgha nda zgwana, ka laghi da guya vgha nda mi'aha manda hahɛɗ, skwi ya kul raku magay kadɛɗɛɗɛɗɛɗ. ²⁷ Manda tsaya zgwana guli, zlanɗla hɛɗ ta guya vgha nda mi'aha, ka kaka hara'uwa sani nda sani ta hɛɗ, ka laghi hɛɗ guya vgha zgun nda zgun, skwi ya kul raku magay kadɛɗɛɗɛɗɛɗ. Ka tɗanaktɔ hɛɗ ta ghɛɗa taɗ ta guma ya prɛk nda ghwadaka skwi ya maga hɛɗ.

²⁸ Manda va ya kwalaghu hɛɗ ta snanata Lazglafta ya, ka zliɗta Lazglafta guli ta hɛɗ mista tsa ghwadaka ndana taɗ ya. Ka magɛ hɛɗ ta skwi kul raku. ²⁹ Ndɛghundɛgha ghwadaka skwiha kavghakavgha ta magɛ hɛɗ: Ta ɗaslu hɛɗ, ta tsagana hɛɗ, ta sidi hɛɗ, ta draku hɛɗ, ta psia mndu hɛɗ, ta zɛrdɔawi hɛɗ, ta tsaghutɔ mndu hɛɗ, ka matsaɗwaslay hɛɗ, ta tsa mndɛra mndu hɛɗ, ³⁰ ta vza rutsak hɛɗ ta mndu, ghuma Lazglafta hɛɗ, ta ghazɛɗɛɗ hɛɗ, ta gla ghɛɗ hɛɗ, ta ghɛrbaku hɛɗ. Me' ka hɛɗ ta dzatɔ vgha ɗa maga ghwadaka skwi. Sna a hɛɗ ta gwada da dadaha taɗ wa. ³¹ Haɗ ghɛɗ da hɛɗ wu, maga a hɛɗ ta skwi ta mnata hɛɗ wu, dɛva a hɛɗ ta mndu wu, tawa a hɛɗ ta hiɗahiɗa ta mndu wa. ³² Mataba tsa guli nɔ, ta nda sna hɛɗ kazlay: Inda gwal ta nzakwa mndɛrga tsa nzakuha ya nɔ, mtaku skwi ta raɗta hɛɗ kɛ'a. Magay ta magɛ hɛɗ ta tsa skwiha ya kwenkwen yeya a wu, ta ghubay hɛɗ ta gwal ta maga tsa skwiha ya guli.

2

Guma Lazglafta

¹ Kagha mndu ya ta nzakway ta tha mndu, dɛr wa ka, haɗ ka nda psiaftawi baɗu guma wu, kabga ma tsa tsay ta tsɛ kagha ta guma ta sanlaha ya nɔ, ta tsɛ ta ghɛɗa gha ka. Tsa kagha ta tsanaghatɔ guma ta mndu ya nɔ, ta magay kagha ta va tsa skwiha ya. ² Nda sna amu kazlay: Ta tvani tsanaghata Lazglafta ta guma ta ghɛɗa gwal ta maga skwiha mantsa ya kɛ'a. ³ Kagha mndu ya ta tsanaghatɔ guma ta ghɛɗa gwal ta maga skwiha mantsaya, wya ta magaymagay kagha kay guli. Ta grɛ ka nɔ, dza'a ndapnda ka ma guma Lazglafta rki na? ⁴ Lazglafta nɔ, dagala zdaku da tsi, dagala ksa ɗuduf da tsi, ghudza a nda ghudza ta skwi wa. Ta gagɛ nda gaga kagha tama rki? Ari sna a wa kagha kazlay: Tsa zdakwa Lazglafta ya ta tiɗwa kagha ɗa mbɛdanafta gha ta nzakwa gha kɛ'a ka na? ⁵ Ma tsa taɗatɔ ghɛɗa gha ya, ka kwalaghutɔ ka ta mbɛdanaftɔ nzakwa gha ya nɔ, guma ɓasatɔ ɗudufa Lazglafta ta tɗanakta ka ta ghɛɗa gha. Dza'a ksafksa guma ta kagha, baɗu ɓasafta Lazglafta ta ɗuduf ta ghɛɗa mnduha, ɗa tsanaghatani ta guma nda

tvani ta inda mndu. ⁶ «Ŋa vlayntani ta nisela inda mndu tabta slani maga* tsi.» ⁷ Ŋa gwal ta gcfata ta maga skwiha dinadina ŋa mutsa glaku nda sgit, nda hafu ŋa kdekedzen ya, dza'a vlayvla Lazglafta ta nzaku nda hafu ŋa kdekedzen ta hɔŋ. ⁸ Ŋa gwal ta ga sidi nda Lazglafta, ka kwalaghutá sna kahwathwata ka laghwi da maga ghwadaka skwiha ya ná, dza'a ghuzlananghuzla Lazglafta tiri ta hɔŋ. ⁹ Inda mndu ta maga ghwadaka skwi, dza'a ghuzlananghuzla Lazglafta tiri. Ŋa zrafta ta la Yahuda karaku, ka da sagha ta la Grek. ¹⁰ Ama ŋa gwal ta maga skwiha dinadina ya, dza'a vlayvla Lazglafta ta glaku nda sgit nda zdaku ta hɔŋ. Ŋa zrafta ta la Yahuda karaku, kada sagha ta la Grek guli. ¹¹ Mantsa ya ná, had Lazglafta ta gala mndu wa.

¹² Inda gwal ta maga dmaku kul had zlahu Musa da hɔŋ, dza'a rwaku hɔŋ dər má had tsa zlahu ya da hɔŋ. Inda gwal ta maga dmaku, mamu tsa zlahu ya da hɔŋ guli, nda tsa zlahu ya dza'a tsanaghata lu ta guma ta hɔŋ. ¹³ Gwal ta snatá tsa zlahu Musa ya a gwal ta nzakway tdukwa da Lazglafta wu, ama gwal ta nzakway ta ksa slna manda ya kumə tsa zlahu ya gwal ta nzakway tdukwa da Lazglafta. ¹⁴ Gwal kul nzakway ka la Yahuda ná, sna a hɔŋ ta zlahu Musa wu, tsaw badu sani, ta magay hɔŋ ta skwi manda ya ta kumə tsa zlahu ya. Had zlahu da hɔŋ wu, vərda hahɔŋ ta nzakway ka tsa zlahu ya. ¹⁵ Tsaya tama ná, slna taŋ ta maraŋta kazlay: Tsa skwi ta kumə zlahu ta magay lu ya ná, nda vinda ma ŋudufa taŋ guli manda tsaya ŋa taŋ. Ta ndanay hɔŋ badu masani kazlay: Skwi dina maga yu, skwi dina a maga yu wu kə'a. ¹⁶ Tsaya tama, mandana Lfidá Gwada ta mnə yu na, manda tsaya dza'a nzakwa tsi badu dza'a ghunagata Lazglafta ta Yesu Kristi ŋa tsanaghatá guma ta ghɔŋa inda skwi nda difa ma ŋudufa mnduha ya.

Kwalaghuta la Yahuda ta snatá zlahu

¹⁷ Kagha ta mnay kazlay: La Yahuda i'i kə'a ta dihaftá vgha ta zlahu Musa, ta ghərbaku ta Lazglafta, ¹⁸ nda sna yu ta skwi ta kumə Lazglafta ka ka, nda sna yu ta skwi dina ma snaŋta da ta zlahu Musa ka ka, ¹⁹ nda fa ghɔŋa gha kazlay: Prək i'i ka dzugwa gwal nda ghulpa kə'a. Tsuwadaka gwal ma grusl yu ka ka ta ndanay, ²⁰ mnda tagha skwi ŋa gwal kul snaŋtá skwi yu ka ka, mnda taghanaftá skwi ta zwani yu, kabga taghadif tagha Zlahu Musa ta inda skwi nda kahwathwata tani ka ka. ²¹ Mantsa nzakwani, ta tagha skwi yu ŋa sanlaha ka ka, tagha a ka ŋa ghɔŋa gha rki? Dina a ghali wu ka kagha ta mnay, tata ghali kagha kay guli. ²² Dina a hliri wu ka kagha ta mnay, tata hliri kagha kay guli. Husihahusa skwa wuyay ka ka, tata ghalay kagha ta skwi ma həga skwa wuyay. ²³ Ta ghərbaku kagha ta nzakwa zlahu Musa mamu da kagha, ta maga a kagha ta tsa skwi ta kumə zlahu ya kay guli wa. Razanaf a ka ta Lazglafta nda tsa ra? ²⁴ Tsaya kəl lu ka vindafta ma deftera Lazglafta kazlay: Ta gwada ta kaghuni ta kəl gwal kul nzakway ka la Yahuda ka raza Lazglafta kə'a†.

²⁵ Mantsa nzakwani, ka ta magay kuni ta skwi ta kumə zlahu katsi, ta tvani tsa tsatá fafada ghuni ya. Ala ka si nda tsa fafada gha, ta maga a ka ta skwi ta kumə zlahu wu katsi, nda nza ka manda mndu kul tsaku fafadani. ²⁶ Lagha mndu kul tsaku fafadani ka maga skwi ta kumə zlahu Lazglafta ní, had Lazglafta dza'a ngha tsa mndu ya manda mndu nda tsa fafadani ra? ²⁷ Ya wya tsa mndu ya ná, had lu ta tsa fafad ma nzakwa mndəra taŋ wu, ama ta magay ta skwi ta kumə zlahu. Had tsa mndu ya dza'a tsaghaghatá guma ta kagha mndu ta kwalaghutá maga skwi ta kumə zlahu ya ra? Ta wya kay guli, mamu vindatá zlahu Musa da kagha, nda tsa fafada gha guli. ²⁸ Vərda mnda la Yahuda ná, tsa ta nghaku tsakwam ya a wa. Vərda tsatá fafad guli ná, tsa tsa lu ta nghaku mividani ya a wa. ²⁹ Vərda mnda la Yahuda ná, ma ŋuduf nzakwani. Vərda tsatá fafad guli ná, ma ŋuduf. Skwi ta vlata Sulkum ná, zlahu ya vindaf lu nda vinda a wa. Vərda mnda la Yahuda ná, da Lazglafta ta mutsa tsatsi ta ghubaku, da mndu a wa.

3

Had mndu ta nzakway tdukwa wa

* 2:6 Ngha ta Zabura 62:13, nda Mahdihdi 24:12. † 2:24 Ngha ta Izekiyel 36:20, Isaya 52:5.

¹ Ndaw malaghuta la Yahuda ka lamndu? Nu hayhaya tsatá fafad na? ² Ndada a nzakwani ta nghadaptá lu ta nghaynghay wu, kabga tiñel ña tañ vlagata Lazglafta ta gwadani. ³ Ka si kwalaghukwala sanlaha ma hēj ta zlglafta ná, dza'a pyafpya tsa slna palamapalama tañ ya ta nzakwa Lazglafta ka ñerma ra? ⁴ Pyaf a wu! Dər má ta tsakalawi inda mnduha ná, kahwathwata ña Lazglafta ta mnay, manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay:

«kagha Lazglafta,
ka gwadagwada ka ta gwada ná, nda sna lu kazlay:
tdukwa tsa gwada gha ya kə'a.
Dər má tsafha lu ta rutsak ta kagha,
fləwəf dza'a saba ka ma gumani.»*

⁵ Ka si tsa ghwadaka skwi ta magə amu ya dza'a marañtá nzakwa Lazglafta tdukwa katsi ná, nu ka mu dza'a mnay tama? Dza'a mnay mu kazlay: Tdukwa a Lazglafta wu kə'a tsamaghar tsi ta guma rki? Ma tsa vli ya ná, manda va ya gwadə lamndu gwadata yu ta tsa gwada ya. ⁶ Mantsa a wu! Ka tdukwa a Lazglafta wu katsi ná, wa kə'a dza'a tsa guma ta ghəña mnduha na?

⁷ Ka si tsa tsakalawa da ya ta malaghutá kligiñta kahwathwata Lazglafta, ka nzaku tsi ña vlanjá glaku katsi, kabgawu dza'a kəl lu ka tsadighatá guma kazlay: Mnda dmaku ka kə'a tama? ⁸ Ka si mantsa ya tsi ní, nu kwal lu kul mnay kazlay: Magama dmaku kada saba skwi dina kə'a? Nu kul magə lu manda ya ta tsañnavata sanlaha ta gwada kazlay: Mantsa ya ta mna hēj kə'a nda añni ya na? Nda ra ka tsanaghata Lazglafta ta guma ta tsa mnduha ya.

Gaga inda mnduha ta dmaku

⁹ Kinawu nzakwani tama! Malaghumala amu la Yahuda ka hamata gwal kul nzakway ka la Yahuda rki? Malaghumala a amu wa. Ka yu mnata kay ná, nda la Yahuda tani, nda la Grek tani, hahēj demdem nzanaghanza dmaku ta hēj. ¹⁰ Nda nza manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay:

«had mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta wu, dər turtuk had wa.

¹¹ Had mndu nda sna ta skwi wu, had ya ta psa Lazglafta wa.

¹² Inda tañ mbədanambəda hēj ta hul ta Lazglafta,
nda zada hēj demdem. Had ya dər turtuk ta maga skwi dina wu,
dər turtuk had wa.

¹³ Wa tañ ná, manda gunatá kulu nzakwani.

Nda ghanika tañ ta nana hēj ta mnduha.

Ghwana mupuhwa ma huta ta wa tañ.

¹⁴ Dagala ksi'i nda ñaslu ma wa tañ.

¹⁵ Nda tsəra səla tañ ña dza'a dzata mndu.

¹⁶ Inda tvi labə hahēj ná, nda hwanzaɓa inda vli,
ta wahu inda mnduha.

¹⁷ Sna a hēj ta tva zdaku wa.

¹⁸ Had zləña Lazglafta† da hēj dəkdək wa.»

¹⁹ Añ mndani, nda sna amu ka kazlay: Inda skwi ta gwadə zlahu ná, ña gwal vla Lazglafta ta tsa zlahu ya ña tañ ta gwada tsi kə'a. Tsaya tama ná, had mndu nda psłaftawi ta kəma Lazglafta wu, kada sñanta inda mndu kazlay: Gaga hēj ta dmaku ta kəmani kə'a.

²⁰ Tsaya tama, had mndu dza'a nzakway ka mndu tdukwa ta kəma Lazglafta ta ghəña vəl magatani ta skwi ta kumə zlahu wa. Zlahu ná, nda nza ña sñanamtá mnduha kazlay: Gaga kuni ta dmaku kə'a.

Zlgħay nda ñuduf ta nanaftá mndu ka mndu tdukwa

* 3:4 Ngha ta Zabura 51:6. † 3:18 Ngha ta Zabura 14:1-3 nda 53:2-4 nda 5:10 nda 140:4 nda 10:7 nda Isaya 59:8 nda Zabura 36 2.

²¹ Ndana tama, marananjmara Lazglafta ta tvi ta mnduha dza'a kəl həŋ ka nzakway ka tdukwa mnduha ta kəmani. Tsa nzaku tdukwa ya ná, nda ma zlahu a ta nzakwa lu wa. Mnanjma zlahu Musa nda la anabi guli ta gwada ta ghəŋani. ²² Tsaya tvi dza'a kəl Lazglafta ka nanaftá mnduha ka gwal tdukwa ta kəmani ya nda nza nda ma zlglafta dər wa ta Yesu Kristi. Had' ya galap Lazglafta, dər la Yahuda dər gwal kul nzakway ka la Yahuda wa. ²³ Inda taŋ gaga həŋ ta dmaku traptra həŋ ma snanjá sgita Lazglafta. ²⁴ Ka zdananta Lazglafta ta hudi ta həŋ ka mbalay, ka nanaftá həŋ ka gwal tdukwa ta kəmani nda ma Yesu Kristi ta pligintá həŋ ma dmaku. ²⁵ Tsa Yesu Kristi ya vla Lazglafta ŋa mtutani ta ghəŋa inda mnduha ka planatá dmakwa taŋ nda usani nda ma zlglafta taŋ ta Yesu Kristi ŋa maranta kazlay: Tudukwa tsatsi kə'a. Tsa dmaku si ta magə mnduha ghalya ya ná, ka nzata Lazglafta manda skwi kul nghanja, ²⁶ ksana ksa ta ŋudufani. Manda va tsaya ta mara Lazglafta ndana guli kazlay: Tudukwa tsatsi kə'a. Tsatsi, tdukwa tsatsi. Ta kumay guli ta nanafta ka gwal tdukwa ta gwal ta zlglaftá Yesu.

²⁷ Ka si mantsa tsi tama ní, ta mamu skwa ghuba ghəŋ nda tsa tama rki? Had' wa. Kabgawu? Kabga zlglafta nda ŋuduf ŋərma skwi, snanatá skwi ta kumə zlahu a wa. ²⁸ Nda sna amu kazlay: Nda ma zlglafta nda ŋuduf mutsafta mnduha ta nzata ka gwal tdukwa ta kəma Lazglafta kə'a, nda ma snatá skwi ta kumə zlahu a wa. ²⁹ Lazglafta ná, ŋa la Yahuda nda ghəŋa taŋ ra? Lazglafta gwal kul nzakway ka la Yahuda a guli ra? Mantsa nzakwani, Lazglafta gwal kul nzakway ka la Yahuda ya guli, ³⁰ kabga turtuktuk Lazglafta. Tsatsi dza'a nanafta ka gwal tdukwa ta gwal nda tsa fafada taŋ nda ma zlglafta nda ŋudufa taŋ. Tsatsi dza'a nanafta ka gwal tdukwa ta gwal kul nzakway ka la Yahuda nda ma zlglafta nda ŋudufa taŋ guli. ³¹ Ma tsa zlglafta zlglaft mu ya tama guli ná, hərdiŋhərdá mu ta zlahu ra? Hərdiŋ amu wu, katək ná, ŋlanaf ta ŋlanaf mu ta zlahu.

4

Grafta nda nzakwa Abraham

¹ Ndana tama, nu dza'a mu mnay taghəŋa Abraham ta nzakway ka dzidza mu? Nahgani mutsaf tsi ma nzakwani? ² Ka si má ma slnani maga tsi mutsafta Abraham ta nzakway ka mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta katsi ná, ma ranra ghubayni ta ghəŋani, ama ta wa ira Lazglafta a tama wa. ³ Waka deftera Lazglafta ta mnay na? Ka lu ta mnay ma deftera Lazglafta na: «Zlglafta Abraham ta Lazglafta, tsaya* kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tdukwa ta wa irani» kə'a.

⁴ Ka magamaga mndu ta slna ná, ta planapla lu ta nisəlani. Tsa skwi plana lu ya ná, mbəhay a mbəha lu wu, skwi ta ranra ya. ⁵ Ama ka lagha mndu ka zlglaftá Lazglafta nda ŋudufani klaf a ta ghəŋani ka mndu tdukwa ta kəma Lazglafta ta ghəŋa tsa slnani ta magə tsi ya wu katsi, dza'a klafkla Lazglafta ta tsa mndu ya ka mndu tdukwa ta wa irani. Mndərga tsa mndu ya guli ná, nda sna kazlay: Mamu tvi dza'a kəl Lazglafta ka nanaftá gwal dmaku ka gwal tdukwa ta wa irani kə'a. ⁶ Manda va tsaya ka mgham Dawuda guli ta fay ma lahani ta ghəŋa gwal ya klaf Lazglafta ka gwal tdukwa ta wa irani dər má maga a həŋ ta skwi dīna. Tsa mnduha ya ná, mamu rfu da həŋ, ka'a.

⁷ «Rfu da gwal plana Lazglafta ta dmakuha taŋ, ga həŋ. Rfu da gwal hərdiŋ Lazglafta ta dmakuha taŋ

⁸ Rfu da mndu kul had' Mgham Lazglafta ta mbəda dmakwani†.»

⁹ Tsa rfu mnə mgham Dawuda ya ná, ta ghəŋa gwal nda datsa fafada taŋ re, ari nda gwal kul datsaku fafada taŋ guli a na? Ka mu kay na: «Zlglafta Abraham ta Lazglafta kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tdukwa ta wa irani, ka mu.» ¹⁰ Yawu mutsafta Abraham ta nzakway ka mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta na? Daga ta kul tsaku fafadani re, ari tahula tsanatá fafad a na? Daga ta kul tsaku fafadani. ¹¹ Ma fitika nzakwani ta kul tsaku fafadani, ka klaftá Lazglafta ka mndu tdukwa ta wa irani, kabga vəl zlglaftani. Tahula tsa ka tsatá tsi ta fafad. Ka nzaku tsa tsatá fafadani ya, ka ŋizla marantá nzakwani tdukwa ta wa ira

* 4:3 Ngha ta Zlrafta 15:6. † 4:8 Ngha ta Zabura 32:1-2.

Lazglafta. Abraham ná, dani ma inda gwal kul tsaku fafadani ya, ama ka zlglaftá hōj ta Lazglafta, ka klaftá Lazglafta ta hōj ka gwal tdukwa ta wa irani, manda ŋa Abraham ya. ¹² Nda nza ka dani ma gwal nda tsa fafađa taŋ guli, ka ksafksa hōj ta sada zlgħay nda ŋudufa da mu Abraham ta zlgħaftá Lazglafta daga ta kul tsaku fafadani ya.

Tanafta Lazglafta ta imi ta slēmōj ta gwal ta zlgħafta

¹³ Tanafta Lazglafta ta imi ta slēmōj ta Abraham nda zivrani tani kazlay: Dza'a vlagħavla yu ta ghōjha hadik[‡] kə'a. Tanaf a Lazglafta ta imi ta slēmōj kabga vəl magayni ta skwi ta kumə zlahu wu, ama kabga vəl klafta Lazglafta ka mndu tdukwa ma zlgħaftani. ¹⁴ Ka si gwal ta maga skwi ta kumə zlahu dza'a mutsa tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta slēmōj ta mndu ya katsi ná, bətbət tsa zlgħafta zlgħaf lu ya, had' hayhaya tsa skwi tanaf tsi ta imi ta slēmōj ta mndu ya nda tsa tama wa. ¹⁵ Zlahu ná, ta klakla ta bəsa ŋudufa Lazglafta, ama ka had' zlahu wu katsi, had' sana skwi ŋa bəlanapta wa.

¹⁶ Tsaya tama ná, ma zlgħafta nda ŋuduf kəl Lazglafta ka vlatá tsa skwi tanaf tsi ta imi ta slēmōj ta mndu ya. Ka mbalay vlata tsi guli. Nda nza tsa skwi taf tsi ta imi ta slēmōj ya ŋa inda zivra Abraham. Nza a ka ŋa gwal ta sna skwi ta kumə zlahu kwējkwēj wu. Nda nza guli ka ŋa inda gwal ta zlgħafta nda ŋuduf manda ŋa Abraham ta nzakway ka Da mu demdem ya. ¹⁷ Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Fafa yu ta kagħa ka dani ma inda mndəra mndu[§] kə'a. Nda nza Abraham ka Da mu da Lazglafta ya zlgħaf tsi nda ŋuduf. Tsa Lazglafta ya ta vranamtá hafu ma gwal nda rwa. Tsatsi nda mbrakwa hgagaptá skwi kul had' ŋa nzakwani mamu. ¹⁸ Fəglaf a lu ta ghōj sızlay wu, tsaw mataba tsaya ná, nda fa ghōjha Abraham, zlgħafzlgħa ta Lazglafta kəl tsi ka nzata ka dani ma inda mndəra mnduha^{*}, manda ya mnana Lazglafta kazlay: Dza'a nda ndəgha zivra għa kə'a ya. ¹⁹ Ta mnanatá Lazglafta ta tsa gwada ya ta Abraham ná, ta ghwaŋ a imani ka hda dərmmək wa. Nda sna guli kazlay: Nda ghada halata i'i kə'a. Guli ná, lula fitika yay markwa taŋ ta nzakway ka Sara ta zwaŋ. ²⁰ Dgaŋ a ta ghōj dəkdek ta ghōjha skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta slēmōj wu. Katək ná, zlgħay nda ŋudufani ta vlatá mbraku, ka zləzlvu tsi ta Lazglafta. ²¹ Grafgra guli kazlay: Tsa skwi tidif Lazglafta ta imi ta slēmōj ya ná, mamu nda mbraku ŋa magata guli kə'a. ²² Tsaya tama kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tdukwa[†] tawa irani. ²³ Ka klafkla Lazglafta ka mndu tdukwa ta wa irani ka deftera Lazglafta mnata ya ná, ta ghōjha Abraham ndaghōjani a nzakwa tsa gwada ya wu, ²⁴ nda nza guli ta ghōjha amu, ka zlgħafzlgħa mu ta Lazglafta ta sli'aganaptá mghama mu Yesu ma mtaku ya. Dza'a klafkla ta amu guli ka gwal tdukwa ta wa irani. ²⁵ Lazglafta ta vlatá tsa Yesu ya ma dzva mnduha ŋa dzata ta ghōjha dmakwa mu. Ka sli'aganaptá tsi guli ma mtaku ŋa nzakwa mu ka gwal tdukwa ta wa irani.

5

Slərɓaptá ta zugħu nda Lazglafta

¹ Ndana tama, nda nza mu ka gwal tdukwa ta wa ira Lazglafta ma zlgħafta mu nda ŋuduf. Mamu zdaku mataba mu nda tsi nda ma Mghama mu Yesu Kristi. ² Nda ma tsa Yesu Kristi ya mutsafta mu ta zdakatahuda Lazglafta nda ma zlgħafta mu nda ŋuduf. Ta tsa zdakatahudi ya sladafta amu ka rfu, kabga nda fa ghōjha mu ta gwata Lazglafta nda amu ma glakwani. ³ Ta ghōjha tsaya guli ná, ta rfu mu nda ghuya daŋwa ta ghuyə mu, kabga nda sna amu kazlay: Ta tagħay ghuya daŋwa ta ksa ŋuduf kə'a. ⁴ Ksa ŋuduf ta klaktá għuɓasaptá ghuya daŋwa. Tsa għuɓasaptá ghuya daŋwa ya guli ta klaktá faftá ghōj ta Lazglafta. ⁵ Ka faffa mu ta ghōj ta Lazglafta ná, nzata a ka bətbət wu, kabga maramaŋmara Lazglafta ma ŋudufa mu kə'a dvtutá amu nda ma Sulkumani ya vlama tsi.

⁶ Mantša nzakwani, ta ma fitika nzakwa mu kul had' mbrakwa mu ná, ka saha Yesu Kristi mtuta ta ghōjha gwal dmaku ma fitik ya kumaŋ Lazglafta. ⁷ Nda bla ka fata mndu ta ghōjani ŋa mtuta ta ghōjha mndu ta nzakway tdukwa. Ka waya ka skwi ba dza'a lavirjlava

[‡] 4:13 Ngha ta Zlrafta 12:2-3, 17:4-6, 22:15-18. [§] 4:17 Zlrafta 17:5. ^{*} 4:18 Zlrafta 15:5. [†] 4:22 Ngha ta Zlrafta 15:6.

ta fata ghəjani ɲa mtuta ta ghəjə mndu ta maga skwi ya dīna. ⁸ Ka Lazglafta maramaŋtá dʋutani ta amu na: Ta ma fitika nzakwa mu ta ma dmaku ta saha Yesu Kristi mtuta ta ghəjə amu. ⁹ Ma tsa mtuta mtu Yesu Kristi ta ghəjə amu ya, ka klaftá Lazglafta ta amu ka gwal tdukwa ta wa irani. Mantsa tama ná, nda fa ghəjə amu kazlay: Dza'a mbamafmba Yesu Kristi ma basa ɲudufa Lazglafta kə'a. ¹⁰ Ma fitika nzakwa mu ka ghuma Lazglafta ná, ka slərbaptá tsi ta zughu mataba mu nda tsi nda ma mtuta mtu zwaŋani. Mantsa tama guli ná, ya nda slərbə zughu mataba mu nda tsi ya, nda fa ghəjə mu guli kazlay: Dza'a mbamafmba nda ma hafa zwaŋani kə'a. ¹¹ Tsaya kwenkwen yeya a wu, ta ghərbaku mu ta Lazglafta nda ma Yesu Kristi ta slərbaptá zughu ndanana mataba mu nda Lazglafta ya.

Gwaɗa ta ghəjə i Adamu nda Kristi

¹² Samsa dmaku da ghəjə hadik nda ma mndu turtuk ta nzakway ka Adamu. Ka klaktá dmaku ta mtaku, kəl mtaku ka lanaghatá inda mndu, kabga gaga inda mndu ta dmaku. ¹³ Ma kdaku Lazglafta ka vlaŋtá zlahu ta Musa ná, mamu dmaku ma ghəjə hadik. Ma fitika nzakwani ta kul had zlahu ná, had lu ta kulaftá dmaku wa. ¹⁴ Kulam nda tsa, daga ta Adamu ka sagha ta Musa ná, ta ga mghamani mtaku ta ghəjə mndu, nduk ta ghəjə gwal kul gatá dmaku manda ɲa Adamu.

Adamu ná, ta grə nda tsa mndu dza'a sagha nda sa ya lu. ¹⁵ Nda dga katakata na nzakwa mbalay vla Lazglafta nda nzakwa Adamu. Mantsa nzakwani, ta ghəjə dmakwa mndu turtuk ta nzakway ka Adamu ná, dagala mnduha ta rwuta. Ama malaghumala tsa mbalaya Lazglafta ta vlata ya. Tsa mbalayani vla tsi nda ma mndu turtuk ta nzakway ka Yesu Kristi ya ná, klanakkla ta zɗaku ta ndəghata mnduha katakata guli. ¹⁶ Tsa mbalay vla Lazglafta ya ná, skwi dīna ɲani ta magata ka ɲa tsa mndu turtuk ta gatá dmaku ya. Manda gatá tsa mndu turtuk ya ta dmaku ná, ka ksutá guma Lazglafta ta inda mnda səla. Ama tahula vlaŋta Lazglafta ta zɗakatahudani ta mnduha dər má dagala dmaku maga həj mndani, ka klaftá tsi ta həj ka gwal tdukwa ta wa irani. ¹⁷ Nda ma dmaku ga mndu turtuk lanaghata mtaku ta inda mndu. Ama nda ma mndu turtuk ta nzakway ka Yesu Kristi mutsafta mnduha ta zɗakatahudi katakata da Lazglafta. Ka mbalay vlaŋta tsi ta tsa zɗakatahudani ya ta həj, ka klaftá tsi ta həj ka gwal tdukwa ta wa irani nda ma Yesu Kristi, ɲa mutsafta taŋ ta hafu ɲa kdekedzer, ɲa zay taŋ ta mgham kawadaga nda tsi guli.

¹⁸ Mantsa tama, manda va nzakwa dmakwa mndu turtuk ta klakta kəl guma ka hbutá inda mndu ya, manda va tsaya guli ná, slna tdukwa maga mndu turtuk ta nanaftá inda mndu ka gwal tdukwa guli, ka plɪŋtá tsi ta inda mndu ma guma, ka mutsaftá həj ta hafu ɲa kdekedzer. ¹⁹ Manda va nzakwa mndu turtuk ta kwalaghutá snanatá gwaɗa Lazglafta kəl ndəghata mnduha ka nuta ka gwal dmaku ya, manda va tsaya guli ná, mndu turtuk ta snanatá gwaɗa Lazglafta kəl ndəghata mnduha ka nzakway ka tdukwa mnduha ta wa ira Lazglafta.

²⁰ Ma sagha zlahu Musa, ka sgavaghata saba dmaku ta daɓi. Ma vli sgavagha dmaku ya ná, malaghumala sgəglavaghata zɗakatahuda Lazglafta guli. ²¹ Manda va nzakwa gay dmaku ta mgham nda ma mtaku ya ná, manda va tsaya ta ga zɗakatahuda Lazglafta ta mgham nda ma nzaku tdukwa ɲa mutsa hafu ɲa kdekedzer nda ma Yesu Kristi Mghama mu.

6

Gwal nda ndi'a vgha taŋ nda Yesu ná, mamu hafu da həj

¹ Nu ka mu dza'a magay tama ndana? Ka gdavata mu ma dmaku kada sgavaghata zɗakatahuda Lazglafta re, ari ki? ² Mantsa a dekdek wa! Mtuguduŋ mta amu ta dmaku, wa ka amu dza'a gdəglamta ma dmaku na? ³ Sna a kuni kazlay: Ma magamatá batem ná, nda ndi'a mu nda Yesu Kristi, mtumta mu kawadaga nda tsi nda tsa kə'a ra? ⁴ Ma magamatá batem ná, nda gwa mu nda tsi ma mtakwani, paɗampaɗa lu ta amu kawadaga nda tsi. Ka sli'aganaptá mbrakwa glakwa Da ta Yesu Kristi ɲa nzakwa amu guli nda lfida hafu.

⁵ Anji, nda ndi'a amu kahwathwata nda tsi ma fitika mtuta mtu mu kawadaga nda tsi. Manda va tsaya guli ná, sli'agapsli'a mu ma mtaku manda va ya sli'agap tsatsi na nzakwa mu nda lfida hafu. ⁶ Dina ka snanja mu kazlay: Tsa nzaku si ta nzaku mu ghalya ya ná, zlanaf zlanja lu ta udza zlanay kawadaga nda Kristi kə'a, kabga na zadanatá tsa mbrakwa dmaku ma vgha mu ya. Yaha mu kdantá nzaku ka vu'a dmaku ka lu, kəl lu ka magata manda tsaya. ⁷ Mndu ya ta mtuta ná, falau' vghani da dmaku. ⁸ Ka lagha mu ka mtuta kawadaga nda Kristi katsi ná, nda fa ghəja mu guli kazlay: Dza'a nzaku mu nda hafu kawadaga nda tsi kə'a. ⁹ Nda sna amu kazlay: Sli'agapsli'a Kristi ma mtaku, mtugəta a guli wu kə'a. Ta had mtaku nda mbraku ta ghəjani wa. ¹⁰ Tsa mtuta mtu tsi ya ná, turtuktuk mtuta tsi ta ghəja dmakwa mnduha. Ndanana ná, nda hafu tsatsi. Ka na Lazglafta ta nzakwa tsi ta nzakwani. ¹¹ Manda tsaya kaghuni guli, dina ka snanja ghuni kazlay: Nda mta kuni, nda dga vgha ghuni nda dmaku kə'a. Ta nzaku kuni nda hafu na Lazglafta, kabga nda ndi'a vgha ghuni nda Yesu Kristi.

¹² Mantsa tama, yaha dmaku gəgəltá mgham ta ghəja na slu'uvgha ghuni ta mtaku na. Yaha kuni snanatá skwi ya ta kumə tsi. ¹³ Ma zlanaj kuni ta dmaku ta fawayha ghuni na maga dmaku. Katək ná, vlanjavla ta ghəja ghuni ta Lazglafta, kabga nda nza kuni ka gwal nda hafu ta sli'agapta ma mtaku. Zlanajwa fawayha ghuni ta Lazglafta, ka maga tsi ta skwiha ya tdukwa nda həj. ¹⁴ Mantsa tama, ta had dmaku nda ga mgham ta ghəja kaghuni wu, kabga ta mista zlahu a kuni wu, mista zdatatahudá Lazglafta kuni.

Vu'a dmaku mu re, vu'a Lazglafta a mu na?

¹⁵ Kinawu nzakwani tama! Ka maga mu ta dmaku kabga kwala mu ta kul had mista zlahu, laghula mu dista zdatatahudá Lazglafta rki? Mantsa a dekdek wa! ¹⁶ Sna a kuni kazlay: Ka fafa kuni ta ghəja ghuni manda vu'a mndu ka snanatá gwadani ná, nda nza kuni ka vu'a tsa mndu ta snu kuni ta gwadani ya kə'a ra? Lavinjlava ka ta nzakway ka vu'a dmaku, na klay dmaku ta kagha da mtaku. Lavinjlava ka ta snanatá na Lazglafta, na naghafu Lazglafta ka mndu tdukwa ta ghəja vəl snanata gha ta gwadani. ¹⁷ Rfama ta Lazglafta! Ghalya si nda nza kuni ka vu'a dmaku. Ndanana, snasna kuni nda inda nudufa ghuni ta dughwanja skwi ya ta taghu lu na inda mnduha demdem, ka taghaftá kuni. ¹⁸ Manda pligighunista ma dmaku, ka nutá kuni ka vu'a maga skwi tdukwa. ¹⁹ Manda va ya ta gwadə mnda səla ta gwadaghunata yu ta na gwadə na, kabga pərdaf a kuni ta snanja wa. Ghalya ná, si zlijzla kuni ta fawayha ghuni ka vu'a maga nədaka skwiha, nda dmakuha na kwal kul sna gwadə da Lazglafta. Ndanana tama ná, zlanjavla ta fawayha ghuni ka vu'a maga skwi tdukwa na nzakway ka gwal ta snanatá na Lazglafta.

²⁰ Ma nzakwa ghuni ka vu'a dmaku ná, Zdəgaghuna a maga skwi tdukwa wa. ²¹ Slənwu tsa maga kuni tama? Wya ka skwa hula tsa skwiha ya ndana, kabga mtaku kdavakta tsa skwiha ya. ²² Ndana tama guli ná, pligighunispla lu ma dmaku ka nutá kuni ka kwalva Lazglafta ka mutsəftá kuni ta nzata nda ghuba ma nzakwa ghuni, na mutsay ghuni ta hafu na kdəkedzej ma kdavaktani. ²³ Manda va tsaya ná, ka ta ga dmaku mndu, nisəlani ná mtaku ya. Ama skwi ka mbalay ta mutsu lu da Lazglafta ná, hafu na kdəkedzej ya ma ndi'atá vgha mu nda Yesu Kristi Mghama mu.

7

Grafta nda nzakwa i marakw nda zə'al

¹ Zwanama dā, nda sna kaghuni ta zlahu. Na kaghuni nda sna ta zlahu ya, ta mna yu ta na gwadə na kazlay: Ta ma nzakwa mndu ta ndiri ta ga zlahu ta mgham ta ghəja mndu kə'a. ² Ka graghunaf gra yu ba! Marakw ga mndu ná, hbafhba zlahu ta zə'ala tanj ka ta ndiri zə'ala tanj. Ala, ka mtumta zə'ala tanj katsi, falau' vghani ma tsa zlahu ta hbafta ta zə'ala tanj ya. ³ Ka ta ndiri zə'ala tanj, ka sli'afu tsi ka laghwi da sana mndu katsi, hliri ta magə tsa marakw ya nda tsa. Ala ka mtumta zə'ala tanj katsi, falau' vghani ma tsa zlahu ya, dər sli'afha tsi ka laghu wuma ta sana mndu ná, hla a ta iri nda tsa wa. ⁴ Manda va tsaya nzakwani nda kaghuni guli zwanama. Ma mtuta Kristi ta udza zlanay ná, mtumta

kaghuni guli kawadaga nda tsi, nda dga vgha ghuni nda zlahu. Nda nza kuni ka ɲa sana mndu, ka ɲa tsa mndu ta sli'agapta ma mtaku ya, ɲa magay mu ta skwi dɪna ɲa Lazglafta. ⁵ Ghalya, ma fitika nzakwa mu ta maga skwi ta kumə maya mu ná, dmaku tsa skwi ya ka zlahu ta mnay ɲa mu. Na tsa snarɲta mu mantsaya, ka mamaftá mu ta maga tsa skwi lmaf lu ya. Ka ksə tsa ghwadaka skwiha ya ta slna ma amu, ka kla amu da mtaku. ⁶ Ndanana tama ná, falau' vgha mu da zlahu, mtuguduɲmta mu ta tsa zlahu ya si ta hbamata ya. Laviɲlava mu ta maganatá slna ta Lazglafta ma lfida nzaku ta maramarɲta Sulkum. Manda tsa vindaf lu ma zlahu ghalya ya a ta magəgəɲta mu wa.

Nzakwa zlahu nda dmaku

⁷ Nu ɲa mnay tama? Zlahu ná, dmaku ya ra? Dmaku a wa. Ama ka má haɲ ka zlahu wu ná, ma sna a yu ta dmaku wa. Ka má mniha a zlahu kazlay: Ma hara'u ka ta iri ta skwa mndu kə'a ná, ma sna a yu kazlay: Dmaku* ya kə'a wa. ⁸ Mantsa ya tama, ka mutsaftá dmaku ta gaganaftá inda hara'uwa skwiha ma i'i nda ma zlahu. Ka má haɲ ka zlahu wu ná, gratá skwi nda mta na dmaku. ⁹ Ghalya, ma kwala da ta kul snarɲtá zlahu ná, ta nzutá nzakwa da yu. Manda snarɲta da ta zlahu, ka nzatá dmaku nda hafu, ¹⁰ ta mtutá i'i. Lazglafta ná, vlavla tsatsi ta zlahu ɲa mutsa hafu, ama ka klaghatá tsi ta i'i da dmaku. ¹¹ Mutsafmutsa dmaku ta tvi, ka klaftá tsi ta zlahu ɲa nana i'i ka ga dmaku, ka dzihatá.

¹² Tsaw zlahu ná, sagha daga da Lazglafta. Inda gwada ya mna tsi ná, nda ghuɓa, tɲukwa nzakwani, dɪna guli. ¹³ Tsaya tama ní, laviɲlava skwi dɪna ta dzihata ra? Laviɲ a wu, dmaku katək ta dzihata. Tsa dmaku ya ta klaftá tsa ɲərma skwi ya, ka dzihata nda tsi, kabga ɲa snarɲtá kɲavakta nzakwa dmaku. Nda ma zlahu saba dmaku dəɲay ta daɓi, nda kɲavakta ɓadzatani tani.

Mnda səla ná, ɲurdika dmaku ya

¹⁴ Nda sna amu kazlay: Sagha daga da Lazglafta na zlahu kə'a. Tsaw i'i ná, mnda səla yu habu dmaku. ¹⁵ Kahwathwata ná, sna a yu ta skwi ta magə yu wu, haɲ yu ta maga skwi ta kumə yu wu, tsa skwi ta husihata ya katək ta magə yu. ¹⁶ Tsaw ka tsa skwi kul kumə yu ya ta magə yu katsi, tsaya kəl yu ka grafta kazlay: Skwi dɪna zlahu kə'a. ¹⁷ Tsa ghwadaka skwi ta magə yu ya ná, i'i a ta gay wa, tsa dmaku ma i'i ya ta gay. ¹⁸ Nda sna yu kazlay: Haɲ skwi dɪna ma i'i, ma na slu'uvgha i'i na wu kə'a, na skwi ta kumə yu ta mnay. Ta kumay yu má ta maga skwi dɪna, trid laviɲ a yu wa. ¹⁹ Haɲ yu ta maga skwi dɪna má ta kumə yu wu, skwi kul dɪnaku kul kumə yu, ta magə yu. ²⁰ Ka ta magay yu ta skwi kul kumə yu katsi ná, i'i a ta gay wu, tsa dmaku ma i'i ya ta gay.

²¹ Wya skwi ta tapafɲta yu tazlay ma vgha da: Ka maga yu ta skwi dɪna ka yu ya ná, gi ka ghwadaka skwi kə'a ta nuta. ²² Ma hyahya ɲudufa da ya ná, zɲigihazɲa zlahu Lazglafta. ²³ Ama ma vgha da, ta tapafɲta yu ta sana ghwadaka skwi ta lmu nda vərɲa skwi dɪna ya ta ndanu yu. Tsa ghwadaka skwi ma i'i ya, ta na i'i ka vu'a dmaku. ²⁴ Daɲwa da ɲa da gra! Wa dza'a dɲihata nda na vgha ta kla i'i da dmaku na na? ²⁵ Ta rfay yu katakata ta Lazglafta ta mbidifta nda ma Yesu Kristi.

Tsaya tama ná, ma ghəɲa da ya ná, ta kumay yu ta sna zlahu Lazglafta, ama ma vgha da ya, zlahu dmaku ta laghu yu da snay.

8

Nzakway nda mbrakwa Sulkum nda ghuɓa

¹ Ndanana tama, tsanaghata a Lazglafta ta guma ta gwal nda ndi'a vgha tarɲ nda Yesu Kristi wu, ² kabga mbrakwa Sulkum nda ghuɓa ta vlamatá hafu nda ma Yesu Kristi ta ga mgham ta ghəɲa i'i. Mbrakwa tsa Sulkum nda ghuɓa ya ta klaptá i'i ma mbrakwa dmaku nda ɲa mtaku tani. ³ Traptra zlahu Musa ta maga tsa slna ya, kabga hta ta mbrakwa mnda səla ta pyafɲta ka magata. Ama ka magatá Lazglafta ma ghunagatani ta zwanjani turtuktuk ma slu'uvgha manda ɲa gwal dmaku, ɲa klagamapta ma dmaku. Nda tsaya tsanaghata Lazglafta ta guma ta dmaku ta magə mnda səla. ⁴ Kada laviɲta mu ta nzaku

* 7:7 Ngha ta Sabi 20:17 nda Vrafta ta Zlahu 5:21.

manda ya ta kumə zlahu kə'a kəl tsi ka magata mantsa ya, ɲa nzay mu ta nzaku manda ya ta kumay Sulkum, manda ya ta kumə slu'uvgha a wa. ⁵ Gwal ta nzaku manda ya ta zdəganatá slu'uvgha ná, tsa ɲa slu'uvgha ya ta laghu həɲ da snay. Gwal ta nzaku manda ya ta zdəganatá Sulkum nda ghuɓa ya guli, tsa ɲa Sulkum nda ghuɓa ya ta laghu hahəɲ da snay. ⁶ Ka laghula lu da snanatá ta ɲa skwi ta zdəganatá slu'uvgha katsi ná, kla ghəɲ da mtaku tsa. Ka laghula lu da sna skwi ta zdəganatá Sulkum nda ghuɓa katsi guli ná, kla ghəɲ da hafu nda ya da zɔ́aku tsa guli. ⁷ Gwal ta laghwi da snanatá ɲa skwi ta zdəganatá slu'uvgha ná, ghuma Lazglafta həɲ, kabga had həɲ ta sna zlahu Lazglafta wu, traptra həɲ ta snata. ⁸ Gwal ta maga skwi ta zdəganatá slu'uvgha ná, laviɲ a həɲ ta maga skwi ta zdəganatá Lazglafta wa.

⁹ Ama kaghuni, had kuni ta maga skwi manda ya ta zdəganatá slu'uvgha wa, manda ya ta zdəganatá Sulkuma Lazglafta ta nzaku ma kaghuni ta nzakwa kuni ta nzaku. Ka had Sulkuma Kristi ma mndu wu ná, ɲa Kristi a tsa mndu ya wa. ¹⁰ Ka si mamu Kristi ma kaghuni katsi, ta vlaghunavla Sulkumani ta hafu, kabga naghunafna Lazglafta ka gwal tɔ́ukwa ta wa irani. Aɲ mndani dza'a mtumta kuni ta ghəɲa vəl magata ghuni ta dmaku. ¹¹ Ka si ta nzaku Sulkuma tsa mndu ta sli'aganaptá Yesu ma mtaku ya ma kaghuni katsi, va tsa mndu ta sli'aganaptá Kristi ma mtaku ya, dza'a vranamtá hafu ma tsa slu'uvgha ghuni ta mtuta nda ma tsa Sulkumani ta nzaku ma kaghuni ya.

¹² Ka si mantsa tsi tama zwanama, ka dməɲ tsa nzaku ya ta amu. Dəməɲa nzaku manda ya ta zdəganatá slu'uvgha a wa. Had amu ta nzay manda ya ta zdəganatá slu'uvgha wa. ¹³ Ka manda ya ta zdəganatá slu'uvgha ka kuni nzaku katsi ná, dza'a mtaku kuni. Ala, ka zlanəɲzla kuni ta ghəɲa ghuni ta Sulkum ka dzata tsi ta skwiha ta zdəganatá slu'uvgha ghuni katsi, dza'a nzakway kuni nda hafu. ¹⁴ Inda gwal ta pghə Sulkuma Lazglafta ná, nda nza həɲ ka zwana Lazglafta. ¹⁵ Tsa Sulkum vlaghuna Lazglafta ya ná, had ta nighunista ka vu'a ɲa zləɲɲlay ghuni ta zləɲ wa. Tsa Sulkum ya ná, naghunafna ka zwana Lazglafta. Nda ma tsa Sulkum ya ta hga mu ta Lazglafta ka «Aba, Da!» kə'a. ¹⁶ Tsa Sulkuma Lazglafta ya ta mnay ɲa sulkuma vgha mu kazlay: Zwana Lazglafta amu kə'a. ¹⁷ Ka si nda nza mu ka zwanani, dza'a mutsay mu ta skwi ya payamaɲ tsi. Nda amu tani, nda Yesu Kristi tani, kawadaga mu dza'a mutsa tsa skwi payamaɲ tsi ya, kabga kawadaga mu ta ghuya dənwa, kawadaga mu guli nda tsi dza'a mutsa tsa glaku ya.

ɲərma skwi ya faf mu ta ghəɲ tida

¹⁸ Grafgra yu kazlay: Nana ghuya dənwa ta ghuyə mu na ná, had lu dza'a walaɲta gray nda tsa glaku dza'a maramaɲta Lazglafta ya wu kə'a. ¹⁹ Inda skwi zlagəɲɲ Lazglafta ná, nda mndəɲ ta kzla həɲ ta tsa fitik dza'a maraɲta Lazglafta ta zwanani ya. ²⁰ Tsaw tsa skwiha zlagəɲɲ Lazglafta ya ná, nuna həɲ ka skwa bətbət, nda dɔ́vay taɲ a nuta həɲ mantsaya guli wu, Lazglafta ta dɔ́aftá nzata taɲ mantsa* ya. Tsaw ta nda fa ghəɲani ta skwi dza'a tsi magay dazlay, ²¹ kabga mamu fitik ya dza'a plinɲta tsi ta inda skwi ya zlagigij tsi, ma ga vu'a rwaku. ɲa mutsay taɲ ta glaku manda ɲa zwana Lazglafta, ɲa nzakwa taɲ flau' vgha taɲ. ²² Nda sna amu kulam gwatna, ta ɲizi inda skwiha zlagigij Lazglafta, ta basa vgha həɲ manda marakw ta basa yaku. ²³ Hahəɲ ndaghəɲa taɲ yeya a wu, nda amu tinlaghu Lazglafta ta vlamatá Sulkumani ya tani, ta basay basay amu guli ma vgha mu, ka kzla fitika vərda nzakwa mu ka zwana Lazglafta, ɲa nzata mu nda vərɔ́aka falau'wa ta vgha mu. ²⁴ Ma fatá ghəɲa mu mbamafta Lazglafta. Ka nda ghada nghanɲa skwi ya faf lu ta ghəɲ tida ná, fəɲla a lu ta ghəɲ tida wa. Tata fay lu ta ghəɲ ta skwi ya ghada lu ta nghanɲa ra? ²⁵ Ala, ka nda fa ghəɲa mu ta skwi ta kul nghanɲa mu katsi ná, nda ksata ɲuduf ta kzla mu ta tsa skwi ya.

²⁶ Manda tsaya guli ná, ta katay Sulkum nda ghuɓa ta amu guli ma hta ta mbrakwa mu. Sna a amu ta maga du'a manda ya ta raku wu, ama ka ndəbu Sulkum kaghəɲani ta dzvu da Lazglafta da manaka amu nda ɲizi, kul laviɲta lu ta mnay nda wi. ²⁷ Lazglafta ná, nda sna tsatsi ta kɔ́avakta skwi ma ɲudufa mndu. Nda sna ta skwi ta kumə Sulkum ta daway,

* 8:20 Ngha ta Zlrafta 3:17.

kabga manda ya ta kumə Lazglafta ta dawa Sulkum da tsi ta skwi ŋa gwal ta nzakway ka ŋani.

²⁸ Nda sna amu guli kazlay: ŋa dɪnakwa taŋ mida ta maga Lazglafta ta inda skwi ŋa gwal ta dɪvuta, tsa gwal ghadu tsi ta zabuta daga taŋtaŋ ya. ²⁹ Tsa gwal ghadu tsi ta zabuta daga taŋtaŋ ya, ghadughada ta nanaftá həŋ ŋa gara vgha nda zwanani, ŋa nzakwa tsa zwanani ya ka zumali mataba ndəghata zwanama. ³⁰ Tsa gwal ghadu tsi ta zabuta ya, tsa hahəŋ ya hagaf tsi guli. Tsa gwal hagaf tsi ya guli, hahəŋ nanaf tsi ka gwal tɔukwa ta wa irani. Tsa hahəŋ nanaf tsi ka gwal tɔukwa ta wa irani ya, tsa hahəŋ ya vlaŋ tsi ta glaku ta həŋ.

Dvuɔɔva Lazglafta ta amu

³¹ Ka si mantsa tsi, nu ta ŋa mnay mu ta ghəŋa tsaya tama? Ka si ŋa mu Lazglafta ya ní, wa dza'a dzaŋtá kəma nda amu na? ³² Lazglafta ná, pyaghu a ta zwanani wa. Vlagavla ka mtuta tsi da manaka amu demdem. Wa kə'a dza'a kwal kul vlamatá inda skwi kawadaga nda tsatsi tama? ³³ Wa dza'a tsaftá skwi ta gwal zabap Lazglafta na? Had' mndu wa. Lazglafta ta hlaftá həŋ ka gwal tɔukwa ta wa irani. ³⁴ Wa ya dza'a laviŋta ksutá həŋ ma guma na? Yesu Kristi ná, mtumta. Ta nzaku nda ga zeghwa Lazglafta, ta maga du'a da manaka amu.

³⁵ Wa dza'a dgamata nda dɪvuta ya dɪvu Kristi ta amu na? Ghuya daŋwa re, skwi ta malaghutá mbrakwa mu re, giri re, maya re, pɔa lgut re, nzaku ta wa hdak re, budugwa a dza'a dgamata na? ³⁶ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na:

«Ta ghəŋa gwada ta kagha ta kəl ŋni ka nzakway ta wa hdak inda fitik.

«Ta kəl lu ka ngha aŋni manda tuwakha ta klə lu ta tumbła† kə'a.»

³⁷ Ma inda tsa skwiha ya ná, fərtapfərtá amu ma zatá ghwa, nda ma mndu ya ta dɪvutá amu. ³⁸ Manda va tsaya nzakwani, nda sna yu kazlay: Dər má mtaku tsi, dər má nzata nda hafu tsi, dər má duhwalha Lazglafta tsi, dər má sana skwiha nda mbra nda mbra ta luwa tsi, dər má nzaku ndanana tsi, dər má nzaku ta kəma a tsi, ³⁹ dər má sana skwiha nda mbra nda mbra ta ghəŋa hadik a tsi, dər má skwi kighkigh zaghutani ta ghudzifa luwa tsi, dər ma skwi kighkigh zaghutani da ghuvata hadik tsi, had' sana skwi zlaganap Lazglafta nda zлага dza'a dgamata nda tsa dɪvu ya dɪvu Lazglafta ta amu, maramaŋ tsi nda ma Yesu Kristi Mghama mu ya wu kə'a.

9

Lazglafta ta zbaptá la Isra'ila

¹ Kahwathwata na gwada dza'a yu mnay na, ma hga Yesu Kristi, tsakalawa da a wa. Manda tsaya ka nzakwani ka ndana da guli ta mniyata Sulkum nda ghuba. ² Ta kuzliha kuzla ta ŋudufa da katakata, nda ŋra ŋudufa da inda fitik, ³ ta ghəŋa zwanama da ta nzakway ka mndəra ini. Ta dər ma Ksi'afɔta Lazglafta ta i'i, ka dgihata nda Kristi, ta mbanafɔta tsi ta hahəŋ, ka yu. ⁴ La Isra'ila həŋ. Hahəŋ nanaf Lazglafta ka zwanani, hahəŋ maranaŋ tsi ta sgitani, nda hahəŋ dzrafta tsi ta wi, hahəŋ vlaŋ tsi ta zlahu, hahəŋ maranaŋ tsi ta tvi ká həŋ da tsəlbú ta kəmani, hahəŋ tanaf lu ta imi ta sləməŋ, ⁵ dzidziha taŋ gwal kulaŋ lu, nda tvi slu'uvgha guli ná, ma mndəra taŋ saba Kristi. Tsatsi ta hemanatá inda skwi demdem. Zləzlvama ŋa dekdek ta Lazglafta. Ka nza tsi mantsa.

⁶ Vraghu nda wani a tsa gwada Lazglafta ta mnata ya wu, kabga inda gwal ta nzakway yagap lu ma la Isra'ila a ta nzakway ka vərda la Isra'ila wa. ⁷ Guli ná, inda gwal ta nzakway yagap lu ma mndəra Abraham a ta nzakway ka vərda zivirha Abraham wa. Ka Lazglafta nda Abraham na: «Nda ma Izak* dza'a yagapta zivra gha,» ka'a. ⁸ Ghəŋa tsa gwada ya na: Zivir ya yagap lu nda ma slu'uvgha a gwal ta nzakway ka zwana Lazglafta wa. Ama zwani ya yagap lu nda ta tva dzratawa Lazglafta nda Abraham, zwana zivir. ⁹ Wya tsa gwada ta ta ta imi ta sləməŋ mnə Lazglafta ya: «Ta vraktá yu kdəghalam mandana luwa ná, nda zwan† ta ghuva Sara,» ka'a.

† 8:36 Ngha ta Zabura 44:23. * 9:7 Ngha ta Zlrafta 21:12. † 9:9 Ngha ta Zlrafta 18:10-14.

¹⁰ Manda va tsaya luta tsi nda Rabika markwa dzidza mu Izak, ka yanatá tsi ta mbuhwali. ¹¹⁻¹² Ma kdə lu ka yatá tsa zwaniha ya, ka Lazglafta nda Rabika mantša: «Mali dza'a ndəba dzvu da sagəŋ,» ka'a. Ta la a tsa zwaniha ya saha ta hadik, ka sənəŋta taŋ ta skwi dīna nda ya kul dīnaku nda tsa ta luta tsa gwada ya wa. Nzanza tsa skwi ya mantša kada nzakwa skwi ta kumə Lazglafta manda ya tha tsi. Tsa zbaŋ lu ya ná, ŋa nzakwani manda ya ta kumə Lazglafta hgafta lu, ta vəl magatani ta slna a wa. ¹³ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na:

«Zbuzba yu ta Yakubu ka zlanəŋtá Isuwa[‡],» ka'a

¹⁴ Kinawu ka mu dza'a mnay tama? Tudukwa a Lazglafta nda tsa tama wu rki na? Mantša ya a dekdek wa. ¹⁵ Ka Lazglafta nda Musa na: «Ta maganamaga yu ta skwi dīna ta mndu ya ta kumə yu ta maganatá skwi dīna. Ta taway yu ta hidəhida ta mndu ya ta kumə yu ta tawatá hidəhida tida[§] guli,» ka'a. ¹⁶ Tsaya tama, ka zbaŋ zba Lazglafta ta mndu ná, ta vəl kumafta maya tsa mndu ya a wu, ta vəl magatani ta slna a guli wa. Lazglafta tani ta dvafta maganatá skwi dīna, ka'a. ¹⁷ Wya ka Lazglafta mnanatá Fir'awna, ka vindaftá lu ma defteri: «Faffa yu ta kagha ka mgham ŋa maravata mbrakwa dā ta kagha, nda ya ŋa tintá hga dā ta ghəŋa hadik* demdem.» ¹⁸ Mantša ya tama ná, ta magay Lazglafta ta skwi dīna ŋa mndu ya kumaŋ tsi, ta tənəŋ ta ŋudufa mndu ya kumaŋ tsi guli.

Manda ya kumaŋ tsi ta maga Lazglafta ta slnani

¹⁹ Ka waya ka skwi dza'a mnay ka ŋa dā kazlay: Ka si mantša ya tsi, kabgawu ta kəl Lazglafta ka mnay, magamaga kuni ta dmaku kə'a nda mnduha tama ba? Tsaw waya dza'a laviŋtá kwalaghutá skwi ya kumaŋ Lazglafta na? ²⁰ Kagha mnda səla, wa hga gha ŋa zlərdá ya kumaŋ Lazglafta na? Ta mnay skwi tsaf lu nda rəisl ŋa mndu ya ta tsafta kazlay: Kabgawu kəl ka ka tsaftá i'i mandana na kə'a ra? ²¹ Tsa mnda tsafta huzla ya a ta laviŋta maga skwi ya kumaŋ tsi nda tsa rəisl ya ra? Nda va tsa rəisla turtuk ya, laviŋlava ta tsatsaftá huzla ya ŋa maga slna nda tsi bađu gwada, nda ya ŋa maga slnaha bađu walaya fitikha.

²² Ka manda tsaya kumaŋta Lazglafta ta maranəŋtá basata ŋudufani, nda maranəŋtani ta mbrakwani ma su'ayni nda ksatá ŋuduf katakata ta ghəŋa gwal nda fa ŋa zwaduta ma basata ŋudufani ya ní, nu ŋa gha mida tama na? ²³ Mantša ya kumaŋta Lazglafta ta sənəŋta mnduha ta glakwa sgitani ŋa gwal tawa tsi ta hidəhida ta hən, tsa gwal ya thanaf tsi ŋa lami dā sgitani ya. ²⁴ Ama tsa gwal hagaf tsi ya, mataba la Yahuda yeya a wu, kulam mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda tani.

²⁵ Tsaya skwi ya mna tsi ma deftera Huseya:

«Mnduha dā kuni,
ka yu dza'a hga gwal kul had ka mnduha dā.
Gwal dvu yu kuni,
dza'a hga yu ta gwal si kul dvuta yu.

²⁶ Ma vli ya mnana lu ta hən,
“mnduha dā a kuni wu” kə'a ya, ma tsa vli ya dza'a hga lu ta hən ka Zwana Lazglafta nda hafu[†].»

²⁷ Ka Isaya nda ŋani klanəŋtá lwi nda zwana la Isra'ila guli na: «Dər manda wutak ta wa ghwa yatá zwana la Isra'ila ná, mtsel yeya gwal dza'a mba'ata mataba taŋ. ²⁸ Dza'a sasa Mgham Lazglafta tsanaghatá guma ta ghəŋa hadik demdem, had dza'a laghwi da gərdaku wu[‡],» ka'a. ²⁹ Manda ya mna Isaya ghalya guli na:

«Ka má pdama a Lazglafta ta Mbruta ta zivir wu katsi ná,
má nda nza mu manda luwa Suduma, má nuna mu manda luwa Gwamura[§] guli,» ka'a.

La Isra'ila nda tva mbaku ma zlgəŋy nda ŋuduf

[‡] 9:13 Ngha ta Zlrafta 25:23, nda Malatsi 1:2-3.   [§] 9:15 Ngha ta Sabi 33:19.   * 9:17 Ngha ta Sabi 9:16.   [†] 9:26 Ngha ta Huseya 2:1-3 nda 2:25.   [‡] 9:28 Ngha ta Isaya 10:22-23.   [§] 9:29 Ngha ta Isaya 1:9 nda 19:23-28.

³⁰ Kinawu tsa tama? Gwal kul nzakway ka la Yahuda ná, zbañ a hahəñ ta nzakway ka gwal tdukwa ta wa ira Lazglafta wu, ka mutsaftá həñ ta nzakway ka gwal tdukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlgħay nda ɲuduf. ³¹ La Isra'ila ya guli ná, zbañzba hahəñ ta magatá skwi ta kumə zlahu, ɲa nzakway ka gwal tdukwa ta wa ira Lazglafta, trid traptra həñ ta magatá tsa skwi kumañ zlahu ya. ³² Kabgawu kəl la Isra'ila ka trapta na? Kabga zbañ a həñ nda ma zlgħay nda ɲuduf wu, nda ma magatá skwi kumañ zlahu dza'a mutsakwa tsi ka hahəñ. Ka dzuñtá tuthun ta həñ «ta palaka tuthun.» ³³ Manda ya nda vinda ma defteri kazlay:

Wana yu ta fatá palaka tuthun ma luwa Siyuna,
pala ya dza'a zlambanaptá mnduha.
Mndu dza'a zlgħafta ná,
had dza'a pghanaghatá hula wu* kə'a ya.

10

Turtuktuk Lazglafta ɲa inda mndu

¹ Zwanama da, skwi ta kumə yu ma ɲudufa da ná, ta kumay yu ta mutsafta la Isra'ila ta mbaku. Tsaya skwi ta magə yu ta du'a ta ghəña tañ da Lazglafta. ² Nda sna yu kazlay: Ta zbañ həñ ta Lazglafta nda ɲudufa tañ kə'a, ama sna a həñ ta vərda tvi wa. ³ Sna a həñ ta tvi ká Lazglafta ta nanaftá mnduha ka gwal tdukwa ta wa irani wa. ɲa tañ ɲa tañ ma zba tva nzaku tdukwa ta wa ira Lazglafta ta magə həñ, ka kwalagħutá həñ ta tsu'aftá tsa tvi ta kəl Lazglafta ka nanaftá mnduha ka gwal tdukwa ta wa irani ya. ⁴ Tsaya tama ná, kdanakkda Kristi ta zlahu. Inda gwal ta zlgħaftá Yesu Kristi ná, nanaf na Lazglafta ta həñ ka gwal tdukwa ta wa irani.

Inda mndu ta zlgħafta nda mba

⁵ Ka vərda Musa vindafta ta ghəña tva nzaku ka mndu tdukwa nda ma zlahu na: «Inda mndu ta kdanaktá inda skwi manda ya ta kumə zlahu* ná, dza'a mbaku nda mida» ka'a. ⁶ Ama wya ka gwada Lazglafta ta mnay ta ghəña tva nzaku tdukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlgħay nda ɲuduf: «Wa dza'a lafi ta luwa da klagatá Kristi na?» ka ka mndu ná, ghadaghada Kristi ta saha! ⁷ Ma mnə ka guli kazlay: «Wa dza'a laha da ghuvata hadik da klagatá Kristi na kə'a guli,» ghadaghada Kristi ta sli'agapta. ⁸ Tsaw wya ka Musa mnata ma deftera Lazglafta ta ghəña tva nzakw tdukwa ta wa ira Lazglafta: Tavata kagħa gwada Lazglafta, ma wubisima għa nzakwani, nda ya ma ɲudufa għa† guli. Tsa gwada ya ná, gwada ta zlgħay nda ɲuduf ya ta mnə ɲni ɲa mnduha. ⁹ Ka mnañmna ka nda wa għa kazlay: Yesu ná, Mgham ya kə'a, zlgħafzlgħa ka guli ma ɲudufa għa kazlay: Sli'aganapsli'a Lazglafta ma mtaku kə'a, dza'a mbaku ka. ¹⁰ Ma zlgħafta nda ɲuduf ta nuta lu ka mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta. Ma mniginta nda ma wubisim guli ta mutsafta lu ta mbaku. ¹¹ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: «Inda mndu ta zlgħafta ná, ta had hula ta ghəñani wu‡» ka'a. ¹² Tsaya tama ná, ta had dgəvgha mndu kazlay: La Yahuda yeya, la Grek yeya kə'a wa. Inda tañ demdem, Mgham turtuk Mghama tañ, ta vla zdaku katakata ɲa inda gwal ta hwayanavata. ¹³ Nda vinda guli ma deftera Lazglafta kazlay: Inda mndu ta hwayanavatá Mgham ná, dza'a mbaku§ kə'a.

¹⁴ Ka zlgħaf a həñ wu, kinawu ka həñ dza'a hwayanavata tama, kinawu ka həñ dza'a zlgħaftá mndu kul snañta həñ ta gwada ta ghəñani? Kinawu ka həñ dza'a snañtá gwada ta ghəñani guli ka had mndu ta mnanañtá həñ? ¹⁵ Kinawu ka gwal ta mnay dza'a mnañta ka ghunaf a lu ta həñ guli? Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Ngha ba ta wadaha vgha mndu ta ghəña gwal ta klədanagħatá Lfida Gwada* ta həñ kə'a. ¹⁶ Tsaw inda tañ a ta snatá tsa Lfida Gwada ya wa. Ka Isaya mnata guli na: Mghama da! Wa ta zlgħaftá tsa

* 9:33 Ngha ta Isaya 28:16. * 10:5 Levitik 18:5. † 10:8 Vrafta ta Zlahu 30:12-14. ‡ 10:11 Isaya 28:16.
§ 10:13 Yuwel 3:5. * 10:15 Isaya 52:7.

gwada mna ηni† ya? ka'a. ¹⁷ Mantsa ya ná, ma snaηtá gwada ta kəl lu ka nuta ka mnda zlgħay nda ηuduf. Tsa gwada snaη lu ya guli ná, gwada Kristi ya.

¹⁸ Tsaw snaη a tama rki ba? ka yu. Mantsa ya a guli wa. Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta guli na:

«Snavasna hga taη ta inda ghəηa hadik, bħabha lwa taη guli ta slrəηa luwa‡,» ka'a.

¹⁹ Ta sna a la Isra'ila rki? ka yu guli. Ka Musa għadata mnata guli na:

«Dza'a famfa yu ta kaghuni da dra gwal kul nzakway ka la Yahuda, dza'a famfa yu ta kaghuni da basa ηuduf nda gwal kul nzakway ka la Yahuda kul snaηtá sana skwi§ ya,» ka'a.

²⁰ Ka Isaya mnatá sana gwada kul raku ka mnayni guli na:

«Slafsla gwal kul psanηtá i'i, ta i'i, maravamara yu da gwal kul dawarηtá i'i guli, ka Lazglafta*,» ka'a.

²¹ Tsaw ka'a mnata ta ghəηa la Isra'ila guli na:

«Pghapgha yu ta dzva da ηa tsu'a gwal kwisa ghəηa taη, sna a həη ta gwada da mndu ya wu†,» ka'a.

11

¹ Vzinqva Lazglafta ta mnduhani tama rki na? ka yu guli. Mantsa ya a guli wa. I'i guli ná, la Isra'ila yu, zivra Abraham. Sabə nda ma mndəra la Benzameη yu guli. ² Vzinq a Lazglafta ta mnduhani ya zbu tsi daga ghalya wa. Havakwahava ta skwi ya vindaf lu ma deftera Lazglafta ta ghəηa Iliya, ma fitika tawayni ta taw da Lazglafta ta ghəηa la Isra'ila, ka'a na: ³ «Mghama da! Pslapsla həη ta la anabi, ka zlazliηtá həη ta gwirha għa. I'i turtukwa da ta pdata, ta psa i'i həη guli ηa dzata*,» ka'a ya. ⁴ Ama waka Lazglafta zlgħanaftawani? «Ta teke'a mnduha da dambu' ndəfəη pghaghū yu, gwal kul walaηta tsəlbata ta kəma ba'al†,» ka'a. ⁵ Ndanana guli ná, teke'a pdakwa mnduha hutsekw zabap Lazglafta ma zdakatahudani. ⁶ Ka si nda ma zdakatahudī tsi, nda ma magatá slna a tsa tama wa. Ka má mantsa a tsi wu, ma nza a tsa zdakatahudī ya, ka zdakatahudī wa.

⁷ Nu klatá ghəηa tsa gwada ya tama? Tsa ta psə la Isra'ila ya ná, mutsaf a həη wu, ama gwal dagap Lazglafta ná, mutsafmutsa hahəη. Təηanaftəηa sanlaha ta ghəηa taη. ⁸ Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Niηna Lazglafta ta həη dlufur, ka razliηtá ira taη, ka dərzliηtá sləməηa‡ taη kulam gitana kə'a. ⁹ Ka mgham Dawuda guli mantsa:

«Ka nza skwa zaya magwalgwalaya taη ka dəbla taη, ka kadəη ηa taη, ka tuthun ηa taη nda ya ηa ghuzla iri ηa taη.

¹⁰ Ka ghulpghulpa ira taη ηa kwala taη ngharηtá vli, ka gdavata həη nda ηatá hul§!» ka'a.

¹¹ ηa dekdek zlambuta həη tama rki? ka yu guli. Mantsa ya a wa. Ma tsa zlambuta zlambu həη ya kəl gwal kul nzakway ka la Yahuda ka mutsaftá mbaku, ηa gagaftá həη da draku. ¹² Ka si klanakkla tsa zlambakwa taη ya ta skwi dina ta ghəηa hadik, klanakkla tsa hta ta həη ya guli ta skwi dina ta gwal kul nzakway ka la Yahuda katsi, kighkigh dza'a nzakwa tsi badū vravakər inda la Isra'ila tama?

Tva mbakwa gwal kul had ka la Yahuda

¹³ Ndanana, nda kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda ta gwada yu. Lazglafta ta ghunaftá i'i da kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ta ghərbaku yu ta tsa slna da ya, ¹⁴ ηa sli'anafatá ηudufa zwanama da ηa draku ka má ta magaku tsi ηa mbanafatá sanlaha mataba taη. ¹⁵ Ma tsa wudiηta Lazglafta ta həη ya, slərbapta Lazglafta ta zugħu matabani

† 10:16 Isaya 53:1. ‡ 10:18 Zabura 19:5. § 10:19 Vrafta ta Zlahu 32:21. * 10:20 Isaya 65:1. † 10:21 Isaya 65:2. * 11:3 1 Mghamha 19:10, 14. † 11:4 Aya 3-4: Ngha ta 1 Mghamha 19:10, 18. ‡ 11:8 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 29:3 nda Isaya 6:10. § 11:10 Zabura 69:23-24.

nda hamata mnduha ta ghəŋa hadik. Ka si mantsa ya tsi, kinawu kə'a dza'a magaku bađu tsu'uglafta Lazglafta ta həŋ? Sabə ma mtaku ka nzata nda hafu a tsa ra?

¹⁶ Ka taŋtaŋa tsa'atá skwa zay, vlaŋtá Lazglafta lu ná, pďakwani guli* ná, ŋani ya. Ka ŋa Lazglafta slrəŋa fu ná, ŋani zligimaha tsa fu ya guli. ¹⁷ Ka datsanaghutá lu ta zligimaha fwa zaytuŋ ya ta hvə lu nda hva, ka tsaktá ya ma mtak ndi'af ta tida. Kagma mndu kul nzakway ka la Yahuda ná, manda fwa zaytuŋ ma mtak ka. Kagma tsa ndi'af lu ta dughwaŋani ta nzakway ka la Yahuda ya. Ndanana tama ná, ima slrəŋa tsa fu ya ta mutsə kagma. ¹⁸ Ka si mantsa tsi tama, ma ghərbə kagma ta ghərbaku ta ghəŋa tsa zligimaha ya. Ka ta ghərbaku ka katsi, dina ka snaŋta gha ta kagma a slrəŋani wu, ta tsa slrəŋ ya nzafta kagma kə'a.

¹⁹ Ka waya ka skwi dza'a mnay ka kazlay: Datsiŋ nda datsa a lu ta zligimahani, ka ndi'af ta i'ra kə'a? ²⁰ Aŋ mndani, manda tsaya nzakwani. Ta ghəŋa kwala taŋ kul zlglafta nda ŋuduf, datsiŋta lu ta hahəŋ, ama kagma, ma zlgħay nda ŋuduf gha nzafta kagma nda ndi'atá vgha tida. Ma laghu ka da ghərbaku, zləŋa ta Lazglafta. ²¹ Ka si zana a Lazglafta ta zligimaha fu ya ta hvə lu nda hva ya wu katsi ní, kagma yeya dza'a zlaghata tsi ka zlgħaf a ka rki? ²² Hada tama ná, grafgra kazlay: Dagala zdaku da Lazglafta, dagala sidi da tsi guli kə'a. Ta sidi nda gwal ta zlambuta, ama nda kagma ná, mamu zdakwani ka dihavadiha ka ma tsa zdakwani ya. Ka mantsa ya a tsi wu, dza'a tsiŋtsa lu ta kagma guli.

²³ Manda va tsaya hahəŋ guli, ka gdava a həŋ ma tsa kwala taŋ kul zlglafta nda ŋuduf ya wu ná, mamu Lazglafta nda mbrakwa ndi'iglanafatá həŋ ta vla taŋ. ²⁴ Ka si kagma, nzakwa fwa zaytuŋ ma mtak ta tsagaghata lu ka ndi'anafta ta fwa zaytuŋ ya ta hvə lu nda hva ka katsi ya ní, hahəŋ ta nzakway ka fwa zaytuŋ ta hvə lu nda hva nzakwa taŋ yeya, dza'a kwal lu kul ndi'iglanafatá ta va tsa dughwaŋani ya rki?

Dza'a mbaku inda la Isra'ila

²⁵ Zwanama dá, va a yu ta nzakwa ghuni kul snaŋta difatá skwa Lazglafta wu, da klaftá kuni ta ghəŋa ghuni ka gwal nda difil ma ghəŋa taŋ. Gdavagda sanlaha ma la Isra'ila nda təŋatá ghəŋ, ha ka sli'adaghata nekwata gwal kul nzakway ka la Yahuda da Lazglafta. ²⁶ Manda va tsaya ná, dza'a mbanafmba lu ta inda la Isra'ila. Manda ya nda vinda na:

«Dza'a saghasa mnda mba mndu daga ma Siyuna,
ŋa hliŋtani ta kwal kul sna gwada ma ŋudufa mndəra la Yakubu.

²⁷ Dza'a klaghukla yu ta dmakwa taŋ,

tsaya dza'a nzakway ka dzratawa dá nda həŋ†,» ka'a.

²⁸ Ta ghəŋa skwi ta nghanata Lfida Gwada, nda nza həŋ ka ghuma ta gwada ta kaghuni. Ama ta ghəŋa gwada ta zabatani, đvudva lu ta həŋ ta gwada ta dzidziha taŋ. ²⁹ Skwi ya vla Lazglafta, nda hgu ya hgaf tsi ná, had ta mbədglafta wa. ³⁰ Ghalya ná, manda va tsaya kaghuni guli. Si kwalaghukwala kuni ta sna gwada da Lazglafta. Ndana ná, tawa tawa Lazglafta ta hidahida ta kaghuni nda ma kwalaghuta taŋ ta snatá gwada Lazglafta. ³¹ Manda va tsaya ndana ná, kwalaghukwala hahəŋ ta snatá gwada, ka nzaku tsi ka skwi ŋa mutsafta taŋ ta tawa hidahida nda ma tsa tawa hidahida Lazglafta ta tawata ta kaghuni ya. ³² Hamha Lazglafta ta inda mnduha ma kwal kul sna gwada, kada tawata tsi ta hidahida ta həŋ demdem.

Di'ij gwada ta Lazglafta

³³ Di'ij gwada ta Lazglafta! La ta difilani nda snaŋtá skwani ná, laviŋ a lu ta sliŋta wa. Wa dza'a laviŋtá tsislaptá skwi ya kura Lazglafta na? Malaghumala skwi ya ta magə tsi ta mbraku. Ka deftera Lazglafta ta mnay na:

³⁴ «Wa ya ta laviŋta snaŋtá ndana Lazglafta na?

Wati ma mndu ya ta vla hidaku ŋani na‡?

³⁵ Wati ma mndu ya ta vlaŋtá skwi ta Lazglafta,
ŋa faftani ta ghəŋ ta vranamta na§?» ka'a.

* 11:16 Ngha ta Mbsak 15:19-21. † 11:27 Isaya 59:20-21. ‡ 11:34 Isaya 40:13. § 11:35 Ngha ta Ayuba 41:3.

³⁶ Sagha da tsatsi inda skwi, nda ma tsatsi nzata inda skwi, ka ɲani inda skwi. Ɗa Lazglafta glaku ɲa kdekederɲ. Amin!

12

*Lfi*da hafu ma Kristi

¹ Zwanama da, dagala tawa hidahida Lazglafta ta amu. Tsaya tama ta kɛl yu ka ndɔba għunata dzvu. Vlaɲwawla ta ghɛɲa ghuni tsuhtsuh ta Lazglafta manda skwa pla ghɛɲ nda hafu mida, nda ghuba ta zdɛganata. Tsaya vɛrdaka tva tsɛlbay ghuni ta tsɛlbu ɲani. ² Ma ksɛ kuni ta sada mnduha ma na ghɛɲa hadik na, zlaɲwa Lazglafta ka mbɛdagħunafta tsi ta ndana ghuni ka lfid, kada laviɲta kuni ta tsatsafta skwi ta kumɛ Lazglafta, skwi ya ta dɪnuta, ta zdɛganata, ta payuta.

³ Nda ma tsa zdakatahudi zdidɪɲ Lazglafta ka fimta ma slnani ya, ka yu ta mnay ɲa inda kaghuni na, ma klaf dɛr wa ta ghɛɲani ka sana skwi. Manda ya ta raku, ka dɛr wa ka klafkla tsi ta ghɛɲani, ka gray nda slna zlghay nda ɲuduf ya vlaɲ Lazglafta. ⁴ Inda mndu na, tsuhmbura vgha turtuk nzakwani, tsa vgha ya guli na, nda ndɛgha fawayha tida. Ka skwa turtuk a slna tsa fawayha ya guli wa. ⁵ Manda tsaya guli na, nana ndɛghata amu na na, tsuhmbura vgha turtuk mu ma Kristi. Ka faway ka faway nzakwa inda na amu na guli. ⁶ Zdzada Lazglafta ta hudi ka dagamafta slna ɲa magay mu manda ya kumaɲ tsi. Ka kla lwa gwada Lazglafta vlaɲ Lazglafta ta mndu ya, ka kla tsi ta tsa lwi ya manda ya vlaɲ Lazglafta ta mbrakwa magay. ⁷ Ka hgaf ɲa maganata slna ta mndu Lazglafta ta mndu ya, ka ndi'andi'a tsi ka magay. Ka tagha skwi ɲa mndu vlaɲ Lazglafta ta mbrakwa magay ta mndu ya, ka tagha tsi ɲa taɲ. ⁸ Ka vla mbraku ɲa mnduha vlaɲ Lazglafta ta mbrakwani ta sani ya, ka vla tsi ta tsa mbraku ya ɲa taɲ. Ka muvla vlaɲ Lazglafta ta mndu ya, ka vla tsi nda kwal kul tha madɛr mistani. Ka nzaku ka mali ta ghɛɲa sanlaha vlaɲ Lazglafta ta mndu ya, ka nza tsi kwatskwats ma slnani. Ka tawa hidahida ta mndu vlaɲ Lazglafta ta sani ya, ka maga tsi nda rfu.

⁹ Hmɛtɛt ka kuni dɪvuvustɛ vgha ghuni, ma magɛ kuni ta madɛgwirmadɛgwir. Ka husaghunahusa inda ghwadaka skwi. Ɗafwa vgha ta skwi dina. ¹⁰ Manda zwanama ka kuni dɪvuvustɛ vgha ghuni mataba ghuni. Ɗavawana ta tinlagħuta vlaɲta glaku ta sani ta ghɛɲa ghuni. ¹¹ Kwatskwats ka kuni, ma yadi kuni ta yadi, ufa ka vgha ghuni ka maga slna Mgham Yesu. ¹² Nzawanza nda rfu ma fata ghɛɲa ghuni. Ksawaksa ta ɲuduf ma ghuya daɲwa. Ndi'awandi'a ka maga du'a ma zlaɲ kuni. ¹³ Dguvuswa dga ta skwa ghuni nda gwal zlghay nda ɲuduf ta pɛɛɛ. Tsu'awatsu'a ta matbay.

¹⁴ Dawawa tfawi ta ghɛɲa gwal ta giri ɲa ghuni. Dawawa tfawi ta ghɛɲa taɲ, ma ksi'i kuni ta hɛɲ. ¹⁵ Rfawarfa ta rfu kawadaga nda gwal ta rfu. Tawawatawa ta taw kawadaga nda gwal ta taw guli. ¹⁶ Hmɛtɛt ka kuni nzaku mataba ghuni sani nda sani. Ma zbɛ kuni ta gla ghɛɲ. Magawamaga ta skwi ya ta nghɛ lu kul had hayhayani. Ma klaf kuni ta ghɛɲa ghuni ka gwal nda sna ta inda skwi.

¹⁷ Ma vranam kuni ta ɲaslu nda ɲaslu ta mndu. Zbawa maga skwi dina ta wa ira inda mnduha. ¹⁸ Ka ta magaku tsi ɲa nzata nda zdaku nda inda mndu na, magawamaga ta kdavakta mbrakwa ghuni. ¹⁹ Zwanama da, ma planam kaghuni ka ghɛɲa ghuni ta ɲasla mndu, zlanawazla ta basɛ ɲudufa Lazglafta. Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: «I'i dza'a planamtɛ mndu, i'i dza'a vranamta*», ka Mgham Lazglafta mnata. ²⁰ Katɛk na, «ka ta kuzlaɲkuzla maya ta ghuma għa katsi, vlaɲvla ta skwi ɲa zay, vlaɲvla ta imi ɲa say. Ma tsa maganata għa mantsa ya na, nda nza manda skwi ta hanzanagħata lanzɛɲa vu ka ta bɛdmani†.» ²¹ Ma zlana ka ta ghɛɲa għa ka gay ɲaslu ta mgham ta ghɛɲani. Katɛk na, maga kagħa ta skwi dina ɲa ɲraptɛ ɲaslu.

13

Sna gwada da ɲumna

* 12:19 Vrafta ta Zlahu 32:35. † 12:20 Ngha ta Mahdihdi 25:21-22.

¹ Ka hanijhana inda mndu ta ghəj mista jumna, kabga inda mndu ta ga mgham ná, Lazglafta ta vlarjta həj, Lazglafta ta fata jumna. ² Tsaya tama, mndu ta pgha ghəj nda jumna ná, tənanaftəja ta ghəj ta ghəja zlahu ya fa Lazglafta. Mndu ta tənanafta ghəjani guli ná, dza'a klanakkla ta dənwa ta ghəjani. ³ Had gwal ta maga skwi dina ta zləja jumna wu, gwal ta maga ghwadaka skwi yeya ta zləjay. Ta kumay ka ta kwal kul zləja jumna ki'e? Ala maga ta skwi dina, dza'a rfaghagha rfa. ⁴ Nda nza mnda jumna ka mnda maganata slna ta Lazglafta ja kata kagha. Ala, ka ghwadaka skwi ta magə ka katsi, zləja, kabga ka bətbət a ta kla tsi ta budgwani wa. Ma tsa nzakwani ka mnda ksanata slna ta Lazglafta ya ná, nda nza tsatsi ja maranjta basa nudufa Lazglafta ja planamta inda gwal ta maga ghwadaka skwi. ⁵ Tsaya tama ná, nda ra ka hanaganata ghəj mistani. Ta ghəja zləja ghuya dənwa yeya a wu, ta daslay dər amu ma ghəja mu.

⁶ Tsaya ta kəl dər kaghuni ka pla dzumna. Tsa gwal ta tsKay ya guli ná, Lazglafta ta pghata həj ja magay tarj ta tsa slna ya dina. ⁷ Vlarjwavla ta inda tsa mnduha ya ta skwi ta ranja həj: Plawa dzumna ja gwal ta tska dzumna, plawa dzumna huzla ja gwal ta tska dzumna huzla. Zləjawazləja ta gwal ta raku ka zləjay ghuni, vlarjwavla ta glaku ta gwal ta raku ka vlarjta ghuni ta glaku ta həj.

Dva mnda səla

⁸ Ma nzaf dməja mndu ta kaghuni. Ba dməja dvutá sani nda sani yeya katsi gdavata. Mndu ta dvutá mnduha ná, snasna ta inda zlahu. ⁹ Tsa zlahuha ya na: Yaha da hliri, yaha ka da dzatá mndu, yaha ka da ghali, yaha ka da hara'utiri, nda inda pďakwa sanlaha ya ná, nda gwagwa həj ma tsa gwada ta mnay kazlay: Dvudva ta mnda səla manda va ghəja gha* kə'a ya. ¹⁰ Had dvu ta maga ghwadaka skwi ja mndu wa. Dvu ta dzanaghata ghəja zlahu.

Nzata hzleja ka kzla sagha Kristi

¹¹ Javawəja, kabga nda sna kaghuni ta na fitik mida lu gitana na. Fitika sli'afra ghuni ta hani nana. Kəl yu ka mnay mantša ya na: Mal ndanana ndusavamata mbaku, ka ya ma fitika zlgħafta mu. ¹² Nda dga rvidik, ndusa tsadakwa vli. Slurinjmaslurta ta slna grusl, ka pghavata mu ta huzla vulu ta nghanatá tsuwadək. ¹³ Nzamanza ta nzaku ya ta raku manda skwi gifitik. Zlujmazla ta mblitá skwi nda ghuyaku. Zlujmazla ta sli'insli'ij nda hliri. Zlujmazla ta zlərdawi nda draku. ¹⁴ Sudavawa suda ta Mgham Yesu Kristi. Ma laghu kuni hamta ghəj ka maga skwi ta zdəganata slu'uvgha.

14

Ma laghu kuni tsa guma ta mndu

¹ Tsu'awatsu'a ta mndu ya nda hta mbrakwani ma zlgħay nda nuduf, ma vzə kuni ta rutsak ta skwi ya ta ndanu tsi. ² Inda skwi, ta zay yu, ka sani ma jani ma zlgħay nda nuduf. Ama mndu ya nda hta zlgħay nda nudufani ya guli ná, masu'ata yeya jani ta zay. ³ Ma thə mndu ta za inda skwi kazlay: Wa kagha na kə'a nda mndu kul had ta zay. Ma tsə mndu kul zay ta guma ta ghəja mndu ta zay guli, kabga tsu'aftsu'a Lazglafta. ⁴ Wa kagha ja tsay kagha ta guma ta kwalva sana mndu? Ka nda slada tsa mndu ya, ka nda zləmba a tsi, nghanatá danahəgani tsaya. Zləmbuta a wu, kabga mamu Mgham Yesu nda mbrakwa hinistá dzvu.

⁵ Mal ya fitik ya ka hamata sana fitikha, ka sani ta ndanay. Ka skwa turtuk həj, ka sani nda jani. Dina ka sanja dər wa ta graftá skwi ya ta ndanu tsi. ⁶ Ma tsa mndu ta daganaptá ya má, ja Mgham Yesu ta maga tsi. Tsa mndu ta za inda skwi ya, ja Mgham Yesu ta maga tsi, kabga ta rfanagharfa ta Lazglafta ta ghəjani. Mndu kul za inda tsa skwiha ya, ja Mgham Yesu ta maga tsatsi guli, ta rfay tsatsi guli ta Lazglafta. ⁷ Had mndu mataba amu ta nzaku nda hafu ka ja ghəjani wa, had mndu ta mtaku ka ja ghəjani guli wa. ⁸ Ka ta nzaku mu nda hafu ná, ka ja Mgham Yesu ta nzakwa mu. Ka ta mtaku mu, ka ja Mgham Yesu ta mtakwa mu. Dər tata nzaku mu nda hafu, dər mtumta mu,

* 13:9 Ngha ta Sabi 20:13-17 nda Vrafta ta Zlahu 5:17-21 nda Zlahu 19:18.

ɲa Mgham Yesu mu. ⁹ Kristi ná, mtumta ka vragaptá tsi nda hafu ɲa nzanaghata ta ghəɲa gwal nda rwa nda gwal nda hafu tani. ¹⁰ Kagha tama, kabgawu ta kəl kagha ka tsa guma ta ghəɲa zwaɲama gha? Kagha guli! Kabgawu ta kəl kagha ka mnay i wa kagha na, ka'a nda zwaɲama gha na? Wya dza'a laghala inda amu demdem ta kəma Lazglafta ɲa tsamaghatani ta guma. ¹¹ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na:

«Ka i'i Lazglafta hafu ta mnaghunata,
dza'a saghasa inda mndu tsəlbata ta kəma da.

Inda taɲ dza'a mnay həɲ nda wa taɲ kazlay: I'i Lazglafta* ka'a.»

¹² Mantsa ya tama ná, inda amu dza'a mnay mu nda wa mu ta skwi ya maga mu ɲa Lazglafta.

Dina a zləmbiɲtá zwaɲama wa

¹³ Ma tsəglə mu ta guma ta ghəɲa sani nda sani mataba mu. Katək ná, dina ka ndanay dər wa kazlay: Yaha yu da nzakway ka skwa tuthun da zləmbiɲtá yu ta zwaɲama da kə'a.

¹⁴ Ma ndi'atá vgha da nda Yesu Kristi ná, nda sna yu tsidid kazlay: Had sana skwi kul ghuɓaku wu kə'a. Ama nda nza tsa skwi ya kul ghuɓaku ka ɲa mndu ta klafta ka skwi kul ghuɓaku. ¹⁵ Ala, ka ma skwa zay ta zə ka dəmanafta ka ta ɲudufa zwaɲama gha katsi, dvu a ka nda tsa wa. Ma zləmbiɲ ka ta zwaɲama gha nda ma skwa zay ya ta zə ka, kabga mtumta Kristi ta ghəɲa tsatsi guli. ¹⁶ Yaha tsa skwi klaf kagha ka skwi dina da kagha ya da nzakway ka skwi ɲa raza kagha. ¹⁷ Tsaya ná, nza a ga mghama Lazglafta ka gwada ta skwi ɲa zay nda za, nda gwada ta skwi ɲa say nda sa wa. Nda nza ɲa gwada ta nzaku tdukwa, nda zdaku, nda ya nda nzaku nda rfu nda ma Sulkum nda ghuɓa. ¹⁸ Ka mantsa ya ka mndu maga slna Yesu Kristi katsi ná, dza'a zdəganazda ta Lazglafta, dza'a rfay mnduha guli.

¹⁹ Mantsa ya tama ná, ɲavamaɲa ka zba skwi ya dza'a klaktá zdaku nda ya ɲa ɲla guyatá ghəɲa mu. ²⁰ Ma badziɲ ka ta magatá slna Lazglafta nda gwada ta skwa zay. Kahwathwatani ná, had sana skwi ɲa zay nda za kul ghuɓaku wa. Ala, ka si dza'a zləmbiɲzləmba tsa skwa zay ya ta zwaɲama gha katsi, Zlaɲzla, ma zə ka. ²¹ Skwi ta raku ná, zlaɲzla ta maga skwi ya dza'a zləmbiɲtá zwaɲama gha. Dər za slu'i tsi, dər sa ima inabi tsi, ka dər nahgani tsi. ²² Inda skwi ya graf kagha, ɲamɲa gha ma ghəɲa gha, mataba kagha nda Lazglafta gha tsa. Mndu ya ta kuratá maga skwi dina kul dgantá ghəɲ ta ghəɲani ná, rfu da tsa mndu ya. ²³ Ama mndu ta dga ghəɲ ta ghəɲa skwi ya ta zə tsi ná, ksuxa guma Lazglafta ta tsa mndu ya, kabga sladaf a ta skwi ya snaɲ tsi wa. Inda skwi ya ta magə lu nda dga ghəɲ ná, dmaku ta magə lu.

15

Ksa sada Kristi

¹ Na amu nda mbra ma zlgəhay nda ɲuduf na ná, katanɲa kata ta gwal nda hta mbrakwa taɲ. Ma laghu mu da zba skwi ta zdəgamata. ² Magamamaga ta skwi ta zdəganatá mnda səla ɲa katanɲtá həɲ ɲa ɲlakwa taɲ ma zlgəhay nda ɲuduf. ³ Kristi ná, zbaɲ a tsatsi ta skwi ya ta zdəganata wa. Ama manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na: «Tsa razu ta razu mnduha ta kagha ya ná, ta i'i dədəfta tsi*,» ka'a. ⁴ Tsaw inda skwi ya vindaf lu ma deftera Lazglafta manda ghalya ná, vindafvinda lu ɲa gunamatá sləməɲ, kada nzakwa mu nda fata ghəɲ ta Lazglafta, ma lba ɲuduf nda ksa ɲuduf ya ta mnamata gwada Lazglafta. ⁵ Ka vlaghunavla Lazglafta lba ɲuduf ɲa mndu nda ksa ɲuduf ɲa mndu ta nzaku nda dzratawi mataba ghuni nda ma ksay ghuni ta sada Yesu Kristi. ⁶ Mantsa ya, ɲa zləzlvay ghuni nda ɲuduf turtuk, nda lwi turtuk guli, ta Lazglafta Dani ma Mghama mu Yesu Kristi.

ɲa inda mndu na Lfiɗa Gwada

⁷ Kasuvuswakasa ta vgha tama sani nda sani, ɲa vlarɲtá glaku ta Lazglafta, manda ya kasuvə Kristi ta vgha nda kaghuni ya. ⁸ Ka yu ta mnaghunata ná, sasa Yesu Kristi

* 14:11 Ngha ta Isaya 45:23. * 15:3 Ngha ta Zabura 69:10.

maganatá slna ta la Yahuda ña maranantá høñ kazlay: Tdúkwa Lazglafta kə'a, ña dzanaghatá ghəña skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləməñ ta dzidzihá tañ. ⁹ Sasa guli ña zləzlvay gwal kul nzakway ka la Yahuda ta Lazglafta ta ghəña tawa hidahidani manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay:

tsaya dza'a kəl yu ka zləzlvá hga gha mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda, ña fay dá ta laha vla glaku ña hga gha† kə'a ya.

¹⁰ Ka gwada Lazglafta mnata guli na:

«Kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda, gwafwagwa ta rfu kawadaga nda mnduha Lazglafta‡,» ka'a.

¹¹ Ka'a mnata guli na:

«Inda kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda, zləzlvawa Mgham Lazglafta.

Ka zləzlvá inda mndəra mndu ta Lazglafta§,» ka'a.

¹² Ka anabi Isaya nda ñani guli na:

«Dza'a sabsa zivir ma mndəra Yesay, ña gayni ta Mgham ta ghəña la Grek, ña nzakwa la Grek nda fatá ghəñ tida*,» ka'a.

¹³ Lazglafta ná, Lazglafta ta vla faftá ghəñ ya. Ka vlaghunavla tsi ta rfu nda zdaku ma zlgħay ghuni nda ñuduf, kada nzata kuni nda fata ghəñ nda ma mbrakwa Sulkum nda ghuba.

Pwal ná, kwalva Kristi ya

¹⁴ Zwanama dá, grafgra i'i kaghəña dá kazlay: Nda fa vgha ghuni ña maga skwi dina, nda sna kuni ta inda skwi ya nda ra ka snañta, nda sna kuni ta tva vluvta hidaku kə'a.

¹⁵ Añ mndani, ma na defteri vindaghunaf yu na ná, dvaghunagha dva yu ma sana vliha taghəña sana skwiha ña havakta ghuni. Kəl yu ka mnaghunata mantsa ya ná, kabga zdidiñzda Lazglafta ta hudi, ¹⁶ ka faftá i'i ka kwalva Yesu Kristi mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ka faghutá tsi ta i'i ña mna Lfida Gwadani, ña nuta gwal kul nzakway ka la Yahuda ka skwi vlarñ lu ta zdəganatá Lazglafta. Sulkum nda ghuba ta nanafatá tsa skwi ya vla lu ya ka skwi ta ranña Lazglafta. ¹⁷ Tsaya tama ná, ta ghubay yu ta ghəña dá ma Yesu Kristi, ta ghəña slna Lazglafta ya maga yu. ¹⁸ Had yu ta walañta mna sana skwi, ka ya maga Kristi nda ma i'i a tsi wa. Nda ma i'i hlakta tsi ta gwal kul nzakway ka la Yahuda ña nzakwa tañ ka gwal snanatá gwada ta Lazglafta. Nda nza nda ma gwada dá, nda nza nda ma slnaha dá. ¹⁹ Nda ya nda ma mazəzməzha nda mandərmimiha, nda mbrakwa Sulkuma Lazglafta magata tsi. Zlraf ma luwa Ursalima yu ta tuza tsa Lfida Gwada ta Kristi ya ka lagħwi dikw ta hadika Iliri. ²⁰ Ma vli ya ta kul snañta mnduha ta gwada ta Kristi yeya kumta maya dá ta mna Lfida Gwada kada kwala yu ta magay ta thatá ña sana mndu ta magata. ²¹ Mantsa ya vindafta lu ma deftera Lazglafta kazlay:

«Dza'a ngħañgha gwal ta kul walañta lu ta mnanantá gwada tida ta høñ.

Dza'a snañsna gwal ta kul walañta lu ta snanamta† høñ guli kə'a.»

Gwada Pwal ta ghəña sli'ani da Ruma

²² Tsaya skwi ta pyaftá i'i ka labə da kaghuni. ²³ Ndanana tama ná, kdñkda yu ta slna dá ma tsa luwaha ya. Nda kdá fitika dvafta dá ta lagħa da kaghuni. ²⁴ Ta labə yu ka dza'a ta hadika Ispay ya ná, dza'a lagħala yu da nzdavata da kaghuni, ña sli'afatá dá hada ka dza'a, ña katihata ghuni. ²⁵ Ndanana karaku ná, nda sli'a yu da luwa Ursalima. Ta klanña katu ya katanñ lu ta mnduha Lazglafta hada yu, ²⁶ kabga gwal zlgħay nda ñuduf ta hadika Mekaduniya nda ya ta hadika Akaya ná, kurakura hahəñ kaghəña tañ ta tskaftá skwi ña katanña gwal ka pdu mataba mnduha Lazglafta ma luwa Ursalima. ²⁷ Hahəñ kaghəña tañ ta kurata katanña høñ. Añ mndani, ka dməñ nzakwani má ta høñ kabga katanñkata

† 15:9 Ngha ta 2 Samuyel 22:50 nda Zabura 18:50. ‡ 15:10 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 32:43. § 15:11 Ngha ta Zabura 117:1. * 15:12 Ngha ta Isaya 11:10. † 15:21 Ngha ta Isaya 52:15.

la Yahuda ta gwal kul nzakway ka la Yahuda nda mutsaftá tfawi ma Sulkuma Lazglafta. Mantsa ya guli ná, nda ra ka kataranta gwal kul nzakway ka la Yahuda ta hahəŋ nda skwiha ma ghəŋa hadik ta htaghuta da həŋ. ²⁸ Dgata da ta vgha nda tsa skwi ya, grafgra yu kazlay: Lamla tsa skwi tsghanaf lu ta həŋ ya da dzva taŋ kə'a ya, sli'afra da tsa ka dza'a ta hadika Ispay, ŋa lagha da nda da kaghuni. ²⁹ Nda sna yu kazlay: Ma tsa lagha dza'a lagha yu da kaghuni ya ná, dza'a lagha nda tfatawa Kristi katakata yu da kaghuni kə'a.

³⁰ Zwanama da, ma nzakwa ndi'atá vgha mu ma Yesu Kristi nda ya ma dvu ya ta vlamata Sulkum ná, ta ndəba dzvu yu da kaghuni ŋavawa ŋa kawadaga nda i'i ma maga du'a da Lazglafta ŋa katihata. ³¹ Magawa du'a da Lazglafta kada ndapta yu ma dzva gwal kul sraŋtá Yesu ta hadika Zudiya, nda ya ŋa tsu'afra mnduha ma Ursalima nda rfu ta na katu ta klə yu ŋa taŋ na. ³² Mantsa ya tama, kata kumay Lazglafta, dza'a bhadaghaɓha yu nda rfu da kaghuni, ŋa mbi'afra da ta vgha da kaghuni. ³³ Ka nza Lazglafta ta vla zdaku kawadaga nda kaghuni demdem. Ka nza tsi mantsa ya.

16

Ga zgwa Pwal

¹ Ta kumay yu ta sraŋta ghuni ta mukuma mu Fabe. Slna Lazglafta ta magə tsi ma luwa Saŋkre. ² Ka bhadaghaɓha tsi da kaghuni, ka tsu'afra kuni manda ya ta raŋta mnduha Lazglafta. Ka kataranta kuni ma skwi ya zbaŋ tsi ta kataranta ghuni. Tsatsi guli ná, dagala mnduha katana tsi, katihakata ta vərda i'i kaghəŋa da guli.

³ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Priskila nda Akilas ta nzakway ka gwal ta ksə ŋni ta slna Yesu Kristi kawadaga nda həŋ ya. ⁴ Kərdakərda htsiŋa taŋ mista da, ŋa mbadiftá i'i. I'i nda ghəŋa da yeya a ta rfa həŋ wu, nduk nda inda gwal kul nzakway ka la Yahuda ta nzakway ka Igliz ta rfa həŋ. ⁵ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Igliz ta tska vgha ga taŋ ka maga du'a ya. Ka ganaghata kuni ta zgu ta Ipayneta gra da teged teged. Tsatsi taŋtaŋa mndu ta zlgħaftá Kristi ta hadika Asiya. ⁶ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Mari ta dzata vghani ka maga slna ŋa ghuni ya. ⁷ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Adranikus nda Zuniyas, ta nzakway ka la ini. Si kawadaga ŋni nda həŋ ma gamak. Mal tsa hahəŋ ya sraŋ lu mataba gwal ghunay. Tiŋəl hahəŋ ta zlgħaftá Kristi ka i'i.

⁸ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Ampliyas, gra da tegedteged ma ndi'atá vgha nda Mghama mu. ⁹ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Urbeŋ gratá ksa slna mu ma Kristi nda Stasis gra da tegedteged guli. ¹⁰ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Apeles ta maraŋtá ndi'ata vghani ta Kristi. Ka ganaghata kuni ta zgu ta gwal ma həga ga Aristabul. ¹¹ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Hirudiyaŋ la ini, ganagha kuni guli ta zgu ta mnduha Lazglafta ga Narsis. ¹² Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Trifene nda Trifwaz, ta fata ghəŋa taŋ tərdehw ka maga slna Lazglafta ya. Ka ganaghata kuni ta zgu ta Persida magra da teged teged, ta ŋavata tərdehw ka maga slna Lazglafta guli ya. ¹³ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Rufus ta nzakway ka mndu snava hgani ma gwada Lazglafta ya. Ganagha kuni guli ta zgu ta mani ta klaftá i'i manda zwanani ya. ¹⁴ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Asinjkrita nda Fligwana, nda Hermes, nda Patrubas, nda Hermas, nda pfakwa zwanama kawadaga nda həŋ ya. ¹⁵ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Faluluka nda Zuliya, nda i Nere nda mukumani, nda Ulimpa, nda inda mnduha Lazglafta kawadaga nda həŋ ya.

¹⁶ Ka gaguvta kuni ta zgu va hudukhuduk ta həŋ. Ta ga zgu inda Igliz ma Kristi ŋa ghuni guli.

Dasuwa ka kuni, ka Pwal

¹⁷ Zwanama da, wyawa dzvu, daswa ka kuni nda gwal ta kladamtá daga vgha da taba ghuni ya, nda nza həŋ ka tuthun, ta irna həŋ nda tsa tagha skwi taghaf kuni ya, tsaghwa vgha nda həŋ. ¹⁸ Mndərga tsa mnduha ya ná, maganaatá slna ta Kristi Mghama mu a ta magə həŋ dekdek wu, ŋa hudá taŋ ta maga həŋ ta slna. Hlemem ka həŋ ta magaku. Ta gatutawi, ka nana gwal kul sraŋtá dgata skwi dina nda ya kul dinaku həŋ. ¹⁹ Kaghuni ná, nda sna inda gwal zlgħay nda ŋuduf ya ka kuni sraŋtá gwada Mghama mu. Ta rfu

yu katakata ta ghəŋa kaghuni nda tsaya. Ta kumay yu ta nzakwa ghuni nda difla maga skwi dina. Ka nzata kuni sudək kul maga ghwadaka skwi. ²⁰ Lazglafta ná, tsatsi ta vla zdaku, dza'a gi hu'anaphu'a ta halaway, ŋa vlaghunatani ta mbraku ta ghəŋani. Ka nza zɔakatahuda Mghama mu Yesu kawadaga nda kaghuni.

²¹ Ta ga zgu Timute gra ta ksa slna da guli ŋa ghuni. Ta ga zgu la ini, i Lukiyus nda Yasuŋ nda Susipata guli ŋa ghuni.

²² Ta ga zgu i'i Tirtiyus ta vindaftá na defteri na guli ŋa ghuni ma hga Mghama mu.

²³ Ta ga zgu Gayus ta nzaku yu ga taŋ ya ŋa ghuni. Ta tskə ga taŋ inda Igliz guli ta vgha. Ta ga zgu Irasta mnda ŋanatá tseda luwa ŋa ghuni. Ta gay zwanjama mu Kartus guli ta zgu ŋa ghuni.

[²⁴ Ka nza zɔakatahuda Mghama mu Yesu Kristi nda inda kaghuni demdem.]

ŋa Lazglafta turtukwani glaku

²⁵ ŋa Lazglafta glaku! Lavinlava ta dihaghunata manda va ya ta mnə Lfida Gwada, ya ta mnə yu ta ghəŋa Yesu Kristi ya. Tsa Lfida Gwada ya ná, skwi si nda difa ya daga ghalya, zlagigirj lu. ²⁶ Ndanana ná, sabsa ta dabi nda ma vindi ya vindaf la anabi, manda va ya mna Lazglafta ŋa kdekedzeŋ guli, ka snanamtá lu ta inda mndəra mndu ŋa snata taŋ ta gwadani ma zlghafta taŋ.

²⁷ ŋa Lazglafta glaku! Da tsatsi turtukwani difil nda ma Yesu Kristi, ŋa kdekedzeŋ! Amin.

Taŋtaŋa tsghatá lwa Pwal ŋa 1 La Kwarejt

Ga zgu

¹ I'i Pwal, hgaf Lazglafta manda ya kumaf tsi ŋa nzakway ka mnda ghunay Yesu Kristi. Kawadaga ŋni nda zwanama mu Sustene, ² ta vindi yu ta na delewer na ŋa mnduha Lazglafta ma luwa Kwarejt, kaghuni ta nzakway ka ŋa Lazglafta nda zdakatahuda Yesu Kristi, hagafhaga ta kaghuni ŋa nzakwa ghuni ka ŋani. Hagafhaga guli ta inda gwal ta nzakway ma sana vliha kavghakavgha ta maga du'a da Mghama mu Yesu Kristi. Tsatsi ná, Mghama mu ya demdem. ³ Ka nza zdakatahuda i Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni. Mista ghuni ka zdakwa taŋ guli.

Vlamavla Lazglafta ta zdakwani nda ma Yesu Kristi

⁴ Ta va rfay yu ta Lazglafta da ta ghəŋa kaghuni ma vəl zdanjani ta hudi ma guyaghunaftani nda Yesu Kristi, Zwanja Lazglafta. ⁵ Manda va tsaya nzakwani. Ma tsa guyatá vgha ghuni nda tsi ya ná, vlaghunavla ta inda skwiha. Tsaya kəl kuni ka laviŋtá gwađa nda snaŋta mnigiŋtá vərda skwiha guli. ⁶ Ma mnaghunata ŋni ta gwađa Yesu Kristi ná, ka dihavatá tsa gwađa ya ma ŋudufa ghuni. ⁷ Tsaya kwal kuni pdatá inda skwiha ta vlə Lazglafta ŋa mnduhani, na tsa kaghuni ta kzla fitika nghəglanja mu ta Mghama mu Yesu Kristi ya. ⁸ Lazglafta dza'a vla mbraku ŋa ghuni ha ka sagha tsa fitik ya, ŋa kwala lu vzaftá rutsak ta kaghuni badu tsa sagha Mghama mu Yesu Kristi ya. ⁹ Tsa Lazglafta ta hafaftá kaghuni ka guyaghunafta nda Yesu Kristi ta nzakway ka Mghama mu ya ná, had ta tsakalawi wa.

Daga vgha ma Igliz ma Kwarejt

¹⁰ Zwanama da! Kdəkwakdək, ta ndəbay yu ta dzvu ŋa ghuni nda hga Mghama mu Yesu Kristi. Dzərawadzəra ta wi, ma dagə kuni ta vgha ghuni, ka skwa turtuk ka kuni nzaku. ¹¹ Kəl yu ka mnay mantša zwanama da ná, sli'afslí'a gwal ga Kluwe ka sagha da mnihata kazlay: Ta zlərdawi kuni ma vgha ghuni kə'a. ¹² Dagavapdaga kuni mataba ghuni. Wya tsa skwi ta mnə kuni ya: «Ŋa Pwal aŋni» ka sanlaha, «ŋa Apwalus aŋni» ka sanlaha, «ŋa Kefas aŋni» ka sanlaha, «ŋa Kristi aŋni,» ka sanlaha guli, na skwi ta mnə kuni. ¹³ Kidaghi gamndər daga ta Kristi na? Pwal ta mtuta ta udza zləŋay ta ghəŋa kaghuni ra? Ari nda hga Pwal a magaghunafta lu ta batem na? ¹⁴ Ta rfay yu ta Lazglafta da kabga had ya maganaf yu ta batem mataba ghuni, ka nza a tsi ka i Krispus nda Gayus wa. ¹⁵ Mantša tama, had ya dza'a mnay kazlay: Nda hga Pwal magidifta lu ta batem kə'a wa. ¹⁶ Aya! Si zanapta da tsa: Maganafmaga yu ta batem ta la ga Stefanas. Ta graftá yu ná, had sana mndu magəglanaf yu ta batem ta ghəŋa tsaha ya wa. ¹⁷ La ka dza'a ka maga batem ŋa mnduha a ka Kristi nda i'i wu, la ka dza'a ka da mna Lfida Gwađa ŋa mnduha, ka'a nda i'i. Ka dza'a ka kla'atá difla ghəŋa gha ka mnay a ka'a nda i'i guli wa. Ka má si skwi ma ghəŋa da ka yu kla'ata ka mnay katsi ná, má dza'a nzakway mtatá Kristi ta udza zləŋay ka skwa bətbət.

Yesu Kristi ná, mbraku nda difla Lazglafta ya

¹⁸ Aŋ mndani, gwađa ta mtatá Kristi ta udza zləŋay ná, nda nza ka tsabaku da gwal ta zadaku. Tsaw da amu gwal ta tva mbaku ya, nda sna amu kazlay: Mamu mbrakwa Lazglafta mida kə'a.

¹⁹ Wya skwi nda vinda ma deftera Lazglafta:

«Dza'a zadanažada yu ta difla ghəŋa mnda səla, dza'a hərdiŋhərda yu ta mahizla ghəŋa mnda səla,» ka'a.

²⁰ Ka si mantša ka Lazglafta mnata ya ní, ga gwađa ta difla mnda səla tama? Ga gwađa ta gwal ta mnay kazlay: Nda sna aŋni ta zlahu kə'a tama? Ga gwađa ta gwal ta zlərdutawi ma

na ghəŋa hadik na guli? Had gwada ta həŋ dekdək wa. Niŋna Lazglafta ta difla mnduha ma na ghəŋa hadik ná, ka skwi ka bətbət.

²¹ Nda ŋa taŋ ma difil ná, traptra mnduha ma ghəŋa hadik ta tsatsaftá skwi maga Lazglafta nda ŋani ma difil. Ka klaftá Lazglafta ta tsa gwada ta mnə mu, niŋ hahəŋ ka gwada tsabaku ya, ŋa mbanaftá mnduha ta zlghafta. ²² Má maraŋnamara lu ta skwi ka mazəməm, kada grafta ŋni ka la Yahuda nda ŋa taŋ. Tsa skwi mnaŋna difla ŋni ya ŋa aŋni ta snay, ka la Grek nda ŋa taŋ. ²³ Aŋni, gwada ta zləŋatá Yesu Kristi ta udza zləŋay ŋa aŋni ta mnay. Ka zadŋntá tsa gwada ya ta la Yahuda. Tsabaku tsa gwada ya ka hamata gwal kul nzakway ka la Yahuda guli ta mnay. ²⁴ Ka gwal hagaf Lazglafta ŋa nzakway ka ŋani, dər má la Yahuda tsi, dər má hamata Grek a tsi ta mnay na: Kristi mbrakwa Lazglafta nda difla Lazglafta ya, ka hahəŋ. ²⁵ Tsaw tsa skwi maga Lazglafta ta nghə mnduha manda tsabaku ya ná, malaghumala ta difla mnduha. Ka ka mbegi Lazglafta ká mnduha ta gray ya guli ná, tsa nzakwani ka mbegi ta grə mnduha ya guli ná, malaghumala ta mbrakwa taŋ.

²⁶ Zwanama da daslawa nzakwa ghuni na tsa kaghuni hagaf Lazglafta ya, ka mndəra wati ma mnduha kuni? Sira a gwal nda sna ta skwi mataba ghuni ta nghə mnduha ma ghəŋa hadik wa. Sira a gwal dagaladagala mataba ghuni wa. Sira a gwal ta za mgham mataba ghuni guli wa. ²⁷ Lazglafta ka ghəŋani ta zabaftá tsa gwal ta nghə mnduha ma ghəŋa hadik ka rgha ya, ŋa pghanaghatá hula ta tsa gwal nda difla ghəŋa hadik ma ghəŋa taŋ ya. Tsatsi ta zabaftá gwal ka mbegi ta nghə mnduha ma ghəŋa hadik ya ŋa pghanaghatá hula ta gwal nda mbra. ²⁸ Tsatsi ta zabaptá gwal ta nghə lu ka mnduha tsa lu, htuhata həŋ katakata ta nghə mnduha ma ghəŋa hadik ya, ŋa ŋwisaganatá deghre' ta gwal dagala dagala. ²⁹ Zabapzaba Lazglafta ta mnduha mantša ya, kada kwala mndu ta ghərbaku ta kəmani. ³⁰ Lazglafta ta ndi'aghunaftá nda Yesu Kristi, ka famatá tsi ta Yesu Kristi ka mnda vlamatá difil. Nda ma Yesu namafta Lazglafta ka mndu tdukwa ta wa irani, ka fatá amu ka mnduhani, ka varagaptá tsi ta amu ma dmaku. ³¹ Tsaya tama, «ka ta kumay mndu ta ghərbaku katsi, ka ghərbə tsi ta ghəŋa skwi kdŋŋ Mgham* ta magata,» manda ya nda vinda ma defteri.

2

Mnay Pwal ta gwada ta zləŋatá Kristi ta udza zləŋgay

¹ Vərdá i'í ná, ma fitika lagha da da kaghuni da mna difatá skwa Lazglafta ta zlagamapta ná, had gwada nda la mnaghuna yu wa, nda sna yu ta skwi a ka yu guli wa. ² Ta sli'aftá yu ka lagha da kaghuni ná, had sana skwi ta ndanə yu ma ghəŋa da ŋa mnaghunata ka ta ghəŋa Yesu Kristi, tsa Yesu zləŋaf lu ta udza zləŋay ya tsi wa. ³ Ma tsa nzakwa da da kaghuni ya ná, kulembet nzakwa da, ta zləŋ yu, ta ghudzaku yu. ⁴ Ma tsa fitika mnay da ta gwada Lazglafta ka tagha skwi ŋa ghuni ya ná, maraghunanta hidaku ka ghuəbaptá kaghuni a si ta magə yu wa. Sulkuma Lazglafta nda mbrakwani ta maraghunata kazlay: Kahwathwata tsa gwada mnə yu ya kə'a. ⁵ Tsaya tama, ta mbrakwa Lazglafta dihafta kaghuni ta zlghay nda ŋudufa ghuni ta hidakwa mnduha a wa.

Difla Lazglafta

⁶ Ta mnə ŋni ta gwada ŋa gwal nda sifa ma zlghay nda ŋuduf ná, vərda difil taghə ŋni, hidakwa gwal dagaladagala ma na ghəŋa hadik ta dza'a zwaduta na a wa. ⁷ Tsa difil mnə yu ya ná, difla Lazglafta ya ta nzakway ka skwi si nda difa kul nghanatá mnduha si ghalya ya. Ma kdaku lu ka zlagəŋntá ghəŋa hadik ná, fafa Lazglafta ŋa mba amu, ŋa ŋlamafta. ⁸ Had ya dər turtuk ma gwal dagaladagala ma na ghəŋa hadik na, nda sna ta tsa difil ya wa. Ka má nda sna həŋ katsi, má zləŋaf a həŋ ka dzata ta udza zləŋay ta Mghama glaku wa. ⁹ Tsaw tsa skwi maga Lazglafta ya ná, nda nza manda ya nda vinda ma defteri ta mnay kazlay:

Skwi ya ta kul nghanatá ira mnduha,

* 1:31 Ngha ta Irmija 9:22-23.

nda ya ta kul snaŋtá mnduha nda sləmərja taŋ,
nda ya ta kul ndanaŋtá mnduha ma ghərja taŋ ya,
skwi payaf Lazglafta ŋa gwal ta d̄vuta* kə'a.

¹⁰Ŋa aŋni maraŋnaŋta Lazglafta ta tsa skwi ya nda ma Sulkumani. Sulkum ná, nda sna ta inda skwi, nduk nda kdavakta skwi ma ndana Lazglafta. ¹¹Mnda səla ná, sulkumani yeya nda sna ta kdavakta skwi ma tsatsi. Manda tsaya Sulkuma Lazglafta guli ná, tsatsi yeya nda sna ta kdavakta skwi ta nghanatá Lazglafta. ¹²Amu ná, Sulkuma na ghərja hadik na a mutsaf amu wu, Sulkum daga da Lazglafta ŋa amu ta mutsafta. Vlamavla Lazglafta ŋa snaŋta mu ta inda skwiha vlama tsi nda z̄dakatāhudani. ¹³Ta mnə aŋni ta tsa skwiha ya ŋa mnduha ná, nda difla mnduha ma ghərja hadik a wu, nda difil ya ta taghə Sulkuma Lazglafta ta tagha aŋni. Mantsa ya kəl ŋni ka tsislanaptá inda skwiha ta sagha da Sulkum ŋa gwal nda tsa Sulkum ya.

¹⁴Mndu ya kul had Sulkuma Lazglafta ma tsatsi ná, tsu'a a ta skwiha ya ta taghə tsa Sulkum ya wa. Manda tsabaku ta sna tsatsi ta tsaha ya, laviŋ a vani ta snaŋta wu kabga nda Sulkuma Lazglafta ta laviŋta lu ta galay. ¹⁵Mndu nda Sulkuma Lazglafta ma tsatsi ná, laviŋlava ta gala inda skwi. Tsatsi ya tama, had sana mnduha dza'a laviŋta galaptá tsatsi wa. ¹⁶Manda va ya nda vinda ma defteri ta mnay kazlay:

Waya nda sna ta ndana Mgham na?

Waya ta laviŋta vlaŋtá hidaku† na kə'a ya.

Ama aŋni, ndanu manda ŋa Kristi ŋa aŋni ta ndanay.

3

Kwalva Lazglafta aŋni

¹Ka vərđani ka lu mnay katsi zwanama dā ná, ma tsa fitika nzakwa dā da kaghuni ya ná, manda mna gwada ŋa gwal nda Sulkuma Lazglafta ma həŋ a mna yu ta gwada ŋa ghuni wu, manda mna gwada ŋa mnduha ma ghərja hadik mna yu, kabga si ta ka zwani kuni ma zlghafta ghuni ta Kristi nda ŋuduf. ²U'a ya vlaghuna yu, dafa a wu, kabga laviŋ a kuni ta ŋafta wa. Dər ndanana na ná, laviŋ a kuni ta ŋafta wu, ³kabga manda nzakwa mnduha ma ghərja hadik tata nzakwa kuni ta nzaku. Ka si tata draku kuni, tata zlərđawi kuni mataba ghuni katsi ya ní, nzaku manda ŋa mnduha ma ghərja hadik a ta nzaku kuni nda tsa ra? Manda ŋa taŋ tata nzakwa kuni. ⁴Ka si «ŋa Pwal aŋni,» ka sanlaha, «ŋa Apwalus aŋni,» ka sanlaha ka kuni ta mnay mataba ghuni ya ní, ta manda nzakwa hamata mnduha a kuni nda tsa ra?

⁵Wa Apwalus, wa Pwal na? gwal ksanatá slna ta Lazglafta ŋni his his, ghunaf tsi ŋa mnaghunatá gwada ŋa zlghafta ghuni ta Kristi. Ta magay dər wati ma aŋni ta slna Mgham Yesu manda ya vlaŋna tsi. ⁶Sləgafsləga i'i, ka tintá Apwalus ta imi distani. Lazglafta ta d̄yay ka gəlay. ⁷Daga mndu ta sləgay tani, daga mndu ta ta imi distani tani, sana skwi a hahəŋ wa. Lazglafta turtukwani ta d̄yay ka gəlay. ⁸Ka skwa turtuk mndu ta sləgafta nda mndu ta tatiŋtá imi. Dər wa dza'a mutsay ta nisəlani taḃta slna ya maga tsi da Lazglafta. ⁹Nda gwa aŋni ma slna Lazglafta. Nda nza kaghuni manda vwaha Lazglafta.

Manda həga Lazglafta nzakwa ghuni guli. ¹⁰Zd̄id̄iŋz̄d̄a Lazglafta ta huđi ka thatá yu ta tughwani manda vərđa mnda ba həga, ka lagha sani bay ta ghərjani. Daswa ka mndu dza'a bay ta ghərjani tama. ¹¹Ya nda ghada thatá tughwani ya. Tsa dughwanani ya ná, Yesu Kristi ya, had sana tughwa həga dza'a thəglafta lu wa. ¹²Ta tsa tughwa həga ya ná, ta bə nda dzindar sanlaha, nda kufur ŋa sanlaha, nda pala ŋa sanlaha, nda udzu ŋa sanlaha, nda sləka ŋa sanlaha, nda dzuma ŋa sanlaha. ¹³Bađu tsay Lazglafta ta guma dza'a saba dər wa ta daḃi kabga vu dza'a galay. ¹⁴Ka driŋ a vu ta slna tsa mndu ta tughwani ya wu katsi, dza'a mutsay ta nisəlani. ¹⁵Ka driŋdra vu ta slna tsa mndu ya, mutsafta a ta nisəla wa. Tsatsi, dza'a mbafmba ŋa nzakwani manda sumbun.

* 2:9 Ngha ta Isaya 64:3. † 2:16 Ngha ta Isaya 40:13.

¹⁶ Sna a kuni ka mnay kazlay: Høga Lazglafta ta nzaku Sulkuma Lazglafta mida kuni kə'a ra? ¹⁷ Ka badziŋbadza mndu ta høga Lazglafta ná, dza'a badziŋ badza Lazglafta ta tsatsi guli, kabga nda ghuba høga Lazglafta. Tsa høga ya ná, kaghuni ya.

¹⁸ Ma nanə mndu ta ghəŋani. Ka mamu difil ma ghəŋa da manda daslakwa ŋa ghəŋa hadik ka mndu, ka niŋna tsi ta ghəŋani ka rgha kada nzata tsi ka vərda mndu nda difla daga da Lazglafta. ¹⁹ Kəl yu ka mna tsaya ná, na difla mnduha ma ghəŋa hadik na ná, ga rgha ya ta kəma Lazglafta. Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Nda tsa ŋa tarj ma hidaku* ya ta ksa Lazglafta ta həŋ, ²⁰ Ka'a guli na: «Nda sna Mgham Lazglafta ta ndana gwal nda hida, nda sna kazlay: Had hayhayani wu» kə'a†. ²¹ Mantsa ya, ma ghubu kuni ta mnduha. Indani demdem ka ŋa ghuni nzakwani. ²² Dər Pwal, dər Apwalus, dər Kefas, dər ghəŋa hadik, dər hafu, dər mtaku, dər skwiha ndanana, dər skwiha dza'a sagha nda sa, ka ŋa ghuni nzakwani. ²³ Kaghuni ya, ka ŋa Kristi kuni, Kristi guli, ŋa Lazglafta ya.

4

Ghunata mnduha Kristi aŋni

¹ Mantsa tama, nghawa aŋni ka gwal ksanatá slna ta Kristi. Nghawa aŋni guli ka gwal fanam Lazglafta ta difatá skwani ma dzvu. ² Vərda skwi ya ta psə lu da mndu ya fanam lu ta skwi ma dzvu ná, nzakwani ka ŋərma mndu. ³ Da i'i tada, dər má ta tsa mndəra da kuni, dər má tsadighaha mnda səla ta guma, had gwada da wa. I'i ná, tsa a yu ta guma ta ghəŋa da wa. ⁴ Had sana skwi maga yu ta grə yu wa. ŋərma mndu yu a ka yu guli wu, Mgham Lazglafta dza'a tsadighatá guma, mndu a wa. ⁵ Tsa tama ná, ma gi tsə kuni ta guma ta ghəŋa mndu ta kul sagha fitikani. Kzlawa, ta hway da wa kuni na! Badu sagha Mgham ná, dza'a kligiŋkla ta dabi ta skwi nda difa. ŋa kligiŋtani duway ta dabi ta skwi ta ndanə mnduha. Badu tsa tama, dər wa dza'a mutsa rfani da Lazglafta manda ya ta ranja.

⁶ Zwanama da, tsa skwiha garaghunaf yu ta ghəŋa aŋni nda Apwalus ya ná, ka tagha kuni ta skwi mida nzakwani: «Da zwadutá kuni ma tvi ka zluŋtá skwi nda vinda.» Da laghu kuni da ghərɓaku kazlay: Mal tsa ŋa da mndu ya ka ŋa sani kə'a. ⁷ Wa ta mnay ŋa gha kazlay: Mal kagha ka sanlaha kə'a na? Lazglafta a ta vlaghatá inda skwi ra? Ka si Lazglafta ta vlaghata ya ní, kabgawu ta kəl ka ka ghərɓaku manda skwi vlagha nda vla a lu wu ba?

⁸ Mantsa a nzakwani wu ki! Nya pda kuni na? Wya nda na kuni ka gadghəl katək, ta za mghama ghuni kaghuni, ta ghuya danwa ŋni aŋni. Ta kumay yu má ta zay ghuni ta tsa mgham ya katək, má ka gwa mu ta vgha ka skwa turtuk nda kaghuni. ⁹ Ta grə yu ná, nana aŋni gwal ghunay na ná, nda hul faghuta Lazglafta ta aŋni. Manda gwal tsanagha lu ta guma, pgha lu ŋa pslatá həŋ ya aŋni. Nda nza ŋni ka skwa katskatsu, ŋa nghay mnduha ma ghəŋa hadik nda duhwalha Lazglafta tani. ¹⁰ Nda nza aŋni ka rgha, ta ghəŋa gwada ta Kristi. Kaghuni ya, nda hida aŋni ka kaghuni, kabga nzugwatá kaghuni nda Kristi. Kaghuni yeya nda mbra, mbra a aŋni wa. Kaghuni yeya gwal ka mndu, had mndu ta kulafatá aŋni ka mndu wa. ¹¹ Dər nda va nana ná, ta dzay dzay maya nda ndala tani ta aŋni. Lgut tdukwa a ta vgha ŋni wu, ta gdata ta dga aŋni lu. Ta tvi ta tvi səla ŋni. ¹² Aŋni ta hərfaku ka maga* skwi ŋa fadamta ŋni da wa ŋni. Razaŋnafha mndu, má tahula gha ka Lazglafta, ka ŋni. Dər ki lu ta dula aŋni ya ná, mərsu' ká ŋni ta su'ay guli. ¹³ Dər kinawu ká mnduha ta raraza aŋni ya ná, slededa ka aŋni ta gwada nda həŋ. Ka maghdzəka tarj ká mnduha ma na ghəŋa hadik na fatá aŋni. Manda ŋədak ká həŋ ta ngha aŋni.

Zwana da ta dvu yu katakata kaghuni

¹⁴ ŋa pghaghunaghatá hula a ta vindaghunafta yu ta na skwi na wu, ŋa hurzlaghunaptá sləməŋ ta vindaghunafta yu, kabga zwana ta dvu yu kuni. ¹⁵ Dər má dəmbu' kidaghi mnduha ta tagha skwi ta ghəŋa Yesu Kristi ŋa ghuni, turtuktuk da ghuni. I'i tsa da ghuni ya kabga tiŋəl i'i ta mnaghunatá Lfida Gwada, ka zlgħaftá kuni ta Yesu Kristi.

* 3:19 Ayuba 5:23, 13. † 3:20 Zabura 94:11. * 4:12 Ngha ta Slna gwal ghunay 18:3.

¹⁶ Kdækwakdæk! Ksawaksa ta ghəzama da. ¹⁷ Tsaya tama, ghunafghuna yu ta Timute ta nzakway ka zwaŋa da ya dvu yu. Ŋərma mndu ya ta tva Mgham Yesu. Ta tvi səlani ŋa lagha havglaghunaktá tva nzakwa da ma Yesu Kristi, nda ya ka yu ta taghay ŋa Iglizha ma inda vli.

¹⁸ Səglaghata a Pwal wu ka sanlaha ta gray mataba ghuni, ka ghərbaku. ¹⁹ Ka ta dvay Lazglafta katsi ná, ndusa yu ka labə da kaghuni. Ka mamu sana skwi laviŋ tsa gwal ta ghərbaku ya ta magatá tsi, ka gwadiŋta nda wi a tsi ya, dza'a snay yu bađu tsa. ²⁰ Gwada ta ga mghama Lazglafta ná, gwadiŋta nda wi yeya a wu, ta maravamara mbrakwani. ²¹ Ka lagha yu slaghunaghata nda sarak re, ari ka lagha yu slaghunaghata nda zdakwa ghəŋa da, nda ya nda dva kaghuni a na? Zba a wa zba ta ya ta kumə kuni mida.

5

Dər nu tsi ka gwal zlgħay nda ŋuduf ta magay nda vgha taŋ

¹ Ka lu ta mnay ta snə yu ma luwa ná, mamu hliri mataba ghuni. Dər gwal kul snaŋtá Lazglafta ná, haď həŋ ta nzaku manda tsaya wa. Ta hani sana mndu nda markwa dani, ka lu. ² Ma ŋa dzata ghuni ta ghəŋ ka taw, ka ghzliŋtá tsa mndu ya mataba ghuni ná, ghərbaku ŋa ghuni ta ghərbay ta ghəŋa tsa. ³ Dər má di'ij nzatanzakwa da nda kaghuni ná, kawadaga yu nda kaghuni ma sulkuma vgha da. Nda ghada tsanaghata da ta guma ta mndərga mndu ta magatá skwi manda tsaya, manda skwi hada yu kawadaga nda kaghuni. ⁴ Tsatsa yu ta tsa guma ya nda hga Mghama mu Yesu. Skwi ta mnaghunata yu ná, tskavawatska. Ka tskavatska kuni katsi, ya kawadaga sulkuma vgha da nda kaghuni. Kawadaga mbrakwa Mghama mu Yesu guli nda kaghuni. ⁵ Ka vlaŋta kuni ta tsa mndu ya ta halaway, ŋa baďziŋtá slu'uvghani, kada mbanaftha Lazglafta ta hafani bađu vragata Mghama mu Yesu.

⁶ Ngha a i'i ta skwi ŋa ghərbay kaghuni ta ghərbaku wa. Sna a kuni kazlay: Kuseta ta is ná, ta ŋlanafŋla ta inda hwaďatá hupa buradi kə'a ra? ⁷ Kliŋwa kla ta tsa dmaku ta nzakway manda is ya mataba ghuni, dza'a kəl kuni ka nzata hezle' manda hwaďatá hupa buradi kul haď is mida. Aŋ mndani, nda sna yu kazlay: Ghubighunis ghuba Lazglafta hezle' nda ma mta ta Yesu Kristi kə'a. Tsatsi ná, nda nza manda Zwaŋa Tuwak ta hnə lu ŋa za skala Pak* ya. ⁸ Ma zə mu ta tsa skala Pak nda buradi nda is ŋa ghalya mida ya. Tsa is ya ná, maga ghwaďaka skwi ya. Zama za nda buradi kul haď is mida ta nzakway ka vərdani dze'dze' ya. Nda ŋuduf ya nda ghuba, tdukwa†.

⁹ Ma tsa delewera da vindaghunaf yu ghalya ya ná, mnaghunamna yu kazlay: Yaha kuni da ksa nzaku nda gwal ta hliri kə'a. ¹⁰ Tsa mnay mnə yu ya ná, ta mnə ta ghəŋa gwal ma ghəŋa haďik, ta hliri, ta tsagana, ta ghali, ta wuya skwi a yu wa. Ka má mantsa tsi katsi ná, má sli'agapsli'a kuni tkwe' ma ghəŋa haďik. ¹¹ Skwi mnə yu ŋa ghuni ná, ma ksə kuni ta nzaku nda mndu ta mnay kazlay: Krista i'i kə'a ta mataba tsa ná, ta hliri, ta tsagana, ta wuya skwi, ta kuslemeraku, ta ghuyaku, ta ghali. Yaha kuni walaŋtá tsghə da hliba turtuk kawadaga nda mndərga tsa mndu ya.

¹²⁻¹³ Nu gwada i'i nda gwal kul sagha zlgħaftá Kristi ná, Lazglafta a dza'a tsa guma ta ghəŋa tsaha ya ra. Gwal mataba kaghuni ŋa ghuni dza'a tsa guma ta ghəŋa taŋ. Ka defteri na: «Ghzlapwaghzlap ta mndu ta maga ghwaďaka skwi mataba ghuni‡,» ka'a.

6

Tsapta guma mataba gwal zlgħay nda ŋuduf

¹ Ka sli'afsl'i'a skwi mataba sani nda sani mataba ghuni katsi, waka sani dza'a walaŋtá dza'a kla tsa gwada ya da gwal guma kul snaŋtá Lazglafta, ka zluŋtá mnduha Lazglafta na? ² Sna a kaghuni kazlay: Mnduha Lazglafta dza'a tsa guma ta ghəŋa mnduha ghəŋa haďik kə'a ra? Ka si kaghuni dza'a tsa guma ta ghəŋa mnduha ghəŋa haďik ya ní, slaghu a kaghuni ka tsatá guma zwana skwiha ki'a ki'a ra? ³ Sna a kaghuni kazlay: Amu dza'a tsa

* 5:7 Ngha ta Sabi 13:7, 12:21. † 5:8 Ngha ta Sabi 12:15-20, Vrafta ta zlahu 16:3. ‡ 5:12-13 Vrafta ta zlahu 17:7.

guma ta ghəŋa duhwalha Lazglafta kə'a ra? Skwi mataba nzakwa mu yeya dza'a traptá mu tama rki! ⁴ Ka mamu skwiha mantša ya ta slata mataba ghuni katsi, ka klafta kuni ka klaghata da gwal guma kul had ghzliwa taŋ da Igliza Lazglafta ná, ⁵ aya hula! Ka i'i nda kaghuni. Ŋwaya ki mndu dər turtuk nda difil ma ghəŋani prək ka dzraghunaftá skwi mataba ghuni na? ⁶ Ra a ka klay ghuni ta gwada mataba kaghuni gwal zlgħay nda ŋuduf ha ka klay ghuni da gwal guma kul snaŋtá Lazglafta wa.

⁷ Nda nza tsa wluvusta ta wluvusta kuni ta vgha mataba ghuni ya ka badzaku. Ka gagha ga mndu ta gwada, ksay gha ta ŋuduf. Ka ghala ghala mndu ta kagha, zlanata gha. ⁸ Nda va tsaya ya ná, tsa kaghuni ya ta ganatá sani. Va tsa kaghuni ya ta ghwalguduŋtá skwa sani, kulam nda va tsa nzakwa ghuni ka zwanama ya. ⁹ Sna a kaghuni kazlay: Had vla gwal ta ga dmaku ma ga mghama Lazglafta wu kə'a ra? Ma nanə kuni ta ghəŋa ghuni. Dina ka snaŋta ghuni kazlay: Gwal ta ga sli'ŋsli'ŋ, nda gwal ta wuya skwi, nda gwal ta hliri, nda gwal ta hani zgun nda zgun, marakw nda marakw, ¹⁰ Nda gwal ta ghali, nda gwal ta hara'u ta iri nda gwal ghuyaku, nda gwal ta kusleberaku, nda gwal ta zla'uwa mndu ná, had həŋ dza'a lami da ga mghama Lazglafta wu kə'a ra? ¹¹ Manda tsaya si nzatá nzakwa sanlaha mataba ghuni ghalya. Ndana tama, Sulkuma Lazglafta mu ta ghubaghunata, ka nzatá kuni hezle', ka naghunafta ka ŋərma mndu kabga zlgħafta ghuni ta Mghama mu Yesu Kristi.

Vlaŋwa glaku ta Lazglafta nda vgha ghuni

¹² «Had skwi piydif lu ta ghəŋani wu,» ka sanlaha mataba ghuni ta ndanay. Tsaw inda skwi a nda ra wu. «Lavinlava yu ta maga inda skwi guli,» ka sanlaha. Tsaw had i'i dza'a ga vu'a sana skwi wa. ¹³ «Skwa zay ná, ŋa hudi a ra? Hudi guli ná, ŋa skwa zay a ra?» ka kuni ta mnay guli. Tsaw nda skwa zay tani, nda hudi tani, dza'a badziŋbadza Lazglafta ta həŋ his his. Slu'uvgha ná, magaf a Lazglafta ŋa maga sli'ŋsli'ŋ nda tsi wa. Nda nza slu'uvgha ŋa Mgham Yesu, ta nzata Mgham Yesu ka ŋa slu'uvgha. ¹⁴ Ma mtuta Mghama mu Yesu ná, Lazglafta ta sli'aganapta ma mtaku. Tsatsi dza'a sli'agamapta ma mtaku nda mbrakwani guli.

¹⁵ Sna a kuni kazlay: Slu'uvgha ghuni ná, fawaya vgha Kristi ya kə'a ra? Dza'a nda ra ka klafta da ta fawaya vgha Kristi ka ndi'anafta nda slu'uvgha karwa rki? Magava a wu! ¹⁶ Sna a kuni kazlay: Mndu ta ndi'aftá vghani nda karwa ná, ka skwa turtuk vgha taŋ nda tsi kə'a ra? Tsa mnduha his ya dza'a nzata ka slu'uvgha turtuk*, ka defteri ta ghəŋani. ¹⁷ Mndu ta zlanatá ghəŋani ta Mgham Yesu ná, ka skwa turtuk ndana taŋ nda Mgham Yesu.

¹⁸ Tsaya tama, zlaŋwa sli'ŋsli'ŋ. Hamata dmakuha ta magə lu ná, ta bla vgha ta maga'ata lu. Mndu ta fatá sli'ŋsli'ŋ ka slnani, ŋa vərda slu'uvghani ta ga tsi ta dmaku. ¹⁹ Sna a kuni kazlay: Slu'uvgha ghuni ná, həga Sulkum nda ghuba ya kə'a ra? Lazglafta ta vlaghunata ŋa nzaku ma kaghuni, ta ka ŋa ghuni a vgha ghuni tama wa. ²⁰ Vara vara Lazglafta ta kaghuni nda skwi nda bla. Tsaya tama, vlaŋwa glaku ta Lazglafta ma skwi ta magə kuni nda slu'uvgha ghuni.

7

Zlgħa wa Pwal ta ghəŋa gwada ta kluvustá vgha

¹ Ndanana tama, wana yu ta zlgħaghunaftá wa skwiha ya vindidif kuni: Dina ka nzata mndu kul kla marakw. ² Tsaw tama ná, ŋa wara hliri ná, dina ka klafta mndu ta marakw, ta dza'a marakw guli da zə'al. ³ Ka vla zə'al ta vghani ŋa markwa taŋ. Ka vla marakw guli ta vghani ŋa zə'ala taŋ. ⁴ Vgha marakw ná, ŋani a wu ŋa zə'ala taŋ ya. Vgha zə'al guli ná, ŋani a wu ŋa markwa taŋ ya. ⁵ Ka dzraf nda dzra a kuni ŋa fitik rets kabga ŋa maga du'a wu katsi ná, yaha sani da kwalaghutá vla vghani ŋa sani. Tahula tsaya, ka vrəglanafta kuni ta guya vgha ghuni manda va ya snu kuni, da traptá kuni ta ŋafta ghudzaku ma vgha ghuni, da mutsaftá halaway ta ghurum ŋa ŋraptá kaghuni.

* 6:16 Ngha ta Zlrafta 2:24.

⁶ Hidaku ŋa i'i ta vlaghunata, ka nzata tsi ka tkwe'a ka yu nda kaghuni wa. ⁷ Ka má manda ndana i'i tsi ná, má manda ŋa da ka mnduha nzata, ka i'i. Tsaw dər wa nda ŋani ma zɔakatahudi vlaŋ Lazglafta. Yeya ŋa gha, ka'a nda ya, yeya ŋa gha ka'a nda sani.

⁸ Skwi mnə i'i ná, ta mnay yu ŋa gwal kul haɗ markwa taŋ nda mi'a wadguha ná, dina ka kɗay ghuni ta nzakwa ghuni turtukwa ghuni manda i'i na. ⁹ Ala ka si laviŋ a kuni ta ŋafta wu katsi, kluvwakla ta vgha. Dər kluvtá vgha ka nzata ka su'ay.

¹⁰ Wya zlahu ta mnanata yu ta gwal ta kluvtá vgha taŋ, i'i a ta mnay guli wu, mgham ta mnata kazlay: Yaha marakw da dgata vgha nda zə'ala taŋ kə'a. ¹¹ Ala ka dgadga tsi ta vgha nda zə'ala taŋ ya, nzatani mantsa, yaha tsi kləgəltá sana zə'al. Ka mantsa a tsi wu dʒrəglaftani nda zə'ala taŋ. Yaha zə'al da ghziŋtá markwa taŋ guli.

¹² Wya skwi ta mnə i'i ka ghəŋa da ŋa sanlaha, Mgham a ta mnay wa. Ka mamu mnda zlgħay nda ŋuɗuf kul zlgħaftá markwa taŋ ta Yesu Kristi katsi, tsaw ta kumay tsa marakw ya ta kɗa nzakwani nda tsa zə'ala taŋ ya katsi, yaha tsa mndu ya da ghziŋtá tsa markwa ya. ¹³ Manda va tsaya guli, ka mamu marakw ta zlgħaftá Yesu Kristi nda zə'ala taŋ kul zlgħaftá Yesu katsi, tsaw ta kumay tsa mndu ya ta kɗa nzakwani nda tsa marakw ya katsi, yaha tsa marakw ya laghu ga taŋ. ¹⁴ Kəl yu ka mnay manda tsaya ná, kabga nda ghuɓa tsa guyatá vgha tsa mndu kul zlgħaftá Kristi ya nda markwa taŋ ta zlgħafta ya. Mantse ya guli, nda ghuɓa tsa guyata vgha marakw kul zlgħaftá Kristi nda zə'ala taŋ ta zlgħafta ya. Ka má nza a tsi mantse ná, má dza'a nzaku zwana taŋ manda zwana gwal kul snəŋtá Lazglafta. Wya kahwathwata guli ná, nda ghuɓa nzakwa taŋ da Lazglafta. ¹⁵ Ka ta haɗ yu nda kagha wu, ka tsa kul zlgħafta Kristi ya ná, dgaghutani ta vghani. Ma tsaya tama, dər zə'al tsi, ka dər marakw a tsi ma zlgħay nda ŋuɗuf, flau' nzakwani kabga hgaŋ hga Lazglafta ta kaghuni ŋa nzaku nda zɔaku. ¹⁶ Kagha marakw ta zlgħaftá Yesu, nda sna kagha kazlay: Dza'a mbanafmba yu ta zə'ala ini kə'a ra? Kagha zə'al ta zlgħaftá Yesu, nda sna kagha kazlay: Dza'a mbanafmba yu ta markwa ini kə'a guli ra?

Mndərga nzaku ta zɔəganatá Lazglafta

¹⁷ Ka mantse a tsi wu ná, ka nza dər wa ta nzaku manda ya vlaŋ Lazglafta. Ka nza dər wa ta nzaku manda ya hgaŋ Lazglafta guli. Tsaya ta mnə yu ŋa inda Igliz. ¹⁸ Ka nda tsa fafaɗa mndu ta hgafta Lazglafta katsi, ma thəgəl tsi kazlay: Madər teke'a fafaɗa ɗa kə'a. Ka ta nda fafaɗani mndu ta hgafta Lazglafta guli, ma thə tsi guli kazlay: Ka tsiŋtsa yu kə'a. ¹⁹ Dər tsanaghuha lu, haɗ skwi tsanagha tsi wu, dər tsanaghu a lu wu, haɗ skwi tsanagha tsi wu, snata zlahu Lazglafta malani. ²⁰ Ka kinawu nzakwa mndu ta hgafta Lazglafta ya ná, nzakwani manda va tsaya. ²¹ Ka si ka vu'a ka ta hgafta Lazglafta ta kagha, ma ndanu ka. Ala ka mamu tva mutsafta gha ta nzaku falau' vgha katsi ya, mutsumutsa katək. ²² Ka dər ka vu'a mndu ta hgafta mgham Lazglafta katsi, nda pla vgha tsa mndu ya da Mgham Lazglafta. Manda tsaya, mndu kul haɗ ka vu'a ta hgafta Lazglafta ná, ka vu'a Kristi tsatsi guli. ²³ Nda bla varata lu ta kaghuni, ma niŋ kuni ta ghəŋa ghuni ka vu'a mnda səla. ²⁴ Ka kinawu nzakwa mndu ta hgafta lu ya zwanama, nzakwani mantse ta kəma Lazglafta.

Gwaɗa ta ghəŋa gwal ta kul klaftá marakw

²⁵ Ta ghəŋa gwal kul kluvtá vgha taŋ ya, skwi ta ndanu yu dza'a yu mnay, ya snəŋ yu da Mgham Yesu a wa. Dza'a snay kuni ta gwaɗa ɗa kabga mndu ta fə lu ta ghəŋ tida yu.

²⁶ Ta ghəŋa na blakwa nzaku na ná, wya skwi ta ndanu yu: Dina ka nzakwa mndu mantse. ²⁷ Ka klafkla ka ta marakw katsi, ma zbəgəl ka ta dgatá vgha nda tsi. Ka klaf a ka ta marakw wu, ma zbə ka ta marakw. ²⁸ Ka klafkla ka ta marakw, ga a ka ta dmaku wa. Ka laghula makwa da mndu guli, ga a ta dmaku wa. Nziya nza tsi ná, dza'a ghuyay ta ɗaŋwa ma slu'uvgha. Ta kumay yu ta klaghunapta ma tsa ghuya ɗaŋwa ya.

²⁹ Wya skwi ta kumə yu ta mnay zwanama: Ta sira a fitik wu, daga ndanana, ka nza gwal nda marakw mista taŋ, manda gwal kul haɗ nda marakw. ³⁰ Ka nza gwal ta taw, manda gwal kul haɗ ta taw. Gwal ta rfu guli, manda gwal kul haɗ ta rfu. Gwal ta dzawatá skwiha guli, manda gwal kul haɗ skwi da həŋ. ³¹ Ka nza gwal ta za mgham ma ghəŋa haɗik, manda gwal kul haɗ ta za mgham, kabga ndusa na ghəŋa haɗik na ka kɗaku.

³² Ta kumay yu ta nzakwa ghuni kul haɗ ma ndanu. Mndu kul klafta marakw ná, ta ghəŋa tva skwiha ta zdəganata Lazglafta yeya ta ndanə tsi. ³³ Ama mndu ta klaftá marakw, ta ndanay ta skwiha ma ghəŋa haɗik ŋa zba tva zdəganatani ta markwa taŋ. ³⁴ Tsaya tama, his skwi ta ndanə tsi. Mantsa marakw kul haɗ zə'alani nda makwa ta həga guli. Ta ghəŋa tva skwiha ta zdəganata Mgham Yesu yeya ta ndanə həŋ. Tva skwiha ta zdəganatá Mgham Yesu yeya ta ndanə həŋ, kabga fafa həŋ ta ŋudufa taŋ, nda ghəŋa taŋ tani, ŋa Lazglafta. Marakw ga zə'al ná, ta ndanay ta skwiha ma ghəŋa haɗik ŋa zba tva zdəganatani ta zə'ala taŋ.

³⁵ Ŋa kata kaghuni tsa skwi ta mnə yu ya, ŋa tsaghunamtá matsavaɗa a wa. Ta kumay yu ta magay ghuni ta skwiha ta raku, ka ndi'afɗa kuni ta vgha nda Mgham Yesu kul haɗ sana ndanu.

³⁶ Ka lagha duhwal nda makumidzani mantsa: Kla a yu ta kagha wu kə'a, tahula tsa, ka ndanuglaptá tsi kazlay: Dmaku tsa skwi ya magana yu kə'a, tsaw tata tɗu ŋudufani tida ta kumay ta klay katsi, ka kla tsi. Maga a ta dmaku wa. ³⁷ Ka lagha duhwal ka kurata kazlay: Kla a yu ta marakw wu kə'a, grafgra guli kazlay: Mantsa ya nzakwani kə'a ma ŋudufani mndu a ta pyafta wu kə'a katsi, ɗina tsaya. ³⁸ Tsaya tama, ka klafkla mndu ta marakw ná, ɗina tsaya. Ka kla a yu ta marakw wu, ka mndu guli ná, mal tsaya ɗinakwani.

³⁹ Ka ta ndiri zə'ala marakw katsi ná, yaha walaŋta dza'a mista sana zə'al. Ala ka nda mta zə'ala taŋ katsi, laviŋlava ta dza'a mista sana zə'al ta kumə tsi. Nziya nza tsi, mista mnda zlghay nda ŋuduf katsi. ⁴⁰ Ka má manda ndana i'i tsi, mal ma nzatani mantsa ya dza'a mutsafta tsi ta rfu, ka ya dza'a laghu tsi mista sana zə'al. Nda sna yu guli kazlay: Mamu Sulkuma Lazglafta da i'i kə'a.

8

Za slu'a skwa wuyay

¹ Skwi ya dza'a yu gwafay ndana, dza'a gwafay yu ta ghəŋa slu'a skwa wuyay. Manda va ya mnə kuni kazlay: Nda sna mu ta inda skwi kə'a ya ná, manda va tsaya nzakwani. Ama tsa snaŋta skwa mu ya ná, ta vlamata gla ghəŋ. Dvuvusta vgha skwi dza'a kla amu ta kəma ta kəma. ² Ka nda sna i'i ta skwi ka mndu ta ndanay katsi ná, ta sna a tsa mndu ya ta skwi manda ya ta raku ka snaŋtani wa. ³ Ka ɗvudva mndu ta Lazglafta katsi, tsa mndu ya ná, nda sna Lazglafta ta tsatsi.

⁴ Taghəŋa skwi ta nghanatá za slu'a skwa wuyay, wya tsi: nda sna amu skwi ka bətbət na skwa wuyay ma ghəŋa haɗik kə'a. Turtuktuk Lazglafta guli. ⁵ Aŋ mndani, mamu skwiha ta garə mnduha nda Lazglafta. Manda va tsaya ná, nda ndəgha «lazglaftaha» nda ndəgha «mghamha» guli. ⁶ Dər ma mantsa tsi, ŋa amu ná, turtuktuk Lazglafta ta nzakway ka Da mu, ta zlaganapta inda skwi ma ghəŋa haɗik. Ŋani amu guli. Turtuktuk mghama mu guli, tsaya Yesu Kristi zlaganap Lazglafta ta inda skwiha nda ma tsatsi ya, ma tsatsi nzata amu nda hafu guli.

⁷ Dər nda sna amu kazlay: Haɗ hafu ma skwa wuyay wu kə'a ná, sna a sanlaha mantsa ya wa. Ta zə həŋ ta slu'a skwa wuyay ná, manda va skwi mamu hafu ma tsa skwa wuyay ya ka həŋ ta ndanay, kabga snusna həŋ nda skwa wuyay. Ta mutsa a mbrakwa taŋ ma zlghay nda ŋuduf wu, ŋriŋnisŋra na slu'i zu ŋni na ka həŋ ta ndanay. ⁸ Skwa zay a dza'a kladamaghata da Lazglafta wa. Dər má ta zay mu, dər má za a mu wu, haɗ skwi tsamagha tsi wu, haɗ skwi htamaghu tsi guli wa.

⁹ Aŋ mndani, laviŋlava kuni ta za inda skwi ta kumə kuni, ama ɗasuwa ka kuni da nzaku kuni ka skwa tuthun da gwal nda hta mbrakwa taŋ ma zlghay nda ŋuduf nghər həŋ ta kaghuni. ¹⁰ Tsa lagha mndu kul mbraku ma zlghay nda ŋuduf ka nghanatá kagha nda «sna ta skwi» ya kay, ta nzaku ma həga skwa wuyay ta za slu'a skwa wuyay katsi ní, haɗ tsatsi dza'a mnay: Ka za i'i guli kə'a ra? ¹¹ Tsaya tama, tsa skwi maga kagha ta mnay kazlay: Nda «sna i'i ta skwi» kə'a ya ta zadɗntá tsa zwanama kul haɗ mbrakwani mtu Kristi ta ghəŋa tsatsi ya guli. ¹² Ma tsa magay ghuni ta dmaku ka zlabiŋtá zwanama ma ndanu kul haɗ mbrakwa taŋ ya, maganatá vərɗa Kristi kaghuni ta tsa dmaku ya. ¹³ Tsaya tama, ka

si skwa zay dza'a zləmbiŋta zwanjama da katsi ná, haɗ yu dza'a walglan̄ta za slu'i dekdɛk wu, kada kwala yu zləmbiŋtá zwanjama da.

9

Mnay Pwal ta Lfiɗa Gwada

¹ Laviŋ a yu ta maga inda skwi wu ra? Ghunata mnda Yesu Kristi a yu wu ra? Ngha a yu ta Mgham Yesu nda ira da wu ra? Pəghatá ghəŋa slna da ma Mgham Yesu a kaghuni ra? ² Dər má fa a sanlaha ta i'i ka ghunatá mnda Mgham Yesu wu ná, ka ŋa kaghuni ná, nda nza yu kabga i'i ta mnaghunata Lfiɗa Gwada kəl kuni ka nzakway ka gwal zlgħay nda ŋuduf.

³ Wya skwi ta kəl yu ka huzla gwada da gwal ta mana i'i: ⁴ Má ra a ka mutsay ŋni ta skwi ŋa zay, nda ya ŋa say ŋni ma slna ta magə ŋni ra? ⁵ Laviŋ a aŋni guli má ta kliŋtá mukuma ma zlgħay nda ŋuduf ta nzakway ka markwa ŋni manda ŋa sanlaha ma gwal ghunay, nda i zwanamani ma Mgham Yesu, nda Kefas wu ra? ⁶ Ari aŋni nda Barnabas yeya a ŋa maga slna ka mbalay na? ⁷ Ta kdə snan̄ta kaghuni ta sludzi ta maga slna, tsatsi guli ta zun̄tá ghəŋani ra? Mamu mndu ta ŋəbata fu ná, kul za yakwani ra? Ari mamu a mndu ta ngha rini ná, kul sa u'a tsa rini ya na?

⁸ Mnda səla yeya ta ndana tsa skwiha mnə yu ya ra? Dər zlahā Lazglafta guli ná, ta mnay mantsa. ⁹ Wya ka Musa vindafta ma zlahā Lazglafta: «Ma fanam ka ta budzay ma wi ta sla. Ta dɔgə tsi ta hya*,» ka'a. Ta ghəŋa sla yeya ta ndana Lazglafta ta tsaya ra? ¹⁰ Ari ta ghəŋa amu a ta gwada Lazglafta kahwathwata katək na? Mantsa ya nzakwani, ta ghəŋa amu vindafta tsi ta tsa mnay kazlay: Ta hvə mndu ta hva ná, nda fata ghəŋani ŋa mutsa nisəlani katsi, ta dɔgə mndu ta hya guli ná, nda fa ta ghəŋani ŋa mutsa nisəlani katsi kə'a ya. ¹¹ Ka si aŋni ta sləgamtá hulfa Sulkum ma kaghuni ya ní, ra a ka tsu'ay ŋni ta skwa wa dzvu da kaghuni guli ra? ¹² Ka ta zayzay sanlaha ta kaghuni ya ní, mal aŋni a má dza'a zay katək wu ra?

Ta dawaj a aŋni ta skwi da kaghuni wa. Ta su'ay aŋni ta inda ghuya dan̄wa ta slan̄naghata, kabga yaha ŋni nzata ka gwal ta pyaftá sli'a gwada ta ghəŋa Kristi ta kəma ta kəma. ¹³ Sna a kuni kazlay: Gwal ta ksa slna ma həga Lazglafta ná, hada ta za həŋ ta skwa zaya tan̄ kə'a ra? Gwal ta vla skwi ta gwir guli ná, mida ta mutsa hahəŋ ta ŋa tan̄ guli kə'a ra? ¹⁴ Ta ghəŋa gwal ta mna Lfiɗa Gwada guli ná, mnamna Mgham Yesu kazlay: Ma tsa mna Lfiɗa Gwada ya dza'a za hahəŋ ta ŋa tan̄ guli† kə'a.

¹⁵ I'i ná, dawaj a yu ta skwi da kaghuni wa. Ka vliħata kuni a ka yu kəl yu ka vindaghunafta guli wa. Ta dər mtakwa da, ka ya dza'a kləgədəɗusta lu ta skwa ghərbəkwa da. ¹⁶ Tsa mna Lfiɗa Gwada ta mnə yu ya guli ná, nza a ka skwa ghərbəy da ta ghərbəku nda tsi wu, kabga tkwe' fiɗaghata lu ta mnay. Ka mnan̄ a yu wu ná, dan̄wa ŋa da. ¹⁷ Ka má i'i ta kuratá magay katsi ná, ma dza'a play lu ŋa da. Tsaw i'i a ta kurata wu, ta magay yu kabga tkwe' fiɗaghata lu ta magay. ¹⁸ Nu ta mutsə yu mida tama? Skwi ta mutsə yu mida ná, mnay da ka mbalay ta Lfiɗa Gwada kul dawā nisəla vəl mnay da ta tsa Lfiɗa Gwada yeya.

¹⁹ I'i ta kwara ghəŋa da, tsaw ka niŋtá yu ta ghəŋa da ka vu'a inda mnduha ŋa katan̄tá inda mnduha kada mutsanakta yu ta Mgham Yesu ta ndəghata mnduha. ²⁰ Ka mataba la Yahuda yu, manda hahəŋ ka yu ta nzaku, kada mutsakta yu ta həŋ. Ka mataba gwal ta ksa zlahā Musa yu ya, manda hahəŋ ka yu ta nzaku, kada mutsakta yu ta həŋ, dər má nghadigha a gwada ta zlahu. ²¹ Ka mataba gwal kul snan̄tá zlahā Musa yu ya, manda hahəŋ ka yu ta nzaku kada mutsanakta yu ta həŋ. Va a tsaya ta mnay kazlay: Sna a yu ta zlahā Lazglafta wu kə'a wu, ta snay yu ta zlahā Kristi. ²² Ka mataba gwal nda hta mbrakwa tan̄ ma zlgħay nda ŋuduf yu ya, manda hahəŋ ka yu ta nzaku, kada mbranafta yu ta həŋ. Mantsa ya fata i'i ta ghəŋa da, ka nzaku tavata dər wati ma mndu tsi ka maga

* 9:9 Vrafta ta zlahu. 25:4. † 9:14 Ngha ta Mata 10:10, Lukwa 10:7.

inda kɔavakta hidakwa ɔa ŋa mba'atá sanlaha. ²³ Kada dza'a Lfida Gwada ta kɔma ta kɔma, nda ya ŋa nzakwa i'i tekwa mida guli, ka yu ta kɔl yu ka maga tsa skwiha ya.

Dzɛgha vgha nda hwaya

²⁴ Sna a kuni kazlay: pɔa' pghatá vgha mnduha ta hwaya ta dabi ná, turtuk ya dza'a zata kɔ'a ra? Hwayawahwaya ta vɔrɔa hwaya kada zata kuni. ²⁵ Inda mndu ta tsa hwaya ya ná, ta zlahafzlaha ta vghani ma taghayni, ŋa zatani. Tsa skwi dza'a zata tsi ya ná, dza'a ɔwadzu ɔwadza misimmisim. ŋa amu ya, had ta ɔadzaku ɔekɔek wa. ²⁶ Hwayiŋtahwaya ka ɔɔbɔɔt a ta hway yu wa. Dzidiŋtá dembi ka dakwal a ta dzɛ yu guli wa. ²⁷ Ta zlahay yu ta ghɛŋa ɔa ka ghuya ɔaŋwa ŋani, kada kwala vɔrɔa i'i ta ɔɔɔaghuta nda hul tahula mnanata i'i ta Lfida Gwada ta sanlaha.

10

Yaha kuni nda skwa wuyay

¹ Zwanama ɔa, ta kumay yu ta havaghunaktá skwi ta slanaghata dzidziha mu ta fitika Musa. Demdem hɛŋ nda bukwa ma ghwayak. Demdem hɛŋ ta tsughwadaptá drɔfa dva*. ² Demdem hɛŋ ta magaftá batem ma drɔf ma nzakwa taŋ ma ghwayak ma guyatá vgha taŋ nda Musa. ³ Demdem hɛŋ ta zutá skwa zay ta saha daga ta luwa. ⁴ Demdem hɛŋ ta sutá imi ta sabi ma kutumba. Lazglafta ta vlatá tsa kutumba ya ta hɛŋ. Tsa kutumba ya ná, Kristi ya ta mbaɔa† kawadaga nda hɛŋ. ⁵ Tsaw tama ná, mal gwal ta maga skwi kul zɔɔaganatá Lazglafta ndɛghatani mataba taŋ kɔl hɛŋ ka rwuta ma mtak‡.

⁶ Tsa skwiha ta luta ya ná, nda nza ŋa snamamta ŋa kwala amu kul maga ghwadaka skwiha manda tsa maga hahɛŋ§ ya. ⁷ Ma nza kuni ka gwal ta wuya skwi manda sanlaha mataba taŋ, vindaf lu ta ghɛŋa taŋ kazlay: Ka nzatá mnduha ka za skwi ka sa skwi, ka sli'afɔa hɛŋ ka gatsuwa* kɔ'a ya. ⁸ Ma hlɛ kuni tiri manda ya magɔ sanlaha mataba taŋ, kɔl hɛŋ ka rwuta ɔɔmbu' hisambsak hkɛn mida ta fitika turtuk† ya. ⁹ Ma dzɛghɛ mu ta Kristi manda ya dzɛghaŋ sanlaha mataba taŋ, kɔl nahadikha ka zadanatá hɛŋ ya. ¹⁰ Ma ruruŋwaku kuni ta ruruŋwaku manda ya magɔ sanlaha mataba taŋ, kɔl duhwalha Lazglafta ya ta rwa mndu ka zadanatá hɛŋ ya.

¹¹ Magumaga tsa skwiha ya nda hɛŋ ŋa snanamtá sanlaha. Ka vindafɔa lu ma defteri ŋa gunamaŋtá slɛmɛŋ ta amu gwal ta ndusakta nda kɔakwa na ghɛŋa hadik na. ¹² Tsaya tama, ka nda sladaslada ɔa, ka mndu ná, ɔaswa katsi tama da zlɛmbutá tsi. ¹³ Inda tsa dzɛghuha ta grughunusta ya ná, dzɛghuha ta raŋtá mnda sɛla ya. Lazglafta ná, ŋɔrma mndu ya. Had dza'a zlatá dzɛghɛ ŋa dzɛghaghunata ka malaghutá mbrakwa ghuni, da traptá kuni ta spafta wa.

Ma lɛ kuni da vla skala vla glaku ŋa skwa wuyay

¹⁴ Zwanama ɔa gwal ta ɔvu yu, ka si mantsa tsi, dgaghwa vgha nda skwa wuyay. ¹⁵ Nda sna yu kazlay: Ta mnɛ ŋa kaghuni nda guna ghɛŋa ghuni ya yu kɔ'a. Ka gala kaghuni ka ghɛŋa ghuni ta na skwi ta mnɛ yu na. ¹⁶ Tsa leghwa tfawi ta sɛ mu, ka rfa Lazglafta ta ghɛŋani ya ní, nza a ka guyatá amu nda Kristi nda ma usani ra? Tsa buradi ta dguvusta‡ mu ya guli ní, nza'a ka guyatá amu nda Kristi nda ma slu'uvghani guli ra? ¹⁷ Turtuktuk buradi mndani, ama nda ndɛgha amu ta zay. Tsaya a ta maraŋta kazlay: Nda guya mu ma slu'uvgha turtuk nda ma dguvusta mu ta tsa buradi turtuk ya kɔ'a ra?

¹⁸ Ngha wa zwana la Isra'ila ɔa. Tsa gwal ta za skwi vla lu ŋa pla ghɛŋ ta gwir ya ní, guya a hɛŋ nda Lazglafta mida ra? ¹⁹ Nu ta kumɛ yu ta mnay? Ta kumay yu ta mnay sana skwi tsa slu'i plana lu ta ghɛŋ ta skwa wuyay ya kɔ'a ra? Ari sana skwi a na tsa skwa wuyay ya na? Sana skwi a ɔekɔek wa. ²⁰ Skwi kumɛ yu ta mnay ná, pla ghɛŋ ta plɛ gwal kul snaŋta Lazglafta ná, ŋa duhwalha halaway ta planata hɛŋ ta ghɛŋ, ŋa Lazglafta a wa.

* 10:1 Ngha ta Sabi 13:21-22, 14:22-29. † 10:4 Ngha ta Sabi 16:4-35, Vrafta ta Zlahu 8:3, Mbsak 20:8-11. ‡ 10:5 Mbsak 14:16, 23, 29-30. § 10:6 Mbsak 11:4, 34. * 10:7 Sabi 32:6. † 10:8 Mbsak 25:1-9. ‡ 10:16 Ngha ta Lukwa 22:19, nda 1 La Kwareŋt 11:23-26.

Va a yu ta guyatá vgha ghuni nda duhwalha halaway wa. ²¹ Laviŋ a kuni ta sa skwi ta leghwa Mgham Yesu, ta saysay kuni ta leghwa duhwalha halaway wa. Laviŋ a kuni ta za skwa Mgham Yesu, ta zayzay kuni guli ta ŋa duhwalha halaway wa. ²² Ta kumay mu ta ganaftá sidi ta Mgham Yesu ra? Ari mal amu a mbratani ka tsatsi na?

Magawa inda skwi ŋa vla glaku ŋa Lazglafta

²³ Laviŋlava mndu ta «maga inda skwi,» ka kuni. Manda tsaya nzakwani, tsaw inda skwi a dīna wa. Laviŋlava mndu ta «maga inda skwi,» tsaw inda skwi a ta ŋla mndu guli wa. ²⁴ Ma laghu kuni ngha skwi ta dza'a kata kaghuni, nghawa skwi ta dza'a katarŋtá sana mndu.

²⁵ Zawaza ta inda skwi ta skwapta lu ta luma, ma dawu kuni ta vli ta ghəŋani, ma lagha sana ndanu ta wa ghəŋa ghuni, ²⁶ kabga ka gwada Lazglafta na: «Ŋa Mgham Lazglafta hadik nda inda skwi mida[§] demdem,» ka'a.

²⁷ Ka hgaghunahga mndu kul snarŋtá Lazglafta ŋa za skwi, ka snata kuni katsi, zawaza ta inda skwi dza'a vlaghunata tsi, ma walaŋ kuni ta dawutá vli ta ghəŋani, ma ndananagha kuni ta sana ndanu ta ghəŋani. ²⁸ Ka «slu'a pla ghəŋ ŋa skwa wuyay ya,» ka ka mndu nda kaghuni katsi, yaha kuni da zay da famta kuni ta tsa mndu ta mnaghunata ya ma ndanu. ²⁹ Ndana kaghuni a mnə yu wu, ndana tsa sana mndu ya.

I'i ná, laviŋlava yu ta za inda skwiha. «Kabgawu tama ŋa mnay kazlay: Ma zə ka, yaha ka famtá sana mndu ma ndanu kə'a?» ³⁰ Ka si rfanagharfa yu ta Lazglafta ta ghəŋa skwi zu yu ya ní, nu dza'a kəl lu ka mana i'i ta ghəŋa skwa zay rfanagha yu ta Lazglafta ta ghəŋani na?

³¹ Dər nu ta zə kuni, dər nu ta sə kuni, dər nu sana skwi ta magə kuni, magawa indani ŋa vlarŋtá glaku ta Lazglafta. ³² Ma nza kuni ka tuthun dər ka ŋa la Yahuda, dər ka ŋa la Grek, dər ka ŋa Igliza Lazglafta. ³³ Magawamaga manda ŋa da ta maga inda skwi ŋa zdəganatá inda mndu ya. Zba a i'i ta maga skwiha dza'a katihatá wu, skwiha ya dza'a katarŋtá ndəghata sanlaha ta magə yu, ŋa mutsafta tarŋ ta mbaku.

11

¹ Ksawaksa ta sada da, manda ya ta ksə i'i ta sada Kristi ya.

Nzakwa zgwana nda mi'aha, ma həga Lazglafta

² Ta rfay yu ta kaghuni nda havapta ta havapta kuni ka i'i ma inda skwi, nda ya ka kuni ta ŋanatá skwiha ta taghaghunafta yu ya. ³ Ndana tama, ta kumay yu ta snarŋta ghuni kazlay: Ghəŋ ta ghəŋa inda zgun ná, Kristi ya. Ghəŋ ta ghəŋa inda marakw ná, zgun ya. Ghəŋ ta ghəŋa Kristi guli ná, Lazglafta ya kə'a. ⁴ Ka ta maga du'a inda zgun da Lazglafta nda ya ka ta mna gwada snarŋ tsi da Lazglafta a tsi katsi nda bukwatá ghəŋ ná, tsatsa ta ghəŋa Mghamani. ⁵ Ka ta maga du'a inda marakw da Lazglafta nda ya ka ta mna gwada snarŋ tsi da Lazglafta a tsi katsi kul bukwaftá ghəŋ ná, tsatsa ta ghəŋa mghamani. Nda nza manda skwi nda htsa ghəŋani nda tsa. ⁶ Ka si bukwa a yu ta ghəŋ wu ka marakw ya ná, htsiŋtani guli ba! Ala ka si nda nza tsi ka skwa hula da marakw na gatsatani ta ghəŋani, ka htsiŋtani a tsi ya, bukwaftani tama!

⁷ Ma bukw zgun ta ghəŋ, kabga tsatsi ta gara vgha nda Lazglafta nda glakwani tani. Marakw ya ná, maravata glakwa zgun tsatsi, ⁸ kabga zgun ná, tsagap ma marakw a lu wu, marakw ya tsagap lu ma zgun. ⁹ Zlaganap a lu ta zgun ŋa marakw wu, marakw yeya zlaganap lu ŋa zgun. ¹⁰ Tsaya dza'a kəl marakw ka kla ŋizla mghamani ta ghəŋani, kabga gwada ta duhwalha Lazglafta. ¹¹ Dər má mantsa nzakwani ma guyatá vgha nda Mgham Yesu ná, lava a ma marakw ka had' zgun wu, lava a ma zgun guli ka had' marakw wa. ¹² Manda va ya tsagap lu ta marakw ma zgun ya, marakw ta ya zgun guli. Da Lazglafta sagha indani*.

¹³ Galawa kaghuni ba! Nda ra ka ndəbay marakw ta dzvu da Lazglafta kul bukwanatá tsi ta ghəŋani ra? ¹⁴ Daga nzakwagapta ná, nda sna mnduha kazlay: Skwa hula zlarŋta

§ 10:26 Ngha ta Zabura 24:1. * 11:12 Ngha ta Zlrafta 1:26-27 nda 2:18-23.

zgun ta swida ghəŋani zəmbək kə'a. ¹⁵ Marakw ya ná, ka skwa rka nzakwani da tsatsi, kabga vlaŋvla lu ta swidi zəmbək manda skwi ŋa bukwa ghəŋani ta tsatsi. ¹⁶ Ka mamu mndu dza'a zlərdəy katsi, dīna ka sŋaŋtani kazlay: Snəgla a aŋni, nda Iglizha Lazglafta ta sana tva nzaku ta ghəŋa tsaya wa kə'a.

Guya vgha ŋa zay nda sa usa Mgham Yesu

Mat 26:26-29, Mak 14:22-25, Luk 22:15-20

¹⁷ Wya sana skwi ta magaku da kaghuni kul haɗ yu ta rfa kaghuni. Ta tskavata kuni má ŋa magay ghuni ta skwi ŋa dza'a ta kəma ta kəma ya ná, vər nda hul ŋa kaghuni. ¹⁸ Karaku ná, ta tskavata kuni, kaghuni gwal zlgħay nda ŋuduf tazlay ná, mamu daga vgha mataba ghuni ka lu ta snə yu. Zlah mantša ya nzakwani ka yu ta gray. ¹⁹ Dīna va tsa daga vgha ya mantša mataba ghuni katək, kada grafta lu ta vərda ŋərma mnduha mataba ghuni. ²⁰ Tsa tskavata ta tskavata kuni ya ná, ŋa za skwa zaya Mgham† Yesu a ta tskavata kuni wa. ²¹ Ta tskavata kuni ka za skwa zay ná, dər wa ta ŋavata ka za ŋani, ka kuni ta magay. Ta dzə maya ta sanlaha, nda ghwaya nda ghwaya sanlaha. ²² Ari haɗ wa a həga ghuni, ŋa zay ghuni nda ya ŋa say ghuni ta skwa ghuni na? Ta kumay kuni ta ghuḅasa Igliza Lazglafta ra? Ari hula a ta pghə kuni ŋa gwal kul haɗ skwa taŋ na? Nu dza'a yu mnay ŋa ghuni? Dza'a rfay yu ta kaghuni ka kaghuni ra? Ta ghəŋa tsaya ná, rfa a yu ta kaghuni wa.

²³ Wya skwi tsu'af yu da Mgham Yesu, ka taghaghunafta yu: Ta tsa rvidik kəl lu ka vlatá Mgham Yesu ya ná, ka klaftá tsi ta buradi, ²⁴ ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghəŋani, ka ḅlanaptá tsi, ka'a mantša: «Nanana ná, slu'uvgha da ya ŋa ghuni, ka maga kuni ta na skwi na ŋa havay ghuni ta i'i,» ka'a. ²⁵ Mantša guli kdakwa taŋ ta zutá skwa zay, ka klaftá tsi ta leghwa, ka'a mantša: «Nana leghwa na ná, lfida slərḅa ta zughu ya zlərdəp Lazglafta nda usa da. Inda say dza'a sə kuni dazlay ya ná, ka maga kuni ŋa havay ghuni ta i'i,» ka'a. ²⁶ Tsaya tama, inda nzata ghuni ka za na buradi na, ka sa skwi ma na leghwa na ná, mna nzakwa Mgham Yesu ha ka saghani ta mnə kuni nda tsa.

²⁷ Mantša ya, ta zə mndu ta na buradi ná, ta sə mndu ta skwi ma na leghwa ná, ngha a ka sana skwi wu katsi, gaga ta dmaku, kabga ngha a ta slu'uvgha Mgham Yesu ka sana skwi wa. ²⁸ Ka gala mndu ma ghəŋani ta nzakwani karaku ma kdə tsi ka za na buradi na, nda ya ma kdə tsi ka sa skwi ma na lagħwa na. ²⁹ Mndu ta zay, ta say kul sŋaŋtá guyata vgha taŋ nda Mgham Yesu ná, tđanaktđa ta ghəŋani ta guma Lazglafta, ma tsa zay ta zə tsi nda tsa say ta sə tsi ya. ³⁰ Tsaya kəl ndəghata sanlaha ka nzata kul dughwanaku mataba ghuni, nda ragħwa sanlaha, ta rwutá sanlaha. ³¹ Ka si amu kaghəŋa mu ta galaptá nzakwa mu katsi ná, haɗ Lazglafta dza'a tsa guma ta ghəŋa amu wa. ³² Ala ka tsamagħa tsa Lazglafta ta guma ka zlah a mu nda tsi ya, nda nza ŋa kwalani kul tsamagħatá guma kawadaga nda gwal ma ghəŋa haɗik.

³³ Tsaya tama zwanama, ka tsakavatsaka kuni ka za skwi katsi, kazlafwa vgha ghuni karaku. ³⁴ Ka si maya ta kuzlaŋtá mndu katsi, zutani ta skwa zayni mintghani, da nzaku tsa tska vgha ghuni ya ka kla ghəŋa ghuni da guma Lazglafta. Pđakwa hamata skwiha ya ná, dza'a payafta baɗu laba da da kaghuni yu.

12

Skwi ta vlə Sulkum nda ghuḅa

¹ Zwanama da, ta ghəŋa mbraku ta vlə Sulkum nda ghuḅa ná, va a yu ta nzakwa ghuni kul tsalaku mida wa.

² Nda sna kuni kazlay: Ma fitika nzakwa ghuni ta kul sŋaŋta kuni ta gwada Lazglafta ná, ta tsəlḅu ta kəma skwa wuyayha ta nzaku duduguma kuni ta tsəlḅu, hahəŋ ta tiŋwa kaghuni guli. ³ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Haɗ mndu ta mna gwada nda mbrakwa Sulkuma Lazglafta kazlay: Nda ksi'a Yesu kə'a wa. Ka nda mbrakwa Sulkum

† 11:20 Skwa zaya Mgham: Ngha ta aya 23-26 nda 1 La Kwareŋt 10:16.

nda ghuḅa a tsi wu katsi, haḍ mndu dza'a laviŋtá mnay kazlay: Yesu ná, Mgham ya kə'a guli wa.

⁴ Ta traku mbaku kavghakavgha ta dgə Sulkum, ama va tsa Sulkum turtuk ya ta dgay. ⁵ Ta traku slaha kavghakavgha ta magə lu, ama ŋa va tsa mgham turtuk ya ta maga lu. ⁶ Ta traku tva magay mnduha ta slaha kavghakavgha, ama va tsa Lazglafta turtuk ta maga indani ma inda mndu. ⁷ Nda tvi kavghakavgha ta mara Lazglafta ta mbrakwa Sulkumani nda ghuḅa ma inda mndani, ŋa katuvtá vgha nda tsi. ⁸ Mbrakwa gwada nda difil vlaš Sulkum ta sani. Midala gwada vlaš va tsa Sulkum ya ta sani. ⁹ Mbrakwa zlgħay nda ŋuḍuf vlaš tsa Sulkum ya ta sani. Mbrakwa mbamba mnduha vlaš va tsa Sulkum ya ta sani. ¹⁰ Mbrakwa maga mazəməzəma vlaš tsi ta sani. Mbrakwa kla lwa Lazglafta vlaš tsi ta sani. Mbrakwa galaptá sulkumha vlaš tsi ta sani. Mbrakwa laviŋtá gwada nda sana gwadaha vlaš tsi ta sani. Mbrakwa snaŋtá tva mbəḍiŋtá tsa gwadaha ya vlaš tsi ta sani. ¹¹ Indani ná, tsa Sulkum turtuk ya ta magay. Tsatsi turtukwani ta dgay ŋa inda mndu manda ya ta kumə tsi.

Gwata kaghuni demdem, vgha Kristi kuni

¹² Nghama tsatá vgha mu ya ḅa: Manda nzakwa tsuhmbura vgha mndu nda ndəgha fawayha tida dər ma kinawu ndəghatani ya, vgha turtuk ya, mantša ya nzakwa Kristi guli. ¹³ Amu demdem, dər la Yahuda tsi, dər la Grek a tsi, dər mndu ka vu'a tsi, dər mndu kul haḍ ka vu'a a tsi, magamafmaga lu ta batem ŋa nzaku ka slu'uvgha turtuk ma Sulkum turtuk. Ka mutsaftá mu demdem ta va tsa Sulkum turtuk ya, manda skwi sava mu nda sa.

¹⁴ Tsaya tama ná, nza a tsuhmbura vgha ka faway turtuk wu, gwagwatá fawayha ya. ¹⁵ Ka «dzvu a i'i wu, nza a yu ka faway vgha wu,» ka ka səla katsi ná, dza'a pyafpya ta nzatani ka faway vgha ra? ¹⁶ «Iri a i'i wu, nza a yu ka vgha wu,» ka ka sləməŋ katsi ná, dza'a pyafpya ta nzatani ka faway vgha ra? ¹⁷ Ka má iri vgha demdem katsi, ma ndaw dza'a snaŋta lu ta sləməŋ? Ka má sləməŋ tsi demdem, ma ndaw dza'a zi'a lu ta skwi? ¹⁸ Tsatsaf tsatsa Lazglafta ta inda fawayha ta vgha, ka fafata ma vlani ma vlani manda ya ta kumə tsi. ¹⁹ Ka má faway turtuk yeya vgha katsi ná, ma mamu vgha ra? ²⁰ Tsaw nda ndəgha fawayha ta vgha ta gwaftá vgha ka vgha turtuk.

²¹ Laviŋ a iri ta mnay ŋa dzvu kazlay: Haḍ gwada ḍa nda kagha wu kə'a wa. Mna a ghəŋ guli ŋa səlaha kazlay: Haḍ gwada ḍa nda kaghuni wu kə'a wa. ²² Katək na: Tsa fawayha má ta nghə lu kul haḍ rga taŋ ya ná, tsahaya ŋərmani. ²³ Tsaha má ta ndanu amu kazlay: Haḍ ghzliwa taŋ wu kə'a ya ná, tsahaya ta vlə mu ta glaku ŋa taŋ. Tsa fawayha kul ḍinaku nghay ya, mal tsaha ya ta laghu mu da payay. ²⁴ Tsaha ḍinadina ngha ya katək na, haḍ lu ta payay wa. Magafmaga Lazglafta ta vgha ka nanaftá tsa fawayha kul haḍ ghzliwa taŋ ya, ka ŋərmani, ²⁵ kada kwala daga vgha kul haḍ ma vgha, ŋa nghapta fawayha ka skwa turtuk ka sani nda sani. ²⁶ Ka ta ghuya ḍaŋwa faway turtuk ná, inda fawayha ta ghuyay kawadaga nda tsi. Ka ta rfu faway turtuk ná, inda fawayha ta rfu kawadaga nda tsi.

²⁷ Kaghuni ná, vgha Kristi kuni, ka fawayhani nzakwa ghuni turtuk turtuk. ²⁸ Mataba guyatá ghəŋa gwal zlgħay nda ŋuḍuf ná, taŋ gwal ghunay pgha Lazglafta, ka fiŋtá la anabi kamahis, ka fiŋtá gwal tagha gwadani ka mahkən. Tahula tsa ka pghatá tsi ta gwal valaŋ lu ta mbrakwa maga mazəməzəma, nda gwal nda mbrakwa mbamba mnduha, nda gwal katá mnduha, nda gwal ta nghapta ka slna mnduha, nda gwal ta gwada sanlaha ma gwada. ²⁹ Ka gwal ghunay həŋ demdem ra? Ka la anabi həŋ demdem ra? Ka gwal ta tagha gwadani həŋ demdem ra? Inda taŋ demdem ta maga mazəməzəma ra? ³⁰ Inda taŋ demdem ta mbamba mnduha ra? Inda taŋ demdem ta gwada sanlaha ma gwadaha ra? Inda taŋ demdem ta mbəḍiŋtá gwada ra? ³¹ Hmətət ka kuni ḍvuta mbrakuha ya ta vlata lu ta malaghuta.

Wana yu dza'a maraghunata guli ta tvi ya ta hemanata.

¹ Dər má nda sna yu ta gwada inda gwada sanlaha ma gwada ta gwadə mnduha nda duhwalha Lazglafta tani, ka had yu ta dvutá mndu wu katsi, nda nza yu manda ghudzaga gwangwan, ka manda ghudzaga hutsan a tsi. ² Dər má mutsafmutsa yu ta mbrakwa kla lwa Lazglafta, dər má nda sna yu ta inda skwi nda difatá skwa Lazglafta tani, dər má mamu zlghay nda nuduf da i'i ŋa sli'anaftá ghwáha, ka had yu ta dvutá mndu wu katsi, skwi bətbət yu. ³ Dər má hlafha yu ta inda skwa da ka daganafatá gwal ka pdu, dər má vlaha yu ta ghəŋa da ŋa pla ghəŋ, ka had yu ta dvutá mndu wu katsi, had sana skwi dza'a katađifta tsaya wa.

⁴ Mamu ksa nuduf da mndu ta dvutá mndu, dagala zđaku da tsi. Had mndu ta dvutá mndu ta draku wu, had mndu ta dvutá mndu ta ghərbaku wu, had ta gla ghəŋ wa. ⁵ Had ta maga skwa hula wu, had ta tsagana wa. Had ta basa nuduf wu, had ta zlanťa dugun ma nudufani wa. ⁶ Had ta rfu ta ghəŋa magatá ghwadaka skwi wu, ta ghəŋa magatá vərđa skwi ta rfa tsi ta rfu. ⁷ Ŋaw lu, ka'a nda inda skwi. Ta Lazglafta fatá ghəŋani ma inda skwi. Nda fa nudufani ta payakwa inda skwi. Ta su'ay ta inda skwi.

⁸ Had dvutá mndu ta kdaghuta dekdek wa. Dza'a kdaghukda kla lwa Lazglafta, dza'a kdaghukda gwada sanlaha ma gwada, dza'a kdaghukda snanťa skwi guli. ⁹ Ki'a nda ki'a skwi snanť mu, ki'a nda ki'a lwa Lazglafta mna a mu. ¹⁰ Ama badu zlagapta tsa vərđani ya ná, dza'a kdaghukda tsaha kul kdaku ya.

¹¹ Ma ga zwanja da ná, ka zwanzwani ka yu ta gwada, ka zwanzwani ka yu ta ndanu, ka zwanzwani ka yu ta magaku. Ma glata i'i, ka pghinťa yu ta má zwanzwani. ¹² Ndanana ná, manda ngha vli ma dalagar zwətwət ya ta ngha mu, ta kəma dazlay, mbəŋ ya mbəŋ ya dza'a nghanťa mu. Ndanana ná, ki'aki'a snanťa yu ta skwi, ta kəma dazlay, dza'a nda sna yu ta inda skwi nekwnkw manda snanťa Lazglafta ta i'i ya.

¹³ Ndanana ná, mamu skwiha hkən ta gđavata: Mamu zlghay nda nuduf, nda faftá ghəŋ, nda dvu, ama ya ta hemanatá tsa skwiha ya ná, dvu ya.

14

Ŋa dgay nda inda mndu, skwi ta vlə Sulkum

¹ Ŋavawaja ka zba dvutá mndu, mamawa mbraku ya ta vlə Sulkum guli. Katkatani ta ghəŋa kla lwa Lazglafta. ² Mndu ta mna gwada nda sanlaha ma gwadaha ná, ŋa mnduha a ta mna tsi wu, ŋa Lazglafta. Had mndu nda sna wu, kabga nda mbrakwa Sulkum ta mna tsi ta tsa difatá skwiha Lazglafta ya. ³ Mndu ya ta kla lwa Lazglafta ná, nda mnduha ta gwada tsatsi, ka vla mbraku ŋa tanť, ka ksa nuduf ŋa tanť, ka ŋla həŋ. ⁴ Mndu ta mna gwada nda sanlaha ma gwadaha ná, ŋla ghəŋani ta ŋlə tsatsi, ama mndu ta kla lwa Lazglafta, Igliz ŋani ta ŋlay.

⁵ Ta kumay i'i ta gwaday kaghuni demdem ta sanlaha ma gwadaha, ama malaghumala kumay da ta klay ghuni ta lwa Lazglafta. Malaghumala mndu ta kla lwa Lazglafta ka mndu ta mna gwada nda sanlaha ma gwadaha, ka mantsa a tsi wu, ba mamu ka mndu ta mbəđay dza'a kəl Igliz ka mutsaftá ŋlaku. ⁶ Zwanama da, ka sna a kuni ta skwi snaghunam yu, ka sna a kuni ka lwa Lazglafta klədaghunagha yu, ka sna a kuni ta skwi taghaghunaf yu wu, nu dza'a kataghunafta lagha da da kaghuni, ka mnay da ta gwada nda kaghuni nda sanlaha ma gwadaha, ka sna a kuni ta kliginťa da ta difatá skwa Lazglafta na?

⁷ Ka gragra nzakwani nda hamata skwiha ta kəl lu ka skalu: Manda sinlak nda htimbil. Ka sabə a lwani nda tvani ná, waka lu dza'a snanťa kazlay: Mndərga ya skwi ya tsa vyagap lu, ka dzagap lu a tsi kə'a na? ⁸ Ka vya a mndu ta duli ŋa dza'a da vla vulu nda tvani ná, wa dza'a sli'afťa na? ⁹ Manda tsaya kaghuni guli, ka nda sana gwada kul snanťa lu ka kuni gwada katsi, waka lu dza'a snanťa skwi ta mnə kuni na? Walaya gwada tsa gwadınť kuni. ¹⁰ Ta traku gwadaha kavghakavgha ma ghəŋa hadik, inda tanť ná, mamu klatá ghəŋani. ¹¹ Ama, ka sna a yu ta tsa gwada ta gwadə lu ya wu katsi, ka matbay yu ma tsa mndu ta gwada tsa gwada ya, ka matbay tsa mndu ta gwada tsa gwada ya ma i'i guli. ¹² Kaghuni, ya ta mama mutsaftá mbraku ta vlə Sulkum kuni ya, ŋavawaja ka zba mutsaftá ya dza'a malaghuta ŋlanafťa Igliz.

¹³ Tsaya tama, mndu ya ta gwada nda sana gwada ná, ka maga tsi ta du'a da Lazglafta ŋa mutsanaftá mbrakwa mbədigin̄ta. ¹⁴ Ka ta magay yu ta du'a nda sanlaha ma gwadaha kul sɔn̄tá lu katsi, ta magə ma sulkuma vgha da yu ma ghunislaka da a wa. ¹⁵ Kinawu ka yu dza'a magay tama? Dza'a magay yu ta du'a ma sulkuma vgha da, dza'a ndəbay yu nduk ma ghunislaka da guli. Dza'a fay yu ta laha ma sulkuma da, dza'a fay yu nduk ma sulkuma da guli. ¹⁶ Ka mantsa a tsi wu, ka ta rfay ka ta Lazglafta ma sulkuma gha kweŋkweŋ, waka hamata mndu ta snay kul sɔn̄tá tsa gwada ya, dza'a mna «amin» ta ghəŋa tsa rfu rfa ka ya, ka sna a tsi ta tsa skwi mna ka ya na? ¹⁷ Aŋ mndani rfanagharfa kagha ta Lazglafta kahwathwata, ama ŋlanaf a ta tsa mndu ta snay ya wa.

¹⁸ Ta rfay yu ta Lazglafta, kabga mal i'i ta mna gwada nda sanlaha ma gwadaha ka kaghuni demdem. ¹⁹ Ama malaghumala dɔvafɔta da ta mnatá gwada hutaf ma ghunislaka da mataba Igliz ŋa ŋlanafɔta sanlaha, ka ya da mnata yu ta gwada dəmbu' ghwaŋ nda sanlaha ma gwadaha kul sɔn̄tá lu.

²⁰ Zwanama da, ma nza ndana ghuni manda ŋa zwani. Ka tvə ghwadaka skwi tsi katsi, manda zwani kwitikkwitikw ka kuni nzata, ama ndana mndərha ka kuni ndanay. ²¹ Wya skwi nda vinda ma deftera Lazglafta:

«Nda ma mndəra sana mnduha ta gwada sana gwada, nda ya nda ma huta wa la mayəm dza'a gwadganata yu ta na mnduha na,

tsaw kulam nda tsa sɔn̄ta a həŋ ta gwada* da wu,» ka Mgham Lazglafta.

²² Mna gwada nda sanlaha ma gwadaha ná, ŋizla guma ya ŋa gwal kul zlgħafta, mantsa ya a da gwal zlgħay nda ŋuduf wa. Kla lwa Lazglafta ná, ŋizla zdaku ya ŋa gwal zlgħay nda ŋuduf, mantsa ya a da gwal kul zlgħafta wa.

²³ Ka lagha Iglizha ka tskavata demdem ka mna gwadaha, ta gwadə ya ta ŋani, ta gwadə ya ta ŋani, ka həŋ nda sanlaha ma gwada katsi, ka sli'afɔta hamata mnduha, ka gwal kul zlgħafta a tsi, ka lami da taba taŋ, had həŋ dza'a mnay kazlay: Nda ksa kuni da halaway kə'a ra? ²⁴ Ala ka lagha taŋ demdem ka kla lwa Lazglafta katsi, ka sli'afɔta mndu kul zlgħafta, ka hamata mndu a tsi ka lami da taba taŋ, had tsa gwada ya dza'a ksɔn̄ta ŋa zbayni ta pla dmaku ra? ²⁵ Dza'a sabsa skwi ma ŋudufani ta dabi ŋa zləmbatani zlumbruh ka tsəlbu ta kəma Lazglafta ŋa mnayni kazlay: Mataba ghuni Lazglafta kahwathwata kə'a.

Gwada ta ghəŋa tska vgha ma guyata ghəŋ

²⁶ Zwanama da, nu ta raku ŋa magay tama? Ka ta tska vgha kuni, ta falaha sanlaha, ta tagha skwi ŋa mndu sanlaha, kligin̄tá difata skwa Lazglafta ŋa sanlaha, mna gwada nda sanlaha ma gwadaha ŋa sanlaha, mbədigin̄tá ŋa sanlaha, ŋa ŋlaku ká indani demdem.

²⁷ Ka mamu mndu ta mna gwadaha nda sanlaha ma gwadaha katsi, ma malaghumala həŋ ta mndu his ka hkən a tsi ta gwada, mnaha ya ta ŋani, mnaha ya ta ŋani ka həŋ da gwaday, mamu ka mndu ŋa mbəday katsi guli. ²⁸ Ka had mndu ŋa mbəday wu katsi, haftat sa ya ta wani mataba Igliz, ka gwadayni maghəŋmaghəŋ nda ya ŋa Lazglafta. ²⁹ ŋa gwal ta kla lwa Lazglafta ya ná, his nda hkən ka mndu ŋa gwada. Psaptá tsa gwada ya ŋa sanlaha. ³⁰ Ka vlan̄vla Lazglafta ta sana mndu ta nzaku ta kligin̄tá difatá skwa Lazglafta katsi, nzaghuta tsa mndu taŋtaŋ ya tsərid. ³¹ Inda kaghuni, turtukturtuk ná, lavin̄lava kuni ta kla lwa Lazglafta, ŋa tagħafta inda kaghuni ta skwi, ŋa mutsafta inda kaghuni ta mbraku. ³² Tsa gwal ta kla lwa Lazglafta ya ná, ma dzva taŋ tsa mbraku vlan̄ Lazglafta ta həŋ ya. ³³ Nza a Lazglafta ka Lazglafta hwazlaɔaku wa, Lazglafta zdaku ya.

Manda va ya ta magə mi'aha ma Igliz nda ghuba ya, ³⁴ Seftew ka mi'a ghuni nzata ma tskatá vgha, kabga vlan̄ a lu ta tvi ta həŋ ŋa gwada wa. Nda hanatá ghəŋ ka həŋ nzata manda ya ta mnə deftera Lazglafta guli. ³⁵ Ka mamu sana skwi ta kumə həŋ ta sɔn̄ta katsi, daway taŋ da zə'alha taŋ mintgha taŋ. Ka skwa hula gwaday marakw ta gwada mataba Igliz†.

³⁶ Da kaghuni saba gwada Lazglafta re, ari ŋa ghuni ndaghəŋa ghuni a vlaghunata lu katək na? ³⁷ I'i ná, anabi yu, mamu Sulkuma Lazglafta ma i'i ka ka mndu katsi, dina ka

* 14:21 Ngha ta Isaya 28:11-12. † 14:35 Ngha ta 1 La Kwareŋt 11:5.

snaŋtani kazlay: Nana skwi vindaghunaf yu na ná, Mgham Lazglafta ta mnata kə'a. ³⁸ Ka sna a yu ta tsa skwi ya wu, ka mndu katsi, sna a Lazglafta ta tsatsi guli wa.

³⁹ Mantsa ya tama zwanama, ŋavawa ŋa ka zba mbrakwa kla lwa Lazglafta. Mndu ta mna gwađa nda sanlaha ma gwaďaha ná, ma pyu kuni. ⁴⁰ Manda ya ta raku ka kuni maga inda skwi, nda tvani katsi guli.

15

Sli'agapta Kristi ma mtaku

¹ Zwanama da, ka havaghunak hava yu ta tsa Lfida Gwađa mnaghuna yu, ka tsu'afťa kuni, ka ŋavatá kuni mida ya. ² Tsa Lfida Gwađa ya ta mbaughunafta, ka ŋanaŋa kuni manda va ya mnaghuna yu. Ka mantsa a tsi wu, ka bətbət tsa zlghafta zlghaf kuni ya.

³ Tsa ŋərma skwi tinlaghu yu ta taghaghunafta ya, tsaya zlghaf i'i kazlay: Mtumta Kristi ta ghəŋa dmakwa mu kə'a, manda ya mnə deftera Lazglafta. ⁴ Ka paďamtá lu, ka sli'agaptá tsi nda hafu bađu mahkən, manda ya mnə deftera Lazglafta. ⁵ Ka maranaŋťa tsi ta ghəŋani ta Kefas, tahula tsa ka maranaŋťa tsi ta ghəŋani ta gwal ghwanpďə his. ⁶ Tahula tsa guli, ka maranaŋťa tsi ta ghəŋani ta zwanama ta malaghutá hutaf dərmək ta fitik turtuk. Ta mal gwal ta ndiri ndanana mataba taŋ, rwavaghu rwa sanlaha. ⁷ Maranaŋmara guli ta ghəŋani ta Yakubu, maranaŋha ta inda gwal ghunay.

⁸ Tahula maranaŋtani ta ghəŋani ta tsaha ya demdem, ka maridŋťa tsi ta ghəŋani ta i'i guli, i'i ta nzakway manda bazaku ma tsa fitik ya. ⁹ Manda va tsaya ná, i'i sagəŋ gudzekw mataba gwal ghunay. Ra a yu má ka hgay ka mnda ghunay wu, kabga ganapga yu tiri ta mnduha ta zlghaftá Lazglafta. ¹⁰ Nda zďakatahuda Lazglafta ná, nda nza yu manda va na nzakwa da na. Nza a tsa zďakatahudani ŋa da ya ka skwi bətbət wa. Katək ná, mal i'i ta magatá slna ka hahəŋ demdem. Nziya nza tsi, i'i a ta magata wu, tsa zďakatahuda Lazglafta ma i'i ya ta magata. ¹¹ Tsaya tama, dər má i'i tsi, dər má hahəŋ a tsi ná, tsaya skwi ta mnə ŋni, tsaya skwi zlghaf kaghuni guli.

Dza'a sli'agamap sli'a Kristi ma mtaku

¹² Ka si ta mnay lu kazlay: Sli'agapsli'a Kristi kə'a ya ní, kabgawu ta kəl sanlaha mataba ghuni ka mnay kazlay: Haď sli'agapta ma mtaku wu kə'a na? ¹³ Ka si haď sli'agapta ma mtaku ya ná, ba va sli'agap a Kristi guli wa. ¹⁴ Ka si sli'agap a Kristi ya guli wu, ka bətbət na gwađa ta mnə ŋni na nda tsa tama, ba ka bətbət zlghay nda ŋudufa kaghuni guli. ¹⁵ Ta tsakalawi kuni ta Lazglafta ka lu nda aŋni nda tsa mnay ŋni kazlay: Sli'aganapsli'a Lazglafta ta Kristi ma mtaku kə'a ya. Ka si haď sli'agapta mnduha ma mtaku ya wu, walaŋ a ta sli'agapta nda tsaya wa. ¹⁶ Ka si walaŋta a gwal nda rwa ta sli'agapta wu katsi, ba sli'agap a Kristi nda tsa guli wa. ¹⁷ Ka si sli'agap a Kristi ya wu, ka bətbət tsa sləghafta zlghaf kuni ya. Ta ma dmakwa ghuni kaghuni ha gita. ¹⁸ Ka mantsa ya tsi guli, gwal ta rwuta ma Kristi ná, nda zaďa həŋ. ¹⁹ Ka ŋa na nzakwa amu ndanana kweŋkweŋ fata mu ta ghəŋ ma Kristi katsi ná, nda nza mu ka gwal ta ksaku ka hidahidá katakata mataba inda mnduha.

²⁰ Na ŋa kahwathwata ná, sli'agapsli'a Kristi mataba gwal nda rwa, tsatsi taŋtaŋa mndu ta sli'agapta. Tsaya ta maraŋta kazlay: Dza'a sli'agapsli'a gwal nda rwa guli kə'a. ²¹ Manda ya sagha mtaku nda ma mndu turtuk ya, manda tsaya guli ná, nda ma mndu turtuk sagha sli'agapta ma mtaku. ²² Ta mtay inda mndu ta mtaku, kabga sabə ma zivra Adamu həŋ. Manda tsaya guli ná, dza'a vramvra hafu da inda gwal ta ndi'afťa vgha nda Kristi. ²³ Nda fitikani nda fitikani ta magakwa tsa fitika sli'agapta ya. Kristi taŋtaŋani, ŋa sagha fitika ŋa gwal ta nzakway ka ŋa Kristi bađu sagha dza'a sagha tsi. ²⁴ ŋa zadanata Kristi ta mbrakwa inda ghwaďaka sulkumha nda mghamha taŋ tani, nda ŋa inda gwal dagaladagala ma ghəŋa haďik. Tahula kdŋtani ta zadanata, ŋa vranavatani ta ga mgham ta Lazglafta ta nzakway ka Da. ²⁵ Nda nza tkwe' ka gay Kristi ta mgham ha ka sagha fitik dza'a kəl Lazglafta ka nanaftá ghumahani ka skwa ta diŋlay səlani. ²⁶ Ghuma dza'a lu zadanata ŋa dza ghəŋani ná, mtaku ya. ²⁷ Wya ka lu vindafta ma deftera Lazglafta: «Dza'a

niŋna Lazglafta ta inda skwi ka skwa ta diŋlay səlani*.» Tsa mnay mnə lu kazlay: Dza'a niŋna ta «inda skwi» ka skwa ta diŋlay səlani kə'a ya ná, nda tsala. Haď tsa mndu ta vlaŋtá mbraku ta ghəŋa inda skwi ya mida wa. ²⁸ Tahula niŋta Lazglafta Da ta inda skwi ka skwa ta diŋlay səlani, hanaganata zwaŋ ta ghəŋ mista tsa mndu ta vlaŋtá tsa mbraku ta ghəŋa inda skwi ya, kada nzakwa Lazglafta Da ta ghəŋa inda skwi nekwnekw, nda mndu tani.

²⁹ Ka mantsa a tsi wu, nu ta psə gwal ta magaftá batem da mnaka gwal nda rwa na? Ka si walaŋta a gwal nda rwa ta sli'agapta ya wu katsi, ŋaw ta maga həŋ ta batem da mnaka taŋ na? ³⁰ Ka sli'agapta a mnduha ma mtaku wu katsi ní, ŋaw ta dza'a aŋni tawa hďak inda fitik? ³¹ Gita re mahtsim a na, mtaku ta kzla i'i. Kahwathwata ta mnaghunata yu zwanama, ta ghərbaku yu ta kaghuni ta ghəŋa slna maga mghama mu Yesu Kristi. ³² Ka tsa wudawudə yu nda nimitakha ma luwa Afisus ya, ka nghanatá mnda səla tsi kweŋkweŋ katsi ní, nahgani kataf tsi ta i'i na? Ka si haď sli'agapta ma mtaku wu katsi, manda va ya ta mnə sanlaha ná, «zamaza, samasa, ya wya dza'a rwurwa† mu mahtsim ya,» ka həŋ. ³³ Dasuwa ka kuni, ma nanə kuni ta ghəŋa ghuni, ya «ksa nzaku nda ghwadaka mnduha ná, ta badzay ta mndu.» ³⁴ Vraganaghawa vra ta ghəŋa ghuni manda ya ta raku. Ma walaŋ kuni ta maga dmaku, ya sna a sanlaha mataba ghuni ta Lazglafta wa. Aya hula ka i'i tada!

Kinawu ka gwal nda rwa dza'a sli'agapta?

³⁵ «Ka waya ka skwi dza'a daway sani ma mndu kazlay: Waka gwal ta rwuta dza'a sli'agapta na? Nda wani ma slu'uvgha dza'a sli'agapta həŋ na kə'a?» ³⁶ Rghargha vgha na! Sna a ka kazlay: Haď skwi ta sləgadata ka ta dyafta ka ta rwa a tsi wu kə'a ra? ³⁷ Skwi ta slgadata ka ná, kuzuŋani a wa, hyani ya, dər má hya tsi dər má sana hulfa a tsi. ³⁸ ŋa vlaŋta Lazglafta manda ya ta kumay tsi ta kuzuŋ ŋa dər wati ma skwi sləgada ka. Kuzuŋ ya ta ksanavata ta vlaŋta tsi.

³⁹ Inda skwi ta hafu ná, ndaghəŋani ndaghəŋani slu'u vgha taŋ: Ndaghəŋani slu'u vgha mndu, ndaghəŋani slu'u vgha skwiha fwad fwad səla mista taŋ. Ndaghəŋani ŋa zarakha, ndaghəŋani ŋa klipiha.

⁴⁰ Ndaghəŋani tsatsatá skwiha ta luwa, ndaghəŋani tsatsatá skwiha ta haďik. Ndaghəŋani wdakwa skwiha ta luwa, ndaghəŋani wdakwa skwiha ta haďik. ⁴¹ Ndaghəŋani wdakwa fitik, ndaghəŋani wdakwa tili. Ndaghəŋani wdakwa tekwatsa. Ta dgavadga wdakwa sana tekwatsa nda sani guli.

⁴² Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi nda gwal dza'a sli'agapta ma mtaku guli. Slu'uvgha lamə lu da haďik ná, ŋa rwutani. Slu'uvgha dza'a sli'agapta ná rwavata a wa. ⁴³ Ka ghwadaka skwi vzadata lu da haďik, sli'agaptani ya ná, nda glaku tida. Nda raghwa ta vzadatá lu, ta sli'agaptá tsi ná, mbrumbra katakata. ⁴⁴ Ka slu'uvgha mnda səla nzakwani ta lamtá lu, ma sli'agaptani mbədanafmbəda Sulkum ta vghani. Ka si mamu slu'uvgha mnda səla ya ná, mamu slu'uvgha ta vlə Sulkum ya guli. ⁴⁵ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na: «Adamu taŋtaŋa mnda səla vuslanam Lazglafta ta hafu». Mahisa Adamu ta nzakway ka Kristi ya ná, ta luwa saha tsatsi, tsatsi ta vla hafu‡ ŋa mnduha. ⁴⁶ Tsa ka Sulkum ya a taŋtaŋani wu, tsa ka mnda səla yeya, kada saha tsa ka Sulkum ya. ⁴⁷ Tsa taŋtaŋa mndu tsagap lu ma haďik ya ná, ŋa haďik tsa, sa ta luwa tsa ka mahis ya. ⁴⁸ Manda nzakwa tsaya ka haďik ya ná, ŋa haďik tsaha ya guli. Manda nzakwa tsaya ka ŋa luwa ya ná, ŋa luwa tsaha ya guli. ⁴⁹ Manda tsa klafta mu ta yakwa tsa ŋa haďik ya ná, manda va tsaya dza'a klafta mu ta yakwa tsa ta luwa ya guli.

⁵⁰ Zwanama da, nana skwi ta mnə yu na ná, haď slu'uvgha nda us dza'a lavinťá lami da ga Mgham Lazglafta wa. Haď ya ta rwuta dza'a za həga ya kul rwuta guli wa.

⁵¹ Wana yu dza'a maraghunatá difatá skwi maridiŋ Lazglafta. Demdem a mu dza'a rwuta wu, ama demdem mu dza'a mbədavaftha. ⁵² Gi hadahada dza'a mbədavaftha mu manda kulitsa iri vyar lu ta kdavakta vyatá duli. Vyata lu ta tsa duli ya ná, gi sli'agapta gwal nda rwa tsa nda slu'uvgha ya kul rwavata, ta mbədavafthá amu guli. ⁵³ Manda va tsaya ná, nda nza tkwe' ka mbədaptha na slu'uvgha mu ta rwaku na, nda ya kul rwavata,

* 15:27 Ngha ta Zabura 110:1. † 15:32 Ngha ta Isaya 22:13. ‡ 15:45 Ngha ta Zlrafta 2:7.

ŋa mbəɔɔaptá na ta mtaku na, nda ya kul mtavata. ⁵⁴ Tahula mbəɔɔapta lu ta na vgha ta rwaku na nda ya kul rwavata, mbəɔɔapha lu ta na ta mtaku na nda ya kul mtavata ya, tsaya dzatá ghəŋa skwi nda vinda ma gwada Lazglafta ta mnay kazlay: Ndunda lu ta mtaku, zaza lu ta ghwa tida kə'a ya.

⁵⁵ «Wura! Ga zatá ghwa gha kay tama mtaku? Wura!

Ga gurma gha kay tama mtaku[§]?»

⁵⁶ Dmaku ná, gurma mtaku ya. Fatá zlahu ta vlatá mbraku ta dmaku. ⁵⁷ Rfamarfa ta Lazglafta ta vlamatá za ghwa nda ma Mghama mu Yesu Kristi!

⁵⁸ Mantsa tama zwanama dá gwal ta dvu yu, dihavawa diha, ma gigdáva kuni, lawala ta kəma ta kəma nda slna Mgham Lazglafta, ya had' visa ghuni dza'a nzata ka mbalay da Mgham Lazglafta wa.

16

Tskaftá tsemi ŋa zwanama ma Ursalima

¹ Taghəŋa skwi ta nghaghanaghatá tska skwi ŋa vlay ŋa mnduha Lazglafta ma luwa Ursalima ya, magawamaga kaghuni guli manda va ya mnanaf yu ta Igliz ta hadika Galat.

² Inda dəmas, ka faghuta inda kaghuni ta tsemi mintgha ghuni tabta skwi ya ta mutsafta kuni, da laghu lu kzla i'i kada tsKay. ³ Lagha dá dazlay ya, ŋa vivindafta dá ta delewer ŋa ghunafta dá ta mnduha dza'a zabapta kaghuni ŋa kla tsa skwi dza'a tskafta kuni ya da luwa Ursalima. ⁴ Ala ka nda nza tsi ŋa dza'a vərda i'i katək má, gway taŋ ta vgha tsa kawadaga nda i'i.

Skwi ta kumə Pwal ta magay

⁵ Dza'a labla yu ta hadika Mekaduniya, hada dza'a sli'afra yu ka labə da nghaghu-naghata. ⁶ Kawaka skwi ná, dza'a hanavahana yu da kaghuni, ka dza'a zə hada a yu ta fwak, ŋa pghay ghuni ta i'i da inda vli ta dza'a yu. ⁷ Va a yu ta nghadaghata zekw da kaghuni dazlay wa. Ta kumay yu ta hanavata tsəbakw da kaghuni ta graftá yu, ka nda dvy Mgham Lazglafta tsi.

⁸ Ama dza'a nzata hadna yu ma luwa Afisus har ka sagha fitika Pentekwat*, ⁹ kabga gunihaguna Lazglafta ta watgha buwaŋ ŋa magatá nərma slna, aŋ mndani nda ndəgha ghuma ta lmu nda i'i.

¹⁰ Ka bhadaghaŋa Timute da kaghuni katsi, ka tsafaranafta kuni ta vgha yaha nzata nda zləŋ mataba ghuni, kabga ta magay ta slna Mgham Lazglafta manda ŋa dá. ¹¹ Yaha dər wa da hətətata, ka pghafta kuni nda zdaku ka sagha tsi da i'i, kabga ta kzlaykzlay ŋni hadna nda zwanama.

¹² Ya manda zwaŋama mu Apwalus ya ná, ndəbanandəba yu ta dzvu katakata má ŋa laba taŋ nda zwanama da nghaghunaghata, ama ndanana a kumafta maya tsatsi ta labə wu, dza'a labla ma fitik ya da mutsafta tsi.

Vlatá hidaku nda ga zgu

¹³ Nzawanza hzleŋa, ka dihavata kuni ma zlghay nda ŋuduf, yaha kuni da zləŋ, ka mbra kuni ta vgha. ¹⁴ Ma inda skwi ta magə kuni, ka maga kuni nda dvutá mndu.

¹⁵ Zwanama dá, nda sna kaghuni ta Stefanas nda gwal ga taŋ tani, hahəŋ taŋtaŋa gwal ta zlghaftá Yesu Kristi ta hadika Akaya, ka fata həŋ ta ghəŋa taŋ ŋa maganatá slna ta mnduha Lazglafta. Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: ¹⁶ Snawasna ta gwada da mndərga tsa mnduha ya, nda ya da inda gwal ta maga mndərga tsa ŋani slna ya kə'a.

¹⁷ Ta rfu yu katakata nda sagha i Stefanas nda Fwartunatus nda Akaykus da nghadighata. Nghay dá ta həŋ ná, manda skwi kaghuni demdem ya ka yu ta nghay, ¹⁸ kabga lbihalba həŋ ta ŋudufa dá nda ŋa ghuni tani. Mndərga tsahaya ma mnduha ná, dina vla glaku ŋa taŋ.

§ 15:55 Ngha ta Isaya 25:8, Huseya 13:14. * 16:8 Ngha ta Slna gwal ghunay 2:1.

¹⁹ Ta ga zgu Igliz ta hadika Asiya ŋa ghuni. Ta ga zgu i Akilas nda Priskila nda Igliz ma hɛga ga taj tani ŋa ghuni katakata, ma hga Mgham Yesu. ²⁰ Ta ga zgu inda zwanama ŋa ghuni.

Ka gaguvta kuni ta zgu hmətət mataba ghuni sani nda sani.

²¹ I'i Pwal ta vindaghunaftá na ga zgu na nda dzva da.

²² Inda mndu kul d'va Mgham Yesu ná, ka nza tsi ka mndu nda ksi'a.

Maranata!† (Mghama ŋni ta sagha!)

²³ Ka nza z'akatahuda Mgham Yesu nda kaghuni.

²⁴ Dvud'va yu ta kaghuni demdem nda ŋud'ufa da ma ndi'atá vgha mu nda Yesu Kristi.

---

† 16:22 Maranata: Manda mnay kazlay: Mghama ŋni ta sagha kə'a ya, nda gwada Grek.

Mahisa tsghatá lwa Pwal ŋa 2 La Kwareŋt

Ga zgu

¹ I'i Pwal zbap Lazglafta ŋa nzaku ka mnda ghunay Yesu Kristi ta vindaghunaftá na delewer na. Kawadaga ŋni nda zwanama Timute. Ta ga zgu ŋni ŋa kaghuni Igliza Lazglafta ma luwa Kwareŋt, nda ya ŋa inda gwal zlgħay nda ŋuduf ta kuraghuta kwakwara hadika Akaya tani.

² Ka vlagħunavla Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta zďakatahudani nda zďakwani.

Rfay Pwal ta Lazglafta

³ Rfamarfa ta Lazglafta Dani ma Mghama mu Yesu Kristi. Dagala tawa hidahidá da tsa Lazglafta ya. Tsa Lazglafta ta gďata* ta lba ŋuduf ŋa mu ya. ⁴ Tsatsi ta lba ŋuduf ŋaŋni ma inda ghuya ďaŋwa ŋni. Nda tsa lba ŋuduf ta vlaŋnata tsi ya, ta laviŋta aŋni ta lbanatá ŋuduf ta sanlaha ta ghuya ďaŋwa guli.

⁵ Manda va tsa ghuyta Kristi ta ďaŋwa katakata ya ta ghuya aŋni guli. Lazglafta guli ná, ta lbaŋna lba ta ŋuduf katakata nda ma Kristi. ⁶ Ka ta ghuyay aŋni ta ďaŋwa katsi ná, ŋa lbagħunatá ŋuduf, nda ya ŋa mbakwa ghuni nzakwani. Ka si vlaŋnavla Lazglafta ta lba ŋuduf ta aŋni ná, nda nza ŋa lbagħunatá ŋuduf ta kaghuni guli, dza'a kəl kuni ka mutsaftá mbrakwa su'a ghuya ďaŋwa mndərga va tsa ŋa aŋni ta ghuyay ya ⁷ Grafgra aŋni kazlay: Nda diha kuni ta tva Lazglafta kə'a. Nda gwa mu ma ghuya ďaŋwaha. Ka lbagħuna lba Lazglafta ta ŋuduf manda ya ta lbaŋnata tsi ta ŋa aŋni ya guli.

⁸ Aŋi zwanama, va a aŋni ta kwalaghuni kul snaŋtá ghuya ďaŋwa ghuyə ŋni katakata ta hadika Asiya wa. Fərtufərtə tsa ghuya ďaŋwa ya ka malaghuta mbrakwa ŋni. Graf a aŋni kazlay: Si ta dza'a nzanza ŋni da hafu kə'a wa.† ⁹ Manda va tsaya ná, nda fa aŋni ŋa rwiŋta ka aŋni sizlay. Tsaw Lazglafta ta fata mantsa ŋa maraŋta kazlay: Ta mbrakwa ŋni a fafta ŋni ta ghəŋa ŋni wu kə'a. Ta Lazglafta ta sli'aganaptá mndu ma mtaku fafta ŋni ta ghəŋ. ¹⁰ Tsatsi ta klaptá aŋni ma mndərga tsa ghwadaka mtaku ya. Tsatsi dza'a klaŋnapta mida guli. Ta tsatsi fatá ghəŋa ŋni ŋa klaptá aŋni dazlay guli. ¹¹ Ka kata kuni ta aŋni nda maga du'a. Ka nda ndəgha gwal ta maga du'a da Lazglafta ta ghəŋa aŋni katsi ná, dza'a nda ndəgha gwal dza'a rfu ta ghəŋani guli tsu'afər Lazglafta ta tsa du'a taŋ ya.

Mbəďapta Pwal ta vli si dza'a sli'i tsi

¹² Skwi ya ta vlaŋnatá tsafara vgha ná, nzuvusnza ŋni ta nzaku ďina nda inda mnduha ka ŋni ta ďaslay ma ghəŋa ŋni. Katkatani mataba nzaku ya nzuvus mu nda kaghuni. Nzunza ŋni ta tsa nzaku ya ndə'ets nda hanatá ghəŋ manda ya vlaŋna Lazglafta. Manda ya ta kumə difla slu'uvgha a nza ŋni ta tsa nzaku ya wu, ama Lazglafta ta kataŋnata nda zďakatahudani. ¹³⁻¹⁴ Skwi ta vindaghunafta aŋni ná, skwi ya ŋa dzaŋafta ghuni ŋa snaŋta ghuni ya. Ki'a nda ki'a yeya skwi snaŋ kuni ndanana mndani, ta graftá ŋni ná, dza'a nda sna kuni ta inda skwi dazlay. Skwa tsafarakwa ghuni aŋni, manda ya dza'a nzaku kaghuni ka skwa tsafarakwa aŋni baďu vragata dza'a vragata Mgham Yesu.

¹⁵ Grafgra yu mantsa ya nzakwani kə'a, kəl yu ka kuma si lagħa da kaghuni karaku, ŋa mutsaghunaftá zďaku his səla. ¹⁶ Nda da kaghuni má dza'a laba yu ta sli'i yu ka dza'a ta hadika Mekaduniya, má ŋa vragapta ďa nda da kaghuni guli ta sabə yu‡. Má ŋa katihata nda dza'a ta hadika Zudiya, sew labə a yu wa. ¹⁷ Mataba tsaya ná, sna a yu ta skwi ta ndanu yu wu ka kaghuni ra? Ari tsa ndanə ndana yu ya ná, ndana slu'uvgha ya a ka kaghuni ta gray, ŋa mnay ďa kazlay: Aŋi, a' mantsa a kay guli wu kə'a nda va tsa skwa turtuk ya na? ¹⁸ Manda va tsa nzakwa Lazglafta ka mndu tďukwa ya ná, manda va tsaya

* 1:3 Isaya 40:1 nda Zabura 94:19. † 1:8 Gray nda 1 La Kwareŋt 15:32. ‡ 1:16 Ngha ta Slna gwal ghunay 19:21.

tsa gwadã mnaghuna aŋni ya. Nza a tsa gwadã mna ghuna aŋni ya ka «aŋi,» a' «mantsa a kay guli wu» kə'a ta va tsa skwa turtuk ya wu, ¹⁹ kabga ma mnaghunata ŋni, i Silas nda Timute nda vərda i'i ta gwadã ta Yesu Kristi Zwaŋa Lazglafta ná, mnay kazlay: Aŋi, a' mantsa a kay guli wu kə'a ta va tsa skwa turtuk ya a mnə aŋni wa. Aŋi, ŋa tsatsi ta mnay inda fitik. ²⁰ Nda ma tsatsi ta mna Lazglafta ta «aŋi» nda inda skwi tamaf tsi ta imi ta sləməŋ. Tsaya ta kəl amu ka mnay nda ma Yesu Kristi kazlay: Mantsa ya nzakwani kə'a, ŋa vlarŋtá glaku ta Lazglafta. ²¹ Tsatsi ta dihaŋnata nda kaghuni tani ma Yesu Kristi, tsatsi ta zabaptá amu, ²² ka tahamaftá tsi ta ŋizla ŋa maraŋtá kazlay: ŋani amu kə'a. Tsaya ta nzakway ka Sulkum nda ghuba famam tsi ma ŋudufa mu ŋa gramaftá skwiha dínadina dza'a tsi magay ŋa mu dazlay.

²³ Takma Lazglafta ta mnaghunata yu. Yaha yu da gurdaghunaftá ŋudufa ghuni ka yu kwal yu kul vrəgladapta da luwa Kwareŋt. ²⁴ Kumay ŋni ta faghunaghatá zlabank ta ghəŋa zlgħay nda ŋudufa ghuni a wu, ta maga slna mu ka skwa turtuk, ŋa zdavafta ŋudufa ghuni, kabga nda diha kuni ma zlgħay nda ŋuduf.

2

¹ Skwi kura yu ná, had yu dza'a vrəgladapta da kaghuni, da gurdəglaghunaftá yu ta ŋudufa ghuni wa. ² Ka gurdaghunafgurdá yu ta ŋudufa ghuni ya ní, wa dza'a zdidiftá ŋuduf ta i'i tama, tsa kaghuni má dza'a ŋraghunafta yu ta ŋuduf ya a wu ra? ³ Skwi kəl yu ka vindaghunaftá tsa delewer ya ná, va a yu ta laba da slanaghatá mnduha má dza'a zdidiftá ŋuduf mazlay ná, ŋa ŋeridiftá ŋuduf wa. Grafgra yu kazlay: Ka ta rfu yu ná, dza'a rfu inda kaghuni guli kə'a. ⁴ Ta vində yu ta tsa delewer ya ŋa ghuni ná, nda ghuya ghəŋa da, gurdə gurdá ŋudufa da katakata, ima taw ta ira da. ŋa ŋraghunaftá ŋudufa ghuni a vindaghunafta yu wa. Dina ka snaŋta ghuni ta dva kaghuni ya dʋaf yu kahwathwata.

Plinista Pwal ta dmakwa mndu ya ta razanafta

⁵ ŋranafta mndu ta ŋuduf ta mnduha ná, i'i a ŋridif tsi wu, kaghuni demdem ya, dər má kaghuni demdem a tsi. Tsaw va a yu ta fərtiŋtá gwadã ta ghəŋani wa. ⁶ Tsa dvanaghata dvanagha ndəghata sanlaha mataba ghuni ta tsa mndu ya ná, prək tsaya. ⁷ Ndanana, pliniswapla ta dmakwani, ka vla kuni ta mbraku ŋani, yaha ŋudufani da ŋruta ka malagħutá mbrakwani. ⁸ Wyawa dzvu maranaŋwamara ta dʋu kahwathwata. ⁹ ŋa dzəgha kaghuni vindaghunafta yu ta na delewer na guli, kabga ta kumay yu ta snaŋta, ka ta snərsna a kuni ta inda skwi ta mnaghunata yu. ¹⁰ Ka plinispla kuni ta dmakwa mndu ná, i'i guli ná, plinispla yu. Dəmakwa mndu ya plinis yu, ka si mamu dmaku ŋa play ná, plinispla yu kabga kaghuni, nda ŋgha Kristi guli, ¹¹ kada kwala halaway zata ghwa ta amu, kabga nda sna amu dínadina ta hidakwani.

Nzakwa Pwal ma luwa Truwas

¹² Sli'afslí'a yu ka lagħwi da luwa Truwas da mna Lfida Gwadã ta ghəŋa Yesu Kristi. Manda bhadaghata da, kə'a ka yu ná, məd tadipta Mgham Yesu ta tvi dínadina ŋa mna gwadã hada. ¹³ Nziya nza tsi, tsə'amma ghəŋa da, kabga slanagha a yu ta zwaŋama da Titus hada wu, kəl yu ka mnay ka nzata kuni dughwana kə'a nda həŋ, ka sli'afsta ka zlarŋtá gwal ma luwa Truwas ka lagħu yu ta hadika Mekaduniya.

Zatá ghwa Yesu Kristi

¹⁴ Rfu da Lazglafta! Tsatsi ta vlarŋnatá za ghwa inda fitik ma Kristi. Klafkla ta aŋni ŋa mnaŋtá Kristi ma inda vli. Nda nza aŋni manda urdi zda vərtiktika ta pusata lu. ¹⁵ Manda va tsaya, nda nza aŋni manda urdi zda vərtikatani klaf Kristi ka vlarŋtá Lazglafta. Tsa urdi ya ná, nda nza ka ŋa gwal ta mutsa mbaku, nda gwal ta zadíŋtá ghəŋa taŋ tani. ¹⁶ Ka ŋa gwal ta mutsa mbaku ná, zda tsa vərtikatani ya, ta vlarŋvla Lazglafta ta hafu ta həŋ. Ka ŋa gwal ta zadíŋtá ghəŋa taŋ guli ná, zda a tsa vərtikatani ya wu, ta klanakkla ta mtaku ta həŋ. Wa ya prək ka magaftá tsa slna ya tama? ¹⁷ Aŋni ná, nza a aŋni manda hamata sanlaha ta za huđa taŋ ta gwadã Lazglafta wa. Lazglafta ta ghunaftá aŋni, kahwathwata ta mnə aŋni ma Kristi ta kəma Lazglafta.

3

Gwal maga slna ma lfida dzratawi

¹ Ta dza'a zlrə nda zlrə ɲni ta ghuba ghəŋa ɲni ra? Delewera lagha maraŋta ghəŋa ɲni da kaghuni ta zbə ɲni re, ari mamu a delewer ta zbə ɲni da kaghuni ɲa mara ghəŋa ɲni manda ya ta magə sanlaha na? ² Vərda kaghuni tsa delewer maraŋtá ghəŋa ɲni ya vindam Kristi ma ɲudufa ɲni, snaŋ lu, ta dzaŋə inda mnduha. ³ Manda va tsaya nzakwani, kaghuni tsa delewer vindam Kristi ka tsghafta nda ma dzva ɲni ya. Nda ima vindi a vindafta tsi wu, nda Sulkuma Lazglafta nda hafu mida vindafta tsi. Ta klam* a vindafta tsi guli wu, ma ɲudufa mnda səla vindamta tsi.

⁴ Kəl ɲni ka mnay kazlay: Vindata delewera Kristi kuni kə'a ná, kabga Yesu Kristi ta gramafata mantša ya nzakwani kə'a ta kəma Lazglafta. ⁵ Nda sna aŋni kazlay: Slaghu a aŋni ka ghəŋa ɲni ka maga tsa slna ya wu kə'a. Lazglafta ta vlaŋnatá mbrakwa magay. ⁶ Tsatsi ta vlaŋnatá mbrakwa nzaku ka gwal maganata slna ɲa mnay ɲa mnduha ta Lfida dzratawi dzraf tsi. Tsa lfida dzratawi ya ná, sladaf a ta zlahu vindaf lu ghalya ya wa. Ta Sulkum nda ghuba sladafta tsi. Tsa vindata zlahu ghalya ya ná, ta hla mnduha da mtaku. Sulkum nda ghuba ya ná, ta hla mnduha da hafu.

⁷ Ghalya, ta klam vindafta lu ta tsa zlahu ya, ka magə Musa ta slna tsa zlahu ta kla mndu da mtaku ya. Kulam nda tsaya ná, ta vlaŋvla tsa slna ya ta glaku. Laviŋ a la Isra'ila ta nghu† da kumani wu, kabga ta wudaku kumani katakata. Tsaw, ɲa nzdavata a tsa wudakwani ya wa. ⁸ Had slna Sulkum nda ghuba dza'a malaghutá glaku ka tsaya tama rki? ⁹ Ka si tsa slna zlahu ta hla mnduha da mtaku ya, mamu glakwani ya ní, tsa slna Sulkum ta nanaftá mndu tdukwa ya guli, malaghumala ɲani glaku piyw! ¹⁰ Tsaya tama ná, da na glaku ta malaghuta piyw ndanana ná, had tsa glaku ghalya ya ta mnaku wa. ¹¹ Ka si tsa dza'a kwal kul nzdavata ya mamu glakwani ya, malaghumala ɲa na dza'a nzaku ɲa kdekedzeŋ na tama.

¹² Had sana skwi dza'a ɲni difay ma tsa gwadaha ya wu, kabga nda sna aŋni kazlay: Manda tsaya nzakwa tsa skwiha ya kə'a. ¹³ Manda Musa ta bukwanaghutá kuma nda lgut yaha la Isra'ila nghanjá htakwa tsa glaku ya ma kumani ya a aŋni wa. ¹⁴ Tuŋtuŋwa ghəŋa la Isra'ila. Ha gita, laviŋ a həŋ ta snaŋta tsa kahwathwata ya ta dzaŋə həŋ ta tsa dzratawi ɲa ghalya ya wa. Ta kliŋ a lu ta tsa lgut ya wu kabga laviŋ a lu wu, ba mndu nda ndi'atá vghani nda Kristi kweŋkweŋ. ¹⁵ Kulam gita, ta dzaŋə həŋ ta tsa zlahu Musa ya ná, manda skwi bukwanaf tsa lgut ya ta ɲuduf ta həŋ ya həŋ. ¹⁶ Ama manda skwi ya nda vinda: «Inda mbədaghuta mndu ta vgha tvə Mgham Yesu ya ná, dədaghuta tsa lgut‡ ya.»

¹⁷ Mgham Yesu ná, Sulkum ya. Ma vəl hada Sulkuma Mgham Yesu guli ná, nda pla vgha mnduha. ¹⁸ Amu demdem, bukwa a kuma mu wa. Manda dalagar ya ta wudakwa glakwa Mgham Yesu ta amu. Mgham Yesu ta nzakway ka Sulkum ya ta mbədanafta ka nanafta manda va tsatsi, ka kla amu ta kəma ta kəma ma tsa glakwani ta malaghuta ya.

4

Ghuyama daŋwa kawadaga nda Kristi

¹ Lazglafta ta fajnamtá tsa slna ya ma zdakwani, tsaya ta kwal ɲni kul rwa malandugu. ² Had ta ɲana vgha nda ghwadaka skwiha ta magə lu ma difa ma difa, ta pgha hula ɲa mndu wa. Nana a aŋni ta mndu wu, had aŋni ta mbədanaftá gwada Lazglafta wa. Katək ná, kahwathwatani ɲa aŋni ta mnigiŋta baŋluwa. Mantša ya dza'a kəl inda mndu ka dəsla kahwathwata ɲni ma ɲudufani ta kəma Lazglafta. ³ Ka nda difa na Lfida Gwada ta mnə ɲni na katsi ná, da gwal ta zadintá ghəŋa taŋ nzakwa tsi nda difa. ⁴ Sna a həŋ ta na Lfida Gwada ta mnə aŋni na wu, kabga hanafha Lazglafta na ghəŋa hadik na ta ɲudufa taŋ, ɲa kwala taŋ kul nghanjá tsa tsuwadak ta tsuwadaka həŋ, ta sabi ma Lfida Gwada ta ghəŋa glakwa Yesu Kristi ya. Tsa Yesu Kristi ya ná, ka guram nda Lazglafta. ⁵ Ta mnə aŋni ta

* 3:3 Ngha ta Sabi 24:12. Ngha ta Irmiya 31:33, nda Izekiyel 11:19, 36:26-27. † 3:7 Ngha ta Sabi 34:29-35. ‡ 3:16 Ngha ta Sabi 34:34.

tša Lfida Gwada ya ná, gwada ta ghəja aŋni a ta mnə ɲni wa. Gwada ta Kristi ta nzakway ka Mgham ɲa aŋni ta mnay. Aŋni, gwal ksaghunatá slna aŋni, kabga nzakwa ɲni mista Yesu. ⁶ Ka Lazglafta mnata ma fitika zlaganaptani ta ghəja hadik na: «Ka tsuwadaka tsuwadək ta vli ma grusl*,» ka'a. Va tša Lazglafta ya ta tsuwadəkanaftá vli ma ɲudufa ɲni ɲa tsuwadaka mnduha, ɲa snaɲta tarɲ ta glakwa Lazglafta nda ma kuma Yesu Kristi.

⁷ Bəzleghwa tsaf lu nda rbisl aŋni, ta kla tša ɲərma skwa gadghəl ya. Kəl tsi ka nzakway mantša ya ná, Lazglafta ta mbranaghatá maga inda skwi, aŋni a wa. ⁸ Dagala daŋwa ta ghuyanaɲta lu, kulam nda tsaya, kdaɲna a wa. Dəgaɲha ɲni ta ghəj badu masani, ta hla a ghəja ɲni tida wa. ⁹ Gaɲnapha lu ta iri, ta zlaɲna a Lazglafta wa. ɲuɲnusha lu ta ima zgi, ta klap a lu ta hafu ma aŋni wa. ¹⁰ Ta wa hɔək ɲni inda fitik manda va tša maganatá Yesu ya, kada maravata nzakwa Yesu guli ma vgha ɲni. ¹¹ Ma inda ɲa aŋni ma nzaku ná, ta wa hɔək ɲni ta ghəja gwada ta Yesu, kada maravata nzakwa Yesu ma na ɲaɲni ma slu'uvgha ta mtaku na. ¹² Mantša ya ná, nzaku ta wa hɔək ɲa aŋni, nzakwa ghuni nda hafu ɲa kaghuni.

¹³ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: «Zlghafzlgha yu ta gwada ta ghəja Lazglafta kəl yu ka gwaday†.» Aŋni guli na, zlghafzlgha aŋni ta Lazglafta manda va tsaya, ta kəl aŋni guli ka mna gwadani. ¹⁴ Nda sna aŋni kazlay: Sli'aganapsli'a Lazglafta ta Mgham Yesu ma mtaku kə'a. Tsatsi guli dza'a sli'aganapta ma mtaku, kabga nda ndi'a vgha ɲni nda Yesu. ɲa hladamaghatani demdem ta kəmani. ¹⁵ Inda tša skwiha ta magaku ya ná, ɲa kata kaghuni nzakwani, ɲa sga sli'adamta mnduha mutsaftá zɔakatahuda Lazglafta. Mantša tama, dza'a nda ndəgha mnduha ɲa rfa Lazglafta nda ya ɲa zləzlvay guli.

Faftá ghəj yeya skwi ma ghəja mu

¹⁶ Tsaya ta kwal malandugwa ɲni rwavata. Dər má ta htaku nda hta vgha mu ma ki'a ma ki'a mndani ná, ta lfidaku nda lfida vgha mu inda fitik ma Sulkum. ¹⁷ Skwi ta kumə yu ta mnay ná, ki'a yeya na ghuya daŋwa ta ghuyə mu ndanana ka tša glaku dagala ɲa kɔkɔkɔzɔɲ ta payamata tša ghuya daŋwa ya ta tvi ɲa mutsay ya. ¹⁸ Fafta skwi kul nghanjá iri amu ta ghəj, ta skwi ya nghanj iri a wu. Skwi ya ta nghanj iri ná, had ta gdavata wu, skwi kul nghanjá iri yeya ta gdavata ɲa kɔkɔkɔzɔɲ.

5

¹ Nda sna mu kazlay: Ka zliɲzla lu ta na dumbi ta nzaku mu mida na katsi ná, dza'a bamaf ba Lazglafta ta sana həga ta luwa kə'a. Ta ghəja vgha mu dza'a vlamata Lazglafta ɲa kɔkɔkɔzɔɲ ta luwa ya ta gwada yu ta tša gwada ya. ² Ta na ghəja hadik ná, ta ksamata ka mamay katakata na tša həga mu ta luwa, ka vgha mu dza'a nzakway ka lfid ya. Ta gama ta ɲadá ghəj nda taw nda taw. Ta dər má sudidiva Lazglafta ba, ka mu ta mnay. ³ Ka sudavamasuda lu katsi ná, had sulkuma vgha mu dza'a nzaku manda skwi ka fərđi'u wa. ⁴ Ka tata nzaku mu ma na dumbi mida mu ta na ghəja hadik na katsi ná, tata ɲadá ghəj mu manda skwi famagha lu ta skwa ndəgaku. Kumay mu ta dgamata nda na vgha mu ta ghəja hadik na a wu, ama ka sudavamata lu nda tša ta luwa ya, ka bukwamta tša nda hafu ɲa kɔkɔkɔzɔɲ ya ta tša ta mtaku ya. ⁵ Lazglafta kaghəjani ta payaftá amu ɲa mbədamaf ta mantša ya. Vlamavla ta Sulkumani guli ɲa gramaftá skwiha dza'a tsi magay ta kəma.

⁶ Tsaya tama, ta kəl mu ka nzata nda fata ghəj inda fitik. Aŋ mndani nda sna mu kazlay: Ka ta ma na vgha mu ta na ghəja hadik na mu katsi ná, ta di'ɲ mu nda həga mu ya da Mgham Yesu kə'a. ⁷ Ta nghanj a mu nda iri karaku wa, nzakwa zlghay nda ɲuduf ta nzə mu. ⁸ Manda va tsaya ná, nda fa ghəja mu dar. Ta kumay mu ta sli'apta ma na slu'uvgha na ka nzata kawadaga nda Mgham Yesu. ⁹ Dər má tata ghəja hadik mu, dər má ta luwa a mu ná, zɔkəganata mu skwi kumaf maya amu. ¹⁰ Inda amu demdem ná, dza'a laghala mu ta kəma Kristi ɲa tsamaghatá guma, ɲa zlghay inda mndu ta nisəla slnani ya

* 4:6 Zlrafta 1:3. † 4:13 Nghanj ta Zabura 116:10.

maga tsi ma nzakwani ta ghəŋa hađik. Ka dīna slnani maga tsi, dza'a zlgħay ta nisəlani, ka dīna a slnani maga tsi wu dza'a zlgħay ta nisəlani guli.

Nda ma Kristi slərbapta Lazglafta ta zughu nda amu

¹¹ Ya wya nda sna amu ta skwi ta hgə lu ka zləŋa Mgham Yesu ya, tsaya ta kəl aŋni ka ŋavata ka kasaktá ghəŋa mnduha. Nda sna Lazglafta ta aŋni dar, ta grafta aŋni guli ná, nda sna kaghuni ma ŋudufa ghuni ta aŋni. ¹² Ghubargəltá ghəŋa ŋni a ŋa aŋni ta ghubargəltá da kaghuni wa. Maraghunatá tvi dza'a kəl kuni ka ghuba aŋni ŋa aŋni ta maraghunata, ŋa snarŋta ghuni ta hanaftawi ta gwal ghubaku nda skwa wa iri, ka zlarŋta ya ma ŋuduf. ¹³ Rgha həŋ ka kaghuni mantsa ta mnə sanlaha ya ra? Dər má mantsa tsi, ŋa vla glaku ŋa Lazglafta nzakwani. Ka mantsa a tsi katək wu má, ŋa kata kaghuni nzakwani. ¹⁴ Inda skwi ta magə aŋni ná, ta magay aŋni kabga nda sna aŋni ta đvu ya đvu Kristi ta aŋni. Tsaya ta tiŋwa aŋni guli ta kəma ta kəma. Grafgra aŋni guli kazlay: Mtumta Kristi ta ghəŋa inda mndu kə'a. Inda mndu guli mtumta kawadaga nda tsatsi. ¹⁵ Mtumta ta ghəŋa inda mndu, kabga yaha gwal ta nda hafu da nzaku gaghəŋgaghəŋa tar, ŋa nzay tar ta nzaku ya ta zdəganata. Ka ŋa tar mtuta tsi, ka sli'aganaptá Lazglafta.

¹⁶ Ndanana tama ná, nghəgla a amu ta mndu manda hamata mnda səla wa. Dər má manda hamata mnda səla si ta ngha mu ta Kristi mndani ná, ndanana tama, nghəgla a amu manda tsaya wa. ¹⁷ Tsaya tama, ka si nda ndi'a vgha mndu nda Kristi katsi, nda nza ka lfida mndu. Lula tva nzaku ya si ta nzaku tsi ghalya, mbədavafmbəda ka lfidani. ¹⁸ Inda tsahaya ná, Lazglafta ta magata. Ka ghunagatá tsi ta Kristi mtuta ŋa slərbaptá zughu mataba mu nda tsatsi. Ka vlarŋnatá tsi ta slna dza'a mnanatá mnduha ŋa sagha tar slərbaptá zughu mataba tar nda tsatsi. ¹⁹ Skwi ta mnə aŋni ná, Lazglafta ta magatá slnani nda ma Kristi ŋa slərbaptá zughu matabani nda inda mndu. ŋəvgla a ta dmakwa mnduha wa. Kəl tsi ka ghunaftá aŋni ŋa dza'a mnay ŋa mnduha kazlay: Ta kumay yu ta slərbapta da ta zughu nda həŋ kə'a.

²⁰ Kristi ta ghunaftá aŋni ŋa kla lwa gwadani. Lazglafta kaghəŋani ta haga mnduha nda ma wa ŋni. Ma hga Kristi, ta ndəba dzvu yu ŋni ŋa ghuni, slərbapwa slərbə ta zughu nda Lazglafta. ²¹ Walarŋ a Yesu Kristi ta gatá dmaku wu, ka nanaftá Lazglafta ka dmaku ta ghəŋa gwadata amu, ŋa nzakwa mu ma ndi'atá vgha mu nda tsi, ka gwal tđukwa ta wa irani.

6

¹ Ndanana ná, ta ksa slna aŋni nda Lazglafta. Kdəkwakdək ta ndəba dzvu ŋni ŋa ghuni, ma ganava kuni ta masfa ta zdakatahuda Lazglafta ya zlgħaf kuni. ² Ka Lazglafta nda mnduhani na:

«Ma fitikani snaghata yu ta tawa gha.

Ma fitik ŋa mbagħafta, kataghakata yu*,» ka'a.

Wana tsa fitik ya tama ndanana, wana tsa fitika mbaku ya tama guli ndanana.

³ Va a ŋni ta ksafra mndu ta aŋni nda dmaku ma slna ta magə ŋni wu, tsaya ta kəl ŋni ka ŋavata ka maga skwi ŋa kwal kul zləmbiŋtá mndu. ⁴ Katək ná, ta maray ŋni ta nzakwa ŋni ka gwal maganatá slna ta Lazglafta ma inda skwi ta magə ŋni. Dər ta gay lu ta iri ŋaŋni, dər ta ghuyay lu ta đarŋwa ŋaŋni, dər ta gigray lu ta aŋni, ta ksay ŋni ta ŋuduf mida. ⁵ Ta đgay lu ta aŋni, ta pghay lu ta aŋni da gamak, ta sli'anafsl'i'a lu ta zlərdəwi ka gi dza aŋni, ta ghuyay ŋni ta đarŋwa ta maga slna, hađ ŋni ta faftá hani ta iri bađu ma sani wu, hađ ŋni ta đarŋtá skwa zay guli wa. ⁶ Ta maray ŋni ta nzakwa ŋni ka gwal kul hađ sana skwi ŋa tsanavata, ka gwal nda sna ta skwa Lazglafta, ka gwal ksa ŋuduf, ka gwal maga zdaku, ka gwal nda Sulkum nda ghuba ma həŋ, ka gwal ta đvutá mndu nda ŋuduf turtuk. ⁷ Ka gwal ta mna vərđa gwadā, ka gwal nda mbakwa Lazglafta ma həŋ. Huzla vula ŋni ma zlađa nda zəghwi ná, tsaya kahwathwata. ⁸ Vlarŋnatá glaku ŋa sanlaha, hərtətátá aŋni ŋa sanlaha. Zləzləva aŋni ŋa sanlaha, raza aŋni ŋa sanlaha. Ka gwal tsakalawi ta fata mnduha ta aŋni, tsaw kahwathwata ŋa aŋni ta mnay. ⁹ Manda gwal kul snarŋtá lu ta

* 6:2 Isaya 49:8.

həŋ ka lu ta nŋa aŋni, tsaw va nda sna lu ta aŋni dīnadīna. Mbli a yaha ya ra, ka lu ta nŋa aŋni, tsaw ta ndiri aŋni dīnadīna. Gaŋnapha lu tiri, klap a lu nda kla ta hafu ma aŋni wa. ¹⁰ Ma skwi má ŋa basay ŋni ta ŋuduf ya ná, rfu ŋa aŋni ta rfay. Ka pdu həŋ, ka lu nda aŋni, tsaw nda ndəgha mnduha ta nanaftá aŋni ka gadghəl. Mamu skwa taŋ ra, ka lu nda aŋni, tsaw ŋa ŋni inda skwi demdem.

¹¹ Kaghuni gwal ma Kwareŋt, haď sana skwi difaghuna aŋni wa, dīudva aŋni ta kaghuni katakata. ¹² Aŋni a ta kwal kul dīaftá kaghuni wu, kaghuni ta tsukwaghutá vgha ghuni tavata aŋni. ¹³ Manda gwada da ŋa zwaŋani ya gwada yu ta na gwada na ŋa ghuni, maraŋnawamara ta dīafta kaghuni ta aŋni ma ŋudufa ghuni guli.

Haď skwi ta guyanaftá tsuwadək nda gurysl wa

¹⁴ Ma guyə kuni ta ghəŋ kawadaga nda gwal kul zlgħaftá Lazglafta. Nu ta guyanafta mndu tđukwa nda mndu ta maga ghwadaka skwi na? Nu ta guyanaftá tsuwadək nda gurysl na? ¹⁵ Ta ghəŋa wu dza'a dzrafta i Kristi nda Halaway na? Nu ta guyanaftá mnda zlgħay nda ŋuduf nda mndu kul zlgħafta na? ¹⁶ Nu ta guyanaftá həga Lazglafta nda həga skwa wuyay na? Amu ná, həga Lazglafta nda hafu amu, manda ya mna tsi kazlay:

Mataba taŋ dza'a nzamta yu ka wawaku kawadaga nda həŋ.

Ka Lazglafta taŋ ta dza'a nzata yu, ka mnduha da hahəŋ guli kə'a.

¹⁷ Tsaya kəl Lazglafta ka mnay ŋa mnduhani kazlay:

Sli'apwa sli'a mataba taŋ, ka dgaghuta kuni ta vgha nda həŋ,

ma ksarŋ kuni ta skwi kul raku,

tsaya dza'a kəl yu ka dzrafta nda kaghuni.

¹⁸ Dza'a nzakway yu ka Da ghuni, ŋa nzakwa kaghuni ka zwana da nda kwagha da† guli, ka Mgham Lazglafta nda mbra kə'a ya.

7

¹ Zwanama da, ya mantsa ya ka lu tamaftá imi ta sləməŋ ya ná, sudapma ghəŋa mu ma skwi dza'a ŋriŋtá vgha mu nda ŋudufa mu. Ka kdanakta mu ta nzakwa mu hezle' ma zləŋa Lazglafta.

Rfay Pwal ta rfu

² Gunarŋnawa guna ta ŋudufa ghuni. Haď ya mataba ghuni magana ŋni ta ghwadaka skwi wu, haď ya hlaghu ŋni ta səlani wu, haď ya tsaghu ŋni guli wa. ³ Tsaghunaghata guma a ta tsaghunaghata ŋni wa. Manda va tsa mnə ŋni ya ná, dīudva aŋni ta kaghuni. Dər má ŋa mtuta tsi, dər má ŋa nzaku nda hafu a tsi ná, haď skwi dza'a dgamata wa. ⁴ Haď yu nda mahulhula ndanu ta ghəŋa kaghuni wa. Ta ghərɓaku yu ta kaghuni. Dər má ghuyghuya yu ta daŋwa ná, nda lba ŋudufa da, ta rfu yu.

⁵ Dər ma fitika bhadaghata ŋni da luwa Mekaduniya ná, haď vgha mbi'aŋni wa. Ghuya daŋwa dər ndiga ndiga yeya ta slaŋnaghata. Gruŋnus gra mnduha, ta zləŋ ŋni ma ŋuduf.

⁶ Mbada Lazglafta ya ta lba ŋudufa gwal nda kba ka lbaŋnatá ŋudufa ŋni ma bhadaghata Titus. ⁷ Tsa bhakta Titus yeya a ta lbaŋnatá ŋudufa ŋni wu, mnaŋnamna guli ká kuni lbanatá ŋudufani. Rusaŋnaf rusa ká kuni ta kuma nghəglarŋtá i'i, ká kuni ta haga madər, ká kuni ta lmiha ta lmu kəl yu ka va rfu katakata.

⁸ Nda sna yu kazlay: Nda gurda ŋudufa ghuni ta ghəŋa tsa delewer vindaghunaf yu ya kə'a mndani, haga a yu ta madər ta ghəŋani wa*. Aŋ mndani, hagarŋhaga yu ta madər ma fitik rets, nghadapər yu ta gurdatá ŋudufa ghuni ta ghəŋa tsa delewer ya. ⁹ Ndanana ná, ta rfu yu ta ghəŋa tsa delewer vindaghunaf yu ya. Taghəŋa vəl gurdaghunaf ta ŋuduf a ta rfa yu ta rfu wa. Ta rfu yu, kabga tsa gurdatá ŋudufa ghuni ya ta klaghunaktá mbədanaf ta ŋudufa ghuni ka paya tva ghuni. Har tsa gurdatá ŋudufa ghuni ya ma ghəŋa Lazglafta. Tsaya tama, haď sana dmaku magaghuna ŋni dekdek wa. ¹⁰ Gurdatá ŋuduf manda ya ta kumə Lazglafta ná, ta mbədanafmbəda ta ŋuduf ŋa mbafta, ŋa kwala lu kul haga madər.

† 6:18 Nŋa ta Zlahu 26:12, nda Izekiyel 37:27, Isaya 52:11, Irmīya 31:9 nda Izekiyel 20:34, 2 Samuyel 7:14, Isaya 43:6 nda Huseya 2:1. * 7:8 Nŋa ta 2 La Kwareŋt 2:3.

Gurdatá ɲuduf manda ɲa gwal ma ghəɲa hadik ná, mtaku ta klakta tsi. ¹¹ Nghawangha ta skwi klaghunak tsa gurdatá ɲuduf manda ya ta zdəganatá Lazglafta ya ɓa, nghawangha ká kuni ta ɲavata ka payanata nzaku, ka tsalaptá ghəɲa ghuni mida kə'a ta husaghunata, ká kuni ta zləɲay, ká kuni ta mama nghanjá i'i, ká kuni ta kuma maga skwi ta zdəganatá Lazglafta, ká kuni ta fata ghəɲa ghuni ka zlahá mnda dmaku. Ma maga inda tsa skwiha ya maraɲta kuni kazlay: Ta had kuni ma tsa skwiha ya wu kə'a.

¹² Tsa delewer vindaghunaf yu ya ná, vindaghunaf a yu ta ghəɲa mndu ta gatá dmaku dər ta ghəɲa ya gana lu ta dmaku wa. Kəl yu ka vindaghunafta ná, vindaghunafvinda yu, kabga ɲa maraɲta ghuni kahwathwata ta kəma Lazglafta kazlay: Nda fa vgha ghuni ka ɲaɲni kə'a. Tsaya skwi ta ksaɲnamtá ɲuduf. ¹³ Ta ghəɲa tsa skwi ta lɓaɲnatá ɲuduf ya guli ná, ta rfu ɲni katakata nğər ɲni ta rfa Titus, kabga zdanafta kaghuni demdem ta ɲuduf. ¹⁴ Ghubaɲghuba yu ta ghubakwa da ta kaghuni ta kəmani. Ndanana tama ná, sabsa yu ma hula má dza'a ksutá i'i. Gwada ta gdata aɲni ta mnaghunata ná, kahwathwata nzakwani. Manda va tsaya guli ná, tsa ghubay ghubu ɲni ta kaghuni ta kəma Titus ya guli ná, kahwathwata nzakwani. ¹⁵ Havaptani ka tsa zləɲata zləɲa kuni, ka slavaptá kuni ka tsu'afɲa nda ya ka kuni fata ghəɲa ghuni ka snanatá gwadani ya ná, ta sganaghasga ta yifatá kaghuni ma ɲudufani. ¹⁶ Ta rfu yu, nda fa ghəɲa da ta kaghuni ma inda skwi.

8

Kataɲtá gwal zlgħay nda ɲuduf ma Ursalima

¹ Zwanama da, ta kumay ɲni ta mnaghunatá skwi maga zdakatahuda Lazglafta mataba Igliz ta hadika Mekaduniya. ² Ma ghuya daɲwa ya ta ghuyə həɲ katakata, ka rfu həɲ ta rfu katakata, kulam nda nzakwa taɲ dgər ka pɲu, ka vlatá həɲ ta skwi dagala ɲa kataɲtá sanlaha. ³ Ka i'i ta mnaghunata ná, vlavla həɲ ka ghəɲa taɲ ta skwi manda ya klaf mbrakwa taɲ. Ka vlatá həɲ ha ka malaghuta. Ka ghəɲa taɲ sagha həɲ ⁴ da daway da aɲni ka ɲdaɲda kazlay: Ta kumay aɲni ta nzakway tekwa mataba gwal ta kataɲtá gwal zlgħay nda ɲuduf ta hadika Yahuda kə'a. ⁵ Tsa skwi vla həɲ ya ná, vlavla həɲ ka malaghutá skwi ya má si ta ndanu aɲni. Tiɲəl ghəɲa taɲ vlaɲ həɲ ta Mgham Yesu kaku, tahula tsa guli ka tsu'afɲa həɲ ta maga skwi ya ta mnanata ɲni ta həɲ, manda ya ta kumə Lazglafta. ⁶ Tsaya kəl ɲni ka ndəbanatá dzvu ta Titus ɲa labə da kdɲntá tska tsa skwi ya da kaghuni kabga tsatsi ta zrafta. ⁷ Ma inda skwi ná, galipi kaghuni ka sanlaha. Galipi kuni ma zlgħay nda ɲuduf, ma mna gwada Lazglafta nda tvani, ma snaɲtá kahwathwata, ma ɲavata ghuni ka maga slna Lazglafta, ma dɲutá ya dɲu kuni ta aɲni. Ya mantsa ya tsi ya tama, magawamaga ta tsa ɲərma slna ya nda ɲuduf turtuk.

⁸ Mbla kaghuni a ta mbli yu wu, snaghunamta snaghunam yu ya ka sanlaha ta ɲavata ka vlay. Ma tsaya guli dza'a kəl kaghuni ka maraɲta kazlay: Dvudva kaghuni kahwathwata guli ta kataɲtá sanlaha kə'a. ⁹ Nda sna kaghuni ta zdakatahuda Mgham Yesu Kristi. Tsatsi ná, galipi ya, ka niɲtá tsi ta ghəɲani ka pɲu ɲa naghunaftá kaghuni ka gadghəl nda ma tsa pɲani ya.

¹⁰ Wya skwi ta raghunata ta ndanu yu: Kda ná, tiɲəl kaghuni ta kuratá kataɲtá gwal zlgħay nda ɲuduf ta hadika Yahuda, gi ka vlatá kuni. ¹¹ Ndanana guli ná, dina ka kdɲnta ghuni ta tsa zdakwa ghuni ya kura kuni ta vlay daga taɲtaɲ ya. Ka vla kuni manda ya klaf mbrakwa ghuni. ¹² Ka nda ɲuduf turtuk klafta ka ta skwi klaf mbrakwa gha ka vlata katsi ná, zdəganazda ta Lazglafta. Dawa a ta skwi kul had da kagha wa.

¹³ Nza a kazlay: Ka klaghuta kaghuni ta ndəgaku ta ghəɲa sanlaha, ta ghuyə kaghuni ta daɲwa kə'a wa. Ka guram ka lu, ka i'i. ¹⁴ Ndanana ná, ta mamu skwi ma dzvu da kaghuni, dina ka kataɲta ghuni ta gwal kul had skwi ma dzvu da həɲ. Baɲu pɲay kaghuni ya guli, ka mamu tsi da hahəɲ ya, ɲa katay taɲ ta kaghuni. Mantsa tama, ka guram kuni. ¹⁵ Ka gwada Lazglafta na:

«Fərtu a ɲa mndu ta tskanata dagala wu,
htu a ɲa mndu ta tskanata kwitikw guli wu*,» ka'a.

* 8:15 Ngha ta: Sabi 16:18.

I Titus nda grahani

¹⁶ Ta rfay ŋni ta Lazglafta ta vlaŋtá ndanu ta Titus, ka fatá tsi ta ghəŋani ŋa kataghunata manda va ŋaŋni. ¹⁷ Tsu'afts'u'a Titus ta ndəba dzva ŋni ya ndəbana ŋni ŋa labə da kaghuni. Makdaku aŋni ka gwadganata ná, fufa tsatsi ta ghəŋani, yifuyifa ma ŋudufani, kabga d'vudva ta kataghunata. ¹⁸ Wya ŋni ta ghunadaptá sana zwanama kawadaga nda tsi. Tsa mndu ya ná, ta ghubay inda Igliz, kabga sŋaŋtani ta mnay nda tvani ta Lfida Gwada. ¹⁹ Tsaya yeya a ta kəl ŋni ka ghunay wu, ghunafghuna Igliz guli mista ŋni, ŋa magəgaŋnatá na slna ŋa kata mnduha Lazglafta na. Tsəna slna ná, ta vlay ta glaku ŋa Mghama mu Yesu. Ta maray guli kazlay: Ta kumay ŋni ta katəŋtá mnduha kə'a.

²⁰ Nana katu dagala ta vlata mnduha na ná, ta kumay ŋni ta ŋanata d'ina ŋa wara hlawa mnduha ta ghəŋa aŋni ta ksa slna nda tsi. ²¹ Skwi d'ina ta kumə aŋni ta magay. Ta wa ira Mgham Yesu yeya a wu, nduk nda ya ta wa ira mnduha tani.

²² Wana ŋni ta ghunaftá sana zwanama guli kawadaga nda həŋ. Nda kda fitika ŋni ta dzəghaŋta ma slnaha kavghakavgha. Ka nghadaptá ŋni ná nda fa ghəŋani ŋa maga slna. Ndanana manda sŋaŋtani ta ghuba kaghuni ta ghubu lu ná, ka fəglatá tsi ta ghəŋani. ²³ Titus ná, gratá ksa slna da ya. Kawadaga nda tsi ta maga ŋni ta slna kata kaghuni. Yeya zwanamaha his kawadaga nda Titus ya guli, Igliz ta zabaptá həŋ, ka ghunaftá həŋ da kaghuni. Ta vlay slna taŋ ta glaku ŋa Kristi. ²⁴ Maranaŋwa mara ta həŋ ká kuni d'vutá həŋ kahwathwata, ŋa sŋanaghatani ta inda Igliz, dza'a kəl həŋ ka sŋaŋta kazlay: Kahwathwata tsa ghubay ta ghubu ŋni ta kaghuni ya kə'a.

9

Ta d'vay Lazglafta ta mndu ta vla skwi nda rfu

¹ Ta ghəŋa gwada ta katu ŋa gwal zlgħay nda ŋuduf ná, ² Dər má vindaghunaf a yu wu ná, nda sna yu nda fa ghəŋa ghuni kə'a. «Daga kda ta fata gwal zlgħay nda ŋuduf ta hadika Akaya* ta vgha taŋ ka vla tsa katu ya,» ka i'i ghubutá ghubakwa da ta kaghuni da gwal ta hadika Mekaduniya. Na tsa kuləŋta da mantsa ta gwada ta kaghuni ya ná, ka sli'anaftá tsi ta wər inda taŋ, ka vlay. ³ Dər má mantsa tsi, wya yu ta ghunadaptá tsa zwanamaha ya ŋa kataghunata. Ka tskanata kuni ta tsa ŋa ghuni katu ya manda ya mna yu, yaha tsa ghubughuba ŋni ta kaghuni ta ghəŋani ya da nzata ka bətbət. ⁴ Ka waya ka skwi ka bhadaghata ŋni da kaghuni kawadaga nda la Mekaduniya, ta tska a ŋa ghuni wu katsi, dza'a ksuxsa ta aŋni ka hula, kabga nda ghada mnanata ŋni ta həŋ kazlay: Nda fa vgha kaghuni kə'a. Mal kaghuni dza'a basa hulani guli. ⁵ Tsaya kəl yu ka ndanapta kazlay: d'ina ka ghunadaptá da ta tsa zwanamaha ya ta kəma ta kəma da kaghuni makdaku yu labə kə'a, ŋa kataghunata ka tsakanatá tsa ŋa ghuni katu ghada kuni ta taftá imi ta sləməŋ ya, ŋa slanaghata da ta tskatani. Tsaya dza'a maraŋta kazlay: Nda ŋuduf turtuk vlata kuni, mblaf nda mbla a lu ta kaghuni wu kə'a.

⁶ Wya skwi ŋa havapta ghuni: Ka sira a pghamta mndu ta hulfa ma vwah wu ná, sira a dza'a tskata tsi ta skwi ma tsa vwah ya guli wa. Ka dagala pghamta mndu ta hulfa ma vwah ná, dagala dza'a tskata tsi ta skwi ma tsa vwah ya guli. ⁷ Tsa katu ya ná, ka vla mndu manda ya ndanap tsi ma ŋudufani. Nda mtsiriu' a wu, tkwe' a guli wa. Lazglafta ná, ta d'vay ta mndu ta vlay nda rfu. ⁸ Mamu Lazglafta nda mbrakwa faghunaghatá gasifa ŋa gdata ghuni ta mutsa inda skwiha ŋa maga ŋa ghuni ma slna, ŋa pdakwani ŋa maga inda ŋərma slnaha guli nda tsi. ⁹ Nda vinda ma gwada Lazglafta kazlay:

«Ta vlidiŋ vla ta skwiha ŋa gwal ka pdu, ta gdavagda zdakwani† kə'a.»

¹⁰ Lazglafta ta vlaŋtá hulfa ta mndu ŋa sləgay, tsatsi guli ta vlaŋtá skwi ŋa zay. Tsatsi guli dza'a vlaghunatá inda hulfa ta kumə kuni, ŋa tfaghunaghatani ta wi ta ghəŋani ŋa sgakwa dza'a ghuni ta kəma ta kəma ma maga zdaku. ¹¹ ŋa gdatani ta tfaghunaghatani ma inda skwi, ŋa nzakwa ghuni ka gwal ta muvla inda fitik. ŋa rfay ndəghata mnduha ta

* 9:2 Ngha ta 2 La Kwareŋt 1:1. † 9:9 Ngha ta Zabura 112:9.

Lazglafta ta ghəŋa katuha ya ta vlata həŋ nda ma dzva ɲni. ¹² Tsəna katu ta vlata kuni na ná, katarŋtá gwal zlgħay nda ɲuduf yeya a ta magu tsi wu, ta sli'anafslí'a ta mnduha ɲa va rfay taŋ ta Lazglafta. ¹³ Tsa slna dza'a kuni magata ya dza'a maraŋtá nzakwa ghuni, ɲa zləzlvay taŋ ta Lazglafta ta ghəŋa snata ghuni ta Lfida Gwada Kristi. Dza'a zləzlvay həŋ guli kabga vəl dɣay ghuni ta skwa ghuni nda həŋ, ta vlay kuni guli ɲa sanlaha. ¹⁴ Dza'a magay həŋ ta du'a da Lazglafta ta ghəŋa kaghuni, ɲa mamay taŋ ta kaghuni kabga tsa zdaku ta malagħutá mbraku magaghuna Lazglafta ya. ¹⁵ Rfamarfa ta Lazglafta ta ghəŋa mbəhu ya mbəhama tsi kul mnavata nda wi ya.

10

Katay Pwal ta ghəŋani da gwal ta tsaftá gwada tida

¹ I'i Pwal kaghəŋa da, ta ndəba dzvu yu da kaghuni, nda hanatá ghəŋ nda zdaku manda ɲa Kristi. Ka lu ta mnay ta i'i ná, ka mataba ghuni yu ya ná, lebtekwa yu, ka had yu mataba ghuni ya guli ná, ta sidi yu, ka lu. ² Ta ndəbaghunandəba yu ta dzvu, yaha kuni gidiftá sidi bhadagħar yu da kaghuni, kabga dza'a gay yu kahwathwata ta sidi nda tsa gwal ta ngha aŋni kazlay: Slna slu'uvgha ta magə həŋ kə'a ya.

³ Aŋ mndani, mnda səla aŋni, tsaw vulu manda ɲa mnda səla a ta vulu aŋni wa. ⁴ Huzla ta kəl aŋni ka vula tsa vulu ya ná, huzla ta kəl mnda səla ka vulu a wa. Lazglafta ta vlaynatá tsa ɲaŋni huzla nda mbra ta zadanatá vla difa ghumaha Lazglafta ya. Ta zadanazada ɲni ta ghwadaka ndanu ta ndanu mnduha. ⁵ Ta ɲarapɲara ɲni ta inda ghwadaka ndanuha ta ndanata gwal ta gla ghəŋ ta pya snaŋtá Lazglafta. Ta gwaday aŋni ta gwada ɲa ksanaktá ndana mnduha ɲa sna gwada Kristi. ⁶ Ka snasna kaghuni katsi ná, nda fa vgha aŋni ɲa dvanagħatá gwal kul snay mataba ghuni.

⁷ Nghawangħa ta skwi ta magaku ba! I'i ná, ɲa Kristi yu, ka ká mndu, ka vriŋvra tsi ta ndanu katsi ná, dza'a nda ngha kazlay: ɲa Kristi aŋni guli kə'a. ⁸ Vlihavla Mgham Yesu ta glaku ɲa sladaghunafta, ɲa zlabighunista a wa. Għubay għuba yu ta għubakwa da nda tsaya, had tsaya dza'a ksa i'i ka hula wa. ⁹ Ma ndana da ná, zba gagaghunaftá zləŋ a ta zbu yu nda tsa delewera da ya wa. ¹⁰ Aŋ mndani, ka sanlaha ta mnay na: «Vinday Pwal ta delewer ɲa mu ya ná, tsəna skwi nda bla magay na kə'a ta vinday, nda sidi nda sidi kay guli. Saghani da taba mu kay guli ná, had ta gwada nda mbraku wu, had hayhaya gwada ta gwadata tsi kay guli wu,» ka həŋ. ¹¹ Dina ka snaŋta tsa mndu ta mnay mantša ya kazlay: Ka nu vindam ɲni ma delewer ɲni ma nzakwa ɲni di'iŋ nda kaghuni ya ná, manda va tsaya dza'a maga ɲni ta slna ɲni lagħar ɲni da kaghuni kə'a.

¹² Blubla aŋni ka hahəŋ! Si wa aŋni ɲa gara vgha nda həŋ na! Hahəŋ ka ghəŋa taŋ ta klaftá ghəŋa taŋ ka gara ghəŋa taŋ. La rghaha! ¹³ Għuba a aŋni ta ghəŋa ɲni ka malagħutá ya ta raku wa. Ma kuraghuta vli graŋnaf Lazglafta ta maga aŋni ta slna ɲni. Kuraghwa tsa vli graŋnaf Lazglafta ya tsa kəl aŋni ka labə da kaghuni ya. ¹⁴ Ma laba ɲni da kaghuni ná, tsughwadagħu a ɲni ta kuraghuta tsa vliha kurayna tsi ya wa. Tiŋəl aŋni ta klədaghunagħatá gwada Kristi. ¹⁵ Had aŋni ta Pak kuraghuta vli vlayna lu, ka ghərbaku ta ghəŋa magatá slna sanlaha wa. Skwi faf aŋni ta ghəŋ tida ná, má ka sgavagħasga zlgħay nda ɲudufa ghuni, ka sgavagħata slna ɲni mataba ghuni manda ya kurayna* Lazglafta, ¹⁶ ɲa dza'a ɲni mna Lfida Gwada ma sana hadikħa di'iŋ nda kaghuni. Va a ɲni ta dza'a maga slna ma vla ksa slna sanlaha, ɲa ghərbay ɲni ta ghərbaku ta ghəŋa slnaha għada hahəŋ ta magata wa.

¹⁷ «Ka ta kumay mndu ta ghərbaku katsi ná, ka ghərbə tsi ta ghərbakwani ta Mgham Yesu†» ka lu ta mnay. ¹⁸ Mndu ta għuba ghəŋani a ta rfu lu wa, mndu ta għubu Lazglafta ya.

11

I Pwal nda ghwadaka gwal ghunay

* 10:15 Ngha ta Ruma 15:17-21. † 10:17 Ngha ta Irmiya 9:23, 1 La Kwareŋt. 1:31.

¹ Ka ksa kuni ta ɲuduf nda i'i, wana yu dza'a gwada ka rghargha. Manda va tsaya na, ka ksa kuni ta ɲuduf. ² Ta draku yu ta ghəŋa kaghuni manda ɲa Lazglafta. Kristi zə'ala dzugwa ghuni, ka yu ka vlaghunata. Ta kumay yu tama ta nzata ghuni nda ghuba, ɲa vlata da ta kaghuni manda ya ta vlə lu ta makwata patsapatsa ɲa zə'al dzugwani ya. ³ Skwi ta zləŋ yu kweŋkweŋ ná, duŋwa lu da baraghatá kaghuni, da tsaghutá kuni ta tsa vərda ndi'atá vgha ghuni nda Kristi ya, da nzaku tsi manda ɲa Hawa lagha nahadik da barafata nda hidakwani ya na, ka yu. ⁴ Zləŋa da guli ná, kabga dər wati ma mndu ta lagha tagha skwi ta ghəŋa Yesu tskəm nda tsa ɲaŋni taghaghunaf ɲni ya ná, gi ta tsu'ay kuni. Mnaghunaha ta gwada ta ghəŋa Sulkum tskəm nda ya zlghaf kuni, ta tsu'ay kuni. Mnaghunaha ta gwada tskəm nda Lfida Gwada ya zlghaf kuni guli, ta tsu'ay kuni.

⁵ Ka mghama gwal ghunay ta ngha kaghuni ta tsa mnduha ya, ama grafgra i'i kazlay: Walaŋ a həŋ ta malaghutá i'i wu kə'a. ⁶ Aŋ mndani, pərdaŋ a yu ta snaŋtá gwada wu, ama nda sna yu ta skwi ta gwadə yu. Ma inda skwi magə ɲni ná, maraghunamara ɲni dər nda ta tva wati ma skwi tsi.

⁷ Ma fitika mnay da ta Lfida Gwada Lazglafta ɲa ghuni ná, ka mbalay si ta mnaghunata yu. Ka vraganata yu ta ghəŋ, kabga ɲa ɲlaghunafata. Nda nza tsa ka dmaku ra? ⁸ Ma tsa fitika magay da ta slna ɲa ghuni ya ná, sanlaha ma Igliz si ta nghapta ka i'i. ɲa taŋ ma skwi tskəgudunus yu ta həŋ ka maga slna ɲa ghuni. ⁹ Ma tsa nzakwa da da kaghuni ya, ta pdaŋta yu ta skwi ná, had yu ta daway da kaghuni wa. Zwanama ta sabi ta hadika Mekaduniya ta klidikta skwi ta pdaŋta yu. Ma tsa fitik ya, faghunagha a yu ta ndəgaku wa. Manda va tsaya guli dza'a kdaŋta yu ta kwal kul dawutá vli da kaghuni. ¹⁰ Ta ghubakwa da yu nda tsaya, had mndu ta inda hadika Akaya* dza'a pyaftá i'i wa. Na skwi ta mnə yu na ná, kahwathwata da ta mna yu ma hga Kristi ta nzakway ma i'i. ¹¹ Kabgawu kəl yu ka mnay mantse na? Kwala da kul dɔvutá kaghuni ra? Nda sna Lazglafta kazlay: Dɔvudva yu ta kaghuni kə'a.

¹² Manda va na kwala da kul tsu'aftá skwi da kaghuni na ná, manda va tsaya dza'a kdaŋta yu, kabga yaha tsa ghwadaka gwal ghunay ya da mutsaftá ghurum ɲa ghərbaku kazlay: Manda va ɲaŋni ta maga tsi ta slna kə'a. ¹³ Vərda gwal ghunay a tsa mnduha ya wa. Slna nana mndu ta magə həŋ. Manda gwal ghunay Kristi ka həŋ ta klaftá ghəŋa taŋ. ¹⁴ Skwa ndərmimay a tsaya wa! Halaway ka ghəŋani guli ná, ta klafla ta ghəŋani ka niŋta manda duhwala Lazglafta ta wudaku. ¹⁵ Skwa ndərmimay a klafta tsa gwal ta maganata slna ya ta ghəŋa taŋ ka niŋta manda gwal ta tagha vərda skwi ɲa mnduha wa. Ma kdavaktani ná, dza'a mutsay həŋ ta nisəla taŋ ka gragra nda slna taŋ ya maga həŋ.

Ghuya daŋwa Pwal

¹⁶ Ka yu ta vrəglintá mnay ná, ma fa kuni ta i'i manda rgha. Ka si fafa kuni ta i'i manda tsaya, ka nza yu ka tsa rgha ya, ɲa laviŋta i'i ta ghərbəŋta ghərbakwa da guli. ¹⁷ Na gwada dza'a yu mnay na ná, dza'a gwadə manda ya ta zdəganatá Mgham Yesu a yu wu, manda va ɲa mndu ka rgha dza'a gwada yu. Grafgra yu ta skwi dza'a ghərbə yu ta ghərbaku tida guli. ¹⁸ Tsəhala nda ndəgha mnduha ta ghərbaku manda ɲa slu'uvgha ya ní, i'i guli ná, dza'a ghərbay yu mantse ya. ¹⁹ Nda hidá kaghuni kahwata, ta ksanatá ɲuduf ka tsu'aftá la ka rgha nda rfu. ²⁰ Ta rfu kuni nda fata mndu ta kaghuni ka vu'a taŋ. Ta rfu kuni nda zata mndu ta kaghuni. Ta rfu kuni nda ksamta taŋ ta kaghuni ma dzva taŋ. Ta rfu kuni nda nzaghunaghata taŋ. Ta rfu kuni nda dzubaghunata taŋ. Ta ksay kuni ta ɲuduf ta ghəŋa indani. ²¹ Ta ksə ka hula mnay ta aŋni, traptra aŋni ta magay manda tsaya. Ndanana ná, dza'a gwadaŋ yu ta gwada manda ɲa rgha.

Ka si ta ghərbaku sanlaha ya ná, dza'a ghərbay i'i guli ta ghərbaku. ²² Ka la Hebru hahəŋ, mantse ya i'i guli. Ka la Isra'ila hahəŋ, mantse ya i'i guli. Ka zivra Abraham hahəŋ, mantse ya i'i guli. ²³ Ka gwal ksanatá slna ta Kristi hahəŋ, wana yu dza'a gwada manda mndu nda ksa da halaway: Malaghumala yu ta hahəŋ dekdek. Ma vəl hərfaku tsi, ndada a hərfuta yu wa. Ma lamə da gamak tsi, ndada a lama yu wa. Ma mutsaftá dzu tsi,

* 11:10 Akaya: Ngha ta 2 La Kwareŋt 1:1.

malghumala ŋa dā ka ŋa taŋ. Lagha ta wa hɔk tsi, mbəɔɔava a ŋa dā wa. ²⁴ Hutaf səla dā ta mutsaftá sləvu† fwadmbusak haɔ turtuk wu, da la Yahuda. ²⁵ Hkən səla lu ta dɔaptá i'i, turtuk səla lu ta zləzlrtsatá i'i, hkən dəɔɔaghata da drəf nda kwambalu. Vagha vagha yu turtuk nda hani tani ta mghama drəf. ²⁶ Ma wawakwa dā nda səla tazlay ná, dagala ghuya dāŋwa su'u yu ma zalaha, dagala ghuya dāŋwa su'u yu da la gənda, dagala ghuya dāŋwa su'u yu da la ini, dagala ghuya dāŋwa su'u yu da gwal kul snəŋtá Lazglafta. Dagala ghuya dāŋwa su'u yu ma luwaha nda ya tahula luwaha. Dagala ghuya dāŋwa su'u yu, ta drəf. Dagala ghuya dāŋwa su'u yu da zwanamaha ka ghwadak. ²⁷ Tazlay ná, ta hərəfuhərfa yu, ta dūda vgha dā ta maga slna, haɔ yu ta faftá hani ta iri baɔu ma sani wu, baɔu ma sani ta dzay maya nda ndala ta i'i, haɔ yu ta mutsaftá skwa zay baɔu ma sani wu, ta dzay mtasl ta i'i, ta pɔdɔpɔdɔ yu ta lgut ŋa fafta ta vgha. ²⁸ Zlaŋha lu ta hamatani, mala skwi ma ghəŋa dā ná, ta ndanay yu ta inda Igliz inda fitik. ²⁹ Htuta mbrakwa mndu ya ná, manda skwi i'i ya kaghəŋa dā. Zləmbamtá mndu ma dmaku, ndaɔa a kə'a ta dra i'i ta wa ŋuduf wa.

³⁰ Ka skwi ŋa ghərɔbay dā tsi katsi ná, hta ta mbrakwa dā skwi ŋa ghərɔbay dā. ³¹ Nda sna Lazglafta Dani ma Mghama mu Yesu ta zləzlvu lu ŋa kɔfekedzəŋ ya kazlay: Tsakala a yu ta wi wu kə'a. ³² Ma fitika nzakwa dā ma luwa Damas ná, mbaɔaka ŋumna ya ta ksa slna mista mgham dagala ta hgu lu ka Aritas, ka pghatá mnduha ta watgha luwa Damas ŋa dəkwaɔtsa i'i. ³³ Ama, ka habaftá lu ta tɔaŋ ta tughuba ka famta i'i mida, ka fagihata nda ta sana ghurum ta muhula luwa. Mantsa ya ndapta‡ yu ma dzvani.

12

Ta rfu Pwal nda ghuyayni ta dāŋwa ta ghəŋa Kristi

¹ Nda nza tkwe' ka ghərɔbay dā ta ghərɔbaku dər ra a tsi. Ndanana tama, dza'a gwada yu ta ghəŋa skwi maridɔŋ Mgham ka snadimta. ² Mamu sana mnda zlghay nda ŋuduf klagha Lazglafta ta mahkəna luwa. Ta magay na ta ghwanpɔdə fwada vakwani. Ka va klagha tsakwam tsi tama, sna a yu wa. Ka va maranaŋ nda mara tsi, sna a yu wu, Lazglafta yeya nda sna. ³ Manda va tsaya ná, klaghakla Lazglafta ta tsa mndu ya da luwani. Ka va klagha tsakwam tsi tama sna a yu wu, ka va maranaŋ nda mara tsi, sna a yu wu, Lazglafta yeya nda sna. ⁴ Ma tsa lafani da hada ya, ka snəŋtá tsi ta gwadaha ya kul lavɔŋtá lu ta rusay. Vlaŋ a lu ta tvi ta mnda səla ŋa vriŋta mnay guli wa. ⁵ Tsa mndu ya ŋa dā má dza'a ghubay. I'i tada, htatá i'i ŋa dā ta dza'a ghubay kwerɔkwerɔ. ⁶ Ka má ta kumay yu ta ghuba ghəŋa dā ná, ma nza a yu ka rgha wu, kahwathwata má dza'a yu mnay. Ta warə nda wara yu ta ghuba ghəŋa dā kabga yaha lu da klaftá i'i ka malaghuta ka skwi ya ta nghanɔta lu ta i'i ta magay, ka skwi ta snəŋta lu ta sabi ma wa dā a tsi.

⁷ Kada kwala yu ta ghərɔbaku ta ghəŋa tsa skwa ndərmimay katakata mariha Lazglafta ya ná, ka fadimta lu ta mbraz ma vgha ta nzakway manda duhwala halaway ghunaf lu ŋa dzadzudusta, ŋa pyaftá i'i ka ghərɔbaku. ⁸ Hkən səla dā ta maga du'a má ŋa kliŋta Lazglafta ta tsa dāŋwa ya. ⁹ «Vlaghavla yu ta zɔakatahuda dā, prək ka nda tsa, ma hta ta ŋa gha ma mbraku ta maravata ŋa dā ma mbraku,» ka'a nda i'i. Mantsa tama, mal ghərɔbay dā ta ghərɔbaku ta ghəŋa hta ta mbrakwa dā kada bukwamta mbrakwa Kristi ta i'i. ¹⁰ Tsaya tama ta kəl yu ka rfu nda hta ta mbrakwa dā, nda raraza i'i ta rarazə lu, nda giri ta gə lu ŋa dā, nda ghuya dāŋwa ta ghuyə lu ŋa dā, nda skwiha ya ta dza i'i ma vgha ta gwada ta Kristi. Ma tsa hta ta i'i ya ta mutsafta yu ta mbraku.

Ndana Pwal ta ghəŋa gwal zlghay nda ŋuduf ma Kwareŋt

¹¹ Manda mndu nda ksa da halaway gwadata yu ta tsa gwada ya. Kaghuni ta mblaftá i'i guli. Kaghuni a ma dza'a ghuba i'i ra? Haɔ skwi htaɔ i'i ka tsa gwal ghunay ghuni dagaladagala ma kaghuni ya, dər má haɔ hayhaya dā wa. ¹² ŋizla ta maraŋtá nzakwa dā ka mnda ghunay ná, nda nghan kuni ta ksa ŋuduf ksə yu, nda nghan kuni ta mandərmimi nda mazəməzəmə nda ndəghata sanlaha ma skwi ma fitika nzakwa dā da kaghuni. ¹³ Nahgani laghu yu maganata sanlaha ma Igliz, kul magaghunata yu ta kaghuni na? Aya! Mamu

† 11:24 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 25:3. ‡ 11:33 Ngha ta Slna gwal ghunay 9:23-25.

skwi kul magaghunatá yu, dawarŋ a yu ta katihata ghuni wa. Plihawapla ta dmakwa da ta ghəŋa tsaya.

¹⁴ Nda fa vgha da ŋa labə da kaghuni ŋa mahkəna səla. Ka labla yu, skwa ghuni a ta psə yu wa, vərda kaghuni ta psə yu. Tazlay ná, zwani a ta tskanatá skwi ta dadaha wu, dadaha ta tskanatá zwani. ¹⁵ I'i ná, nda rfu dza'a vlaghunata yu ta inda skwa da nda ghəŋa da tani ŋa kata kaghuni. Dza'a htanaghuta nda hta kaghuni ta dvutá i'i kabga dvuta da ta kaghuni ra?

¹⁶ Nda sna kaghuni kazlay: 'Dawa a yu ta katihata ghuni wu kə'a. Ama ka sanlaha mataba ghuni ta mnay ná, hiduhida Pwal, nənəpnənəba ta amu, ka həŋ. ¹⁷ Kinawu nənəpəpta yu ta kaghuni tama? Ari mamu ya mataba tsa mnduha ghunadap yu da kaghuni ya, ta gataftá skwa ghuni ka kladikta na? ¹⁸ Ndəbana ndəba yu ta dzvu ta Titus ka labə da kaghuni, ka ghunaftá yu ta sana zwanama guli mistani*. Ma tsa laba Titus da kaghuni ya ná, mamu skwa ghuni gatugadughunus tsi ra? Ta tva turtuk a mbada ŋni ta mbada nda Titus ra?

¹⁹ Ka waya ka skwi nda kdá fitika ghuni ta ndanay kazlay: Ta zba wadapta ghəŋa ŋni da kaghuni ŋni kə'a. Mantsa a wu! Ta kəma Lazglafta ta gwada ŋni ta gwada manda ya ta kumə Kristi. Graha da ya ta dvu yu, inda tsa skwiha ta magə ŋni ya ná, ŋa ŋla kaghuni ta kəma ta kəma, ta maga ŋni. ²⁰ Skwi ta zləŋ yu ma tsa labə dza'a labə yu da kaghuni ná, duŋwa yu da kwal kul slafta ta kaghuni mantsa ta kumə yu ya, ta slaftá kaghuni ta i'i mantsa kul kumə kaghuni ya ná, ka yu. Ta zləŋay yu ta slanaghata da mataba ghuni ta zlərdá wi, nda draku, nda gufwatá ŋuduf, nda dvutá ghəŋ, nda tsanavatá gwada ta mndu, nda tsa mndəra mndu, nda gla ghəŋ, nda hwazlabaku. ²¹ Sana skwi ta zləŋə yu ma tsa labə dza'a labə yu da kaghuni ya guli ná, duŋwa yu da nzata ma hula ta kaghuni, ta kəma Lazglafta da ná, ka yu. Zləŋa da ná, da slanaghatá yu ta gwal ta maga dmaku manda va ya snu həŋ ta kwalaghutá paya tva tarŋ ta ghəŋa hliri ta hlə həŋ, nda maga sli'insli'irŋ ta magə həŋ, nda sanlaha ma mndərga tsa ghwadaka skwiha ya.

13

Kdávakta vlata Pwal ta hidaku

¹ Mahkəna səla da na ta dza'a labə yu da kaghuni na. Ka labla yu, dza'a tsanaghatsa mu ta guma ta gwal ta magata ghwadaka skwi. «Kada laba skwi nda tvani, mamu ka masləmtsəkha his ka hkən* a tsi,» manda ya nda vinda. ² Ma mahisa səla da ta labə da kaghuni, zlahanaghazlaha yu ta gwal ta magatá dmaku nda pđakwa inda sanlaha. Ndanana, dər má di'irŋ yu nda kaghuni ná, ta vrafvra yu ta va tsa gwada da mnə yu ma tsa fitik ya kazlay: Ka vradapvra yu da kaghuni, had ya dza'a zlanŋta yu dər turtuk wa. ³ Tsəhala ta kuma graftá skwi kuni kazlay: Ta gwada Kristi nda ma wa da kuni ya, dza'a nda sna kuni. Hətu a mbrakwa Kristi mataba ghuni wa, ta maranmara ta mbrakwani mataba ghuni. ⁴ Aŋ mndani, ma fitika zləŋaftá Kristi ta udza zləŋay, htu hta mbrakwani, ama ka nzatá tsi nda hafu nda mbrakwa Lazglafta. Aŋni guli, nda hta mbrakwa aŋni ma guyata vgha ŋni nda tsatsi. Ama dza'a maraghunanŋ mara ŋni kazlay: Nda hafu ŋni kawadaga nda tsatsi ma mbrakwa Lazglafta kə'a.

⁵ Ndanawandana kaghuni ka ghəŋa ghuni ta ghəŋa ghuni, ŋa grafta ghuni ka ma zlghay nda ŋuduf kuni tsi, ka kitsi. Ndanawandana kaghuni ba ka ghəŋa ghuni, tsatsaf a kuni kazlay: Mamu Yesu Kristi ma kaghuni kə'a ra? Ba tsatsaf a kuni tđukwa kasi'i wa. ⁶ Aŋni tani, tsatsafatsa aŋni, ta graftá ŋni guli ná, dza'a nda sna kaghuni. ⁷ Ta maga du'a ŋni da Lazglafta yaha kuni magəgəltá ghwadaka skwi. Va a ŋni ta mnay kazlay, kdanakkdá aŋni ta inda skwi kə'a wa. Skwi dina kwenkwenŋ maga kuni, ka aŋni nda kaghuni dər má nda hta aŋni ká mnduha ta nghay. ⁸ Had sana skwi laviŋ aŋni ta maganavatá kahwathwata wu, slna tsa kahwathwata ya ŋa aŋni ta magay. ⁹ Ka nda mbra kaghuni ta tva Lazglafta dər nda hta mbrakwa aŋni, ta rfu aŋni. Du'a aŋni da Lazglafta ná, má tsididká kuni nzatá,

* 12:18 Ngha ta 2 La Kwareŋt 8:22. * 13:1 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 19:15, Mata 18:16, 1 Timute 5:19, Hebru 10:28.

ŋa aŋni. ¹⁰ Skwi kəl yu ka vindaghunaftá na delewer na, ta di'ij yu nda kaghuni na na, kabga va a yu ta dava kaghuni bhadaghar yu da kaghuni wa. Vlihavla Mgham ta mbraku ŋa ŋla kaghuni ta kəma ta kəma, ŋa badzighunista a wa.

¹¹ Zwanama da, dughwana ka kuni nzata, ka nzata kuni nda rfu, zbawazba ta nzata tsidid, brusuvuswa vgha ghuni, nda dzratawi ka kuni nzata, nzawanza nda zdaku mataba ghuni. Mantsa ya ná, dza'a nzanza Lazglafta ya ta dvutá mnduha, ta vla zdaku ŋa mnduha nda kaghuni.

¹² Gaguvuswa zgu nda brusa vgha.

Ta ga zgu inda gwal zlgay nda ŋuduf ŋa ghuni.

¹³ Ka nza zďakatahuda Mgham Yesu Kristi, nda dvutá mnda Lazglafta, nda guyata vgha ma Sulkum nda ghuŋa nda kaghuni demdem.

Tsgha ta lwa Pwal ña La Galat

Ga zgu

¹ Nana ðelewer na ná, i'i Pwal ta nzakway ka mnda ghunay ta vindaghunafta. Daga da mnduha a sagha tsa nzakwa ða ka mnda ghunay ya wu, sana mndu a guli ta kladíktá lwani wa. I Yesu Kristi nda Lazglafta Da ta sli'aganaptá Yesu ma mtaku ya, ta ghunaftá i'i. ² Ta ga zgu inda zwanama ta nzaku kawadaga nda i'i hadna, ña inda kaghuni gwal zlg hay nda ñuduf ta hadíka Galat*. ³ Ka nza zðakatahudi nda zðakwa i Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni. ⁴ Vørða Yesu kaghəñani ta vlatá ghəñani ña mbamafta ma dmakwa mu. Ka hlagamaptá ma na ghwadaka nzaku ta na zamana ná, manda ya kumañ Da mu Lazglafta. ⁵ Ña Lazglafta glaku ña kðekedzer. Amin.

Turtuktuk Lfida Gwada

⁶ Ta ndərmim nda ndərmima yu, ka kuni gi mbəðanata hui ta Lazglafta ya ta hgarñta kaghuni ma zðakatahuda Yesu Kristi, ka laghwí da sna sana gwada. ⁷ Ka kahwathwatani ka lu gwadañ na, had' sana Lfida Gwada wa. Kəl yu ka mna tsaya ná, mamu sanlaha ma mnduha ta mbada ghəñ ghuni, ta kuma mbəðanaftá Lfida Gwada† Kristi. ⁸ Ka i'i nda kaghuni wa! Ka lagha sana mndu, ðər va na añni na tsi, ðər duhwala Lazglafta ta luwa tsi, ka mna sana gwada tskəm nda ya mnaghuna añni katsi ná, ka nza tsa mndu ya nda ksi'a. ⁹ Mnumna yu má mndani, wana yu ta vrəglíntá mnəglaghunata ndanana. Ka mnaghunamna sana mndu ta sana gwada tskəm nda ya snañ kuni da añni katsi ná, ka nza tsa mndu ya nda ksi'a.

¹⁰ Vani tama ná, ka zðəganata yu ta mnduha ka yu ta kəl yu ka mnay manda nana re, ari ka zðəganata yu ta Lazglafta a na? Zðəganata ða ta mnduha ta psə yu ra? Ka zðəganata ða ta mnduha ta psə yu katsi ná, nza a yu ka mnda ksanatá slna ta Kristi nda tsa wa.

Zbapzba Lazglafta ta Pwal ka mnda ghunay

¹¹ Zwanama ða, ta snaghunamsna yu kazlay: Nana Lfida Gwada ta mnaghunata yu na ná, sabi da mnda səla a wu kə'a. ¹² Manda va tsaya ná, snañ da mndu a yu wu, mndu a guli ta taghadífta wa. Yesu Kristi ka ghəñani ta gunidínta.

¹³ Nda sna kaghuni ta nzakwa ða ghalya ma nzakwa ða ma dina la Yahuda. Ma tsa fitik ya ná, si ta gay yu tiri ña Igliza Lazglafta, si ta kumay yu ta zadanatá həñ. ¹⁴ Mataba kamtaghuha ða ná, mal i'i si ta ñavata ka ksa dina la Yahuda. Hamha yu ta ghəña ða ka ksa dina dzidzíha‡ ða.

¹⁵ Kulam nda tsa, zbuzba Lazglafta ta i'i daga ma nzakwa ða ma hudá ma ða. Ka zðidíntá tsi ta hudí ka hgaftá i'i, ña ksa slnani. ¹⁶ Ka snidímtá tsi ta zwanani ña dza'a ða mna gwada ta ghəñani ña gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ma tsa fitika snidímtani ya, gi sli'af a yu ka laghwí ðawañtá hidaku da mndu§ wa. ¹⁷ Sli'af a yu guli ka lafi da luwa Ursalima da guyaftá vgha nda gwal ta tirlaghutá nzakway ka gwal ghunay, ka i'i wa. Ka sli'af ta yu ka laghwí ta hadíka Arabiya. Tahula tsa, ka vragaptá yu ka laghwí da luwa Damas. ¹⁸ Tahula vaku hkən tama, ka sli'af ta yu ka lafi da Ursalima ña snañtá Kefas, ka magatá yu ta fitik ghwanpðə hutaf* ga tar. ¹⁹ Had' sanlaha ma gwal ghunay guyaf yu ta vgha nda həñ wu, ta ghəña Yakubu zwanamani ma Mgham† Yesu yeya guyaf ñni ta vgha nda tsi. ²⁰ Nana skwi ta vindi yu ña ghuni ná, tsakalawi a wu, kahwathwata ya, ta kəma Lazglafta ta gwada yu.

²¹ Manda sli'af ta ða ma luwa Ursalima, ka laghu yu ta hadíka Siri nda ya ta hadíka Silisi. ²² Ma tsa fitik ya, had' ya nda sna ta i'i mataba Igliz ta hadíka Zudiya wa. ²³ Gwada

* 1:2 Ngha ta Slna gwal ghunay 16:6. † 1:7 Ngha ta 2:3-5, aya 12-14. ‡ 1:14 Slna gwal ghunay 8:3, 22:3-5, 26:9-11. § 1:16 Ngha ta Slna gwal ghunay 9:3-6, 22:6-10, 26:13-18. Aya 15: gray nda Isaya 49:1, Irmiya 1:5. * 1:18 Ngha ta Slna gwal ghunay 9:26-30, nda Yuhwana 1:42. † 1:19 Ngha ta Slna gwal ghunay 2:9, nda 15:13.

ta mnə lu ta ghəŋa dā yeya snaŋ həŋ kazlay: Tsa mndu si ta giri ŋa amu ghalya ya kay ta mbədavafta ndana, ka mna gwada ta ghəŋa tsa Lfida Gwada si ta kumə tsi ta zadanata ya, ka həŋ. ²⁴ Manda snaŋta taŋ kazlay: Nda mbəda nzakwa dā kə'a, ka zləzlvu həŋ ta Lazglafta ta ghəŋa dā.

2

Pwal ma Ursalima

¹ Vaku ghwanpədə fwađ tahula tsa, ka vrəgladaftá yu da luwa Ursalima kawadaga nda Barnabas, ka kladanaftá Titus ta səla dā*. ² Kəl yu ka vrəgladafta ná, Lazglafta ta gunidintá tvi kazlay: La kə'a. Manda lafa dā, ka nzata yu kawadaga nda gwal ta nghə lu ka la mali ta ghəŋa gwal zlghay nda ŋuduf. Ka mnanantá yu ta həŋ ta gwada ta ghəŋa Lfida Gwada ya ta mnə yu ŋa gwal kul nzakway ka la Yahuda, kada kwala tsafaratá vgha dā, nda ŋavata ya ta ŋavata yu ma tsa slna ya nzata ka bətbət. ³ Titus gratá wawakwa dā ná, mnda la Grek ya. Had mndu ta walaŋtá mnanata kazlay: Ba tsaghatá fafađ kə'a nda tsi wa. ⁴ Sabsa gwada ta tsa fafađ kabga mamu sanlaha ma zwanama† ka ghwadak ta kdikadamta nzamta mataba ŋni, ŋa badza tsa fala'uwata vgha ŋni ma Yesu Kristi ya. Ta kumay həŋ ta niŋnista ka vu'a zlahu Musa. ⁵ Walaŋ a ŋni ta zlanantá tvi dər ka ki'a ta həŋ wu, kada ŋaghunata ŋni ta kahwathwata Lfida Gwada.

⁶ Ama tsa gwal ta nghə lu ka la mali ta ghəŋa gwal zlghay nda ŋuduf ya ná, had sana skwi sganagha həŋ ta ghəŋa tsa skwi ta taghu yu ya wa. Da i'i tadə, dər má wa həŋ, kaskwa turtuk həŋ da i'i, kabga had Lazglafta ta gala mndu‡ wa. ⁷ Nziya nza tsi ná, grafgra hahəŋ kazlay: Vlihavla Lazglafta ta slna dza'a mna Lfida Gwada ŋa gwal kul nzakway ka la Yahuda, manda va ya mnana tsi ta Piyer ŋa dza'a da mnay ŋa la Yahuda ya kə'a. ⁸ Tsa Lazglafta ta ksa slna ma Piyer ta ghunafta dā la Yahuda ya ná, va tsa Lazglafta ya ta ksa slna ma i'i, ta ghunaftá i'i guli da gwal kul nzakway ka la Yahuda. ⁹ Grafta i Yakubu nda Kefas nda Yuhwana ta nzakway ka gugudi mataba Igliz ta tsa zđakatahudi zđidij Lazglafta ya, ka zgwanatá həŋ nda Barnabas ŋa marantá guyatá wa taŋ nda aŋni. ŋa dza'a aŋni tvə la Grek, ta dza'a hahəŋ tvə la Yahuda. ¹⁰ Ka havapta kuni ka gwal ka pđu, ka həŋ yeya skwi mnaŋna həŋ. Ka magə§ yu guli ta tsa slna ya.

Dvanaghata Pwal ta Kefas

¹¹ Manda lagha Kefas da luwa Aŋtakiya*, ka dvanaghatá yu ta kəma mnduha ta ghəŋa bədzaku ya maga tsi. ¹² Skwi ta magay ná, ta taŋtaŋ, ta zay Piyer ta skwi kawadaga nda gwal zlghay nda ŋuduf ka gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ma sana fitik tama, ka ghunadaptá Yakubu ta sana mnduha da aŋni. Manda bhadaghata tsa mnduha ya, ka tsaghutá Piyer ta vgha, kabga zləŋa gwada da la Yahuda. ¹³ Ka tsaghutá sanlaha ma la Yahuda ta nzakway ka gwal zlghay nda ŋuduf ta vgha guli manda tsa ŋa Piyer ya. Ka dədamtá Barnabas guli da tsa ghwadaka ndana taŋ ya. ¹⁴ Nghay dā ná, had tsa magakwa taŋ ya ta gra vgha nda Lfida Gwada wu, kəl yu ka dvanaghatá Kefas ta kəma mnduha kazlay: Ka si kagha ta nzakway ka la Yahuda, manda ŋa gwal kul nzakway ka la Yahuda ka ka ta nzaku, nzakwa a ka manda ŋa la Yahuda wu, kabgawu ta kəl ka ka mbla gwal kul nzakway ka la Yahuda ŋa nzaku manda ŋa la Yahuda na? ka yu.

Nda mba dər wa ta zlghafta

¹⁵ Aŋni ná, la Yahuda buzul ŋni. Nza a aŋni ka gwal kul nzakway ka la Yahuda kul snaŋtá Lazglafta wa. ¹⁶ Dər má mantsa tsi, nda sna amu kazlay: Mndu ya ta nzakway tdukwa ta wa ira Lazglafta ná, tsaya mndu ta zlghaftá Yesu Kristi, mndu ta maga skwi ta kumə zlahu Musa a wu kə'a. Tsaya tama kəl aŋni ka zlghaftá Yesu Kristi ŋa nzakwa ŋni ka gwal tdukwa ta wa ira Lazglafta†. Taghəŋa vəl magay ŋni ta skwi ta kumə zlahu Musa a

* 2:1 Slna gwal ghunay 11:30, 15:2. † 2:4 Ngha ta Slna gwal ghunay 1:7. Gray nda 1:6. ‡ 2:6 Gray nda Vrafta ta Zlahu 10:17. § 2:10 Slna gwal ghunay 11:29-30. * 2:11 Ngha ta Slna gwal ghunay 11:19-26. † 2:16 Ngha ta Ruma 1:17, Zabura 143:2, Ruma 3:20, 22.

wu, kabga had mndu dza'a nzata ka mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta ma magayni ta skwi ta kumə zlahu Musa wa. ¹⁷ Anni ta nzakway ka la Yahuda, ta zbay nni ta nzakway ka gwal tdukwa ta ira Lazglafta nda ma zlghafta nni ta Kristi. Tsa slajna nni lu ka gwal dmaku ní, nu ká lu dza'a mnay? Dza'a maray tsaya kazlay: Ta vla mbraku nni dmaku Kristi nda tsa kə'a ra? Dər nekw, had tsaya mantsa wa. ¹⁸ Wya tsi, ka mbədgla vambəda yu ka vrafta ta zlahuha ya si zlanava yu ghalya katsi ná, ksuxsa yu ta ghəja da nda tsa. ¹⁹ Zlahu ta dzatá i'i, kəl yu ka zlaná zlahu nni ta nzakwa da nda hafu da Lazglafta. Ma zlaná Kristi ta udza zlanay ná, kawadaga mtuta yu nda tsi. ²⁰ I'i, kata hafay yu ta hafu katsi, i'i a ta hafay wa. Tsa Kristi ta nzakway ma i'i yeya. Ka ta nzaku yu nda hafu ma slu'uvgha da ndanana guli katsi, ta nzaku yu nda hafu ma zlghay nda nɔdɔf ma Zwanja Lazglafta ta dvutá i'i ka vlatá tsi ta ghəjani ta gwada ta i'i. ²¹ Va a yu ta vzintá zɔakatahuda Lazglafta wa. Ala ka laviŋlava lu ta nzakway ka mndu tdukwa tawa ira Lazglafta nda ma maga skwi ta kumə zlahu Musa ya katsi, had hayhaya mtuta mtu Kristi nda tsa tama wa.

3

Ka maga skwi ta kumə zlahu tsi, ka zlghafta nda nɔdɔf a tsi

¹ Aya la Galat ksu skwi! Nya sughunus lu na? Ya wya maraghunamara yu tsidid ta Yesu Kristi ta mtuta ta udza zlanay. ² Ndanana ná, turtuk skwi ta dawanja yu da kaghuni: Nda ma magata ghuni ta skwi ta kumə zlahu Musa mutsafta kuni ta Sulkum nda ghuba re, ari ma snanja ghuni, ka zlghaftá kuni ta Lfida Gwada ta mnə lu a na? ³ Nu ta ksutá kaghuni! Wya tinəl nda Sulkum nda ghuba zrafta kuni, ndanana tama ná, ta kumay kuni ta kdinja nda slna slu'uvgha rki? ⁴ Tsaw inda tsa skwiha ta slaghunaghata ya ná, ka bətbət nzakwa tsi ra? Graf a yu kazlay: Ka bətbət nzakwani kə'a wa. ⁵ Tsa Lazglafta ta vlaghunatá Sulkum ta maga mazəmzəmha mataba ghuni ya ná, vəl magata ghuni ta skwi ta kumə zlahu Musa kəl tsi ka magaghunata re, ari vəl snanja ghuni ka zlghaftá kuni ta Lfida Gwada a na?

Abraham ná, mndu ta zlghafta nda nɔdɔf ya

⁶ Havakwahava ta nzakwa Abraham ba! Nda vinda ma gwada Lazglafta kazlay: Ta Lazglafta fafta Abraham ta ghəj kəl tsi ka nzakw ka mndu tdukwa ta kəma Lazglafta kə'a. ⁷ Nda tsaya tama na, dina ka snanja ghuni kazlay: Tsa gwal ta zlghaftá Lazglafta kahwathwata ya ta nzakway ka zwana Abraham kə'a. ⁸ Ka gwada Lazglafta ghada ta mnata ná, Lazglafta dza'a nanaftá gwal kul nzakway ka la Yahuda ka gwal tdukwa ta wa irani ma zlghafta tanj nda nɔdɔf, ka'a. Ka Lazglafta ghada ta mnanatá Abraham guli na: «Dza'a tfanaghatfa yu ta wi ta inda mndəra mndu nda ma kagha*,» ka'a. ⁹ Mantsa tama, tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta gwal ta zlghaftá Lazglafta manda Abraham ta zlghafta ya.

¹⁰ Inda gwal ta faftá ghəja tanj ta maga skwi mna zlahu ná, nda ksi'a həj. Mantsa ya ná, nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Nda ksi'a inda mndu kul kdanaftá inda skwiha ya nda vinda ma deftera zlahu kə'a. ¹¹ Nda tsala kazlay: Had mndu dza'a nzata ka mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta kabga vəl magayni ta skwi ta kumə zlahu wu kə'a. Mantsa ya guli ná, nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Mndu ta nzakway ka mndu tdukwa ma zlghay nda nɔdɔfani, dza'a nzata nda hafu kə'a. ¹² Had skwi ta gyanafatá zlahu nda zlghay nda nɔdɔf wa. Ka zlahu katək na: «Inda mndu ta ksatá inda tsa zlahuha ya ná, nda tsi dza'a nzata tsi nda hafu†» ka'a.

¹³ Kristi ta varagamapta ma tsa ksi'a zlahu ya, kabga niŋna lu ka ksi'atá mndu nni ta manaka amu. Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta na: «Inda mndu zlanaf lu ta udzu‡ ná, nda ksi'a,» ka'a. ¹⁴ Mantsa ya maguta tsi, kada mutsafta gwal kul nzakway ka la Yahuda ta tsa tfawi tfanava lu ta Abraham ya nda ma Yesu Kristi. Tsaya tama dza'a kəl amu ka mutsafta nda ma zlghay nda nɔdɔf ta Sulkum tanaf Lazglafta ta imi ta sləmənŋ ya.

Ta ta imi ta sləmənŋ nda zlahu

* 3:8 Nni ta Zrafta 15:6, Ruma 4:3, aya 7: Ruma 4:16, aya 8: Zrafta 12:3. † 3:12 Nni ta Vrafta ta zlahu 27:26, Habakuk 2:4, gray nda Ruma 1:17, aya 12: nni ta Zlahu 18:5, Ruma 10:5. ‡ 3:13 Nni ta vrafta ta Zlahu 21:23.

¹⁵ Zwanama dā, ka graghunaf gra yu nda va skwi ta magaku da mnduha 6a: Ka lagha mnduha his ka dzraftawi ka thaftá dzvu tanj tida katsi ná, had wa sana mndu ka badziṅta dər ka sganaghata ta ghəṅa tsa dzratawa tanj ya guli wa. ¹⁶ Manda va tsaya nzakwani da Lazglafta guli. Ʒa Abraham nda zivrani tanafta Lazglafta ta imi ta sləməṅ. Vindaf a lu kazlay: Ʒa Abraham nda zivirhani[§] kə'a manda skwi nda ndəgha həṅ wa. «Nda zivrani ka lu,» tsaya ta nzakway turtuk, ka Kristi. ¹⁷ Skwi ta kumə yu ta mnay ná, dzrafdzra Lazglafta ta wi nda Abraham. Ka zatá lu ta vaku fwađ dər mək nda hkən mbsak. Tahula* tsa kada sabi gwada ta zlahu. Tsaya tama na, laviṅ a tsa zlahu ya ta badziṅtá tsa dzratawi dzraf Lazglafta nda Abraham ya wa. Laviṅ a ta badziṅtá tsa imi tanaf Lazglafta ta sləməṅ ya guli wa. ¹⁸ Ka si dza'a vlay Lazglafta ta za həga Ʒa mndu, kabga vəl magatani ta skwi ta kumə zlahu katsi ná, mutsuglavata a ma ta ta imi ta sləməṅ Ʒa mndu wa. Tsaw tama ná, ma tsa tanafta tanaf Lazglafta ta imi ta sləməṅ ta Abraham ya mutsafta tsi ta tfa wi.

¹⁹ Ka si mantsa tsi tama, kabgawu kəl Lazglafta ka vlatá zlahu? Vlaṅnavla, kabga Ʒa snanṅta Ʒni ta skwiha ya kul zdəganata. Ʒa fitik kwitikw vlaṅnata tsi ha ka sagha tsa fitik dza'a kəl tsa zivir dza'a sabi ma Abraham, tanaf tsi ta imi ta sləməṅ ya ka sagha. Duhwalha Lazglafta ta klaktá tsa zlahuha ya nda ma sana mndu ta nzakway mataba[†] mnduha nda Lazglafta. ²⁰ Mataba mnduha his ta nzakwa mndu matabu tazlay, ama had mndu ta nzakway matabu ma fitika tanafta Lazglafta ta imi ta sləməṅ[‡] ta Abraham wa.

Nu ta magə lu nda zlahu

²¹ Tsa ta ta imi tanaf Lazglafta ta sləməṅ ya ná, zdəgana a ta zlahu nda tsa tama rki na? Mantsa ya a dekdek wa! Ka si má mamu zlahu ta laviṅta vlarṅtá hafu ta mnduha katsi ná, ma laviṅlava ta nanaftá mnduha ka gwal tdukwa ta wa ira Lazglafta guli. ²² Má Ʒa nzakwani mantsaya na: «ksamksa dmaku ta inda mnduha ma dzvani,» ka lu vindafta ma gwada Lazglafta. Nda nza mantsa ya, kada vlata Lazglafta ta tsa ta ta imi ta sləməṅ taf tsi ta sləməṅ ya Ʒa gwal ta zlghaftá Yesu Kristi. Ta ghəṅa vəl zlghafta tanj kwenkwenj dza'a kəl tsi ka vlarṅtá həṅ.

²³ Ta kul sagha gwada ta zlghay nda Ʒuduf ná, nda nza zlahuha manda gwal ta ngha aṅni tsam tsi. Zlahu ta ngha aṅni ha ka sagha fitika gunanṅta Lazglafta ta tva gwadata zlghay nda Ʒuduf. ²⁴ Mantsa ya ná, zlahu ta nzakway ta ngha aṅni ha ka sagha Kristi, kada nzakwa Ʒni ka gwal tdukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlghay nda Ʒuduf. ²⁵ Ndanana manda sagha gwada ta zlghay nda Ʒuduf, ta had walglanṅta Ʒni ta nzata mista zlahu wa.

²⁶ Kaghuni demdem, nda nza kuni ka zwana Lazglafta ma zlghafta ghuni ta Yesu Kristi. ²⁷ Kaghuni demdem, magaghunafmaga lu ta batem ma ndi'atá vgha ghuni nda Kristi, kada klaftá kuni ta sadani. ²⁸ Ma tsaya tama, ta had skwi ta dganatá la Yahuda nda la Grek wu, had skwi ta dganatá vu'a nda mndu kul nzakway ka vu'a wu, had skwi ta dganatá zgun nda marakw wa. Kaghuni demdem, kaskwa turtuk kuni ma ndi'atá vgha ghuni nda Yesu Kristi. ²⁹ Kaghuni, ka si nda ndi'a vgha ghuni nda Kristi, nda nza kuni ka zivra Abraham nda tsa, mutsafmutsa kuni ta za həga ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləməṅ[§].

4

Vu'a a wu, Zwanj Lazglafta ya

¹ Wya skwi ta kumə yu ta mnay: Ka ta ka zwanj mndu dza'a za tsa həga ya, had skwi ta dganata nda vu'a dər má Ʒani inda skwi wa. ² Ma tsa nzakwani ta ka zwanj ya ná, ta snanasna ta Ʒa gwal ta nghapta ka tsatsi, nda Ʒa gwal ta nghapta ka tsa huzlahani ya tani, ha ka lagha ta tsa fitik tsaf dani ya. ³ Manda va tsaya nzakwani da amu guli. Ma fitika nzakwa amu ka zwani ta kul sagha gwada ta Kristi ná, ta ga vu'a skwiha ta ga mgham ma na ghəṅa hadik* na amu. ⁴ Ama magatá tsa fitik ya, ka ghunagata Lazglafta ta zwanjani.

§ 3:16 Ngha ta Zrafta 12:7. * 3:17 Ngha ta Sabi 12:40. † 3:19 Ngha ta Slna gwal ghunay 7:53. ‡ 3:20 Gray nda Vrafta ta Zlahu 6:4. § 3:29 Gray nda Ruma 4:13. * 4:3 Ngha ta 4:9, Kwalasuha 2:8, 20.

Marakw ta yagata ma saghani, ka nziŋtá tsi mista zlahu Musa, ⁵ kada varagapta tsi ta gwal ta ga vu'a mista tsa zlahu ya, kada nuta ŋni ka zwana Lazglafta.

⁶ Ŋa maraŋta kazlay: Zwanani kuni kə'a, ka ghunagatá Lazglafta ta Sulkuma zwanani da ŋudufa mu. Tsa Sulkum ya ta mnay kazlay: Aba! Da†! kə'a. ⁷ Tsaya tama ná, nza a ka ka vu'a wu, zwanani ka. Ka nda nza ka ka zwanani, nda nza ka ka mnda za həga ma zɔakatahuda Lazglafta.

Dasuwa ka la Galat da nzəglaku həŋ ka vu'a

⁸ Ghalya ma fitika kwala ghuni kul snaŋtá Lazglafta, vu'a skwa wuyay kul nzakway ka vərɔɔ† Lazglafta si ta gə kuni. ⁹ Ndanana tama, manda snaŋta ghuni ta Lazglafta, ta snaŋtá Lazglafta ta kaghuni ná, waka kuni ta vrəglaghuta mista sana skwiha kul had mbrakwa§ taŋ, kul had rəga taŋ, kul had hayhaya ta na? ¹⁰ Ta fafa kuni ta ghəŋa ghuni ka wara sana vaghuha, nda sana tiliha, nda sana fitikha, nda sana vakuha*! ¹¹ Ta vlihatá zləŋ skwi ta magə kuni. Manda skwi ka bətbət tsa slna ɔa magaghuna yu ya, ka yu.

¹² Zwanama ɔa, wyawa dzvu, nzawanza manda i'i, manda ya nza i'i manda kaghuni ya. Had dmaku giha kuni wa. ¹³ Nda sna kaghuni, ma zrafta ɔa ta mnaghunatá Lfida Gwada ná, ma ɔaŋwa yu. ¹⁴ Aŋ mndani, tsa ɔaŋwa ɔa ya ná, ghwaɔaka ɔaŋwa ya. Nduk nda tsa, mbidá a kuni ta i'i wu, vzid a kuni wa. Katək ná, manda tsu'a duhwala Lazglafta tsu'afta kuni ta i'i, manda tsu'a Yesu Kristi ka kuni tsu'aftá i'i. ¹⁵ Ga tsa rfu si ta rfu kuni ghalya ya? Nu ta magay ndanana kul had kuni ta rfu? Grafgra yu kazlay: Ma tsa fitik ya, ka má si ta magaku tsi ná, má tsatsakwaslap tsakwasla kuni ta ira ghuni ka vlihata kə'a. ¹⁶ Nda nza yu ka ghuma ghuni ndana, kabga vəl mnaghunata ɔa ta kahwathwata rki?

¹⁷ Tsa mnduha ya ná, ta ŋavaŋa həŋ ka ŋaghunata, ama nda tvani a wa. Ta kumay həŋ ta dgaghunata nda i'i, kabga ŋa ŋavata ghuni mista taŋ. ¹⁸ Dina ŋavata, ka nda tvani tsi. Inda fitik katsi tama guli, ma kzlə lu ta nzakwa ɔa mataba ghuni kada magay.

¹⁹ Zwana ɔa, ta basəgəltá vgha yu ta ghəŋa kaghuni manda marakw ta basa yaku, ha ka nghavata Kristi dar ma kaghuni. ²⁰ Ndanana ná, ta kumay yu ta nzavaghunata kada snaŋta yu ta skwi ŋa mnaghunata, kabga kbidifkɔa kuni katakata.

Nzakwa i Hadzara nda Sara

²¹ Na kaghuni ta kuma nzaku mista zlahu ná, mnihawa mna, sna a kuni ta skwi ta mnə tsa deftera zlahu ya rki na? ²² Ká lu vindafta ta ghəŋa Abraham na: Mutsafmutsa ta zwani his, pal nda marakw ka vu'a, pal nda marakw kul had ka vu'a. ²³ Tsa zwaŋa tsa marakw ka vu'a ya ná, nda ndana slu'uvgha tsaya. Tsa zwaŋ ya tsa marakw kul had ka vu'a ya guli ná, manda ya tanaf Lazglafta† ta imi ta sləməŋ tsaya. ²⁴ Ma tsa skwi ta luta ya ná, mamu klatá ghəŋa skwiha his mida, kabga tsa mi'aha his ya ná, dzratawi his ya. Taŋtaŋa dzratawi ná, ta ghwá Sinay. Ka vu'a ta ya tsatsi ta zwani. Tsaya ta nzakway ka Hadzara. ²⁵ Tsa Hadzara ya ta nzakway ka ghwá Sinay ta hadika Arabiya. Nda luwa Ursalima‡ gitana ta gra lu, kabga tsatsi nda zwanani tani vu'a həŋ. ²⁶ Ursalima ya ta luwa ná, nza a ka vu'a wu, tsaya ta nzakway ka mamu ta amu. ²⁷ Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay:

Rfa ta rfu, kagha dzəghəŋ ta kul yanaghutá zwaŋ!

Rfa ta rfu, ka hayaya ka ta hayayə, kagha ta kul walaŋta basa yaku ya,

kabga mal ndəghata zwana marakw vziŋ zə'ala§ taŋ,

ka ŋa marakw ya ta nzaku nda zə'ala taŋ kə'a ya.

²⁸ Zwanama ɔa, kaghuni zwana ta ta imi ta sləməŋ manda nzakwa Izak ya. ²⁹ Ma tsa fitik ya, tsa zwaŋ ya lu ma ndana slu'uvgha ya si ta giri ŋa tsa zwaŋ ya lu manda ya kumaf Sulkum ya. Ta manda tsaya nzakwani kulam gita. ³⁰ Tsaw ká lu vindafta ma deftera Lazglafta na: Ghzliŋghzla ta tsa marakw ka vu'a ya nda zwanani tani, kabga had zwaŋa

† 4:6 Ngha ta Markus 14:36, Ruma 8:15, gray nda aya 5-7 Ruma 8:15-17. ‡ 4:8 Ngha ta 1 La Kwareŋt 8:4-6. § 4:9 Ngha ta 4:3. * 4:10 Ruma 14:5, Kwalasuha 2:16-23. † 4:23 Zrafta 16:15, 21:2. Aya 23: Zrafta 17:16, Ruma 9:7-9. ‡ 4:25 Gray nda Mata 23:37, Lukwa 13:34. § 4:27 Isaya 54:1.

marakw ka vu'a dza'a za hōga nda zwanja marakw kul nzakway ka vu'a* wu kə'a. ³¹ Mantsa tama zwanama, nza a amu ka zwana marakw ka vu'a wu, zwana marakw kul nzakway ka vu'a amu.

5

Plimispla Kristi

¹ Plimispla Kristi, ŋa kwala mu nzəglaku ka vu'a mista zlahu Musa. Mantsa tama, dihavawadiha, yaha lu nglighunista ka vu'a. ² Ka i'i Pwal ta mnaghunata ná, ka tsəŋnatá fafad ta kumə ŋni ka kuni katsi ná, haď sana skwi ghzlaghuna Kristi nda tsaya tama wa. ³ Ka yu tata mnəgəłta ŋa inda mndu ta kuma tsanata lu ná, nda fa vghani ŋa maga inda skwi ta kumə zlahu guli nda tsa. ⁴ Inda tsa kaghuni ta zba nzaku tdukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlahu ya, tsaghu tsa kuni ta vgha nda Kristi, bəghapbəgha kuni ma zďakatahuda Lazglafta. ⁵ Anni ná, nda fa ghəŋa anni kazlay: Namafna Lazglafta ka mndu tdukwa ta wa irani, kabga vəl zlgħafta mu ta Kristi nda ŋuduf kə'a. Tsaya skwi ta kzlə amu nda ma mbrakwa Sulkum. ⁶ Ka nda ndi'a mndu nda Yesu Kristi katsi, dər nda tsa fafadani, dər tsa a tsi wu, haď ghzliwani wa. Zlgħafta nda ŋuduf, ka mara tsa zlgħay ya nda ma dvutá sanlaha vərďa skwi.

⁷ Ya si ta dza'a ta kəma ta kəma kuni ní, wa ta pyaftá kaghuni ka snatá ŋa kahwathwata na? ⁸ Tsa nana kaghuni nanaf lu ya ná, da Lazglafta ta hgaftá kaghuni a sagha tsi wa. ⁹ «Ksita ta is ta ŋlanaftá hupu* demdem.» ¹⁰ Nda sna yu kazlay: Haď fitik dza'a dganata kaghuni ta ŋa ghuni ndanu nda ŋa dā wu kə'a, kabga nda guya mu ma Kristi. Nda sna yu guli kazlay: Tsa mndu ta kladamtá hwazlaβaku da taba ghuni ya, dər má kinawu nzakwa tsa mndu ya, dza'a tsanaghatsa Lazglafta ta guma kə'a.

¹¹ Zwanama dā, i'i, ka si tata gďata ta mnay kazlay: dīna tsatá fafad kə'a yu katsi ya ní, kabgawu ta kəl mnduha ka giri ŋa dā tama? Haď tsa mtuta mtu Kristi ta udza zləŋay ya dza'a nzakway ka tuthun wa. ¹² Inda tsa gwal ta hwazlaβa kaghuni ya ná, ka hərđiŋhərďa həŋ ta vgha taŋ, ka nzakwa həŋ daghəra'!

¹³ Zwanama dā, hgaghunahga Lazglafta ŋa kwala ghuni nzakway ka vu'a zlahu. Ala ka si mantsa tsi, ma klaf kuni ta tsa plata vgha ghuni ya ka skwi ŋa dza'a ghuni maga skwi ta kumə slu'uvgha. Katək ná, dvuvuswadva ta vgha ghuni, ka katuvusta kuni ta vgha ghuni mataba ghuni. ¹⁴ Inda zlahu ná, ma gwada turtuk gwamta tsi ta vgha, ta mnə lu kazlay: Dvudva ta mnda səla manda va ya ta dvuta ka ta ghəŋa gha†kə'a ya. ¹⁵ Ama ka si ta hihi'iduvtá vgha, ka kwahuvustá vgha kuni mataba ghuni manda ŋa nimtək katsi ná, dāswa ká kuni da zadānata kuni ta ghəŋa ghuni.

Zlanawa Sulkum ka pgha tsi ta kaghuni ma nzakwa ghuni

¹⁶ Skwi ta mnaghunata yu ná, nzawanza ta nzaku manda ya ta kumə Sulkum. Ka mantsa ka kuni nzaku, haď kuni dza'a walgləŋta laghu maga skwi ta kumə slu'uvgha wu, ¹⁷ kagba va a slu'uvgha ta skwi ta kumə Sulkum ta magay wu, va a Sulkum ta skwi ta kumə slu'uvgha ta magay guli wa. Ta zlərdawi həŋ ma vgha taŋ. Tsaya kwal kuni kul laviŋtá maga skwi ya ta kumə‡ kuni ta magay. ¹⁸ Ka Sulkum ta pgha kaghuni katsi, ta haď kuni mista zlahu Musa wa.

¹⁹ Ma dīfa a skwiha zďəgana magay ta slu'uvgha wu, wya həŋ: Maga sli'insli'iy, hliri, maga skwa hula, ²⁰ wuya skwi, maga mndu nda ghwani, nzaku ka ghuma, zlərdawi, draku, bāsa ŋuduf, dva ghəŋ, daga vgha, kwal kul guya ghəŋ, ²¹ hara'utiri, ghuyaku, nda hambala vgha ŋa ghuyaku ka maga sli'insli'iy, nda pďakwa sanlaha ma skwiha manda tsaha ya. Ka yu ta mnəglaghunata manda va ya ghada yu ta mnuta ná, haď mndərga gwal ta maga tsa skwiha ya dza'a lami da ga mghama Lazglafta wa.

²² Ama, wya skwiha ta yaganapta Sulkum nda ghuba: Dvutá mndu, nzata nda rfu, nzata nda zďaku, nzata nda ksa ŋuduf, nzaku ka ŋərma mndu, maga skwi dīna, nzaku tdukwa, ²³ nzaku lebtekwa, wara ghəŋ. Haď zlahu nda gwada ta ghəŋa tsaha ya wa. ²⁴ Gwal ta

* 4:30 Aya 29: gray nda Zlrafta 21:9, aya 30: Ngha ta Zlrafta 21:10. * 5:9 Gray nda 1 La Kwəreŋt 5:6. † 5:14 Zlahu 19:18. ‡ 5:17 Gray nda Ruma 7:14-23.

nzakway ka ɲa Yesu Kristi ná, dzadza hahəɲ ta udza zləɲay ta skwiha ta kumə slu'uvgha, nda ghwadaka skwiha kavghakavgha ta mamə həɲ. ²⁵ Ka si Sulkum ta vlamata hafu katsi, zlanama Sulkum ka pgha tsi ta amu guli. ²⁶ Ma glə mu ta ghəɲ! Ma zbə mu ta gwada da mndu, ma drə mu ta draku guli.

6

Skwi sləgaf mndu, tsaya dza'a tsi tskay ta vwah

¹ Zwanama da, ka nda ngha kuni ta mndu ta maga skwi kul dɪnaku katsi, kaghuni ta pghu Sulkum ya, vranakwavra ta vərda tvi, ama dasuwa ka kuni magay. Dasuwa ka vərda kagha guli da ksutá tsi ta kagha. ² Katuvuswa vgha ma kərta ndəgaku sani nda sani. Ma magay ghuni mantša ya, dza'a nzakwa kuni ka gwal snatá zlahá Kristi. ³ Ka had mndu tabta i'i wu, ka mndu tsaw ta slaf a ka sana skwi kay guli wu ná, nana ghəɲani ta nanə tsi. ⁴ Kinawu nzakwa ɲa da ma slna ná, ká inda mndu ngha slnani. Tsaya dza'a kəl tsa mndu ya ka rfa ghəɲani, nda sanlaha a dza'a laghwa tsi gray wa. ⁵ ɲa ghəɲani ta maga mndu ta inda skwi.

⁶ Ka kla a kla mndu ta taghanata lu ta gwada Lazglafta, ta skwi mataba inda skwihani, ka vlay ɲa mndu ta taghanata.

⁷ Yaha kuni nanətá ghəɲa ghuni. Had Lazglafta ta zlaɲtá mndu ta nənɓay wa. Ka nu sləga* mndu ya ná, tsaya dza'a tsi tskay guli. ⁸ Ka ɲa slu'uvgha sləga mndu katsi, ɲa slu'uvgha dza'a tskə tsi, ɲa zadamtani mida. Ala ka ɲa Sulkum sləga mndu, ɲa Sulkum dza'a tsi tskay, ta nzakway ka hafu ɲa kdekedzerɲ. ⁹ Ma zlaɲ mu ta maga skwi dɪna, ma rwu mu ta vgha, kabga dza'a tskay mu saghar fitikani. ¹⁰ Mantša tama, ta tseke'luwa ná, magama maga ta skwi dɪnadɪna ɲa inda mndu. Katkatatani ɲa zwanama mu ma zlgħay nda ɲuduf.

Ga zgu

¹¹ Nghawa ndandaghula'atá na vindi na ba! Nda dzva da vindafta yu. ¹² Tsa mnduha ta kuma mblaftá kaghuni ka tsa fafad ya ná, ta kumay həɲ ta ghubay mnduha ta həɲ. Skwi kəl həɲ ka magay mantša ya ná, wara ghuyay taɲ ta daɲwa ta gwada ta udza zləɲay Kristi ya. ¹³ Vərda tsa gwal nda datsa fafada taɲ ya ná, had həɲ ta maga skwi ta kumə zlahu wa. Ta kumay həɲ ta datsata ghuni ta fafad, ɲa ghubay taɲ ta ghubakwa taɲ ta ghəɲa datsatá fafada ghuni. ¹⁴ I'i tada, ta ghəɲa mtuta mtu Mgham Yesu Kristi ta udza zləɲay yeya ta ghubə yu ta ghubakwa da. Ma tsa mtutani ta udza zləɲay ya, mtuta skwi ta kumə slu'uvgha ma i'i, ta mtuguduɲta i'i guli ta skwi ta kumə slu'uvgha. ¹⁵ Tsatá fafad ná, sana skwi a wu, kwal kul tsatá guli ná, sana skwi a wa. Nzata mndu nda hafu vlama Lazglafta, na mali ma skwi. ¹⁶ Ka nza zdakwa Lazglafta nda tawa hidahidani ta ghəɲa inda gwal ta snatá na skwi ta taghə yu na. Mantša ya guli ta ghəɲa gwal ta nzakway ka vərda Isra'ila Lazglafta.

¹⁷ Ta hula tsa tama, yaha mndu walglaɲta didiptá vgha, kabga mivid ya ta vgha da ta maray kazlay: ɲa Yesu Kristi yu kə'a.

¹⁸ Zwanama da, ka nza zdakatahuda Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni! Amin.

* 6:7 Ngha ta Ayuba 4:8, Mahdihi 22:8, Huseya 8:7.

Tsgha ta lwa Pwal ɲa La Afisus

Ga zgu

¹ I'i Pwal, zbp Lazglafta ɲa nzaku ka mnda ghunay Yesu Kristi, ta vinda na delewer na ɲa kaghuni gwal ma luwa Afisus ta nzakway ka ɲa Lazglafta, ɲa kaghuni ta zlglaftá Yesu Kristi ka nzaku kuni ka ɲani ya, ta vindaghunafta yu.

² Ka vlaghunavla Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta zɔakatahudani nda zɔakwani tani.

Vlamavla Lazglafta ta zɔakwani ma Yesu Kristi

³ Zlɔzlvama Lazglafta ta nzakway ka Dani ma Mgham Yesu Kristi. Tsatsi ta tfam-aghatawi ma vlamatani ta inda skwi dínadina daga ta luwa ɲa katarɲá sulkuma mu. Nda ma ndi'atá vgha mu nda Yesu Kristi magamata tsi. ⁴ Ma kɔaku Lazglafta zlaganaptá ghɔɲa hadik, zabapzaba ta amu ɲa nzaku ka mnduhani, ka guyamafta nda Yesu, kada nzakwa mu hezle' ɲa nzakwa mu kul had' ghwadaka skwi ta amu. ⁵ Dvuɔva ta amu daga manda ghalya, ka psaptá tsi ta amu ka nimista ka zwanani nda ma Yesu Kristi. Manda tsaya ɔvuta tsi ma zɔakwani. ⁶ Manda tsaya magata tsi ɲa zlɔzlvay mu ta glakwa zɔakatahudani. Katakata vlamata tsi ta zɔakatahudani ya nda ma slna Zwanani ɔvu tsi.

⁷ Nda usani varata tsi ta amu, amu gwal nda ndi'a nda tsi, ka plimistá* tsi ta dmakuha mu. Mantsa ya maramanɲa Lazglafta ta glakwa zɔakatahudani. ⁸ Ka ndəghamaftá tsi nda tsa zɔakatahudani ya, ka vlamatá inda difil nda mahizl ya ta ramata. ⁹ Ka maramanɲá tsi ta skwi ɲa magay ya nda ɔifa daga manda ghalya si kul snanɲá mnduha. Tsa skwi kumaf tsi ta magay ya ná, nda nza nda ma slna Yesu Kristi. ¹⁰ Wya tsa skwi ya: Ka nda maga fitik, dza'a tskanatska ta inda skwiha nda ya ta luwa tani, nda ya ta hadik tani, ɲa nzanaghata Yesu Kristi ka mgham ta ghɔɲa tan demdem.

¹¹ Zabapzaba Lazglafta ta amu ɲa nzakway ka mnduhani ma guyamaftani nda Kristi. Magamaga manda tsaya, kabga tamafta ta imi ta sləmənɲ† daga manda ghalya. Ka mnaftá tsi ta magakwa inda skwi manda ya kumanɲ tsi, ¹² kada zlɔzlvama mnduha ta glakwani ma anɲi ta faftá ghɔɲa ɲni ta Yesu Kristi daga tanɲanɲ ya.

¹³ Mantsa ya kaghuni guli nda ndi'a kuni nda tsi ma snanɲa ghuni ta vərɔɔa gwada ya kəl Lazglafta ka mbaghunafta, ma vlata ghuni ta ghɔɲa ghuni ɲa Yesu Kristi. Ma tsa ndi'atá kaghuni nda Kristi ya, ka vlaghunatá Lazglafta ta Sulkum nda ghuba ya tamaf tsi ta imi ta sləmənɲ ya. Tsa Sulkum ya ná, ɲizla nzakwa mu ka mnduha Lazglafta ya. ¹⁴ ɲa ɔasudasu vlamata tsi ta tsa Sulkum ya, ɲa maranɲa ká Lazglafta dza'a vlamatá inda pɔakwa skwiha dínadina dazlay, manda ya mna tsi. Ma tsa fitik dza'a mbamafta Lazglafta ɲa ɔəkɔək ya dza'a tsu'a mu. Zlɔzlvama glakwa Lazglafta.

Ndəba dzva Pwal ta ghɔɲa gwal zlglay nda ɲuduf ma Afisus

¹⁵ Tsaya ta kəl yu ka rfa Lazglafta ta ghɔɲa kaghuni. Manda snanɲa ɔa kazlay: Zlglafta kuni ta Yesu Kristi, ɔvuɔva kuni ta mnduha Lazglafta guli kə'a, ¹⁶ had' yu ta zlanatá maga ɔu'a ta ghɔɲa kaghuni wu, ta rfanagharfa yu ta Lazglafta. ¹⁷ Tsatsi ná, Da dagala ya. ɲani ta maganata Mghama mu Yesu Kristi ta slna. Da tsi ta ndəba yu ta dzvu ka vlaghunata tsi ta difil dza'a kəl kuni ka lavinɲá snanɲá vərɔɔa tsatsi. ¹⁸ Ta ndəbay yu ta dzvu ɔa tsi guli ka tsalaghunapta tsi ta ndana ghuni ɔina, kada snanɲa kuni ta tsa ɲərma skwi kəl tsi ka hgaghunata kazlay: Dza'a mutsay kuni kə'a ya. Ta ndəbay yu ta dzvu guli dza'a kəl kuni ka snanɲá glakwa tsa skwa za həga faghuna tsi nda inda gwal ta nzakway ka ɲani ya tani. ¹⁹ Ta kumay yu ta snanɲa ghuni kazlay: Malaghumala mbrakwani ta inda skwi, nda ya kə'a ta kata amu gwal ta zlglafta kə'a. Katakata tsa mbrakwani ya. ²⁰ Nda tsa

* 1:7 Gra nda vli ma Kwalasuha 1:14. † 1:11 Ngha ta Yesuwa 13:19.

mbrakwani ya sli'aganapta tsi ta Kristi ma mtaku ka nzanata nda ga zeghwani ta luwa[‡] ɲa vlarjta²¹ glaku. Hada ta ga Kristi ta mgham ta ghəɲa inda sulkumha dagaladagala, kabga malaghumala ta mbrakwa taɲ. Malaghumala mbrakwani ta inda mbraku ya vlarj lu ta mndu ɲa ga mgham[§]. Ta ghəɲa gwal vlarj lu ta ga mgham ndanana yeya a wu, nda gwal dza'a gay ta kəma tani. ²² Ka vlarjta* Lazglafta ta ga mgham ta ghəɲa inda skwi. Ma tsa nzakwani ka mali ta ghəɲa inda skwiha ya, ka fata tsi guli ɲa nzaku ka ghəɲ ta ghəɲa Igliz. ²³ Kristi ná, ghəɲ ta ghəɲa Igliz ya, ta nzakway ka vghani. Ma tsa guyatá vgha mnduhani ya nzamta Kristi. Ma tsatsi nzatá nzakwa Lazglafta ka mara vgha nda ma tsatsi guli.

2

Sli'agamapsli'a Lazglafta ma mtaku kawadaga nda Yesu Kristi

¹ Ghalya si nda rwa kaghuni ta wa ira Lazglafta, kabga ghwadaka skwiha si ta magə kuni. ² Si ta gdata ta ksa sada mnduha ma na ghəɲa hadik na kuni. Gwada halaway ta ga mgham ta ghəɲa ghwadaka sulkumha, ta nzaku ma ghuvanata luwa si sna kuni. Kulam ndana tsa ghwadaka sulkum ya ta gdata ta ksa slna ma ɲudufa mnduha ta kwalaghuta sna gwada Lazglafta. ³ Amu demdem guli, manda tsa nzakwa hahəɲ ya si amu ghalya. Ghwadaka skwiha ta kumə ɲudufa mu, nda ghwadaka ndanuha ta ndanu mu, si ta magə mu. Ma tsa nzatá nzakwa mu manda tsaya ná, ma dza'a dədamdəda amu guli da basa ɲudufa Lazglafta, ka guram nda va ɲa tsa mnduha ta maga ghwadaka skwiha ya.

⁴ Tsaw Lazglafta ná, dagala tawa hidahidani, dɲudva ta amu. ⁵ Kulam nda va tsa rwatá amu, kabga vəl magata mu ta ghwadaka skwiha ya ná, ka dɲaftá tsi ta amu ka vramamta nda hafu kawadaga nda Kristi. Zɲakatahuda Lazglafta kəl kuni ka mbafta. ⁶ Ma tsa ndi'atá amu nda Kristi ya, ka sli'agamaptá Lazglafta mataba gwal nda rwa kawadaga nda Yesu Kristi ka pghatá amu ta luwa, ka nzamata ka ga mgham kawadaga nda Yesu Kristi. ⁷ Mantsa ya maramanta tsi ta zɲakatahudani nda ma Yesu Kristi, ɲa nghanja mnduha dza'a yayə lu ta kəma ta nzakwa glakwa tsa zɲakatahudani ta malaghutá inda skwi ya. ⁸ Zɲakatahudani tani kəl Lazglafta ka mbaghunafta nda ma zlghafta ghuni ta Kristi. Mbaghunaf a ta ghəɲa vəl magata ghuni ta skwiha dinadina wu, ka mbalay mbaghunafta tsi. ⁹ Mbaghunaf a Lazglafta ta ghəɲa vəl magata ghuni ta sana slna wu, da ghərbə mndu ta ghərbaku. ¹⁰ Magatá slna Lazglafta na amu na. Vlamavla ta hafu ka lfid ma ndi'atá amu nda Yesu Kristi ɲa gdata mu ta maga slnaha dinadina. Nda ghada payafta Lazglafta manda tsaya, ɲa magay mu.

Ka mndu turtuk lu ma Kristi

¹¹ Ka yu ta mnaghunata wa, mndəra la Yahuda a kaghuni wa. Havakwahava ba ta nzakwa ghuni ghalya ta kul zlghaftá kuni ta Kristi. Gwal kul tsaku fafada taɲ ka həɲ ta hga kaghuni. Kəl həɲ ka hga kaghuni manda tsaya na: Mnduha Lazglafta aɲni ka hahəɲ, kabga datsatá fafada taɲ. Tsaw tsa tsatá fafada taɲ ya ná, skwi ta nghananta slu'uvgha ya datsa mnduha nda dzva taɲ. ¹² Havakwahava kazlay: Ma tsa fitik ya ná, sna a kuni ta Kristi wu kə'a. Nza a kuni tekwa mataba mnduha ta hadika Isra'ila wa. Tekwa a kaghuni mataba gwal dzraf Lazglafta ta wi nda həɲ ka tanaftá imi ta sləməɲ ta həɲ ya wa. Ma nzakwa ghuni ma na ghəɲa hadik na ná, had skwi faf kuni ta ghəɲ tida wu, sna a kuni ta Lazglafta guli wa. ¹³ Ghalya, si di'ij kuni nda Lazglafta. Ndana tama, nda ndi'a kuni nda Yesu Kristi ma pghintani ta usani ta gwada ta kaghuni ma mtutani. Tsaya ta ndusaghunakta nda Lazglafta. ¹⁴ Manda bata dzugur si nzatá nzakwa ghuma mataba mu, ka sagha tsi psliɲta, ka namafta ka mndəra mndu turtuk. Əɲka'a ka tsatsi ta famta zɲaku mataba mu. ¹⁵ Ka hliɲta tsi ta inda tsa zlahuha ta mnə la Yahuda ya nda ma mtutani, kabga ɲa guyanaftá mndəra la Yahuda nda sanlaha ma mndəra mndu ɲa nzakwa taɲ ka sana lfida mndəra mndu turtuk. Ma tsa magatani mantsa ya famta tsi ta zɲaku mataba

‡ 1:20 Ngha ta Zabura 110:1. § 1:21 Ngha ta Kwalasuha 1:16 nda skwi ya vindij lu mistani ɲa ɲanata. * 1:22 Ngha ta Zabura 8:7.

taŋ. ¹⁶ Ma tsa mtutani ta udza zləŋay ya guyanafu tsi ta tsa mndəra mnduha his ya ka mndəra mndu turtuk, ka slərbaptá zughu mataba taŋ nda Lazglafta. Ma tsa mtutani ya kwala sani kul husaŋtá sani nda sani mataba taŋ. ¹⁷ Sasa Kristi ta ghəŋa hadik da mna Lfida Gwada ta ghəŋa zďaku ŋa kaghuni gwal si di'iy nda Lazglafta, nda ya ŋa aŋni gwal si ta ndusanavatá* Lazglafta ya. ¹⁸ Əŋka'a ka Kristi kəl amu demdem, kaghuni nda aŋni tani, ka laviŋta ndusanavatá Lazglafta ta nzakway ka Da, nda ma tsa Sulkum nda ghuba turtuk ya.

¹⁹ Tsaya tama ná, nza a kuni ka mayəm wu, nza a kuni ka matbay guli tama wa. Nda nza kuni ndanana tama ka mnda luwa kawadaga nda sanlaha ma mnduha Lazglafta. Nda nza kuni ka mnda huďa həga. ²⁰ Nda nza kuni manda palaha ta bə lu ta həga nda tsi. Gwal ghunay nda la anabi na tughwa tsa həga ya. Yesu Kristi tsa pala dihaf tsa həga ya ta vgha tida ya. ²¹ Əŋka'a ka tsatsi kəl tsa həga ya ka sladata, ka ŋlaku, ka nuta ka həga nda ghuba ka ŋa Lazglafta ya. ²² Ma tsa ndi'atá kaghuni nda Kristi ya, guyaghunafguya nda sanlaha ma gwal zlgħay nda ŋuduf guli, kada nuta mu ka tsa həga ta nzaku Lazglafta nda ma Sulkum ya.

3

Mnay Pwal ta difatá skwa Lazglafta

¹ Tsaya kəl i'i Pwal hbam lu ma gamak ka maga du'a ta ghəŋa kaghuni. Hbamhba lu ta i'i ta ghəŋa vəl maganata da ta slna ta Yesu Kristi ŋa kata kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda ya. ² Nda sna kuni kahwathwata kazlay: Zďazďa Lazglafta ta huďi ka vlihatá slna ŋa magay da ŋa ghuni kə'a. ³ Tsatsi ta gunidintá ghunislaka da, kəl yu ka snaŋtá difata skwani manda ya vindaghunaf yu ned ya kay. ⁴ Ka dzaŋafdzaŋa kuni katsi ná, dza'a nda sna kuni kazlay: Nda sna yu ta difatá skwa Lazglafta ta nzakway ka Kristi kə'a. ⁵ Tsa difatá skwani ya ná, maranaŋ a Lazglafta ta mnduha ghalya wa. Ndanana tama, ka marigintá tsi nda ma Sulkum nda ghuba, ka maranaŋtá tsi ta mnduhani zabap tsi ŋa nzakway ka gwal ghunay nda la anabi. ⁶ Wya tsa skwa Lazglafta ta difanata ya: Dza'a zay gwal kul had ka mndəra la Yahuda ta zlgħafta ta za mgham ta vəl Lazglafta kawadaga nda mndəra la Yahuda gwal ta zlgħafta. Nda kaghuni tani, nda vərda la Yahuda tani, nda na kuni ka mndəra mndu turtuk. Tsa imi tanaf Lazglafta ta sləməŋ ta gwal ta ndi'aftá vgha nda Yesu Kristi ya ná, dza'a vlamavla, ka Lfida Gwada ta mnay.

⁷ Zďidintá Lazglafta ta huďi ka nidifta ka Kwalvani ŋa mna tsa Lfida Gwada ya ŋa mnduha nda ma mbrakwani ya vliha tsi. ⁸ Mal i'i hta tani mataba mnduha* Lazglafta mndani, kulam nda va tsa, ka zďaŋtá tsi ta huďi ka vlihatá tsa slna mnanantá gwal kul nzakway ka la Yahuda ya, ta tsa zďaku ta mutsu lu da Kristi ya. Tsa zďaku ya ná, dagala katakata, laviŋ a mnduha ta kdánaktá snaŋta wa. ⁹ Ka zďidintá Lazglafta ta huďi guli ŋa tsislanapta da ta inda mndu, ká Lazglafta fata daga manda ghalya ta tsa difatá skwi dza'a tsi magay ya. Zlaganapzłaga Lazglafta ta inda skwiha. Si nda difa da Lazglafta ta wa ira mnduha daga ghalya†. Ndana tama, ka kligintá tsi ta dađi. ¹⁰ Ndanana ka zlaganaptá Lazglafta nda ma mnduhani ŋa nghanja gwal dagaladagala nda gwal nda mbra nda mbra‡ ta luwa ta guyatá vgha mnduhani, ŋa snaŋta taŋ ta nzakwa difla Lazglafta kavghakavgha. ¹¹ Nda kďa fitika fata Lazglafta daga ta kul magaftá tsi ta ghəŋa hadik. Ndanana ka magatá tsi nda ma Yesu Kristi Mghama mu. ¹² Nda ma zlgħafta mu ta Yesu Kristi ka ndi'aftá vgha nda tsi, kəl mu ka ndusanavata Lazglafta kul had zləŋ. ¹³ Tsaya tama ta kəl yu ka ndəba dzvu ŋa ghuni, ma rwaghuna tsi ta vgha, kabga snaŋta ghuni ta ghuya daŋwa da ta ghəŋa vəl mnaghunata da ta Lfida Gwada. Ka ufa tsa ghuya daŋwa da ta ghəŋa ghuni ya, ta vgha ŋa ghuni.

Dva mnda Kristi

* 2:17 Gray nda Isaya 57:19. * 3:8 Gray nda 1 La Kwareŋt 15:9. † 3:9 Gray nda Ruma 16:25. 26. ‡ 3:10 Ngha ta Kwalasuha 1:16 nda skwi ya vindij lu mistani ŋa ŋanata.

¹⁴ Ta ghəŋa tsaya ta kəl yu ka tsəlbata ka maga du'a ta ghəŋa kaghuni da Lazglafta ta nzakway ka Da. ¹⁵ Tsatsi vərda ka Da ta tsaftá hgu ta mndəra gwal ta hadik nda gwal ta luwa tani. ¹⁶ Tsaya ta kəl yu ka ndəba dzvu da tsi ka ksa tsi ta slna nda tsa mbrakwani dagala ya ma ŋudufa ghuni, ka vlaghunata tsi ta mbraku kahwathwata nda ma Sulkumani. ¹⁷ Ta daway yu da tsi guli ta gdavata Kristi ma ŋudufa ghuni ma zlghafta ya zlghaf kuni. Ta ndəbay yu ta dzvu da tsi guli, ka ŋavata kuni ka dɔvuvustá vgha ghuni sani nda sani. Ka ta dɔvuvusdva kuni ta vgha ghuni kahwathwata katsi ná, dza'a nzakway kuni manda dihatá fu laghu slrəŋhani da ghuvata hadik. Dza'a nzakway kuni guli manda dihata həga thaf lu ta mndərani ta vəl təŋtəŋa. ¹⁸ Ma tsaya dza'a kəl kaghuni nda inda sanlaha ma mnduha Lazglafta ka snaŋtá kdavakta dɔv u ya dɔv Kristi ta amu. Had vərvra kdavakta dɔvuta ta dɔvuta tsi ta amu wa. ¹⁹ Aŋ mndani, had mndu ta laviŋtá snaŋtá vərvəra dɔvuta dɔv Kristi ta amu mndani wu, dər má mantsa tsi, ta daway yu da Lazglafta ŋa laviŋta ghuni ta snaŋta, kada ksafata nzakwa ghuni ta sadá Lazglafta.

²⁰ Lazglafta ta laviŋtá maga inda skwi demdem. Nda tsa mbrakwani ta maga slna ma amu ya, ta laviŋta tsi ta maga inda skwiha ka malaghutá skwiha ya ta dawu mu nda skwiha ta ndanu mu tani. ²¹ Zləzlvama Lazglafta ta ghəŋa ŋərma skwiha maga tsi nda ma mnduha ta zlghafta, nda ya nda ma Yesu Kristi. Zləzlvama zləzlvə ŋa kdekedzeŋ! Mantsa ya katsi.

4

Nzaku turtuk ma Kristi

¹ Ta ghəŋa tsaya tama ta kəl i'i tsam lu ma gamak ta ghəŋa vəl maganata da ta slna ta Mgham Yesu Kristi, ka ndəba dzvu da kaghuni kazlay: Nzawanza ta nzaku tɔdukwa manda ya ta raŋtá mnduha Lazglafta, kabga hgaghunahga Lazglafta ŋa nzaku ka ŋani kə'a ya. ² Ma inda skwi ta magə kuni, nda hana ka ghəŋa ghuni, lebtekwa ka nzakwa ghuni, ta ksay ka kuni ta ŋuduf. Su'uwawa ta skwi ta magaghunata sanlaha, ka dɔvuta kuni ta həŋ. ³ Sulkum nda ghuɔa ta guyaghunata, ŋavawaŋa ka nzakwa kuni ta nzaku nda zdaku, kada nzakwa kuni ka gwal nda guya ghəŋa taŋ. ⁴ Gwal zlghay nda ŋuduf ná, manda slu'uvgha* Kristi turtuktuk ya nzakwani. Turtuktuk Sulkum nda ghuɔa guli, turtuktuk skwi ya faf kuni ta ghəŋ tida hga ghuna Lazglafta ŋa zlghay. ⁵ Turtuktuk Mghama mu, turtuktuk tva zlghay nda ŋudufa mu, nda hga mndu turtuktuk magamafta lu ta batem. ⁶ Turtuktuk Lazglafta ta nzakway ka dani ma inda mndu, ta ga mgham ta ghəŋa inda mndu, ta ksa slna nda inda mndu, ta nzaku ma inda mndu.

⁷ Inda amu dagamafta daga Kristi ta zdakatahudani prək nda amu ŋa maga slnani, kabga mantsa ya kumafta tsi ta dagamafta. ⁸ Wya ka deftera Lazglafta mnata: «Tahula ghuɔasaptani ta ghumahani, ka ŋlaghatá tsi ta luwa, ka hliŋtá tsi ta kasatá vu'ahani,» ka'a.

Ka daganafatá tsi ta slna kavghakavgha† ta mnduha ta ghəŋa hadik.

⁹ «Ka ŋlaghatá tsi ta luwa,» ka defteri ya ní, nu klatá ghəŋa tsa gwada ya na? Kəl tsi ka mna tsaya ná, kabga tiŋəl ta na ghəŋa hadik na saha tsi karaku. ¹⁰ Tsa mndu ta saha ta ghəŋa hadik ya ná, va tsa mndu ya tsa ta ŋlaghatá ta luwa ka zaghuta trezekw, ŋa gayni ta mgham ta ghəŋa inda skwi nda Sulkumani. ¹¹ Tsatsi ta daganafatá slnaha kavghakavgha ta mnduha. Ka gwal ghunay sanlaha, ka la anabi sanlaha, Ka gwal mna Lfida Gwada sanlaha, Ka gwal ngha gwal zlghay nda ŋuduf ka tagha skwiha‡ ŋa taŋ sanlaha. ¹² Manda tsaya kə'a daganata ŋa katay taŋ ta mnduha Lazglafta ŋa maganata slnani, kada mutsafta mnduha Lazglafta ta nzakway ka slu'uvgha Kristi ta ŋlaku ta kəma ta kəma. ¹³ Manda tsaya dza'a nzagwafta mu demdem ta vgha ŋa nzaku ka mndu turtuk nda ma fafta mu ta ghəŋ ta Zwaŋa Lazglafta, ŋa snaŋta mu, ŋa nzakwa mu ka gwal nda ndəha manda Kristi kul had sana skwi tida ya. ¹⁴ Nda tsaya tama ná, nzata a mu manda zwani wa. Nanglafta a gwal tsakalawi ta amu nda tsa ghwadaka skwa taŋ ta taghə həŋ ya ŋa zadimista ma tvi, manda

* 4:4 Slu'uvgha turtuk: Gray nda sura 2:16, Ruma 12:5, 1 La Kwareŋt 12:12. † 4:8 Ngha ta Zabura 68:19. ‡ 4:11 Gray nda 1 La Kwareŋt 12:28.

kwambalu ta klambaraku ta ghəŋa drəf wa. ¹⁵ Nzata a mantsa ya wu, kahwathwata skwi ta nghanatá Lazglafta dza'a mnuvusta mu ma dɔvuvusta mu ta vgha mu, ŋa glakwa mu ma inda skwi ma ndi'atá amu nda Kristi ta nzakway ka ghəŋ ta ghəŋa gwal zlgħay nda ŋuduf ya. ¹⁶ Manda mala ta nzagwanatá vgha mndu ya ná, manda tsaya nzagwanata Kristi ta mnduhani. Ka ta ksa slna inda fawayha ta vgha mndu manda ya ta raku katsi, dina ta glakwa tsa mndu ya ta glaku. Manda tsaya nzakwa gwal zlgħay nda ŋuduf guli. Ka ta dɔvuvusdva mnduha Lazglafta ta vgha taŋ, ta magay dər wa ta slnani ya vlaŋ lu katsi, dza'a glaku həŋ ta kəma ta kəma nda mbrakwa Kristi.

Nzawanza ta nzaku ka lfid ma Kristi

¹⁷ Wya skwi ta mnaghunata yu. Ka ŋdaŋda ta mnaghunata yu guli ma hga Mgham. Yaha kuni nzakugəltá nzaku manda gwal kul snaŋtá Lazglafta, ta ndana skwi dza'a kwal kul kataŋtá həŋ ya. ¹⁸ Nda dərzla sləməŋa taŋ, had' lfidá hafu ta vlə Lazglafta ya da həŋ wu, kabga təŋtəŋa ghəŋa taŋ, sna a həŋ ta Lazglafta wa. ¹⁹ Ksa a hula ta həŋ dər kinawu magata həŋ ta ghwadaka skwi wa. Skwi ta kumə slu'uvgha ta magay fa hahəŋ ta ghəŋa taŋ ŋa magay. Sli'ŋsli'ŋ yeya ŋa taŋ ta magay, zla a həŋ guli wa.

²⁰ Kaghuni, manda zlgħafta ghuni ta Kristi ná, manda tsaya a taghaghunaf lu ta tva nzaku wa. ²¹ Grafgra yu kazlay: Nda sna kuni ta gwadani ka zlgħaftá kuni kə'a. Ma ndi'afra ghuni ta vgha nda tsi, taghaghunaf tagha lu ta kahwathwata ma Yesu. ²² Skwi taghaghunaf lu ná, zlaŋta ghuni ta tsa tva nzaku si ta nzakw kuni ghalya ya. Tsa tva nzaku si ta nzaku kuni ghalya ya si ta badza kaghuni, kabga si ta hara' uway kuni ta inda ghwadaka skwi ta nana kaghuni. ²³ Zlanəŋwa tvi ta Lazglafta ka mbədanaf tsi ta ŋudufa ghuni, ka ndana kuni ta vərda ndanu. ²⁴ Vlaghunavla Lazglafta ta lfidá nzaku ta gara vgha nda ŋani§. Favawa fa tama ta tsa lfidá nzaku ta zdəganata ya. Tudukwa tsa tva nzaku ta zdəganata ya, nda ghuḃa nzakwani guli manda ya ta taghə kahwathwata Lazglafta.

²⁵ Mantsa tama, yaha kuni tsakalgəltawi, mnuvuswa kahwathwata mataba ghuni*, kabga nda guya mu demdem ma slu'uvgha turtuk. ²⁶ Ka gafga kuni ta sidi, dasuwa ká kuni da magata kuni ta ghwadaka skwi†. Ma dədaghunagha fitik nda basatá ŋuduf, ²⁷ da mutsaftá halaway ta tvi ŋa klamtá kaghuni da ga dmaku. ²⁸ Ka si ta ghali mndu katsi, yaha tsi da ghalgəltá ghali, ka maga tsi ta slna nda dzvani ŋa kata ghəŋani, nda ya ŋa mutsaftani ta skwi ŋa kataŋtá la ka pdu. ²⁹ Yaha ŋaslu da sabi ma wa ghuni. Gwada vla mbraku ma zlgħay nda ŋuduf ŋa sanlaha katsi sabi ma wa ghuni. Gwada ksay sləməŋ ka kuni gwaday, ŋa kataŋtá sanlaha. ³⁰ Yaha kuni ŋranaftá ŋuduf ta Sulkum‡ nda ghuḃa ya vlaghuna Lazglafta. Tsa Sulkum nda ghuḃa ya ná, ŋizla nzakwa ghuni ka ŋa Lazglafta ya. Ta nzata tavata kaghuni tsa Sulkum ya ha ka sagha tsa fitik dza'a kəl Lazglafta ka varatá kaghuni dəkdek ya. ³¹ Hliŋwa dgun ma ŋudufa ghuni, zlaŋwa basa ŋuduf, zlaŋwa sidi, ma zlərdə kuni ta wi nda mndu, ma razə kuni ta mndu, yaha kuni da maga dər mndəra wati ma ghwadaka skwi. ³² ŋərma skwi ká kuni magay mataba ghuni, nzawanza nda tawa hidahida, pluvuswa dmakuha ghuni, manda va ya plaghuna Lazglafta ta dmakuha ghuni nda ma Kristi§ ya.

5

Nzaku ma tsuwadək

¹ Ndana tama, zwana Lazglafta ya dɔv tsi katakata kuni, ksawaksa ta sadani*. ² Ma slnaha ghuni ta magə kuni inda fitik, maraŋwamara ta dɔv ŋa sanlaha. Mantsa ya dɔvuta Kristi ta amu ma mtutani ŋa mbamafta. Tsa skwi maga tsi ya ná, zdəganazda ta Lazglafta† manda skwa pla ghəŋ ta vlaŋta lu.

§ 4:24 Gray nda Zrafta 1:26. 27. * 4:25 Ngha ta Zakari 8:16. † 4:26 Ta gra vgha nda Zabura 4:5 ka ta nghan lu ta gwada Grek ŋa ghalya. ‡ 4:30 Gray nda Isaya 63:10. § 4:32 Gray nda Mata 6:12, 14. Ka plaghunatá tsi, ma sanlaha ná, ka plamatá həŋ. * 5:1 Gray nda Levitik 19:2, Mata 5:48. † 5:2 Gray nda Sabi 29:18. Ta dɔvafatá amu: Ta dɔvafatá kaghuni, ka sanlaha.

³ Ya nda nza kuni ka ŋa Lazglafta ya, yaha kuni walaŋtá hliri, yaha kuni maga skwa hula, yaha kuni tsagana, yaha mndu da razaghunafta ta ghəŋa tsa skwiha ya. ⁴ Ra a guli ka saba skwa hula, nda tsabaku, nda bla vgha ma wa ghuni wa. Skwi ta raku ka sabi ma wa ghuni ná, rfay ghuni ta Lazglafta ta ghəŋa inda skwiha magaghuna tsi. ⁵ Wya skwi ŋa snaŋta ghuni: Had gwal ta hliri, nda gwal ta maga skwa hula, nda gwal ta tsagana, dza'a mutsaftá skwa za mgham ma luwa ga mghama i Lazglafta nda Kristi wa. Tsa gwal malaghumala dvafta taŋ ta tsagana ka Lazglafta ya ná, ka guram nda wuya skwi tsaya.

⁶ Yaha mnduha da nanaghatá kaghuni nda tsakalawa taŋ. Ta ghəŋa tsa ghwadaka skwiha ya ta basa Lazglafta ta ŋuduf dza'a kəl tsi ka tsanaghatá guma ta gwal ta maga tsa ghwadaka skwiha ya. ⁷ Ma guyə kuni ta vgha nda tsa gwal ta maga mndərga tsa ghwadaka skwiha ya. ⁸ Si ma grusl nzatá nzakwa ghuni ghalya. Ndana tama, nda ndi'a kuni nda Mgham Yesu, ma tsuwadək[‡] nzatá nzakwa ghuni, nzawanza tama ta nzakwa ghuni manda gwal ta nzaku ma tsuwadək. ⁹ Kəl yu ka mnay mantsa ya ná, ta sli'agapta ma tsuwadək[§] na skwiha dinadina, nda skwiha tdukwatdukwa, nda kahwathwata. ¹⁰ ŋavawaŋa ka tsəmaptá skwi ta zdəganatá Mgham, ka maga kuni. ¹¹ Ma fam kuni ta ghəŋa ghuni da ghwadaka skwiha ta magə gwal ma grusl*, had hayhayani wa. «Na skwi ta magə kuni na ná,» dina a wu, ka kuni mnanaŋtá həŋ baŋluwa katək. ¹² Ta ksaku ka hula dər gwaday ma wi ta tsa skwi ta magə həŋ ma difa madifa ya. ¹³ Ka kligiŋkla lu ta ghəŋa tsa skwiha ya ta dabi katsi ná, dza'a nzakway tsuwadək. ¹⁴ Ka nda ghada saba skwi ta dabi katsi ná, gi tsuwadək nzakwani. Tsaya ta kəl lu ka mnay kazlay: «Kagha mndu ta hani, sli'afslí'a ta hani.

Sli'afslí'a mataba gwal nda rwa,
ka tsuwadəkaghafta Kristi» kə'a ya.

¹⁵ Mantsa tama, dasuwa ka kuni nda nzaku ta nzaku kuni. Ma nzaku kuni manda la rgha, nzawanza manda gwal nda mahizl ma ghəŋa taŋ. ¹⁶ Inda fitika mutsafta ghuni ta maga skwi dina ya ná, gi magawamaga, kabga ndada a ghwadaka skwiha ta magə mnduha ta na fitik na wa. ¹⁷ Tsaya tama ná, ma nza kuni manda la rgha, ŋavawaŋa ka sna skwi ta mnaghunata Mgham ŋa magay ghuni.

¹⁸ Ma ghuyaf kuni nda ima inabi, ya ta badzay ta nzakwa mndu, Sulkum nda ghuba katsi mbutá kaghuni. ¹⁹ Wadahanafwa vgha sani nda sani mataba ghuni, nda inda mndəra lahaha ya ta vlaghunata Sulkum. Zləzlvawa Lazglafta ma hyahya ŋudufa[†] ghuni nda lahaha. ²⁰ Rfawarfa ta Lazglafta ta nzakway ka Da inda fitik ta ghəŋa inda skwi ta maga ghunata tsi nda ma Yesu Kristi.

Nzakwa i zə'al nda marakw

²¹ Hanaganawa hana ta ghəŋa ghuni mista sani nda sani, kabga ta zləŋay kaghuni ta Kristi.

²² Kaghuni mi'aha, ka hanaganahana dər wati ma marakw ta ghəŋ mista zə'ala taŋ. Manda tsaya dza'a maraŋta kuni ta hanatá ghəŋa ghuni mista Mgham Yesu. ²³ Zə'al ná, ghəŋa markwa taŋ ya, manda nzakwa Kristi ka ghəŋ ta ghəŋa Igliz ya. Kristi ta mba tsa gwal zlgħay nda ŋuduf ta nzakway ka slu'uvghani ya guli. ²⁴ Mantse ya guli, inda mi'aha, ka hanaganahana dər wati ta ghəŋani mista zə'ala taŋ ma inda skwi, manda ya ta hanaganata Igliz ta ghəŋ mista Kristi ya.

²⁵ Kaghuni zə'alha, ka dvuta dər wati ma zgun ta markwa taŋ manda ya ta dvu Kristi ta Igliz, ka mtutá tsi kabgani ya. ²⁶ Mtumta ta ghəŋani, ka ghubiŋtá tsi nda imi[‡] nda ma gwadani kada nzakwa tsi hezle'. ²⁷ Ta kumay ta fatá Igliz ka makwatarka ta wa irani. Va a ta nzatani nda rdak wu, va a ta razu tida wu, va a ta dər wati ma bədzaku tida wa. Ta kumay ta nzakwani dina kul had sana skwi tida. ²⁸ Manda tsaya guli, ka dvuta zə'al ta markwa taŋ, manda va ya ta dvuta tsi ta slu'uvghani. Mndu ta dva markwa taŋ ná, ghəŋani ta dvu tsi. ²⁹ Had mndu ta husaŋta slu'uvghani wu, ta zuŋ za ta skwa

‡ 5:8 Gray nda Isaya 60:1. 3. § 5:9 Tsuwadək: Sulkum, ka sanlaha (gray nda Galat. 5:22). * 5:11 Gray nda Ruma. 13:12. † 5:19 Gray nda Zabura 33:1. 3. ‡ 5:26 Nda imi: Tsaya ima batem (Gray nda Titus 3:5).

zay, kelkelkel kə'a ta nghay, manda ya ta zə Kristi ta skwi ŋa Igliz, ka nghay kelkelkel ya, ³⁰ kabga inda amu slu'uvghani mu. ³¹ «Tsaya ta kəl zgun ka zlanťa dani nda mani, ka laghwí ndi'aftá vgha nda markwa taŋ, ka nzakwa taŋ ka slu'uvgha turtuktuk[§],» ka defteri mnata. ³² Tsa gwada ya ná, nda la skwi mida. Ka i'i ta mnaghunata ná, ta ghəŋa i Kristi nda Igliz ta mna tsi ta tsa gwada ya. ³³ Tsaw nghaghunagha ngha tsa gwada ya ta kaghuni guli. Inda mndu ka dvuta tsi ta markwa taŋ manda ya ta dvuta tsi ta ghəŋani. Inda marakw guli, ka sna tsi ta gwada da zə'ala taŋ.

6

Nzakwa zwani nda dadaha taŋ

¹ Kaghuni zwani, snawasna ta gwada da dadaha ghuni, kabga tsaya skwi ta zdəganatá Mghama mu, tsaya skwi tdukwa guli. ² «Sna ta gwada da i da gha nda ma gha,» ka lu vindafta ma deftera Lazglafta. Tsaya taŋtaŋa zlahu fanava Lazglafta nda tatá imi ta sləməŋ tavatani. ³ Wya tsa tatá imi ta sləməŋ ya: Ka ta snay ka ta gwada da dadaha gha, «dza'a zda nzakwa gha, dza'a slraku hafa gha ta ghəŋa hadik*,» ka'a.

⁴ Kaghuni dadaha, ma ganaf kuni ta basa ŋuduf ta zwana ghuni. Galawagala ta həŋ, taghawatagha ta skwiha ŋa taŋ, zlahawazlaha ta həŋ manda ya ta kumə Mghama mu.

Nzakwa kwalvaha nda danahəga taŋ

⁵ Kaghuni la kwalva, snawasna ta gwada da danahəga ghuni ma na ghəŋa hadik na. Zləŋawa zləŋa ta həŋ, ka vla kuni ta glaku ŋa taŋ nda ŋudufa ghuni turtuk, manda skwi ŋa Kristi ta maga kuni. ⁶ Ta wa ira taŋ kwerkwerŋ yeya a dza'a maga kuni manda gwal ta zba rfanaghata mnduha ta həŋ wa. Magawamaga ta inda slna ghuni nda ŋuduf turtuk manda ya ta kumə Lazglafta, kabga kwalva Kristi kaghuni. ⁷ Maganawamaga ta slna ta həŋ nda zďakwa ŋudufa ghuni manda skwi ta magə kuni ŋa Kristi, ŋa mnduha yeya a wa. ⁸ Dər má ka Kwalva ka, dər má ka kwalva a ka wu, ka magamaga ka ta slna đina, dza'a mutsay ka ta nisəla gha da Mgham.

⁹ Kaghuni danahəgaha guli, manda tsaya ka kaghuni magay ŋa kwalvaha ghuni. Ma ŋruhə kuni ta həŋ. Đina ka snanťa ghuni kazlay: Nda kaghuni tani nda hahəŋ tani, danahəga turtuk ta nzakway ta luwa danahəga ghuni kə'a. Had' tsatsi ta gala mndu† wa.

Huzla vulu ya ta vlə Lazglafta

¹⁰ Wya kdavakta gwada da ta mnaghunata yu: Mbrawa vgha ma guyatá vgha ghuni nda Kristi, nda tsa mbrakwani dagala ya. ¹¹ Vlaghunavla Lazglafta ta inda huzla vulu ŋa vulu nda halaway. Hlawahla demdem, ŋa dihavata ghuni ta lagha halaway da dzəgha kaghuni. ¹² Ta vulu nda mnda səla a amu ta vulu wa. Ta vulu nda ghwadaka sulkumha nda mghamha taŋ ta ga mgham ta maga ghwadaka skwi ta na ghəŋa hadik na amu, nda ya nda ghwadaka sulkumha nda mbra nda mbra ma ghuvanata luwa mu guli. ¹³ Tsaya tama, hlawahla ta inda tsa huzla vulu ta vlaghunata Lazglafta ya, da hwayaftá kuni saghar ghuya danťwa, ŋa dihavata ghuni ka ŋdanťa ka ghzlafta, ta darra kaghuni.

¹⁴ Hbafwa vgha! Ka nza kahwathwata da kaghuni manda hbatá huđi nda banava. Magawa tdukwa skwi, kabga maga skwi tdukwa ná, manda sudá ta gudum ŋa kata vgha ya nzakwani. ¹⁵ Dza'a da mna Lfidá Gwada ta vla zďaku ná, nda nza manda sudatá babah ma səla ŋa dza'a da vulu. ¹⁶ Ma inda skwi demdem ta magə kuni ná, fafwa ghəŋa ghuni ta Yesu Kristi. Zlghay nda ŋudufa ghuni ná, nda nza manda zalam ŋa huzla hava ka vu ghandand ta pghu halaway ta kaghuni. ¹⁷ Grafwa gra kazlay: Mbaghunaf mba Lazglafta kə'a, tsaya dza'a nzakway manda takazak ta famta kuni ma ghəŋ ŋa kata ghəŋa ghuni ya. ŋanawanťa ta gwada Lazglafta, tsaya ta nzakway manda budugwa faghunam Sulkum

§ 5:31 Zrafta 2:24. * 6:3 Aya 2:3. Sabi 20:12, Vrafta ta zlahu 5:16. † 6:9 Gray nda Vrafta ta zlahu 10:17.

nda ghuḃa[‡] ma dzvu. ¹⁸ Ma inda tsa skwiha ta magə kuni ya, magawamaga ta du'a da Lazglafta, dawawadawa ta kataghunatani inda fitik manda ya dza'a pghə Sulkum nda ghuḃa ta kaghuni. Nzawanza ndiri, yaha kuni walaṅta zlaṅta maga du'a. Magawa du'a inda fitik ta ghəṅa mnduha Lazglafta. ¹⁹ Magawa du'a ta ghəṅa i'i guli, ka saba gwada tdukwa ma wa da ta gunafta yu ta wi ka mna gwada Kristi, kada nzata yu wadah ṅa tsiṣlanaptá mnduha ta skwi nda difa ma Lfida Gwada. ²⁰ Yesu Kristi ta zbaptá i'i ṅa ghunayni da mna Lfida Gwada. Ta ghəṅa tsaya kəl lu ka tsamtá i'i ma gamak ndanana. Magawa du'a da Lazglafta ta ghəṅa i'i ka nzata yu wahwah ka mna gwadani manda ya ta raku.

Ga zgu

²¹ Ta kumay yu guli ta saraṅta kaghuni ta nzakwa da nda skwi ta magə yu tani. Dza'a mnaghunamna Tisik[§] ta inda skwi ta ghəṅa da. Tsatsi ná, zwanama mu ma zlgħay nda ṅuduf ya ta dvu mu ta maganatani ta slna ta Mghama mu ya. ²² Wya yu ta ghunadapta da kaghuni ṅa mnaghunaptá nzakwa ṅni, ṅa ksaghunamtá ṅuduf.

²³ Inda kaghuni zwanama, ka vlaghunavla Lazglafta ta nzakway ka Da, nda Mghama mu Yesu Kristi ta zdaku, nda tva dṅuvustá vgha sani nda sani, ka dza'a kuni ta kəma ta kəma nda zlgħay ya zlgħaf kuni ta Kristi. ²⁴ Ka vlarṅvla Lazglafta ta zdakatahudani ta inda gwal ta dṅutá Mghama mu Yesu Kristi nda dvu ya kul had ta kdaku.

[‡] 6:17 Vliha ṅa gra aya 14 ka labə ta 17: Aya 14: ṅa gray nda Isaya 11:5, 59:17. Aya 15: ṅa gray nda Isaya 52:7. Aya 16: Ghwadak tsaya nzakw ka mnda maga ghwadaka skwi, (Mata 6:13, Yuhwana 17:15). Aya 17: Gray nda Isaya 59:17, 49:2. [§] 6:21 Tisik: gha ta Slna gwal ghunay 20:4.

Tsgha ta lwa Pwal ña La Filipiya

Ga zgu

¹ I'i Pwal kawadaga nda Timute, kwalva Yesu Kristi ñni. Ta ga zgu ñni ña ghuni inda mnduha Lazglafta ma Yesu Kristi, ma luwa Filipiya. Nda gwal ta ngha kaghuni, nda gwal ta ksaghunatá slna tani.

² Ka vlaghunavla Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta zđakatahudani nda zđakwani.

Rfay Pwal ta Lazglafta

³ Inda fitika ndanarñta da ta kaghuni ya ná, ta rfanagharfa yu ta Da da Lazglafta. ⁴ Inda fitika magay da ta du'a da Lazglafta ta ghəña kaghuni ya ná, wadāh ñudufa da. ⁵ Ta rfay yu ta Lazglafta, kabga daga ma fitika zlrafta* ghuni ta nzaku ka gwal ta zlghaftá Yesu Kristi nda ñuduf, ha ka sagha ta gita, nda guya kuni kawadaga nda i'i ma slna mna gwada Lazglafta. ⁶ Grafgra yu kazlay: Zlrafzra Lazglafta ta maga ñərma slna ma ñudufa ghuni kə'a. Dza'a kđanjka da ta magay ña kđinjani bađu vragata Yesu Kristi†. ⁷ Tsa ndanu ta ndanu yu ta ghəña ghuni ya ná, tđukwa nzakwani, grafgra yu, kabga laghula kuni da ñudufa da. Kaghuni demdem kawadaga kuni nda i'i. Nda guya mu ma zđakatahuda Lazglafta, ma na nzakwa da ma gamak ná, nda ya ma ñavata ta ñavata yu ka mniginjá gwada Lazglafta kahwathwata ka dihavata ka zlerdatá Lfida Gwada. ⁸ Nda sna Lazglafta kazlay: Ta đvudva yu ta kaghuni katakata kə'a. Đvudva yu ta kaghuni ma kđavakta hyahya ñudufa da ma Yesu Kristi.

⁹ Wya skwi ta magə yu ta du'a da Lazglafta ta ghəña ghuni: Ka dza'a kuni ta kəma ta kəma nda đvutá sani nda sani. Tsaya dza'a kəl kuni ka sñarñta skwi đina, ña sñarñta ghuni ta dganatá ñərma skwi nda skwi kul đinaku, ¹⁰ ña sñarñta ghuni ta zbaptá skwi đina ña magay ghuni ta slna nda tsi. Kada nzakwa kuni ka gwal tđukwa kul had rutsak ta kaghuni ha bađu vragata Kristi. ¹¹ ña nzakwa ghuni ka gwal maga skwi tđukwa nda mbrakwa Yesu Kristi. Na nghanñta mnduha ta tsa ñərma skwi ta magə kuni ya, ña zləzlvay tañ ta Lazglafta, ña vlay tañ ta glaku ñani guli.

Takwa Lfida gwada ma luwaha

¹² Zwanama da, wya skwi ta kumə yu ta sñarñta ghuni: Nana ghuya đarñwa ta slidighata hadna na ná, hlana a ta mna gwada Lazglafta wa. Katək ná, ta kəma ta kəma ta kla tsi. ¹³ Skwi kəl yu ka mnay mantsa na: Inda gwal ta ngha həga ñumna la Ruma, nda inda hamata sanlaha ma mnduha ná, nda sna həñ kazlay: Nda tsa yu ma gamak kə'a ta ghəña magay da ta slna ña Kristi‡. ¹⁴ Sana skwi guli ná, nana nzakwa tsatá i'i ma gamak na ná, zəghər gwal sganagha tsi ta mbrakwa faftá ghəñ ta Mgham Yesu na həñ mataba gwal zlghay nda ñuduf. Nda ta us tira tañ ka dza'a ta kəma ta kəma ma mna gwada Lazglafta ña mnduha.

¹⁵ Añ mndani! Ka draku ta mna sanlaha ta gwada ta Kristi. Sanlaha ya, nda ñuduf turtuk ta mna hahəñ. ¹⁶ Tsa hahəñ ya, ta mnay həñ kabga đvudva həñ ta i'i. Nda sna hahəñ kazlay: Lazglafta ta ghunaktá i'i da hadna ña dihavata da ka zlerdatá Lfida Gwada ña mnduha kə'a. ¹⁷ Tsa gwal draku ya ná, ta mnay hahəñ ta gwada ta Kristi, kabga ta kumay hahəñ ta malaghuta ka i'i. Nda ñudufa tañ a ta mna həñ ta tsa gwada ya wa. Ta kumay həñ ta sgidighatá ghuya đarñwa ma na gamak na.

¹⁸ Kuzliha a tsaya ta i'i wa! Đər makləwmakləw ta mna həñ, mnamna həñ ta gwada Kristi, ta rfu yu ta ghəñani tadā. Manda va tsaya, ta kəma ta kəma ta dza'a i'i nda rfay.

* 1:5 Ngha ta Slna gwal ghunay 16:13-15. † 1:6 Gray nda 1:10, 1 La Kwareñt 1:8. ‡ 1:13 Gray nda Slna gwal ghunay 28:30, Afisus 3:1, 4:1.

¹⁹ Nda sna i'i kazlay: Dza'a mbaku yu ma tsa ghuya danwaha ya, kabga du'a ghuni. Ta katay Sulkum nda ghuba ma Yesu Kristi ya ta i'i guli kə'a. ²⁰ Skwi ya ma nudufa da faf i'i ta ghəja da tida ná, had yu dza'a walaŋta magatá skwi dza'a pghidaghatá hula wa. Má vlihata skwi ta mbrakwa su'ay yeya katsi. Skwi kumaf maya da ndanana, dər má yawu tsi, ka dər ta ndiri yu, ka dər mtaku a ta slidighata, ka zləzlva mnduha ta Yesu Kristi nda ma nzakwa da, ɲa da. ²¹ ɲa i'i tada, ka tata hafu yu ná, Yesu Kristi na ɲərma skwa da. Ala ka nda mta yu ya guli, ndela da tsa. ²² Ka tata nzaku yu nda hafu katsi, dza'a magay yu ta slna ɲa katarŋtá mnduha. Ka mantsa tsi katsi tama ná, sna a yu ta skwi ɲa psa'ata da wa. ²³ Ta tada i'i tsa skwiha ya his his. Mtuta da má si ta zdighata ɲa dza'a da nghanŋtá Yesu Kristi, si má mal tsaya yu. ²⁴ ɲa kataghunata guli ya, dīna nzata da nda hafu. ²⁵ Mantsa ya nzakwani grafgra yu. Ta dza'a nzanza yu nda hafu, ɲa nzata da kawadaga nda inda kaghuni, ɲa kataghunata ma dza'a ta kəma ta kəma nda rfu ta tva Lazglafta ma zlghay ghuni nda nuduf. ²⁶ Mantsa, dza'a sgavaghasga ghubaray ghuni ta Yesu Kristi, kabga nghanŋta ghuni ta i'i, vrəgladaghar yu da kaghuni dza'azlay.

ɲavata ka ɲa Lfiɗa gwada

²⁷ Skwi ná, nzawanza ta nzaku ya ta raku ɲa nghanŋta mnduha kazlay: Gwal ta maga skwi manda ya ta mnə gwada Kristi kuni kə'a. Skwi ta kumə yu ta snanŋta ná, ta nzaku ka kuni manda ya ta raku. Dər má labla yu da kaghuni, dər má labə a yu da kaghuni wu, nda guya ka ghəja ghuni. Ta ɲavaŋa ka kuni nda nuduf turtuk ka dza'a ta kəma ta kəma nda mna gwada Lazglafta. ²⁸ Yaha kuni zləja ghumaha ghuni. Ka zləjaf a kuni ta həj wu katsi, tsaya dza'a kəl həj ka snanŋta kazlay: Dza'a tsanaghatsa Lazglafta ta guma ta həj kə'a, ta mbaghunaftá tsi ta kaghuni. Da Lazglafta tsaya. ²⁹ Zdaghunanzda Lazglafta ta huɗi nda ma Yesu Kristi kəl kuni ka zlghafta. Zlghafta ghuni kwerŋkwerŋ yeya a wu, ta ghuyay kuni ta danwa ka ɲani guli. ³⁰ Nda ngha kuni ta wdawdə§ yu. Ndanana, nda sna kuni kazlay: Tata wdaywday yu kə'a, ka lamə kaghuni guli dida.

2

Nzaku nda dzratawi

¹ Tsa ndi'atá vgha ghuni nda Kristi ya a ta vlaghunatá dra nuduf ra? Tsa dɗuɗɗaf tsi ta kaghuni ya a ta mbra kaghuni ra? Nda sulkum nda ghuba a guyatá vgha ghuni ra? Ta dɗuvustá vgha a kuni sani nda sani mataba ghuni ra? Ta tawa hidahida a kuni sani nda sani mataba ghuni guli ra? ² Ka si mantsa tsi, kada zdidifta kuni ta nudufa da ná, nzawanza nda dzratawi. Ka dɗa kuni ta sani nda sani. Ka skwa turtuk ka nudufa ghuni, ka ndana turtuk ka ndana ghuni guli. ³ Ma dagə kuni ta vgha ka gla ghəj, leɓtekwa ka kuni nzata. Ka mali ta ghəja kaghuni ka kuni ngha mnduha. ⁴ Inda kaghuni, ma laghu kuni nghutá ghəja ghuni, nghapwa ngha ka sanlaha. Mantsa ya dza'a kəl kuni ka zdidiftá nudufa da.

Nzakwa Yesu ka kwalva

⁵ Magawamaga ta skwi ya nda ra, ma ndi'atá vgha ghuni nda Yesu Kristi.
⁶ Kulam nda nzakwa tsatsi ka mnda turtuk nda Lazglafta, zbanŋ a ta nzaku ka guram nda Lazglafta* wa.
⁷ Ka zlanŋtá tsi ta tsa vli ya ka niŋtá ghəjani ka kwalva†, ka nzaku tsi manda mndu. Ma tsa nzakwani manda mndu ya,
⁸ ka hanaganatá tsi ta ghəjani, ka snatá tsi ta ɲa Lazglafta, ka mtutá tsi. Tsa mtakwani ya ná, ta udza zləjay mtakwa tsi.
⁹ Tsaya kəl Lazglafta ka kapanafta ka vlanŋtá glaku, ka vlanŋtá hgu ya ta malaghutá hga inda skwi demdem. ¹⁰ Na hganŋtá hga Yesu ya, inda gwal ta luwa, nda gwal ta hadik, nda gwal ma hadik, ta tsəlbu ta kəmani.
¹¹ Inda mndu dza'a mnay nda wani kazlay: Yesu Kristi Mgham‡ kə'a, ɲa zləzlway tanŋ ta

§ 1:30 Ngha ta Slna gwal ghunay 16:19-40. * 2:6 Gray nda Zlrafta 3:5. † 2:7 Gray nda Isaya 52:13-53, Mata 20:28. ‡ 2:11 Aya 10-11: Ta gray ta vgha nda Isaya 45:23.

Lazglafta ta nzakway ka Da.

Nzakway ka tsuwadək ma ghəŋa hadik

¹² Zwanama da gwal ta d̄vu yu nda ɲudufa da, ya wya nda sna kuni ka Yesu hanaganatá ghəŋani mista Lazglafta ya, hanaganawahana kaghuni guli ta ghəŋa ghuni mistani. Ma fitika nzakwa mu kawadaga ná, si ta snay kuni ta gwadani. Magawamaga manda va tsaya daga ndanana dər had̄ yu kawadaga nda kaghuni. Kawadaga nda zləŋa Lazglafta, magawamaga kaghuni guli ta slna nda tsa mbaku vlaghuna lu ya. ¹³ Lazglafta kaghəŋani ta maga slnani ma kaghuni, dza'a kəl kuni ka d̄vaftá skwi ya ta zdəganata ɲa magay ghuni ta slna nda tsi guli.

¹⁴ Ma inda skwi ta magə kuni ya, ma ruruŋwaku kuni ta ruruŋwaku, ma zlərdə kuni ta wi. ¹⁵ Kada nzakwa kuni kul had̄ rutsak ta kaghuni, nda ghuḅa. Kada nzakwa kuni ka vərda zwana Lazglafta kul had̄ maslivinza ta kaghuni mataba mnduha nda badza ta maga bədzaku ta na ghəŋa had̄ik[§] na. Nzawanza ta wdaku mataba taŋ manda gumbəzla, ¹⁶ ka vlaŋta kuni ta gwada hafu ta həŋ. Ka magamaga kuni mantsa, dza'a rfu yu badu vragata Yesu Kristi, kabga nzata a tsa slna ɲava yu ta magata ya ka bətbət wa.

¹⁷ Tsa zlghay zlghaf kuni ta Yesu ya ná, nda nza manda planatá ghəŋ ta Lazglafta*. Ka waya ka skwi dza'a dzadza həŋ ta i'i, dza'a nzakway usa da ka skwi dza'a tdanaghata yu ta ghəŋa ɲa ghuni. Ka mantsa tsi katsi, dza'a mamu yu nda rfu, dza'a rfay yu ta rfu kawadaga nda kaghuni. ¹⁸ Kaghuni guli ka nzata kuni nda rfu. Ka rfa kuni ta rfu kawadaga nda i'i.

I Timute nda Ipafrudita

¹⁹ Nda mbrakwa Mghama mu Yesu, nda fa ghəŋa da ta ghunadaptá Timute da kaghuni dazlay ɲa vlaghunatá mbraku, ɲa vragaptani da rusidiftá tva nzakwa ghuni, ɲa vlihatá mbraku ta i'i guli. ²⁰ Tsatsi yeya nda ndanu manda ɲa da mana vəl na, Ndada a ta ndana tsi ta kaghuni wa. ²¹ Inda hamata sanlaha ná, skwi ta zdəganatá ghəŋa taŋ yeya ta ndanu həŋ, had̄ həŋ ta ndana skwi ta zdəganatá Yesu Kristi wa. ²² Kaghuni, nda sna kuni kazlay: ɲərma mndu Timute kə'a, ksagapksa ɲni ta slna mna gwada Lazglafta kawadaga nda tsi. Katihakata ma slna manda zwaŋ ta kata dani ma slna. ²³ Tama ná, kd̄iŋta taŋ ta dgiŋtá gwada ta i'i ya, dza'a gi ghunadapghuna yu da kaghuni. ²⁴ I'i guli nda fa ghəŋa da ta Mghama mu, dza'a gi labla yu da kaghuni dazlay.

²⁵ Dina ka ghunadaghunapta da ta zwaŋama da Ipafrudita[†], gra ta ksa slna da ta wudə ɲni ta slna kawadaga nda tsi. Tsatsi mndu ya si ghunagap kuni nda skwi ɲa katihata. ²⁶ Si ta ndanay ta labə da nghaghunaghata manda snəŋtani kazlay: Snaghunaghasna si kwalani kul dughwanaku kə'a. Nda sli'a ghəŋani ɲa labə. ²⁷ Kahwathwata, si nda ksa da tsa daŋwa ya, wər ghatalakw ta psaghutá had̄ik ta ghəŋani, əŋka'a ka Lazglafta ta tawatá hidahida tida. Tsatsi nda ghəŋani yeya a tawa tsi ta hidahida tida wu, nda i'i tani. Yaha ɲuduf dzaghata kə'a nda i'i kəl tsi ka mbanafita. ²⁸ Zd̄igihazda tsa ghunədaghunapta da ya, ɲa nghan̄ta kaghuni nda ira ghuni, ɲa rfay ghuni ta rfu, wutsaŋ ndana i'i dza'azlay guli. ²⁹ Ka bhadapbha tsi ya, ka zlghafta kuni dina, ka rfa kuni ta rfu, kabga zwanama kuni ta tva Mghama mu Yesu. Vlaŋwa glaku ta mndərga tsaha ya ma mndu. ³⁰ Pərdá ka mtuta ta ghəŋa slna Kristi, fafa ta ghəŋani ɲa kata i'i da manaka kaghuni.

3

Fafta Pwal ta ghəŋani ta Yesu

¹ Kd̄avakta gwada da zwanama ná, rfawarfa ta rfu kabga ndi'atá vgha ghuni nda Mgham Yesu. Va tsa gwada si vindaghunaf yu ya tata vrafta yu tida, hərfava a yu ma vəl vindgəлта wu, dina tsaya ɲa haghunamta ma ghəŋ ɲa kata kaghuni. ² Mantsa tama, dasuwa ka kuni nda gwal ta maga ghwadaka slna, tsa la kriha* ta ndana datsiŋtá fafad ya. ³ Katək ná, amu vərda gwal ta tsa fafad, ta maga du'a da Lazglafta nda mbrakwa Sulkum

§ 2:15 Ta gra vgha nda Vrafta ta zlahu 32:5, ka ta nghan̄ lu ta gwada Grek ɲa ghalya. * 2:17 Gray nda Timute 4:6. † 2:25 Ngha ta 4:18. * 3:2 Ngha ta Mata 7:6.

nda ghuba, ta gherbaku ta Yesu Kristi. Had amu ta walaŋta faftá ghəŋa mu ta skwi ta maga'ata mnda səla wa.

⁴ Ka si nərma skwi, skwi ta maga'ata mnda səla katsi ná, ma dihafdiha i'i guli ta vgha da tida. Ka si mamu mndu ta mnay kazlay: Ta skwi ta maga'ata mnda səla ta fafta yu ta ghəŋa da kə'a katsi ná, má mal i'i tama. ⁵ Kəl yu ka mnay mantsa na: 'Buzula la Hebru i'i, zivra la Isra'ila, mndəra la Benzameŋ. Ta má tghasa fitik manda yata lu ta i'i tsihata lu ta fafadá da. Tvə zlahá la Yahuda guli ná, tekw i'i mataba la Farisa. ⁶ His his dzvu ŋanata yu ta tva nzakwa la Yahuda ha ka ghuyay da ta daŋwa ŋa gwal zlgħay nda ŋuduf†. Had zlahá la Yahuda zlanaghu yu dər turtuk wa. Had sana skwi dza'a tsadivata lu wa. ⁷ Mamu ndela da mida ka yu sizlay, tsaw nda nza tsa skwiha ya ka skwi bətbət, kada ŋatsafta yu ta Kristi katək. ⁸ Mantsa ya nzakwani, ka skwi bətbət inda tsa skwiha ya da i'i, kabga nda sna yu ta Yesu Kristi Mghama da. Malaghumala tsatsi ta ghəŋa inda skwi, kəl yu ka pghinťá inda hamata skwi. Manda ŋədak ta ngha yu ta tsa skwiha ya, kada ndi'afťa yu ta vgha nda Yesu Kristi, ⁹ ŋa nzakwa da dekdək ka ŋani. Walglaŋta a i'i ta mnay kazlay: Tudukwa mndu yu kə'a ta kəma Lazglafta, kabga snata da ta zlahá la Yahuda wa. Skwi ta nidifťa ka mndu tdukwa ta kəmani ná, vəl zlgħafta da ta Yesu Kristi ya. Lazglafta ta nidifťa ka mndu tdukwa, kabga zlgħafta da. ¹⁰ Skwi turtuk ta kumə i'i ná, snaŋta da ta Kristi nda mbrakwani ya kəl tsi ka sli'agapta ma mtaku. Ta kumay i'i guli ta ghuzlaŋta da ta iri manda ŋani, ŋa nuta da manda tsatsi ma fitika mtakwani ya, ¹¹ ŋa laviŋta i'i guli ta sli'agapta ma mtaku manda ŋani.

Hwaya ŋa kdanakta

¹² Mna a i'i kazlay: Nda ghada kdanakta da kə'a wa. Mna a i'i kazlay: Slafsla i'i kə'a guli wa. Ta ghəŋa ŋavata ka dza'a ta kəma ta kəma kada kdanakta yu ta ksamta da dzva da yeya ŋa da ta magay, kabga nda na yu ka ŋa Yesu Kristi. ¹³ Mantsa ya nzakwani zwanama, mna a i'i kazlay: Ksamksa yu ta tsa skwiha ya ma dzva da kə'a wa. Kdávakta skwi ta magə i'i ná, zanaptá skwiha ta luta, ka ŋavata ka dza'a ta kəma ta kəma ŋa ksaktá tsa skwi ta kəma ya ŋa da. ¹⁴ ŋavata ka dza'a ta kəma ta kəma ŋa kdanakta, ŋa mutsa nisəla vəl hgafťa hgaf Lazglafta ta amu, ŋa da. Tsa nisəla ya ná, nzata da ta luwa kawadaga nda tsi nda ma Yesu Kristi ya.

¹⁵ Mantsa ya skwi ŋa ndanay amu gwal nda ndəha ta tva Lazglafta. Ka had kuni ta nzaku manda tsaya wu, dza'a tsalaghunaptsala Lazglafta. ¹⁶ Mali ma skwi na kdaŋta mu ta ksa na tvi ksaf mu na nzakwani.

¹⁷ Kaghuni demdem zwanama da, ksawaksa ta sadá da, fafwa ira ghuni ta gwal dina mbada taŋ manda ya ta nghə kuni ta mbada aŋni ya. ¹⁸ Nda ndəgha gwal ta nzakway ka ghuma mtatá Kristi ta udza zləŋay, ka yu si ta gdata ta mnay ŋa ghuni. Tata kdaŋkda yu ta mnay guli ŋa ghuni ta nda va nana nda taw nda taw. ¹⁹ Kdávaktani ná, dza'a zwađu zwađa həŋ, kabga fafa həŋ ta hudá taŋ ka Lazglafta taŋ. Dər skwa hula‡ ta magə həŋ ná, rfa taŋ ŋa taŋ. Ta ghəŋa skwa ghəŋa hadik yeya ŋa taŋ ta ndanay. ²⁰ Amu ná, ta luwa vla nzakwa mu. Mghama mu Yesu Kristi mnda mba amu dza'a saha ta luwa da slamaghatá ŋa amu ŋa kzlay. ²¹ Sahani dza'azlay ná, ŋa mbədanaftani ta na vgha mu kul had hayhayani na, ka ŋlanafta manda ŋani, nda mbraku ya kəl tsi ka nzanaghatá inda skwi, dza'a maga tsi.

4

Vla hidaku

¹ Zwanama da gwal dvu yu nda ŋudufa da, mamaya ghuni ta ksihata, ta kumay yu ta nghəglanťá kaghuni. Ta kaghuni ta gherba yu ta gherbaku, ta kaghuni ta rka yu ta rka. Ka si mantsa tsi tama zwanama, nzafwanza ta Mgham manda va ya taghaghunaf yu.

† 3:6 Ngha ta Slna gwal ghunay 8:3, 22:4, 26:9-11. ‡ 3:19 Hudá taŋ: (gray nda Ruma 16:18, Kwalasuha 2:16, 20-21.) Pəghanaghatá hula ta həŋ: Nghanaghatá tsa fafad (gray nda Galat 6:13, 15).

² I Ivudi nda Siŋtika, wyawa dzvu, nzawanza nda dzratá ghəŋ, kabga nda guya kuni ta Mgham turtuk. ³ Ka yu ta mnaghatá kagha guli gra ta ksa slna da ná, wya dzvu, katarŋkata ta tsa mi'aha ya. Nda tsa mi'aha ya, nda Kliman, nda hamata gwal ta ksa slna kawadaga nda i'i, dagala slna maga həŋ kawadaga nda i'i, ghuyghuya ŋni ta daŋwa nda həŋ ta mna gwada Lazglafta ŋa mnduha. Hahəŋ ná, vindafvinda Lazglafta ta hga taŋ ma defteri ta vindi tsi ta hga gwal ta mutsa hafu*.

⁴ Rfawa ta rfu ma nzatá nzakwa ghuni ma Mgham Yesu. Rfawa ta rfu ka yu ta vrəŋliŋtá mnaghunata.

⁵ Nda zdaku ka kuni nzata nda inda mnda səla, ndusa Mgham Yesu ka saha. ⁶ Yaha kuni ndana sana skwi†. Ka mamu skwi ta ndanə kuni ya, dawawadawa da Lazglafta nda maga du'a, nda rfanaghata guli. ⁷ Ka mantsa ya ka kuni magay katsi, dza'a vlaghunavla Lazglafta ta zdaku, zdaku ya ta malaghutá mbrakwa mnda səla, ŋa ksaghunamtani ta ŋudufa ghuni nda ndana ghuni guli ma Yesu Kristi.

⁸ Zwanama da, wya kdavakta gwada da: Skwi ŋa ŋanata ghuni ná, ŋanawa ŋa ta inda kahwathwata, nda inda skwi dina ta ghubu lu, nda inda skwi tdukwa, nda inda skwi nda tsala, nda inda skwi ta raku ka mamay, nda inda skwi ta raku, nda inda skwi ta dinuta, nda inda skwi ta raku ka zləzlvay. Tsaha ya skwiha ŋa ŋanata ghuni ma ghəŋa ghuni. ⁹ Magawamaga ta skwiha taghaghunaf yu, nda skwiha mutsaf kuni ta snarŋta da i'i, nda skwiha ya nghan kuni ta i'i ta magay guli. Tsaha ya skwi ŋa magay ghuni, dza'a nzanza Lazglafta ta vla zdaku kawadaga nda kaghuni.

Rfanaghatá la Filip ta ghəŋa skwi vla həŋ

¹⁰ Yaw, ta rfu yu katakata da Mgham Yesu kabga ta nghapnŋha kuni ka i'i. Kahwathwata ta ndanay kuni ta i'i, fitika ghuni kul had ya kəl tsi ka zagaptá fitik. ¹¹ Htaghuta skwi da i'i a kəl yu ka mnay mantsa guli wa. Dər má kinawu nzakwa da, mamu skwi da i'i, had skwi da i'i katak wu, taghaftagha yu ta tva nzaku nda rfu. ¹² Ka had skwi ya ná, nda sna yu ka yu ta zay. Badu mutsatani ya guli, nda sna yu ka yu ta zay. Dər nda bagha yu dər nda maya yu, dər mamu skwi, dər had tsi katak wu, taghaf tagha yu, nda sna yu ka yu ta nzaku mida. ¹³ Lavŋlava yu ta ŋaftá tsa skwiha ya nda mbrakwa Yesu Kristi ta vlihata. ¹⁴ Dər má mantsa ya nzakwani mndani, dina na skwi maga kuni, ka katihata ma ghuya daŋwa da na.

¹⁵ Nda sna kaghuni ka ghəŋa ghuni la Filipiya kazlay: Ma fitika zlafta da ta mna gwada Lazglafta ma hadika Mekaduniya ná, had sana Igliz vlvus‡ ŋni ta skwi nda həŋ wu kə'a. Kaghuni yeya ta katihata ta sli'aftá yu ma Mekaduniya. ¹⁶ Ma fitika nzakwa da ma Tesalunik guli, si ta taghay kuni ta skwi§ ŋa da. ¹⁷ Gatá skwa ghuni a ta gatə yu wu, ta rfu yu katak kabga nda sna yu ta dza'a tfaghunaghatfa Lazglafta ta wi ta ghəŋa skwi vla kuni kə'a. ¹⁸ Zlghafzlgħa yu ta tsa zdakatahuda ghuni tsghaf kuni ta Ipafrudita ya. Had skwi ta pədəgəlta yu wu, hwaslu hwasla katakata. Tsa skwi vla kuni ya ná, manda skwi dranaf lu ta Lazglafta ta zdəganata* katakata ya nzakwani. ¹⁹ Ma inda skwi htaghu kuni ya ná, Lazglafta da dza'a hdaghunamta, dza'a magay nda glakwa gadghəlani ma Yesu Kristi. ²⁰ ŋa Lazglafta glaku ŋa kdekedzeŋ. Amin!

Ga zgu

²¹ Ka ganaghata kuni ta zgu ta inda mnduha Lazglafta ma Yesu Kristi. Ta ga zgu gwal kawadaga nda i'i guli ŋa ghuni. ²² Ta ga zgu pdakwa mnduha Lazglafta ŋa ghuni, katkatatani gwal ma həga ga Sezar† la Ruma.

²³ Ka tfaghunaghatfa Mgham Yesu Kristi ta wi.

* 4:3 Gray nda Suna Yuhwana 3:5. † 4:6 Gray nda Mata 6:25-34. ‡ 4:15 Mekaduniya: Ngha ta 2 La Kwareŋt 1:16. § 4:16 Aya 15-16: Ngha ta Slna gwal ghunay 17:1, 2 La Kwareŋt 11:9. * 4:18 Gray nda Sabi 29:18, Afisu 5:2. † 4:22 Gray nda 1:13.

Tsgha ta lwa Pwal ŋa La Kwalus

Ga zgu

¹ I'i Pwal, ta nzakway ka ghunata mnda Yesu Kristi nda dvafta Lazglafta, kawadaga ŋni nda Timute zwanama mu ta vinday ŋa ghuni.

² Mnduha Lazglafta ma luwa Kwalus, ta nzakway ka ŋerma zwanama ŋni ma Kristi. Ka vlaghunavla Lazglafta ta nzakway ka Da mu ta zɔakatahudi nda zɔaku.

Rfanaghata Pwal ta Lazglafta

³ Ta rfay yu ta Lazglafta ta nzakway ka Dani ma Mghama mu Yesu Kristi, ta magə yu ta du'a da tsi ta ghəŋa kaghuni inda fitik. ⁴ Snaŋnagha sna ya ká kuni zlglafta Yesu Kristi, nda ya ká kuni ta dvutá inda mnduha Lazglafta. ⁵ Kəl kuni ka maga tsaha ya ná, nda fa ghəŋa ghuni ta ŋerma skwi payaghunaf Lazglafta ta luwa. Tsaya zɔakwa gwada ya mna ghuna lu daga taŋtaŋ, ta nzakway ka Lfida Gwada kahwathwata snaŋ kuni, ka faftá kuni ta ghəŋ tida*. ⁶ Manda va ya bhadagha tsa Lfida Gwada ya da kaghuni ya ná, mantsa ya tata tsi ta ghəŋa hadik demdem. Ndada a tfawi ta klakta tsi wa. Mantsa ya nzakwani guli da kaghuni daga baɔu tsu'afra ghuni ka snaŋtá kuni ta zɔakatahuda Lazglafta kahwathwata. ⁷ Ipafras ta nzakway ka ŋerma gra ta ksa slna ŋni, ta taghaghunaftá tsaya. Tsatsi ná, ŋerma mnda ksanatá slna ta Kristi† ya tavata kaghuni. ⁸ Tsatsi ta mnaŋnaŋtá gwada ta dvu faghunamə Sulkuma Lazglafta ya.

⁹ Tsaya tama, manda kɔakwa ŋni ta snaŋtá gwada ta kaghuni, zlana a ŋni ta maga du'a ta ghəŋa kaghuni, ŋa ndəghaghunaftani nda hidaku, nda difil ya ta vlə Sulkum wa. Tsaya dza'a kəl kuni ka snaŋta ta skwi ya ta kumə tsatsi, ¹⁰ ŋa nzay ghuni ta nzaku manda ya ta kumə Mgham Yesu, ka maga skwi ya ta zɔəganata, ŋa gdata ghuni ta maga skwi dinadina, ŋa sgakwa snaŋta ghuni ta Lazglafta. ¹¹ Dza'a mbray Lazglafta ta kaghuni nda mbrakwani dagala dər ma wati ma skwi, ŋa lavinŋa ghuni ta sladata his his səla ka su'a inda skwi nda rfu. ¹² Rfawarfa ta Dada. Tsatsi ta vlaghunatá mbrakwa mutsa skwiha dinadina ya payanaf tsi ta mnduhani ma ga mghama tsuwadak. ¹³ Tsatsi ta hlaptá amu ma dzva mbrakwa grusl‡, ka hladamamta da ga mghama zwanani ya dvu tsi. ¹⁴ Ma ndi'atá vgha mu nda tsa Zwan ya mutsafta mu ta fala'uwatá vgha, kabga mutsafmutsa mu ta platá dmakwa mu§.

¹⁵ Tsa Kristi ta maramaŋtá Lazglafta kul nghanŋá lu ya, tsatsi taŋtaŋa yaku ta ghəŋa inda skwi zlaganap* lu. ¹⁶ Ma tsatsi zlaganapta Lazglafta ta inda skwi ta luwa nda ya ta hadik, skwiha nghanŋ lu nda ya kul nghanŋá lu, gwal nda mbra nda mbra nda gwal ga mgham†, nda gwal dagala dagala. Inda tsahaya ná, nda tsatsi tsafra lu, ŋani tsafra lu guli. ¹⁷ Ma kɔə inda skwi demdem ná, mamu Kristi. Nda nza inda skwi demdem, nda ma tsatsi. ¹⁸ Tsatsi ghəŋ ta ghəŋa Igliz. Tsatsi zraftani, ta nzakway ka taŋtaŋa sli'agapta ma mtaku, ŋa nzakwani ka taŋtaŋani ma inda skwi demdem, ¹⁹ kabga kurakura Lazglafta ta nzamta dar ma tsatsi. ²⁰ Tsatsi ta kuratá slərbaptá zughu nda inda skwi nda usa zwanani. Ka famtá tsi ta zɔaku matabani nda inda skwiha ta hadik, nda ya ta luwa nda ma pghuta usa zwanani ta udzu.

²¹ Kaghuni ghalya ná, ka mayəm, nda ghuma Lazglafta si nzakwa ghuni, ta tva ndana ghuni, nda ghwadaka slna ta magə kuni. ²² Ndana, slərbapslərbə Lazglafta ta zughu nda kaghuni, nda ma mtakwa zwanani ya ta ghuyaptá ɔaŋwa ma slu'uvgha. Mantsa ya magata tsi ŋa ghubaghunata hezle', ŋa hlaghunaghata ta kəma Lazglafta, kul had

* 1:5 Gray nda 1 La Kwareŋt 13:13. † 1:7 Ipafras: Gray nda 4:12. ŋa ghuni: ŋa amu, ka sanlaha. ‡ 1:13 Mbrakwa grusl: Gray nda Lukwa 22:53. § 1:14 Gray nda Ifesus 1:7. * 1:15 Gray nda Mahdihdi 8:32-36, Yuhwana 1:1-3. † 1:16 Gray nda Galat 4:3.

sana rutsak, nda ghwadaka skwi ta kaghuni. ²³ Gdávawagda ma zlgHay nda ñuduf, dihavawadiha ma gigdava kuni. Ma dgaghu kuni ta vgha nda Lfida Gwada. Tida fatá ghəja mu, ka lu mnamata. Tsa Lfida Gwada ya ná, ña inda mndu ta ghəja hadik ta mna lu. Nana i'i Pwal na ná, mna tsa Lfida Gwada ya slna da.

Ghuya danwa Pwal ta ghəja slna Lazglafta

²⁴ Ndanana, ta rfu yu nda ghuya danwa ta ghuyə yu ta ghəja kaghuni. Ghuya danwa Kristi ma slu'uvghani ta nzakway ta ghəja Igliz ya ta kdanja yu ta ghuyay ma slu'uvgha da. ²⁵ Ña Igliz ta ksanata yu ta slna, manda ya fidigha Lazglafta ña magaghunata. Fidighafa ta tsa slna ya, ña mnaghunata vərda gwada Lazglafta. ²⁶ Tsa gwada ya ná, difatá gwada ya ta difaghuta daga manda ghalya ya. Ndanana tama, ka zlaganaptá Lazglafta ta mnduhani. ²⁷ Ta kumay ta snanja tanja ta glakwa tsa gadghəlani nda difa ta wudaku, ya payana tsi ña inda gwal kul nzakway ka la Yahuda ya. Tsa difatá skwi ya ná, Kristi ya ma ñudufa ghuni. Nda ma tsatsi fafta kuni ta ghəja nzata kawadaga nda tsi ma glakwa Lazglafta. ²⁸ Tsa Kristi ya ta mnə ñni ta gwada ta ghəjani, ka vla hidaku ña inda mndu, nda tagha skwi nda difil ya laviñ lu ya, ña nuta inda mndu ka mndəra mnduha ma Kristi. ²⁹ Tsaya ta kəl yu ka wuda maga slna nda mbrakwa Kristi, ya ta maga slna nda mbraku ma i'i ya.

2

¹ Ta kumay yu ta snaghunamta kazlay: Nda bla na slna ta magə yu ña ghuni, nda ya ña gwal ma luwa Lawdikiya*, nda sanlaha ta kul pghaftá ira tanja ta i'i na kə'a. ² Ta kumay yu ta nzata tanja nda hbatá ñuduf, ka nzəvuvusta hənja ta vgha ma dvu, ka ndəghafta hənja nda vərda hidaku ña snanja difatá skwa Lazglafta, ta nzakway ka snanja Kristi ya. ³ Inda gadghəla difil nda ghunizlak ná, ma Yesu Kristi difaghuta hənja. ⁴ Kəl yu ka mna tsaya ná, yaha mndu da nanaghunafta nda gwadaha ka bətbət. ⁵ Dər má di'inj yu ma slu'uvgha nda kaghuni má mndani, kawadaga yu nda kaghuni ma ndana da. Zda ñudufa da ka nda sna yu ta dza'a inda skwi nda tvani da kaghuni, nda diha zlgHay nda ñudufa ghuni ta Kristi kə'a.

Kristi turtukwani ta vla hafu

⁶ ZlghafzlgHa kuni ta Yesu Kristi ka nzakw tsi ka Mghama ghuni. Ndi'anavawandi'a tavatani ndi'ets. ⁷ Dihavawadiha tida manda dihatá fu ta hadik nda slrəjhani ya. Mbranafwa zlgHay nda ñuduf manda va ya taghaghunaf lu. Ka rfa kuni ta Lazglafta kahwathwata.

⁸ Daswa ka kuni, da nanaghata mnduha ta kaghuni nda ndana ghəja hadik, ka nda baru ta sabi ma ndana ghəja mnduha ta sladafta ta mbrakwa ghəja hadik†, kul had Kristi ya a tsi. ⁹ Inda glakwa Lazglafta ná, nzamə ma Kristi. ¹⁰ Nda ndi'a vgha kaghuni guli dardar nda Kristi, tsatsi ta nzakway ka Mghama mbraku ta ghəja inda mbrakuha nda gwal ta nzanaghata mnduha ya.

¹¹ Ma tsatsi mutsafta kaghuni ta tsatá fafad. Nda dzva mnda səla a tsata lu wu, Kristi kaghəjani ta tsata. Nda nza tsa tsatá fafad ya, manda klinja dmaku ta ga mgham ta ghəja ghuni ya. ¹² Ma magaghunaftá batem fadata lu ta kaghuni kawadaga nda Kristi da kulu, ka sli'aganaptá kuni kawadaga nda tsi guli nda ma zlgHafta ghuni ta mbrakwa Lazglafta ta sli'aganaptá Kristi ma mtaku‡ya. ¹³ Kaghuni, si nda rwa kuni ta kəma Lazglafta, kabga dmakwa ghuni, nda kwala fafada ghuni kul tsaku guli. Ka vraghunamtá Lazglafta nda hafu kawadaga nda tsi, ka plamatá inda dmakwa mu. ¹⁴ Ka hərđinjta tsi ta batá dməñ ya ta hbutá amu, ta raghwa amu ya. Ka hərđinjta tsi ma zləñafta ta udza zləñay. ¹⁵ Mantsa ya hləgadanaghuta Lazglafta ta mbraku ta ghwadaka sulkum ta nzanaghatá mnduha nda ga mgham ta ghəja tanja. Ka pghanaghatá tsi ta hula ta hənja ta kəma inda mnduha, ma hlaftá hənja ka vu'a zatá ghwa zwanjani ta udza zləñay.

* 2:1 Ngha ta 4:13. † 2:8 Ngha ta Galat 4:3 nda skwi ya vindiñ lu mistani ña ñanata. ‡ 2:12 Gray nda Ruma 6:4.

¹⁶ Tsaya tama, yaha mndu da k6a kaghuni ta gh6nja skwi 7a zay nda za, nda ya 7a say nda sa, ka ta gh6nja sanlaha ma fitika skalu a tsi, nda ya ta gh6nja nghakwa tili, nda ya ta gh6nja fitika Sabat[§]. ¹⁷ Inda tsahaya n6, nda nza ka sulkuma skwi dza'a sagha nda sa. V6rdani tama n6, Kristi ya. ¹⁸ Yaha kuni zlanant6 gh6nja ghuni ta sanlaha ma mnduha, tsa gwal ta ts6l6u ta k6ma duhwalha Lazglafta ta mna gwada ta gh6nja maz6mz6mha nghaj h6j manda skwi ma suni ya, da 7rapt6 h6j ta kaghuni. Tsa mnduha ya n6, ndana mnda s6la ma gh6nja tan, ¹⁹ ndi'a a vgha tan nda Kristi ta nzakway ka gh6j ya wa. 67ka'a ka Kristi ta k6l vgha ka baghaku. Tsatsi ta gwayanaft6 vla nzugu nda malaha tani ta k6l tsi ka glaku manda ya ta kum6 Lazglafta ya.

Mtuta 7a nzakw kawadaga nda Kristi

²⁰ Wya mtumta kuni kawadaga nda Kristi, ta had mbrakwa na gh6nja hadik* na ta ga mgham ta gh6nja kaghuni wa. Kabgawu tama ta k6l kuni ka g6fata ta magaku manda 7a gwal ma gh6nja hadik na? Kabgawu ta k6l kuni ka sna na zlahuha tan ta mnay kazlay: ²¹ «Ma kapan ka ta yeya, ma tapana ka ta yeya, ma ksaj ka ta yeya,» k6'a ya na. ²² Had sana skwi ta magata tsa zlahuha ya ksaj6r lu wa. Mnda s6la tani ta tsa'ata fat6 tsa zlahuha ya ka taghay mantsa ya. ²³ Ka nda ghada klafta mndu ta tsa zlahuha ya ka sana skwi n6, ta dzadza ta vghani ka ts6l6u 7a tsa mbrakuha ta nzanaghata ya, ka va magayni ta tsa slnaha ya, ka va zlahafta vghani. Kulam nda tsa, had dza'a katan7a 7a dzat6 ghudzaku ma vghani wa.

3

¹ Kawadaga nda Kristi sli'agapta kuni ma mtaku. Zabawazaba tama ta skwiha ya ta luwa, ma vli ya nza Kristi nda ga zeghwa Lazglafta* ya. ² Ta luwa k6 fat6 gh6nja ghuni, ma nza tsi ta hadik, ³ kabga mtumta kuni, nda nzula hafa ghuni kawadaga nda Kristi da Lazglafta. ⁴ V6rda hafa ghuni n6, Kristi ya. Badu da zlagap6r tsi, dza'a zlagaku kaghuni guli kawadaga nda tsi. Tekw kaghuni ma glakwani dza'azlay.

Halata hafu nda lfidani

⁵ Zadanawa zad6 ta 7a gh6nja hadik ma kaghuni ta nzakway ka: Sli'in7sli'in7, ghurdubaku, hliri, hara'utiri, tsagana, ka guram tsa tsagana ya nda wuya skwi. ⁶ Ta gh6nja tsa skwiha ya dza'a k6l 6asa 7udufa Lazglafta ka lanaghat6 gwal ta kwalaghuta snanat6 gwadani. ⁷ Mantsa ya si nzakwa kaghuni guli si ghalya ma fitika nzakwa ghuni ta ma dmaku.

⁸ Ndanana tama, zlan7wazla ta inda tsahaya: Daga dugun, 6asa 7uduf, sidi, yaha razu nda 7ruhu tani sabi ma wa ghuni. ⁹ Ma tsanava kuni ta gwada ta mndu, kabga sabsa kaghuni sudek ma halata nzaku, sudin7suda kuni ta ghwadaka nzaku. ¹⁰ Sudava suda kuni ta lfida nzaku, ka nuta kuni ka lfida mndu, ta naku ka lfid ka lfid vgha ghuni ka gra vgha nda mndu ta tsafta[†]. Mantsa ya dza'a k6l kuni ka snan7a Lazglafta dardar. ¹¹ Ndanana tama, ta had mnay kazlay: La Grek yehaya, la Yahuda yehaya, gwal nda tsa fafad6 tan yehaya, gwal kul tsaku fafad6 tan yehaya, gwal ma mtak yehaya, gwal kul gunaku gh6nja tan yehaya, la vu'a yeya, gwal falau' vgha tan yehaya ya k6'a wa. Mamu Kristi ta nzakway ka hdatani ma inda tan.

¹² Mantsa ya tama, Lazglafta ta psapta kaghuni 7a nzakwa ghuni ka mnduhani, ta 6vay ta kaghuni. Kaghuni guli, nzawanza nda tawa hid6ahida ta mndu, nda zdaku, nda hanata gh6j, nda nzakw lebtekwa, nda ksanata 7uduf. ¹³ Katuvuswa vgha, pluvuswa dmaku ka mamu skwi gana sani ta sani. Manda va ya plighunis[‡] Kristi ta dmakuha ghuni ya n6, pluvuswa dmakwa ghuni guli. ¹⁴ Ya ta malapta kat6k n6, 6vuvusta ghuni ta vgha ghuni. Tsa 6vuvust6 vgha ya ta nzakway ka t6an7 ta 76r7laghunata. ¹⁵ Ka pgha zdakwa Kristi ta 7udufa ghuni. Guyaghuna guya Lazglafta ka vgha turtuk 7a nzakwa ghuni ma tsa zdaku ya. Rfawarfa. ¹⁶ Ka nzamnza gwada Kristi mataba ghuni gerger. Mnuvuswa mna

§ 2:16 Gray nda Ruma 14:1-6. * 2:20 Ngha ta Galat 4:3 nda skwi ya vindin7 lu mistani 7a 7anata. * 3:1 Ngha ta Zabura 110:1. † 3:10 Gray nda Zlrafta 1:26. ‡ 3:13 Gray nda Mata 6:12, 14.

ta gwada mataba ghuni, vluvuswavla ta hidaku sani na sani nda kdavakta hidaku. Fawa laha na Lazglafta ma hyahya nudufa ghuni nda rfu, ka zlzlva kuni, ka ghuba kuni nda inda laha ta vlaghunata Sulkum[§]. ¹⁷ Dər nahgani ta magə kuni, dər nahgani ta mnə kuni, magawamaga ma hga Mghama mu Yesu, ka rfa kuni ta Lazglafta Da mu nda ma tsatsi.

Gwata vgha ma lfidā hafu

¹⁸ Mi'aha, hanaganawa hana ta ghəna ghuni mista zə'alha ghuni manda ya ta raku ka magay ta kəma Mgham Yesu.

¹⁹ Zgwana, dıvuwadva ta mi'a ghuni. Ma nruhə kuni ta həj.

²⁰ Zwani, snawa gwada da dadaha ghuni ma inda skwi demdem. Tsaya skwi ta zdəganatá Mgham Yesu.

²¹ Dadaha, ma ganaf kuni ta basa nuduf ta zwana ghuni, da kulistá ghəna taj.

²² Kwalvaha, snawa gwada ma inda skwi da danahəga ghuni ta na ghəna hadik na. Ta wa ira taj yeya a dza'a maga kuni ta skwi dina manda skwi na zdəganata ghuni ta həj wa. Magawamaga na taj nda vərda nudufa ghuni, kabga zləjta ghuni ta Mgham Yesu.

²³ Inda skwi ta magə kuni ná, magawamaga nda vərda nudufa ghuni manda skwi ta magə kuni na Mgham Yesu, nza a ka na mnduha wa. ²⁴ Dina ka snajta ghuni kazlay: Dza'a plaghunapla Mgham Yesu nda skwi ya payana tsi ta mnduhani* kə'a. Vərda danahəga ná, Kristi ya. Tsatsi mndu ta maganata kuni ta slna. ²⁵ Mndu ta maga ghwadaka skwi ná, va tsa ghwadakani ya nani dza'a mutsay, kabga had Lazglafta ta gala mndu nda gala† wa.

4

¹ Kaghuni danahəgaha, nanawana ta kwalvaha ghuni ta tdukwani nda rakwani. Dina ka snajta ghuni guli kazlay: Mamu danahəga kaghuni guli ta luwa kə'a.

Vla hidaku

² Gəfawa gda ta maga du'a, mantsa ya dza'a kəl kuni ka nzata hzleja nda rfanaghatá Lazglafta. ³ Magawa du'a guli ta ghəna ajni, kada gunanajta Lazglafta ta watgha na mnanajta gwadani ta mnduha, mnanajha ni ta difata skwa Kristi guli ta həj. Tsa vəl magay da ta difata skwa Kristi ya kəl lu ka hbamtá i'i. ⁴ Magawa du'a ta ghəna da na lavinjta da ta mnajta gwada ta ghəjani dardar manda ya ta raku.

⁵ Nzawanza nda difil tavata gwal kul zlghafta Kristi. Dər yawu mutsafta kuni ta katsaftá maga nərma skwi ya, ma zlidinj kuni ta tsa fitik ya. ⁶ Ma gwada ta gwadə kuni, gwada tdukwa katsi sabi ma wubisima ghuni, hmətət ka tsi nzata. Nda tvani ka kuni zlghawi na mndu.

Ga zgu

⁷ Tisik* ta nzakway ka zwanama, hamha ta ghəjani ma slna Kristi. Kawadaga ni nda tsi ta ksa slna Mgham Yesu. Dza'a mnaghunamna ta gwada ta ghəna da. ⁸ Ta ghunadapghuna yu padak da kaghuni na snajta ghuni ta nzakwa ni, na vlaghunatani ta mbraku guli. ⁹ Kawadaga həj ta labə da kaghuni nda Unesima†, ta nzakway ka zwanama mu. Tsatsi guli, nərma mndu ya, zwanə ghuni ya guli. Dza'a mnaghunamna həj ta skwi ta magaku hadna.

¹⁰ Ta ga zgu Aristarkus‡ na ghuni hbam lu kawadaga nda i'i. Ta ga zgu Markus ta nzakway ka zbughuma Barnabas ya na ghuni guli. Ka bhadaghabha tsi da kaghuni, ka tsu'afta kuni. Nda ghada snajta ghuni ta gwada ta ghəjani. ¹¹ Ta ga zgu Yustus, ta hgə lu ka Yestus ya na ghuni guli. Tsa hahəj yeya la Yahuda ta ksa slna ga mgham Lazglafta kawadaga nda i'i hadna. Ndadə a ksidiimta həj ta nuduf wa.

§ 3:16 Gray nda Ifisuha 5:19-20. * 3:24 Gray nda Galat 4:1-2. † 3:25 Gray nda Vrafta ta zlahu 10:17. * 4:7 Ngha ta Slna gwal ghunay 20:4 Afisus 6:21-22. † 4:9 Ngha ta Filimuj 10-15. ‡ 4:10 Aristarkus: Ngha ta Slna gwal ghunay 19:29, 27:2. Markus: Ngha ta Slna gwal ghunay 12:12, 25, 13:13, 15:37-39. Barnabas: Ngha ta Slna gwal ghunay 9:27, 11:22, 30, nda pdakwani.

¹² Ta ga zgu Ipafras[§] ta nzakway ka mnda ghuni ya, ɲa ghuni guli. Kwalva Yesu Kristi ya. Had ta zlarɲá maga du'a da Lazglafta ta ghəɲa kaghuni wa. Ta magay ta du'a ɲa dihavata ghuni, ɲa sifaghunafta ta tva Lazglafta. ¹³ Nda ngha yu ka ghəɲa ɗa kə'a ta va ɲavata ka ksa slna ta ghəɲa kaghuni, nda ya ta ghəɲa gwal ma luwa Lawdikiya, nda luwa Hiyerapulis. ¹⁴ Ta ga zgu Lukwa^{*} vərɗa mnda mu ta nzakway ka duhtura ɲni ya guli ɲa ghuni. Mantsa ya Demaska guli.

¹⁵ Ka ganaghata kuni ta zgu ta zwanama ta nzakway ma luwa Lawdikiya, nda Nimfa, nda Igliz ta guyavata ga taɲ ya. ¹⁶ Manda kɗiɲta ghuni ta dzaɲafta na delewer na ná, ka tsghanafta kuni ta Igliz ma luwa Lawdikiya ɲa dzaɲafta hahəɲ guli. ɲa dzaɲafta kaghuni guli ta ya dza'a tsghəgaghunapta gwal ma luwa Lawdikiya. ¹⁷ Mnanawamna ta Artipus[†] «ka ɲavata tsi ma slna ya vlarɲ Mgham Yesu Kristi, ɲa kɗanaftani.»

¹⁸ Nda dzva ɗa vindaghunafta yu kazlay: Ta ga zgu i'i Pwal ɲa ghuni kə'a. Havapwahava ta hbatá i'i ma gamak. Ka nza zɗakatahudi nda kaghuni!

---

§ 4:12 Ipafras: Ngha ta 1:7. * 4:14 Lukwa: Ngha ta 2 Timute 4:11, Filimuj 24. Demaska: Ngha ta 2 Timute 4:10, Filimuj 24. † 4:17 Artipus: Ngha ta Filimuj 2.

Taŋtaŋa tsghatá lwa Pwal ŋa 1 La Tesalunik

¹ I'i Pwal ta vindaghunafta, kawadaga ŋni nda i Silas nda Timute, ŋa kaghuni Igliz, mnduha Lazglafta Da nda Mgham Yesu Kristi ma luwa Tesalunik. Ka vlaghunavla Lazglafta ta zđakatahudi, nda zđakwani.

Zlghay nda ŋudufa la Tesalunik

² Ta gđagđa ŋni ta rfa Lazglafta ta ghəŋa kaghuni demdem. Ta kulay ŋni ta kaghuni ma du'a ŋni. ³ Ta gđagđa ŋni guli ta havakta ta kəma Lazglafta Da ŋni ta slna zlghay nda ŋudufa ghuni, nda yifatá slna ta magə kuni, kabga đvafta ya đvaf kuni nda dihata fatá ghəŋa ghuni ta Mgham Yesu Kristi. ⁴ Zwanama đa, nda sna mu kazlay: Đvuđva Lazglafta ta kaghuni ka zbaftá tsi ta kaghuni ŋa nzakway ka ŋani kə'a. ⁵ Ma mnaghunata ŋni ta Lfida Gwada ná, gwada nda wubisim kweŋkweŋ yeya a mnaghuna ŋni wu, nda mbrakwa Sulkum nda ghuđa guli mnaghunata ŋni. Nda sna aŋni kazlay: Vərdá gwada tsa gwada ta gwadə ŋni ya kə'a. Nda sna kaghuni ka aŋni nzakwagaptá nzaku da kaghuni ŋa kata kaghuni. ⁶ Kaghuni, ksafksa kaghuni ta sadá ŋni, nda ŋa Mgham Yesu. Dər má ta ghuya đaŋwa kuni katakata, tsu'aftsu'a kuni ta gwadani nda rfu ma mbrakwa Sulkum nda ghuđa*. ⁷ Mantsa ya maranəŋta kuni ta ŋərmata nzakwa ghuni ta mnduha Lazglafta ta hadika Mekaduniya nda ya ta hadika Akaya. ⁸ Əŋka'a ka kaghuni kəl ndəghatá mnduha ka snəŋtá gwada Mgham Yesu ma inda vli. Ta hadika Mekaduniya nda Akaya yeya a kuraghuta tsi wu, snanaghasna ta mnduha dər ndigandiga ká kuni zlghaftá Lazglafta. Had gwada ŋa mnəgəlta ŋni ŋa taŋ ta ghəŋa ghuni wa. ⁹ Nda wa taŋ ta rusa mnduha ŋa ŋni, ká kuni tsu'afta aŋni ma lagha ŋni da kaghuni, nda ya ká kuni zlanťá skwa wuyay ka mbədavata tsəlbu ta kəma vərdá Lazglafta ya ta vla hafu, ¹⁰ ŋa kzla zwanəŋi Yesu, ta saha ta luwa. Tsa zwanəŋi sli'aganap Lazglafta ma mtaku, ta klaptá amu ma guma Lazglafta ta sagha ya.

2

Slna Pwal ma luwa Tesalunik

¹ Zwanama đa, nda sna kaghuni kazlay: Nza a tsa lagha lagha ŋni da kaghuni ya ka bətbət wu kə'a. ² Nda sna kaghuni guli ka ŋni ghuyə ta đaŋwa ma luwa Filipiya, nda ya ká həŋ razanəŋata. Ama ka taftá ŋni ta us tiri nda mbrakwa Lazglafta ka mnaghunatá Lfida Gwada ta sagha da Lazglafta mataba ndəghata ghuya đaŋwa. ³ Gwada ya mnə ŋni ná, had tsakalawi mida wu, had nənba kaghuni mida wu, had bara kaghuni mida guli wa. ⁴ Katək ná, manda va ya klaf Lazglafta ta aŋni kazlay: Nda ra kuni ka mna Lfida Gwada kə'a ka vlanəŋata ya, manda va tsaya ta mna aŋni. Mna a aŋni ŋa zđanaftá ŋuduf ta mnduha wu, ŋa zđanaftá ŋuduf ta Lazglafta ta mna aŋni. Nda sna tsatsi ta skwi ma ŋudufa mu. ⁵ Nda sna kaghuni kazlay: Ta walaŋ a aŋni ta hihinəŋtá hihinaku da mndu wu kə'a. Had gwada ŋa hahatá mndu gwada ŋni wa. Nda sna Lazglafta kazlay: Mantsa ya nzakwani kə'a. ⁶ ŋəvaŋ a aŋni ta rfaŋnaghata mnduha, dər kaghuni, dər sanlaha ma mnduha wa. ⁷ Dər má dza'a maray ŋni ta glakwa nzakwa ŋni ka ghunata mnda Kristi mndani ná, maraŋ a aŋni wa. Katək ná, lebtekw hanaganata ŋni ta ghəŋa ŋni manda ya ta nghə marakw* ta zwanani ya. ⁸ Ma tsa fatá ghəŋa ŋni ŋaghuni ya ná, mnaghunatá Lfida Gwada ta sabi da Lazglafta kweŋkweŋ yeya a mnaghuna ŋni wa. Kuməŋkuma ŋni ta vlaghunata nda hafa ŋni tani, kabga lamla kuni da ŋudufa ŋni kahwathwata. ⁹ Zwanama đa, ta havakhava kuni ta datá vgha ŋni ka maga slna da kaghuni. Si ta ksay ŋni ta slna nda rvidik tani, nda

* 1:6 Ngha ta Slna gwal ghunay 17:5-9. * 2:7 Mamu dzəghu ma lebtekwaku: Nzanza ŋni lebtekw. Ka nzatá ŋni manda zwani kwitikw kwitikw, ka sanlaha ta mnay.

fitik tani, kada kwala ηni da ghuyanaptá daŋwa ta dər wati mataba ghuni, nda skwi ηa zay ηni ta mnə ηni ta Lfida Gwada ta sagha da Lazglafta ηa ghuni.

¹⁰ Nda sna kaghuni kazlay: Nda nza kaghuni ka masləmtsəka ηni kə'a. Mantsa ya nzakwani da Lazglafta guli. Ka nərma mnduha nzata ηni da kaghuni, ka mnduha Lazglafta, ka gwal tdukwa nzakwa ηni, had sana skwi ηa tsanavata wa. ¹¹ Nda sna kaghuni guli kazlay: Manda nzatá nzakwa i da nda zwanani ya nzata ηni nda inda kaghuni, ¹² ka vla hidaku nda mbraku ηa ghuni. Vlaghunavla ηni ta hidaku, ηa nzay ghuni ta nzaku manda ya ta kumə Lazglafta ya ta hgaftá kaghuni ηa lama ghuni da ga Mghamani nda glakwani ya.

¹³ Ta gdagda ηni ta rfa Lazglafta guli, kabga ma fitika mnaghunata ηni ta gwada Lazglafta ná, tsu'aftsu'a kuni, ka zlghafta manda va gwada gwadagap Lazglafta, manda ya gwadagap mnduha a wa. Manda va tsaya nzakwani kahwathwata, sagha da Lazglafta tsa gwada ya, ka ksə tsi ta slna ma kaghuni ta zlghafta ya. ¹⁴ Zwanama da, nuna kaghuni manda Igliza Lazglafta ta nzakway ma Yesu Kristi ta hadika Zudiya† ya. Ghuyə ghuya kaghuni ta daŋwa da gwal ta hadika ghuni, manda ya ghuyanap la Yahuda ta hahəŋ ya. ¹⁵ Tsa la Yahuda ya ta pslatá la anabi, ka dzatá həŋ ta Mgham Yesu, ka limistá həŋ ka giri‡ ηa mu guli. Zdəgana a tsa skwi ta magə həŋ ya ta Lazglafta wu, nda nza həŋ ka ghuma inda mnduha. ¹⁶ Ta kumay həŋ ta pyaftá aŋni ta mna gwada Lazglafta ηa gwal kul nzakway ka la Yahuda, yaha həŋ da mbafta. Ndanana, hđanamhda həŋ ta dmakwa taŋ, ka kdavakta tsi nda basafta Lazglafta ta ηuduf ta ghəŋa taŋ§.

¹⁷ Aŋni zwana ma, tahula dgata mu ta vgha labla fitik mida, kuma mu yeya kul guyafta. Nziya nza tsi ná, kawadaga mu ma ηuduf. Ta ksəŋaksa mamaya ghuni katakata. Ta kumay ηni ta nghaghunaghata. ¹⁸ Mantsa ya ná, kumafkuma ηni ta vradaghata da kaghuni. Nda kda fitika i'i Pwal ka ghəŋa da ta fatá fitikani, ama ka pyaftá halaway ta aŋni. ¹⁹ Ta wa fatá ghəŋa ηni, nda haratá ghəŋa ηni, nda ghərba zewazewa glaku dza'a ηni mutsay badu fitik dza'a sagha Mgham Yesu Kristi ya katək na? Ta kaghuni ya a katək tsa wa? ²⁰ Manda va tsaya nzakwani, kaghuni glakwa ηni, kaghuni haratá ghəŋa ηni.

3

¹ Sana skwi guli ná, ma trapta ηni ta kzlay, mal nzaghu mu hadna ma luwa Atina*, ka ηni ² ka ghunadapta da kaghuni ta Timute ta nzakway ka zwanama ηni, ta ksa slna Lazglafta ya guli. Kawadaga ηni nda tsi ta mna Lfida Gwada ta ghəŋa Yesu Kristi. Ghunadap ghuna ηni da kaghuni ηa sghaghunaghatá mbraku, ηa dihavata ghuni ma zlghay nda ηuduf, ³ kada kwala ηudufa dər wa da tdu ma na ghuya daŋwa ndanana, kabga nda sna kaghuni kazlay: Favamafa Lazglafta ta tsaya kə'a. ⁴ Ma fitika nzakwa ηni da kaghuni ná, ghadaghada ηni ta mnaghunata kazlay: Dza'a mamu ghuya daŋwa katakata kə'a. Tsaya tama ta slaku manda va ya snəŋ kuni. ⁵ Ma trapta da ta hbanatá ηudufa da, kəl yu ka ghunadapta Timute da kaghuni, ηa snəŋtá nzakwa zlghay nda ηudufa ghuni. Ta zləŋay yu ta baraghata halaway ta kaghuni, da nzatá tsa slna maga ηni ya ka bətbət.

⁶ Ndanana tama, sli'afslí'a Timute da kaghuni† ka vragaghuta da aŋni, ka rusanəftá tsi ta gwada ta zlghay nda ηudufa ghuni, nda ya ká kuni ta dvutá mndu. Ka mnanəftá tsi guli ya ká kuni ta famtá aŋni ma du'a ghuni dardar, nda ya ka kuni ta kuma nghəgləŋtá aŋni, manda ya ta kumə aŋni ta nghanatá kaghuni ya guli. ⁷ Tsaya tama zwanama, lbanalba zlghay nda ηudufa ghuni ta ηuduf, ma tsa ghuyata daŋwa ηni basu ηni ya. ⁸ Ndanana tama ná, ta hafu ηni, kabga dihatá vgha ghuni ma ndi'atá vgha ghuni ta Mgham Yesu. ⁹ Ndaw dza'a rfa ηni ta Lazglafta ηni ta ghəŋa kaghuni ma na zdəŋafta zdəŋnaf kuni ta ηuduf ta kəmani na? ¹⁰ Nda rvidikani tani, nda fitikani tani ηni ta ndi'ata

† 2:14 Ngha ta Slna gwal ghunay 17:5-6. ‡ 2:15 Ngha ta Slna gwal ghunay 9:23, 29, 13:45, 50, 14:2, 5, 19, 17:5, 13, 18:12. § 2:16 Ta ghəŋa aya 15-16 ná, grawa gra nda Ruma 11, ma vla mnay Pwal ta gwada ta ghəŋa kđanaktani kahwathwata ta mna gwada ta mbaku, ηa la Yahuda. * 3:1 Ngha ta Slna gwal ghunay 17:15-16. † 3:6 Ngha ta Slna gwal ghunay 18:5.

ka maga du'a da tsi, ɲa vɫaɲnatani ta tvi, ɲa lagha ɲni da nghaghunaghata, nda ya ɲa kdighunistá skwi ya ta pɫaghuta ma zlgħay nda ɲudufa ghuni.

¹¹ Má ka ɓhadarɲagħaɓħa Lazglafta tsatsi ka ghəɲani ta nzakway ka Da mu, nda Mghama mu Yesu, da kaghuni. ¹² Kaghuni ya guli, má ka sgaghunagħa sga Mgham Yesu ta tsa d̥vu mataba ghuni ya, nda ya ta magə kuni ɲa inda sanlaha ma mnduha ya guli, ka nzakwa tsi manda va ya ta d̥vu aɲni ta kaghuni ya. ¹³ Má ka sladanafslada Lazglafta ta ɲudufa ghuni ɲa nzakwa ghuni nda ghuba kul had gwada ta ghəɲa ghuni ta kəma Lazglafta Da mu, baɗu sagħa dza'a sagħa Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda inda duhwalhani ya.

4

Nzaku ta zdəganatá Lazglafta

¹ Zwanama ɗa, nu skwi ta pɫaku ɲa mnay, ya nda ghada tagħaghunafta ɲni ka kuni da magay ɲa zdəganatá Lazglafta. Ya manda va tsaya ta nzakwa kuni ta tsa nzaku na. Ta ndəba ghuna ndəba ɲni ta dzvu katakata, ta vlagħunavla ɲni ta hidaku manda va tsaya. Ma hga Mghama mu Yesu Kristi, ka kɗaɲta kuni ta dza'a ta kəma ta kəma. ² Nda sna kuni ta nzaku ya tagħaghunaf ɲni nda ma mbrakwa Mghama mu Yesu. ³ Skwi ya kumə Lazglafta ná, nzata ghuni hezle' a ta kəmani kul had hliri. ⁴ Snaɲta dər wa ta nzaku nda markwa taɲ, ka vɫaɲtá glaku manda ya ta kumə Lazglafta, ⁵ ɲa ghudzaku tida manda ɲa gwal kul snaɲta Lazglafta ya a guli wa. ⁶ Ma tsa skwiha ya tama ná, ma tsagħu sani ta sani ka nənɓapta, kabga dza'a ghuzlanap ghuzla Lazglafta tiri ta gwal ta maga mndərga tsaya, manda ya ghada ɲni ta mnuta ya. ⁷ Hgaf a Lazglafta ta amu ɲa maga sli'ɲnsli'ɲ wa. Hgaf ɲa nzata mu hezle' a ta amu. ⁸ Tsaya tama, ka va a yu ta tsa gwada ya wu ka mndu katsi, mndu a vziɲ tsi wu, Lazglafta ta vlagħunatá Sulkumani nda ghuba ya vziɲ tsi.

⁹ Ta ghəɲa d̥vuvusta ghuni ta ghəɲa ghuni ná, ta dza'a vindaghunafta nda vinda a lu wu, kabga ghadaghada Lazglafta ka ghəɲani ta tagħaghunafta. ¹⁰ Tsaya skwi ta magə kuni ɲa inda* mnduha Lazglafta ta hadika Mekaduniya demdem. Ta ndəba dzva yu da kaghuni zwanama, ka kɗaɲta kuni ta magay ta kəma ta kəma. ¹¹ ɲavawaɲa ka nzata kuni nda zdaku, ma tsatsafaku kuni ta tsatsafaku, magawamaga ta slna nda dzva ghuni ɲa kata ghəɲa ghuni, manda ya ghada ɲni ta mnaghunata ya. ¹² Ka mantsa ka kuni magay katsi, dza'a vlay gwal ta kul zlgħafta ta glaku ɲa ghuni, had kuni dza'a slaslamaku guli wa.

Gwada ta sagħa Mgham Yesu

¹³ Zwanama ɗa, ta kumay yu ta snaɲta ghuni ta skwi ta ghəɲa gwal nda rwa, da nzatá kuni sasu'anaka manda gwal ta kul faftá ghəɲa taɲ ta Yesu. ¹⁴ Tsəhala grafgra amu kazlay: Mtumta Yesu ka sli'agaptá tsi kə'a ya, mantsa ya guli ná, grafma gra guli kazlay: Dza'a sli'aganapsli'a nda ma Yesu ta inda gwal ta rwuta kawadaga nda Yesu ma zlgħay nda ɲuduf guli kə'a.

¹⁵ Na gwada dza'a ɲni mnay ndanana ná, gwada ya mna Mgham Yesu ya. Baɗu tsa fitik dza'a vragata tsi ya ná, tiɲlagħuta a amu ta ndiri ya ta gwal nda rwa wa. ¹⁶ Baɗu tsaya, dza'a ghudzaga ghudzaga lwa Lazglafta, ɲa kapaɲta mali ta ghəɲa duhwalhani ta lwi, ka vyatá dula Lazglafta, ɲa saha Mghama mu Yesu ka ghəɲani ta luwa, ɲa sli'agapta gwal nda rwa ma Kristi karaku taɲtaɲ, ¹⁷ ɲa hla amu ta ndiri ya kawadaga nda həɲ ma ghwayak, ɲa dza'a guyaku nda Mgham Yesu ma ghuvanata luwa. Mantsa ya tama, ɲa nzakwa mu ɲa ɗəkɗək kawadaga nda Mgham† Lazglafta. ¹⁸ Tsaya tama lɓuvuswa ɲuduf nda tsa gwadaha ya.

5

Sna a lu ta fitik dza'a vragata Yesu wa

* 4:10 Ngha ta 2 La Kwareɲt 1:16. † 4:17 Aya 15-17: Gray nda 1 La Kwareɲt 15:51-52.

¹ Zwanama da, pahəgla a kuni ta vindaghunafta ka ta wati fitik, nda ya ka ta wati luwa dza'a magakwa tsa skwiha ya wa. ² Nda sna kaghuni ka ghəŋa ghuni kazlay: Manda ghali ta sagha girvidik* ya dza'a sagha fitika Mgham Yesu kə'a. ³ Ma fitika mnay mnduha kazlay: Zda nzaku, ta had hwazlabaku† wu kə'a ya, gi ma tsaya dza'a slakwa badzaku, manda va ya ta sagha fitika dgakwa marakw nda hudi dluk ya. Had həŋ dza'a ndapta mida wa. ⁴ Kaghuni zwanama da, ma grum a nzatá nzakwa kaghuni, ŋa sagha tsa fitik ya ksaghunaghata manda ghali wa. ⁵ Kaghuni demdem ná, zwana tsuwadaka fitik kaghuni. Nza a amu manda gwal ma grum girvidik ya wa. ⁶ Ka si mantsa tsi katsi, ma ksu hani ta amu manda ŋa sanlaha ya. Katək ná, nzamanza hzleŋa ndiri ka zlahá vgha mu. ⁷ Gwal ta hani ná, girvidik ta hana həŋ ta hani, girvidik ta ghuyakwa həŋ ta ghuyaku guli. ⁸ Amu ya, gifik ta mbađa amu ta mbađa. Zlahá ma vgha mu. Klafma zlgħay nda ŋuduf nda dvu ka nzakwa həŋ manda sudatá lguta kufur ŋa wara nda tsi. Fafma ghəŋa mu ta mbaku manda fatá takazak‡ ma ghəŋ. ⁹ Pəgha a Lazglafta ta amu ŋa ghuzlamap tiri wa. Hgafhga ta amu ŋa mbamafta nda ma Mghama mu Yesu Kristi. ¹⁰ Ta ghəŋa amu mtuta Yesu, ŋa nzakwa mu kawadaga nda tsi. Dər má ta nda iri mu, dər má nda rwa mu, kawadaga nzatá nzakwa mu nda tsi. ¹¹ Tsaya tama, mbruvuswambra ta vgha ghuni, katuvuswa kata ta vgha ghuni manda ya ta magə kuni ndanana ya.

Dzatá ghəŋa gwađa Pwal

¹² Zwanama da, ta ndəba dzvu yu da kaghuni, vlawa glaku ŋa gwal ta ksa slna Lazglafta mataba ghuni, gwal zbap Lazglafta ka fata ta ghəŋa kaghuni ŋa taghaghunaftá tvani ya. ¹³ Vlawa glaku ŋa taŋ dar ka dvtuta kuni ta həŋ katakata ta ghəŋa slna taŋ. Nzuvuswanza nda zdaku mataba ghuni, nda ya nda sanlaha guli.

¹⁴ Zwanama da, ta ndəba dzvu yu da kaghuni, dvawadva ta gwal ta yađi, tsafarawa gwal hulebħuleba, vlawa mbraku ŋa gwal htu mbrakwa taŋ, ka ksa kuni ta ŋuduf nda inda mndu. ¹⁵ Daswa ka kuni, da vranamtá mndu ta ŋaslu ta mndu nda ŋaslu. Ŋavawana katək, ka maga skwi ya dına mataba ghuni, nda ya ŋa hamata sanlaha tani.

¹⁶ Nda rfu ka kuni nzakwa ghuni. ¹⁷ Ma zlanap kuni ta maga du'a. ¹⁸ Rfanaghawa Lazglafta dər ta ghəŋa wati ma skwi tsi, kabga tsaya skwi ŋa magay ghuni ta zdəganatá Lazglafta, na tsa kaghuni gwal nda ndi'a nda Yesu Kristi ya.

¹⁹ Ma su'ufiŋ kuni ta Sulkum nda ghuđa, ²⁰ Ma mnə kuni ta mtsiriu' nda gwađa la anabi. ²¹ Ama kwatsadapwa inda skwi demdem, ka zbapta kuni ta ya dına, ²² ka tsaghuta kuni ta vgha nda inda badzaku.

²³ Ka ghubaghunaghuđa Lazglafta ya ta vlatá zdaku kaghəŋani, ka naghunaftá tsi ka ŋani dardar. Ka ngha tsatsi ta kaghuni tsuhtsuh, nda sulkuma ghuni tani, nda hafa ghuni tani, nda slu'uvgha ghuni tani. Tsaya dza'a kwal rutsak kul nzafta ta kaghuni ma fitika sagha Mghama mu Yesu Kristi. ²⁴ Dza'a magay tsa Lazglafta ta hgaftá kaghuni ya, kabga ta magay ta inda skwi ya mna tsi.

²⁵ Zwanama da, ndəbawa dzvu ta ghəŋa aŋni.

²⁶ Ka ganaghata kuni ta zgu ta zwanama nda dvaftá vgha hmətət.

²⁷ Ta ndəba ghunatá dzvu yu ma hga Mgham Yesu. Ka dzananafta kuni ta na delewer na ta inda zwanama.

²⁸ Ka nza zdakatahuda Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni.

* 5:2 Gray nda Mata 24:43, Lukwa 12:39, 2 Piyer 3:10. † 5:3 Gray nda Irmija 6:14, 8:11. ‡ 5:8 Gray nda Isaya 59:17, Afisus 6:11-17.

Mahisa tsghatá lwa Pwal ña la 2 La Tesalunik

Ga zgu

¹ I'i Pwal, kawadaga nda i Silas nda Timute, ta vinda na delewer na ña kaghuni Igliza Lazglafta ma luwa Tesalunik, kaghuni ta nzakway ka ña Da mu Lazglafta, nda Mghama mu Yesu Kristi ya. ² Ka nza zđakatahudi nda zđakwa i Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi ta ghəña kaghuni.

Dza'a sasa Yesu da tsa guma

³ Zwanama ɗa, haɗ ñni ta zlanja rfanaghatá Lazglafta ta ghəña kaghuni wa. Nda nza tsaya tɗukwa, kabga ta dza'a ta kəma ta kəma zlgħay nda ñuɗufa ghuni, nda ɗvu ta dza'a ta kəma ta kəma ta magə inda kaghuni ña sanlaha ya. ⁴ Tsaya ta kəl ñni ka ghubakwa ñni ta ghəña kaghuni da sanlaha ma Igliza Lazglafta. Kaghuni ná, ñanaña kuni ta zlgħay nda ñuɗuf, ka su'a ghuya ɗañwa nda giri ta gə lu ña ghuni.

⁵ Tsa ghuya ɗañwa ya ta maray kazlay: Tɗukwa guma Lazglafta kə'a, ña klaftani ta kaghuni ka gwal nda ra ña da ga mghama Lazglafta, ya ta ghuyə kuni ta ɗañwa ta ghəñani ya. ⁶ Skwi tɗukwa dza'a magata Lazglafta, na tsa ghuyanaptá ɗañwa dza'a ghuyanapta tsi ta tsa gwal ta ghuyaghunaptá ɗañwa ya guli. ⁷ Ma zlagapta dza'a zlagapta Mgham Yesu Kristi ná, dza'a vlaghunavla ta mbi'a vgha ta kaghuni ta ghuytá ɗañwa ya, nda aɗni tani. Ta luwa dza'a saha tsi kawadaga nda duhwalha Lazglafta gwal nda mbra ya. ⁸ Ma takataka vu ta zlgħaku dza'a saha həñ ña ghuzlanaptá iri ta gwal kul sñantá Lazglafta*, ta kwalagħutá snatá Lfida Gwada Mghama mu Yesu Kristi ya. ⁹ Tsa ghuzla iri dza'a ghuzlanapta lu ta həñ ya ná, tsaya zadánatá həñ dza'a zadánata lu di'ij nda wa ira Mgham Yesu, nda glakwa mbrakwani† tani. ¹⁰ Ma sahani dza'a magakwa tsaya, ña zləzlvay inda gwal ta zlgħafta, ña ndərmimay inda tañ nda ndərmima. Tekw kaghuni mataba tañ, kabga zlgħafzlgħa kaghuni guli ta gwada ya mnaghuna ñni.

¹¹ Tsaya ta kəl ñni ka gɗata ta maga du'a da Lazglafta ta ghəña ghuni, kada nzata kuni ka guram nda skwi ya hgaf tsi ta kaghuni, ka zlgħaftá kuni ya. Ka katá tsi ta kaghuni nda mbrakwani, ña magay ghuni ta skwi ɗinadina, nda ya ña yifanaftani ta zlgħay nda ñuɗufa ghuni. ¹² Mantša ya tama, dza'a mutsay hga Mghama mu Yesu Kristi ta glaku nda ma kaghuni, ña vlaghunatani guli ta glaku. Nda nza tsaya ka zđakatahuda Lazglafta mu nda Mghama mu Yesu Kristi.

2

Skwi dza'a magaku ta saha Yesu

¹ Zwanama ɗa*, ta kumay ñni ta mnaghunatá gwada ta fitika sagha dza'a sagha Mghama mu Yesu Kristi, nda gwada ta fitika tskavata dza'a tskavata mu ta kəmani ya. Wya skwi ta ndəbu ñni ta dzvu da kaghuni: ² Ka mamu mndu ta mnaghunata kazlay: Saghasa fitika sagha Mgham Yesu kə'a, yaha kuni da zləñ ka ghuya ghəña ghuni. Dər má la anabi tsi, dər má sñañ nda sna a kuni ta gwaday, dər i'i a ta vindaghunafta ká lu má mnaghunata. ³ Yahayaha mndu da nanaftá kaghuni dər nda wati ma tsakalawi. Gi bañalan a dza'a sagha tsa fitik ya wa. Makəɗ tsaya ná, nda ndəgha gwal dza'a gaftá sidi nda Lazglafta, ña saba tsa ghwadaka mndu ya dəɗay ta ɗabi. Tsatsi mndu ta nzakway ka ghuma. ⁴ Dza'a sli'avafsi'a ta ghəña inda skwi nda ghuba, nda ya ta ghəña inda skwi ta tsəlbu lu ta tsəlbu ta kəmani. Ña nzamtani ma həga Lazglafta, ña mnayni kazlay: I'i Lazglafta† kə'a. ⁵ Mnaghunamna yu ta inda tsa skwiha ya ma fitika nzakwa ɗa da kaghuni.

* 1:8 Grawa nda Isaya 66:15. † 1:9 Gray nda Isaya 2:10, 19, 21. * 2:1 Gray nda 1 Tesalunik 4:15-17. † 2:4 Gray nda Daniyel 11:36, Izekiyel 28:2.

Zaghunapza ra? ⁶ Ndanana ná, nda sna kuni ta skwi ta njaghutá tsa ghwadák ya. Ka saghasa tsa fitikani ya ná, dza'a zlagapzлага. ⁷ Anj mndani, nda ghada ta magakumagaku slnahani. Ma tsananta tsa mndu ta njaghuta ya ta tvi dza'azlay ná, kdekdek a dza'a maga tsi ta slnani wa. ⁸ Dza'a sabsa ta dabi. Ma sagha dza'a sagha[‡] Mghama mu Yesu ma glakwani, na zadanatani nda hafu dza'a vuslagapta tsi ma wani. ⁹ Nda mbrakwa halaway dza'a saba tsa ghwadaka mndu ya, na magayni ta inda mazəmzəmha, nda inda skwi ya ta ndraku lu nda ndraku, nda inda mandərmimi na nana[§] mnduha. ¹⁰ Dza'a magay ta inda ghwadaka skwi na nanaghatá gwal ta zada ghəna tan, kabga kwalaghuta tan ta tsu'af, dvaf a hən ta kahwathwata má dza'a mbanafá hən ya wa. ¹¹ Tsaya kəl Lazglafta ka ghunagatá mbrakwa zadaku ta ghəna tan na zlglafta tan ta tsakalawi, ¹² kada tsanaghata Lazglafta ta guma ta inda tsa gwal ta kwalaghuta zlglaftá kahwathwata, zđəgana maga ghwadaka skwi ta hən ya.

Nzaku ka mnda zlgħay nda njuduf nda diha

¹³ Anj, nda ra ka rfay njni ta Lazglafta ta ghəna kaghuni zwanama. Dvudva Mgham Yesu ta kaghuni kabga Lazglafta ta zbaptá kaghuni daga ta tan, na mbanafá nda ma slna Sulkum, ka faghutá kaghuni nda ghuə, ma zlglafta ghuni nda njudufa ghuni ta tsa kahwathwata ya. ¹⁴ Na tsaya kəl tsi ka hgaftá kaghuni nda ma Lfida Gwada ya mnaghuna njni, na mutsafa ghuni guli ta glakwa hga Mghama mu Yesu Kristi. ¹⁵ Tsaya tama zwanama dá ná, dihavawa diha, ka njanata kuni ta inda tsa skwi taghaghunaf njni ya, dər ya mnaghuna lu nda mna, dər ya vindaghunaf lu nda vinda a tsi.

¹⁶ Ta maga du'a yu da Mghama mu Yesu Kristi tsatsi ka ghəjani, nda ya da Da mu Lazglafta ya ta dvutá amu, ya ta zđantá huđi ka ləamatá njuduf na kdekdezen, nda skwi faf mu ta ghəj tida. ¹⁷ Ka ləaghunafá tsi ta njuduf, ka vlaghunafá tsi ta mbrakwa gdata ta maga skwi dinadina ma slna nda ya ma gwada.

3

Magawa du'a ta ghəna anj

¹ Skwi ya ta pđaku tama zwanama dá, magawa du'a ta ghəna anj, kada dza'a gwada Mgham Yesu ta kəma ta kəma misimmisim, nda ya na ghubaray mnduha manda ya ta magaku da kaghuni ya. ² Magawa du'a guli ta ghəna anj na katanatani da mnduha ta sisi, kabga inda mndu a ta tsu'a na gwada ta mnə njni na wa.

³ Mgham Yesu ná, vərda mndu ya, dza'a mbraghunafmbra, na njhayni ta kaghuni da halaway*. ⁴ Wya skwi graf njni ta ghəna kaghuni ma ndi'atá vgha njni nda Mgham Yesu: Ta njanata kuni ta hidaku ya ta vlaghunata njni, nda gdata ta gdata kuni ta magay nda ya dza'a kuni magay manda tsaya.

⁵ Ka maraghunamara Mgham Yesu ta tvi na dvuta ghuni ta Lazglafta, nda ya na hbay ghuni ta njuduf manda na Kristi.

Maga slna manda va na Pwal

⁶ Zwanama dá, ma hga Mghama mu Yesu Kristi ta mna njni ta na gwada na na ghuni, tsaghwa vgha tavata mnda zlgħay nda njuduf ta yadi, kul had ta maga skwi taghaghunaf njni. ⁷ Kaghuni, nda sna kaghuni ta skwi na magay, na ksay ghuni ta sadá njni. Ma nzakwa njni da kaghuni ná, nza a njni ka gwal ta yadi wa. ⁸ Zan a njni ta skwa zaya mndu ka mbalay wa. Anj ka ghəna njni ta slavapta nda rvidik tani, nda fitik tani ka maga slna na zay njni, kabga va a njni ta ghuyaghunafá đanjwa[†] ta ghəna skwa zay njni wa. ⁹ Nza a vəl magay njni mantsa ya kazlay, ra a ka mutsaj njni ta skwi da kaghuni wu kə'a wa. Nda nza tsa slna magə njni ya na tagha skwi na ghuni. ¹⁰ Ma tsa fitika nzakwa njni da kaghuni ya ná, wya ka njni si ta mnaghunata: «Ka va a mndu ta maga slna ya wu ná, ma vlanj kuni ta skwa zay guli,» ka njni.

‡ 2:8 Gray nda Isaya 11:4. § 2:9 Gray nda Mata 24:24. * 3:3 Gray nda Mata 6:13, Yuhwana 17:15. † 3:8 Gray nda Slna gwal ghunay 20:34, 1 Tesalunik 2:9.

¹¹ Tsa nzakwani ya, saraqnaghasna kazlay mamu sanlaha ta yadi mataba ghuni, kul had ta maga slna kə'a. Ta ghəŋa valu da kiwa ghatalakw yeya skwi ta magə həŋ. ¹² Skwi ta mnə ŋni ŋa tsa mnduha ya, nda hga Mgham Yesu Kristi na: Magawamaga ta slna nda tvani, ka mutsa kaghuni ka ghəŋa ghuni ta skwi ŋa zay ghuni, ka ŋni.

¹³ Kaghuni ya zwanama ná, ma hərfaku kuni ta maga skwi dīna. ¹⁴ Ka had yu ta sna tsa gwada vindaf lu ya wu, ka mndu katsi, mnanaŋwa mnduha demdem, ka dgaghuta kuni ta vgha nda tsi, ŋa ksafatani ka hula. ¹⁵ Nziya nza tsi, yaha kuni da klaftá həŋ ka ghuma ghuni. Zlahawazlaha nda tvani, kabga zwanama ghuni ya.

¹⁶ Ka vlaghunavla Mgham Yesu tsatsi ka ghəŋani ta vla zɔaku ya, ta zɔaku dər ta wati luwa tsi. Ka nza Mgham Yesu kawadaga nda kaghuni demdem.

¹⁷ I'i Pwal ta vindaghunafta nda dzva dā, ta ga zgu yu ŋa ghuni. Tsaya thatá dzva dā ta inda delewerha ta vindafta yu. Mantsa ya ta vinda yu.

¹⁸ Ka nza zɔakatahudā Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni demdem!

Tañtana tsghatá lwa Pwal ña 1 Timute

Ga zgu

¹ I'i Pwal, ghunatá mnda Yesu Kristi, manda ya mnaf Lazglafta mnda mba amu nda Yesu Kristi ya faf mu ta ghəñ tida ta vinda na ðelewer na.

² Ña kagha Timute*, vərða zwanja ða ma zlgħay nda ñuduf ta vinda yu. Ka vlagħavla Lazglafta ta nzakway ka Da, nda Mghama mu Yesu Kristi ta zðakataħudani, nda tawa hidahidani, nda zðakwani.

Dasuwa ka kuni nda gwal ta tagħanatá ghwadaka skwi ta mndu

³ Manda ya si ta mnə yu ña għa ma sli'a ða da luwa Mekaduniya ya kay, ka nzata ka ma luwa Afisus, kabga mamu gwal ta tagħa tsakalawi ña mnduha. Ka dvanaghata ka ta həñ ña zlanja tañ. ⁴ Ka mnanata ka ta həñ, yaha həñ da lagħwi da hamtá ghəñ ma gwada ta prukutunzum, nda mbəða mndəra mndu kul hað lu dza'a kðanakta. Ta klaktá hwazlabaku, ka zlanjá ñlaku ta kəma ta kəma ma slna Lazglafta ma zlgħay nda ñuduf tsaha ya. ⁵ Klatá ghəña tsa gwada ta mnaghata yu ya ná, tsaya sli'anafá ðvu ya ta sabi ma ñuduf ya nda għuða, nda vərða ndanu kul hað sana dga ghəñ, nda vərða zlgħay nda ñuduf. ⁶ Tsughwadagħu tsughwada sanlaha ta tvi, ka lagħwi zadamta ma tsa hwazlabakuha dza'a kwal katanafá həñ ya. ⁷ Ta kumay həñ ta nzakway ka gwal ta tagħanafá zlaha Lazglafta ta mnduha, ama sna a vərða hahəñ ta skwi ta mnə həñ wa. Sna a həñ ta vərða skwi ya sladaf həñ tida guli wa.

⁸ Nda sna amu kazlay: ðina zlahu kə'a, ka nda tvani ksa mndu ta slna nda tsi. ⁹ Nda sna amu guli kazlay: Fa a lu ta zlahu ka ña gwal tðukwa wu kə'a, ama fafa lu ta zlahu ña gwal kul sna gwada da mndu, nda gwal ta maga mbrəs, nda gwal ta sidi, nda gwal dmaku, nda gwal kul zlanja Lazglafta, nda gwal kul sanjá dzahay', nda gwal ta pslatá dadaha tañ, nda gwal ta pslatá mndu, ¹⁰ nda gwal ta hliri, nda gwal ta hahanaku zgun nda zgun, nda gwal ta dzawaptá mndu ka vu'a, nda gwal tsakalawi, nda gwal ta wada a ta wadu ka bətbət, nda ya ña gwal ta maga sanlaha ma ghwadaka skwiha, ka zlanjá vərðaka tagħa skwi. ¹¹ Tsa vərða tagħa skwi ya ná, ta slanaghata ma Lfida Gwada fadim lu ña mnay ta ghəña glakwa Lazglafta lu.

Rfanagħatá Kristi

¹² Ta rfay yu ta Yesu Kristi Mghama mu, ta vlihatá mbraku prək maga slna ða. Ta rfay yu ta ghəña vəl klaftani ta i'i ka mndu nda ra ña faftá ghəñ tida, ña maganató slna. ¹³ Anj mndani, nda nza yu ka mndu si ta pgha rutsak tida ghalya, ka mnda giri ñani, ta balanata, ama ka tawatá Lazglafta ta hidahida ta i'i, kabga ma kwala ða kul sanja si ta maga† yu ta tsa skwiha ya. Si hað zlgħay nda ñuduf da i'i wa. ¹⁴ Ka zðidinjá Mghama mu ta huði katakata, ka vlihatá zlgħay nda ñuduf, nda ðvu ya ta mutsu lu ma guyatá vgha nda Yesu Kristi. ¹⁵ Wya tsa vərða gwada nda ra ka tsu'afata inda mndu ya: Sasa Yesu Kristi ta ghəña haðik ña mbanafá gwal dmaku. I'i mali mataba tañ. ¹⁶ Tsaya kəl Lazglafta ka tawatá hidahida ta i'i. Kumankuma Yesu Kristi ta maravata ma i'i ta nzakway ka mali mataba gwal dmaku ya, ta glakwa ksa ñudufani. Nda nza ka gray ña gwal dza'a zlgħaftá tsatsi, ña nzakwa tañ nda rfu ña kðekedzej. ¹⁷ Ka nza sgit nda glaku ña ðekðek ña Mgham kul hað ta mtavata, kul hað ta nghavata, tsatsi turtuktuk Lazglafta ña kðekedzej. Amin!

¹⁸ Timute zwanja ða, na gwada ta mnaghata yu ná, manda va ya mna la anabi ta gwada ta ghəña għa ghalya ya, ña nzakwa na gwada na ña vlagħatá mbraku, kada lavinjta ka ta vulafá vərðaka vulu. ¹⁹ Ñanana ta zlgħay nda ñudufa għa nda fatá ndana għa kul hað sana dga ghəñ. Vziñvza sanlaha ta tsa fata ndanu kul hað dga ghəñ ya, ka dzatá zlgħay

* 1:2 Ngha ta slna gwal ghunay 16:1. † 1:13 Ngha ta slna gwal ghunay 8:3, 9:4-5.

nda ɲuɖufa taɲ. ²⁰ Mataba tsa mnduha ya na i Himene nda Alegzandra. Vlaɲvla yu ta hɛɲ ta halaway[‡], kada kwala hɛɲ razəgəltá Lazglafta.

2

Ŋa wa rakwa tsəlɓay mu ta tsəlɓu na?

¹ Skwi ya vli yu ta mbraku taɲtaɲ ta ghəɲani karaku ná, tsaya dawa skwiha da Lazglafta nda maga du'a, nda taw ma ghuvani, nda rfanaghata ta ghəɲa inda mnduha. ² Dina ka maga du'a ta ghəɲa mghamha nda inda gwal ta ɲanató ga mgham, kada mutsafta mu ta nzaku leɓtekw, ma zdaku, ma zləɲa Lazglafta nda tvani, ɲa nzay mu ta nzaku manda ya ta raku dər ta wati ma tvi tsi. ³ Tsaya skwi dīna ta zdəganatá Lazglafta mnda mba amu. ⁴ Ta kumay tsatsi ta mbafta* inda mndu, ka mutsafta taɲ ta snaɲtá kahwathwata. ⁵ Na nzakwani ná, turtuktuk Lazglafta. Turtuktuk mndu ta guyanaftá mndu nda Lazglafta guli. Tsa mndu ya ná, Yesu Kristi ya ⁶ ta vlatá ghəɲani ɲa varatá inda mnduha demdem†. Tsaya skwi ya maga tsi ma fitik ya fa Lazglafta. ⁷ Ŋa tsaya kəl lu ka fatá i'i ka mnda mnay, ka mnda ghunay[‡] guli. Nda nza yu ka mnda taghanaftá gwal kul nzakway ka la Yahuda[§] ta gwada ta zlghay nda ɲuɖuf, nda kahwathwata. Tsakalawa da a wu, kahwathwata ta mnə yu.

I mi'aha nda zgwana

⁸ Ta kumay yu tama ta magay zgwana ma inda vli ta du'a nda kapatá dzvu ya nda ghuba hezle' nda ta luwa, nda gatá sidi a wu, nda zlərdawi a guli wa.

⁹ Ŋa mi'aha ya guli ná, ka nzakwa hahəɲ nda hba vgha manda ya ta raku. Ma laghu həɲ da rka nda dátá ghəɲ ya nda bla. Ma laghu həɲ da rka nda dasu, dər nda mizidikw, dər nda lgut ya nda bla dzvani* a tsi. ¹⁰ Ka rka həɲ ta rka nda ɲərmata slnaha taɲ, manda ya ta raɲta mi'aha ta maraɲtá zləɲay taɲ ta Lazglafta. ¹¹ Ma fitika tagha skwi ya guli, seftekwa ka marakw nzata, nda hanatá ghəɲ. ¹² Vlaɲ a yu ta tvi ta marakw ɲa taghanaftá skwi, dər ɲa ga mgham ta ghəɲa zgun wa. Seftekwa katsi nzata. ¹³ Adamu na taɲtaɲa mndu zlaganap Lazglafta, kada magaftá tsi ta Hawa. ¹⁴ Adamu a nanaf halaway guli wa, marakw ya nanaf tsi, ka kwalaghutá marakw ta snatá gwada Lazglafta†. ¹⁵ Dər má mantsa tsi, dza'a mbanafmba Lazglafta ta marakw nda ma yayni ta zwani, ka gdavagda tsi ta ɲavata ma zlghay nda ɲuɖufani, nda dɖutá mndu, nda nzaku nda ghuba.

3

Gwal ngaha Igliz

¹ Nana gwada dza'a yu mnay na ná, gwada ɲa faftá ghəɲ tida ya. Ka dɖafɖa mndu ta slna nzakw ka mali ta ghəɲa Igliz katsi ná, ɲərma skwi ya dɖaɲ tsi. ² Dina ka nzakwa mali ta ghəɲa Igliz, ka mndu kul had rutsak tida, turtuk ka markwani, zlahafzlaha katsi ta ghəɲani, ta ndanay katsi ta ndanu tdukwa, dīna ka nzakwani, ta tsu'ay katsi ta matbay ga taɲ, nda sna katsi ta taghanaftá skwi ta mndu, ³ ma nza tsi ka mndu ta sa ima inabi, ma nza tsi ka mndu ta sidi, ama leɓtekw ka nzakwani. Ma nza tsi ka mndu ta ghazerɲerɲ, ma nza tsi ka mndu dɖutá ta tsemi. ⁴ Nda sna katsi ta ɲanató həgani, nda sna katsi ta zlaha zwanani ɲa nzakwa taɲ ka zwani ta sna gwada nda hanata ghəɲ guli. ⁵ Ka si sna a mndu ta ɲanató həgani wu katsi, wa kə'a dza'a laviɲtá ngəftá Igliza Lazglafta na? ⁶ Ma nza tsa mndu ya ka lfida mndu ma zlghay nda ɲuɖuf, da glə tsi ta ghəɲ, da zləmbamtá tsi ma mndərga tsa guma tsanagha lu ta halaway ya. ⁷ Dina ka nzakwani ka mndu ya ta ghubu dər gwal kul snaɲtá Lazglafta, kada nzakwa tsi ka mndu kul had lu ta gagay nda gaga, da zləmbamtá tsi da dəɓla halaway*.

Gwal ksa slna ma səla mnduha

[‡] 1:20 Gray nda 1 La Kwareɲt 5:5, 2 Timute 2:17, 2 Timute 4:14. ^{*} 2:4 Gray nda Izekiyel 18:23. [†] 2:6 Gray nda Mata 20:28. [‡] 2:7 Gray nda 2 Timute 1:11. [§] 2:7 Gwal kul snaɲtá Lazglafta Da mu ta Luwa. ^{*} 2:9 Gray nda 1 Piyer 3:3. [†] 2:14 Aya 13-14: Ngəha ta Zlrafta 2:7, 21-22, 3:1-6. ^{*} 3:7 Aya 2-7: Gray nda Titus 1:6-9.

⁸ Gwal ta ksa slna ma sɛla mnduha ya guli, dɪna ka nzakwa taŋ. Yaha hɛŋ pgha wirak his ma vu, yaha hɛŋ nzakway ka gwal ta sasaku, ka gwal ta zba tsedi nda ta ghwadaka tvi. ⁹ Dina ka nzakway taŋ ka gwal ta ŋanata kahwathwata ya marigiŋ lu ma zlghay nda ŋuduf nda fata ndanu kul had sana dga ghɛŋ. ¹⁰ Dina ka dzəghantá hɛŋ karaku. Tahula tsa, ka had sana skwi ŋa mnafta ta hɛŋ wu katsi, laviŋlava hɛŋ ta nzakway ka gwal dza'a ksa slna ma sɛla mnduha. ¹¹ Mantsa ya mi'aha ta ksa slna ma sɛla mnduha guli. Dina ka nzakwa taŋ. Had wu ka hɛŋ ta kuslemberaku, zlahafzlaha ka hɛŋ ta ghɛŋa taŋ, ka ŋɛrmani ka hɛŋ nzakway ma inda skwi. ¹² Mndu ta ksa slna ma sɛla mnduha ná, turtuk ka markwani, pɛrdafpɛrda katsi ta zlaha zwanani nda gwal ga taŋ tani. ¹³ Ka nda tvani ta ksa gwal ta ksa slna ma sɛla mnduha ta slna katsi ná, ta vlayvla lu ta glaku ta hɛŋ ma inda vli. Laviŋlava hɛŋ ta gwada taŋ kul had zlɛŋ ma fatá ghɛŋa taŋ ma zlghay nda ŋuduf ma Yesu Kristi.

Hya skwi ta vlamata zlghay nda ŋuduf

¹⁴ Ta vindi yu ta na delewer na ŋa gha ná, nda fa ŋudufa da ta labɛ da nghaghaghata. ¹⁵ Ala, ka gɛrdugɛrda yu katsi, dza'a nda sna ka káka dza'a nzaku ma hɛga Lazglafta ta nzakway ka Igliz, hahɛŋ gugudi ta dihanatá kahwathwata. ¹⁶ Manda va tsaya ná, dagala nzakwa skwi ya nda difa payaf Lazglafta, ta nzakway ka Kristi ya zlghaf mu. Marigiŋ mara Lazglafta ka mnda sɛla. Tudukwa nzakwani, ka Sulkum nda ghuba† maraŋta. Nda ngha duhwalha Lazglafta, ka mnɛ lu ta gwada tida, ŋa inda gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ka zlghaftá mnduha ma inda vli ta ghɛŋa hadik. Ka klaghatá Lazglafta ta luwa da vla glakwani.

4

Tagha skwa gwal tsakalawi

¹ Tsalɪŋtsala Sulkum nda ghuba kazlay: Ma kdavakta fitik ná, dza'a zlanavazla sanlaha ta zlghay nda ŋudufa taŋ, ka laghwi da sna ŋa sulkumha ta nana mndu, nda tagha skwi ya ta klagapta ghwadaka sulkumha kɛ'a. ² ŋa nanaghata gwal ta maga madgwirmadgwir, ta mna tsakalawi, ta hɛŋ. Vli ma ndana tsa mnduha ya ná, manda datá kufur ghandand ma vu ya nzakwani. ³ Dza'a lmay hɛŋ ta kla marakw, dza'a lmay hɛŋ ta zay lu ta sanlaha ma skwa zay. Wya Lazglafta ta zlagigiŋtá tsa skwiha ya ŋa zay gwal zlghay nda ŋuduf, gwal nda sna ta kahwathwata. Ta zɛ hɛŋ ya, ŋa rfay taŋ ta Lazglafta ta ghɛŋani. ⁴ Manda va tsaya, inda skwi zlagigiŋ Lazglafta ná, dɪna* nzakwani. Ka ta rfanagharfa lu ta Lazglafta ta ghɛŋa skwi ta zɛ lu, had sana skwi ŋa wudanaghuta wu, ⁵ kabga ghubiŋ ghuba Lazglafta nda gwadani nda ya nda ma maga du'a guli.

Nzakway ka vɛrda mnda maganata slna ta Yesu Kristi

⁶ Ka taghanaftagha ka ta inda tsa skwiha ya ta zwanama katsi, dza'a nzakway ka ka ŋɛrma kwalva Yesu Kristi. Dza'a maraŋmara ka kazlay: Nda bagha ka nda gwada zlghay nda ŋuduf, nda ya nda vɛrdaka tagha skwi ya taghaf ka kɛ'a. ⁷ Zluŋzla ta gwada prukutunzumha ta gwadɛ halata mi'aha. ŋavaŋa kagha, ka nza ka ta nzaku ma ndi'ata vgha gha nda Lazglafta. ⁸ Skwi dɪna zavzava ŋa hwaya us ma vgha, ama sira a katu mida wa. Ndi'atá vgha nda Lazglafta katɛk na vɛrda skwi ta kata mndu ma inda skwi, kabga da tsatsi na ta ta imi ta slɛmɛŋ ta ghɛŋ nzaku ya ndanana, nda nzaku ya ta kɛma. ⁹ Nana gwada na ná, vɛrdá gwada ya, nda ra ka tsu'afɛ inda mndu kul had sana dzudzukway. ¹⁰ Taghɛŋa tsaya ta kɛl mu ka dzatá vgha ka ŋavata ka maga slna, kabga nda fa ghɛŋa mu ta Lazglafta ya nda hafu mida. Tsatsi ta nzakway ka mnda mba inda mndu, katkatatani gwal zlghay nda ŋuduf. ¹¹ Tsaya skwi dza'a ka sladanata, ka taghay.

† 3:16 Gray nda Ruma 1:4. * 4:4 Gray nda Zlrafta 1:31.

Nzanza ka mndu ɲa ksa sadani

¹² Yaha mndu da hertətətá nzakwa gha ta ka zwanɲ. Katək ná, nzanza ka ɲa gwal zlgħay nda ɲuduf, ka mndu ɲa kla sadani ma tva gwada, ma tva nzaku, nda ya ma tva nzaku nda ghuba. ¹³ Ma kdaku yu ka labə ya, ka gdata ka ta dzananaftá gwada† Lazglafta ta mnduha, ka vla ka ta mbraku ɲa taɲ, ka tagha ka ta skwi ɲa taɲ. ¹⁴ Yaha ka da ganavatá masfa ta skwi ya vlagha Sulkum ma kagha, ya vlagha lu ma fitika mnata la anabi, ka faghaghatá la galata mndu ta dzvu ya. ¹⁵ ɲafɲa ta vgha ta tsa skwiha ya, ka maga ka nda kdavakta ɲudufa gha, ɲa nghanɲa inda mnduha káka ta dza'a ta kəma ta kəma. ¹⁶ Dasuwa ka ka nda nzakwa gha, dasuwa ka ka nda skwi ta taghə ka guli. Ndi'amndi'a mida. Ma tsa magay gha mantsa ya, dza'a mbanafɲa ka ta ghəɲa gha, nda gwal ta fata sləməɲ ka snay tani.

5

Vla ta hidaku ɲa inda gwal zlgħay nda ɲuduf

¹ Ma davə ka ta glata mndu. Nda dasuwa ká ka gwada nda tsi, manda skwi nda da gha*. Manda mna gwada ɲa zwanɲama gha ka ka gwada nda zwana duhwalha. ² Galata mi'aha ya guli ná, manda mamaha gha, káka nghanəɲ. Nghan ta daghala mi'aha manda kwagha ma gha kul haɲ ndanarɲá sana skwi nda həɲ.

Mi'a wadgu

³ Vla ta glaku ɲa vərɲaka mi'aha ka wadgu, ka matuɲulum. ⁴ Ka si mamu zwana tsa wadgu ya, ka zighihani a tsi katsi, tiɲəl hahəɲ dza'a zrafta katarɲá gwal ga taɲ, ɲa planamtá dzva taɲ. Tsaya skwi ta zdəganatá Lazglafta. ⁵ Tsa vərɲa wadgu ta nzakway ka matuɲulum kul haɲ mndu ɲa katarɲa ya ná, ta Lazglafta fafta tsatsi ta ghəɲani. Haɲ ta zlarɲá maga du'a, ka tawa ghəɲ da Lazglafta nda fitik tani, nda rvidik tani, ɲa dawa katu da tsi wa. ⁶ Ama wadgu ya ta nzaku ta daghayakwani ná, nda mta tsaya dər má ta ndiri tsi. ⁷ Tsaya skwi dza'a ka havanaktá həɲ, kada nzakwa həɲ kul haɲ rutsak ta həɲ. ⁸ Ka haɲ mndu ta nghanɲa ka la taɲ, katkatatani la ma həga ga taɲ wu katsi, ɲliɲɲla tsa mndu ya ta zlgħay nda ɲuduf, mal tsatsi badzatani ka mndu kul zlgħaftá Yesu.

⁹ Marakw ya mtu zə'ala taɲ ná, ta magay ka imani ta mku' mbsak, kada mbəɲamta lu mataba mi'a wadgu. Tsa si turtuktuk yeya ka zə'al snarɲ tsi guli. ¹⁰ Ta ghubay ka lu ma ɲərma slnahani ta magə tsi. Va galanafgala katsi dɲina ta zwani, ta tsu'ay katsi ta matbay ga taɲ, ta mbazay katsi ta səla gwal zlgħay nda ɲuduf, ta katay katsi ta gwal ta sa duni, fafa katsi ta ghəɲani ka maga inda ɲərma slna. ¹¹ Yaha ka mbəɲamtá mi'a wadgu ta ka daghali ma tsa mbsak ya, kabga baɲu sli'avafɲa dva zgun ma vgha taɲ, ka dganatá həɲ nda Kristi ná, zbay taɲ ta dza'agəɲta da zə'al. ¹² Dza'a ksay guma ta həɲ kabga ɲlanapɲla həɲ ta skwi ya si kura həɲ tarɲarɲ. ¹³ Taghəɲa tsa guli, haɲ sana skwi ta magə tsi ta ghəɲa sli'ani da ra watgha həga ga mndu wa. Dza'a ra watgha həga ga mndu yeya a guli wu, dagala va yawa taɲ. Gwada kul nghanatá həɲ ná, tsaghuzlaram ka həɲ dida. ¹⁴ Tsaya tama, ta kumay yu ta sli'a mi'a wadgu ta ka daghali ya da zə'alha taɲ, ka yaya həɲ ta zwani, ka nghan həɲ ta həga taɲ, kada kwala ghumaha mu ta mna gwada kul raku ta amu. ¹⁵ Mamu sanlaha ta gi ghadata mbəɲaghutá vgha, ka zluɲtá vərɲa tvi, ka laghwi mista halaway. ¹⁶ Ka mamu sana marakw ta zlgħaftá Yesu, nda mi'a wadgu ma mndəra taɲ katsi, ka kata tsi ta həɲ, yaha tsi zlanarɲá Igliz, kada lavɲɲa Igliz ta katarɲá vərɲa wadguha ya ta duɲluɲwaku.

Gwal nghan Igliz

¹⁷ La galata mndu ta ksa slna dɲina mataba Igliz ná, dɲina ka vla glaku dagala ɲa taɲ. Katkatatani gwal ta mna gwada, nda gwal ta tagha skwi ɲa mnduha. ¹⁸ Ka lu vindafɲa ma gwada Lazglafta na: «Haɲ kuni dza'a hbunustá budzanɲ ta wi ta sla ta dga hya wu,» ka'a. Mantsa ya ka'a guli na: «Raɲra vlarɲá nisəlani† ta mndu ta ksa slna,» ka'a. ¹⁹ Ma gi tsu'af ka ta gwada ta mnafta lu ta sani ma glata mndu ta ksa slna mataba Igliz. Ba mamu ka

† 4:13 Nghan ta Lukwa 4:16-21. * 5:1 Gray nda Levitik 19:32. † 5:18 Nghan ta Vrafta ta zlahu 25:4 nda 1 La Kwareɲt 9:9, Mata 10:10, Lukwa 10:7.

maslɛm̄tsək taḅ his ka hkən a tsi ta snanaghata. ²⁰ Gwal ta ga dmaku ya, dvanaghadvā ta hɛŋ ta kəma inda mnduha, kada ganafta tsi ta zlɛŋ ta sanlaha.

²¹ Ta ndəḅa dzvu yu ŋa gha ta kəma Lazglafta, nda Yesu Kristi, nda ya ta kəma duhwalhani zabap Lazglafta. Snasna ta tsa gwada ya, yaha ka da laghwi da dva ghɛŋ. Yaha ka da gala mndu nda gala. ²² Yaha ka da gi hwaya fanaghatá dzvu ta ghɛŋa mndu ŋa vlaŋtá slna mataba Igliza Lazglafta. Yaha ka da hba huta mista mndu ta gatá dmaku. Ngha ta ghɛŋa gha, yaha ka faftá rutsak ta vgha gha.

²³ Yaha ka gdata ta sa imi kweŋkweŋ, ama ka sa ka ki'a ta ima inabi, ŋa ghzla skwi ma huda gha, nda ya ŋa ghzla tsa gdata ta gdata ka kul dughwanaku ya.

²⁴ Sanlaha ma mnduha ná, ta daḅi dmakwa taŋ, dər ta la a lu tsanaghatá guma ta hɛŋ. Ama tahula tsanaghatá guma ta hɛŋ ta nghavata ŋa sanlaha. ²⁵ Manda va tsaya guli, ta nghaku ŋərma slna ta daḅi, dər má sabə a tsi ta daḅi gi hadahada wu, difaghuta a wa.

6

La vu'aha

¹ Inda gwal ta ga vu'a, ka vla hɛŋ ta glaku ŋa danahəgaha taŋ, kada kwala mnduha ta raza Lazglafta, nda skwiha ya ta taghə mu. ² Ka gwal zlgħay nda ŋuduf na danahəgaha taŋ katsi, yaha hɛŋ da kwal kul sna gwada da hɛŋ, kabga nzakwa taŋ ka zwanama ma zlgħay nda ŋuduf. Ka ŋavaŋa hɛŋ katək ka maganata slna taŋ nda tvani, kabga tsa danahəgaha taŋ ta maganata hɛŋ ta slna ya ná, gwal zlgħay nda ŋuduf ta dvu Lazglafta hɛŋ.

Ma tsemi ta saba inda ghwadaka skwi

Tsaya skwiha ŋa tagħay gha ŋa mnduha. Ka vla ka ta mbraku ŋa taŋ. ³ Ka lagha mndu ka tagħa sana skwi tskəm, ka zluŋtá vərɔdaka gwada Mghama mu Yesu Kristi, nda skwi ya ta taghə mu ta ran̄tá zlgħay nda ŋudufa amu katsi, ⁴ tsa mndu ya ná, gla ghɛŋ ta glə tsi, had̄ sana skwi snaŋ tsi wa. Dughwana a ma ndanani wa, zlərdutawi nda mbaḅa gwada yeya snaŋ tsi. Ma tsaya ta saba drakuha, nda zlərdutawi, nda razuha, nda ghwadaka uwa' uwalakuha ⁵ nda zlərdutawi kul kdavakta mataba gwal kul had̄ ghunislak ma ghɛŋa taŋ. Snəgla a hɛŋ ta kahwathwata wa. Dina ná, skwi ŋa mutsa gadghəl ya ka hahɛŋ ta ndanay.

⁶ Manda va tsaya nzakwani, dina ná, mghama gadghəl ya, ka ta rfu mndu nda kuraghuta skwi ya da tsi. ⁷ Aŋ mndani, had̄ sana skwi ya klaganam mu da ghɛŋa hadik wa. Manda va tsaya guli ná, had̄ sana skwi ya dza'a kliŋta mu guli wa. ⁸ Tsaya tama, ka mamu mu nda skwi ŋa zay, nda skwi ŋa suḅay ta vgha ya ná, prək mu nda tsa. ⁹ Ama gwal ta zba nzaku ka gadghəl ná, ta dəɔdamdəɔda hɛŋ da skwi ta dzəgha mndu. ŋa dəɔdamta taŋ da dəḅla ghwadaka mnduha ta ḅadza mndu, nda ya ta zadanatá mndu ŋa dəkdek. ¹⁰ Dvutá tsemi ná, ta klakkla ta slrəŋa inda ghwadaka skwi. Ma tsa dvuta taŋ ta tsemi ya, ka zlanavatá hɛŋ ta zlgħay nda ŋudufa taŋ, ka garaḅ tsi ta hɛŋ katakata.

Vərɔdaka vula zlgħay nda ŋuduf

¹¹ Ama kagha mnda Lazglafta, wara ta tsa skwiha ya. Ka zba ka ta tva nzaku tɔukwa, nda tva ndi'anavatá vgha ta Lazglafta, nda tva zlgħay nda ŋuduf, nda tva dvutá mndu, nda tva ksa ŋuduf, nda tva nzaku leḅtekwa guli. ¹² Lma ta vərɔda lma zlgħay nda ŋuduf. Zak za ta hafu ŋa kdekedzeŋ, kabga hgafhga Lazglafta ta kagha ta ghɛŋani ma mnan̄ta gha ta ŋərmata zlgħay nda ŋudufa gha ta kəma ndəghata maslɛm̄tsəkha. ¹³ Ka yu ta mnaghata ta kəma Lazglafta ta vla hafu ŋa inda skwi, nda ya ta kəma Yesu Kristi ta mnigir̄tá vərɔda gwada ta kəma Pwanəs Pilat* ná, ¹⁴ ka ŋanata ka ta na gwada ta mnaghata yu na. Ka nzata ka kul had̄ sana skwi ta kagha, kul had̄ rutsak, ha ka sagha fitik dza'a kəl Mghama mu Yesu Kristi ka maravata. ¹⁵ Dza'a maravamara baḅu fitik ya tsaf Lazglafta. Da tsa Lazglafta ya inda mbraku. Tsatsi Lazglafta turtuktuk. Tsatsi dzuḅaya zɔaku. Tsatsi ta ga Mgham ta ghɛŋa mghamha†. Tsatsi mgham ta malaptá mghamha. ¹⁶ Tsatsi turtukwani

* 6:13 Ngha ta Yuhwana 18:36-37, 19:11. † 6:15 Gray nda Vrafta ta zlahu 10:17, Zabura 136:3.

kul had ta mtavata, ta nzaku ma tsuwadək kul laviŋtá mndu ta ɔhanavata. Had mndu ta kdə nghanja wa. Had mndu dza'a laviŋtá nghanja[‡] guli wa. Ɔjani glaku, nda mbraku, Ɔa kdekedzeƆ. Amin!

Vlanjá hidaku ta gwal ka gadghəl

¹⁷ Mnanamna ta gwal ka gadghəl ma na ghəƆa hadik na, yaha həƆ da ghərɔaku, yaha həƆ da laghwí da faftá ghəƆa taƆ ta gadghəla[§] taƆ ya dza'a kwal kul nzɔavata. Ta Lazglafta ya ta vlamatá inda skwi ka haslay Ɔa nzakwa mu nda rfu ka həƆ faftá ghəƆa taƆ.

¹⁸ Mnanamna ta həƆ ka maga həƆ ta zɔaku. Ka sganaghata həƆ ta maga skwiha dínadína. Mnanamna ta həƆ ka muvla həƆ ta muvla, ka vla həƆ ta skwi Ɔa katanjá sanlaha nda tsi.

¹⁹ Ka mantsa ya ka həƆ magay, dza'a tskanatska həƆ ma Ɔərma vli ta skwiha taƆ, Ɔa slafta taƆ tida badu mahtsim^{*}, kada mutsafta həƆ ta vərɔa hafu.

Dzatá ghəƆa gwadá

²⁰ Timute ɔa, ɔasuwa ka ka Ɔanatá skwi ya fagham Lazglafta ma dzvu. Ma fam ka ta wa gha da gwadáha ka bətbət kul gra vgha nda zlgħay nda Ɔuduf, nda tagha skwi ya ta mnə lu kazlay: Snanjá skwi kə'a ya, tsaw tsakalawi ya. ²¹ Ma famtá ghəƆa ka tagha tsa skwiha ya, kəl sanlaha ka Pak zlgħay nda Ɔuduf. Ka nza zɔakatahuda Lazglafta nda kaghuni!

[‡] 6:16 Gray nda Zabura 104:2, Sabi 33:20, Yuhwana 1:18. [§] 6:17 Gray nda Lukwa 12:20. ^{*} 6:19 Gray nda Mata 6:20.

Mahisa tsghatá lwa Pwal ña 2 Timute

Ga zgu

¹ I'i Pwal ta vindaftá na defteri na. Nda nza yu ka mnda ghunay Yesu Kristi, manda ya kumaf Lazglafta. Nda fa yu ña mna gwada ña mnduha ta ghəña gwada ta hafu, ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən ta gwal ta ndi'áftá vgha nda Yesu Kristi.

² Ña kagha Timute* zwaña dá, ya ta dvu yu ta vindaghafta yu. Ka vlaghavla Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi Mghama mu ta zďakatahudani, nda tawa hidahidani, nda zďakwani tani.

Rfay Pwal ta Lazglafta

³ Ta rfay yu ta Lazglafta ta ghəña kagha. Ñani ta maganata yu ta slna nda ñudufa dá turtuk, manda ya si ta maganata† dzidziha dá. Inda fitika magay dá ta du'a da Lazglafta nda fitik tani nda rvidik tani ya ná, ta havay yu ta kagha. ⁴ Havakta dá ta fitika mbəzay gha ta ima taw ná, ta mamay yu katakata ta nghəglanťá kagha, kada ndəghafta ñudufa dá nda rfu. ⁵ Ta havay yu, ya káka zlgħafta kahwathwata nda ñudufa gha ta Yesu Kristi. Tsa zlgħay nda ñuduf ya ná, tiñəl midza gha Luwis ta zlgħafta, ka fiñťá ma gha Unis. Grafgra yu kazlay: Zlgħafzlgħa kagha guli kə'a. ⁶ Tsaya ta kəl yu ka havglaghakta, yaha ka da wudiñťá skwi ya vlagha Lazglafta, ma fitika faghaghata dá ta dzvu ya. ⁷ Sulkum ya vlama Lazglafta ná, ña zďukwa vgha a wa. Katək ná, ta mbrə nda mbra ta amu. Ta vlamavla ta dvu nda ksanatá ghəñ.

⁸ Yaha ka da hula mna gwada ta Mghama mu. Yaha ka da hula mna gwada ta i'i tsam lu ma gamak ta gwada ta tsatsi ya guli. Katək ná, zlgħafzlgħa ta ghuya danwa kawadaga nda i'i ta ghəña Lfida Gwada, nda fata ghəñ ta mbraku ya ta vlə Lazglafta. ⁹ Tsatsi ta mbamafta. Ka hgaftá tsi ta amu ña nzakwa mu ka mnduhani. Nza a kabga vəl magata mu ta skwi dina wu, ama mantsa ya kurata tsi nda zďakatahudani. Tsa zďakatahudani ya, vlamavla lu nda ma Yesu Kristi ma kdaku lu ka fatá ghəña hadik. ¹⁰ Ka maravatá tsi ndana tama nda ma zlagapta Yesu Kristi, mnda mba amu. Tsatsi ta kliñťá mbrakwa mtaku, ka maramata nda ma Lfida Gwada ta tva nzaku nda hafu ña kďekedzeñ.

¹¹ Ña mna tsa Lfida Gwada ya ña gwal kul nzakway ka la Yahuda fata Lazglafta ta i'i ka mnda ghunay, ka taghay‡ dá ña tan. ¹² Ta ghəña tsaya ta kəl yu ka ghuya na danwa na. Ama ksa a hulani ta i'i wu, kabga nda sna yu ta mndu ya faf yu ta ghəñ tida. Grafgra yu guli kazlay: Mamu tsatsi nda mbraku, ña ñanatá tsa Lfida Gwada fadim tsi ma dzvu ya ha ka sagha fitika tsa guma kə'a.

¹³ Ka nza kahwathwata gwada ya snañ ka da i'i ka skwi ña klay gha ta sadani. Ka nzamta ka ma zlgħay nda ñuduf, nda ya ma dvu ya vlama Yesu Kristi. ¹⁴ Ñanaña ta ñərma tagha skwi ya faghama lu ma dzvu, nda mbrakwa Sulkum nda ghuba, ya ta nzaku ma amu ya.

¹⁵ Nda sna ka kazlay: Zlidivazla inda gwal ta hadika Asiya kə'a. Tekw i Fizeł nda Hermuzena mataba tan. ¹⁶ Ka maranañmara Lazglafta ta tawa hidahidani ta ghəña həga ga Unesifura, kabga si ta gdagda ta ksidimťá ñuduf. Ksaf a na tsatá i'i ma gamak na ka hula wa. ¹⁷ Katək ná, ma bhagaghatani da luwa Ruma, ka zbə tsi ta i'i ka ñdanďa, ka slaftá tsi ta i'i. ¹⁸ Má ka vlanvla Mgham Yesu Kristi ta mutsaftani ta tawa hidahida Lazglafta badu fitika tsa guma. Mal kagha guli nda sna ta katu ya katiha tsi ma nzakwa dá ma luwa Afisus.

2

Nzanza ka vərďaka sludza Yesu Kristi

* 1:2 Ngha ta Slna gwal ghunay 16:1. † 1:3 Ngha ta Filipiya 3:4-5. ‡ 1:11 Gray nda 1 Timute 2:7.

¹ Kagha tama zwanja da, mbra ta vgha ma zđakatahuđi vlama lu ma Yesu Kristi. ² Skwi ya snarj ka da i'i ta kōma ndēghata maslēm̄tsēkha ya, taghanaftagha ta ηjorma mnduha ta laviñtá taghanaftá sanlaha guli.

³ Su'a ta ghuya đarjwa ta slaghaghata ta ghōja gwada ta Yesu Kristi, manda ya ta su'u vōrda sludzi. ⁴ Ka ta ga sludzi mndu katsi, had' ta laghwi da famtá ghōjani manda ya ta magə hamata mnduha, ka ta kumay tsi ta zđanaftá ηudufa malani wa. ⁵ Manda tsaya mndu ta hwaya guli. Ka hwaya a tsi ta tsa hwaya ya nda tvani* wu katsi ná, mutsaf a ta nisəlani wa. ⁶ Mndu ta ηavata ka hva guli ná, tiñəl tsatsi ta za yakwani. ⁷ Ndana ta skwi ta mnaghata yu. Ka ta ndanay ka katsi, dza'a vlaghavla Lazglafta ta tva snatá inda skwi.

⁸ Havakhava ta Yesu Kristi, tsatsi ta nzakway ka zivra Dawuda, tsatsi ta sli'agapta nda hafu mataba gwal nda rwa, manda ya ta taghə na Lfida Gwada ya ta mnə yu na. ⁹ Taghōja tsa Lfida Gwada ya ta ghuya yu ta đarjwa ha ka tsamtá i'i ma gamak manda mndu ta magatá ghwadaka skwi. Ama dər má mantsa tsi, hbam a lu ta gwada Lazglafta wa. ¹⁰ Tsaya ta kəl yu ka su'a inda skwi, ηa mutsafta gwal zabap Lazglafta ta đakwa tarj, kada mutsafta hahəj guli ta mbaku ta nzakway ma Yesu Kristi, ηa nzakwa tarj ma glaku kul had' kdavaktani ya. ¹¹ Nana gwada dza'a yu mnay na ná, gwada nda ra ya.

Ka mtumta mu kawadaga nda tsi, dza'a nzakway mu nda hafu kawadaga nda tsi guli.

¹² Ka ta su'ay mu ta ghuya đarjwa kawadaga nda tsi, dza'a gay mu ta Mgham kawadaga nda tsi guli.

Ka sna a ηni ta kagha wu ka mu nda tsi, sna a yu ta kaghuni guli wu, ka'a dza'azlay nda amu.

¹³ Ka dər nza a mu ka ηjorma mndu tawa irani wu, tsatsi tani, ta nzakwani tsatsi† ka ηjorma mndu,

kabga laviñ a tsatsi ta mnay kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a nda ghōjani wa.

Mna ta vōrdaka gwada Lazglafta

¹⁴ Havanakhava ta tsa skwiha ta mnaghata yu ya ta sanlaha. Mnanamna ta həj ta kōma Lazglafta, ka zlanja həj ta zlōrdawi ta ghōja gwadaha. Had' sana skwi ta katarja tsa zlōrdawi ya ta mndu wu, ta ghōja zadinťá gwal ta snay yeya katək ta zadinťa tsi. ¹⁵ Kagha, ηavaña ka nzakwa ka ta kōma Lazglafta ka mndu nda ndəha, ka mnda maga slna kul had' hula ta ksaf̄ta ma slnani, ta mna vōrda gwada nda tvani. ¹⁶ Ma fə ka ta wa gha da gwadaha ka bətbət kul ksa vgha nda zlḡhay nda ηuduf, kabga gwal ta famtá ghōja tarj da mndərga tsa gwadaha ya ná, ta sgaku nda sga di'ijaghuta tarj nda Lazglafta. ¹⁷ Gwada ma wa tarj guli ná, manda tsakwa gurdza nzakwani. Tekw i Himene‡ nda Fileta mataba tsa mnduha ya. ¹⁸ Zlanjzla həj ta tva kahwathwata. «Nda ghada luta sli'agapta ma mtaku,» ka həj ta mnay. Mantsa ya ka həj ta zlanbinťá sanlaha ma zlḡhay nda ηudufa tarj. ¹⁹ Tsaw tsa dihatá dughwanja skwi thaf Lazglafta ya ná, gigidavaf a wa. Wya ka lu vindafta ta tsa dughwanja ya: «Nda sna Mgham Lazglafta ta gwal ta nzakway ka ηani§.» Ka lu guli na: «Inda mndu ta mnay kazlay: Ŋa Mgham Lazglafta yu kə'a ná, ka mbəđanambəda tsi ta hul ta maga ghwadaka skwi,» ka'a.

²⁰ Huzla tsatsaf lu nda dasu nda ya nda ghuva tili yeya a ta slanaghata lu ma hōga dagala wa. Fidatá fu sanlaha, tsatsaf nda rbisl lu ta sanlaha. Ŋa maga slna badu gwada dagala sanlaha, ηa maga slna nda hamata fitik sanlaha guli. ²¹ Ka Zlanjzla mndu ta maga tsa ghwadaka skwiha mnə yu ya katsi, dza'a nzakway tsa mndu ya ka guram nda huzla ta kəl lu ka ksa slna nda tsi badu gwada dagala, ya faghu lu nda paya ηa maga inda slna đinadina.

Nzanza ka vōrda mnda ksa slna Mgham Yesu

²² Tsaghutsa ta vgha nda ghwadaka ndanu ya ta kumə duhwal ta magay. Zba ta tva maga skwi tđukwa, nda tva zlḡhay nda ηuduf, nda tva đvu, nda tva zđaku kawadaga nda gwal nda ghuđa ηudufa tarj, ta hga hga Mgham Lazglafta. ²³ Ma fam kagha ta wa gha da

* 2:5 Gray nda 1 La Kwareñt 9:24-27. † 2:13 Aya 11-13: Gray nda Ruma 6:8, Mata 10:33 nda Lukwa 12:9, Mbsak 23:19. ‡ 2:17 Himene: Ngha ta 1 Timute 1:20. § 2:19 Gray nda Mbsak. 16:5.

zlərdutawiha ka bətbət, kul had hayhayani, kabga ta sabsa zlərdawi mida. ²⁴ Vani ná, had mndu ta ksa slna Mgham Lazglafta ta zlərdawi wa. Katək ná, ta mamay ká inda mnduha ta tsa mndu ya, laviŋlava katsi ta taghanaftá skwi ta mnduha. Ta ksay katsi ta ɲuduf ma skwi ta mnə mnduha tida. ²⁵ Nda hanatá ghəŋ katsi gwada nda gwal ta mbədanaftá gwadani. Ka waya ka skwi dza'a vlanvla Lazglafta ta tvi ta həŋ ɲa mbədanafta taŋ ta nzakwa taŋ, ɲa snaŋta taŋ ta kahwathwata. ²⁶ ɲa vrakta ghəŋa taŋ, ɲa ndapta taŋ ma dəbla halaway ya si ta ksaghutá həŋ ɲa snanatá skwi ta kumə tsi.

3

Kdavakta fitik

¹ Wya skwi ɲa snaŋta gha: Ma kdavakta fitik ná, dza'a mamu ghuya daŋwa, ² kabga dza'a nzakway mnduha ka gwal ta dvutá ghəŋa taŋ, ka gwal ta dvutá tsemi, ka gwal ta ghərbaku, ta gla ghəŋ, ka gwal ta kwarakwara ta ghəŋa Lazglafta, ka gwal kul had nzi'ɲa taŋ ta dadaha taŋ, ka gwal kul had ta rfa mndu, ka gwal kul had ta zləŋa Lazglafta. ³ Dza'a nzakway həŋ ka gwal təŋtəŋa ghəŋa taŋ, ka gwal kul had ta tawa hidahida ta mndu, ka gwal ta tsanavatá gwada ta mndu, ka gwal kul zlahavata, ka gwal ta sidi, ka gwal ka ghuma skwi dina. ⁴ Dza'a nzakway həŋ ka gwal ta dzawaptá mndu, ka gwal ta valafta ta mndu, ka gwal ta ghərbuta ma vəl gla ghəŋ. Mal skwi ta zcəganatá həŋ dvu həŋ ka Lazglafta. ⁵ Manda va gwal ta tsəlbu ɲa Lazglafta ka həŋ ta nghə lu, ama va a həŋ ta snaŋtá mbrakwa Lazglafta wa. Ma guyə ka ta vgha nda mndərga tsa mnduha ya guli. ⁶ Mamu sanlaha mataba taŋ ta ra watgha, ka dza'a da həga da həga ga mndu da gataftá mi'aha kul had mbrakwa taŋ, hbu dmaku ta həŋ, ta zawataku hara'utiri kavghakavgha ma ghəŋa taŋ. ⁷ Inda fitik həŋ ta tagha skwi mndani, ama triɖ, laviŋ a həŋ ta snaŋtá kahwathwata wa. ⁸ Manda va pghay pghə i Zanes nda Yambres ta ghəŋ ghəŋaghəŋa nda Musa ghalya ya ná, manda va tsaya ta pgha sanlaha ma tsa mnduha ya ta ghəŋ ghəŋaghəŋa nda kahwathwata. Gwal nda hwada ghwinzlak taŋ həŋ. Had hayhaya zlghay nda ɲudufa taŋ wa. ⁹ Ama had həŋ dza'a zaptá mtak wa. Gi dza'a nda ngha inda mnduha ta tsa tsabakwa taŋ ya, manda va tsa ɲa i Zanes nda Yambres ya.

Vla hidaku

¹⁰ Ama kagha, ksafksa kagha ta skwi ta taghə yu, nda tva nzakwa da, nda klatá ghəŋa slna ta magə yu, nda tva zlghay nda ɲudufa da, nda ksa ɲuduf ta ksə yu, nda ya ka yu ta dvutá mnduha, nda ya ka yu ta gdavata. Nda sna kagha guli ¹¹ ta tsa giri ya gidip lu, nda ghuya daŋwa ya ghuydip lu ma luwa Aŋtakiya, nda ya ma luwa Ikwaniya, nda ya ma luwa Litra ya. Wati ma giri ya kul gidiptá lu na? Nduk nda tsaya ná, Lazglafta ta katagidipta ma indani*. ¹² Nziya nza tsi, inda gwal ta kuma nzaku manda ya ta kumə Lazglafta ma ndi'atá vgha nda Yesu Kristi ná, dza'a ganapga lu ta iri ta həŋ. ¹³ Ama ghwadaka mnduha nda gwal nənba mnduha ná, ta kəma ta kəma ta badzakwa nzakwa taŋ. Dza'a nənbaɲnənba həŋ ta sanlaha, dza'a nənbaɲnənba həŋ ta ghəŋa taŋ guli. ¹⁴ Ama kagha, ma skwi ya taghaf ka, káka gdavata. Ka fafta ka ta ghəŋa gha dar tida, kabga nda sna ka ta mndu ta taghaghafta†. ¹⁵ Daga ma ga zwaŋa gha, nda sna ka ta skwi ma vindatá gwada nda ghuba ta nzakway ka gwada Lazglafta. Dza'a vlaghavla ta difil ta kla mndu da mbaku nda ma zlghaftá Yesu nda ɲuduf. ¹⁶ Inda skwi nda vinda ka gwada Lazglafta ná, Lazglafta ta mnafta. Dina ɲa tagha kahwathwata, ɲa daŋiŋtá krughuvi, ɲa payaftá mndu, ɲa taghanaftá nzaku tdukwa ta mndu, ¹⁷ kada nzakwa mnda Lazglafta nda payatá vgha prək ɲa maga inda skwi ɲa maga skwi dina.

4

Mna ta gwada Lazglafta

* 3:11 Aŋtakiya (ma Pisidi,) Ikwaniya, Litra: Ngha ta Slna gwal ghunay 13-14. Mgham ma indani: Gray nda Zabura 34:20. † 3:14 Ngha ta 1:5, 2:2.

¹ Ka yu ta mnaghata ta kəma Lazglafta nda ya ta kəma Yesu Kristi, ya ta dza'a da tsa guma ta ghəŋa gwal nda hafu nda ya ta ghəŋa gwal nda rwa. Ka yu ta mnaghata nda ma hga sagha ya dza'a sagha Kristi, nda ya nda ma ga mghamani ná, ² mna ta gwada Lazglafta, ka gdata ka ta vrafta tida, dər ma fitikani tsi, dər ma fitikani a tsi wu. Zlaha ta gwal ta maga ghwadaka skwi, dva ta həŋ, vla ta mbraku ŋa taŋ, hbatá ŋuduf ka tagha ka ta skwi ŋa taŋ, ³ kabga mamu sana fitik dza'a sagha ŋa kwala mnduha kul snəgəltá vərdaka tagha skwi. Ŋa laghwa taŋ sna skwi ya ta kumə ghəŋ taŋ. Ŋa laghwa taŋ da mbala ghwadaka gwal tagha skwi ŋa taghanatá skwi ya ta kumə həŋ. ⁴ Dza'a nu'afnu'a həŋ ta sləməŋa taŋ yaha həŋ snəŋtá kahwathwata, ka mbədaghutá vgha da sna tsakalawi. ⁵ Ama kagha ya, gdavagda gha ma ghunislaka gha, su'a ta ghuya dāŋwa, magatá kahwathwata slna mndu ta mna Lfida Gwada. Kdanafkda ta slna nzakwa gha ka mnda maganatá slna ta Lazglafta.

⁶ I'i, nda maga fitika da, taghwaŋ a yu ka mtaku wa. Ndusak ndusa fitika sli'a da. ⁷ Vulavula yu ta vərdaka vulu, kdanakkda yu ta vərdaka hwaya da, ŋanaŋa yu ta zlghay nda ŋudufa da. ⁸ Ndanana, ta kzlaykzlay nisəla vəl zaktá da ta ghwa ta i'i. Tsa nisəla ya ná, zewzewa mbaku ya dza'a vlihata mnda tsa guma tdukwa, badu fitika tsa guma. Ŋa da ndaghəŋa da yeya a wu, nduk nda inda gwal ta kzla dvaftá saghani.

Skwi nghadap Pwal kaghəŋani

⁹ Ka ŋavata ka ka sabi slidighata misimmisim. ¹⁰ Wana zlidivazla na Demaska*, kabga laghula dvutá skwa ghəŋa hadik, ka sli'aftá tsi ka laghwi da luwa Tesalunik. Laghula na Kresəŋ ta hadika Galat, ta laghu Titus ta hadika Dalmatiya guli. ¹¹ Lukwa turtukwani yeya tavatá i'i. Ta sabə ka ya, ka klaganapta ka nda Markus, dza'a katay ta i'i katakata ma slna† da. ¹² Ghunaghaghuna yu ta Tisik da luwa Afisus‡. ¹³ Ta sabə ka ya, ka laba ka nda ma luwa Truwas, ka klagidipta ka ta lguta ghzla mtasla da ga Karpus ya. Ka klaganapta ka nda defteriha, katkatatani, tsa ka huta§ ya.

¹⁴ Dagala ghwadaka skwi magiha Aleggandra ta nzakway ka dəgha. Mgham Lazglafta dza'a planamtá skwi maga* tsi. ¹⁵ Kagha guli, dasuwa kaka nda tsi, kabga nzanza ghəŋaghəŋa nda skwi ya ta mnə mu.

¹⁶ Badu taŋtaŋa lagha da da guma da mbəda gwada ta ghəŋa da ná, had sana mndu ta katihata wu, zlidivazla həŋ demdem. Ma tsunus Lazglafta ta gumani ta həŋ. ¹⁷ Tsaw nzanza Mgham Lazglafta kawadaga nda i'i, ka vlihatá tsi ta mbraku, kəl yu ka kdanaktá mna gwadani, ka snəŋtá inda gwal kul nzakway ka la Yahuda. Katigipkata Lazglafta guli ma wa rveri. ¹⁸ Nda sna yu guli ná, dza'a katigipkata Lazglafta ma inda ghwadaka skwi. Dza'a katay ta i'i ŋa lafa da ta luwa da vla ga mghamani. Ŋani glaku ŋa kdekedzeŋ. Amin!

Ga zgu

¹⁹ Ka ganaghata ka ta zgu ta i Priskila, nda Akilas, nda gwal ga Unesifura† tani guli. ²⁰ Ta ma luwa Kwareŋt na Irasta. Ma luwa Miletus zlanata yu ta Trufim kul dughwanaku‡.

²¹ Ka ŋavata ka, ka sabi misimmisim ma kdaku fitika mazlam.

Ta ga zgu i Yubulus, nda Puderjsa nda Linusa, nda Klawdiya, nda inda zwanama, ŋa gha.

²² Ka nza Mgham Lazglafta nda kagha.

Ka nza zdakatahuda Lazglafta guli nda kaghuni demdem!

* 4:10 Demaska: Ngha ta Kwalasuha 4:14, Filimuj 24. Tit, ngha ta 2 La Kwareŋt 8:23, Galat 2:3, Tit 1:4. † 4:11 Lukwa: Ngha ta Kwalasuha 4:14, Filimuj 24. Markus: Ngha ta Slna gwal ghunay 12:12, 25, Kwalasuha 4:10 Filimuj 24. ‡ 4:12 Tesik: Ngha ta Slna gwal ghunay 20:4, Afisus 6:21. 22, Kwalasuha 4:7. 8. § 4:13 Tesik: Ngha ta Slna gwal ghunay 20:6. † Delewera: Huta rini, katkatatani ŋa tuwak, ka ŋa gu a tsi ta payafta lu ŋa vindi tida. * 4:14 Aleggandra: Ngha ta 1 Timute 1:20. Mgham, skwi ya maga tsi: Grafra nda Zabura 62:13, Mahdihdi 24:12, Ruma 2:6. † 4:19 I Priskila nda Akila: Ngha ta Slna gwal ghunay 18:2. Unesifura: Ngha ta 1:16-17. ‡ 4:20 Irasta: Ngha ta Slna gwal ghunay 19:22, Ruma 16:23. Trufim: Ngha ta Slna gwal ghunay 20:4, 21:29.

Tsgha ta lwa Pwal ña Titus

Ga zgu

¹ I'i Pwal ta nzakway ka kwalva Lazglafta, ghunatá mnda Yesu Kristi, ña katarñtá mnduha ðagap Lazglafta ña nzakway ka ñani, ña snanamtá høn ta vørdaka tagha skwi ta maramatá tva nzaku ta zðeganatá Lazglafta ya. ² Ña nzakwa tarñ nda fatá ghøn ta mutsa hafu ña kðekedzerñ, kabga ghadaghada Lazglafta kul had ta tsakalawi ta tamaftá imi ta slømøn, ma kdaku tsi ka tsaftá ghøn hadik. ³ Ka kligintá Lazglafta ta gwadani ña mnduha ma fitik ya kumañ tsi nda ma mna gwadani. Tsatsi Lazglafta mnda mba mndu ta ghunaftá i'i ña magay.

⁴ Ña kagha Titus*, vørdá zwanja ða ma zlgħay nda ñuduf ta vinda yu. Ka nza zðakatahudi nda zðakwa Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi mnda mba amu kawadaga nda kagha.

Mndørga nzaku ta ranñtá mnda mali mataba guyata ghøn

⁵ Zlagħazla yu ma luwa Kret ña payanata għa ta skwiha ta padaku. Ka zabapta ka ta gwal ngha Igliz ma inda luwa manda ya tagħghaf yu. ⁶ Tsa gwal dza'a zabapta ka ya ná, gwal kul had gwada ta ghøn tarñ katsi, gwal turtuk turtuk markwa tarñ, zlgħafzlgħa ka zwana tarñ ta Yesu, ksu a sli'iy ta høn wu, had høn ta mbræs wu, katsi. ⁷ Mndu kul had gwada ta ghønani katsi, kabga slna Lazglafta ta magø tsi. Má ma nza tsi ka mndu tsu'aslanñ, ka mndu ta gufwaku ñudufani, ka mndu ta ghuyaku, ka mnda ghazenzey, ma nza tsi ka mndu ta nønþaptá mndu ma tsemi. ⁸ Ta tsu'ay katsi ta mndu ga tarñ, ta ðvay katsi ta maga skwi ðina, mndu nda hanata ghøn katsi, tðukwa mndu katsi, mndu nda ghubá katsi, mndu ta ngha ghønani katsi. ⁹ Mndu ta laviñta ñanatá gwada Lazglafta tabta skwi manda va ya tagħhanaf lu katsi. Tsaya dza'a kæl tsi ka pørdafñta katarñtá sanlaha nda tagħhanaftá skwi tðukwa manda va ya ta raku ta høn, ña maranarñtá krughuva tarñ ta gwal ta mbøðanaftá† gwada.

¹⁰ Kæl yu ka mna tsaya ná, kabga nda ndøgha gwal kul had ta sna gwada da mndu, ta tsabaku, ta babara mnduha. Wya mal mataba gwal nda tsatsa fafaða tarñ na tsa gwal ta maga tsa skwiha ya. ¹¹ Ka hanafñta lu ta wi ta høn, kabga ta þadza nzaku ma høgga ga mndu høn nda tagħa skwiha kul raku ña mndu, ña mutsa skwi ta tvi kul ðinaku. ¹² Ka sana slayanñ mataba la Kret ta mnay na: «Tsakalawi slna la Kret, la tsuðay høn, la yaði, la mahahau' høn,» ka'a. ¹³ Ta ña tsa mndu ya tsa gwada ya. Mantsa tama, dvanaghadva ta høn ka ñðarñða, ka ksa høn ta tva Lazglafta ðina. ¹⁴ Døvanagħa dva ta høn ka zlanñta høn ta sna tsa garaku ta garø la Yahuda, nda tsa zlahuha mnduha ta mbøðanatá hul ta kahwathwata ya. ¹⁵ Nda ghubá inda skwi demdem ña gwal nda ghubá. Had skwi nda ghubá da gwal kul ghubaku kul zlgħaftá gwada Lazglafta wu, ðina a ndana tarñ wu, ðina a ghunislaka tarñ wa. ¹⁶ Nda sna ñni ta Lazglafta ka høn ta mnay, nda ta tva skwi ta magø høn ya ná, sna a høn ta Lazglafta wu, nda nza høn ka skwa mbiday ka gwal mbræs, laviñ a høn ta magatá skwi ðina ðar ka ki'a wa.

2

Tva nzakwa mnda zlgħay nda ñuduf

¹ Wya skwi dza'a kagha magay: Ñavanja ka tagħa ka ña mnduha ta hyahya skwi ta ghøn ðina. ² Ka mna ka ña la galata mndu, ka nzata høn nda hanatá ghøn ka gwal nda ra vla glaku ña tarñ, ka gwal nda vørdá ghunislak da høn, nda zlgħay nda ñuduf tðukwa, nda vørdá ðvu, ka nzata høn ka gwal ksa ñuduf guli. ³ Mantsa ka ka da mnanatá la galata

* 1:4 Tit: Ngha ta 2 La Kwareñt 8:23, Galat 2:3, 2 Timute 4:10. † 1:9 Aya 6-9: Gray nda Timute 3:2-7.

mi'aha guli, ɲa magay taɲ ta ɲərma skwi manda ya ta zɔɔganatá Lazglafta. Yaha həɲ da tsa mndəra mndu, yaha həɲ da ghuyaku, ka tagha həɲ ta skwi dɪnadina ɲa sanlaha. ⁴ Mantsa ya tama dza'a kəl həɲ ka taghanaftá daghala mi'aha ta dɔva zə'alha taɲ nda zwana taɲ, ⁵ nda tva ndanu tɔukwa, ta həɲ. Ka nzakwa həɲ ka gwal nda ghuba. Ka ɲanata həɲ ta həga taɲ dɪna. Ka nzakwa həɲ ka ɲərma mi'aha. Ka sna həɲ ta gwada da zə'alha taɲ. Mantsa ya ka həɲ da magay kada kwala lu ta vza rutsak ta gwada Lazglafta.

⁶ Ka mnanata ka ta zwana duhwalha guli, ka hananata həɲ ta həɲ ⁷ ma inda skwi. Kagha guli, ka maga ka ta skwi dɪna ɲa nghay taɲ ta kagha, ɲa ksay taɲ ta sada gha. Nda ɲuduf turtuk káka tagha skwi ta taghə ka ɲa taɲ. Yaha ka da tsabaku. ⁸ Hyahya gwada káka mnay, ɲa ksutani ta gwal mbaɔanaftá gwada ka hula kada kwala həɲ mutsaftá vzaftá rutsak ta amu.

⁹ Ka mnanata ka ta la vu'aha guli, ka sna həɲ ta gwada da danahəga taɲ ma inda skwi. Ka maganata həɲ ta skwi dza'a zɔanaftá ɲuduf ta həɲ. Yaha həɲ da mbaɔawi nda həɲ guli. ¹⁰ Yaha həɲ da kasaɲtá skwiha taɲ. ɲərma skwi ka həɲ da magay katək, kada grafta danahəga taɲ kazlay: Tudukwa mnduha həɲ kə'a. Mantsa dza'a kəl mnduha ka ghuba tsa skwiha ta taghə mu ta ghəɲa Lazglafta mnda mba amu ya.

Mbanafta Lazglafta ta mnduha ma dmakwa taɲ

¹¹ Dina ka magay mnduha Lazglafta ta tsa skwiha mnə yu ya, kabga maraɲmara Lazglafta ta zɔakatahudani ta nzakway ka dzuɔaya mbaku ɲa inda mnduha demdem, ɲa mutsay taɲ ta mbaku. ¹² Tsa zɔakatahudi vlama Lazglafta ya, ta taghamatá kwal kul mbəɔdglanatá hul, ɲa kwal kul maməɔəltá skwa ghəɲa hadik, ɲa nzay mu ta nzakwa mu ma na ghəɲa hadik na nda hanatá ghəɲ, nda maga skwi tɔukwa, nda sna gwada Lazglafta, ¹³ ma na nzakwa mu ta kzla ɲərma fitik faf mu ta ghəɲ tida dza'a maravata glakwa Lazglafta dagala, ta nzakway ka Yesu Kristi mnda mba amu ya, ¹⁴ ta vlatá ghəɲani ka mtuta ma vla mu ɲa varagamapta ma dmakwa mu, ɲa nzakwa mu ka gwal nda ghuba ta kəmani, kada nuta mu ka mnduhani ta mama maga ɲərma* slnaha inda fitik.

¹⁵ Mantsa ya káka da taghanaftá həɲ. Ka vlanɲa ka ta mbraku ta həɲ. Ka dvanaghata ka ta gwal kul sna gwada nda inda mbraku ya vlagha Lazglafta. Yaha mnduha da hərtəta ta kagha.

3

Nzaku ta raɲtá mnda zlgħay nda ɲuduf

¹ Havanakhava ta gwal zlgħay nda ɲuduf, ka hanaganata həɲ ta ghəɲ mista mghamha* nda ya da la ɲumna ka maga həɲ ta skwi ta mnanata lu ta həɲ. ² Mnanamna ta həɲ, yaha həɲ da mna ghwadaka skwi ta mndu, nda zɔaku ka həɲ nzaku nda mndu. Ka gwal dzra nzaku ka həɲ, leɔtekwa ka həɲ nzata nda inda mndu, ³ kabga si ka rgha dər amu ghalya, had mu si ta sna gwada da mndu wa. Si nda zada mu, ka nzaku mu ka vu'a maga ghwadaka skwi nda hara'u ta iri. Ta nzaku nda sidi kawadaga nda ghudzaku mu ta nzaku, prək má ka mbidá amu. Ta husaɲhusa amu ta mnduha, ta husamahusa mnduha guli. ⁴ Ama, manda maraɲta Lazglafta mnda mba amu ta zɔakwani nda dɔva mndani katakata, ⁵ ka mbamaftá tsi. Vəl magata mu ta skwiha tɔukwa a wu, hidahida tawa tsi ta amu, ka ghubimistá mbrakwa Sulkum nda ghuba,† kəl mu ka mutsaftá lfida yaku. ⁶ Tsa Sulkum nda ghuba ghunaga Lazglafta nda ma Yesu Kristi ya ta ndəghanaftá ɲudufa mu. ⁷ Mantsa ya kə'a zɔaɲtahudi ka namafta ka ɲərma mnduha ɲa mutsay mu ta hafu ɲa kɔekedzerɲ ya faf mu ta ghəɲ tida. ⁸ Vərdá skwi na gwada ta mnə yu na.

Ka gɔata ka ta mna tsa gwada ya ka ɲdanɲa ɲa mnduha, kada maga gwal zlgħay nda ɲuduf ta ɲərma skwiha inda fitik. Tsa ya vərda skwi ta kata mnduha. ⁹ Tsaghutsa ta vgha nda zlərdutawi ka bətbət ta ghəɲa gwada ta mbəda mndəra mndu‡ nda ya nda gwada ta

* 2:14 Gray nda Zabura 130:8, Izekiyel 37:23, Sabi 19:5, Vrafta ta zlahu 14:2, 1 Piyer 2:9 Ifesuha 2:10. * 3:1 Gray nda Ruma 13:1, 1 Piyer 2:13. † 3:5 Gray nda Yuhwana 3:5. ‡ 3:9 Ngha ta 1 Timute 1:4.

ghəŋa zlahá Musa. Had hayhaya tsa skwiha ya wu, kata a ta mndu wa. ¹⁰ Ka mamu mndu ta kladamtá daga vgha da taba gwal zlgħay nda ɲuduf katsi, ka dvanaghata ka karaku. Ka ta zlaŋ a tsi tahula dvəglanaghata għa ka mahis[§] wu, ka zliŋta ka ta tvani. ¹¹ Mndərga tsa mndu ta daga mndu mantsa ya ná, nda sna kazlay: Nda zaɗa yu ma tvi kə'a. Ta kəma ta kəma ta dza'a tsi nda maga dmaku, nda má dzvudzvani ksuvuta tsi ta ɲani.

Hidaku vlaŋ lu ta Titus

¹² Ka ghunadapghuna yu ta Artimas ka Tisik a tsi katsi, ka saba ka misimmisim slidighata ma Nikwapwalis, kabga hada dza'a za yu ta fwaka ɗa, ka yu ndanapta. ¹³ Ma fitik dza'a sli'afɗa i Zenas mnda tsa guma nda Apwalus ma Kret ka sli'i ya, ka katanɗa ka ta həŋ, da htuguduŋtá skwi ta həŋ ma tvi. ¹⁴ Dina ka taghanaftá gwal zlgħay nda ɲuduf manda amu ta ɲavata ka maga skwiha ɗinaɗina, ɲa katanɗa taŋ ta gwal htagħu skwi da həŋ, kabga dza'a mutsay həŋ ta nisəla taŋ.

Ga zgu ɲa kɗiŋta

¹⁵ Ta ga zgu inda gwal kawadaga nda i'i ɲa għa, ka ganaghata kagħa guli ta zgu ta inda graha u ma zlgħay nda ɲuduf.

Ka nza zɗakatahuda Lazglafta kawadaga nda kaghuni demdem.

---

§ 3:10 Gray nda Mata 18:15-17.

Tsgha ta lwa Pwal ɲa Filimuj

Ga zgu

¹ I'i Pwal Tsam lu ma gamak ta ghɛɲa vɛl maganata ɗa ta slna ta Yesu Kristi*, kawadaga nda zwanjama mu Timute ɲni ta vindaghafta, a gra Filimuj ta nzakway ta gwa ghɛɲ nda aɲni ma mndɛrga na slna na.

² Ta ga zgu ɲni ɲa mukuma mu Apiya nda Artipus† ya ta wda slna Lazglafta manda aɲni guli. Ta ga zgu ɲni guli ɲa pɗakwa sanlaha ma Igliz ta tska vgha ma hɛga ga ghuni ka maga du'a. ³ Ka nza zɗakatahuɗa Lazglafta Da nda Mghama mu Yesu Kristi ta ghɛɲa ghuni. Ka vlaghunata hɛɲ ta zɗaku.

Rfay Pwal ta Lazglafta ta ghɛɲa Filimuj

⁴ Inda fitika magay ɗa ta du'a, ta kulay yu ta hga gha, ka rfa Lazglafta ta ghɛɲa kagha, ⁵ kabga snidighasna na zlghay ya zlghaf ka ta Mghama mu Yesu Kristi, nda ɗvuta ya ɗvu ka kahwathwata ta gwal zlghay nda ɲuduf. ⁶ Ta maga du'a yu da Lazglafta ka maravata pghatá ghɛɲa na zlghay nda ɲuduf nda gwa u mida na, nda ma slna u. Mantsa, ka zlagapta ɲɛrma skwi ta kumɛ ɲni ta magata gha ɲa Kristi bɗanay ta ɗabi. ⁷ Zwanjama ɗa, mndɛrga tsa ɗvu ta ɗvu ka ta gwal zlghay nda ɲuduf ya ná, vlihavla ta rfu, ta ufiha ta vgha guli, kabga ɗvudva ka ta gwal zlghay nda ɲuduf, ka mbanaftá hɛɲ.

Ndɛba dzva Pwal da Filimuj ɲa tsu'aftá Unesima

⁸ Aɲ mndani, má si slaghusla yu ma nzakwa ɗa ka ghunatá mnda Kristi, má ɲa mnaghatá tva skwi ma ɲa magay gha ɗina. ⁹ Ama dzvu ta ndɛbu yu da kagha nda ma ɗvu. I'i Pwal ya, glata mndu yu guli, wana ndanana tsamtsa lu ta i'i ma gamak, kabga maganata ɗa ta slna ta Yesu Kristi. ¹⁰ Ta ndɛba dzvu yu da kagha ta ghɛɲa zwanjama ɗa Unesima ya mutsaf yu ma Kristi, ma na nzakwa ɗa ma gamak na. ¹¹ Wya si haɗ hayhayani da kagha ghalya wa. Ndana tama, dza'a katay ta kagha nda i'i tani.

¹² Wya yu ta ghunɛdaghapta, ya hara ɗa ya. ¹³ Si má ta kumay yu ta ɲaghuta tavata i'i hadna ma na nzakwa ɗa tsam lu ma gamak ta ghɛɲa Lfida Gwada, má ɲa magihatá slna ma vla gha, ya má da ɗawu yu ta magihata gha. ¹⁴ Tsaw tama ná, laviɲ a yu ta magay ga ghɛɲ ga ghɛɲa ɗa kul snanatá yu da kagha wu, ba má da kagha katsi sabi da nzakw tsa zɗakwa gha ya ka mbla kagha.

¹⁵ Ba kada vrɛglavafata nzakwa ghuni ɲa kɗekedzeɲ ká skwi nda Unesima kɛl tsi ka ɗgata vgha nda kagha ɲa fitik kwitikw. ¹⁶ Ndanana ná, ta ka vu'a a nzakwani wu, mal tsatsi ka vu'a, nda nza ka zwanjama mu tegedteged. ɗvudva i'i, kagha yeya dza'a kwal kul ɗvafata rki. Mnda sɛla ya, zwanjama gha ya guli ma Kristi.

¹⁷ Ka si klafkla ka ta i'i ka gra gha katsi ná, ka zlghafta ka manda skwi vɛrɗa i'i ta zlghɛ ka. ¹⁸ Ka si mamu dmaku mataba ghuni, nda ya ka mamu skwa gha da tsi, da i'i ɗawa ka. ¹⁹ I'i Pwal, ta vindafta nda dzva ɗa yu, dza'a play yu, dmɛɲa ɗa kagha ma zlgha nda ɲuduf a skwi ta kumɛ yu ta mnay guli wa. ²⁰ Mantsa zwanjama ɗa, ta ndɛba dzvu yu da kagha ma hga Mghama mu, ka lɔihata ka ta ɲudufa ɗa ma guyatá vgha u ma Kristi.

²¹ Ta vindi yu ta na delewer na ná, nda sna yu kazlay: Dza'a magihamaga ka ta skwi ta ɗawu yu da kagha, nda sna yu guli dza'a magamaga ka ka malaghutá ya mna yu kɛ'a.

²² Mantsa, ta ɗaway yu ta payidifta gha ta dzuguvi guli. Ta grafta yu ná, dza'a tsu'aftsu'a Lazglafta ta du'a ghuni ɲa vlihatani ta tvi ɲa ɓhadaghata ɗa da kaghuni.

Ga zgu ɲa dza ghɛɲa gwada

* 1:1 Ngha ta ayaha 13, 22 nda 23. † 1:2 Ngha ta Ruma. 16:5.

²³ Ta ga zgu Ipafras[‡] ña gha, ya tsam lu ma gamak kawadaga nda i'i ta ghəña maganatani ta slna ta Yesu Kristi. ²⁴ Ta ga zgu i Markus nda Aristarkus nda Demaska nda Lukwa, gwal ta ksə ñni ta slna[§] kawadaga da həñ, ña gha guli.

²⁵ Ka nza zdakatahudá Mghama mu Yesu Kristi nda kaghuni.

[‡] 1:23 Ipafras: Ngha ta Kwalsuha 1:7, 4:12. [§] 1:24 Markus: Ngha ta 2 Timute 4:11, Aristarkus: Ngha ta Slna gwal ghunay 19:29, 27:2, Kwalsuha 4:10. Demas: Ngha ta Kwalsuha 4:14, 2 Timute 4:10. Lukwa Ngha ta Kwalsuha 4:14, 2 Timute 4:11.

Tsgha ta lwi ŋa La Hebru

Gwadgamata Lazglafta nda ma Zwanani

¹ Manda ghalya ná, nda kda fitika Lazglafta ta gwadganatá dzidzíha mu nda ta tvi kavghakavgha nda ma wa la anabi. ² Ama ndanana, nda ma Zwanani ta gwada Lazglafta ta gwada nda amu. Ma fitika zlagiginŋa Lazglafta ta ghəŋa hadik* ná, nda tsa Zwanani ya zlagiginŋ tsi. Tsa Zwanani ya guli fanagha tsi ta ga mgham ta ghəŋa inda skwi. ³ Tsa Zwanani ya ta mara glakwa Lazglafta. Manda va nzakwa Lazglafta ya ná, manda va tsaya nzakwa tsatsi guli. Nda ma mbrakwa gwadani ŋanata tsi ta inda skwi ta ghəŋa hadik. Tahula kdintani ta magatá slna ghuŋintá dmakwa mnduha, ka nzatá tsi ta luwa nda ga zeghwa Lazglafta† ya ta ga mgham ta ghəŋa inda skwi.

Mal Yesu ka inda duhwalha Lazglafta

⁴ Mantsa ya kəl tsa Zwanani ya ka malaghutá duhwalha Lazglafta, manda va hgu ya vlanŋ tsi ka malaghutá ŋa tanŋ ya. ⁵ Had duhwala Lazglafta ya ta kdə walanŋta Lazglafta ta mnanata kazlay:

«Kagha ná, Zwanani da ka, nda nza yu ka Da gha daga gita» kə'a wa.

Had ya guli ta kdə walanŋta tsi ta mnanata kazlay: Dza'a nzakway yu ka Da gha,

dza'a nzakway kagha ka Zwanani da† kə'a guli wa.

⁶ Sana skwi guli, ma fitika dza'a Lazglafta ghunagatá kdakwa Zwanani da ghəŋa hadik, ka'a mantsa:

«Ka tsəlba inda duhwalha Lazglafta ta tsəlbu ŋani,» ka'a.

⁷ Ama wya ka'a mnata ta ghəŋa duhwalani:

«Gwal kshatá slna hahəŋ, ŋa nanaftá həŋ manda falak,

ŋa nzakwa tanŋ manda ghanika vu,»§ ka'a.

⁸ ŋa Zwanani ya, wya ka Lazglafta mnata ta ghəŋani:

«Dughurukwa ga mghama gha Lazglafta ná,

nda nza ŋa kdəkedenŋ. Dafa ga mghama gha ná,

nda nza ŋa ga mgham ta ghəŋa mnduha nda tvi tdukwa.

⁹ Skwiha tdukwatdukwa ta zdəgaghatá kagha,

dva a kagha ta ghwadaka skwiha wa.

Tsaya kəl Da gha Lazglafta ka pghaghaghatá rda zdaghaftá ŋuduf,

ka dvutá tsi ta kagha ka malaghutá graha* gha,» ka'a.

¹⁰ Ka'a guli:

«Kagha ná, Mgham ka.

Ma zraftani, kagha ta magaftá ghəŋa hadik.

Luwa guli ná, magatá slna dzva gha ya.

¹¹ Inda tsa skwi ya ná, dza'a hərdú hərda həŋ.

Ama kagha ná, nda nza kagha ŋa kdəkedenŋ.

Tsa hadik ya nda luwa tani ná,

dza'a haluhala həŋ manda halakwa lgut.

¹² Manda ya ta mbsafta lu ta lgut ya,

manda tsaya dza'a mbsafta ka ta həŋ.

Dza'a mbədavafmbəda həŋ, manda ya ta mbədavafmta lgut.

Ama kagha, manda va tsa nzakwa gha ya ná,

manda va tsaya ka, had kdavakta† nzakwa gha wa.»

* 1:2 Nghan ta Yuh. 1:3. † 1:3 Nghan ta Zab 110:1. ‡ 1:5 Nghan ta Zab 2:7 nda 2 Sam. 7:14. § 1:7 Aya. 6:7.
Vrafta ta zlahu 32:43 nda Zab 104:4. * 1:9 Aya. 8:9. Nghan ta Zab 45:7-8. † 1:12 Aya. 10:12. Zab 102:26-28.

¹³ Ta walaŋ a Lazglafta ta mnanatá ya dər turtuk mataba duhwalhani kazlay:

«Sawi nzata nda ga zeghwa dá,
dza'a pghapgha yu ta ghumaha gha
ŋa nzakwa taŋ ka skwata pgha səlaha[‡] gha» kə'a wa.

¹⁴ Duhwalha Lazglafta ná, sulkumha ta maganata slna ta Lazglafta, ta ghwanu lu ta həŋ
ŋa katarjta gwal ta nzakway ŋa mutsa mbaku ya.

2

Mbaku ta fərtuta katakata

¹ Tsaya tama ná, nda ra ka sganaghata mu ta maga dásuwa nda skwi ya snaŋ mu, kada kwala mu ta zwaduta ma tvi. ² Tsa gwada si ta mnə duhwalha Lazglafta* ghalya ya ná, nda mbra nzakwani. Inda gwal ta kwal kul klaftá tsa gwada ya ka gwada, ka kwalaghutá snata ná, mutsafmutsa həŋ ta guma ya ta raŋtá həŋ. ³ Ka si mantsa ya tsi, waka amu dza'a ndapta ma tsa guma ya, ka si kwalaghukwala mu ta tsa glakwa glakwa mbaku ya tama? Wya tiŋəl Mgham Yesu ta mna tsa gwada ta mbaku ya tama, ka sgamaghatá gwal ta snaŋtá tsa gwada ya guli kazlay: Kahwathwata tsa gwada ya kə'a. ⁴ Ka ŋlanaghatá Lazglafta kaghəŋani guli ta tsa gwada taŋ ya, nda ma maga ŋizlaha, nda ma skwiha ka mandərmimi,[†] nda mazəməməha kavghakavgha. Dəganafha Sulkum nda ghuḅa ta slna ta mnduha ŋa maga skwiha kavghakavgha manda ya kumaŋ tsi guli.

Mndu ya ta hla mnduha da mbaku

⁵ Mantsa ya ná, duhwalhani a vlaŋ Lazglafta ta ga mgham ta ghəŋa zamana ta sagha ta mnə mu ya wa. ⁶ Katək ná, wya ka sana mndu vindaftha ma deftera Lazglafta:

«Sanawu mndu ka ka ní Lazglafta kəl ka ka havapta ka tsatsi.

Sanawu mnda səla kəl ka ka nghapta ka tsatsi na?

⁷ Aŋ mndani, vraganavgha ka gudzekw ŋa fitik kwitikw mista duhwalha Lazglafta.

Tahula tsa, ka fanaghatá ka ta glaku nda sgit.

⁸ Ka vlarjta ka ta ga mgham[‡] ta ghəŋa inda skwi demdem,» ka'a.

Ka vlarjta Lazglafta ta ga mgham ta ghəŋa inda skwi, ka lu ya ná, had sana skwi kul had tsi ta ga mgham ta ghəŋani nda tsaya wa. Aŋ mndani, ta ngha a mu karaku kazlay: Ta gay mndu ta mgham ta ghəŋa inda skwi kə'a wa. ⁹ Tsa mndu vragana lu ŋa fitik kwitikw mista duhwalha Lazglafta ta nzakway ka Yesu ya nghaŋ amu. Ka vlarjta Lazglafta ta glaku, nda sgit ta ghəŋa vəl mtutani, ka ghuytá daŋwa. Mantsa ya tama, ma zdakatahuda Lazglafta ná, ka ŋa inda mndu daŋta tsi ta mtaku.

¹⁰ Inda skwi ná, Lazglafta ta magaftha. Ka ŋani nzakwani guli. Mantsa, ka dvaftá Lazglafta ta payaftá Yesu nda ma ghuya daŋwa ya ghuyə tsi, kada mutsafta ndəghata mnduha ta nzaku ka zwanani, ŋa hlayni ta həŋ da glakwani. Yesu tsa mndu dza'a hla həŋ da mbaku ya.

¹¹ Tsa mndu ta ghuḅa mndu ya nda tsa gwal ghuḅiŋ lu ya tani ná, ma da turtuk həŋ. Tsaya tsa kwal hula ksarjta Yesu ka hga həŋ ka zwanamani ya. Ka'a nda Lazglafta mantsa:

¹² «Dza'a mnaŋmna yu ta hga gha da zwanama dá.

Dza'a zləzlvay yu ta hga gha mataba tskata mnduha,[§]» ka'a.

¹³ Ka'a guli mantsa:

«I'i ná, nda fa ghəŋa dá dar ka ŋa Lazglafta,» ka'a.

Ka'a guli na:

«Wana yu kawadaga nda zwaniha ya vliha* Lazglafta,» ka'a.

¹⁴ Tsa zwaniha mnə tsi ya ná, mnda səla həŋ demdem. Ka nutá Yesu ka ghəŋani guli ka mnda səla manda va hahəŋ, kada laviŋta tsi ta mtuta, ŋa nanatá halaway ta ŋanata mbrakwa mtaku ya, ka mbegi. ¹⁵ Mantsa ya magata Yesu, ŋa zlu'agaptá həŋ ta gdata ta

[‡] 1:13 Ngha ta Zab 110:1. * 2:2 Duhwala Lazglafta si ta kla lwa Lazglafta ghalya Slna gwal ghunay 7:53. † 2:4 Ngha ta Markus 16:17-18, 20, 5:12. ‡ 2:8 Aya. 6:8. Ngha ta Zabura 8:5-7. § 2:12 Ngha ta Zabura 22:23. * 2:13 Ngha ta Isaya 8:17, 18.

nzaku ma zlēŋa mtaku ya ta niŋtá hēŋ ka vu'ani ya. ¹⁶ Mantsa ya nzakwani, duhwalha Lazglafta a sa tsi da katanŋa wa. Zivra Abraham† ya sa tsi da katanŋa. ¹⁷ Tsaya tama kəl tsi ka nzakway ka skwi nda ra ka nutani ka gra vgha nda zwanamani, kada nzakwa tsi ka mali ta ghēŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta. Tsatsi ná, dagala tawa hidahida da tsi, ŋerma ya ma slna Lazglafta, ŋa plata dmakwa mnduha.‡ ¹⁸ Ndanana tama, laviŋlava ta katanŋa gwal ta dzəghu halaway, kabga dzghaŋdzgha lu ta tsatsi ka ghēŋani, ka ghuyanaptá daŋwa.

3

Yesu mali ta ghēŋa Musa

¹ Mantsa tama zwanama, kaghuni gwal hgaŋ Lazglafta ŋa nzakw ka ŋani, fafwa ndana ghuni ta Yesu ghunata mnda Lazglafta, ka mali ta ghēŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ya. Tsatsi tsa zlgħaf mu ta mnə mu baŋluwa ya. ² Yesu ná, Lazglafta ta zbafta ŋa maga tsa slna ya. «Ka nzaku tsi ka ŋerma mndu ma tsa slna ya, ma nzakwani da Lazglafta manda va ŋa Musa, ma magayni ta slnani ŋa inda gwal ma hēga Lazglafta* ya.» ³ Mal mndu ta ba hēga ta vlaŋta lu ta sgit ŋani, ka vərda tsa hēga ya. Mantsa ya ná, dina ka vlaŋta glaku ta Yesu ka malagħutá ŋa Musa. ⁴ Inda hēga ná, mndu ta bafta. Mndu ta baftá inda skwi guli ná, Lazglafta ya. ⁵ Musa ná, ŋerma mndu ya ma slna si ta magə tsi ma inda hēga Lazglafta. Slənani ná, mnananŋtá mnduha ta skwiha má dza'a mnə Lazglafta ya. ⁶ Kristi ná, zwaŋ ta nzanaghata ta ghēŋa hēga ya. Amu tsa hēgani ya, ka gdanagda mu ta ŋanata zlgħay nda ŋudufa mu, ka ghərɓay mu ta ghərɓaku ma fatá ghēŋa mu.

Mbi'a vgha fana Lazglafta ta mnduhani

⁷ Tsaya tama kəl Sulkum nda għuɓa ka mnay kazlay:
«Gita, ka nda sna kuni ta lwani,
⁸ yaha kuni tējanaftá ghēŋa ghuni manda ŋa dzidziha ghuni,
ta sli'anaftá gwada ma fitika dzəghaŋta taŋ ta Lazglafta ma mtak ya.
⁹ Ka Lazglafta ná, kulam nda nghanŋa taŋ ta ŋerma skwi magə yu ŋa taŋ ma vaku fwad
mbsak ná,
ka dzəghihatá hēŋ.
¹⁰ Tsaya tama kəl yu ka gaftá sidi nda hēŋ.
Ka yu mantsa:
“Ta dza'a ta kəma ta kəma hēŋ nda ghwadaka ndanu,
sna a hēŋ ta skwi ta kumə yu da hēŋ wa.”
¹¹ Ma tsa gatá sida da ya ná, wadawada yu,
had hēŋ dza'a walaŋtá lami da tsa vla mbi'a† vgha payanaf yu ta hēŋ ya wa,» ka'a.
¹² Dasuwa ka kuni zwanama da, yaha ya dər turtuk mataba ghuni da nzata nda ghwadaka ŋuduf ka zlanavata Lazglafta ta vla hafu ya. ¹³ Ta hgaŋ Lazglafta ta kaghuni «gita» guli. Mbruvuswa vgha ghuni inda fitik, kada kwala dmaku nanagħatá kaghuni, da tējanaftá ya dər turtuk ma kaghuni ta ghēŋ. ¹⁴ Amu ná, graha Yesu Kristi mu ka ŋanaŋa mu his his dzvu ta kahwathwata fatá ghēŋ ya mutsaf mu daga taŋtaŋ ya.

¹⁵ Wya ka lu mnata daga ghalya:
«Gita, ka nda sna kuni ta lwani,
yaha kuni tējanaftá ghēŋa ghuni, manda ŋa dzidziha ghuni ta sli'anaftá gwada nda tsi‡
ya.»

¹⁶ I wa tsa mnduha ta snanŋtá lwa Lazglafta ka sli'anaftá hēŋ ta gwada nda tsi ya na? Tsa gwal ta sabə ta hadika Masar hlagap Musa ta hēŋ ya a ra? ¹⁷ Ta ghēŋa i wa ta ga Lazglafta ta sidi ma tsa vaku fwad mbsak ya guli na? Ta ghēŋa tsa gwal ta gatá dmaku ka rwutá hēŋ ma mtak ya a ra? ¹⁸ ŋa i wa wadata tsi kazlay: Had hēŋ dza'a walaŋta lami da tsa

† 2:16 Ngha ta Isaya 41:8-9. ‡ 2:17 Ngha ta Livitik. 4:20, 26, 35 nda 16:6, 10, 11. * 3:2 Ngha ta Mbsak 12:7 nda skwi ya vindin lu mistani ŋa ŋanata. † 3:11 Aya 7-11, Zabura 95:7-1. ‡ 3:15 Zabura 95:7-8, manda ya mnaf gwada Grek ŋa ghalya mnafta lu.

vla mbi'a vgha payanaf tsi ta hən̄ ya wu kə'a ya na? Ʒa tsa gwal ta sli'anaftá§ gwada ya a ra? ¹⁹Nda ngha mu ná, traptra ta hən̄ ta lami da tsa vla mbi'a vgha payanaf lu ta hən̄ ya, kabga kwalaghuta taŋ ta zlgħafta.

4

¹Tshala tamafta Lazglafta ta imi ta sləmən̄ kazlay: Dza'a laviŋlava kuni ta lami da vla mbi'a vgha ya payaghunaf yu kə'a ya, dasuwa ka kuni tama, da pďaghutá sani dər turtuk mataba ghuni ka kwal lami. ²Guli ná, mnamamna lu ta Lfida Gwada manda va ya mnana lu ta dzidziha mu ghalya. Ama katan̄ a tsa gwada mnana lu ta hən̄ ya dəkdek wa. Manda snan̄ta taŋ ta tsa gwada ya, ka kwalaghutá hən̄ ta zlgħafta nda Ʒudufa taŋ. ³Amu gwal ta zlgħaftá tsa gwada ya dza'a lami da tsa vla mbi'a vgha ya. Ka Lazglafta mnata na: «Wadawada yu ma gatá sida da:

Dza'a nghay yu ka waka hən̄ dza'a lami da tsa vla mbi'a vgha* si payanaf yu ta hən̄ ya,»
ka'a.

Aŋ mndani, kdin̄kda ta magatá slna daga ma zrafta ghəŋa hadik. ⁴Ka lu mnata ma sana vli ma deftera Lazglafta ta ghəŋa mandəfán̄a fitik na: «Badu mandəfán̄a fitik mbi'apta Lazglafta ta vghani ma inda slnani†,» ka'a. ⁵Ka'a guli manda va ya ghada tsi ta mnata na: «Had hən̄ dza'a walaŋtá lami da tsa vla mbi'a vgha‡ ya si payanaf yu ta hən̄ ya wu,» ka'a. ⁶Tsa gwal ta snan̄ta taŋtaŋ ta tsa Lfida Gwada ya ná, lamə a hən̄ wu, kabga kwalaghuta taŋ ta snanatá gwada Lazglafta. Tsaw nda ghada fata Lazglafta kazlay: Dza'a lamla sanlaha kə'a guli. ⁷Tsaya tama kəl tsi ka tsəglaftá sana fitik ta nzakway ka «gita». Di'ih̄ fitik tahula tsa, ka mnigintá tsi ta tsa gwada ya nda ma wa Dawuda, ta slanaghata lu ta vindatani: Gita, ka snan̄sna kuni ta lwani,

yaha kuni da tən̄anaftá ghəŋa§ ghuni kə'a ya.

⁸Ka si má va bhadanam bha Dzesuwa ta hən̄ da tsa vla mbi'a vgha* ya ná, má mnəgla a Lazglafta ta gwada ta tsa sana fitik ya wa. ⁹Tsaya tama ná, ta mamu tsa mbi'a vgha ya Ʒa mnduha Lazglafta manda va tsa fitika mbi'a vgha badu mandəfán̄ ya. ¹⁰Mndu ya ta lami da vla mbi'a vgha ya payaf Lazglafta ya ná, ta mbi'a vgha tsatsi guli ma Ʒani ma slna manda mbi'apta mbi'ap Lazglafta ma Ʒani ya guli. ¹¹Tsaya tama ná, Ʒavamaŋa ka lama mu da tsa vla mbi'a vgha ya. Dasuwa ka mu da kwalaghutá mu ta snanatá gwada Lazglafta, manda tsa Ʒa dzidziha mu ya.

¹²Gwada Lazglafta ná, nda hafu mida, mbrumbra katakata guli. Zuza ka malaghutá wa limay his his. Laviŋlava ta zlagadamta da Ʒuduf, nda vla nzugu tani dikw da dūdzi. Nda sna ta dgaptá skwi ta daslu mndu, nda skwi ta ndanu tsi tani. ¹³Had sana skwi ta dífaghuta ta wa ira Lazglafta wa. Nzidid hən̄ demdem ta wa irani. Nda ngha irani ta inda skwi demdem. Dza'a mnay mu ta inda skwi ta kəmani.

Yesu mali ta ghəŋa gwal dra skwi Ʒa Lazglafta

¹⁴Tsəhala mamu mu nda mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi Ʒa Lazglafta ta hemanata, ta nzakway ka Yesu Zwaŋa Lazglafta, ta bhadafta ta luwa da Lazglafta ya, sladafmaslada dar ta zlgħay nda Ʒudufa mu. ¹⁵Mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi Ʒa Lazglafta ya nda hta mbrakwani ka su'a skwi kawadaga nda amu ma hta ta mbrakwa mu a Ʒa amu wa. Katək ná, dzghaŋdzgha lu ta mala mu ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta manda va amu, ama ga a tsatsi ta dmaku wa. ¹⁶Ka si mantsa tsi tama, gavanamavagava nda fatá ghəŋ ta Lazglafta, tsatsi ta vla zďakatahudí, Ʒa tawatani ta hidahida ta amu, Ʒa vlamatani ta zďakatahudani Ʒa katamata ma fitik ya nda ra.

5

¹Inda mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta ná, mataba mnduha zabapta lu. Slna taŋ ná, Ʒa maganatá slna ta Lazglafta da manaka taŋ ya, Ʒa vla skwi nda pla ghəŋ Ʒa Lazglafta

§ 3:18 Aya 16-18: Ngha ta Mbsak 14:1-35. Aya 18: Zabura 95:11. * 4:3 Ngha ta Zabura 95:11. † 4:4 Zrafta 2:2. ‡ 4:5 Zabura 95:11. § 4:7 Zabura 95:7-8, manda Ʒa gwada Grek Ʒa ghalya mnaf ta lu. * 4:8 Ngha ta Vrafta ta zlahu 31:7, Dzesuwa 22:4.

ta ghəŋa dmakwa mnduha. ² Tsa la mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ya ná, nda sna hahəŋ ká həŋ dza'a maga skwi dina ŋa gwal kul snarŋtá maga skwi dina, ta maga dmaku, kabga wanafwa skwiha ta hta mbraku ta tsatsi guli. ³ Tsaya tama dza'a kəl tsatsi ka pla ghəŋ ŋa Lazglafta, ta ghəŋa dmakuhani*, ta ghəŋa dmakuha mnduha yeya a wa. ⁴ Had mndu ta klaftá tsa glaku ŋa nzaku ka mali ta ghəŋa gwal maga slna Lazglafta ya ka fanaghatá ghəŋani wa. Lazglafta ta hgarŋta manda ya hgarŋ tsi ta Haruna.

⁵ Manda va tsaya Kristi guli, tsatsi a ta fanaghatá ghəŋani ta nzaku ka mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta wu, ama Lazglafta ta nzakway ka Da ta mnay ŋani kazlay:

Kagha ná, Zwaŋa dā ka,

nda nza yu ka Da gha gita kə'a.

⁶ Ka'a ta mnay ma sana vli guli na:

«Kagha mali ŋa kdekedzerŋ ta ghəŋa gwal ta ksa slna Lazglafta,

manda ŋa Melkisedek† ya,» ka'a.

⁷ Ma fitika nzakwa Yesu ma ghəŋa hadik ná, ka magə tsi ta du'a ka taw ka ŋdanŋa da Lazglafta ta laviŋtá mbanaftha ma mtaku‡. Ka snanatá Lazglafta ta ghəŋa vəl hananatani ta ghəŋani. ⁸ Kulam nda nzakwani ka Zwaŋa Lazglafta ná, ka sutá tsi ta duni, kəl tsi ka snarŋta kazlay: Snatá gwada ná, skwi nda bla ya kə'a. ⁹ Manda kdŋnta Lazglafta ta dzanaghatá ghəŋa skwi ya kumaŋ tsi nda ma tsatsi, ka nzaku tsi ka mndu ya ta mba inda gwal ta snanatá gwadani, ŋa nzakwa tarŋ nda hafu ŋa kdekedzerŋ. ¹⁰ Ka fatá Lazglafta ka mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta manda ŋa Melkisedek.

Dasuwa ka kuni da zlarŋtá kuni ta zlghay nda ŋuduf

¹¹ Mamu skwi dagala ŋa mnay ta ghəŋani, tsaw nda bla tsislay ŋa ghuni, kabga la a da sləməŋa ghuni wa. ¹² Nda kda fitik má prək ka nzakwa ghuni ka gwal taghanatá skwi ta sanlaha, kabga nda kda fitika ghuni ta tagha skwi, ama ta sna a kuni wa. ŋa sləglavapta nda sla vgha ka taghəgəlta ŋa ghuni ta va tsa skwiha ma gwada Lazglafta taghu kuni daga tarŋtarŋ ya. Ta sna a kuni karaku ta za skwa zay ta zə la galata mndu wu, manda zwaŋ ta ghuva tata sa u'a ya kuni. ¹³ Mndu tata zba sa u'a ná, ta ka zwaŋ ta ghuva tsaya ma mndu. Ta sna a tsa mndu ya ta skwi tdukwa§ wa. ¹⁴ ŋa galata mndu na skwa zay tarŋtəŋa ta gdata həŋ ta zay, ka slavaptá həŋ ka tagha dganatá skwi dina, nda ya kul dinaku, ŋa magay tarŋ ta skwi dina.

6

¹ Mantsa ya tama, zluŋmazla ta hamata zwana tagha skwi ya ta taghə mu ta ghəŋa Kristi, mbadma ta ghəŋa tagha skwa gwal nda ndəha. Ma laghu mu vrəglaftha ta ghəŋa dughwaŋa skwi ta nzakway ka: Gwada ta ghəŋa pla dmaku, ŋa zlarŋta mnduha ta maga slnaha ya ta kla həŋ da Zadaku, nda gwada ta zlghaftá Lazglafta nda ŋuduf, ² nda gwada ta batemha, nda gwada ta fa dzvu ta ghəŋa mndu, nda gwada ta sli'agapta ma mtaku, nda gwada ta tsatá ghəŋa guma ŋa dekdek ya. ³ Zluŋmazla ta tsahaya, mbadma ta kəma ta kəma. Wya skwi ŋa magay mu nda kumay Lazglafta.

⁴ Skwi ŋa snarŋta mu na: Nda bla ma mnduha ya si tsuwadakanaf tsuwadaka Lazglafta, gwal ya ta tapanatá skwi ya vla Lazglafta, gwal ya si ta mutsaftá Sulkum nda ghuba ma ŋudufa tarŋ, ⁵ gwal ya si ta dantá zdakwa gwada Lazglafta, gwal ya si ta mutsaftá mbraku ya ta nzakway ka ŋa zamana ta sagha, ⁶ ta zləmbuta ka vrəglamta da nzakwani ghalya ná, nda bla ka vrəglakta tarŋ da pləgəltá dmakwa tarŋ. Zləŋəglafzləŋa həŋ ta Zwaŋa Lazglafta ta udza zləŋay, ka razay* banluwa.

⁷ Lagha imi ka gdata ta nzaku ta vwah, ka magaftha skwi tida ŋa katarŋtá gwal ya ta hvay ná, nda tfawa tsa hadik ya da Lazglafta nda tsa. ⁸ Ka laghani, teki nda hiwir yeya ka

* 5:3 Ngha ta Levitik 9:7. † 5:6 Aya 5-6: Zabura 2:7. Zabura 110:4. ‡ 5:7 Ngha ta Mata 26:36-46, Markus 14:32-42, Lukwa 22:39-46. § 5:13 Aya 12-13: Gray nda 1 La Kwareŋt 3:2. * 6:6 Aya 4-6 gray nda 10:26.

tsa vwah ya dƳanafta ná, kataf a tsa ta mndu tama wu, dza'a ksi'afksi'a Lazglafta, dza'a drinƳra† lu.

⁹Zwanama ɗa, aƳ mndani ɗer má mantsa mnata Ƴni ná, da sna aƳni kazlay: Ta Ƴerma tvi ta nzakway ka tva mbaku ya kaghuni kə'a. ¹⁰Lazglafta ná, tɗukwa tsatsi, haɗ dza'a zanaptá slna ghuni ya maga kuni, Ƴa katarƳta zwanama ghuni gwal zlgħay nda Ƴuɗuf, ya ta gɗata kuni ta kata həƳ ndanana guli ya wa. ¹¹Ndanana ná, ta kumay Ƴni ta Ƴavata inda kaghuni nda fata ghəƳ ta skwi ya faf kuni ta ghəƳ tida ha ka kɗavaktani. ¹²Ma ksu yaɗi ta kaghuni. Ksawaksa ta saɗa gwal ta Ƴavata ma zlgħay nda Ƴuɗuf, gwal ta faftá ghəƳa taƳ ta Lazglafta ka mutsaftá həƳ ta skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləməƳ ta mndu.

Kahwathwata tanafta Lazglafta ta imi ta sləməƳ ta Abraham

¹³Ma fitika tanafta Lazglafta ta imi ta sləməƳ ta Abraham ná, ka waɗanató tsi nda vərɗa htsiƳani, kabga haɗ sana mndu ta malaghutá tsatsi Ƴa waɗanatanani nda tsi wa. ¹⁴Ka'a nda Abraham mantsa: «Dza'a tfaghagħatfa yu ta wi. Kahwathwata dza'a yanaf ya yu ta zivra‡ gha tusak,» ka'a. ¹⁵Mantsa ya, ka Ƴavatá Abraham, ka mutsaftá tsi ta tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta sləməƳ ya. ¹⁶Ta waɗu mndu ta waɗu ná, nda skwi ta malaghutá htsiƳa vərɗa tsatsi ta waɗa tsi. Tsa waɗu ya guli dza'a hlanató inda tsa skwi ta zlərɗə lu ta ghəƳani ya. ¹⁷Nda tsaya ná, kumarƳkuma Lazglafta ta tsalanaptá tsa gwal dza'a tsu'a tsa skwi tanaf tsi ta imi ta sləməƳ ta mndu ya kazlay: Haɗ yu dza'a mbəɗanaftá skwi mna yu wu kə'a, kəl tsi ka sganaghata nda waɗu. ¹⁸Mantsa ya ná, his skwiha ya dza'a kwal lu kul laviƳtá mbəɗanafta. Skwiha ya tanaf tsi ta imi ta sləməƳ ta mndu nda waɗu ya waɗa tsi nda tsi. Haɗ dza'a walaƳtá tsakalatawi§ mida wa. Mantsa ya guli ná, ta vlamavla ta mbraku ta amu gwal ta hwayamta da ghuva Lazglafta, Ƴa Ƴavata mu nda fatá ghəƳ ta skwi ya tamaf Lazglafta ta imi ta sləməƳ ya. ¹⁹Tsa skwi faf mu ta ghəƳ tida ya ná, nda nza manda skwa sladanató kwambalu ma nzakwa mu. Kahwathwata dihatani haɗ skwi ta gigɗaƳta wa. Zlaganapzłaga ta złala ka ɓhadamta* da vla nzakwa Lazglafta. ²⁰Da hada tiƳlagħuta Yesu ta lami ka amu, Ƴa nzaku Ƴa kɗekedzeƳ ka mali ta ghəƳa gwal dra skwi Ƴa Lazglafta manda Ƴa Melkisedek ya.

7

Melkisedek Mgham ta ghəƳa ksa slna Lazglafta

¹Tsa Melkisedek ya ná, si mghama luwa Salem ya. Mali ta ghəƳa gwal ksa slna Lazglafta ta nzakway ta luwa ya guli. Ka sli'aftá tsi ka lagħwi da guya Abraham ta vrakta ta kwarafta sana mghamha nda vulu. Ka tfanagħatá tsi ta wi. ²Ƴa tsa Melkisedek ya hlanaf ta Abraham ta Zaka inda skwi zagagħa tsi ma vla tsa vulu ya. Klatá ghəƳa tsa Melkisedek ya ná, «mgham tɗukwa ya.» Guli na: Mghama luwa Salem ya. Tsa mghama luwa Salem ya guli ná, «mghama zɗaku» ya. ³Tsatsi ná, haɗ dani wu, haɗ mani wu, haɗ dzidzani wa. Haɗ vəl mnay kazlay: Baɗu yeya yata lu, baɗu yeya mtuta tsi kə'a guli wa. Manda ZwaƳa Lazglafta nzakwani. Nda nza Ƴa kɗekedzeƳ ka mnda ksa slna Lazglafta.

⁴Tsa Melkisedek ya ná, mndu dagala ya, ka klaftá Abraham ta nzakway ka dzidzi ya ta zaka ma inda skwi zagagħa tsi, ka vlaƳta. ⁵Skwi Ƴa snaƳta ná, mndəra la Levi ta nzakway ka gwal ta ksa slna Lazglafta ná, złaha Musa ta mnanató hahəƳ, Ƴa dza'a taƳ da ɗawa zaka da inda la Isra'ila. Zwanama taƳ tsa gwal ta ɗawu həƳ da həƳ ya. AƳ mndani, zivra Abraham hahəƳ guli. ⁶Melkisedek ná, tekw a tsatsi mataba mndəra la Levi wu, ama ka klaftá Abraham ta zaka ma skwi zagagħa tsi, ka vlaƳta. Ta ghəƳa tsa guli ná, ka tfanagħatá Melkisedek ta wi ta mndu ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləməƳ. ⁷Haɗ sana zlərɗay wu ná, tsa mndu ka mali ya ta tfanagħatawi ta tsa mndu ka sagəƳ ya. ⁸Mndəra la Levi ta zlgħa zaka ma skwi mutsaf lu ya ná, ta mtay həƳ ta mtaku. Ama tsəna Melkisedek ta zlgħafta zaka da Abraham na ná, mndu ta nzaku nda hafu Ƴa kɗekedzeƳ ya, manda ya nda vinda ma defteri. ⁹Ƴa tsiƳtá ghəƳani, tsa Levi ta tsu'a zaka da sanlaha ya ná, klaflka tsatsi

† 6:8 Gray nda Złrafta 3:17-18. ‡ 6:14 Złrafta 22:16-17. § 6:18 Gray nda Mbsak 23:2. * 6:19 Gray nda Livitik 16:2.

guli ta zaka ka vlarjtá Melkisedek nda ma dzidza tarj Abraham. ¹⁰ Arj mndani, ta ya a Abraham ta Levi, ta lagha Melkisedek da guyaku nda Abraham wu, ama mamu tsatsi ma vgha dzidzani.

¹¹ Ŋa mndëra la Levi ta nzakway ka gwal ta ksa slna Lazglafta, vlarjta Lazglafta ta zlahu ta la Isra'ila*. Ama tsa slna tarj ya ná, slaghwa a ŋa dzanaghatá ghëŋa skwi ya kumarj Lazglafta, ta vlarjtá tsi ta zlahu ta hëŋ wa. Ka má si slaghusla tsi katsi ná, má zbëgla a lu ta sana mali ta ghëŋa gwal ksa slna Lazglafta, manda Melkisedek ya wu, má gi kla'atá mndu mataba mndëra la Levi manda Haruna má dza'a nzakwa tsi. ¹² Ka si mbëdapmbëda Lazglafta ta mndërga mali ta ghëŋa gwal ta ksa slnani mantisa katsi ná, nda nza tkwe' ka mbëdaptá zlahu guli. ¹³ Tsëna mghama mu ta gwadë lu ta na gwadä na ta ghëŋani na ná, Yesu ya. Mataba mndëra sana mndu ta kul walarjta ksa slna Lazglafta ta gwir tsatsi. ¹⁴ Nda sna lu guli ta tsatsi kazlay: Sabi ma mndëra la Yuda† kë'a. Nziya ya nza tsi ná, gwadëŋ a Musa ta gwadä ta ghëŋa tsa mndëra tarj ya ma fitika gwadëŋni ta gwadä ta ghëŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta wa.

Sana mali ta gara vgha nda Melkisedek

¹⁵ Skwi ta kdëglirjtá tsalirjta ná, zlagapzлага sana mnda ksa slna Lazglafta. Manda wa Melkisedek tsatsi guli. ¹⁶ Nza a tsa mndu ya ka mndu ta ksa slna Lazglafta manda ya ta mnata zlahu ta fata mndu wa. Tsatsi ná, nzanza tsatsi nda mbrakwa hafu ya kul kdavakta. ¹⁷ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Nda nza ka ŋa kdekedzeŋ ka mnda ksa slna Lazglafta, manda Melkisedek‡ ya» kë'a.

¹⁸ Mantisa ya ná, nda hërdä zlahu ŋa ghalya, kabga nda hta mbrakwani, had hayhayani wa.

¹⁹ Zlaha Musa ná, laviŋ a ta nanaftá mndu ka mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta wa. Ama ndanana ná, mutsafmutsa mu ta fata ghëŋ ta malaghuta. Tsaya dza'a bhadamaghata da Lazglafta.

²⁰ Ta ghëŋa tsa guli ná, ma fitika dza'a Lazglafta fata Yesu ka mali ta ghëŋa gwal ksa slnani ná, ka wadätá tsi ta wadü. Ama ma fitika pghatani ta la Levi, wadä a ta wadü wa.

²¹ Yesu ná, nda wadü fata Lazglafta ka mnda ksa slnani, ma fitika mnatani kazlay: I'i Lazglafta na:

«Wadawadä yu,

had yu dza'a vrëglaftha tida wu:

“Nda nza ka ka mnda ksa slna ŋa kdekedzeŋ§ ” » kë'a.

²² Ma tsa wadü wadä Lazglafta ya ná, grafgra amu ma Yesu kazlay: Mamu mu nda slërbatá zughu ya ta malaghuta kë'a.

²³ Guli ná, tsa sanlaha ma gwal ksa slna Lazglafta ya ná, nda tska hahëŋ, kabga ta mtay hahëŋ ta mtaku had hëŋ ta gdavata wa. ²⁴ Yesu ná, ŋa kdekedzeŋ nzatá nzakwa tsatsi. Slna tsa nzakwani ka mnda dra skwi ŋa Lazglafta ya guli, had dza'a tsavapta wa. ²⁵ Tsaya guli kël tsi ka slaghuta ka mnda mbanaftha ŋa kdekedzeŋ ta inda gwal dza'a bhaku da Lazglafta nda ma tsatsi. Yesu ná, ŋa kdekedzeŋ nzatá nzakwani ka maga du'a da Lazglafta ta ghëŋa tarj.

²⁶ Tsaya tama ná, nda nza Yesu ka mali ta ghëŋa gwal ksa slna Lazglafta ya pahanj mu. Tsatsi ná, nda ghüba nzatá nzakwani, had rutsak tida wa. Had dmaku tida guli wa. Nza a tsatsi manda gwal dmaku wa. Klagha kla lu ta luwa. ²⁷ Nza a tsatsi manda hamata sanlaha ma la mali ta ghëŋa gwal ksa slna Lazglafta wa. Zba a tsatsi ta pla ghëŋ inda fitik ŋa ghëŋani, nda ya ŋa hamata mnduha guli wa. Turtuktuk plata tsatsi ta ghëŋ ma vlatani ta ghëŋani. ²⁸ La mali ta ghëŋa slna Lazglafta ya ta zbapta zlaha Musa ná, gwal nda hta nzakwa tarj ya. Ma fitika wadäta Lazglafta ta tsa wadü wadä tsi ya, mbëdapta tsa

* 7:11 Vla skwi ŋa Lazglafta, la Isra'ila, mnana nda mna lu ta la Isra'ila ta zlahu ta ghëŋa vla skwi ŋa Lazglafta, ka mbëdatani ma sana vli. † 7:14 Ngha ta Mata 1:1-2, Lukwa 3:33. ‡ 7:17 Zabura 110:4. § 7:21 Zabura 110:4.

gwada ya ta zlaha Musa. Ka fatá tsi ta zwanjani na kdekedzen na mali ta ghona gwal ksa slna Lazglafta, na dzanaghatá ghona skwi kumanj tsi.

8

Yesu mali ta ghona gwal ksa slna Lazglafta

¹ Wya mala dughwana skwi ta mnə nni: Mamu mu nda mali ta ghona gwal dra skwi na Lazglafta. Tsatsi ná, ta luwa ta nzakwa tsatsi nda ga zeghwa dughurukwa Lazglafta*. ² Ta ksa slna tsatsi ma vərda hoga tumpul ya magaf Mgham Lazglafta ta luwa ma vla nzakwa Lazglafta, ya magaf dzva mndu a wa.

³ Inda mali ta ghona gwal ksa slna Lazglafta ná, fafa lu na vla skwi ta vlata lu, nda skwa pla ghonj tani. Nda ra ka mutsafta na amu ma mali ta ghona gwal ksa slna Lazglafta guli ta skwi na vlayni. ⁴ Ka má si ta hadik na Kristi katsi ná, ma had fitik dza'a nzata tsi ka mnda dra skwi na Lazglafta wu, kabga nda ghada kluta gwal ta dra skwi na Lazglafta ta vli manda ya mnaf zlahu. ⁵ Tsa slna ta magə tsa gwal ta maga slna Lazglafta ya ná, fwata skwi ta magaku ta luwa ya, sulkuma skwi ta magaku ta luwa ya guli. Ma fitika dza'a Musa ba hoga tumpul ná, wya ka Lazglafta nda tsi: «Dasuwa káka, manda va tsa nzakwani maragha yu ta ghwá† ya ná, manda va tsaya káka da bafta,» ka'a. ⁶ Kahwathwata ná, slna dagala vlanj lu ta Yesu. Tsatsi ta nzamta ma takataka slərbata zughu dina ta malaghuta, thaf lu ta tatá imi ta sləmənə dina ta malaghuta ya guli.

⁷ Ka si ma had rutsak ta tsa tanjana dzratawi ya wu katsi, ma zbəgla a lu ta mahisani wa. ⁸ Manda tsaya ná, mamu rutsak kəl Lazglafta ka mnay na tanj. Ka'a mantsa:

«Dza'a saghasa fitik,
dza'a dzrəglafdzra yu ta wi ka lfidani mataba da nda la Isra'ila,
nda ya nda la Yuda,

⁹ nzata a manda tsa dzratawi dzraf yu
nda dzidzila tanj ma tsa fitika hlagapta da ta hən
nda dzva da ma hadika Masar ya wa.

Hahən ka ghona tanj ta badziŋtá tsa si dzratawa da nda hən ya, ka zliŋtá i'i ta hən guli,

¹⁰ Mantsa tama, wya tsa dzratawi dza'a dzrafta yu nda la Isra'ila tahula tsa fitik ya.

Dza'a taghanaftagha yu ta zlahuha da ta hən, na hanamta da ta hən ma ndana tanj,
thanamha yu ta hən ma ndufu tanj. Dza'a nzanza yu ka Lazglafta tanj, na nzakwa hahən
ka mnduha da guli.

¹¹ Had mndu dər turtuk dza'a taghəglanaftá mndəra tanj, dər zwanjani kazlay: Snaŋsna
ta Lazglafta kə'a wa.

Inda tanj dza'a nda sna hən ta i'i, nda zwani tani, nda glata mndu tani.

¹² Dza'a planapla yu ta krughuva tanj,
havlakta a yu dekdek ta dmakuha tanj wu,» ka'a.

¹³ Ma tsa mna gwada ta dzratawi ka lfid ya, niŋna Lazglafta ka halatani ta tsa tanjanani
ya. Tsa na ghalya ta halaku ya, ta ghwanj a ka hluta wa.

9

Tsəlbə na Lazglafta ta hadik, nda ya ta luwa

¹ Ma tsa tanjana dzratawi ya, mamu tvi ya ta raku na magay ka lu dza'a tsəlbə na Lazglafta. Mamu hoga guli ya banaf lu ta Lazglafta ta hadik, ² nda tumpul bafta lu ta tsa hoga ya. Tanjana huda tsa hoga ya ná, vli nda ghuḅa ta hga lu. Mida famta lu ta pitirila, nda tabəl, nda buradi na Lazglafta. ³ Tahula mahisa zlala, mamu sana hudi ta hgu lu ka vli nda ghuḅa katakata. ⁴ Mida famta lu ta skwi ya tsaf lu ka dasu ta kəl lu ka dra urdi, nda blukuma dzratawi maganava lu ta dasu. Ma tsa blukum ya guli mamu siga ka dasu ndəgham lu ta mana mida, nda dafa Haruna si ta dzuslafta dzuslu ya, nda klamha his nda vinda ta gwada dzratawi tida. ⁵ Ka tsatsaftá lu ta Kerubuha his ta mara glakwa Lazglafta

* 8:1 Ngha ta Zabura 110:1. † 8:5 Ngha ta Sabi 25:40.

ta nzəganaghatá tsa blukum ya ka pghəganaghatá zləmbak ta vli ya ta vlə lu ta us ɲa Lazglafta ɲa pla dmaku. Ama haď lu dza'a pasla gwada* ta tsaya ndana wa.

⁶ Mantsa ya gwagwatá nzakwa tsa həga ɲa gdata gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta ta lami da maga slna taɲ ma taɲtaɲa huďani ya. ⁷ Ama ma tsa mahisa huďi ya, mali ta ghəɲa gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta turtukwani ta lami dida, turtuk ma vaku, ɲa kladanamtani nda usa rini, ɲa vlaɲtá Lazglafta ɲa plinistá krughuvani†, nda ya ɲa plinistá ɲa hamata mnduha guli. ⁸ Mantsa ya kumaɲta Sulkum nda ghuďa ta mnamanta kazlay: Haď tvi ɲa lami da tsa huďi nda ghuďa katakata ya, ka ta gdavagďa tsa taɲtaɲa huďi ya wa. ⁹ Tsaya skwa gray nda skwi ta magaku gitana. Ta maray kazlay: Vla skwi ta vlə lu, nda pla ghəɲ ta plə lu ɲa Lazglafta ná, slaghu a ɲa dzanaghatá ghəɲa ghuďatá dmakwa gwal ta tsəlbu ɲani wu kə'a. ¹⁰ Gwada ta skwa zay, nda skwa say, nda tva ghuďaku kavghakavgha kweɲkweɲ ta taghamaftha tsahaya. Tsa skwiha fafa lu laviɲ mnduha ta magay ya ná, nda nza tsahaya ɲa kzla mbəďanafta Lazglafta ta inda skwi.

¹¹ Ndanana ná, saghasa Kristi ta nzakway ka mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta famatá vərďa skwiha ya ta tsu'u mu. Ka lami tsi nda ma həga tumpul dagala ta dɪnuta katakata, ya kul baftá mnda səla. Ta ghəɲa na haďik na a bafta Lazglafta guli wa. ¹² Ma tsa lami lamə Yesu turtuktuk da tsa huďi nda ghuďa katakata ya ná, lamə a nda klatá usa duguzumha nda zwaɲa lghəɲ wa. Vərďa ɲani ma us vla tsi, ka mbamafta ɲa dekdek ma dmakuha mu. ¹³ Ghalya, ta pslapsla lu ta duguzumha, nda lghəɲha ka wutsika usani ta gwal ta gatá krughuvi manda ya ta mnə zlahu ya. Ta ksafksa lu ta vlək guli ka drata nda dra‡, ɲa faďaftá hutidifani ka dzay ta mnduha guli. Tsaya dza'a kəl tsa krughuva taɲ ya ka saha ta həɲ manda ya ta mnə zlahu. ¹⁴ Ka si mantsa ya tsi, malaghumala usa Kristi pyu ka tsahaya. Ga a Kristi ta dmaku wu, ama ka klaftá tsi ta ghəɲani ka vlaɲtá Lazglafta nda mbrakwa Sulkum nda ghuďa. ɲa kďekedzeɲ tsa Sulkum ya. Tsa usa Kristi ya ta ghuďiɲtá ɲuďufa mu, ɲa zlaɲta mu ta maga ghwadaka skwiha ya ta kla mndu da mtaku, ka magay mu ta slna Lazglafta ya ta vla hafu.

¹⁵ Tsaya kəl Kristi ka sladamta matakataka i Lazglafta nda mnduha, ɲa dzrəglafawi ka lfid nda həɲ, ɲa zlgħay gwal hagaf Lazglafta ta tsa ɲərma skwi tanaf tsi ta imi ta sləməɲ ta həɲ ɲa vlaɲtá həɲ, ɲa nzakwani ka ɲa taɲ ɲa dekdek ya. Əɲka'a ka mtakwa Kristi ta varagaptá mnduha ma ghwadaka skwiha ya ta magə həɲ ma dzratawi ya ɲa ghalya.

¹⁶ Ka fafa mndu ta sləkadani ná, ba graftá mtatá tsa mndu ta fatá sləkadani ya kada dga tsa skwani fa tsi ka sləkadani ya. ¹⁷ Ka ta ndiri mndu ta fatá sləkad ná, haď lu ta ksarɲtá tsa skwani fa tsi ka sləkadani ya wa, ba tahula mtutani kasi'i. ¹⁸ Mantsa ya guli, dər tsa taɲtaɲa dzratawi ya ná, nda us magaftha lu. ¹⁹ Tahula mnanaftha Musa ta inda zlahu ta mnduha demdem, manda ya mnaf zlahu, ɲa klaftani ta usa zwana lghəɲ nda ɲa duguzumha ka gabanafta nda imi. Bəlahə ta sluhwa fwa izwap nda swida tuwaka dva hbuɲ lu ta wa udzu, ka tsughumamta ma tsa us ya, ka wutsikay ta tsa deftera zlahu ya, nda ya ta inda mnduha. ²⁰ «Nana na usa dzratawa Lazglafta nda kaghuni ka ɲanata kuni ta tsa dzratawi§ ya,» ka'a ta mnay ta wutsik tsi ta həɲ. ²¹ Wutsikafha guli ta tsa həga tumpul ya, nda inda huzlaha mida ta kəl lu ka ksa slna ka tsəlbu ta kəma Lazglafta ya. ²² Manda ya mna zlahu ná, wər nda us ta ghuďiɲta lu ta inda skwi. Ka pghu* a us ná, haď platá dmaku wa.

Platá ghəɲ pla Kristi ta ghuďa dmaku

²³ Nda ra ka ghuďiɲta mantsa ya ta tsəna skwiha ta ghəɲa haďik na, kabga fwata vərďa tsa skwiha ta luwa ya həɲ. Tsaha ta nzakway ka vərďakani ta luwa ya guli ná, nda ra ɲa taɲ nda pla ghəɲ ya ta malaptá tsa taɲtaɲani ya. ²⁴ Lamə a Kristi da tsa vli nda ghuďa katakata

* 9:5 Ayaha ta gara vgha nda aya 2-5: Aya 2: Sabi 26:1-30, 25:31-40, 25:23-30. Aya 3: Sabi 26:31-33. Aya 4: sabi 30:1-6, 25:10-16, 16:33, Mbsak 17:16-26, Sabi 25:16, Vrafta ta zlahu 10:3-5. Aya 5: Sabi 25:17-22. † 9:7 Aya 6: Mbsak 18:2-6. Aya 7: Ngha ta Livitik 16:2-34. ‡ 9:13 Ngha ta Levitik 16:14-16, Mbsak 19:9, 17-19. § 9:20 Sabi 24:8. ɲa ayaha 19-20, ngha ta 24:3-8. * 9:22 Aya 21: Ngha ta Livitik 8:15. Aya 22: Ngha ta Livitik 17:11.

ma hōga tumpul magaf mnda sēla ya wa. Fwata tsa vōrdani ta nzakway ta luwa ya tsaya. Tsatsi ná, ta luwa laghwa tsatsi. Ndanana, ta nzaku ta kōma Lazglafta ta gwada ma vla mu. ²⁵ Inda vaku tsa mali ta ghōja gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ta dza'a da tsa vli nda ghuḃa katakata ma hōga tumpul ya nda tatá usa rini. Ama Kristi ná, lamə a tsatsi ŋa gdata ta vlatá ghōjani wa. ²⁶ Ka má mantsa tsi ná, má mbədava a fitika ghuyayni ta daŋwa daga ka yawu zlagapta ghōja hadik wa. Turtuktuk sēla zlagapta tsatsi ma na kdavakta fitik na. Ka vlatá tsi ta ghōjani ta Lazglafta ŋa hōrdiŋtá dmakwa mu dēkdēk. ²⁷ Inda mnda sēla ná, thanaftha lu ta mtutani turtuktuk sēla, tahula tsa ŋa tsanaghata Lazglafta ta guma. ²⁸ Manda tsaya Kristi guli, turtuktuk sēla mtuta tsi, ŋa vlatá ghōjani ta Lazglafta, ŋa hōrdiŋtá dmakwa ndəghata mnduha†, ŋa vrəglagatani kamahis. Tsa vrəglagata dza'a vrəglagata tsi ya, ŋa hōrdgəltá dmaku a wa, ama ŋa mbanafthá gwal ta fata vgha ka kzlay.

10

¹ Zlaha Musa ná, vōrdaka nzidida tsa skwi ta sagha ya a wu, fuwatani ya. Laviŋ a dēkdēk ta payafthá gwal ta gavanavatá Lazglafta ŋa nzakwa taŋ manda ya ta kumay tsi wa. Waka tsa pla ghōj ta gdata lu ta magay inda fitik, vaku nda vaku ya dza'a ghuḃiŋta hōj ta wa ira Lazglafta na? ² Ka si má ta ghuḃay tsi katsi, magata taŋ turtuktuk ya ná, má ndanəgla a hōj ta dmakuha taŋ wu, má zlanzla lu ta pləgəltá ghōj. ³ Tsaw mantsa ya a wa. Katək ná, tsa pla ghōj ta plə hōj ya, ta havanaktá hōj ta dmakuha taŋ vaku nda vaku, had' ta ghuḃiŋtá hōj, ⁴ kabga had' usa lghōjha, nda duguzumha ta hōrdiŋtá dmaku wa.

⁵ Tsaya kəl Kristi ka mnay ŋa Lazglafta ma fitika dza'ani saha ta ghōja hadik, ka'a mantsa:

«Va a ka ta plaghatá ghōj nda rini wu, va a ka ta vlaghatá sana skwi ŋa plaghata ghōj guli wa.

Ama ka vlihatá ka ta slu'uvgha ŋa vlaghata.

⁶ Zdəgagha a skwi nda sēla ta drə lu nda dra ta gwir, nda skwi ya ta vlaghata lu nda vla ŋa pla ghōj ta ghōja dmaku wa.

⁷ Ka yu mantsa: «Wana yu Lazglafta, sasa yu ta ghōja hadik da maga skwi ya ta kumə ka, manda ya nda vinda ta ghōja da ma deftera zlahu*,» ka'a.

⁸ Ka Kristi mnuta karaku na: «Nda pla ghōj nda skwi nda sēla tani, nda skwiha ta klafta lu ka vlaghata nda vla tani, nda skwiha nda sēla ta drə lu nda dra ta gwir tani, nda skwi nda sēla ta klafta lu ŋa pla ghōj ta ghōja dmaku tani, va a ka ta hōj wu, zdəgagha a hōj guli wu,» ka'a. Ta wya maga manda va ya mna zlahu lu ta tsa pla ghōj ya kay guli. ⁹ Ka'a guli mantsa: «Wana yu, saghasa yu ŋa maga skwi ya ta kumə ka,» ka'a. Ka hlanatá tsi ta tsa taŋtaŋta pla ghōj ta plə lu ya, ka mbədapta nda mahisani. ¹⁰ Magamaga Yesu Kristi ta skwi ta kumə Lazglafta. Ka vlatá tsi ta ghōjani ŋa pla ghōj turtuktuk sēla. Mantsa ya kəl mu ka nzakway nda ghuḃa ta wa ira Lazglafta.

¹¹ Inda gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta turtuk turtuk, ta sladu ta sladu ta nzata hōj ka maga slna taŋ inda fitik, ta gdata ta vla va tsa skwi turtuk ŋa hōrdiŋta dmaku ya, ama laviŋ a ta hōrdiŋta wa. ¹² Ama Yesu Kristi ná, turtuktuk vlata tsatsi ta ghōjani ŋa pla ghōj ŋa hōrdiŋta dēkdēk ta dmakwa mnduha. Tahula tsa, ka nzatá tsi nda ga zeghwa Lazglafta. ¹³ Ndanana, hada nzata tsi ka kzla pghanata Lazglafta ta ghumahani ka skwa ta diŋlay səlani. ¹⁴ Ma tsa vlatani ta ghōjani turtuktuk ya, ka nanafthá tsi ka gwal tdúkwa ŋa dēkdēk ta wa ira Lazglafta, ta gwal ta ghuḃiŋta tsi ta dmakwa taŋ. ¹⁵ Ta tsalamaptsala Sulkum nda ghuḃa guli kazlay: Prək tsa pla ghōj turtuktuk ya kə'a. Ka'a karaku na:

¹⁶ «Wya tsa dzratawi dza'a yu dzrafta nda hōj ma tsa fitik ya, ka Mgham Lazglafta.

Dza'a famfa yu ta zlahuha da da ŋudufa taŋ, dza'a thanamtha yu ta hōj ma ghunislaka taŋ,» ka'a.

¹⁷ Ka'a guli mantsa: «Had' yu dza'a havglakta dēkdēk ta dmakuha taŋ, nda krughuvha taŋ wu,» ka'a. ¹⁸ Ka plinispla Lazglafta ta dmakwa mnduha ná, pahəgla a mnduha ta skwi ŋa vlatá Lazglafta ŋa hōrdiŋtá dmakuha wa.

† 9:28 Gray nda Isaya 53:12. * 10:7 Aya 5-7: Zabura 40:7-9, manda ya ta mnə Grek ŋa ghalya.

Gavanamava gava ta Lazglafta

¹⁹ Mantsa tama zwanama da, nda pla vgha mu ta lami da tsa vli nda ghuba katakata ya nda ma usa Yesu. ²⁰ Tanaptá Yesu ta zlala, ka tamaptá lfida tvi na lami nda tida na mutsa hafu. Tsa zlala kuhwanap lu ya ná, vərda ka vgha Yesu dza lu yeya. ²¹ Tsaya tama ná, mamu mu nda mali ta ghəna gwal dra skwi na Lazglafta ta hemanata, ta nzanaghatá həga Lazglafta. ²² Ma tsa nzakwani mantsa ya tama, gavanamava gava ta Lazglafta nda ɲuduf turtuk, nda fata ghəj dar, nda ghubata ɲuduf kul had dmaku mida, nda mbazatambaza nda imi tsələna. ²³ Sladafmaslada ta fatá ghəna mu ka gdata mu ta va mnay kazlay: Tsa mndu ta tamaftá imi ta sləmən ya ná, ɲərma mndu ya kə'a. ²⁴ Nghapma nga ka sani nda sani, na vlamatá mbrakwa dvuvustá vgha nda maga skwi dina. ²⁵ Ma tsanap mu ta tska vgha mu manda ya ta snuta sanlaha ta tsanapta ya. Katək ná, vluvusma mbraku sani nda sani. Sganaghamasga, kabga nda sna mu kazlay: Ndusa fitika vragata Mgham Yesu kə'a.

²⁶ Tahula snan̄ta mu ta vərda tvi, ka gdata mu ta gəgəltá dmaku ka palama katsi, grafmagra kazlay: Ta had sana skwi dza'a vlata lu na pla ghəj na hərdintá dmaku wu kə'a. ²⁷ Ta ghəna kzlay ma zləj dza'a kzlə lu ta guma Lazglafta. Tsa guma ya ná, nda bla katakata, ka vu ghandand nzakwani dza'a dra ghumahani. ²⁸ Dər wati ma mndu ta kwalaghuta snatá zlahu Musa, ka mamu masləmtsəkha his ka hkən a tsi ta grafta katsi, ta dzadza lu ta tsa mndu ya, had tawa hidahida tida wa. ²⁹ Ka si mantsa ya nzakwani nda zlahu Musa ya ní, kighkigh dza'a nzakwa tsi nda mndu ta zlridentá Zwan̄a Lazglafta, ka razanaftá Sulkum ya ta vlamatá zɔakatahuɔi ya tama? had hayhayani wu, ka'a nda us ya kəl Lazglafta ka dzraftawi nda tsi, ka ghubin̄ta nda tsi ya. ³⁰ Nda sna amu ta tsa mndu ta mnay kazlay: I'i dza'a vranamtá mndu ta skwi ya maga tsi, i'i dza'a planamta kə'a ya. Ka'a guli na: «Dza'a tsanaghat̄sa Mgham Lazglafta ta guma ta mnduhani,» ka'a. ³¹ Skwa zləjəy gwada ta dədamta mndu da dzva Lazglafta ya ta vla hafu.

³² Havakwahava ta nzakwa ghuni ghalya ma tan̄təna snan̄ta ghuni ta gwada Lazglafta. Ma tsa fitik ya ná, susa kuni ta duni, ka su'uwaftá kuni ta indani. ³³ Ta kəma inda mnduha rarazata lu, ka ganaptá iri ta sanlaha mataba ghuni tazlay. Ma sana fitik guli, ta gway kuni ta vgha nda sanlaha ta ghuya mndərga tsa dan̄ja ya. ³⁴ Ksuxsa ka hidahida ta kaghuni, na gwal ya hlaf lu ka pghamta ma gamak ta gwada ta Yesu. Hlugudughunusha lu ta huzla ghuni, ta rfu nda rfa kuni, ndan̄a a kuni wu, kabga nda sna kuni mamu skwi da kaghuni ta malaghutá inda skwi kə'a. Tsa skwi ya guli ná, na kdekedzən̄ nzakwani. ³⁵ Mantsa tama, ɲavawa na ka dza'a kuni ta kəma ta kəma nda fata ghəna ghuni ta Lazglafta. Ka ɲavan̄a kuni, dza'a mutsay kuni ta nisəla ghuni dagala. ³⁶ Skwi ya ta raghunata ná, nzata ghuni nda su'ay, ka maga skwi ya ta zɔəganatá Lazglafta, na vlaghunatani ta skwi ya taghunaf tsi ta imi ta sləmən. ³⁷ Ka lu vindaf̄ta ma deftera Lazglafta na:

«Ta bəts nzda guli ná,

dza'a saghasa tsa mndu dza'a sagha ya, gərdata a wa.

³⁸ Mndu ya tɔukwa ta wa ira da ná,

dza'a nzakway nda hafu nda ma zlgəy nda ɲudufani.

Ama ka vraghuvra tsi nda hul zɔəgləghata a tsa mndu ya wa,» ka'a.

³⁹ Amu ná, nza a amu tekw mataba gwal ta vru nda hul na zadintá ghəna tan̄ ja wa. Ama nda nza amu tekw mataba gwal ta zlgəfta ta dza'a mutsa mbaku ya.

11

Zlgəy nda ɲuduf

¹ Zlgəy nda ɲuduf ná, graftá skwi ya faf lu ta ghəj tida ya. Fatá vgha kazlay: Mamu tsa skwi ya kahwathwata kə'a ya, dər ta nga a iri. ² Ta ghəna zlgəy nda ɲudufa tan̄, kəl Lazglafta ka ghubanaghatá mnduha ghalya.

³ Nda ma zlgəy nda ɲuduf snan̄ta mu kazlay: Nda gwadani magaf̄ta Lazglafta ta inda skwiha kə'a. Inda skwi ya ta nghan̄ta lu nda iri ná, sabə ma skwi ya kul nghan̄ta* iri hən̄.

* 11:3 Nga ta Zlrafta 1, Zabura 33:6, 9.

⁴ Nda ma zlgħay nda ɲuɖufani klafta Abel ta skwa pla ghəɲ ta malagħutá dinaku ka ɲa Kayinu, ka vlaɲtá Lazglafta. Tsa zlgħay nda ɲuɖufani ya kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tɖukwa, kabga tsu'aftsu'a ta tsa skwi vlaɲ tsi ya. Nda mta† Abel má mndani, ama kabga zlgħay nda ɲuɖufani ná, tata gwada tsatsi.

⁵ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf kəl Lazglafta ka klagħatá Inuk ta luwa, daɲ a ta mtaku wa. Ngha a lu guli wu, kabga klagħakla Lazglafta da tsatsi. Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: Zɖəganazda Inuk ta Lazglafta‡ ma kɖaku tsi ka klagħata ta luwa. ⁶ Ka haɖ zlgħay nda ɲuɖuf wu ná, haɖ fitik zɖəgana mndu ta Lazglafta wa. Mndu ta gavadaghata da Lazglafta ná, dina ka graftani kazlay: Mamu Lazglafta, ta magay ta skwi dina guli ɲa gwal ta zbay kə'a.

⁷ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf snata Nuhu ta gwada ya mnana Lazglafta ta ghəɲa skwi dza'a magaku ta kul nghaɲtá iri kaku. Ka tsaftá tsi ta kwambalu dagala manda ya mnanaf Lazglafta. Ka lamə tsi dida nda gwal ga taɲ tani, ka mbaftá həɲ. Ma tsa magatani mantsa ya tsanaghata tsi ta guma ta ghəɲa haɖik. Ka klaftá Lazglafta ka mndu tɖukwa§ kabga zlgħay nda ɲuɖufani.

⁸ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf snata Abraham ta hgu hgaf Lazglafta, ka sli'aftá tsi ka lagħwi ta haɖik ya dza'a vlaɲta Lazglafta ɲa ɲani. Ta sli'aftá tsi, sna a ta vli ta dza'a tsi wa. ⁹ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf, ka lagħa tsi nzata ka matbay ma tsa haɖik dza'a lu vlaɲta, tanaf Lazglafta* ta imi ta sləməɲ ya. Ka nzaku tsi ta nzaku ma həga tumpul, mantsa ya i Izak nda Yakubu guli ta nzakway ka gwal nda gwa həɲ ma tsa tatá imi ta sləməɲ ya. ¹⁰ Ka nzatá Abraham ka kzla tsa luwa dihana Lazglafta ta tughwani† ya. Lazglafta ka ghəɲani ta garafta, tsatsi mnda bafta guli.

¹¹ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf mutsafta Abraham‡ ta zwaɲ ma halatani katakata. Markwa taɲ Sara guli tsutsa ka dzəghəɲ. Ka fatá tsi ta ghəɲani kazlay: Dza'a magay Lazglafta ta skwi manda ya mna tsi kə'a. ¹² Mantsa ya, ma mndu turtuk ya nda hala, ta ghwaɲ a ka mtaku wu, yata lu ta zivra mndu nda ndəgha manda tekwatsa ta luwa, nda ya manda wutak ma ghwa§.

¹³ Ma zlgħay nda ɲuɖuf rwuta həɲ demdem, ta kul mutsaftá həɲ ta magatá tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta sləməɲ ta həɲ ya. Ama grafga həɲ kazlay: Dza'a magaku tsa skwi ya kə'a, harharhar ghəɲa taɲ ta ghəɲani. Ka graftá həɲ kahwathwata kazlay: Matbay ɲni ta wawutá wawaku* ta na ghəɲa haɖik na kə'a. ¹⁴ Tsa gwal ta mnay mantsa ya ná, maraɲmara həɲ baɲluwa kazlay: Ta kzla vla taɲ həɲ kə'a. ¹⁵ Ndanəgla a həɲ dekdek ta tsa vli sabə həɲ ya wa. Ka má ta ndanay həɲ katsi, má si vraghuvra həɲ. ¹⁶ Kahwathwata ná, vli ta malagħutá tsaya ɲa taɲ ta pahəɲta, vli ya ta nzakway ta luwa. Tsaya kəl tsi ka zɖəganatá Lazglafta, na hɣay ta hgə həɲ ka Lazglafta taɲ. Ka payanaftá tsi ta luwa taɲ ta həɲ.

¹⁷ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf kumafta Abraham ta vlatá zwaɲani Izak ɲa pla ghəɲ ma dzəghaɲta ya dzəghaɲ Lazglafta. Ka kumaftá tsi ta vlatá tsa kɖakwakɖakwa zwaɲani turtuktuk ya, dər má si tanafta Lazglafta ta imi ta sləməɲ ta ghəɲa tsa zwaɲ ya. ¹⁸ Ka Lazglafta si mnanata na: «Nda ma Izak ya tagħaf yu ta imi ta sləməɲ† ya dza'a yagapta zivra gha,» ka'a. ¹⁹ Ka fata Abraham ta ndanani kazlay: Laviɲlava Lazglafta ta vraganaptá mndu ma mtaku nda hafu kə'a. Tsaya tama ná, ka nzaku Izak manda mndu vraganap lu ma mtaku kahwathwata.

²⁰ Nda ma zlgħay nda ɲuɖuf tfaɲaghata Izak ta wi ta i Yakubu nda Isuwa, ta ghəɲa nzaku ya ká həɲ dza'a nzakway ta kəma.

† 11:4 Zlrafta 4:3-10. ‡ 11:5 Zlrafta 5:24. § 11:7 Zlrafta 6:13-22. * 11:9 Aya 8-9: Ngha ta Zlrafta 12:1-5, 23:4, 35:12, 27. † 11:10 Ngha ta 11:16, 12:22. ‡ 11:11 Ngha ta Zlrafta 18:11-14, 21:2. § 11:12 Ngha ta Zlrafta 22:17. * 11:13 Ngha ta Zlrafta 23:4, 1 Krunik 29:15, Zabura 39:13. † 11:18 Ngha ta Zlrafta 22:1-14, Aya 18: Ngha ta Zlrafta 21:12.

²¹ Nda ma zlgħay nda ɲuduf tƒanaghata Yakubu ta wi ta zwana Yusufu ma ndusakwani ka mtaku. Ta tƒe tsi ta tsa wi ya ɲa taɲ, ka dzuburɲta tsi ta vgha ta wa dafani ka tsəlbu ta kəma Lazglafta†.

²² Nda ma zlgħay nda ɲuduf mnanata Yusufu ta zwana la Isra'ila ma ndusakwani ka mtaku kazlay: Dza'a sli'apsli'a həɲ ma hadika Masar kə'a. Ka mnanatá tsi ta həɲ guli ta skwi ka həɲ dza'a magay nda ghudzifani§.

²³ Nda ma zlgħay nda ɲuduf dıfanata dadahani ta Musa ka tili hkən manda yata. Dinadına tsa zwaɲ ya ta wa ira taɲ. Zlənaf a həɲ ta blanapta taɲ ta zlaha mghama Masar wa.

²⁴ Nda ma zlgħay nda ɲuduf kwalaghuta «Musa ma glatani ta hɲay ka zwaɲa makwa Fir'awna.* ²⁵ Ta draɲ ghuyay da ta dɲɲwa kawadaga nda mnduha Lazglafta, ka rfay da ta rfu ma gay da ta dmaku ɲa fitik kwitikw. ²⁶ Mal ghuydipta mnduha ta dɲɲwa manda ya dza'a ghuyanapta lu ta Kristi ya, ka inda skwa gadghəl ta hadika Masar,» ka'a, kabga nda fa ɲudufani ta skwi ya dza'a vlanɲa Lazglafta ta kəma.

²⁷ Nda ma zlgħay nda ɲuduf sli'afta Musa ka zlanatá hadika Masar, kul zləɲaɲta gatá sida mgham. Ka dihavatá tsi manda skwi nda ngha ta Lazglafta ya kul lavinɲta lu ta nghanɲa nda iri ya.

²⁸ Nda ma zlgħay nda ɲuduf tahananatá tsi ta skala Pak. Tahafwa taha ta us ta watgha, ka'a nda la Isra'ila, kada kwala duhwala Lazglafta ya dza'a ghunakta lu da rwa zumala la Masar da rwinɲta ɲa ghuni guli, ka'a.

²⁹ Nda ma zlgħay nda ɲuduf tsughwadapta zwana la Isra'ila ta drəfa dva manda skwi ta ghwalata vli. Ama ka tsughwadadapta aɲni manda ɲa taɲ ya ka la Masar ná, ka nu'amtá† həɲ mida.

³⁰ Nda ma zlgħay nda ɲuduf zlinɲta la Isra'ila ta muhula luwa Yeriku manda magata taɲ ta fitik ndəfɲɲ ta wawanafta.

³¹ Nda ma zlgħay nda ɲuduf tsu'afta‡ Rahab, sana marakw ta hla iri ta mnduha la Isra'ila ta labə da vitsa luwa taɲ. Ma lagha la Isra'ila da rwanatá gwal pgha ghəɲ nda Lazglafta, ka zlanatá həɲ ta tsatsi nda hafu.

³² Nu dza'a mnəgəлта yu ka malaghutá tsa tama? Nda hta fitik ka mnəgəлта da ta gwada ta ghəɲa i: Zideyurɲ, nda Barak, nda Samsurɲ, nda Yafte, nda Dawuda, nda Samuyel, nda la anabiha§. ³³ Hahəɲ ná, nda ma zlgħay nda ɲuduf zazakta həɲ ta hadikha nda vulu. Ka magatá həɲ ta skwi tdukwa, ka mutsaftá həɲ ta skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləməɲ ta həɲ. Ka hahanaftá həɲ ta wi ta rveriha. ³⁴ Ka niɲta həɲ ta zlgħakwa vu ləmtək. Ma sli'a mnduha pslata həɲ nda kafay, ka ndaptá həɲ mida. Had mbraku ma həɲ wu, ama ka nuta həɲ ka gwal nda mbra. Ma fitika vulu, ka nuta həɲ ka bigwala, ka ɲawaftá həɲ ta sludza hadikha kavghakavgha. ³⁵ Ka nghəɲlanɲta mi'aha ta mnduha taɲ si ta rwuta ta vragapta* nda hafu.

Ama sanlaha ya ná, kwihinɲ nda kwikwiha lu ta həɲ ka tataɲaptá həɲ, ka kwalaghutá həɲ ta zlanatá həɲ ɲa mutsa sli'agapta ma mtaku nda hafu ya ta malaghuta. ³⁶ ɲa sanlaha ya guli ná, gagə nda gaga lu ta həɲ, ka sləvaptá həɲ. Tsatsaf nda tsatsa lu nda zida ta sanlaha ka pghamta ma gamak. ³⁷ Nda pala zlazlertsata lu ta sanlaha ka pslatá həɲ, datsanap nda datsa lu ta sanlaha, tsasla nda kafay lu ta sanlaha, ka pslatá həɲ. Hwayapta ka ra vli ɲa sanlaha, ka nutá həɲ ka pdu ka kla huta ta tuwak nda ɲa gu ta vgha. Ka ghuyanaptá lu ta dɲɲwa, ka ganaptá lu ta iri† ta həɲ. ³⁸ Hwahwayaku ka ra vli kurandazl

‡ 11:21 Aya 20: Ngha ta Zlrafta 27:27-29, 39-40, aya 21: Ngha ta Zlrafta 48:1-20, 47:31. § 11:22 Ngha ta Zlrafta 50:24-25, Sabi 13:19. * 11:24 Aya 23: Ngha ta Sabi 2:2, 1:22. Aya 24: Ngha ta Sabi 2:10-12. † 11:29 Aya 27: Ngha ta Sabi 2:15, aya 28: Ngha ta Sabi 12:21-30. Aya 29: Ngha ta Sabi 14:21-31. ‡ 11:31 Aya 30: Ngha ta Yusuwa 6:12-21, aya 31: Ngha ta Yusuwa 6:22-25, 2:1-21. § 11:32 Ngha ta Guma 6-7, 4-5, 11-12, 1 Samuyel 16:1-1 Mghamha 2:11, 1 Samuyel 1:1-25:1. * 11:35 Aya 33: Ngha ta Daniyel 6, aya 34: Ngha ta Daniyel 3:1-30, aya 35: Ngha ta 1 Mghamha 17:17-24, 2 Mghamha 4:18-37. † 11:37 Aya 36: Ngha ta 1 Mghamha 22:26-27, 2 Krunik 18:25-26, Irmiya 20:2 37:15, 38:6, aya 37: Ngha ta 2 Krunik 24:21.

ma mtak, nda ya ma ghurum ma hadik ña sanlaha. Ra a ghəña hadik ka ña tsa mnduha ya wa.

³⁹ Inda tarj zdəganazda həñ ta Lazglafta, kabga zlgħay nda ñudufa tarj. Tsaw ta mutsaf a həñ ta tsa skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmənñ ta həñ ya wa. ⁴⁰ Payafpaya Lazglafta ta skwi ta malaptá dínuta ña mu. Ma ndanani ná, va a ta dzanagħatá ghəña slnani nda hahəñ nda ghəña tarj kul had amu hada wa.

12

Mbra vgha ma ghuya dāñwa

¹ Tsaya tama, mantsa ya ndəghata tsa masləmtsəkha ta wamafta ya. Pghinmapgha ta inda skwi ta ndəgamata ta gərda amu, nda dmakuha ta kasa amu, ka hwaya mu dīna ta vərdaka hwaya ya mnama Lazglafta ña hwayay. ² Ka fafta mu ta iri ta Yesu ya ta tahamatá zlgħay nda ñuduf, tsatsi guli dza'a bħadamaghata da vla dzatá ghəñani. Tsatsi ta tsu'aftá mtutani ta udza zləñay. Ksa a ka hula nda mndərga tsa mtaku ya wu, kabga nda fa ghəñani ta rfu ya payana Lazglafta. Ndana tama, nda ga zəghwa Lazglafta* ta nzakwa tsi.

³ Ndanawandana ta ghəña ya ka Yesu su'aftá mndərga husanña ya husanñ tsi ta ghwadaka mnduha, kada kwala kuni ta rwa malandugu. ⁴ Ma vulu ya ta vulu kuni nda dmaku ná, ta vula a kuni karaku ta ya dza'a kladaghunaghata ta wa hđak wa. ⁵ Zanapza kuni ta gwada Lazglafta ta vla mbraku ña zwanani ra?

«Zwanña da! Ka ta zlahay Mgham Lazglafta ta kagħa katsi, fafa ta ghəñ, ma kla ka ta ghəñ tida ka dvaghagħadva tsi.

⁶ Mndu ta zlahu tsi ta dñu Mgham Lazglafta.

Mndu ya klaf tsi ka zwanani† ta dzə tsi guli.»

⁷ Su'uwasu'a ta ghuya dāñwaha ya ta kəl Lazglafta ka zlahu kaghuni nda tsi. Tsa ghuya dāñwa ya ta maranña kazlay: Klaf ka zwanani Lazglafta ta kaghuni kə'a. Mamu zwanñ kul had dani ta zlahay ra? ⁸ Ka si zlahu a tsi ta kaghuni ka zwanani ya wu katsi ná, vərda zwanani a kuni wu, masagwa kuni nda tsa. ⁹ Skwi guli ná, mamu mu nda dadaha mu ma na ghəña hadik na ta zlahu amu, ta snay mu ta gwada da həñ. Dani ma Sulkumha yeya tama dza'a kwal mu sna gwada da tsi ña mutsa hafu rki na? ¹⁰ Ta zlahay dadaha mu ta amu ña fitik kwitikw, manda ya ta gradapta həñ kazlay: Ma dza'a dīna mantsa kə'a. Ama Lazglafta ná, ña kata amu ta zlahu tsi ta amu, ña mutsay mu ta mayaka mu ma tsa nzakwani nda ghuba ya. ¹¹ Ma tsa fitik ta zlahu lu ta amu ya ná, nda nza ka skwi kul zdəgamata, rfa a mu ta rfu ta ghəñani wa. Ama tahula tsa, ña yiganaptani ta zdaku, nda nzaku tđukwa ta tsa gwal zlahaf lu ya.

Dvu nda zlahu

¹² Ka si mantsa tsi, dāyapwadaya ta dzvuha ghuni ta hərfuta ya. Sifanafwa sifa ta karama ghuni ta labuta ya guli. ¹³ Mbada wambada ta mbada ta tvi ya nda slada‡, kada kwala səla ya nda wərda ta kdīnta, katək ná, ka mbafta tsi.

¹⁴ Zbawazba ta nzata nda zdaku nda inda mndu. Ka nzata kuni nda ghuba ta wa ira Lazglafta. Ka had tsi mantsa wu ná, had ya dər turtuk ma kaghuni dza'a nghanña kuma Lazglafta wa. ¹⁵ Dasuwa ka kuni yaha mndu dər turtuk da mbədanatá hul ta zdakatahuda Lazglafta. Yaha ya dər ka turtuk da nzakway manda slrəñ dāhdaha da dyannta ka badza ndəghata mnduha§. ¹⁶ Dasuwa ka kuni, yaha gwal ta hliri nzakway mataba ghuni. Yaha mndu dər turtuk mataba ghuni da vzinña skwi ta nzakway ka ña Lazglafta, manda Isuwa ta skwaptá ma malmalani nda skwa zay kwenkwenñ ya. ¹⁷ Tahula tsa, manda ya snanñ kuni, ka lagħa tsi da zlgħa tfawani da dani, ka kwalagħutá dani. Traptra ta ksanaktá ghəña dani, kulam nda psayni ta tsa tfawi ya nda ima taw* ta iri.

* 12:2 Ngha ta Zabura 110:1. † 12:6 Ngha ta Mahdihi 3:11-12. ‡ 12:13 Aya 12-13: Ngha ta Isaya 35:3 nda Mahdihi 4:26. § 12:15 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 29:17. * 12:17 Aya 16-17: Ngha ta Zlrafta 25:29-34, 27:30-40.

¹⁸ Gavadagha ta vata ghwá Sinay laviŋ lu ta ksaŋta nda dzvu ya a kuni wa. Dər tavata vu ta zlgħaku gigiga, dər tavata grusl tđik, dər tavata mghama falak, ¹⁹ dər tavata ghudzaga duli, dər tavata kuzlahatá lwi ya kəl gwal ta snay ka mnay kazlay: Ma gwadgəlgana† ka kə'a ya a kuni wa. ²⁰ Ndəbandəba həŋ ta dzvu, kabga laviŋ a həŋ ta ŋaftá tsa skwi mnana lu ta həŋ kazlay: Inda mndu dza'a ksaŋtá tsa ghwá ya, dər má nimitak tsi, dza'a zlərtsazlərtsa lu nda pala kə'a ya. ²¹ Ka ganaftá tsa skwi nghan həŋ ya ta zləŋ ta həŋ, ka mnə Musa kazlay: Ta ghudzaku vgha da da zləŋ‡ katakata kə'a.

²² Ama kaghuni, gavadagha ta vata ghwá Siyuna, nda ya tavata luwa Lazglafta ya ta vla hafu tsaya ta nzakway ka Ursalima ta luwa, nda tskata vgha duhwalha Lazglafta ka rfu kul laviŋtá lu ta mbədaftá həŋ ya kuni. ²³ Gavadagha tavata guyatá vgha mnduha Lazglafta ta nzakway ka zumaliha vindam lu ta hga taŋ ma defteri ta luwa kuni. Gavadagha tavata mnda tsa guma ta ghəŋa inda mnduha demdem ta nzakway ka Lazglafta kuni, nda ya tavata sulkuma mnduha tđukwa, gwal ta kđanakta ya kuni. ²⁴ Gavadagha tavata Yesu ta nzamta mataba mnduha nda Lazglafta ŋa dzraftawi ka lfid ya kuni. Gavadagha tavata usa Yesu ya kəl tsi ka wutsikatá mnduha nda tsi ya kuni. Malaghumala gwada ta gwadə tsa us ya, ka ŋa Abel§ ta mnata.

²⁵ Dasuwa ka kuni! Yaha kuni da kwalagħutá sŋaŋtá lwa Lazglafta ya ta gwada nda kaghuni! Ghalya, tsa gwal ta kwalagħutá sŋatá gwada tsa mndu ta mnay ŋa taŋ ta ghəŋa hadik* ya ná, ndap a həŋ ma guma wa. Amu yeya dza'a ndapta ka mbədanambəda mu ta hul ta Lazglafta ta gwada nda amu daga ta luwa rki tama? ²⁶ Ma tsa fitik ya, ka ghudzanaftá lwa Lazglafta ta hadik. Ndanana, ka tamaftá tsi ta imi ta sləməŋ kazlay: Ta turtuktuk ta dza'a ghudzanafta yu guli ŋa kwanahani. Hadik nda ghəŋani a dza'a yu ghudzanafta wu, nda luwa† tani kə'a. ²⁷ Tsa gwada ya mnə tsi kazlay: Ta turtuktuk kə'a ya ná, ta maray ŋa mu kazlay: Inda skwi ya zlaganap lu nda tsa ná, dza'a ghudzanaftagħudza lu ŋa hlutani, kada gdavata tsa kul had ta ghudzavata ya.

²⁸ Ya mantsa tsi ya, rfamarfa ta Lazglafta ta vlamatá ga mgham ya kul had ta ghudzavata. Maranmamara ta tsa rfay mu ya nda ma maganatá slna ya ta zdəganata nda haniŋtá ghəŋ, nda ya nda zləŋay. ²⁹ Lazglafta mu ná, vu ta zadanatá‡ skwi ya.

13

Vərda gwal nda guya ghəŋa taŋ

¹ Gđavawagda nda đvuvustá sani nda sani manda la zwanama. ² Yaha kuni zanaptá tsu'afta đina ta matbay. Ma tsa magay mantsa ya kəl sanlaha ka tsu'aftá duhwalha Lazglafta kul sŋaŋtá* həŋ. ³ Havapwahava ka gwal ma gamak, manda skwi kawadaga kuni nda həŋ. Havapwa hava ka gwal ta gə lu ta iri ŋa taŋ, kabga mnda səla kaghuni guli manda va hahəŋ.

⁴ Inda kaghuni demdem, vlaywavla ta sgit ta kluvtá vgha, yaha marakw dər zə'al da hliri, kabga dza'a tsay Lazglafta ta guma ta ghəŋa gwal ta maga sli'ŋsli'ŋ, nda gwal ta hliri tani.

⁵ Yaha tsemi da tđagħatá kaghuni. Rfawarfa ta rfu ta ghəŋa kuraghuta ya da kaghuni, kabga ka Lazglafta na: «Had yu dza'a zlagħata wu, had yu dza'a walaŋtá† vzighista wu,» ka'a. ⁶ Tsaya ta kəl dər wati ma amu ka mnay nda fata ghəŋ kazlay: ta katay Mgham Lazglafta ta i'i, had sana skwi ta zləŋə yu wu, nu dza'a magihata mndu‡ na kə'a ya.

⁷ Havakwa maliha ghuni, gwal ta mnaghunatá gwada Lazglafta. Havakwahava ká həŋ nzakwagapta, nda ya ká həŋ mtaku§. Ka kla kuni ta sada zlgħay nda ŋudufa taŋ. ⁸ Va

† 12:19 Aya 18-19: Ngha ta Sabi 19:16-22. ‡ 12:21 Aya 20: Ngha ta Sabi 19:12-13, aya 21: Gray nda Vrafta ta Zlahu 9:19. § 12:24 Ngha ta Zlrafta 4:10. * 12:25 Gray nda Sabi 20:22. † 12:26 Ngha ta Hagay 2:6. ‡ 12:29 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 4:24. * 13:2 Ngha ta Zlrafta 18:1-8, 19:1-3. † 13:5 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 31:6, 8, Yusuwa 1:5. ‡ 13:6 Ngha ta Zabura 118:6. § 13:7 Gray nda 10:32-33.

tsa Yesu Kristi ya ta nzakway dahawu, tsa tsatsi ya ta nzakway gita, tsatsi dza'a nzakway na kdekedzeŋ guli. ⁹ Dasuwa ka kuni, yaha sana ghwadaka tagha skwiha kavghakavgha da sagha da ghəŋa ghuni. Zɔakatahuda Lazglafta na skwi ta mbranafta nɔdufa mndu. Tagha skwi kavghakavgha ta ghəŋa za skwa zay a wa. Gwal ta ksa tva mndərga tsa tagha skwi ya na, haɔ ta kata* həŋ wa.

¹⁰ Tsa gwal ta dra skwi na Lazglafta mataba la Yahuda ya na, haɔ wa taŋ ka za skwi ta na mu ma gwir† wa. ¹¹ Tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi na Lazglafta mataba la Yahuda ya na, usa rini nani ta kladamta da tsa vli nda ghuɔa katakata ya, na pla dmaku. Ama slu'a tsa rini ya, ta driŋta tahula luwa‡ lu. ¹² Tsaya kəl Yesu ka mtuta guli tahula luwa§, na ghuɔiŋta dmakwa mnduha nda ma nani ma us. ¹³ Sli'afmasli'a amu tama ka dza'a mu da guya tahula luwa, ka su'a amu guli ta mndərga tsa giri ganap lu ya, ¹⁴ kabga ta na ghəŋa haɔik na a luwa amu na kdekedzeŋ wa. Ama luwa dza'a nzakway* na kdekedzeŋ na amu ta pahay. ¹⁵ Gɔamagda ta zləzlv Lazglafta ka nzakwa tsi manda skwa pla ghəŋ nda ma Yesu Kristi. Zləzlvama hgani nda gwada ma wa mu. ¹⁶ Yaha kuni zlanata maga zɔaku, nda katarjta mndu, kabga mndərga tsa skwiha ta vlata həŋ ya ta zɔəganata Lazglafta.

¹⁷ Snawasna ta gwada da maliha ghuni, ka sna kuni ta skwi ta mnaghunata həŋ. Hahəŋ ta nghapta ka hafa ghuni, kabga dza'a zlgəhay həŋ ta wani da Lazglafta. Snawasna ta gwada da həŋ, ya dza'a kəl həŋ ka maga slna taŋ nda rfu, nda nɔda ghəŋ a wa. Ka nda nɔda ghəŋ tsi na, kataghunafta a tsa wa.

¹⁸ Magawa du'a ta ghəŋa aŋni. Grafgra nni kazlay: Haɔ sana bədzaku ya maga nni wu kə'a ma ndana nni. Ta kumay nni ta gdata nni ta maga skwi dɔnadi na inda fitik. ¹⁹ Kɔkwakɔk, ta nɔɔa dzvu yu da kaghuni, magawa du'a ta ghəŋa ɔa, ka mutsidifta Lazglafta ta vradapta ɔa misimmisim da kaghuni.

Maga du'a

²⁰ Lazglafta ya ta vla zɔaku ta vraganapta Mgham mu Yesu mataba gwal nda rwa, ka nzakw tsi ka mndu dagala ta ngha tuwakha. Nda ma usani vla tsi na pla ghəŋ, mutsafta lu ta dzraftawi na kdekedzeŋ. ²¹ Ka vlaghunavla Lazglafta ta mbrakwa maga inda skwi dɔna, na magay ghuni ta skwi ya ta kumə tsi. Ka maga tsi ma amu ta skwi ya ta zɔəganata nda ma Yesu Kristi ta nzakway nani glaku na kdekedzeŋ ya. Amin!

Kdiŋta nda ga zgu

²² Zwanama ɔa, vindaghunaf vinda yu ta na ɔelewer na na vlaghunata mbraku. Ki'a nda ki'a yeya vindaghunafta yu. Kɔkwakɔk ka nana kuni ta tsəna gwadaha na ma nɔdufa ghuni. ²³ Ta snaghunamsna yu kazlay: Zligiŋzla lu ta zwanama mu Timute† ma gamak kə'a. Ka bhagagha bha tsi misimmisim, dza'a labla yu da kaghuni kawadaga nda tsi.

²⁴ Ka ganaghata kuni ta zgu ta maliha ghuni demdem, nda inda mnduha Lazglafta tani. Ta ga zgu zwanama ma luwa Italiya na ghuni.

²⁵ Ka nza zɔakatahuda Lazglafta kawadaga nda kaghuni demdem.

* 13:9 Ngha ta Ruma 14:2-23, 1 La Kwareŋt 8:8, La Kwalus 2:16-22, 1 Timute 4:3. † 13:10 Gray nda 9:11-14, 13:11-12.
‡ 13:11 Zlahu 16:27. § 13:12 Ngha ta Yuhwana 19:17, 20. * 13:14 Gray nda 11:10, 16. † 13:23 Ngha ta Slna gwal ghunay 16:1.

Tsgha ta lwa Yakubu

Ga zgu

¹ I'i Yakubu ta nzakway ka kwalva i Lazglafta nda Mgham Yesu Kristi, ta ga zgu yu ña ghuni mndëra mnduha Ghwanpdcë his ta wutsa ta vgha ta ghëña hadik*.

Mbra vgha ma ghuya ñarjwa

² Zwanama ña, ka slaghunaghasla ñar mndërga wati ma ghuya ñarjwa tsi katsi, nghawa ngha manda skwa rfu. ³ Dina ka snarjta ghuni kazlay: Skwi ta dzëgharjta zlg hay nda ñudufa ghuni ná, ta klaghunak kla ta ksa ñuduf kë'a. ⁴ Ama ñina ka maravata tsa ksa ñudufa ghuni ya kahwathwata, kada nzakwa kuni ka gwal kul had sana skwi ta ghëña ghuni, ka gwal nda dede'a, ka gwal kul had sana skwi ta htapta ma hëñ dekdëk. ⁵ Ka mamu sana mndu mataba ghuni pñugudunus difil katsi, ka ñawa tsi da Lazglafta, dza'a vlayvla†. Ta muvla Lazglafta nda inda mndu, ta vlay nda zñaku. ⁶ Ama ka ñawa tsi nda zlg hay nda ñuduf, yaha tsi dgarjta ghëñ ñar ka ki'a ta ghëñani. Ka ta dga ghëñ mndu ná, nda nza ka guram nda gamtsa'uwakwa drëf ta vyë falak ñar ndiga ndiga ya nzakwani. ⁷ Yaha mndërga tsa mndu ya da ndanay kazlay: Dza'a mutsay yu ta sana skwi da Mgham Lazglafta kë'a, ⁸ kabga mndërga tsa mndu ya ná, his ñudufani, slada a ghëñani ma vlaka turtuk ma inda skwi ta magë tsi wa.

Pdu nda Gadghël

⁹ Ka rfa zwanama ya ta nzakway ka pdu ta rfu, kabga nda nza ka mndu nda kapa da Lazglafta. ¹⁰ Ka rfa mndu ka gadghël guli ta rfu, nda vraganata Lazglafta, kabga dza'a lula manda gëgdakwa vzlizla. ¹¹ Safa fitik ghëdandëñ dzafra ta kuzuñ ná, ña ghwalutani, ña rkuta vzlizlahani, ña luta‡ ñinakwa rkatarkani. Manda tsaya dza'a luta mnda gadghël ma slnahani ta magë tsi.

Tijwa a Lazglafta ta mndu da ghwa ñadaka skwi wa

¹² Rfu da mndu ta ksa ñuduf ka su'a skwi ta dzgharjta, kabga tahula dzgharjta, dza'a mutsay ta zewzewa hafu ya tanaf Mgham Lazglafta ta imi ta slëmëñ ta inda gwal ta ñvuta. ¹³ Ka dzgharjdzgha skwi ta mndu, yaha da mnay kazlay: Lazglafta ta dzëgha i'i kë'a. Had ghwa ñadaka skwi ta dzëgha Lazglafta wa, dzëgha a tsatsi guli ta mndu wa. ¹⁴ Ka dzgharjdzgha skwi ta ñar wati ma mndu ná, ghudzaku ma vghani ta barafra, ka ñdamta tsi. ¹⁵ Ka zlanarjzla lu ta ghëñ ta tsa ghudzaku ya katsi, ña zlg haftani ta huñi, ña yatani ta dmaku. Tahula ndëhafra dmaku, ña klaktani ta mtaku guli. ¹⁶ Zwanama ña, gwal ta ñvu yu, ma nanë kuni ta ghëña ghuni. ¹⁷ Inda skwi ya ta ñinuta, nda inda mbëhu ya kul had sana skwi ta ghëñani ná, ta luwa ta saha tsi, da Lazglafta ta nzakway ka Dani ma tsuwadakha. Had tsatsi ta mbëdavafra wa, had sana skwi ta zawataku ka grum da tsatsi wa. ¹⁸ Tsatsi ka ghëñani ta ñvutá vlamata hafu nda ma gwadani ta nzakway ka kahwathwata, kada nzakwa mu ka tarjarjani mataba skwiha ya zlaganap tsi.

Ksa slna nda gwada Lazglafta snarjër lu

¹⁹ Zwanama ña gwal ya ñvu yu, wya skwi ña snarjta ghuni: Dina nzakwa inda mndu ka mndu ta gi slru gwada da slëmëñani. Ka mndu kul had gwada ta nzurjta ta wi a wu, ka mndu ta gi basa ñuduf§ a wu, ²⁰ kabga had mndu ta basa ñuduf ta maga skwi ya ñina ta zñëganatá Lazglafta wa. ²¹ Tsaya tama, pghirjwapgha ta inda skwiha ya ta ñrinjta mndu, nda inda ghwa ñadaka skwiha. Tsu'awatsu'a nda hanata ghëñ ta gwada ya ñëbam Lazglafta ma kaghuni ta lavinjta mbanafra hafa ghuni.

* 1:1 Ngha ta Mata 13:55, Markus 6:3, Slna gwal ghunay 15:13, Galat 1:19. † 1:5 Ngha ta Mahdihdi 2:3-6. ‡ 1:11 Aya 10-11: Ngha ta Isaya 40:6-7. § 1:19 Ngha ta Ekleziyast 7:9.

²² Nzawanza ka gwal ta ksa slna nda tsa gwada ya. Yaha kuni da nzakway ka gwal ta snamtá snaysnay, da nanətá kuni ta ghəŋa ghuni. ²³ Ka lagha mndu ka snarjta gwada kul ksa slna nda tsi ná, ka guram tsa mndu ya nda mndu ya ta ngha tsata vghani ma dalagar. ²⁴ Tahula nghanjani ta tsatá vghani ka laghu tsi, ŋa gi zanaptani ta tsa nzakwa tsatani ya. ²⁵ Ama mndu ya ta faftá irani ta zlahuha Lazglafta, zlahuha ya ta vlamata fala'uwatá vgha, ka ndi'afra vgha tdukwa tida, kul had ta zanaptá gwada tahula snanjani, ta ksay ta slna nda tsi ná, dza'a nzakway tsa mndu ya nda rfu ma inda skwihani ta magə tsi.

²⁶ Ka mnda dina yu ka mndu ta gray, tsaw sna a ta ksanaghutá ghanikani wu katsi, nana ghəŋani ta nanə tsi, bətbət tsa dinani ya. ²⁷ Wya vərda dina ya ta nghə Lazglafta ka dina nda ghuḅa kul had rutsak tida: Nghapta ka zwana tawakri nda wadguha ma dāŋwaha* taŋ, nda nghanj mndu ta ghəŋani ma ghwadaka skwiha ta ghəŋa hadik da ŋriŋta tsi ta ghəŋani.

2

Gala mndu nda gala ná, ɓliŋtá zlahu ya

¹ Zwanama da, yaha kuni da gala mndu nda gala* ma nzakwa ghuni ma zlghay nda ŋuduf, ma glakwa Mgham Yesu Kristi. ² Grafta: Mbadaka mndu ka gadghəl ka lami da taba guyata ghəŋa ghuni, nda fata halagara dasu, nda sudatá lgut nda bla ta vgha. Ta lamə sana mndu guli ka pdu nda sudatá gərzanjani ta vgha guli. ³ Ka lagha ghuni ka laghwi da nghanjani ka tsa mndu nda sudatá lgut nda bla ya, ka kuni nda tsi mantsa: «Nzanza kagha ma ya vli dina ya,» ka kuni. Ka kuni nda tsa pdu ya guli mantsa: «Slada slada kagha nda slada hada,» ka «nzanza hada ta hadik» a ka kuni nda tsi. ⁴ Ka si mantsa tsi, daganap a kuni ta vgha ma vgha ghuni nda tsa ra? Nza a kuni ka gwal tsa guma nda ghwadaka ndanu nda tsa guli ra?

⁵ Zwanama da gwal dvu yu, fawafa ta sləməŋ. Lazglafta a ta zabaptá gwal ka pdu ta wa ira gwal ma ghəŋa hadik, ŋa nzaku ka Gadghəl ma zlghay nda ŋuduf, ŋa mutsay taŋ ta ga mgham ya tanaf tsi ta imi ta sləməŋ, ta gwal ta dvuta ra? ⁶ Ama kaghuni, ka hertatata kuni ta gwal ka pdu. Tsaw sna a kaghuni kazlay: Tsa gwal ka gadghəl ya ta giri ŋa ghuni, ta tsəha kaghuni da vla guma kə'a katək ra? ⁷ Hahəŋ a tsa gwal ta mbərsu'a tsa ŋərma hgu mutsaf kuni ya guli ra?

⁸ Ka snasna kuni ta zlahu Lazglafta, manda ya nda vinda kazlay: Dvudva ta mnda səla manda va ghəŋa gha† kə'a ya ná, magamaga kuni ta skwi dina. ⁹ Ama ka ta gala mndu kuni katsi ná, dmaku tsa ta gə kuni, ksafksa zlahu ta kaghuni, kabga sna a kuni ta ŋani wa. ¹⁰ Dər wati ma mndu ta snatá inda zlahu, ka ɓlanaptá tsi ta ya turtuk ná, ɓlanapɓla ta indani demdem nda tsa. ¹¹ Va tsa mndu ta mnay kazlay: Yaha ka da hliri kə'a ya ná, va tsatsi guli ta mnay kazlay: Yaha ka da dzatá mndu‡ kə'a. Ala, tsa lagha gha ka kwal kul hlatiri, ka laghwa ka dzatá mndu katsi ná, nda nza ka ka mnda ɓlanaptá zlahu. ¹² Tsaya kəl yu ka mnay ŋa ghuni kazlay: Gwadawagwada ta gwada, ka ndana kuni ta ndanu, manda vərda mnduha dza'a tsanaghata lu ta guma ta həŋ nda ma zlahu ya ta vlamatá fala'uwata vgha kə'a ya. ¹³ Bađu fitika tsa guma ná, had Lazglafta dza'a tawa hidahida ta mndu ya kul had ta tawa hidahida ta sanlaha wa. Ama tawa hidahida ta ga mgham ta ghəŋa guma.

Zlghay nda ŋuduf kul had slnani ná, nda mta

¹⁴ Zwanama da, nu katanaf mnay mndu kazlay: Mamu yu nda zlghay nda ŋuduf kə'a, ka had tsi ta maga slnani na? Dza'a mbanafmba tsa zlghay nda ŋudufani ya nda tsa ra? ¹⁵ Ka waya ka skwi, mamu sana zwanjama, ka sana mukuma a tsi, ka fərđi'u, had sana skwi ŋa zanjta taŋ inda fitik guli wu katsi. ¹⁶ Ka sani mataba ghuni nda həŋ mantsa: «Lawala nda vghata zdaku, ka vlaghunavla Lazglafta ta skwi ŋa bukwa ghuni, nda skwi ŋa zay ghuni,» ka'a, mataba tsa, ta vlanj a kaghuni ta skwi ŋa katantá həŋ ya kay wu, nu kataf

* 1:27 Ngha ta Isaya 1:17. * 2:1 Ngha ta Ayuba 34:19. † 2:8 Ngha ta Zlahu 19:18. ‡ 2:11 Ngha ta Sabi 20:14, nda Vrafta ta Zlahu 5:18, Sabi 20:13, nda Vrafta ta Zlahu 5:17.

tsaya na? ¹⁷ Manda va tsaya nzakwa zlg hay nda nɔdɔf guli. Ka haɔf slnani ta maravata wu katsi, nda mta ma vghani.

Had zlg hay nda nɔdɔf, ka haɔf slnani wa

¹⁸ Ama ka waya ka skwi dza'a mnay sana mndu kazlay: Zlg hay nda nɔdɔf ɔa kagha ta ɔanata, maga slna ɔa i'i kə'a. Ala, «mariha mara kagha ta zlg hay nda nɔdɔf kul haɔf slnani, ta maraghatá i'i ta zlg hay nda nɔdɔf nda ma slnaha da.» ¹⁹ Zlg hafzlg ha kagha kazlay: Turtuktuk Lazglafta kə'a, mantsa nzakwani, ta ɔa gha tsa. Ama ɔina ka snanɔta kagha guli kazlay: Zlg hafzlg ha ghwaɔaka sulkumha guli manda va tsaya kə'a, ta ghudzaku hən da zləɔ§. ²⁰ Rghargha vgha na. Ta kumay ka kulam gita ta mnaghanɔta kazlay: Zlg hay nda nɔdɔf kul haɔf slnani ná, haɔf hayhayani wu kə'a ra? ²¹ Ma fitika vlata dzidza mu Abraham ta zwanjani Izak ta gwir* ná, ka mndu tɔɔkwa a hga lu nda ma tsa slnani ya ra? ²² Hada ná, nda ngha ka ká zlg hay nda nɔdɔfani ta dza'a kawadaga nda slnani. Slna ta hɔanaghatá ghənɔta zlg hay nda nɔdɔf. ²³ Mantsa ya dzatá ghənɔta skwi ya vindam lu ma defteri kazlay: Zlg hafzlg ha Abraham ta Lazglafta, kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tɔɔkwa†. Tsaya kəl lu ka hga Abraham ka gra‡ Lazglafta kə'a. ²⁴ Nda ngha kuni tama ká mndu nzakway ka mndu tɔɔkwa ta wa ira Lazglafta nda ma slnaha, nda ma zlg hay nda nɔdɔf kwerɔkwerɔ yeya a wa.

²⁵ Manda va tsaya§ nzakwa sana marakw ta hliri, Rahab hgani. Ka marakw tɔɔkwa ta wa ira Lazglafta nda ma slnaha, ma tsu'aftani ta gwal vitsa tsa luwa ya, ka kataftá tsi ta hən, ka kɔikɔntá hən nda ta sana tvi*. ²⁶ Tsaya tama, ka haɔf hafu ma slu'uvgha ná, nda mta nzakwani, manda va tsaya zlg hay nda nɔdɔf guli, ka haɔf slnani wu ná, nda mta nzakwani guli.

3

Ghwaɔaka skwi ghanik

¹ Zwanama ɔa, yaha kuni da pghamtá vgha bəska' ɔa nzaku ka gwal tagha skwi, kabga mal ta ghənɔta amu dza'a tsanaghata lu ta guma katakata. ² Inda amu ná, dagala krughuvi kavghakavgha ta gə mu. Ka haɔf mndu ta guvtá krughuvi ma gwada wu ná, ɔərma mndu tsaya ta laviɔta nghaftá vghani demdem. ³ Ka fanamfa mu ta tsuhwal ma wi ta plisha ɔa snamata tanɔta ta gwada mu katsi ná, laviɔlava mu ta kla inda vghani demdem ɔər ndiga tsi. ⁴ Nghawangha guli ba ta kwambalu dagala. Mghama falak yeya ta tiɔway. Nda zwanjani suwak kwitikw ta kla mndu ta sway da inda vli ta kumə tsi. ⁵ Manda va tsaya guli ná, sana skwi ki'a katakata na ghanik, mataba fawayha ta mndu. Nduka nda tsa ná, ta ghəbaku nda skwiha dagala dagala.

Nghawangha guli ta vu ndez kwitikw, laviɔlava ta driɔntá mghama zivak nekwnekw. ⁶ Ghanik guli ná, manda vu nzakwani. Ma tsa ghanik ta nzakway ma amu ya, nzamta inda ghwaɔaka skwi. Mataba fawayha mu nzamta ghanik, ka pgha bəɔdzaku ta vgha demdem. Ta ghanika mu nzafta ɔa vu, mbaɔaka ghanik tama ka pgha vu ta nzakwa mu daga yagatá amu ha ka mta ta amu. ⁷ Nda mndərga skwiha: ɔər nimtak tsi, ɔər zarak tsi, ɔər nahadik tsi, ɔər klipi tsi, mndu ta zlahafta. ⁸ Ama ghanik ná, haɔf mndu ta laviɔntá zlahafta wa. Sana ghwaɔaka skwi ya kul laviɔntá lu ta zlahafta. Dagala gruma ta dza mndu mida. ⁹ Nda tsi ta zləzlv mu ta Mghama mu ta nzakway ka Da mu, nda tsi guli ta ksi'a amu ta mnduha magaf lu ta gara vgha* nda Lazglafta. ¹⁰ Ma va tsa wubisim ya ta sli'agapta tfawi nda ksi'i tani. Zwanama ɔa, ra a ka nzakwani mantsa wa. ¹¹ Ta mbəzagapmbəza imi zɔa nda imi ɔahɔaha ma va tsa dzubay turtuk ya ra? ¹² Zwanama ɔa, Haɔf fwa ghuraf dza'a walaɔntá yafta yakwa Zaytuɔ wa. Haɔf fwa inabi dza'a walaɔnta yaftá yakwa ghuraf guli wa. Manda va tsaya guli ná, haɔf imi zɔa ta sabi ma imi nəmna ma guli wa.

§ 2:19 Ngha ta 1 Timute. 4:1 nda Mata 8:29, Markus 1:24, 5:7, Lukwa 4:34. * 2:21 Ngha ta Zlrafta 22:9. † 2:23 Ngha ta Zlrafta 15:6 ‡ 2:23 Ngha ta Zlrafta 15:6, Isaya 41:8, 2 Krunik 20:7. § 2:25 Ngha ta Yusuwa 2:1-21 * 2:25 Ngha ta Yusuwa 2:1-21. * 3:9 Ngha ta Zlrafta 1:26-27.

Da Lazglafta ta mutsafta lu ta difil

¹³ Wati ma mndu ya nda difil ma ghəŋani nda sna ta skwi na? Ka mara tsi ta slnahani nda ma nzaku dina, nda hanata ghəŋa ya ta mutsu lu ma difil. ¹⁴ Ama ka ndughundughwa ŋudufa ghuni nda draku, nda ya nda d̄va ghəŋ katsi, ma ghər̄bə kuni ta ghər̄baku ka bətbət, ma tsakalana kuni ta wi ta kahwathwata. ¹⁵ Mndərga tsa difil ya ná, ta saha ta luwa a wa. Ŋa ghəŋa hadik tsaya, ŋa slu'uvgha ya, ŋa halaway ya guli. ¹⁶ Ma vli ta gə draku nda d̄vuta ghəŋ ta mgham ná, mamu hwazlaḅaku nda inda mndərga ghwadaka slnaha tani. ¹⁷ Tan̄tan̄ karaku, difil ya ta saha ta luwa ná, nda ghuba. Tahula tsa, ta klakkla ta zdaku nzaku, lebtekwa, ta dzra ghəŋ, dagala hidahida da tsi, slna dinadina ta sabi da tsi, had ta gala mndu wu, had mad̄gwirmad̄gwir da tsi wa. ¹⁸ Gwal ta d̄va zdaku ná, zdaku ŋa tan̄ ta sləgay, yakwani ya ta mutsu həŋ ná, tsaya nzaku tdukwa.

4

Ghwadaka ndanu ta klatá zlərdá wi

¹ Nu ta klaktá lmu nda zlərdawi mataba ghuni na? Vəl hara'uwa skwiha kavghakavgha, ta za vgha ma vgha ghuni ya. ² Ta hara'away kuni ta skwi, sew mutsaf a kuni wu, ka pslə kuni ta mndu. Ta mamay kuni ta skwi, trid mutsaf a kuni wu, ka zlərdə kuni ta wi, ka l̄mə kuni ta lmu. Had kuni ta mutsaftá skwi ta kumə kuni wu, kabga d̄awa a kuni da Lazglafta wa. ³ Ta d̄away kuni mndani, had kuni ta mutsafta wu, kabga nda tvani a ta d̄awa kuni wu, ŋa maga skwi ta zdəgaghunata ta d̄awa kuni. ⁴ Fkər̄waha na! Sna a kuni kazlay: D̄vutá ghəŋa hadik ná, ga ghuma nda Lazglafta ya kə'a ra? Mndu ya ta kuma ksa gra nda ghəŋa hadik ná, ta kumay ta nzakway ka ghuma Lazglafta. ⁵ Ta grə kuni ná, ka bətbət skwi mna defteri ta mnay kazlay: D̄vud̄va Lazglafta katakata ta tsa sulkum fam tsi ma amu ya kə'a ya ra? ⁶ Ta vlay katək ta zdakatahudi ya ta fərtuta kəl defteri ka mnay kazlay: Ta pgha ghəŋ Lazglafta nda gwal ta gla ghəŋ, ama ta vlay ta zdakatahudani* ŋa gwal ta hanaganatá† ghəŋa tan̄ kə'a ya. ⁷ Hanaganawahana ta ghəŋa ghuni ŋa Lazglafta, ka pgha kuni ta ghəŋ nda halaway ŋa hwayaghutani di'ij̄ nda kaghuni. ⁸ Gavanavawagava ta Lazglafta, dza'a gavaghunavagava‡ tsatsi guli. Mbaziŋwa dzva ghuni, kaghuni gwal ta nzakway ka gwal dmaku. Ghubiŋwa ŋudufa ghuni, kaghuni gwal nda ghwadaka ndanu. ⁹ Tapafwatapa ma vgha ghuni ta tulekatá kaghuni. Tawawatawa ta taw, mbəzawambəza ta ima taw. Ka nuna ghubasu ta ghubasu kuni ka taw. Ka nuna rfu ta rfu kuni, ka basa ŋuduf. ¹⁰ Hanaganawa ghəŋa ghuni ta kəma Mgham, dza'a kapaghunaf kapa.

Ma tsə kuni ta guma ta sanlaha

¹¹ Ma vazú kuni ta rutsak ta sani nda sani. Mndu ya ta vza rutsak ta zwan̄ama, ka ta tsanaghatá guma a tsi ná, ta vza rutsak tsa mndu ya ta zlahu. Ta tsanaghatá guma guli ta zlahu nda tsa. Ala, ka ta tsanaghat̄sa ka ta guma ta zlahu katsi ná, nza a kagha ka mnda sna zlahu nda tsa wa, ama mnda tsa guma kagha nda tsa. ¹² Lazglafta turtukwani ta vlatá zlahu, tsatsi guli ta tsa guma. Tsatsi ta laviŋtá mbanaf̄ta, tsatsi guli ta laviŋtá zadanata. Ama wa kagha tama, ta tsanaghatá guma ta zwan̄ama gha?

Ŋa ghuni a mahtsim wa

¹³ Ndanana tama, fawafa ta sləməŋ, kaghuni gwal ta mnay kazlay: Gita ka mahtsim a tsi dza'a dza'a mu da luwa manda ya, ŋa zata mu ta vaku, ŋa tsakalay mu ta tsakala, ŋa mutsakta mu ta t̄sedi kə'a ya. ¹⁴ Tsaw sna a kaghuni ta skwi dza'a magaku mahtsim§ wa. Sna a kuni ta nzakwa hafa ghuni guli wa. Manda nzakwa kusay ta zlagapta sel, b̄ats n̄zdani ŋa gi zwadutani ya nzakwa ghuni. ¹⁵ Skwi má da mnə kuni katək ná, «ka ta d̄vaf̄d̄va Lazglafta ta kladamapta nda hafu katsi ná, dza'a magay ŋni ta skwi manda ya, nda skwi manda ya,» ka kuni má dza'azlay. ¹⁶ Ama ndanana ná, ta ghər̄baku kuni ma ndana ghuni,

* 4:6 Ngha ta Mahdihdi 3:34. † 4:6 Ngha ta mahdihdi 3:34 mnə lu ma gwad̄a Grek ghalya. ‡ 4:8 Gray nda Zakari 1:3, Malatsi 3:7. § 4:14 Aya 13-14: Ngha ta Mahdihdi 27:1.

ka gla ghəj. Ghwadaka skwi na mndərga tsa gəla ghəj ya. ¹⁷ Mantsa tama, mndu ya nda sna ta maga skwi dina má ɲa magayni, ka kwalaghutá tsi ta magay ná, gaga ta dmaku.

5

¹ Ndana tama, fawafa ta sləməj kaghuni gwal gadghəl. Tawawa tawa ta taw, ka waha kuni ta wahu, ta ghəja ghuya dərjwa ya dza'a dədəgaghunaghata. ² Rwurwa skwa gadghəla ghuni ghunzədfək, zuza zahar ta lgutha ghuni. ³ Hpaduhpada hzay* ta dasuha ghuni nda tse diha ghuni. Tsa hzayha tərj ya dza'a mna gwada ta kaghuni, ɲa dughwaduta tərj ta vgha ghuni, manda ya ta dghwadú vu ta skwi. Ta sagha kdakwa ghəja hadik ya ná, ta tskanata kaghuni ta skwa gadghəl. ⁴ Wya plana a kuni ta nisəla gwal ta ksaghunatá slna ma vwah† wa. ɲranafjra kuni ta ɲudufa tərj. Ta wahu həj. Ka snanaghatá tsa waha tərj ya ta Lazglafta Mgham ya ta mbruta. ⁵ Zuza kuni ta mghama ghuni ma ghəja hadik, magamaga kuni ta skwiha ya kumaɲ maya ghuni. Nu'af nu'a kuni ta vgha ghuni, ka kzla fitika hnay. ⁶ Tsanagha tsa kuni ta guma ta gwal kul had dmakwa tərj, pslapsla kuni ta tdukwa mnduha kul pghantá ghəj nda kaghuni.

Ksatá ɲuduf, wya Mgham Yesu ta saha

⁷ Mantsa tama zwanama da, nzawanza nda ksa ɲuduf ha ka sagha fitika sagha Mgham. Nghawangha ba ta mnda hva, ya kə'a ta nzata ka kzla ɲərma skwi ya ta sabi ma hadik. Nda ksa ɲuduf ta nzata tsi ka kzlay ha ka mutsaftani ta tərjtəja ima sləgu nda kwanaha ima fwak‡. ⁸ Kaghuni guli ná, nzawanza nda ksatá ɲuduf ka mbra kuni ta vgha, kabga ndusa fitika saha Mgham.

⁹ Zwanama da, ma ɲadə kuni ta ghəj ta ghəja sani nda sani kada kwala lu tsaghu-naghatá guma. Ya wya mnda tsa guma ta wa tgha. ¹⁰ Zwanama da, klawakla ta sada satá duni nda ksa ɲudufa la anabi, gwal si ta mna gwada nda hga Mgham. ¹¹ Nda tfawi ta ghəja ghuni ka aɲni ta mnay nda gwal ta ghuya dərjwa nda ksa ɲuduf. Sniɲsna kuni ta mna gwada ta ksatá ɲudufa Ayuba, nda ngha kuni ta kdavakta skwi ya vlay Mgham Lazglafta. Lazglafta ná, dagala tawa hidahida nda zdaku§ da tsi.

¹² Zwanama da, sana skwi guli ná, ma wadu kuni ta wadu, dər nda luwa, dər nda hadik, dər nda wati ma skwa wadu tsi. Ama ka «aɲi» tsi, ka nza tsi ka aɲi. Ka «mantsa a tsi wu,» ka nza tsi ka mantsa a wu, kada kwala kuni dədamta ma guma Lazglafta*.

Ndəba dzvu ta ghəja dərjwa

¹³ Mamu sana mndu mataba ghuni ta sa duni ra? Ka ndəba tsi ta dzvu da Lazglafta. Mamu sana mndu mataba ghuni ta rfu ra? Ka fa tsi ta laha. ¹⁴ Mamu sana mndu mataba ghuni kul dughwanaku ra? Ka hga tsi ta gwal ta ngha Igliz. Ka maga həj ta du'a da Lazglafta ta ghəjani, nda pghanaghatá rdi nda hga Mgham†. ¹⁵ Ka nda ɲuduf turtuk magata lu ta tsa du'a ya katsi ná, dza'a mbanafmba ta tsa mndu kul dughwanaku ya. Dza'a mbanafmba Mgham ma tsa dərjwani ya. Ka si mamu dmakuha maga tsi, dza'a plinispla Lazglafta. ¹⁶ Mantsa ya tama, mnvuswa dmakwa ghuni mataba ghuni, ka maga kuni ta du'a da Lazglafta ta ghəja sani nda sani, kada mbaghunaftha Lazglafta ma inda dərjwaha ghuni. Maga du'a mndu tdukwa ná, ta ksay ta slna nda mbraku kahwathwata. ¹⁷ Iliya ná, mndu ya manda va amu. Ka ndi'ata tsi ka maga du'a da Lazglafta, ɲa kwala imi kul sagha. Ka kwalaghutá imi ta sagha ta ghəja hadik ka vaku hkən nda tili mku'. ¹⁸ Tahula tsa guli, ka magəglata tsi ta du'a da Lazglafta, ka zligintá luwa ta imi, ka zlrəglafatá skwiha ta dɔyaku‡ ta hadik.

Vranakwa gwal ta zwaduta ma kahwathwata

¹⁹ Zwanama da, ka mamu sani mataba ghuni ta di'ɲaghuta nda kahwathwata Lazglafta, ka vranaktá sani ma mndu katsi, ²⁰ Dina ka snantani kazlay: Mndu ya ta

* 5:3 Aya 2-3: Ngha ta Mata 6:19. † 5:4 Gray nda Zlahu 19:13, Vrafta ta Zlahu 24:14-15. ‡ 5:7 Vrafta ta Zlahu 11:14, Yuwel 2:23. § 5:11 Ngha ta Ayuba 1:20-22, 2:10, 42:10-17. Nda Zabura 103:8. * 5:12 Ngha ta Mata 5:34-37. † 5:14 Ngha ta Markus 6:13. ‡ 5:18 Aya 17-18: Ngha ta 1 Mghamha 17:1, 18:1, 18:42-45.

vranaktá mnda dmaku ma tvi ya si zwađu tsi ná, mbanafmba ta hafa tsa mnda dmaku ya ma mtaku. Ma tsa slna maga tsi ya guli ná, dza'a plinpla Lazglafta ta ndəghata dmakuha[§].

[§] 5:20 Ngha ta Mahdihdi 10:12, 1 Piyer 4:8.

Tanjana tsghatá lwa 1 Piyer

Ga zgu

¹ I'i Piyer ghunatá mnda Yesu Kristi ta vinda na delewer na ña zabatá mnduha Lazglafta ta wutsatá vgha ta nzaku ka matbay ta hadíka Puñ nda Galat, nda Kapadus, nda Asiya, nda ya ta hadíka Bitani*. ² Lazglafta ta nzakway ka Da ta zabaptá kaghuni manda va ya ghada tsi ta payafta. Ka faghutá tsi ta kaghuni ka ñani nda ma Sulkumani nda ghuba, ña nzakwa ghuni ka gwal ta snanatá gwada Yesu Kristi, ña wutsikaghunaftá usani ka ghubighunista nda tsi. Ka vlaghunavla Lazglafta ta zdakatahudani nda zdakwani tani katakata.

Faftá ghəŋ ta mbaku

³ Zləzlvama Lazglafta ta nzakway ka Dani ma Mghama mu Yesu Kristi. Ma glakwa Zdakwani, ka yəglatá tsi ta amu ka vlamata hafu ka lfid ma sli'aganaptani ta Yesu Kristi mataba gwal nda rwa. Mantsaya tama, mamu mu nda fata ghəŋ ta nzaku nda hafu ka lfid, ⁴ ka kzla skwi ya kul badzavata, kul ksə rdak, kul kdavakta, fana Lazglafta ta zwanani ta luwa. ⁵ Kaghuni, ka zlg hafzlg ha kuni katsi, ta ngha kaghuni Lazglafta nda mbrakwani ña mbaghunafta. Tsa mbaku ya ná, ma kdavakta fitik dza'a sñanta kuni.

⁶ Tsaya tama kəl kuni ka nzata nda rfu. Añ mndani, ndanana nda ñra ñudufa ghuni ña fitik kwitikw da skwiha kavghakavgha ta dzəghaghunata. ⁷ Tsa skwiha ta dzəgha kaghuni ya ná, nda nza ña marantá nzakwa zlg hay nda ñudufa ghuni. Ta badzaku na dasu mndani, ama ta famfa lu ma vu ña nghay ka vərdani tsi, ka ki tsi. Mantsaya nzakwani guli nda zlg hay nda ñudufa ghuni ta malapta ka dasu ya. Mantsaya tama, ña klaghunaktá tsa zlg hay nda ñudufa ghuni ya ta zləzlvu, nda glaku, nda sgit, badu tsa fitik dza'a zlagapta Yesu Kristi ya. ⁸ Añ mndani, ta ngha† a kuni ta Yesu nda ira ghuni wa, ama dvudva kuni, zlg hafzlg ha kuni guli dər ta ngha a kuni. Tsaya ta kəl kuni ka rfu katakata kul mnavata nda wi, ⁹ kabga mutsafta ghuni ta mbaku ta nzakway ka klatá ghəŋa zlg hay nda ñudufa ghuni ya.

¹⁰ Ghalya, zbanzba la anabi dina ta tvi ya ká Lazglafta dza'a mbanaftá mnduha, ka mnutá həŋ ta gwada ta ghəŋa tsa zdakatahudi payaghunaf Lazglafta ya. ¹¹ Ka mnə Sulkuma Kristi, ta nzakway ma ñudufa taŋ ta gwada ta ghuya dāŋwa ya dza'a ghuyta Kristi, ma kdaku tsi mutsa glaku. Ka ñavatá tsa anabiha ya ka psa sñanta, ka yawu dza'a magakwa tsa skwi ya, nda ya ka kinawu kə'a dza'a magaku ya‡. ¹² Ka snanamtá Lazglafta ta tsa la anabi ya kazlay: Ka ña taŋ a tsa gwada ya wu, ka ñaghuni nzakwani kə'a. Ndanana, mnaghunamna gwal ta mna Lfida Gwada ta tsa skwiha ya. Nda mbrakwa Sulkum nda ghuba ghunagata Lazglafta snaghunamtá həŋ ta tsa gwada ya. Tsa gwada ya guli ná, kumarjuma duhwalha Lazglafta ta sñanta.

Nzaku ya ta ranjtá gwal zlg hay nda ñuduf

¹³ Tsaya tama, payavawapaya ña ksa slna, nzawanza nda fata ghəŋ hzleŋa. Fafwa fa ta ndana ghuni ta zdakatahudi ya dza'a vlaghunata lu badu zlagapta Yesu Kristi. ¹⁴ Ya nda nza kuni ka zwana Lazglafta ta snanatá gwadani ya, ma zlanəŋ kuni ta vgha ghuni ta ghwadaka skwiha, ya si ta zdəghaghunata ghalya ma nzakwa ghuni ta kul sñantá Lfida Gwada. ¹⁵ Tsa Lazglafta ta hgaftá kaghuni ya, nda ghuba tsatsi. Nzawanza kaghuni guli nda ghuba manda va tsatsi. ¹⁶ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: «Nzawanza nda ghuba, kabga nda ghuba§ i'i,» ka'a.

¹⁷ Ka ta hgay kuni ma du'a ghuni ka «Da» ta Lazglafta, ya ta tsa guma ta ghəŋa inda mndu taβta slnani maga tsi kul gala mndu nda gala ya, nzawanza nda zləŋay ma na

* 1:1 Gray nda Yakubu 1:1. † 1:8 Gray nda Yuhwana 20:29. ‡ 1:11 Ngha ta Zabura 22, Isaya 53, Lukwa 24:25-26.
§ 1:16 Livitik 19:2.

nzakwa ghuni tata na ghəŋa hadik na. ¹⁸ Nda sna kuni kazlay, varagap ma nzaku ka rgha, zlaghunəŋ dzidza ghuni lu ta kaghuni kə'a. Nda dasu nda ya nda dzindar ta badzaku ya a varata lu ta kaghuni wu, ¹⁹ ama nda usa Kristi* ta bluta varata lu ta kaghuni. Manda zwaŋa tuwak kul had maslivinza, kul had rdak tida ya, na tsa Kristi ya. ²⁰ Lazglafta ta thanafta mantsaya daga ma kdaku lu zlaganaptá ghəŋa hadik, ka marigintá tsi ma na kdavakta fitik na, ŋa kata kaghuni. ²¹ Nda ma tsatsi zlglafta kuni ta Lazglafta ya ta sli'aganapta ma mtaku mataba gwal nda rwa, ka vlanťá glaku. Tsaya kəl kuni ka zlglafta, ka faftá ghəŋa ghuni ta Lazglafta.

²² Nda nza kuni ka gwal nda ghuḅa, ma snanata ghuni ta gwada Lazglafta, ŋa dvuta ghuni ta zwanama ghuni nda ŋudufa ghuni. Gdawagda tama ta dvuvustá vgha ghuni kahwathwata nda ŋuduf turtuk. ²³ Mantsa ya tama ná, nda sna kuni kazlay: Nda ya yakwa mahisa ghuni nda mbrakwa gwada Lazglafta ya ta vla hafu ta nzaku ŋa kdekedzeŋ kə'a. Lazglafta ya kul had ta mtavata ta vlaghunatá tsa hafu ya, ya ta mtaku a wa. ²⁴ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Inda mnda səla ná, manda kuzuŋ nzakwani.

Sgitani guli ná, manda vzlizla kuzuŋ nzakwani guli.

²⁵ Ama gwada Lazglafta ná, ŋa kdekedzeŋ† nzakwani,» ka'a.

Tsa gwada ya ná, tsaya Lfida Gwada ya mnaghuna lu.

2

¹ Hliŋwahla ta inda ghwadaka skwiha ma ŋudufa ghuni, ma kuslember kuni ta kuslemberaku, ma pghə kuni ta wirak his ma vu, ma hara'u kuni ta hara'uwaku, ma tsanava kuni ta skwi ta mndu guli. ² Manda zwaŋa vzi'uwa ta mama u'a da mani ya, mantsaya ka kaghuni guli mama vərda gwada Lazglafta ŋa glay ghuni ta glaku nda tsi, ŋa mutsay ghuni ta mbaku ŋa dekdek. ³ «Lawa ta kəma ta kəma, kabga tapanatapa kuni ta zdakwa* Mgham Yesu Kristi.»

⁴ Gavanavawagava ta Mgham Yesu Kristi. Tsatsi tsa pala ta vla hafu wudidij mnduha ya. Tsatsi zbap Lazglafta ta hemanata inda skwi ta wa irani. ⁵ Kaghuni guli, nzawanza ka pala nda hafu mida, ya ta kəl lu ka ba həga mndərga ŋa Sulkum, ŋa nzakwa ghuni ka guyata ghəŋa gwal nda ghuḅa ta vla skwi manda ya ta kumə Sulkum. Tsaya skwi ta zdəganatá Lazglafta nda ma Yesu Kristi. ⁶ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Wana zbapzba yu ta vərda palaka tughwa ba həga, ka fata ma luwa Siyuna. Mndu ya ta faftá ghəŋani tida ná, had sana skwi dza'a pghanaghatá hula dekdek wu,» ka'a.

⁷ Ka ŋa kaghuni gwal ta zlglafta ya ná, dagala sgitani, ama mantsaya a da gwal kul zlglafta wa. Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Va tsa pala wudidij gwal ba həga ya, ta nuta ka vərđaka pala tughwa həga.»

⁸ Ka lu vindafta guli na:

«Tsa pala ya ná, ta dza mndu ka tuthun.

Tsa pala ya ta zlambanaptá† mnduha,» ka'a.

Ta dzay ta həŋ ka tuthun, kabga kwalaghuta taŋ ta snanatá gwada Lazglafta. Manda tsaya thanafta Lazglafta ta həŋ daga manda ghalya.

⁹ Ama kaghuni ya, nda nza kaghuni ka mndəra mndu zabap Lazglafta, ka guyata ghəŋa gwal ta vla skwi ŋa Lazglafta, ka gwal faghu Lazglafta ka ŋani. Tsatsi ta hagaftá kaghuni ka hlagaghunapta ma grusl, ka pghaghunamta ma tsuwadək ta ndərmim lu nda ndərmima, ŋa mna skwi maga tsi ta malaghutá mbraku‡. ¹⁰ Ghalya ná, si nza a kuni ka

* 1:19 Ngha ta Kwlasuha 1:20. † 1:25 Aya 24-25: Isaya 40:6-8, mnaf lu manda ya nda Grek ŋa ghalya. * 2:3

Ngha ta Zabura 34:9. † 2:8 Aya 6: Ngha ta Isaya 28:16. Aya 7: Ngha ta Zabura 118:22. Aya 8: Ngha ta Isaya 8:14.

‡ 2:9 Ngha ta Sabi 19:5-6, Isaya 43:20, Sabi 19:5, Vrafta ta Zlahu 4:20, 7:6, Isaya 43:21, 9:1.

mnduha Lazglafta wu, ama ndanana, nda nza kuni ka ɲani. Ghalya mutsaf a kuni ta tawa hidahida Lazglafta wu, ama ndanana, mutsafmutsa[§] kuni.

Nzawanza ta nzaku ka mnduha Lazglafta

¹¹ Zwanama da gwal ta dɔvu yu nda ɲudufa da, dina ka sɲaɲta ghuni kazlay, manda matbay nzakwa ghuni, gɔdavata a kuni ma na ghɛɲa hadik na wu kə'a. Tsaya ta kəl yu ka vla mbraku ɲa ghuni, ka wara kuni ta skwi ya ta hara'uwa kaghuni. Ya hafa ghuni ta zbə tsa skwiha ya. ¹² Dina ka kuni nzaku mataba gwal kul sɲaɲtá Lazglafta. ɲa nzakwani dər má ta vaza rutsak hɛɲ ta kaghuni, ɲa nghay taɲ ta ɲərma slna ya ta magə kuni, ɲa zləzlvay taɲ ta Lazglafta badu dza'a sagha tsi da guyaku nda hɛɲ.

¹³ Ma tsa nzakwa ghuni ka ɲa Yesu Kristi ya, hanaganawahana ta ghɛɲa ghuni mista inda gwal ta ga mgham ta ghɛɲa mnduha. Haniɲwa ghɛɲ mista mgham dagala, ta ga mgham ta ghɛɲa inda skwi. ¹⁴ Haniɲwa ghɛɲa ghuni mista ɲumna ya fa lu ɲa tsanaghatá guma ta gwal ta maga ghwadaka skwi, nda ya ɲa ghuba gwal maga skwi dina*. ¹⁵ Kumaɲkuma Lazglafta ta magay ghuni ta skwi dina, ɲa hanaftá wi ta gwal kul sɲaɲtá skwi, ta gutá rgha taɲ. ¹⁶ Nzawanza ka gwal fala'u vgha taɲ. Nziya nza tsi ná, ma nza tsa fala'uwata vgha ghuni ya, ka skwi ɲa bukwanatá ghwadaka skwi. Ama nzawanza ta nzaku ya ta maraɲtá nzakwa ghuni ka gwal ta ksanatá slna ta Lazglafta. ¹⁷ Vlawavla ta glaku ɲa inda mndu, dɔvuwadva ta zwanama ghuni ma zlghay nda ɲuduf, zlɛɲawazlɛɲa ta Lazglafta, vlawavla ta glaku ɲa Mgham dagala.

Klawa sada Kristi

¹⁸ Kaghuni la kwalva, hanaganawa ghɛɲa ghuni mista danahəga ghuni, ka zlɛɲa kuni ta hɛɲ kahwathwata. Mista gwal zda ghɛɲa taɲ nda gwal lebtekwa yeya a wu, ama nduk nda ya mista gwal tɛɲtɛɲa nzakwa taɲ tani. ¹⁹ Ka lagha mndu ka su'a ghuya danwa, ta ghɛɲa kumayni ta nzaku manda ya ta zdəganatá Lazglafta, dər má si ra a ghuyayni ta tsa danwa ya wu katsi ná, skwi dina ya. ²⁰ Ka lagha ghuni ka gatá gwada, ka ghuyə lu ta danwa ɲa ghuni ta ghɛɲani, ka su'aftá kuni katsi, mamu mndu dza'a ghuba kaghuni ra? Ama ka lagha ghuni ka magatá skwi dina, ka ghuyə lu ta danwa ɲa ghuni ta ghɛɲani, ka su'aftá kuni katsi, skwi dina tsaya da Lazglafta. ²¹ Ka ɲa tsaya hgafta lu ta kaghuni, kabga ghuyghuya Yesu Kristi ta danwa guli ta ghɛɲa kaghuni. Tvi ya taghunap tsi ɲa ksay ghuni guli ta səlani. ²² Tsatsi ná, walaɲ a ta gatá dmaku wu, had sana tsakalawi ta sabi ma wani† wa. ²³ Ma fitika razay mnduha, vranam a ta hɛɲ nda razu wa. Ma fitika ghuyay lu ta danwa ɲani, tha a kazlay: Nya', kabgawu na kə'a wa. Ka zlanɲtá tsi ta ghɛɲani ta Lazglafta ya ta tsa guma nda tvani ya. ²⁴ Tsatsi ka ghɛɲani ta klaftá dmakwa mu ta vghani ma zlɛɲafta lu ta udza zlɛɲay. ɲa nzakwa mu ka gwal nda rwa tvə dmaku, ɲa nzay mu ta nzakwa tɔdukwa. Nda ma tsa balanata ya mbaghunafta lu. ²⁵ Ghalya si nda nza kuni manda tuwakha nda zadá‡, ama ndanana tama, vrakvra kuni da mnda ngha tuwak ta nghapta ka hafa ghuni guli.

3

Nzakwa i marakw nda zə'al

¹ Kaghuni guli mi'aha, haniɲwahana ta ghɛɲ mista zə'alha* ghuni. Ka ta magay kuni mantsa, dər má sna a sanlaha ta gwada wu, ɲa nghay taɲ ta ɲərma nzakwa mi'a taɲ, ɲa mbədanafata taɲ ta nzakwa taɲ, dər má pslaf a kuni ta wi. ² Dza'a nghaɲngha hɛɲ ta ɲərmata nzakwa ghuni, nda ya ká kuni ta sna gwada da hɛɲ. ³ Yaha rka ghuni da nzakway ka skwa nghay wa iri, manda: Datá ghɛɲ ya nda bla, nda ya nda mizidikwa dasu, nda ya nda lgut nda bla nda bla† dzvani. ⁴ Ka nza rkatarka ghuni ka skwi nda difa ma ɲudufa ghuni, ka nzakwa tsi ka rka ya kul had ta badzavata, manda: Nzaku lebtekwa, tɛkwa. Tsahaya skwi dagala sgitani da Lazglafta. ⁵ Ghalya, mantsaya si ta rka mi'aha ta fafta

§ 2:10 Huseya 1:6, 9, 2:1, 23, 25. * 2:14 Aya 13-14: Ngha ta Ruma 13:1-7. † 2:22 Ngha ta Isaya 53:9. ‡ 2:25 Aya 24-25: Ta gray lu nda Isaya 53:4-6. * 3:1 Ngha ta Afisus 5:22, Kwalasuha 3:18. † 3:3 Ngha ta 1 Timute. 2:9.

ghəŋ ta Lazglafta ta rka, ma hanɨŋta taŋ ta ghəŋa taŋ mista zə'alha taŋ. ⁶ Mantsaya si ta maga Sara, ta sna gwada da Abraham. «Mghama da†!» ka'a si ta hgay guli. Kaghuni guli ná, kwaghani kuni, ka ta magay kuni ta skwi dina, ka ksu a zləŋ ta kaghuni.

⁷ Kaghuni zə'alha guli, dina ka kuni nzaku nda mi'a ghuni, ka famta kuni ta difil ma ghəŋ, ya gwal nda hta mbrakwa taŋ hahəŋ. Ka vla kuni ta sgit[§] ŋa taŋ, kabga tsa hafu ya ta vlə Lazglafta ka zɔakatahudani ya ná, nda hahəŋ tani, nda kaghuni tani mida. Ka mantsaya ka kuni magay na: Ta snay Lazglafta ta du'a ghuni.

Ghuya daŋwa ta ghəŋa maga skwi dina

⁸ ŋa kɔŋta ná, guyawa guya ta ndana ghuni kaskwa turtuk, tawavuswa hidahida, dɔvuvuswa vgha ghuni ka zwanama nda kwaghama, magawa zɔaku nzawanza nda hanatá ghəŋ. ⁹ Ka magamaga mndu ta ghwadaka skwi, ma vranam ka nda ghwadaka skwi. Ka razaghaf raza mndu, ma vranam ka nda razu, «katək na tfanaghatfa ta wi*,» kabga ŋa tsaya hgafta Lazglafta ta kaghuni, ŋa tfaghunaghatani ta wi ta kaghuni guli. ¹⁰ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Ka ta kumay mndu ta zɔakwa nzakwani,
ka ta kumay mndu ta rfayni ta rfu ma nzakwani,
ksanatani ta ghanikani, zlaŋtani ta tsakalawi.

¹¹ Zlaŋtani ta maga ghwadaka skwi, ka maga skwi dina.

Zbayni ta zɔaku ka ŋavata mistani.

¹² Nda fa ira Lazglafta ta gwal ta maga skwi tɔfukwa.

Nda fa sləməŋani ka sna du'a taŋ.

Ama gwal ta maga ghwadaka skwi ná,

ta mbədanambəda Lazglafta ta hul ta həŋ†,» ka'a.

¹³ Ka ŋavaŋa kuni ka maga skwi dina ná, wati ma mndu ya dza'a maga ghwadaka skwi ŋa ghuni na? ¹⁴ Aŋ mndani dər má ta ghuyay kuni ta daŋwa ta ghəŋa vlə magay ghuni ta skwi tɔfukwa ná, dza'a rfay kuni ta rfu. Ma zləŋ kuni ta gwal ta kuma magaghunatá ghwadaka skwi. Ma tɔu tsi ta ŋudufa ghuni. ¹⁵ Fafwafa ta ghəŋa ghuni ta Yesu Kristi turtukwani, ka ga tsi ta mgham[‡] ma ŋudufa ghuni. Fata kaghuni ta ghəŋa ghuni ŋa ghuni ŋa zlghawi da inda gwal ta dawaghunata ka kabgawu kəl kaghuni ka faftá ghəŋa ghuni ta Yesu Kristi. ¹⁶ Ta zlghə kuni ta tsa wi ya, zlghawazlgha nda hanatá ghəŋ, nda ya nda vla glaku ŋa taŋ guli. Gəɔata kaghuni ta maga tsa skwi dina ya ŋaghuni, kada ksuta tsi ka hula ta həŋ, dər klafkla həŋ ta kaghuni ka ghwadaka mnduha, ka raraza ŋərmata nzakwa ghuni ta tva Kristi. ¹⁷ Ta draŋ ghuya daŋwa ta ghəŋa maga skwi dina, ka si mantsaya kumaŋta Lazglafta, ka ghuyay ta ghəŋa magatá ghwadaka skwi. ¹⁸ Mantsaya luta tsi guli nda Yesu Kristi, tsatsi ta nzakway ka tɔfukwa mndu, ka mtutá tsi turtuktuk ta ghəŋa ghwadaka mnduha, ŋa bhadamaghata da Lazglafta. Ma nzakwani ma slu'uvgha dzata lu, ka nzaku tsi nda hafu ma Sulkum[§]. ¹⁹ Nda mbra tsa Sulkum ya. Ka laha tsi da mna gwada Lazglafta ŋa sulkumha tsam lu ma gamak. ²⁰ Tsa sulkumha ya ná, hahəŋ gwal ta kwalaghutá snanatá gwada Lazglafta ghalya. Aŋ mndani, nzɔavanzɔa Lazglafta ka ksanatá ŋudufani ma fitika tsay Nuhu ta kwambalu. Ka mba'atá mbsaka mnduha hutsekw ma tsa imi* ya nda ma tsa kwambalu ya. Tghas yeya həŋ kweŋkweŋ. ²¹ Tsa imi ya ná, gray nda batem ta mba kaghuni gitana ya. Rɔak ta vgha a ta ghuɔu na batem wa. Magaftá batem ná, vlarŋta mu ta ghəŋa mu ta Lazglafta nda vərɔa ŋudufa mu ya. Ndana guli, ta mbay batem ta kaghuni nda ma sli'agapta Yesu Kristi ma mtaku. ²² Vraghuvra Yesu Kristi ta luwa, ta nzaku nda ga zeghwa Lazglafta, ta ga mgham ta ghəŋa duhwalha Lazglafta, nda inda sanlaha ma skwiha nda mbra nda mbra.

‡ 3:6 Ngha ta Zlrafta 18:12. § 3:7 Ngha ta Afisus 5:25, Kwalusuha 3:19. * 3:9 Ngha ta Mata 5:44. † 3:12 Aya 10-12: Ngha ta Zabura 34:13-17. ‡ 3:15 Ngha ta Mata 5:10, aya 14-15: ngha ta Isaya 8:12-13. § 3:18 Ngha ta Ruma 1:4. * 3:20 Ngha ta Zlrafta 6:1–7:24.

4

Maga skwi ya ta zdəganatá Lazglafta

¹ Nda sna mu kazlay: Ghuyghuya Kristi ta dāŋwa ma slu'uvgha kə'a. Kaghuni guli, nzawanza nda fata vgha ŋa ghuyay manda ŋani. Mndu ta ghuytá dāŋwa ma slu'uvgha ná, had' ta gəgəltá dmaku wa. ² Ma na pdakwa fitik ŋa zay ghuni nda hafu ta na ghəŋa hadik na ná, nzawanza ta nzaku manda ya ta zdəganatá Lazglafta, manda ya ta hara'u slu'uvgha ya a wa. ³ Ma nzakwagapta ghuni manda ghalya ná, mburapmbura kuni ma maga skwi ta zdəganatá gwal kul snaŋtá Lazglafta. Ma magay ghuni ta sli'injsli'in, nda hara'u ta iri, nda ghuyaku, nda zdakwa skwi katakata, nda sasaku, nda manzakdawaya skwa wuyayha. ⁴ Ndanana tama, ta ndərmim nda ndərmima gwal kul snaŋtá Lazglafta ta kwalaghuta ghuni ta gugəltá ghəŋ nda həŋ ma tsa nzakwa sli'injsli'in ya, ka razu həŋ ta kaghuni. ⁵ Ama hahəŋ nda wa taŋ dza'a mnaŋtá slna taŋ ta kəma Lazglafta ya nda fa vghani ŋa tsanaghatá guma ta gwal nda hafu nda gwal nda rwa tani. ⁶ Tsaya kəl lu ka mnanatá Lfida Gwada ta dər gwal nda rwa, ŋa nzakwa taŋ nda hafu manda ya ta kumə Lazglafta nda ma Sulkum dər má tsanaghatasa Lazglafta ta guma ta həŋ ma ghəŋa hadik, manda va ŋa hamata mnda səla.

Nzaku ma guyatá ghəŋ

⁷ Ndusakndusa kdavakta fitika inda skwi. Nzawanza hzleŋa nda difil ma ghəŋ, ŋa ŋavata ghuni ma maga du'a. ⁸ Mali ma inda skwi ná, tsaya gdavata ghuni nda dvuvustá vgha nda ŋuduf turtuk sani nda sani, kabga ta tiŋway dvu ta mndu ŋa plinistá ndəghata dmakwa* mnduha. ⁹ Ma ruruŋwaku kuni ta ruruŋwaku ta tsu'a matbay ta lagha da kaghuni. ¹⁰ Inda kaghuni, magawamaga ta slna nda tvani ŋa sanlaha nda skwi ya vlaghuna Lazglafta. Mantsaya dza'a kəl kuni ka nzakway ka vərda gwal ta ksa slna nda zdakatahudi kavghakavgha ya ta vlə Lazglafta. ¹¹ Ka vlanvla Lazglafta ta mbrakwa gwada ta mndu katsi, ka mna tsi ta skwi mnana Lazglafta. Mndu ya vlan Lazglafta ta mbrakwa maganatá† slna ta mndu guli, ka maga tsi nda mbraku ya vlan Lazglafta. Magawamaga mantsaya ŋa zləzlvay mnduha ta Lazglafta ma inda skwi, kabga Yesu Kristi. ŋani glaku, nda mbraku, ŋa kdəkedzeŋ. Amin!

Ghuya dāŋwa nzaku ka mnda Kristi

¹² Zwanama da gwal ta dvu yu, yaha kuni da ndərmima ghuya dāŋwaha ya ta fwaghunata da nzaku tsi ka skwa madukwa da kaghuni. ¹³ Rfawarfa ta rfu katək, nda nzakwa ghuni kawadaga nda Kristi ma ghuya dāŋwa, kada ndəghafta ŋudufa ghuni nda rfu badu dza'a maraŋta tsi ta glakwani ŋa inda mndu. ¹⁴ Ka ta razay mnduha ta kaghuni, ta ghəŋa nzakwa ghuni ka ŋa Kristi katsi, rfawarfa ta rfu kabga ta nzaku Sulkum ya dagala ta nzakway ka Sulkuma Lazglafta ta ghəŋa kaghuni. ¹⁵ Ka ta ghuyay sani mataba ghuni ta dāŋwa katsi, ma nza tsi, kabga vəl dzatani ta mndu, kabga ghalatani ta ghali, kabga vəl magatani ta ghwadaka skwi, kabga vəl valamtani da skwi kul nghanata. ¹⁶ Ala, ka lagha mndu ka ghuya dāŋwa, kabga vəl nzakwani ka krista katsi, yaha tsaya da ksay ka skwa hula. Katək na, ka rfa tsi ta Lazglafta ta ghəŋa vəl favatani ta tsa hgu ya.

¹⁷ Saghasa fitik ŋa zraftá Lazglafta ta tsa guma. Tiŋəl ta ghəŋa həgani dza'a zrafta tsi ta tsay. Ala, ka si nda amu ka lu zrafta katsi, kinawu dza'a kdavakta tsi ta ghəŋa gwal kul snatá Lfida Gwada Lazglafta na? ¹⁸ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Ka nda dāŋwa mbafta mndu tdukwa katsi,

kinawu dza'a kdavakta ŋa ghwadaka mnduha, nda gwal ta ga dmaku‡ na?» ka'a.

¹⁹ Tsaya tama, gwal ta ghuya dāŋwa manda ya ta kumə Lazglafta ya, ka gdata həŋ ta maga skwi dina. Ka fanamta həŋ ta ghəŋa taŋ ma dzvu ta Lazglafta ya ta magaftá həŋ, kul had' ta mbədanaftá skwi mna tsi ya.

* 4:8 Ngha ta Mahdihdi 10:12, Yakubu 5:20. † 4:11 Ngha ta Slna gwal ghunay 6:2-4, Ruma 12:7. ‡ 4:18 Ngha ta Mahdihdi 11:31, Irmia 25:29.

5

¹ Ndanana tama, wya ka yu ta mnanatá la galata mndu ta ngha Igliz mataba ghuni. I'i guli ná, glata mndu yu manda va hahəj. Masləmtsəka ghuya ta dājwa ghuyə Kristi yu, dza'a mutsay i'i guli ta mayaka dā ma glakwa Kristi ya dza'a maraŋta Lazglafta.

² Wyawa dzvu, ka ngha kuni ta bra ya faghunam* Lazglafta ma dzvu. Nghawangha nda ŋuduf turtuk manda ya ta kumə Lazglafta. Ma nza tsi ka mbla kaghuni nda mbla. Ma magə kuni kabga ŋa mutsa tsemi, ama magawamaga kabga dvu. ³ Ma zbə kuni ta ga má mghammgham ta ghəŋa gwal pghaghunam Lazglafta ma dzvu. Nzawanza ka gwal ŋa ksay taŋ ta sadā ghuni. ⁴ Ka mantsaya ka kuni magay, badu zlagagaghata mghama gwal ta ngha rini ná, ŋa mutsay ghuni ta zewzewa nda sgit tida, kul badzavata ya.

⁵ Kaghuni guli duhwalha, hanaganawa ghəj mista la galata mndu ta ngha Igliz. Kaghuni demdem nzawanza nda hanatá ghəj ma gwaya vgha ghuni, kabga «zdəgana a gwal ta gla ghəj ta Lazglafta wu, ama ta zdanaŋ zda ta hudi ta gwal ta hanaganatá† ghəj.» ⁶ Hanaganawa ghəj mista mbrakwa Lazglafta, kada kapaghunafta tsi ma fitik ya kumaŋ‡ tsi. ⁷ Pəghanamwa pgha ma dzvu ta inda dājwa ghuni, kabga tsatsi ta nghapta ka kaghuni§.

⁸ Nzawanza hzleŋa nda difil, kabga ta pgha budukwa ghuma ghuni halaway manda rveri ta hurgu ta zba skwi ŋa dughwadutani. ⁹ Dihavawa diha ma zlghay nda ŋuduf, ma zlanəj kuni ta tvi. Nda sna kuni kazlay: Mndərga va tsa dājwa ya ná, slanaghasla ta inda zwanama ghuni ta ghəŋa hadik demdem kə'a. ¹⁰ Tahula ghuyta ghuni ta dājwa ma fitik kwitikw ya, dza'a vlaghunavla Lazglafta ya ta gdata ta vla zďakatahudi, ta hgaftá kaghuni ma Yesu Kristi, ŋa lami da glakwani ya ŋa kďekedzeŋ, ŋa payafta tsatsi kaghəjani ta kaghuni, ŋa dihaghunatani, ŋa mbraghunaftani, ŋa kwala skwi kul gigidaŋtá kaghuni. ¹¹ ŋani mbraku ŋa kďekedzeŋ. Amin!

Ga zgu

¹² Silveŋ ta katihata kəl yu ka vindaghunaftá na zwaŋa delewer na. Nda sna yu kazlay: ŋerma mndu ya kə'a* ta tva Lazglafta. ŋa vlaghunatá mbraku kəl yu ka vindaghunafta. Nda ya ŋa graghunaftá kahwathwata zďakatahuda Lazglafta. Dihavawa diha nda mbraku ta tsa zďakatahuda Lazglafta ya.

¹³ Ta ga zgu Igliz ma Babila ŋa ghuni, gwal dāgap Lazglafta manda va kaghuni guli. Ta ga zgu zwaŋa† dā Markus guli ŋa ghuni. ¹⁴ Guvuswa ga ta zgu sani nda sani nda brusa vgha hmətət.

Ka nza zďakatahuda Lazglafta nda kaghuni demdem, kaghuni gwal ma Kristi ya.

* 5:2 Ngha ta Yuhwana 21:15-17, Slna gwal ghunay 20:28. † 5:5 Ngha ta Mahdihdi 3:34. ‡ 5:6 Ngha ta Mata 23:12, Lukwa 14:11, 18:14. § 5:7 Ngha ta Zabura 55:23. * 5:12 Silas: Ngha ta Slna gwal ghunay 15:22, 40. † 5:13 Babila: Ngha ta Suna Yuhwana 17:5, Slna gwal ghunay 12:12, 25, 13:13, 15:37-39, Kwalasuha 4:10, Filipiya. 24. Zwaŋa dā: Ma sulkum (ngha ta 1 Timute. 1:2.).

Mahisa tsghatá lwa 2 Piyer

Ga zgu

¹ I'i Simuñ Piyer ta nzakway ka kwalva nda ya ka ghunatá mnda Yesu Kristi ta vinda na delewer ná, ña gwal ta mutsaftá zlgħay nda ñuduf ka guram nda va ñaṅni, nda ma zďakwa Lazglafta nda Yesu Kristi. ² Ka sgaghunagħa sga Lazglafta ta zďakataħudfi nda zďaku ma sñanťá i Lazglafta nda Yesu Kristi Mghama mu.

Nzaku ya ta ranťá mnda zlgħay nda ñuduf

³ Yesu Kristi ta sñamamtá Lazglafta ya ta hgaftá amu ña dguvusta mu ta glakwani nda zďakwani. Mantsa tama, ka vlamatá tsi nda ma mbrakwani ta inda skwi ya ta ramata, ña nzay mu ta nzaku manda ya ta zďəganatá Lazglafta. ⁴ Nda ma tsa skwiha ya vlamata tsi ta tsa skwiha ta dñuta katakata, ya tamaf tsi ta imi ta sləməñ daga manda ghalya ña vlamata ya. Ma mutsafta ghuni ta tsa skwiha ya, laviñta kuni ta ndapta ma ghwadaka skwiha ya ta hara'uwa iri ta ghəña hadik, ka ksay ghuni ta sada Lazglafta. ⁵ Mantsaya tama, ñavawa ña ka sganaghata kuni ta ghəña zlgħay nda ñudufa ghuni ta nzaku dñina. Ta ghəña nzaku dñina, ka sganaghata kuni ta sñanťá skwi. ⁶ Ta ghəña sñanťá skwi, ka sganaghata kuni ta ksantá ghəñ. Ta ghəña ksantá ghəñ, ka sganaghata kuni ta ñavata. Ta ghəña ñavata, ka sganaghata kuni ta nzaku ta zďəganatá Lazglafta. ⁷ Ta ghəña nzaku ta zďəganatá Lazglafta, ka sganaghata kuni ta nzaku hmətət manda la zwanama. Ta ghəña nzaku hmətət manda la zwanama, dñutá mndu. ⁸ Ka mamu kuni nda mndərga tsa nzaku ya, ta gdavagďa kuni ta maga slna nda tsi katsi, had kuni dza'a nzata nda zďukwatá vgha wa. Dza'a dza'a kuni ta kəma takma nda sñanťá Mghama mu Yesu Kristi. ⁹ Mndu kul had nda mndərga tsa nzaku ya ná, manda ghulpata mndu ta lulumaku ya nzakwani. Zanapza ta tsa mbanaf mbanaf Lazglafta ma dmakuhani maga tsi ghalya ya.

¹⁰ Tsaya tama zwanama ďa, ñavawaña ka nzafta kuni ta tsa hgu hgaf Lazglafta ta kaghuni, ka dğaptá kaghuni ya. Ka mantsaya ka kuni magay had kuni dza'a dďdamta da ghwadaka skwi wa. ¹¹ Mantsaya, nda fa ghəña ghuni ta gunaghunata Lazglafta ta watgha lami da ga mgham ña kďekedzeñ ta nzakway ka ña Yesu Kristi Mghama mu, ta mba amu ya guli.

¹² Tsaya ta kəl yu ka gdavata ta hava tsa skwiha ya ña ghuni, dər má nda ghada sñanťa ghuni, ta ñavaña kuni ma tsa kahwathwata tagħaghunaf lu ya. ¹³ Ka tata hafu yu katsi ná, nda nza ka skwi dñina na havay ďa ta tsa skwiha ya ñaghuni, kada nzata kuni nda fatá ghəñ hzleña. ¹⁴ Nda sna yu kazlay: Ta ghwan a kdavakta hafa ďa ma na ghəña hadik na wu kə'a, manda ya snidim Mghama ďa Yesu Kristi. ¹⁵ Ama dza'a magay yu ta kdavakta mbrakwa ďa, ña nzakwani dər má nda mta yu, ña laviñta ghuni ta hava tsa skwiha ya.

Gwal ta nghanťá glakwa Kristi

¹⁶ Ma fitika mnaghunata ñni ta saha dza'a saha Yesu Kristi ma mbrakwani ná, prukutunzum ya gi ta tsa'ata mnduha ma ghəña tan a mnaghuna ñni wu, ama skwi ghada aṅni ta nghanťá mbrakwani nda ira ñni ya mnaghuna ñni. ¹⁷ Ma fitika mutsaftani ta sgit, nda glaku da Lazglafta ta nzakway ka Da ná, hada aṅni. Nda sna aṅni nda sləməña ñni ta mnə Lazglafta ya ta hemanatá inda skwi kazlay: Nana na zwanə ďa ya dñu yu ta zďəghata katakata kə'a. ¹⁸ Vərdə aṅni ka ghəña ñni ta sñanťá saha tsa lwi ya daga ta luwa, ma fitika nzakwa ñni kawadaga nda tsi ta ghwá nda għuďa*.

¹⁹ Ta ghəña tsaya guli ná, nda fa ghəña ñni ta gwada ya klak la anabi. Dina má ka ñanata ghuni dasuwa ta tsa gwadaha tan ya, kabga nda nza manda pitirla, ya ta tsuwadaku ma grum. Dina ka gdata ghuni ta snay, ha ka tsadata vli, ka safa gumbəzla ña nghanťa

* 1:18 Aya 17-18: Nghanťa ta Mata 17:1-5, Markus 9:2-7, Lukwa 9:28-35.

ghuni ta tsalatá inda skwi ma ñudufu ghuni. ²⁰ Karku ná, wya skwi ña snañta ghuni: Tsa gwadaha hlak la anabi ghalya, ka vindamta ma deftera Lazglafta ya ná, tsa a ma ghəña tañ a həñ wa. ²¹ Tsa gwadaha hlak la anabi ya ná, had ya walañ mnda səla ta tsa'ata ma ghəñani wa. Sulkum nda ghuba ta vlanťa mbraku ta həñ, ña mna skwi ya mnanaf Lazglafta ta həñ.

2

Ghwadaka anabiha

¹ Ghalya, zlagapzлага ghwadaka anabiha mataba mnduha Lazglafta, mantsaya guli dza'a zlagapta ghwadaka gwal tagha skwi mataba ghuni. Dza'a kladamkla həñ ta ghwadaka tagha skwi ña zadintá mnduha, ña vziñta tañ ta Yesu Kristi ta nzakway ka mnda tagha skwi ta mbanafťa həñ ya. Mantsaya gi dza'a tđakta həñ ta zadaku ta ghəña tañ. ² Nda ndəgha gwal dza'a ksa səla tañ ma tsa ghwadaka nzaku ya, ña razay mnduha ta vərda tva Lazglafta kabga hahəñ. ³ Ta tadaku ira tsa ghwadaka mnduha ya ta skwa mndu, ña tsakalay tañ ta wi ña gatugadughunustá skwa ghuni. Tsaw nda ghada tsatá guma ta ghəña tañ daga manda ghalya, ta kzlaykzlay zadaku ta həñ.

⁴ Dər tsa duhwalha Lazglafta ta ga ta dmaku ghalya ya ná, zlana a Lazglafta ta həñ mantsa wa. Ama ka pghaghatá tsi ta həñ da duda vu, ka tsamtá həñ nda zida ma grum, ka kzla fitika guma. ⁵ Tsa mnduha ghalya ta gatá dmaku ya guli ná, zlana a Lazglafta ta həñ mantsaya guli wa. Ka zadánatá tsi ta tsa gwal ta maga ghwadaka skwi ya nda ima mabudbud. Ta ghəña Nuhu si ta mnay ña mnduha kazlay: Magawa skwi tđukwa kə'a yeya mbanaf tsi, nda sanlaha ma mnduha* ndəfán guli. ⁶ Mantsaya tsanaghata tsi ta guma ta luwa Suduma nda Gwamura guli, ka zadánatá tsi ta həñ nda vu, ka niñťa həñ ka hutidif. Mantsaya maranañta tsi ta gwal ta maga ghwadaka skwi kə'a dza'a slanaghatá həñ†. ⁷ Ludu ná, tđukwa mndu ya. Ta kuzlan̄kuzla tsa maga sli'insli'iny ta magə gwal ma luwa Suduma ya ta ñudufani katakata‡. ⁸ Mataba tañ ta nzakwa tsa tđukwa mndu ya. Inda fitik ta nghay, ta snay, ta inda tsa sli'insli'iny ta magə həñ ta hla səla mndu ya. Ta gurda ñudufani, kabga tđukwa mndu tsatsi. ⁹ Tsaya tama ná, nda sna Mgham Lazglafta kə'a ta hligintá tđukwa mnduha ma skwi ta dzəghañťa həñ. Nda sna guli kə'a ta pghaghutá gwal ta maga ghwadaka skwi ña ganaptá iri ta həñ badu fitika tsa guma. ¹⁰ Katkatatani ná, ta ghəña gwal ta maga ghwadaka skwi kumañ slu'uvgha tañ, nda gwal ta hertətatá ga mghama Lazglafta, dza'a tsi giri ña tañ.

Tsa mnduha ta tagha ghwadaka skwi ya ná, had hula ta wa ira tañ wa. Ta gla ghəñ həñ. Vla a həñ ta glaku ña duhwala Lazglafta ta luwa wa. Ta razu nda raza həñ. ¹¹ Dər duhwalha Lazglafta ya ta malaghutá tsa gwal ta tagha ghwadaka skwi nda mbraku ya má, had həñ ta ghubasa həñ, ka raza həñ ta kəma Lazglafta wa. ¹² Tsa mnduha ya ná, had ghəñ da həñ wa. Manda nimitak ta yaku ña kasuta, ka psliñťa həñ ya, ka həñ ta magaku. Dər skwi kul snañťa həñ tsi ná, razay tañ ña tañ. Manda va tsaya ná, dza'a zadánazada lu ta həñ manda nimitakha. ¹³ Nda ghuya đañwa dza'a vranamta Lazglafta ta həñ. Manda ya ghuyanap hahəñ ta đañwa ta sanlaha ya. Ka skwa zđanaftá vgha ta həñ ka həñ klaftá sasaku, nda maga sli'insli'iny dər nda fitik ma ghəñ tsi. Ka skwa hula nzamta tañ mataba ghuni, ta kuzlaku ta ñuduf guli. Ta zay həñ ta say həñ kawadaga nda kaghuni, ama mbədata tañ ta hul ná, skwi ta kumə maya§ tañ ta magə həñ. ¹⁴ Ta tadaku ira tañ ta mi'aha, hərfava a həñ ma vəl maga dmaku wa. Bla a ta barafťa həñ ta gwal nda hta mbrakwa tañ ka pghamtá həñ da dmaku wa. Yukyukyuk ka ira tañ ta tadaku ta skwiha. Mndərga tsahaya ma mnduha ná, nda ghada ksuta guma Lazglafta ta həñ. ¹⁵ Zluñzla həñ ta vərdaka tvi, ka zwaduta, ka ksaghatá tvi manda ña Balama zwan̄a Baswara zđuguduñ tsemi ka magatá tsi ta ghwadaka skwi ya. ¹⁶ Ka dvanaghatá lu ta ghəña kwalaghutani ta

* 2:5 Ngha ta Zlrafta 6:1–7:24. † 2:6 Ngha ta Zlrafta 19:24. ‡ 2:7 Ngha ta Zlrafta 19:1–16. § 2:13 Ngha ta Yuda aya 12.

snatá gwadá, ha ka gwadganatá kdih kul had ta gwadá ya nda gwadá manda va ña mndu. Ka hanaftá tsi ta tvi ta tsa anabi* ya yaha da gəgəltá tsa rghani ya.

¹⁷ Ka guram nda ghwa swi'ap imi mida tsa mnduha ta tagha ghwadaka skwi ya, ka guram nda ghwayak ta turiñta falak ya həñ guli. Payanapaya Lazglafta ta vli ta həñ ma grusl tđik katakata. ¹⁸ Ta ghərbaku həñ ka yawu bətbət, ka bara gwal tsaghuta tañ yeya ta vgha nda gwal ta gdata ta nzaku ma dmaku. ¹⁹ «Falau' vgha ghuni dza'azlay,» ka həñ ta mnay ña tañ. Hahəñ ya kay tatan, nda ghada nzatá həñ ka vu'a bədzaku ta kla həñ da zadaku. Nda sna kuni ná, ka nu tsa skwi ta hbutá tsa mndu ya ná, vu'a tsa skwi ya tsa mndu ya. ²⁰ Ka lagha tsa gwal ta zlu'agaptá vgha ma ghwadaka skwi ta badza mndu ma ghəña hadik ya, manda sñanña tañ ta Mghama mu Yesu Kristi ta nzakway ka mnda mba amu ya guli, ka vrəglamta da maga tsa ghwadaka skwi ya katsi, dza'a malaghumala badzatá həñ ka nzakwa tañ tañtañ. ²¹ Ta dər má kwala tañ kul sñanña tsa tvi tđukwa ya, ka ya ghada həñ ta sñanña tsa tvi ya dinadina, tahula tsa, ka zlanavata tañ ta zlahuha Lazglafta ya mnana lu ta həñ. ²² Tsa skwi ta slanaghatá həñ ya, marañmara kazlay: Kahwathwata tsa gwadá mahdihdi ta mnata ya kə'a. Ka'a na: «Ta vradaghavra kri da ni'iglaftá vnihatá vnihani†.» «Tahula mbazanatá mbaza ta ghuvazu ná, ña vrəglamtani da dzazlak guli,» ka'a ya.

3

Faftá ghəñ ta vragata Mgham Yesu

¹ Graha dá ya ta dvu yu, mahisa dēlewera dá nana vindaghunaf yu na. Ma tsəna dēlewera dá his vindaghunaf yu na ná, vraftá ya ta vrafta yu ta skwiha ya ghada kuni ta sñanña, ña ndanay ghuni ta ndanu nda tvani ta ghəña tañ. ² Ta kumay yu ta ndanay ghuni ta skwiha ya mna la anabi nda ghuḃa ghalya. Nda zlahu Mgham Yesu Kristi ta nzakway ka mnda mba amu, taghaghunaf gwal ghunay, ghunədaghunagha lu ya. ³ Skwi ña sñanña ghuni karaku ná, dina ka sñanña ghuni kazlay: Ma ndusakta kdavakta fitik ná, dza'a sli'agapsli'a inda gwal ta maga skwi manda ya kumañ ghəña tañ, dza'a ghuḃasay həñ ta kaghuni kə'a. ⁴ «Dza'a vragavra yu a katsi tamaftá imi ta sləməñ kay ra? Ga tsi kay ka na? Ka yawu rwakta dzidzihá mu, ta nzaku inda skwi manda va vlani daga ka yawu zlagapta ghəña hadik,» ka həñ. ⁵ Gwal ta mnay mantsaya ná, mamu skwi ya nda maya zanap həñ ka palama. Daga manda ghalya ta magaftá Lazglafta nda gwadani ta luwa nda hadik. Kligiñ ma imi lu ta hadik, nda imi guli magafta lu ta hadik. ⁶ Nda imi ta nzakway ka ima mabudbud zadanamta* Lazglafta ta ghəña hadik ghalya. ⁷ Na luwa nda ghəña hadik ta nghə mu ndanana ná, va tsa gwadá Lazglafta ya ta ñanata, ña zadánata nda vu. Ñanana ta həñ ha sagha fitika guma, ña zadánatá ghwadaka mnduha.

⁸ Graha dá gwal ta dvu yu, mamu skwi turtuk dza'a kwal kuni zanapta: Da Mgham Lazglafta ná, fitik turtuk ya ná, manda fitik dəmbu' nzakwani. Fitik dəmbu' ya guli ná, manda fitik turtuk† nzakwani. ⁹ Gərdá a Lazglafta ka maga skwi ya tamaf tsi ta imi ta sləməñ manda ya ta ndanu sanlaha ya wa. Ama kaghuni nza tsi katək ka kzlay, kabga va a ta zadavaghuta dər wati ma mndu wa. Ta kumay katək ta mutsafta inda mndu ta mbədanafá nzakwani.

¹⁰ Nduk nda tsaya tani ná, dza'a sagha manda ghali tsa fitika Mgham Yesu ya. Ma tsa fitik ya dza'a nda sna lu ta ghudzagata skwi nda mbraku, ña zwaduta luwa gi rək. Ña driñta vu ta inda skwi ta luwa, ña zwaduta‡ ghəña hadik nda inda skwi mida tani. ¹¹ Ka si mantsa dza'a zwaduta inda tsa skwiha ya ná, mndərga wati nzaku ta raku ña nzakway ghuni? Nzawanza ta nzaku ya nda ghuḃa. Ka vlarñta kuni ta ghəña ghuni ta Lazglafta ma inda skwi. ¹² Kzlawakzla ta tsa fitika Lazglafta ya, ka ñavata kuni nda inda mbrakwa ghuni ña sagha tsa fitik ya gi misimmisim. Tsa fitik dza'a zadánata lu ta luwa ña nu'uta

* 2:16 Aya 15-16: Ngha ta Mbsak 22:4-35. † 2:22 Ngha ta Mahdihdi 26:11. * 3:6 Aya 5: Ngha ta Zlrafta 1:6-9, aya 6: Ngha ta Zlrafta 7:11. † 3:8 Ngha ta Zabura 90:4. ‡ 3:10 Ngha ta Mata 24:43-44, Lukwa 12:39-40, 1 Tesalunik 5:2.

inda skwi da vu ya, tsa fitik ya. ¹³ Ta kzlaykzlay mu ta tsa lfiɗa luwa nda tsa lfiɗa haɗik[§], ma vli ya dza'a gɗavata nzaku tɗukwa manda ya tamaf tsi ta imi ta sləmənɗ ya.

¹⁴ Tsaya tama graha ɗa ya ta ɗvu yu, ɗavawa ɗa, ɗa slaghunaghatani nzididɗ kul haɗ sana skwi ta kaghuni, ɗa nzakwa ghuni nda zɗaku nda tsi. ¹⁵ Havakwahava kazlay: Skwi ya kəl Mgham Yesu ka gərdaku ná, kabga ɗa mutsafta mnduha ta mbəɗanaftá nzakwa taɗ, ɗa mbanaftani ta hənɗ ya kə'a. Manda va tsaya vindaghunafta zwaɗama mu Pwal ya ta ɗvu mu guli nda difil ya vlaɗ Lazglafta. ¹⁶ Tsaya skwi ta mnə tsi ma inda ɗelewerhani ya, ta gwadə tsi ta gwada ta ghəɗa mndəra tsa skwiha ya. Mamu sana skwi ya nda bla ta vindamta tsi ma tsa ɗelewerhani ya, ta tərdanafta gwal kul snanɗá skwi, nda gwal kul taghaku skwa taɗ, ta klatá ghəɗa skwi mida. Manda va tsaya ta snuta hənɗ ta magay nda sana vliha ma skwi vindaf lu ma sanlaha ma ɗelewer. Manda tsaya ta klanakta hahənɗ ka ghəɗa taɗ ta zadaku.

¹⁷ Kaghuni graha ɗa ya ta ɗvu yu, snaghunamsna lu ndana tama. Dasuwa ka kuni, yaha krughuva ghwadaka mnduha da zadighunista da tsaghutá kuni ta vgha ta fatá ghəɗa ghuni. ¹⁸ Ama gɗavawagɗa ta dza'a ta kəma ta kəma ma snanɗá Mghama mu Yesu Kristi mnda mba amu, ɗa vlaghunatani ta zɗakatahudani. ɗani glaku, daga ndanana nda ya ɗa kɗekedzen. Amin!

---

§ 3:13 Ngha ta: Isaya 65:17, 66:22.

Tanjana tsghatá lwa 1 Yuhwana

Gwadá Lazglafta ná, ta vlay ta hafu

¹ Nana skwi ta vindaghunafta ηni na ná, gwadá ta ghəŋa mndu ta vla hafu ta nzakway daga ta kul zraftá* inda skwi ya. Ta ghəŋa skwi snaŋ ηni nda skwi nghan ηni nda ira ηni, nda ya vitsanava ηni, nda ya ksana ηni nda dzva ηni ta mnaghunata ηni. ² Na zlagapta tsa mndu ta vla hafu ya, ka nghaná aŋni nda ira ηni. Tsaya kəl aŋni ka nzakway ka masləmtsəkani, kəl ηni ka mnay ŋa ghuni ta gwadá ta hafu ŋa kdekedzer ŋi ta nzaku tavata Da mu, ka maravatá† tsi ta wa ira mu. ³ Tsa skwi nghan ηni nda ya snaŋ ηni ya, tsaya ta mnaghunata aŋni kada nzakwa kuni nda guya nda aŋni. Ka nda guya ghəŋa mu katsi, nda guya ghəŋa mu kawadaga nda Lazglafta Da, nda ya nda zwanani Yesu Kristi. ⁴ Kada kdŋŋta rfa mu‡ ta ndəghafta ta kəl ηni ka vindaghunaftá na skwiha na.

Mbadá ma tsuwadək

⁵ Tsuwadəká nzakwa Lazglafta, had skwi ka grum da tsi wu, na skwi snaŋ aŋni da tsi, ta mnaghunata aŋni. ⁶ Ka nda guya ghəŋa mu nda Lazglafta ka mu katsi, ta ghəŋa tsa tata mbadá mu ma grum, tsakalawi tsa ta tsakalə mu, maga a mu ta skwi tdukwa wa. ⁷ Ala ka si ta mbadə ma tsuwadək mu ta mbadá manda nzakwa Lazglafta ma tsuwadək ya, nda guya ghəŋa mu sani nda sani nda tsa ŋa ghubimista usa Yesu Zwaná Lazglafta ta inda dmakuha mu.

⁸ Ka had mu ta ga dmaku wu ka mu katsi ná, nana ghəŋa mu ta nanə mu, had kahwathwata ma amu nda tsa wa. ⁹ Ala ka si mnigŋmna mu ta dmakwa mu nda wa mu katsi, dza'a plimispla Lazglafta ta dmakwa mu, ŋa ghubŋŋtani ta inda dmakwa mu§, ŋa nzakwa mu tsuwedək ta kəmani, kabga tsatsi Lazglafta tdukwa. Skwi mna tsi ta magamaga manda va tsaya. ¹⁰ Ka ta ga amu ta dmaku wu ka mu katsi, ta tsakalawi Lazglafta ka'a mu nda tsaya. Had tsa gwadani ya ma ŋudufa mu nda tsa tama wa.

2

¹ Zwana dā, skwi kəl yu ka vindaghunaftá na skwi na ná, vindaghunaf vinda yu ŋa mbəl ŋa waray ghuni ta maga dmaku. Ala ka si magamaga mndu ta dmaku katsi, mamu mndu tdukwa ta nzaku tavata Lazglafta ta kla lwa mu ŋani. Tsa mndu ya, Yesu Kristi ya. ² Tsatsi ta mtuta ŋa pla ghəŋ kada plimista Lazglafta ta dmakuha* mu. Nza a ŋa pla dmakuha amu ndaghəŋa mu wu, lavŋŋlava ta pla dmakwa inda mnduha ta ghəŋa hadik demdem guli.

Lfidá zlahu

³ Ka ta magay mu ta skwi ta mnamata Lazglafta katsi ná, tsaya ta maramaŋta kazlay: Nda sna mu kahwathwata ta Lazglafta kə'a. ⁴ Ka ka mndu mantsa, «nda sna yu ta Lazglafta,» ka'a, ta sna a ta skwi ta mnata Lazglafta kay guli wu, tsa mndu ya ná, ta tsakalawi. Had kahwathwata dekdek ma ŋudufani wa. ⁵ Mndu ta snatá gwadá Lazglafta ná, dvuđva ta Lazglafta kahwathwata. Tsaya ta gramafta kazlay: Nda ndi'a mu nda Lazglafta kə'a. ⁶ Ka nda ndi'a nzakwa dā kawadaga nda Lazglafta, ka mndu katsi ná, ka maga tsi ta skwi manda ŋa Yesu Kristi.

⁷ Zwanama dā, ka lfidani a na zlahu ta vindaghunafta yu na wu, va tsa zlahu manda ghalya yeya. Nda sna kuni ta tsa zlahu ya daga ma zraftá† mnaghunatá gwadá Lazglafta. Va tsaya tsa gwadá snaŋ kuni ya. ⁸ Aŋ mndani, lfidani na zlahu ta vindaghunafta yu na,

* 1:1 Gray nda 2:13. Yuhwana 1:1. † 1:2 Ngha ta Yuhwana 1:14. ‡ 1:4 Rfa mu: Ma sana vliha ná, rfa ghuni.
§ 1:9 Gray nda Zabura 32:1-5. * 2:2 Gray nda Ruma. 3:25-26. † 2:7 Ngha ta Yuhwana 13:34.

kabga nzakwa Yesu Kristi ná, vərda lfida nzaku ya maramaŋ tsi. Mantsa ya kaghuni guli. Manda skwi ta hađ grum tama wu, ta zlagəzlagu vərda tsuwadak.

⁹ Ka «ma tsuwadak yu» ka mndu ta gray, tata husaŋhusa zwaŋamani ta nzakway ma zlgħay nda ŋuđuf katsi ná, ta ma grum tsa mndu ya manda va nzakwani ghalya. ¹⁰ Ala ka ta đvay mndu ta zwaŋamani katsi, nda nza nzakwa tsa mndu ya ma tsuwadak, hađ sana skwi dza'a sabi da tsi ŋa zləmbiŋtá mndu wa. ¹¹ Mndu husaŋ zwaŋamani ná, ma grum nzatá nzakwani, ta tatđamaku tsa mndu ya ma grum. Sna a ta vli ta mbadə tsi ta mbada mida wu, kabga tđikanaf tđika grum ta irani.

Ma đvu kuni ta ghəŋa hađik

¹² Zwana đa, ka yu ta vindaghunafta na: «Plighunis pla Lazglafta ta dmakuha ghuni, kabga slna Yesu Kristi ta magata.» ¹³ Kaghuni dadaha, ka yu ta vindaghunafta na: «Nda sna kaghuni ta tsa mndu ta nzakway daga ta kul zlraftá† inda skwi ya.» Kaghuni duhwalha, ka yu ta vindaghunaftá kaghuni guli na: «Ghuđasapghuđasa kaghuni ta halaway.»

¹⁴ Kaghuni zwani, ka yu ta vindaghunafta na: «Nda sna kaghuni ta Da mu Lazglafta.» Kaghuni dadaha, ka yu ta vindaghunafta na: «Nda sna kaghuni ta tsa mndu ta nzakway daga ta kul zlraftá inda skwi ya.» Kaghuni duhwalha, ka yu ta vindaghunafta na: «Nda mbra kaghuni, nzamnza gwada Lazglafta ma kaghuni, ka ghuđasaptá kuni ta halaway.»

¹⁵ Ma hara'u kuni ta tva nzakwa mnduha ma ghəŋa hađik. Ma laghu kuni nŋha skwiha ma ghəŋa hađik. Ka laghula mndu da hara'uwa skwiha ma ghəŋa hađik katsi ná, đva a tsa mndu ya ta Da mu Lazglafta wa. ¹⁶ Skwi ta magə mnduha ma ghəŋa hađik ná, maga skwi kumaf slu'uvgha taŋ nda skwi kumaf ira taŋ ya. Mutsafta taŋ kay guli, glay taŋ ta ghəŋ nda tsi. Mndərga tsahaya ma nzaku ná, Da mu Lazglafta a ta taghamafta wu. ŋa na ghəŋa hađik na mndərga tsaya. ¹⁷ Đina ka snaŋta kaghuni kazlay: Ta kđakukđaku nana ghəŋa hađik na kə'a. Inda na skwiha ta mamə mnduha na guli ná, dza'a kđukda. Mndu ta maga skwi ta kumə Lazglafta ya ná, tsaya mndu dza'a nzata nda hafu ŋa kđekedzeŋ.

Ghuma Kristi

¹⁸ Zwana đa, ndusa ghəŋa hađik ka kđaku, manda va ya snaŋ kuni kazlay: Dza'a saghasa ghuma Kristi kə'a ya ná, daga ndana ná, sli'agapsli'a ghumaha Kristi. Tsaya ta gramafta kazlay: Ndusa kđakwa ghəŋa hađik§ kahwathwata kə'a. ¹⁹ Tsa ghumaha ya ná, mataba mu sli'agapta həŋ. Si nza a nzakwa taŋ kawadaga nda amu wa. Ka má nda nza nzakwa taŋ kawadaga nda amu ná, má gđavagđa həŋ tavata amu. Magamaga manda tsaya kabga ŋa snaŋta kazlay: Mataba amu a həŋ demdem wu kə'a.

²⁰ Kaghuni ya, vlaghunavla Kristi ta Sulkumani. Kaghuni demdem, nda sna kaghuni ta vərda skwi ta ghəŋa Yesu Kristi. ²¹ Kəl yu ka vindaghunafta na: «Kwalaghuni kul snaŋtá vərda skwi a wu, kabga nda sna kuni.» Nda sna kuni guli kazlay: Guya a tsakalawi ta vgha nda kahwathwata wu kə'a.

²² Wa va na mghama tsakalawi na? Mndu ta vziŋtá Yesu kazlay: Kristi a wu, ka'a a tsa wa. Tsa mndu ya ná, ghuma Kristi ya ta vziŋta i Lazglafta nda Yesu tani ya. ²³ Dər wati ma mndu ta vziŋtá Zwaŋa Lazglafta ná, hađ tvani ŋa nzuvta nda Lazglafta ta nzakway ka Dani wa. Ala dər wati ma mndu ta mnay baŋluwa kazlay: Yesu ná, Zwaŋa Lazglafta ya kə'a, nda nza nzakwani nda Lazglafta ta nzakway ka Dani* guli.

²⁴ Kaghuni, ŋanawa ŋa ta tsa skwi snaŋ kuni daga zlrafta ghuni ta zlgħaftá gwada Lazglafta ya. Ka ŋanaŋa kuni ta tsa skwi snaŋ kuni daga zlrafta ghuni ta zlgħaftá gwada Lazglafta ya katsi, dza'a gđavagđa nzakwa ghuni kawadaga nda Zwaŋa nda Lazglafta guli. ²⁵ Ka Kristi tamaftá imi ta sləməŋ ná, dza'a vlaghunavla yu ta hafu ŋa kđekedzeŋ, ka'a.

²⁶ Vindaghunafvinda yu ta tsa skwiha ya, kabga ka maga kuni ta đasuwa nda tsa gwəl ta kuma hla səla ghuni ya. ²⁷ Kaghuni, tsa Sulkum vlaghuna Kristi ya ná, ta nzaku ma kaghuni. Wya ta mamu tsa Sulkum ya ma ŋuđufa ghuni ya, psəgla a kuni ta sana mndu

† 2:13 Gray nda 1:1. § 2:18 Nŋha ta Mata 24:5, 23-24, Markus 13:21-22. * 2:23 Nŋha ta Mata 11:27, Yuhwana 5:23, 15:23.

ña taghaghunaftá sana skwi wu, kabga ta taghaghunaftagha tsa Sulkum ya ta inda skwi. Tsa skwiha ta taghaghunafta tsi ya guli ná, vərda skwiha ya. Had tsakalawi mida wa. Gdávawagda kawadaga nda Yesu Kristi manda ya ta taghaghunafta Sulkumani.

²⁸ Mantsa tama zwana da, gdávawagda kawadaga nda Yesu Kristi, ña kwala zləj ksa amu badu vragata dza'a vragata tsi, ña kwala hula ksa amu guli ta kəmani.

Zwana Lazglafta amu

²⁹ Ka si nda sna kuni kazlay: Tudukwa mndu Yesu Kristi kə'a, nda ra guli ka sənəta ghuni kazlay: Gwal ta maga skwi tdukwa ná, zwana Lazglafta həj kə'a.

3

¹ Nghawa ka Da mu Lazglafta dvtú amu ba! Zwana da kə'a ta hga amu. Manda va tsaya nzakwani guli, zwana Lazglafta* amu. Tsaw sna a mnduha ma ghəja hadik ta amu wu, kabga sna a həj ta Lazglafta wa. ² Zwanama da, daga ndanana zwana Lazglafta amu. Nziya nza tsi, tsa nzaku ká mu dza'a nzakway ta kəma ya ná, ta ma dífa kaku. Tsaw nda sna amu kazlay: Badu vragata dza'a vragata Kristi ná, dza'a nzakway amu manda tsatsi kə'a, kabga dza'a nda ngha mu ta nzakwani. ³ Ka si mantsa tsi katsi, inda mndu ta faftá ghəjani ta Kristi ná, dza'a waray ta ghəjani da dmaku manda ña Kristi kul gatá dmaku ya.

⁴ Ka ta gdágdá mndu ta maga dmaku katsi ná, sna a tsa mndu ya ta zlahá Lazglafta wa. Dmaku ná, kwal kul sna zlahá Lazglafta ya. ⁵ Wya nda sna kaghuni kazlay: Sasa Yesu Kristi ta ghəja hadik da klaghutá dmakwa mnduha kə'a. Tsatsi ná, had dmaku dekdek tida wa. ⁶ Inda mndu ta gdávata kawadaga nda Yesu Kristi ná, had ta gəgəltá dmaku wa. Inda mndu ta gdata ta maga dmaku guli ná, ta tsatsaf a ta Yesu Kristi wu, ta sna a guli wa.

⁷ Mantsa tama zwana da, ma snə kuni ta bara mnduha. Mndu ta gdata ta maga skwi tdukwa ná, tdukwa tsa mndu ya manda nzakwa Yesu Kristi ka mndu tdukwa ya. ⁸ Mndu ta gdata ta maga dmaku ná, mista halaway tsa mndu ya, kabga ta maga dmaku halaway daga ka yawu zraftani ta gata. Tsaya kəl Zwanə Lazglafta ka saha. Sahani ta ghəja hadik ná, ña zlijtá slna halaway.

⁹ Dər wati ma mndu ta nzakway ka Zwanə Lazglafta, had ta ga dmaku wu, kabga mamu Sulkuma Lazglafta ma ñudufani. Had ta kdəntá maga dmaku dekdek wu, kabga nda nza Lazglafta ka Dani. ¹⁰ Dər wati ma mndu kul had ta maga skwi tdukwa, nza a tsa mndu ya ka Zwanə Lazglafta wa. Mantsa ya mndu kul dva zwanəmani guli. Ta tsahaya ta tsatsafta lu ta nzakwa zwana Lazglafta nda nzakwa zwana halaway.

Dvuma mndu manda ña Kristi

¹¹ Daga zrafta ghuni ta zlgəftá gwada Lazglafta mnaghunata lu kazlay: Dvumadva ta sani nda sani† kə'a. ¹² Yaha amu da nzakway manda Kayinu. Tsatsi ná, nda nza ka zwanə halaway, ka dzatá tsi ta zwanəmani. Kabgawu kəl tsi ka dzata na? Kabga ghwadaka skwi ña Kayinu ta magay, tdukwa‡ skwi ña tsa zwanəmani ya ta magay, kəl tsi ka valafta tida ka dzata.

¹³ Zwanama da, ka ta husəjhusa§ kuni ta mnduha ma ghəja hadik katsi, yaha da nzakway ka skwa ndərmimay da kaghuni. ¹⁴ Amu ná, nda sna amu kazlay: Sabsa amu ma mtaku ka nzata nda hafu* kə'a, kabga ta dvtu amu ta zwanama mu. Mndu kul dva zwanəmani ná, ma mtaku ta gdávata tsatsi. ¹⁵ Mndu husəj zwanəmani ná, mnda dzatá mndu tsa mndu ya. Nda sna kaghuni guli kazlay: Mndu ta dzatá mndu ná, ta mutsa a hafani ña kdəkədzəj wu kə'a. ¹⁶ Wya tvi kəl amu ka sənəta skwi ta hgə lu ka dva mndu: Dvudva Yesu Kristi ta amu, ka saha tsi vlatá ghəjani ma vla amu. Amu guli ná, vlamavla amu ta ghəja mu guli ma vla zwanama mu. ¹⁷ Ka mamu skwi da mndu, ka nghanəta tsi ta zwanəmani ta pday, ka laghu tsi da nghay nda iri† katsi ná, laviñ a tsa mndu ya ta

* 3:1 Ngha ta Yuhwana 1:12. † 3:11 Ngha ta Yuhwana 13:34. ‡ 3:12 Ngha ta Zrafta 4:1-8. § 3:13 Ngha ta Lukwa 6:22, Yuhwana 15:18-19. 17:14. * 3:14 Ngha ta Yuhwana 5:24. † 3:17 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 15:7-8.

mnay kazlay: Ta d̄vay yu ta Lazglafta kə'a wa. ¹⁸ Zwana d̄a, gwađay ma wi kweŋkweŋ a d̄va zwaŋama wa. Dvamad̄va kahwathwata ma ŋud̄ufa mu, ka maga mu ta skwi manda tsaya.

¹⁹ Mantsa ya dza'a grafta mu kazlay: Ta mbad̄a ta v̄erđa tvi mu ta mbada kə'a. Tsaya tama ná, nda l̄ba ŋud̄ufa mu ta kəma Lazglafta. ²⁰ Ka ta dga gh̄eŋ mu ta gh̄eŋa skwi maga mu katsi, nda sna amu kazlay: Mal Lazglafta nda sna ta inda skwi ta maḡe mu ka ŋud̄ufa mu kə'a. ²¹ Zwanama d̄a, ka had̄ dga gh̄eŋ ta dḡe mu ta gh̄eŋa skwi maga mu wu katsi, wad̄ah vgha mu ta sladu ta kəma Lazglafta. ²² D̄er má nu d̄awaŋ mu da tsi ta vlamavla kabga ta snanasna mu ta zlahani, ta maganamaga mu ta skwi ta zd̄eganata. ²³ Ká tsa zlaha Lazglafta ya ta mnay na: «Fafwafa ta gh̄eŋa ghuni ta hga Yesu Kristi zwaŋani, ka d̄vuvusta kuni ta vgha ghuni sani nda sani,» ka zlahani ta mnamata[‡]. ²⁴ Mndu ta sna zlaha Lazglafta ná, ta gd̄avagđa kawadaga nda Lazglafta, ta gd̄avagđa Lazglafta guli kawadaga nda tsatsi. Nda sna amu guli kazlay: Ta gd̄avagđa Lazglafta ma amu nda ma Sulkum ya vlama tsi kə'a.

4

¹ Zwanama d̄a, ma gi sna kuni ta gwada mndu ta mnay kazlay: Mamu Sulkuma Lazglafta ma i'i kə'a ya. Daslawa tsa skwi ta mn̄e tsi ya karaku, ka mamu Sulkuma Lazglafta* mida, ka had̄ wa a tsi. K̄el yu ka mna tsaya ná, kabga nda nd̄agha ghwadaka anabiha ta sli'agapta ta gh̄eŋa had̄ik. ² Ka mnaghunamna yu ká kuni dza'a graftá mndu nda Sulkuma Lazglafta mida ba: Ka ta mnay mndu kazlay: Yesu ná, Kristi ya, sa daga da Lazglafta, ka yatá lu, ka mndu kə'a ná, mamu Sulkuma Lazglafta ma tsa mndu ya. ³ Ka had̄ tsa mndu ya ta mnay kazlay: Manda tsaya nzakwa Yesu kə'a wu ná, had̄ Sulkuma Lazglafta ma tsa mndu ya wa, sulkuma ghuma Kristi mida. Nda ghada sn̄aŋta ghuni ta mnay kazlay: Dza'a saghasa tsa ghuma ya kə'a. Nda ghada saghani ndanana tama ta gh̄eŋa had̄ik.

⁴ Kaghuni zwana d̄a, zwana Lazglafta kaghuni, ghubasapghubasa kaghuni ta tsa gwal nana mndu ya, kabga mal tsa Sulkum ma kaghuni ya mbratani ka tsa sulkum ma gwal ma gh̄eŋa had̄ik ya. ⁵ Hah̄eŋ ná, ŋa gh̄eŋa had̄ik h̄eŋ. Tsaya ta k̄el h̄eŋ ka mna skwi ta zd̄eganatá mnduha ma gh̄eŋa had̄ik. Ta fana fa mnduha ma gh̄eŋa had̄ik ta sl̄em̄eŋ ta h̄eŋ guli ka snay. ⁶ Amu ná, zwana Lazglafta mu. Mndu nda sna ta Lazglafta ná, ta snay ta skwi ta mn̄e ŋni. Ka Zwaŋa Lazglafta a mndu wu katsi ná, fa a ta sl̄em̄eŋ ka sna skwi ta mn̄e ŋni wa. Mantsa ya ta tsatsafta mu ta gwal nda v̄erđa Sulkum ma h̄eŋ nda gwal nda sulkuma nana mndu ma h̄eŋ.

Lazglafta ná, d̄vu ya

⁷ Zwanama d̄a gwal d̄vu yu, gd̄amagđa ta d̄vutá sani nda sani. Tva d̄vutá mndu ná, ta sagha daga da Lazglafta. Inda mndu ta d̄vutá mndu guli ná, nda na tsa mndu ya ka Zwaŋa Lazglafta, nda sna ta Lazglafta guli. ⁸ Mndu kul d̄vutá mndu ná, sna a tsa mndu ya ta Lazglafta wu, kabga nzakwa Lazglafta ná, d̄vu ya. ⁹ Wya ká Lazglafta maramaŋtá tva d̄va mndani: Ghunagaghuna ta zwaŋani turtuktuk ta gh̄eŋa had̄ik kada nzakwa mu nda hafu ma tsatsi[†]. ¹⁰ Tiŋel Lazglafta ta d̄vutá amu ka ghunagatá tsi ta Zwaŋani ka saha da mtuta ŋa pla gh̄eŋ ŋa plamata Lazglafta ta dmakwa[‡] mu. Tsaya na v̄erđa d̄vutá mndu, da th̄e amu kazlay: Tiŋel amu ta d̄vutá Lazglafta kə'a.

¹¹ Zwanama d̄a gwal ta d̄vu yu, ka si mantsa ya d̄vuta Lazglafta ta amu katsi ya, d̄vama d̄va amu guli ta vgha mu sani nda sani. ¹² Had̄ mndu ta k̄ed̄ nghan̄tá Lazglafta[§] nda irani wa. Tsa d̄vutá vgha mu ta d̄vuta mu sani nda sani ya ná, nzakwa Lazglafta ta gd̄avata kawadaga nda amu tsa. Ta d̄vud̄va mu ta Lazglafta dar manda ya kumaŋ tsi kə'a guli.

¹³ Lazglafta ná, vlamavla ta Sulkum. Tsaya k̄el mu ka grafta kazlay: Ta gd̄avagđa amu kawadaga nda tsi, tsatsi guli ta gd̄avagđa kawadaga nda amu kə'a. ¹⁴ Ghunaga ghuna

‡ 3:23 Ngha ta Yuhwana 13:34, 15:12, 17. * 4:1 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 13:2-6. † 4:9 Ngha ta Yuhwana 3:16.

‡ 4:10 Ngha ta 2:2. § 4:12 Ngha ta Yuhwana 1:18.

Lazglafta ta zwanjani ta nzakway ka mnda mba mndu ta ghəŋa hadik*, ka nghanjá aŋni nda ira ŋni, tsaya ta mnə aŋni ŋa mnduha. ¹⁵ Mndu ta mnay banjuwa kazlay: Yesu ná, Zwanja Lazglafta ya kə'a, nda nza nzakwa Lazglafta nda tsa mndu ya, nda nza nzakwa tsatsi guli nda Lazglafta. ¹⁶ Amu ná, nda sna amu kazlay: Dvudva Lazglafta ta amu. Ta tsaya fafta amu guli ta ghəŋa mu.

Lazglafta ná, dvu ya. Tsaya tama, mndu ta gdata ta dva mndu ná, nda nza nzakwani nda Lazglafta nda nza nzakwa Lazglafta guli nda tsatsi. ¹⁷ Dza'a kəl amu ka grafta kazlay: Ta dvey amu ta Lazglafta dar kə'a ná, wya tsi: Badu tsa fitik dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha ya ná, had amu dza'a zləŋa tsa guma ya wu, kabga nda nza nzakwa mu ta ghəŋa hadik ka guram nda Yesu. ¹⁸ Ka nda sna amu kazlay: Dvudva Lazglafta ta amu, had amu dza'a zləŋay wa. Tsa dvutadvu Lazglafta ta amu ya ná, ta hliŋtá zləŋ dekdek ma amu. Ala, ka tata zləŋ mndu katsi, murmura ŋudufani, ta fa a ghəŋani ta tsa dvudvu Lazglafta ya wu, kəl tsi ka zləŋ.

¹⁹ Amu ná, dvudva mu ta Lazglafta kabga tinjəl tsatsi ta dvuta amu. ²⁰ Ka «dvudva yu ta Lazglafta» ka mndu, tata husanhusa zwanjamani katsi ná, tsakalawi tsa ta tsakal tsa mndu ya, dvu a ta Lazglafta wa. Ka dvu a mndu ta zwanjamani ya nghanj tsi nda irani wu katsi ná, waka a dza'a dvutá Lazglafta ya kul nghanjá tsi na? ²¹ Ka dvudva yu ta Lazglafta ka mndu katsi ná, ka dvudva tsi ta zwanjamani† guli, ka zlahu Kristi mnata.

5

Zlghafta ta Zwanja Lazglafta, tsaya ghuḃasaptá ghəŋa hadik

¹ Dər wati ma mndu ta zlghaftá mnay kazlay: Yesu ná, Kristi ya kə'a, tsa mndu ya ná, nda na ka Zwanja Lazglafta. Ka dvudva tsa mndu ya ta Dani Lazglafta katsi ná, dza'a dvudva guli ta zwana Lazglafta. ² Ka dvudva mu ta Lazglafta, ta snay mu ta zlahani guli ná, tsaya kəl amu ka snanŋa dvudva mu ta Zwana Lazglafta kə'a. ³ Snata mu ta zlahu Lazglafta ná, tsaya dvafta mu ta Lazglafta kahwathwata. Bla a tsa zlahuhani* ya guli wa. ⁴ Inda zwana Lazglafta ná, ghuḃasapghuḃasa həŋ ta ghəŋa hadik. Nda ghuḃasa ghəŋa hadik, kabga nda fa ghəŋa mu ta Yesu Kristi. ⁵ Wa mndu ta ghuḃasaptá ghəŋa hadik na? Ba mndu ta zlghafta kazlay: Yesu ná, Zwanja Lazglafta ya kə'a ta ghuḃasapta.

Masləmtsəka Yesu Kristi

⁶ Yesu Kristi ná, sasa ta ghəŋa hadik, ka lamə tsi nda ma ima batem, ka pghinŋtá tsi ta usani ma mtakwani†. Lami nda ma ima batem kweŋkweŋ yeya wu, pghinŋgha ta usani guli. Sulkuma Lazglafta ta mnamatá tsa skwiha ya kazlay: Mantsa ya nzakwani kə'a, kabga had tsatsi ta tsakalawi wa. ⁷ Hkən skwi‡ ta maramanŋa kazlay: Yesu ná, Zwanja Lazglafta ya kə'a. ⁸ Tsa skwiha hkən ya ná, mamu Sulkuma Lazglafta, nda imi, nda us. Tsa skwiha hkən ya ná, ka skwa turtuk gwada taŋ. ⁹ Ka si ta tsu'ay mu ta gwada ta mnata mnduha ta ghəŋa skwi ta nghanjta həŋ ya ní, malaghumala a ŋa Lazglafta ma gwada ta mnata, ka ŋa mnduha ra? Lazglafta ka ghəŋani ta mnantá tsa skwiha ya ta ghəŋa zwanjani. ¹⁰ Mndu ta zlghaftá Zwanja Lazglafta ná, nda sna tsatsi kazlay: Kahwathwata tsa skwiha ya kə'a. Mndu kul zlghaftá Lazglafta guli ná, niŋna ta Lazglafta ka tsakalawi, kabga kwalani kul zlghaftá skwi mna Lazglafta ta ghəŋa zwanjani. ¹¹ Vlamavla Lazglafta ta hafu ŋa kdekedzer. Tsa hafu ya guli ná, nda ma zwanjani Yesu ta mutsakwa tsi. Mantsa ya ka Lazglafta mnamata. ¹² Mndu ta zlghaftá Zwanja Lazglafta, nda mutsa hafani. Mndu kul zlghatá Zwanja Lazglafta guli ná, mutsa a hafani§ wa.

Hafu ŋa kdekedzer da Lazglafta

¹³ Vindaghunaf vinda yu ta tsa skwiha ya, ŋa kaghuni gwal ta zlghaftá Zwanja Lazglafta, kada grafta kuni kazlay: Mutsafmutsa kuni ta hafu ŋa kdekedzer kə'a. ¹⁴ Ta lagha mu ta kəma Lazglafta da dawa skwi manda ya ta zdəganata ná, har ghəŋa mu, kabga ta

* 4:14 Ngha ta Yuhwana 3:17, 4:42. † 4:21 Ngha ta Mata 22:36-40, Markus 12:28-31, Lukwa 10:25-28. * 5:3 Ngha ta Yuhwana 14:15. ‡ 5:6 Ngha ta Yuhwana 19:34. ‡ 5:7 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 19:15. § 5:12 Ngha ta Yuhwana 3:36.

snamasna. ¹⁵ Ka nda sna mu kazlay: Ta snamasna ta inda skwi ta dawu mu da tsi kə'a, nda sna mu guli kazlay: Ta vlamavla kahwathwata ta inda skwi dawarj mu kə'a.

¹⁶ Ka nda ngha mndu ta zwanamani ta ga dmaku, dza'a kwal kul klaghata da mtaku ŋa kdekedzeŋ kati, ka maga tsi ta du'a da Lazglafta ta ghəŋa tsa mndu ya ŋa vlarjta Lazglafta ta hafu. Tsa hafu ya, ŋa gwal ta ga dmaku dza'a kwal kul klaghatá həŋ da mtaku ŋa kdekedzeŋ dza'a vla lu. Mamu dmaku ta kla mndu da mtaku ŋa kdekedzeŋ. Mna a i'i kazlay: Ka maga kuni ta du'a da Lazglafta ta ghəŋa mndərga tsaya kə'a wa. ¹⁷ Inda skwi ta magə lu kul dinaku ná, dmaku ya. Nziya nza tsi, mamu dmaku kul had ta kla mndu da mtaku ŋa kdekedzeŋ.

¹⁸ Nda sna amu kazlay: Dər wati ma mndu ta nuta ka Zwanja Lazglafta ná, had ta gəgəltá dmaku wa. Zwanja Lazglafta ta nghay, larj a halaway ta ksarjta wa.

¹⁹ Nda sna amu kazlay: Nda na amu ka zwana Lazglafta kə'a. Sanlaha ma mnduha ta ghəŋa hadik ná, ta ma dzva halaway həŋ demdem.

²⁰ Nda sna amu guli kazlay: Sasa Zwanja Lazglafta ta ghəŋa hadik ka vlamatá tsi ta difil ŋa snarjta vərda Lazglafta kə'a. Ka ndi'afatá mu ta vgha nda vərda Lazglafta nda ya nda zwanjani Yesu Kristi. Tsatsi ná, vərda Lazglafta ta vlamatá hafu ŋa kdekedzeŋ ya.

²¹ Zwana dá, dasuwa ka kuni, yaha kuni da ŋana vgha nda skwa wuyay.

Mahisa tsghatá lwa 2 Yuhwana

Ga zgu

¹ I'i glata mndu ta vindaftá na tsghatá lwi ná, ña makwata rka ya zbap Lazglafta, nda ya ña zwanani ya ta d'vu yu kahwathwata. I'i turtukwa da yeya a ta d'vutá kaghuni wu, nduk nda inda gwal nda sna ta kahwathwata tani. ² Ta d'vay ñni ta kaghuni kabga mamu kahwathwata, dza'a g'davagda guli ma amu.

³ Má ka vlamavla Lazglafta ta nzakway ka Da nda Yesu Kristi ta nzakway ka Zwanani, ta zdakatahudani nda tawa hidahidani, nda zdakwani ña nzakwa mu ma kahwathwata nda ya ma d'vutá mndu.

Kahwathwata, nda d'vu

⁴ Manda snarja da kazlay: Ñanaña sanlaha ma zwana gha ta kahwathwata manda ya taghamaf Da mu Lazglafta k'a ná, ka tuta yu da rfu katakata. ⁵ Ari makwata rka, ya lfida zlahu a na skwi ta vindaghafta na wu, va tsa zlahu da amu daga manda zlrafta* mu ta zlghaftá gwada Lazglafta yeya. Skwi ta ndabu yu ta dzvu da kagha ná, d'vumadva amu gwal ta zlghafta Kristi ta vgha mu. ⁶ Vərda tva d'vutá mndu manda ya kumañ zlahu Lazglafta ná, tsaya nzata ghuni nda d'vutá mndu, kabga mantsa ya taghamafta lu daga zlrafta mu ta zlghaftá gwada Lazglafta.

Dasuwa ka kuni nda gwal ta tsakalawi

⁷ Kəl yu ka mnay mantsa ná, nda ndəgha gwal nana mndu ta tamtá vgha ma ghəña hadik. Ka həñ ta mnay ná, ka mndu tsakwam a saha Yesu Kristi ta ghəña hadik wu, ka həñ. Tsa mndu ta mnay mantsa ya ná, ghuma Kristi ya. Tsatsi ná, nana sanlaha ma mnduha ta nanə tsi. ⁸ Dasuwa ka kuni nda həñ, da dədəgudughunusta hyahya skwi ya mutsaf kuni da añni, ya dza'a mutsay kuni ta nisəla ghuni katakata.

⁹ Dər wati ma mndu ta kwal kul ñanató tagha skwa Kristi, ka tsanaghatá ñani nda tsa, ta ndi'a a nzakwani nda Lazglafta wa. Ala ka g'davagda mndu ma tagha skwi taghanaf Kristi katsi ná, nda ndi'a nzakwa tsa mndu ya nda Da mu Lazglafta nda ya nda Yesu Kristi Zwanani. ¹⁰ Ka Lagha la mndu da Kaghuni, ka taghə tsi ta skwi tskəm nda skwi taghaghunaf Kristi katsi ná, ma tsu'af kuni ta tsa mndu ya ma həga ghuni, ma gə kuni dər zgu ñani. ¹¹ Ka «hudukhuduk» ká mndu ganaghatá zgu katsi ná, nda gwa wa tsa mndu ya ma tsa ghwadaka slnani ya.

Ga zgu

¹² Ta teke'a ndəghata p'dakwa skwiha má ña mnaghunata da mndani, tsaw va a yu ta vindaghunafta nda vinda ta delewer wu. Ta kumay yu ta laba da nda la da kaghuni, ka nzata mu, ka gwaduvusta mu ka skwa turtuk. Kada zdavafta ñudufa mu.

¹³ Ta ga zgu zwana mukuma gha ya zbap Lazglafta guli ña gha.

---

* 1:5 Ngha ta Yuhwana 13:34, 15:12, 17.

Mahkəna tsghatá lwa 3 Yuhwana

Ga zgu

¹ I'i glata mndu ta vinda na delewer na ŋa gra dá Gayus* ya ta d̥vu yu kahwathwata.

² Zwanama dá, ta kumay yu ta nzakwa inda skwi demdem dina da kagha. Má d̥ughwana ka nzakwa gha ma slu'uvgha gha manda nzakwa gha ma zlghay nda ŋudufa gha ya.

Gayus mnda kahwathwata

³ Tuta yu da rfu katakata manda sagha zwanama da rusay ŋa dá ya káka ta nzaku ta vərda tvi nda ŋuduf turtuk. Nda sna yu guli kazlay: Mantsa ya nzakwani kə'a. ⁴ Had skwi tabta snan̄ta dá ta dihatá nzakwa zwana dá ta vərda tvi wa. ⁵ Zwanama dá, tsa nghapta ta nghapta ka ka zwanama ma zlghay nda ŋuduf dər má ka matbay həŋ ya ná, ŋərma mndu ka. ⁶ Tsa mnduha katar̄ ka ya ná, ta ghubay həŋ ta kagha da gwal zlghay nda ŋuduf hadna. Ndadá a d̥vafta tsi ta an̄ni wu, ka həŋ ta mnay. Wya dzvu, ka kd̄an̄ta ka ta kata mndərga tsa mnduha ya, kada kd̄in̄ta həŋ ta wawakwa tar̄ manda ya ta kumə Lazglafta. ⁷ Tsa wawaku ta wawaku həŋ ya ná, ta wawu ka maga slna Yesu Kristi həŋ. Had sana skwi ta mutsafta həŋ da gwal kul zlghaftá Yesu wa. ⁸ Amu gwal ta zlghaftá Kristi, dina ka katay mu ta mndərga tsa mnduha ya, kada nzakwa mu nda gwa ma tsa vərda slna ta magə həŋ ya.

Dan̄wa gwal guyata ghəŋ

⁹ Si vindanafvinda yu ta d̄əlewer ta Igliza ghuni, tsaw va a Diyatref ta sna tsa gwada ŋni ya wu, kabga ta kumay ta nzaku ka mali. ¹⁰ Bađu laba dá da kaghuni ya ná, dza'a rusanafrusa yu ta mnduha ta tsa ghwadaka skwiha ta magə tsi ya, nda tsa raraza i'i ta rarazə tsi ya. Ta ghəŋa tsaya guli ná, had ta tsu'a zwanama ma zlghay nda ŋuduf ta lagha həŋ da tar̄ ka matbay guli wa. Na sli'a sanlaha da tsu'a mnduha ya guli ná, pyayni ta həŋ, ka ŋawa həŋ mataba guyatá ghəŋ.

¹¹ Gra dá ya ta d̥vu yu, ma ksə ka ta sada mnduha ta maga ghwadaka skwi, ksa ta sada gwal ta maga skwi dina. Mndu ta maga skwi dina ná, nda na tsatsi ka Zwanə Lazglafta. Mndu ta maga ghwadaka skwi ya guli ná, ta sna a tsatsi ta Lazglafta wa.

¹² Ya wya Dematriyus ya ní, ndadá a ta ghuba mnduha wa. Ma nzakwani ná, ta nghaku ŋərma slna ta magə tsi. An̄ni guli ná, ŋərma mndu ya ta mna an̄ni. Nda sna kagha guli kazlay: Kahwathwata ta mnə ŋni kə'a.

Ga zgu

¹³ Ta nda ndəgha skwiha ta kumə yu ta mnaghata, tsaw va a yu ta vindaghafta nda vinda ta delewer wa. ¹⁴ Nzdavata a yu ka labə da kaghuni wu, ŋa guyakwa u tsa, ŋa gwada y u.

¹⁵ Ka nza zdaku kawadaga nda kagha!

Ta ga zgu inda graha gha hadna ŋa gha. Ka ganaghata kagha guli ta zgu ta inda graha mu turtuk turtuk.

* 1:1 Ngha ta Slna gwal ghunay 19:29, Ruma. 16:23, 1 La Kwareŋt 1:14.

Tsgha ta lwa Yuda

Ga zgu

¹ I'i Yuda ta nzakway ka kwalva Yesu Kristi, zwanamani ma Yakubu*, ta vindaghunaftá na delewer na. Ta ga zgu yu ña ghuni gwal hagaf Lazglafta Da, gwal d'vu tsi ka pghata ña Yesu Kristi.

² Ka nza hidahidá Lazglafta nda zdakwani nda d'vutá mndani kawadaga nda kaghuni.

Guma ta ghəña gwal ghwadək

³ Graha dá ya ta d'vu yu ma ñudufa dá, gitagita a ta d'vuta yu ta vindaghunaftá skwi ta ghəña gwada ta mbaku ya ka skwa turtuk mu mida wu, kabga tsa, nda nza tkwe' ka vindaghunafta dá, ña vlaghunatá mbraku, ña ñavata ghuni ma zlgħay nda ñuduf ya zlgħaf kuni, ya vlaš Lazglafta ta mnduhani. Tsa gwada ta mbaku ya ná, had' dza' a walañta mbədavafita wa. ⁴ Klə yu ka mna tsaya ná, nda ndəgha mnduha ta kdikadamta da taba ghuni, ka badza zdakatahuda Lazglafta. «Lma a Lazglafta ta magay mndu ta ghwadaka skwi ta kumə mndu wu,» ka həñ ta mnay. Mantsa ya vziñta həñ ta Yesu Kristi ta nzakway ka Mgham ta ghəña amu. Mndərga tsa mnduha ya ná, nda ghada vinda ta tsatá guma ta ghəña tañ daga ghalya.

⁵ Ka havaghunakhava yu ta skwi ghada kuni ta sñañta ba. Ghalya, ka katanťá Lazglafta ta la Isra'ila, ka hlagaptá həñ ma Masar. Ka rwanaghutá tsi ta gwal kul faitá ghəña tañ ta tsatsi. ⁶ Havak kuni guli ta mnduha Lazglafta ta Pak vla ga mgham vlaš lu ta həñ, ka zlanavatá tsa vli si vlaš Lazglafta ta həñ ya. Ta ghəña tsaya kəl Lazglafta ka hlaftá həñ ka tsamta, ka zlanťá həñ ma vəl tdika ña kzla kdĩñta Lazglafta ta tsatá guma ta ghəña tañ badu tsa fitik dagala ya. ⁷ Havak kuni guli ta luwa Suduma nda luwa Gwamura, nda sana luwaha ta wanaftá həñ. Ka magə mnduha ma tsa luwaha ya ta sli'ĩñsli'ĩñ manda ña tsa duhwalha Lazglafta ya. Ka sli'amtá həñ da hliri nda slu'uvgha ya kul raku ka magay mnda səla. Ka pghamtá Lazglafta ta həñ ma vu kul mtavata dekdek. Tsaya ná, ña maranañta mnduha ta skwi ya dza' a magə Lazglafta nda gwal ta magaku mantsa ya.

⁸ Tsa mnduha ta lamə da taba ghuni ya ná, mndərga ya ghwadaka skwiha ya ta magə həñ. Ta sli'amsli'a həñ da maga ghwadaka skwi ta zdəganatá həñ manda ya ta fanaghata suni ta həñ. Vla a həñ ta glaku ña Lazglafta wu, mbada həñ ka raraza gwal dagaladagala ta luwa. ⁹ Dər Misel mali mataba duhwalha Lazglafta má, walañ a ta razanaftá halaway badu zlərday tañ ta wi ta ghəña mbla Musa wa. Skwi mnana tsi kweñkweñ ná, «Ka dvagha dva Lazglafta†,» ka'a, ¹⁰ Hahəñ ta tañ, raraza skwi kul sñañťá həñ yeya ña tañ. Manda nimitak magakwa tañ, ghəña zadaku ta kala həñ. ¹¹ Dəñwa ña tañ, kabga mndərga skwi maga Kayinu ghalya ta magə həñ. Ka vziñťá həñ ta ghəña tañ ka maga ghwadaka skwi ña mutsa tsemi manda ña Balama ghalya guli, ña rwakwa tañ kabga sli'avafita tañ nda zlərdutawi manda ña Kware‡ ghalya. ¹² Ta ksaku ka hula nzata ghuni ka za skwa zay kawadaga nda həñ. Ghəña tañ skwi sñañ həñ. Hahəñ gwal ta ñriñťá skwa zay ma vla guyatá ghəña mnduha ka za skwi, ksa a hula ta həñ wa. Manda ñatá matətdu ta vusliñ falak ya həñ, manda fu kul had' ta yafita dər ma fitika yakwani tsi ya həñ. Manda fu tdĩñ lu nda slrəñ nda slrəñ ta mtuta ka ghwaluta dzuñuñ ya həñ. ¹³ Manda tska ta ñədak ta wa sgam, tskana vəl va gamtsa'uwakwa drəf ya na dmakuha tañ. Manda tekwatsa ta sli'afita ta vla tañ ka ndandaraku ta luwa ya həñ. Ma vəl ka ñra tdik fanata Lazglafta ta vli ña nzakwa tañ ña kdėkedzer§.

* 1:1 Yakubu: Ngha ta Mata 13:55, Markus 6:3. † 1:9 Ngha ta 1 Tesalunik 4:16 Ngha ta Daniyel 10:13, 21, 12:1, Suna Yuhwana 12:7. Mbəla Musa: Gray nda Vrafta ta zlahu 34:6, gray nda Zakari 3:2. ‡ 1:11 Kayinu: Ngha ta Zlrafta 4:3-8, Balama: ngha ta Mbsak 22:1-35, Kware: Ngha ta Mbsak 16:1-35. § 1:13 Ngha ta Zlrafta 5:18, 21:24.

¹⁴ Ka Inuk ta nzakway ka mandəfáŋa dzidzí daga ta Adamu mnata ta ghəŋa mndərga tsa mnduha ya daga ghalya na: «Wya Mgham ta saha kawadaga nda duhwalhani nda ndəgha nədədem, ¹⁵ ŋa tsa guma ta ghəŋa inda mndu ta ghəŋa hadik, ŋa tsanaghatani ta guma ta inda gwal kul sna gwada da tsi. Ta ghəŋa vəl maganata taŋ ta ghwadaka skwi, nda ya ta ghəŋa ŋaslu bədzakana həŋ guli,» ka'a. ¹⁶ Ta ghəŋ tsa mnduha ya mna Inuk ta tsa gwada ya kazlay: Ruruŋwaku nda ŋada ghəŋ yeya ŋa taŋ inda fitik. Skwi ta kumə ghəŋa taŋ ta magə həŋ, ghuba mndu ŋa gatu ta wi skwi ta gwadə həŋ.

Dəvu nda zlahu

¹⁷ Kaghuni graha da ya ta dvu yu, havakwahava ta gwada ghada mnduha Mgham Yesu Kristi ta mnaghunata. ¹⁸ Ka həŋ mnaghunata na: «Mamu mnduha dza'a ghubasa gwal ta zlgħafta Lazglafta ma kdavakta fitikha. Nzaku manda ya kumaŋ tsa ghwadaka ndana* taŋ ya, ŋa taŋ.» ¹⁹ Tsa hahəŋ ya ta klaktá daga vgha mataba mnduha. Ghəŋa taŋ ta dvu həŋ. Had Sulkuma Lazglafta ma həŋ wa.

²⁰ Kaghuni tama graha da ta dvu yu nda ŋudufa da, katuvuswa vgha ghuni ma zlgħay nda ŋudufa ghuni, ka glakwa kuni. Ŋavawaŋa ka maga du'a nda mbrakwa Sulkum nda ghuba. ²¹ Nzawanza ma dvtá mnda Lazglafta. Fafwa ghəŋa ghuni hzleŋa ta zdakatahuda Mghama mu Yesu Kristi ŋa mutsa hafu ŋa kdekedzeŋ. ²² Tawawa hidahida, ka katanŋa kuni ta gwal ta daga ghəŋ. ²³ Mbanafwamba ta sanlaha guli nda tdigintá həŋ ma skwi dza'a klamtá həŋ da vu. Tawawa hidahida ta sanlaha, ama daswa ka kuni da tdamtá həŋ ta kaghuni da dmakwa taŋ.

Vlanŋa glaku ta Lazglafta

²⁴ Ka nza glaku ŋa Lazglafta ya ta lavintá ngha kaghuni, yaha kuni zlumbutá, tsatsi dza'a ghubighunista tsezle' ŋa rfay ghuni ta rfu ta hladaghunaghatá tsi ta kəma glakwani. ²⁵ Ŋa Lazglafta turtukwani ya ta mbamafta nda ma Yesu Kristi Mghama mu ga mgham, nda mbraku, nda glaku, daga manda ghalya nda ya ndanana ha ŋa kdekedzeŋ. Amin.

---

* 1:18 Ngha ta 2 Piyer 3:3.

Suna Yuhwana

Skwiha marigiŋ Yesu Kristi ma na delewer na

¹ Nana delewer na ná, ta gwaɗay ta gwaɗa ta ghəŋa skwi ya maranaŋ Yesu Kristi ta gwal ka kwalva Lazglafta. Lazglafta ta vɛlɛntá tsa skwiha ya ŋa maranaŋtá həŋ, ŋa snaŋta taŋ ta skwi ta dza'a gi magaku. Tsaya tama kəl Yesu Kristi ka ghunaftá duhwalani da kwalvani Yuhwana ŋa maranaŋtá tsa skwiha ya. ² Inda na skwiha nghan yu na ná, gwaɗa Lazglafta ya kahwathwata, masləm̄tsəka Yesu Kristi yu, ka Yuhwana. ³ Tfawi ta ghəŋa gwal ta dzaŋa na delewer na. Tfawi ta ghəŋa gwal ta snaŋtá tsəna tsghatá lwa Lazglafta na. Ka snatá inda na skwiha nda vinda na. Grafgra kazlay: Ndusakndusa fitika magakwa tsa skwiha ya kə'a.

Tsga ta lwi ŋa Iglizha ndəfán

⁴ I'i Yuhwana ta vindaŋ ŋa ghuɓa Iglizha ndəfán ta hadika Asiya.

Ka vlaghunavla Lazglafta ta zɗakatahudani nda zɗakwani. Tsatsi Lazglafta daga manda ghalya, va tsa tsatsi ya guli ndanana, tsa tsatsi ya guli ta kəma. Ka vlaghunavla tsa Sulkumhani ndəfán ta nzaku tavata dughurukwani ya, ta zɗakatahudi nda zɗaku guli. ⁵ Ka vlaghunavla Yesu Kristi ta nzakway ka vərɗa masləm̄tsək ya guli, ta zɗakatahudi nda zɗaku. Tsatsi na taŋtaŋa mndu ta sli'agapta ma mtaku nda hafu. Tsatsi ta ga mgham ta ghəŋa inda mghamha ta ga mgham ta ghəŋa hadik.

Dvuɗva tsa Yesu Kristi ya ta amu. Ka pghintá tsi ta usani ŋa varagamapta ma dmaku.

⁶ Tsatsi ta namafta ka gwal ta ga mgham, ka gwal ta vla skwi ŋa Lazglafta ta nzakway ka Dani. ŋani glaku nda mbraku ŋa kdekedzeŋ. Amin!

⁷ Wya tsi dza'a sagha ma ghwayak.

Dza'a nda nghan inda mnduha nda ira taŋ,

nduk nda tsa gwal ta dzata ya tani.

Dza'a taway inda mndəra mndu ta taw ta ghəŋani.

Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi. Amin!

⁸ «I'i zɗraftani, i'i kdavaktani,» ka Mgham Lazglafta mnata. Tsatsi Lazglafta ta mbruta, tsatsi ya manda ghalya, tsatsi ya ndanana guli, tsatsi ya guli ta kəma.

Nghanŋa Yuhwana ta Kristi ma glakwani

⁹ I'i Yuhwana zwanama ghuni ya ta vindaghunafta. Nda i'i tani, nda kaghuni tani, nda guya vgha mu ma Yesu. Ta kuwa turtuk mu ma ghuya ɗaŋwa. Su'uway ta su'u mu demdem. Ma ga mghamani mu. Ksafksa lu ta i'i, ka klaghata vziŋta ta tsatá hadik ma takataka drəf ta hgu lu ka Patmus*, ta ghəŋa vəl mnay ɗa nda tvani ta gwaɗa Lazglafta nda kahwathwatani ya marigiŋ tsi ma Yesu.

¹⁰ Ma sana fitik baɗu Dəmas, ka ksuta Sulkum nda ghuɓa ta i'i. Ka snaŋta yu ta lwi ta gwaɗata nda lwi dagala manda ghudzaga duli nda ga mahulhula ɗa. ¹¹ Ka'a mantsa: «Klafkla ta delewer ka vindamta ka mida ta skwi nghan ka. Ka tsaghanafta ka ta ghuɓa Iglizha ndəfán, ta nzakway ka luwa: Afisus, Samirna, Pergam, Tiyatir, Sardis, Filadelfi nda Lawdikiya,» ka'a.

Na snaŋta ɗa ta tsa lwi ya, ¹² ka mbəɗavata yu ka nghanŋa ka wa tsa mndu ta gwaɗa nda i'i ya. Mbəɗavata ɗa, ka nghanŋa yu ta pitirlaha dasu ndəfán. ¹³ Ma takataka taŋ, mamu sana mndu ta sladu manda tsatá Zwanə mndu, nda sudatá lgut zutut dikw ta səla ta vghani, hbana tsi ma ghuva nda ɓanava magaf lu nda dasu. ¹⁴ Ka ŋusliŋ tilil swidi ma ghəŋani manda ɓata swida tuwak nda ya manda ɓata papla. Ta zlgħaku iri ma ghəŋani manda vu.

¹⁵ Ta wudaku səlahani manda kufur sluwap lu ma vu. Manda ghudzaga bərzlakwa imi

* 1:9 Patmus: sana zwanə vli ya ta tsavata ma drəfa Ege, ta maga meli 100 nda luwa Afisus. Vli ya ta hlaghata lu ta gwal ta tsanaghata la ŋumna Ruma ta guma ta həŋ, na tsa vli ya.

ka lwani ta ghudzaga. ¹⁶ Ka njanatá tsi ta tekwatsaha ndéfánj ma dzva zeghwani. Ka sabə kafay nda za slərpuhani his his ma wani. Ta wudaku kumani manda wudakwa fitik ma ghəj. ¹⁷ Manda nghanja da, ka zləmbatá yu ta kəmani manda mndu nda mta. Ka faftá tsi ta dzva zeghwani ta i'i, ka'a mantsa: «Ma zləj ka ta zləj! I'i tanjanani, i'i kdavaktani†, ¹⁸ i'i hafu. Si nda mta yu, ama nda hafu yu ndana nja kdekedzerj. Ma dzva da njanata yu ta makubla mtaku nda həga mtaku tani. ¹⁹ Vinda tama ta inda skwi ya nghanj ka, nda inda skwi ya ta magaku ndanana, nda inda skwi ya dza'a gi sagha tahula tsa. ²⁰ Wya klatá ghəja skwi ya nda difa ma na tekwatsaha ndéfánj ta nghə ka ma dzva zeghwa da, nda ya ma Pitirlaha dasu ndéfánj na: Tsa tekwatsaha ndéfánj ya ná, duhwalha Lazglafta ta ghəja ghuba Igliz ndéfánj ya. Tsa pitirlaha ndéfánj ya guli ná, tsa Igliz ndéfánj yeya guli.»

2

Tsgħa ta lwi nja Igliz ma Luwa Afisus

¹ «Vinda nja duhwala Lazglafta ta nzakway ka nja Igliz ma luwa Afisus:

«Wya skwi ya mna mndu ya ta njanata tekwatsaha ndéfánj ma dzva zeghwani, ta mbađa mataba pitirlaha dasu ndéfánj. Ka'a mantsa: ² Nda sna yu ta slnaha gha, ta dzadza ka ta vgha me' ka magay, ta njanja ka. Had ka ta dzrawi nda gwal ta sidi wa. Ghunatá mndu njan, ka sanlaha ma mnduha ta mnay. Tsaw ta ghunata mndu a həj kay guli mataba tsa wa. Ka dzəghanjta ka ta həj, ka tsatsaftá ka kazlay: Gwal tsakalawi həj kə'a. ³ Ta njanja ka, ka su'a ghuya danja ta ghəja gwada ta i'i. Had ka ta rwa mala gulu wa. ⁴ Ama, mamu sana skwi ta dnu yu ta kagha ta ghəjani. Dvəgla a ka ta i'i manda ya si ta dvə ka tanjan wa. ⁵ Havak hava, ka ma vəl ga zlambuta ka ya. Ka payanata ka ta nzakwagha, ka vranafata ka ta nzakwa gha manda va ya si ghalya. Ka kwalaghukwala ka ta mbədanafta nzakwa gha katsi, dza'a laghala yu da slaghaghata, nja klaghuta pitirla gha ma vlani. ⁶ Nziya nza tsi ná, mamu sana skwi ta zdigihata ma kagha. Ta husa gha husa slna la Nikwalay manda va ya ta husihata tsi ta i'i ya guli.

⁷ «Ka mamu sləmənja snay da mndu, ka sna tsi ta skwi ta mnə Sulkum nja Igliz.

«Nja gwal ta zaktá ghwa ya, dza'a vlanjvla yu ta fwa hafu ta slanaghata lu ma gama Lazglafta* ya ta həj, nja zay tanj.»

Tsgħa ta lwi nja Igliz ma luwa Samirna

⁸ «Vinda nja duhwala Lazglafta ta nzakway ka nja Igliz ma luwa Samirna:

«Wya gwada ta mnə mndu ta nzakway ka tanjanani nda kdavaktani, mndu ya si ta mtuta ka vragapta nda hafu ya. ⁹ Nda sna yu ta sa duni ta sə ka, nda pda gha. Tsaw ka gadghəl ka. Nda sna yu ta rutsak ya ta pghə lu ta kagha, nda ya ta pghə tsa gwal ta mnay kazlay: La Yahuda anjan kə'a ya, tsaw mantsa ya a həj wu, guyata ghəja mnduha halaway həj. ¹⁰ Ma zləj ka ta ghuya danja ya dza'a ka da ghuyay. Ya wya halaway dza'a hlafata sanlaha ma kaghuni ka pghamta ma gamak nja dzəghaghunata, nja zaghunatá fitik ghwanj ta giri nja ghuni. Ka sladafta ka ta zlghay nda nudufa gha dər nja dzata kagha tsi. Dza'a vlaghavla yu ta hafu nja nisəla vəl zata gha ta ghwa.

¹¹ «Mndu ya nda sləmənja snay, ka sna tsi ta skwi ta mnə Sulkum nja Igliz.

«Mndu ya ta zata ghwa ná, had mtakwa mahis dza'a walanja ksantja wa,» ka'a.

Tsgħa ta lwi nja Igliz ma luwa Pergam

¹² «Vinda nja duhwala Lazglafta ya ta nzakway ka nja Igliz ma luwa Pergam:

«Wya gwada ya mna mndu ta njanata kafay ya nda za wani his his. ¹³ Nda sna yu kazlay: Ma vla ga mghama halaway nzata ka kə'a. Kulam nda tsa, ndi'afndi'a ka ta vgha ta i'i. Zlana a ka ta zlghay nda nudufa gha, dər ma fitika dzata Antipas ta nzakway ka njan mndu, ka masləmetsəka da ma luwa ghuni, ma vla nzakwa halaway ya wa. ¹⁴ Ama wya skwiha ta dvaghaghata yu: Mamu sanlaha mataba ghuni ta dvutá tagha skwa Balam, ya

† 1:17 Aya 13. 15: Nghanja ta Daniyel 7:13, nda 10:5, nda 7:9, nda 10:6. Aya 16:17. Nghanja ta Isaya 49:2, Hebru 4:12, Isaya 44:6, nda 48:12. * 2:7 Nghanja ta Zlrafta 2:8. 9, nda Suna Yuhwana 22:2.

ta taghanaftá Balak, ka pghamta zwana la Isra'ila da ga dmaku, ɲa za slu'a skwa wuyay, nda ya ɲa maga sli'insli'ij† ya. ¹⁵ Manda tsaya guli ná, mamu sanlaha mataba ghuni ta dɔvuta tagha skwa la Nikwalay‡ guli. ¹⁶ Mbədanafmbəda ta nzakwa gha. Ka mbədanaf a ka wu katsi, wya yu ta gi lagha slagghata. Dza'a lmay ɲni nda həɲ nda kafay ya ta sabi ma wa da.

¹⁷ «Ka mamu mndu nda sləmɲa snay, ka sna tsi ta skwi ta mnanata Sulkum ta Igliz!

«Mndu ya ta zata ghwa ná, dza'a vɔɲvɔ lu ta skwa zay ya nda difa. Dza'a vɔɲvɔ lu ta inda taɲ guli ta pala ka ɲusliɲ ya vindaf lu ta lfida hgu[§] tida. Tsa hgu ya ná, haɗ sana mndu nda sna wu, ba tsa mndu ta zlgħafta ya,» ka'a.

Tsgħa ta lwi ɲa Igliz ma luwa Tiyatir

¹⁸ «Vinda ɲa duhwala Lazgħafta ya ta nzakway ka ɲa Igliz ma luwa Tiyatir.

«Wya gwada ya mna Zwaɲa Lazgħafta ya ta zlgħaku iri ma ghəɲani manda zlgħakwa vu, ta wudaku səlahaɲi manda kufur sluwap lu ma vu ya. ¹⁹ Ka'a mantsa: Nda sna yu ta slnaha ya ta magə ka, nda dɔva mndu ya ta dɔvə ka, nda gɗavata ya gɗava ka ma zlgħay nda ɲuduf. Nda sna yu kazlay: Mal slnaha gha ya ta magə ka ndanana ka ya maga ka taɲtaɲ kə'a. ²⁰ Ama mamu skwi ya ta dvaghaghata yu ta ghəɲani. Zlanəɲzla ka ta tvi ta sana marakw ta hgə lu ka Zizabel*, ta mnay kazlay: Mnda kla lwa Lazgħafta yu kə'a ya. Mbada kə'a ka tagha tsakalawi, ka nanagħatá gwal ta ksihata slna da da maga sli'insli'ij, nda ya da za slu'a skwa wuyay. ²¹ Zlanəɲzla yu ta fitik ma ɲa mbədanaftani ta nzakwani, ama va a ta zlanɲta maga tsa sli'insli'ijani ya wa. ²² Tsaya tama, dza'a vzafvza yu ta ghzləɲa ghuya daɲwa. Dza'a ganapga yu ta iri katakata ta inda gwal ta hliri nda tsi guli. Ala, ka mbədanafmbəda həɲ ta nzakwa taɲ, ka zlanɲta maga tsa ghwadaka slna taɲ nda tsi ya katsi, ba tsa kasi'i. ²³ Ta ghəɲa tsaya guli, dza'a rwanarwa yu ta zwanani. Tsaya dza'a kəl Igliz ka snanɲta kazlay: I'i mnda tsatsafta skwi ma ndana mndu, nda skwi ma ɲudufa mndu tani kə'a. Taɗ ta slna ya maga† mndu dza'a planamta yu ta mndu guli.

²⁴ «Ama pɗakwa kaghuni gwal zlgħay nda ɲuduf ma luwa Tiyatir, kul snata tsa ghwadaka tagha skwi ya, kul tagħaftá tsa skwi ta hgə həɲ kazlay: Difa skwa halaway kə'a ya, haɗ sana skwa ndəgaku ta faghunaghata yu wa. ²⁵ ɲanawaɲa kahwathwata ta zlgħay nda ɲudufa ghuni ta vragghata yu.

²⁶ «Mndu ya ta zata ghwa, ta ɲanata slna da ha ka kɗavaktani, dza'a vɔɲvɔ lu ta mbraku ta ghəɲa inda mndəra mndu. ²⁷ Tsa mbraku dza'a vɔɲvɔ lu ta ná, tsa mbraku vliha Da da yeya. ɲa gayni ta mgham nda saraka kufur ta ghəɲa mnduha. Dza'a dzabiɲdzaba ta ghwadaka mnduha, manda ya ta dzabiɲta lu ta siga rbisl ya. ²⁸ Dza'a vɔɲvɔ lu ta gumbəzla sərɗək‡ guli.

²⁹ «Ka mamu mndu nda sləmɲa snay, ka sna tsi ta skwi ya ta mnə Sulkum ɲa Igliz,» ka'a.

3

Tsgħa ta lwi ɲa Igliz ma luwa Sardis

¹ «Vinda ɲa duhwala Lazgħafta ta nzakway ka ɲa Igliz ma luwa Sardis.

«Wya skwi mna mndu ta ɲanata Sulkumha ndəfəɲ ka ɲa Lazgħafta nda tekwasaha ndəfəɲ. Ka'a mantsa: Nda sna yu ta inda slnaha gha. Nda hafu ma i'i ka ta gray, tsaw nda mta ka. ² Sli'avakslia, mbra ta gwal ta nda hafu ma həɲ sli'ef sli'efa makəɗ həɲ da kɗivta. Ta nghə yu ta slna gha ta kəma Lazgħafta da ná, kɗanak a ka wa. ³ Havakhava gha tama ka kinawu mutsafta ka ta skwi tagħaghaf lu nda ya ka ka snanɲta. Snasna ka mbədanafta ka ta nzakwa gha. Ka si va a ka ta snata wu, dza'a lagħala yu manda ghali

† 2:14 Ngha ta Mbsak 31:16 nda 25:1-2. † Balama nda Balak: Ngha ta Mbsak 22:24. ‡ 2:15 Ngha ta 2:6, nda skwi ya ɲa ɲanata. § 2:17 Ngha ta Sabi 16:14. 15, 33:34 nda Isaya 62:2, 65:15. * 2:20 Ngha ta 1 Mghamha 16:31, 19:1. 2, 2 Mghamha 9:22, 30. † 2:23 Ngha ta Zabura 7:10, Irmiya 17:10, Zabura 62:13. ‡ 2:28 Ngha ta Zabura 2:8. 9, grafgra nda Mbsak 24:17, Suna Yuhwana 22:16.

ksaghaghata, snan̄ta a ka, ka ta wati luwa dza'a lagha yu wa*. ⁴ Nziya nza tsi, mamu sanlaha ma mnduha gha, ma va tsa luwa Sardis ya kul r̄rin̄ta lguta tan̄j. Tsahaya, dza'a sli'i h̄əj kawadaga nda i'i nda sudata lguta r̄uslīj, kabga ran̄ra ta h̄əj.

⁵ «Mantsa ya dza'a sudanavata lu ta lguta r̄uslīj ta mndu dza'a zata ghwa. Had̄ yu dza'a walan̄ta h̄ər̄d̄in̄ta hgani ma deftera ya vindam lu ta hga gwal nda hafu r̄a kdekedzer̄ wa. Dza'a mnan̄mna yu ta hgani ta k̄əma Da d̄a, nda ya ta k̄əma duhwalhani kazlay: r̄a d̄a h̄əj k̄'a.

⁶ «Ka mamu mndu nda sl̄əm̄əna snay, ka sna tsi ta skwi ta mn̄ə Sulkum r̄a Igliz,» ka'a.

Tsga ta lwi r̄a Igliz ma luwa Filadelfi

⁷ «Vinda r̄a duhwala Lazglafta ta nzakway ka r̄a Igliz ma luwa Filadelfi.

«Wya gwada ta mn̄ə mndu ya nda ghūba. Tsatsi kahwathwata, tsatsi ta r̄anata makūbla mgham Dawuda. Ka guna guna tsi, had̄ wa mndu ka hafta wa. Ka hafha tsi guli, had̄ wa mndu ka gunata guli wa. ⁸ Ka'a mantsa: Nda sna yu ta inda sl̄naha gha. Nda sna yu guli kazlay: Nda h̄ta mbrakwa gha k̄'a. Kulam nda va tsaya tani, r̄anar̄a ka ta gwada d̄a. Ta mna a ka kazlay: Sna a yu ta kagha wu k̄'a nda i'i wa. Tsaya tama, ta gunagha guna yu ta watgha. Had̄ mndu dza'a hafta wa. ⁹ Wya skwi dza'a yu magay r̄a guyata gh̄əna mnduha halaway ta mn̄ay kazlay: La Yahuda an̄ni k̄'a, kul nzakway manda tsaya. Tsakalawi ta tsakal̄ə h̄əj. Dza'a tin̄waftin̄wa yu ta h̄əj r̄a lagha da ts̄əlūba ta k̄əma gha ka vla glaku r̄a gha, r̄a snan̄ta tan̄j kazlay: D̄vud̄va† yu ta kagha k̄'a. ¹⁰ Manda va ya r̄ana kagha ta gwada d̄a ka gd̄avata mida ya, dza'a r̄a gha r̄a i'i ta kagha guli ma ghuya d̄an̄wa dza'a d̄ədanaghat̄a inda gh̄əna had̄ik r̄a dz̄əghant̄a h̄əj ya. ¹¹ Ndusa yu ka lagha. R̄anar̄a nda mbraku ta tsa skwi da kagha ya, kada kwala sani ma mndu klugudughusta nis̄əla zata ghwa gha.

¹² «Dza'a nanafna yu ta mndu ta zata ghwa ka gugud̄i ma h̄əga Lazglafta d̄a. Had̄ dza'a walan̄ta sabi mida wa. Dza'a vindafvinda yu ta hga Da d̄a nda hga luwa Da d̄a tani tida. Tsa luwa ya ná, lfida Ursalima ya dza'a saha ta luwa, ghunaf Lazglafta. Dza'a vindafvinda yu guli tida ta lfida hgu‡ ya mutsaf yu.

¹³ «Ka mamu mndu nda sl̄əm̄əna snay, ka sna tsi ta skwi ta mn̄ə Sulkum r̄a Igliz,» ka'a.

Tsga ta lwi r̄a Igliz ma luwa Lawdikiya

¹⁴ «Vinda r̄a duhwala Lazglafta ta nzakway ka r̄a Igliz ma luwa Lawdikiya.

«Wya gwada ta mn̄ə mndu ta hḡə lu ka Amin. Mndu ya ta nzakway ka v̄ərd̄a tughwani nda kahwathwatani. Nda ma tsatsi magafta Lazglafta ta inda skwi demdem. ¹⁵ Ka'a mantsa: Nda sna yu ta inda sl̄na gha. Nda sna yu kazlay: L̄ərl̄əna a ka wu, ghwitaktaka a ka wu k̄'a. ¹⁶ Ma ta d̄ər̄ nzakwa gha l̄ərl̄əna ka ghwitaktaka a tsi. Dza'a vn̄ihigin̄vniha yu ta kagha ma wa d̄a. ¹⁷ Ka kagha ta mn̄ay na: Ka gadgh̄əl yu, nda na yu ka gadgh̄əl, "had̄ sana skwi ta p̄du yu wu," ka ka. Tsaw sna a ka kazlay: d̄an̄wa r̄a gha, ta ksaku ka ka hidahida k̄'a wa. Ka p̄du ka, ka f̄ərdi'u ka, nda ghulpa ka guli. ¹⁸ Hidaku ya ta vl̄ə yu r̄a gha ná, skwa da i'i ta dasu ya sluwap lu ma vu, ka da nzakwa ka, ka gadgh̄əl. Skwa guli ta lguta r̄uslīj r̄a sudavata gha, ka bukwanat̄a hula nzakwa gha ka f̄ərdi'u. Skwa ta ghwana skwi ta iri r̄a ta ira gha, kada nghan̄ta ka ta vli. ¹⁹ Gwal ta d̄vaf§ yu ná, ta dvay yu ta h̄əj, ta zlahay yu ta h̄əj. Mantsa ya, r̄avan̄a ka payanata ka ta tva gha. ²⁰ Wana yu ta sladu ta watgha ka dza watgha. Ka sn̄ansna mndu ta lwa d̄a ka gunihata wa tgha, dza'a lamla yu da tan̄j, dza'a zay yu ta skwa zay kawadaga nda tsi, dza'a zay tsatsi kawadaga nda i'i guli.

²¹ «Mndu ya dza'a zata ghwa, dza'a nzanafnza yu kawadaga nda i'i ta dughurukwa d̄a, manda va ya za i'i ta ghwa ka nzaft̄a yu kawadaga nda Da d̄a ta dughurukwani ya.

²² «Ka mamu mndu nda sl̄əm̄əna snay, ka sna tsi ta skwi mn̄ə Sulkum r̄a Igliz,» ka'a.

* 3:3 Grafgra nda Mata 24:43. 44, Lukwa 12:39. 40, 1 Tesalunik 5:2, 2 Piyer 3:10. † 3:9 Ngha ta Isaya 49:23, 60:14, 43:4. ‡ 3:12 Ngha ta Isaya 62:2. § 3:19 Ngha ta Mahdihdi hdi 3:12, nda Hebru 12:6.

4

Falaha ta luwa ma glakwa Lazglafta

¹ Tahula tsa, ka nghanṭá yu ta gunatá watgha ta luwa.

Ka snəglanṭa yu ta tsa lwi si ta gwadgihata nda lwi dagala manda ghudzaga duli ya kay. Ka'a nda i'i mantsa: «Safsa da hadna ka maraghata yu ta skwi ya dza'a magaku tahula tsa,» ka'a.

² Ka gi klaghata Sulkum ta i'i. Ka nghanṭa yu ta sana dughurukwa ga mgham. Ta tsa dughuruk ya, mamu sana mndu ta nzaku tida. ³ Tsa mndu ta nzaku tida ya, ta wudaku manda sana palaha ta hgə lu ka Dzaspa nda Sardwan. Dakwambuhwali ta wudaku manda pala ta hgə lu ka Imrud* ta wanaftá tsa dughuruk ya. ⁴ Mamu dughurukha hisamsak fwad mida guli ta wanafta tsa dughuruk ya. Hisamsak fwad mida galata mnduha guli ta nzanzafta tida, nda susudatá lguta nʃusliŋ ta vgha taŋ, nda wawa ta zewzewa dasu guli ma ghəŋa taŋ. ⁵ Mamu wudakwa luwa, nda hlawa skwiha, nda ghudzaga luwa ta sli'agapta ma tsa dughuruk ya. Ta kəma tsa dughuruk ya, mamu pinatá vu ndəfáŋ. Tsa pinatá vuha ya ta nzakway ka Sulkumha Lazglafta† ndəfáŋ. ⁶ Mamu sana skwi guli ta kəma tsa dughuruk ya manda dərəfa kwalaba ta wđaku manda dalagar.

Ma takataka tsa dughuruk ya nda ya nda ta hulani ta wanafta ná, mamu sana skwiha nda hafu ma həŋ, ka iriha dze'dze' nda tvə kuma taŋ nda ya nda tvə hula taŋ. ⁷ Tsa taŋtaŋa skwi nda hafu mida ya ná, manda rveri nzakwani. Tsa mahisani ya guli, manda zwaŋa lghəŋ nzakwani. Tsa mahkənanani ya, manda kuma mndu kumani. Tsa mafwadani ya guli, manda dzala ta ndəru‡ ya nzakwani. ⁸ Tsa skwiha fwad nda hafu ma həŋ ya ná, mku' mku' zlabakha taŋ. Ka iri dze'dze' wawa ta zlabakha taŋ nda vli nda ma hudani tani.

«Nda ghuḃa! Nda ghuḃa! Nda ghuḃa!

Na nzakwa Mgham Lazglafta,
ya nda mbra.

Kagha manda ghalya,

kagha ndanana,

kagha guli dza'azlay ta kəma§,»

ka həŋ ta vaghay nda vagha,

ka hanay nda hana, ta mnay.

⁹ Ta vlə tsa skwiha fwad nda hafu mida ya ta glaku nda zləzlvu, ka rfa Lazglafta ta nzaku nda hafu ŋa kđekedzeŋ, ta nzaku ta dughurukwa ga mgham ya, ¹⁰ ta zlabatá tsa galata mnduha hisamsak fwad mida ya ta kəma Lazglafta ta nzaku ta dughurukwa ga mgham. Ta tsəlbu həŋ ta tsəlbu ta kəma Lazglafta ya nda hafu ŋa kđekedzeŋ ya, ta hlapta həŋ ta tsa zewzewaha ma ghəŋa taŋ ya ka pghata ta kəma tsa dughurukwa ga mgham ya. Ka həŋ mantsa:

¹¹ «Mghama ŋni, Lazglafta ŋni,

kagha ta zlaganaptá inda skwi.

Manda ya đvaf ka zlaganapta ka ta həŋ,

Ka gi nzaku həŋ.

Tsaya tama kəl tsi ka nzakway ka skwi nda ra ka vlaghata glaku, nda zləzlvu.

ŋagha mbraku guli,» ka həŋ.

5

Deftera zwaŋa tuwak

¹ Ka nghanṭá yu ta mbsatá defteri vindaf lu ta vindi ta hulani his his ma dzva zeghwa tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya. Ka ndi'anafá lu nda ŋizlaha ndəfáŋ. ² Ka nghə yu ta

* 4:3 Aya 2-3: Ngha ta Izekiyel 1:26-28, 10:1. Imrud: Ngha ta 21:19-20 nda skwi ŋa ŋanata gha. † 4:5 Ngha ta Sabi 19:16, Izekiyel 1:13, Zakari 4:2. ‡ 4:7 Aya 6:7. Ngha ta Izekiyel 1:22, 1:5. 10, 10:14. § 4:8 Ngha ta Izekiyel 1:18, 10:12, Isaya 6:2. 3.

sana duhwal nda mbra, duhwala Lazglafta, ta hagaku nda lwi dagala dagala. Ka'a mantsa: «Wa ya nda ra ŋa ŋlanapta na ŋizla na, ka gunanafta na defteri na?» ka'a.

³ Lay! Had sana mndu dər ta luwa, dər ta ghəŋa hadik, dər ta mnaka hadik*, ta laviŋta gunanafta tsa defteri ya, dər ka nghamta dida wa. ⁴ Ka taw yu ta taw katakata, kabga kwala lu kul slafta ta mndu nda ra ŋa gunanafta tsa defteri ya dər ŋa nghanavata ya wa. ⁵ Ka sani ma tsa galata mnduha ya nda i'i mantsa: «Ma taw ka ta taw, wya rveri mataba mndəra la Yuda, ma zivra Dawuda, ta zata ghwa. Tsatsi dza'a ŋlanaptá tsa ŋizla ya, ka gunanafta tsa defteri ya,» ka'a.

⁶ Ka nghanŋta yu ma takataka tsa dughuruk ya, nda ya mataba tsa skwiha fwaď nda hafu mida ya, nda ya ma takataka tsa galata mnduha ya ta Zwaŋa Tuwak manda skwi si dzadza lu. Ndəfánj duliĥani, ndəfánj irihani ta nzakway ka Sulkumha Lazglafta ndəfánj ghunaf lu ta inda ghəŋa hadik ya. ⁷ Ka lagha tsi da tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya, ka zlgħagħutá tsa defteri ma dzva zegħwani ya. ⁸ Manda zlgħafta tsa Zwaŋa Tuwak ya ta tsa defteri ya, ka zləmbata tsa skwiha fwaď nda hafu mida, nda tsa galata mnduha hisamsak fwaď mida ya ta kəmani. Inda taŋ, nda ŋaŋatá htimbil, nda ndagħatá leghwaha dasu nda urdi ta nzakway ka du'a gwal nda għuďa, ma dzva taŋ. ⁹ Ka fə həŋ ta lfida laha. Ka həŋ mantsa:

«Nda ra ka ka klafta na defteri na,
ka ŋlanaptá ŋizlahani, kabga si dzadza lu ta kagha,
ka varanaktá ka ta Lazglafta

nda usa gha ta inda mndəra mndu ma inda mndəra gwada ta gwadə lu,
nda inda mnduha, nda inda zivra mnduha.

¹⁰ Nanafna ka ta həŋ ka mnduha Lazglafta, kagha ta nzakway ka Mgham.
Nanafna ka ta həŋ ka gwal ksanatá slna ta Lazglafta,
ŋa gay taŋ ta mgham ta ghəŋa mnduha ma ghəŋa hadik.»

¹¹ Ka nghanŋta yu ta ŋəďďəma† ta duhwalha Lazglafta kul laviŋta lu ta mbəďafta ta wanafta tsa dughuruk ya, nda tsa skwiha nda hafu ma həŋ ya, nda tsa galata mnduha ya tani. Ka fə həŋ ta laha. ¹² Ka həŋ nda lwi dagaladagala mantsa:

«Tsa Zwaŋa Tuwak si dza lu ya kay ná,
raŋra zlgħaftani ta ga Mgham, nda gadghəl,
nda difil, nda mbraku, nda zləzlvu,
nda glaku, nda għubu,» ka həŋ.

¹³ Ta snə yu, ka inda skwiha zlaganap Lazglafta ta luwa, nda ya ta ghəŋa hadik tani, nda ya ta mnaka hadik tani, nda ya ma drəf tani, nda inda skwi ya mamu tani, ka həŋ guli mantsa:

«ŋa mndu ta nzaku ta dughuruk, nda Zwaŋa Tuwak na zləzlvu,
nda għubu, nda glaku, nda mbraku ŋa kďekedzen!» ka həŋ.

¹⁴ «Mantsa ya nzakwani!» ka tsa skwiha fwaď nda hafu ma həŋ ya. Ka zləmbata tsa galata mnduha ya ka tsəlbu ta kəmani.

6

ŋizlaha

¹ Tahula tsa, ka nghə yu ta pslanapta tsa Zwaŋa Tuwak ya ta taŋtaŋ tsa ŋizlaha* ndəfánj ya. Ka snə yu ta mnay sana taŋtaŋa tsa skwiha fwaď nda hafu ma həŋ ya, nda lwi manda ghudzaga luwa. Ka'a mantsa: «Sawi,» ka'a. ² Kə'a ka yu ná, ka nghanŋtá yu ta sana plis ka ŋusliŋ. Ta nzaku mndu tida nda ŋa ta lghed da tsi. Ka vlaŋta lu ta zewzewa. Tsatsi da zata ghwa, ka laghu tsi da za ghwa guli.

³ Manda pslanapta tsa Zwaŋa Tuwak ya ta mahisa tsa ŋizlaha ya, ka snə yu ta mnay sana mahisa tsa skwiha nda hafu ma həŋ ya. Ka'a mantsa: «Sawi,» ka'a. ⁴ Ka sagha sana plis ka dva. Ka vlaŋtá lu ta mbrakwa hliŋtá inda zdaku ta ghəŋa hadik ta tsa mndu tida ya, kada psluvusta mnduha ta vgha taŋ. Ka vlaŋtá lu ta sana kafay dagala.

* 5:3 Ngha ta la Filipiya 2:10 nda skwi ya ŋa ŋanata. † 5:11 Ngha ta Daniyel 7:10. * 6:1 Ngha ta 5:1 nda skwi ŋa ŋanata.

⁵ Manda pslanapta tsa Zwaṅa Tuwak ya ta tsa mahkəna ṅizla ya, ka snə yu ta mnay tsa sana mahkəna skwiha nda hafu ma həṅ ya. Ka'a mantsa: «Sawi,» ka'a. Kə'a ka yu ná, ka nghə yu ta zlagapta sana plis ka ṅra†. Nda skwa gara skwi ma dzva tsa mndu ta nzaku tida ya. ⁶ Ka snə yu ta gwadagapta sana lwi ma takataka tsa skwiha fwad nda hafu ma həṅ ya. Ka'a mantsa: «Darama alkama turtuk ya ná, prək ka kwaḅa vagha mndu turtuk ta ksa slna. Darama hupa hya hkən ya guli ná, prək ka kwaḅa vagha mndu turtuk ta ksa slna. Ama rfi nda ima inabi ya, ma ksaṅ ka ta tsahaya,» ka'a.

⁷ Manda pslanapta tsa Zwaṅa Tuwak ya ta tsa mafwada ṅizla ya, ka snə yu ta mnay tsa sana mafwada tsa skwiha nda hafu ma həṅ ya. Ka'a mantsa: «Sawi!» ka'a. ⁸ Kə'a ka yu ná, ka nghə yu ta zlagapta sana plis ka kuzun̄kuzun̄. Mtaku hga tsa mndu ta nzaku tida ya. Mistani ta dza'a vla nzakwa gwal nda rwa. Ka vlan̄tá lu ta mbraku ta həṅ ta ghəṅa sl̄bahw turtuk ma dgata ghəṅa hadik fwad ṅa rwanatá mnduha mida nda kafay, nda ya nda maya, nda ya nda dan̄waha, nda ya nda nimtakha‡. ⁹ Manda pslanapta tsa Zwaṅa Tuwak ya ta tsa mahutafa tsa ṅizla ya, ka nghə yu mista gwir ta hafa gwal psila lu ta ghəṅa gwada Lazglafta nda ya ma vəl mnay si ta mnə həṅ. ¹⁰ Ka həṅ nda lwi dagaladagala mantsa: «Mgham Lazglafta ta mbruta, ya nda ghuḅa, ya kahwathwata. Baḅu yawu dza'a tsa ka ta guma ta ghəṅa na ghəṅa hadik na, ṅa planamta gha ta həṅ ta vəl psilata taṅ ta aṅni na?» ka həṅ. ¹¹ Ka daganapta lu ta lguta ṅusliṅ ta inda taṅ. Ka lu nda həṅ mantsa: «Swidwa karaku, ksanawa ksa ta ṅuduf ṅa fitik kwitikw, ha ka hdamta mbsaka zwanama ghuni nda graha ta ksa slna ghuni ya dza'a psilata lu manda kaghuni ya,» ka lu nda həṅ.

¹² Ka nghə yu ta pslanapta tsa Zwaṅa Tuwak ya ta tsa mamku' a ṅizla ya. Ka gigdavafta ghəṅa hadik katakata. Ka nuta fitik ka ṅra manda biwa ṅra. Ka nuta tili ghuz ka dva manda us. ¹³ Ka rkagata tekwatsaha ta luwa ta hadik manda rkakwa yakwa ghuraf ta ka gurambazlak gigdanaf falak nda mbraku nda mbraku ya. ¹⁴ Ka mbsaghutá luwa ta vgha manda mbsa defteri ta mbsafta lu ya. Ka sli'aftá inda ghwáha nda inda hadikha tsatam imi ma vla§ taṅ, ka laghwi. ¹⁵ Ka sli'aftá la ka mgham ta hadik, nda gwal dagala dagala, nda la mghama sludziha, nda la ka gadghəl, nda gwal nda mbra nda mbra, nda inda gwal ta ga vu'a, nda inda gwal kul had ka vu'a, ka laghwi da didifa ma galighaha nda ya ma dzaṅha ta ghwá. ¹⁶ Ka həṅ nda ghwá nda ya nda dzaṅ mantsa: «Dədəgaṅnaghawa dədə, ka bukwaṅnata kuni, yaha tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya ngəṅtá aṅni, yaha Zwaṅa Tuwak da tsan̄naghatá guma, ¹⁷ kabga saghasa fitika basata ṅudufa taṅ. Wati ma mndu ya dza'a ṅafta* na?» ka həṅ.

7

ṅizlaha Lazglafta nda mnduha 144,000

¹ Tahula tsa, ka ngəṅtá yu ta duhwalha Lazglafta fwad ta sladu ta sləpūha hadik fwad. Ka ṅaghuta həṅ ta falakha* fwad, kada kwala həṅ ta vyaku ta hadik dər ta drəf, dər ta fuha. ² Ka nghə yu ta sana duhwala Lazglafta ta safi nda ma mndəra luwa nda ṅatá ṅizla† Lazglafta ta vla hafu. Ka ngəṅtá tsi nda lwi dagaladagala ta tsa duhwalha Lazglafta valaṅ lu ta həṅ ta mbrakwa ḅadziṅtá hadik nda imiha tani ya. ³ Ka'a nda həṅ mantsa: «Ma ḅadziṅ kuni karaku ta dər hadik, dər drəf, dər fuha ta kul nde'anafta mu ta ṅizla ta kuma ta gwal ta ksanatá slna ta Lazglafta‡ mu ya,» ka'a. ⁴ Ka mnidīṅta lu ta mbsaka tsa gwal nde'anaf lu ta ṅizla Lazglafta ya. Dəmbu' dərmaq nda fwad mbsak fwad mida həṅ. Tsa mnduha ya ná, sabə ma mndəra inda la Isra'ila həṅ. ⁵ Dəmbu' ghwaṅpədə his mataba mndəra la Yuda. Dəmbu' ghwaṅpədə his mataba mndəra la Ruben. Dəmbu' ghwaṅpədə his mataba mndəra la Gada. ⁶ Dəmbu' ghwaṅpədə his mataba mndəra la Asira. Dəmbu' ghwaṅpədə his mataba mndəra la Naftali. Dəmbu' ghwaṅpədə his mataba mndəra

† 6:5 Aya 2:5. Ngha ta Zakari 1:8, 6:1. 8. ‡ 6:8 Ngha ta Izekiyel 14:21. § 6:14 Aya 12-14: ngha ta Isaya 13:10. 13, 34:4, Izekiyel 32:7. 8, Amus 8:9, Yuwel 2:10, 3:3-4. * 6:17 Aya 16: Ngha ta Izekiyel 10:8, Lukwa 23:30. Aya 17: Ngha ta Yuwel 2:11, Sefuni 2:2. 3. † 7:1 Ngha ta Irmija 49:36, Daniyel 7:2, Zakari 6:5. † 7:2 Ngha ta 5:1 nda skwi ṅa ṅanata. ‡ 7:3 Ngha ta Izekiyel 9:4. 6.

la Manasa. ⁷ Dəmbu' ghwanpədə his mataba mndəra la Simeyuna. Dəmbu' ghwanpədə his mataba mndəra la Levi. Dəmbu' ghwanpədə his mataba mndəra la Isakar. ⁸ Dəmbu' ghwanpədə his mataba mndəra la Zabuluŋ. Dəmbu' ghwanpədə his mataba mndəra la Yusufu. Dəmbu' ghwanpədə his mataba mndəra la Benzameŋ. Inda tsa mnduha ya ndende'anaf lu ta ŋizla Lazglafta ta həŋ.

Mndəra mndu ma inda vli

⁹ Tahula tsa, ka nghanṭá yu guli ta ŋəddəma ŋəddəma ta mnduha kul laviŋta lu ta mbədafta. Tsa mnduha ya ná, sabə ma inda hadikha, nda ya ma inda mndəra mndu, nda ya ma inda zivra mnduha, nda ya ma inda gwada ta gwadə mndu saba həŋ. Ta sladu həŋ ta kəma dughuruk nda ya ta kəma Zwaŋa Tuwak nda sudatá lguta ŋusliŋ nda ŋatá zlizlam ma dzvu, həŋ. ¹⁰ Ka həŋ nda lwi dagaladagala mantsa: «Da Lazglafta ta nzaku ta dughuruk, nda ya da Zwaŋa Tuwak mutsafta mu ta mbaku,» ka həŋ. ¹¹ Inda duhwalha Lazglafta, nda la halata mndu, nda tsa skwiha fwad nda hafu ma həŋ ya kay tani ta wanafta tsa dughuruk ya. Ka zləmbata həŋ ta kəma tsa dughuruk ya ka tsəlōu ŋa Lazglafta. ¹² Ka həŋ mantsa: «Mantsa nzakwani! Nda ra Lazglafta mu ka zləzlvay, ka ghubay, nda difil ma ghəŋani, nda ra ka rfay, ka vla glaku ŋani, da tsatsi mbraku, mbrumbra, ŋa kđekedzeŋ tsatsi. Amin!»

¹³ Ka sani ma tsa la halata mndu ya nda i'i mantsa: «I wa na mnduha nda sudatá lguta ŋusliŋ ta vgha na na? Sagha ga həŋ na?» ka'a. ¹⁴ «Kagha yeya nda sna Mghama da,» ka yu nda tsi. Ka'a nda i'i mantsa: «Hahəŋ ná, gwal ta sabi ma giri[§] ganap lu ta həŋ katakata ya həŋ. Ka ghwabaptá həŋ ta lguta taŋ, ka babaptá həŋ ma usa Zwaŋa Tuwak. ¹⁵ Tsaya ta kəl həŋ ka sladu ta kəma dughurukwa Lazglafta, ka zləzlvay tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya nda fitikani tani nda rvidikani tani ma həŋani. ŋa katay tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya ta həŋ. ¹⁶ Had maya nda ndala dza'a kuzləglaŋta həŋ wa. Had fitik nda vis dza'a dzəgəltá həŋ guli wa, ¹⁷ kabga tsa Zwaŋa Tuwak ma takataka tsa dughuruk ya dza'a nghan həŋ, ŋa hlayni ta həŋ ta dzubaya ima hafu, ŋa masanapta Lazglafta ta inda ima taw ma ira* ta həŋ.»

8

Mandəfáŋa ŋizla

¹ Manda pslanapta Zwaŋa Tuwak ta mandəfáŋa ŋizla*, ka nzatá vli sriw ta luwa ha ka magata rita awa. ² Ka nghanə yu ta duhwalha Lazglafta ndəfáŋ ta sladu ta kəmani. Ka vlanṭa lu ta duliha ndəfáŋ guli ta həŋ.

³ Ka sagha sana duhwala Lazglafta sladata ndusa nda gwir nda ŋatá skwa dra urdi ka dasu. Ka vlanṭá lu ta urdi ŋulum ŋa dray ta tsa gwira dasu ta kəma dughuruk[†] ya kawadaga nda du'a gwal ta nzakway ka ŋa Lazglafta. ⁴ Ka sli'afṭa diŋa tsa skwi ta drə lu ya kawadaga nda du'a mnduha Lazglafta ta kəma Lazglafta. ⁵ Ka klaftá duhwala Lazglafta ta skwa dra urdi, ka ndəghanafta nda vu ta gwir, ka wdagata ta hadik. Ka ghudzagata luwa, ka hlə skwiha ta wi, ka wdə luwa ta wdu, ka ghudzavafta hadik[‡].

Duliha

⁶ Ka hbə tsa duhwalha Lazglafta ndəfáŋ ta ŋaŋanata duli ya kay ta vgha ŋa vyay.

⁷ Ka vyata tsa taŋtaŋa duhwala Lazglafta ya ta ŋani ma duli. Ka sli'agata papla nda vu ga banaf lu nda us ta hadik. Ka dravaghuta faway turtuk ma dgatá hadik hkən, nda faway turtuk ma dgatá fuha hkən, nda faway turtuk ma dgatá kuzuŋa mukwanek[§] hkən.

⁸ Ka vyatá tsa mahisa duhwala Lazglafta ya ta ŋani ma duli. Ka vzadatá lu ta sana skwi manda ghwá dagala ta draku da drəf. Ka mbədaaftá faway turtuk ma dgatá imi hkən,

§ 7:14 Nghan ta Daniyel 12:1, Mata 24:21, Markus 13:19. * 7:17 Aya 16:17. Nghan ta Isaya 49:10, Zabura 23:1, Izekiyel 34:23 Zabura 23:2, Isaya 49:10, 25:8. † 8:1 Nghan ta 5:1 nda skwi ya ŋanata. ‡ 8:3 Nghan ta Sabi 30:1. 3. § 8:5 Nghan ta Levitik 16:16-12, Izekiyel 10:2, Sabi 19:16. § 8:7 Nghan ta Sabi 9:23-24, Izekiyel 38:22.

ka us. ⁹ Ka rwuta faway turtuk ma dgatá skwiha nda hafu ma imi hkən, zadánaha lu ta faway turtuk ma dgatá kwambalu hkən guli.

¹⁰ Ka vyata mahkəna duhwala Lazglafta ta ɲani ma duli. Ka dədagata mghama tekwatsa ta zlgħaku manda vu ta luwa, ka dədafta ta faway turtuk ma dgatá zala hkən nda ya ta dzuḅay. ¹¹ «Ŋilahlaha,» hga tsa tekwatsa ya. Ka nzatá fawaya dgatá imi hkən ɲilah, ka rwuta ndəghata mnduha ta saɲtá tsa imi ya, kabga nzakwani ɲilahlaha.

¹² Ka vyatá mafwada duhwala Lazglafta ta ɲani ma duli. Ka dzadzaɲtá lu ta faway turtuk ma dgatá fitik hkən, nda faway turtuk ma dgatá tili hkən, nda faway turtuk ma dgatá tekwatsaha hkən, kada htavaghuta faway turtuk ma dgatá tsuwadək hkən. Mantsa ya, ka htavaghuta faway turtuk ma tsuwadək fitik hkən, ka htavaghuta faway turtuk ma tsuwadək* rvidik hkən.

¹³ Tata nghaynghay yu, ka snə yu ta dzala ta zagħuta da ghuvanata luwa, ka'a mantsa: «Daɲwa! Daɲwa! Daɲwa ɲa mnduha ta ghəɲa hadik ghudzagarə vyata duhwalha Lazglafta hkən ta dula taɲ, dza'a vyata həɲ ya,» ka'a.

9

Vyatá mahutafa duli

¹ Ka vyatá mahutafa duhwala Lazglafta ta ɲani ma duli. Ka gi nghə yu ta dədagata tekwatsa ta luwa ta hadik. Ka vlaɲtá lu ta tsa tekwatsa ya ta makuḅla mghama gudzuvrurɲ. ² Ka gunanaftá tsi ta tsa mghama gudzuvrurɲ ya, ka saf dɲɲ kudumbul mida manda dɲɲa mghama* vu ta zlgħaku. Ka nutá vli ma ghuvanata luwa nda fitik tani tdik da tsa dɲɲ ta safi ma tsa gudzuvrurɲ ya. ³ Ka sli'agaptá hi'i ma tsa dɲɲ ya ka tatá vgha ta hadik. Ka vlaɲtá lu ta mbraku ta həɲ, manda mbraku ya vlaɲ lu ta rda† ta hadik. ⁴ Ka lu nda həɲ mantsa: «Yaha kuni da ksaɲtá kuzurɲ ta hadik, dər fu, dər wati ma skwi ta dyafta nda dya. Mnduha kul had ɲizla‡ Lazglafta ma bizbizla kuma taɲ yeya kweɲkweɲ dza'a kuni hahay. ⁵ Yaha kuni da pslatá həɲ nda psla, ama ka ganapta kuni tiri ta həɲ ka tili hutaf,» ka lu nda həɲ. Manda va kuzlakwa vəl hata rda ta mndu ya, manda va tsaya kuzlakwa vəl hatani ta mndu. ⁶ Ma tsa fitik ya, dza'a zbay mnduha ta mtaku, ama mutsafta a həɲ wa. Ta kumay həɲ ta mtuta taɲ, ama dza'a hwayugadunus hwaya§ mtaku ta həɲ.

⁷ Manda nzakwa plis ta dza'a da vla vulu ya nzakwa tsa hi'i ya. Manda zewazewa dasu ya watá skwi ma ghəɲa taɲ. Manda tsatá kuma mndu ya kuma taɲ guli. ⁸ Manda səmbəka ta swidi ma ghəɲa marakw ya swidi ta həɲ. Manda sli'irɲ ma wa rveri ya sli'irɲa taɲ. ⁹ Nda skwi manda zalama kufur mbəghata ghuva taɲ. Manda ghudzaga mwata plisha ta hwaya da vla vulu* ya ghudzaga zləmbaka taɲ. ¹⁰ Huturha taɲ ná, ta haha mndu manda va huturha rda. Ma tsa huturha taɲ ya ta mutsa həɲ ta mbrakwa haha mnduha ka tili hutaf. ¹¹ Mghama taɲ ná, tsaya duhwala halaway ya ta ga mgham ta ghəɲa tsa gudzuvrurɲ ya. «Abadurɲ,» ka lu ta hgay nda gwada Hebru. Nda gwada Grek ya guli ná, «Apwaliyaɲ,» ka lu ta hgay. «Tsaya zadaku.»

¹² Taɲtaɲa ghuya daɲwa tsaya ta luta. Tahula tsaya, wya ghuya daɲwaha his guli ta sagha.

¹³ Ka vyata mamku'a duhwala Lazglafta ta ɲani ma duli guli. Ka snə yu ta lwi ta sabi ma tuldiha fwad, ta nzakway ka tulda gwira dasu ta kəma Lazglafta† ya. ¹⁴ Ka'a nda tsa mamku' a duhwala Lazglafta nda duli da tsi ya mantsa: «Palɲpala ta tsa duhwalha halaway tsam lu ta wa mghama dref ta hgə lu ka ifrata ya,» ka'a. ¹⁵ Tsa duhwalha fwad ya ná, payaf paya lu ta hahəɲ ɲa tsa vaku ya, nda ya ɲa tsa tili ya, nda ya ɲa tsa fitik ya, nda ya ɲa tsa nzemndi ya. Ka zlazligɲtá lu ta həɲ ɲa zadánatá fawaya turtuk ma dgatá mbsaka mnduha hkən. ¹⁶ Ka snadimtá lu ta mbsaka sludziha taɲ ta plis ta plis. Mleɲwi his

* 8:12 Aya 10: Ngha ta Isaya 14:12, Aya 11: Ngha ta Irmija 9:14. Aya 12: Ngha ta Sabi 10:21. 23. * 9:2 Ngha ta Zlrafta 19:28. † 9:3 Ngha ta Sabi 10:12. 15. Rda: Ngha ta Lukwa 10:19 nda skwi ya ɲa ɲanata. ‡ 9:4 Ngha ta 5:1 nda skwi ɲa ɲanata. § 9:6 Ngha ta Ayuba 3:21, Irmija 8:3. * 9:9 Aya 7:9. Ngha ta Yuwel 2:4, 1:6, 2:5. † 9:13 Ngha ta 8:3 nda skwi ɲa ɲanata.

dərmək həj. ¹⁷ Mantsa ya maridin̄ta lu. Ka nghan̄tá yu ta plisha nda mnduha tida, nda sudatá lguta kufur manda vu ta vgha tañ. Ka kubalkubal manda pala ta hgə lu ka Safir nzakwani. Ka ghuvazwan̄ghuvazwan̄ ghandand kay guli. Ghəja tsa plis ya ná, Manda tsatá ghəja rveri nzakwani. Skwi ta sabi ma wa tañ ná, vu, nda d̄in̄, nda ghandandatá vu ya. ¹⁸ Nda tsa skwiha hkən ta nzakway ka vu, nda d̄in̄, nda tsa ghandandatá vu ta sabi ma wa tañ ya, ka rwin̄tá lu ta faway turtuk ma dgatá mbsaka mnduha hkən. ¹⁹ Mbrakwa tsa plisha ya ná, ma wa tañ, nda ya ma hutura tañ nzakwani. Manda nzakwa tsata nahadik nda ghəj tida ya nzakwa tsa huturha tañ ya. Nda tsa hutura tañ ya ta babala həj ta mnduha.

²⁰ Má ŋa mbədanafta p̄dakwa mnduha kul rwanatá tsa ghuya d̄an̄waha ya ta nzakwa tañ ma sl̄naha tañ ta magata həj ya ná, ka kwalaghutá həj. Ka gd̄avata həj ta tsəlb̄u ŋa halaway, nda ya ŋa skwa wuyayha. Hahəj ná, n̄gha a həj ta vli wu, sna a həj ta sləməj wu, had̄ həj ta mbađa wu, nda dasu tsafta lu ta sanlaha, nda kufur sanlaha, nda ghuva tili sanlaha, nda udzu sanlaha. ²¹ Ka kd̄an̄tá həj ta va ps̄la mndu, ka va mbađakwa tañ, nda va hlira tañ, ka va ghala tañ, Zlana a həj d̄ekd̄ek wa.

10

Zwan̄a tuwak nda zwan̄a defteri

¹ Ka nghan̄ta yu ta sana duhwala Lazglafta bukwam lu ma kusay ta saha ta luwa, nda watá dakwambuhwali ma ghəjani. Manda fitik nzakwa kumani. Manda zlghakwa vu ya nzakwa səlahani. ² Ka ŋanatá tsi ta gunata zwan̄a defteri ma dzvani. Ka fatá səla zeghwani ta drəf, faha ta səla zlabani ta hadik. ³ Ka hurgwatá tsi nda lwi dagala manda hurgwa rveri. Manda hurgwatani, ndəf̄an̄j ka luwa ŋəzlata. ⁴ Manda ŋəzlata tsa luwa ya ndəf̄an̄j, ka kumə yu ta vinda tsa skwi mna tsi ya. Ama ka sana lwi gwad̄agata ta luwa mantsa: «Ma vində ka, ŋam̄ja ma ghəja gha ta tsa skwi mna tsa ŋəzlata ŋəzla luwa ndəf̄an̄j ya,» ka'a.

⁵ Ka nghan̄tá yu ta kapafta tsa duhwala Lazglafta ta sladata ta drəf, nda ya ta hadik ya, ta dzva zeghwani nda ta luwa. ⁶ Ka wadata tsi nda hga Lazglafta ta nzaku ŋa kd̄ekedzej, ta zlaganaptá luwa nda inda skwiha tida tani, ta zlaganaptá hadik nda inda skwiha tida tani, ta zlaganaptá drəf nda inda skwiha mida tani ya. Ka'a mantsa: «Ta had̄ gd̄glata ta gərdaku wu, ⁷ ama bađu da vyata tsa mandəf̄an̄ja duhwala Lazglafta ya ta ŋani ma duli, bađu tsaya dza'a hd̄amta Lazglafta ta difatá skwi ya si mnana tsi ta gwal ksanatá sl̄na, ta nzakway ka la anabi* ya,» ka'a.

⁸ Ka gwad̄gəlgihatá tsa lwi si ta gwad̄agata ta luwa ya. Ka'a mantsa: «La! Ka zlghafta ka ta tsa zwan̄a defteri nda guna ma dzva tsa duhwala Lazglafta ta sladata ta drəf nda ya ta hadik ya,» ka'a.

⁹ Ka labə yu da tsa duhwala Lazglafta ya. Vlihavla ta na defteri na, ka yu nda tsi. «Zlgha, ka dughwad̄uta ka. Gun dza'a nzata tsi ma wa gha manda zudum. Tahula dughwad̄uta gha, d̄ah dza'a nzata tsi ma huda gha,» ka'a nda i'i.

¹⁰ Ka zlghaftá yu ta tsa zwan̄a defteri ya ma dzva tsa duhwala Lazglafta ya, ka dughwad̄utá yu. Ka nzatá tsi gun ma wa d̄a manda zudum. Ama tahula dughwad̄uta d̄a, ka nzatá vəl ma huda† d̄a d̄ah manda kurak.

¹¹ Ka lu nda i'i mantsa: «Ka kləgəлта ka ta lwa Lazglafta ta gwad̄ay ta ghəja ndəghatá mndəra mnduha, nda ya ta ghəja hadikha, nda gwad̄aha kavghakavgha, nda mghamha tani,» ka'a.

11

Masləmtsəkha his

¹ Ka vlihatá lu ta sana sləka, manda sarak nzakwani ta kəl lu ka gra skwi. Ka lu nda i'i mantsa: «Sli'afsl̄i'a ka grafta ka ta həga Lazglafta nda gwir tani. Ka mbədaf ka ta gwal

* 10:7 Aya 5:7. N̄gha ta Sabi 20:11 Zlahu 32:40, Daniyel 12:7, Amus 3:7. † 10:10 Aya 8:10. N̄gha ta Azekiyel 2:8. 3:3.

ta tsəlbu ŋa Lazglafta mida*. ² Ka zlanata ka ta gra rmakani. Yaha ka da grafta, kabga zlanarntá gwal kul nzakway ka la Yahuda lu ta tsaya. Hahəŋ gwal dza'a diŋla luwa nda ghuḅa ka tili fwaḍ mbsak his mida†. ³ Dza'a ghunafghuna yu ta masləm̄tsəkha da his, ŋa sudavata taŋ ta buhu ta vgha, ŋa zata taŋ ta fitik dəmbu' nda his dər̄mæk nda mku' mbsak ta mna gwada da ma tsa fitikha ya.»

⁴ Tsa masləm̄tsəkha ta sladu ta kəma Mgham Lazglafta ta ga mgham ta ghəŋa hadik‡ ya ná, fwa zaytuŋha his nda pitirlaha dasu his ya. ⁵ Ka kumaŋkuma mndu ta maganata ghwadaka skwi ta həŋ katsi, dza'a sabsa vu ma wa taŋ, ŋa zadanatá tsa ghumaha taŋ ya. Mantsa ya dza'a zadanata lu ta mndu ya ta kumaŋtá maganata ghwadaka skwi ta həŋ. ⁶ Mamu həŋ nda mbrakwa haghuta luwa, ŋa kwala imi nzaku ma tsa fitik ta klə həŋ ta lwa Lazglafta ya. Mamu həŋ guli nda mbrakwa mbəḍanafta imi guli ka us. Mamu həŋ nda mbrakwa gaktá ḍaŋwa ta ghəŋa mnduha ta ghəŋa hadik ma fitik ya kumaŋ həŋ§.

⁷ Manda kdiŋta taŋ ta ga masləm̄tsəka taŋ, ŋa linista tsa nimtak ta safi ma gudzuvrurŋ ya ta həŋ nda lmu ŋa mbranaghatani ta həŋ, ŋa rwanatani* ta həŋ, ⁸ ŋa nzakwa mbla taŋ ta ḍabi ma luwa dagala, vli ya kəl lu dalafta Mghama taŋ ta udza zləŋay. Ta grə nda luwa Suduma nda ya nda luwa Masar† lu ta tsa luwa ya. ⁹ ŋa nghay inda mndəra mndu ta mbla taŋ, dər ta nzaku ta hadik ga həŋ, dər wati gwada ta gwadə həŋ, ŋa zata taŋ ta fitik hkən nda rita ta nghay. Ḍvaŋta a həŋ ta padamtá tsa mbliha ya wa. ¹⁰ ŋa rfay mnduha ma ghəŋa hadik ta rfu katakata, ka vavalaku, ka mbahuvta vgha ta ghəŋa rwatá tsa mnduha ya, kabga ganapga həŋ tiri katakata ta mnduha ta ghəŋa hadik.

¹¹ Tahula tsa fitik hkən nda rita ya, ŋa vuslanamta Lazglafta ta hafu ta həŋ. ŋa sli'avakta‡ taŋ ka sladata nda səla taŋ. ŋa ksuta zləŋ katakata ta inda gwal ta ngha həŋ. ¹² Manda sli'avakta taŋ ka sladata, ka sana lwi gwadagata ta luwa nda həŋ mantsa: «Safwa sa da hadna,» ka'a. Ka ŋlaghatá həŋ ta luwa ma kusay§ ta nghay ghumaha taŋ. ¹³ Gi ma va tsa fitik ya, ka gigḍavafta hadik katakata ka hwanzabanapta faway turtuk ma dɡatá tsa luwa ya ghwaŋ. Ka rwuta mnduha dəmbu' ndəfəŋ ma gigḍavafta tsa hadik ya. Ka ksuta zləŋ katakata ta gwal ta pḍaku, ka zləzlvu həŋ ta Lazglafta ya ta nzaku ta luwa.

¹⁴ Mahisa ghuya ḍaŋwa tsaya ta luta. Wya mahkənani ta gi sagha.

Mandəfəŋa duli

¹⁵ Ka vyata mandəfəŋa duhwala Lazglafta ta ŋani ma duli. Ka snaku sana lwiha dagaladagala daga ta luwa. Ka həŋ mantsa: «Mgham Lazglafta ŋni nda Kristani ta ga mgham ta ghəŋa hadik ndana. Tsatsi dza'a ga Mgham ŋa kdekedzerj*,» ka həŋ. ¹⁶ Ka zlabata tsa halata mnduha hisamsak fwaḍ mida ta nzanazfta ta dughuruk ta kəma Lazglafta ya zluzlumbruḅ ka tsəlbu ŋa Lazglafta. ¹⁷ Ka həŋ mantsa:

«Mgham Lazglafta ta mbruta. Kagha ndanana,
kagha guli manda ghalya. Ta rfa kagha ŋni,
kabga ŋanata gha ta tsa mghama mbrakwa gha ya,
ka nzaku ka ka Mgham,

¹⁸ Ka gavaghatá mndəra mnduha ta sidi.

Ndana tama,

saghasa fitika ganavata kagha ta sida ta həŋ.

Saghasa fitika tsanaghata gha ta guma ta gwal nda rwa.

Dza'a valarŋala ka ta nisəla gwal ta ksaghatá slna ta nzakway ka la anabi,

nda gwal nda ghuḅa, nda gwal ta zləŋa hga gha,

nda zwani tani, nda galata mndu tani.

Saghasa fitik guli ŋa zadanata gha ta inda gwal ta ḅadziŋtá ghəŋa hadik†,» ka həŋ.

* 11:1 Grafgra nda Izekiyel 40:3, Zakari 2:5. 6. † 11:2 Grafgra nda Lukwa 21:24. ‡ 11:4 Grafgra nda Zakari 4:3, 11:14. § 11:6 Grafgra nda 1 Mghamha 17:1, Sabi 7:17. 19, 1 Samuyel 4:8. * 11:7 Grafgra nda Daniyel 7:3, 7, 21. † 11:8 Grafgra nda Isaya 1:9. 10. Suduma: Ngha ta Zlrafta 18:19. ‡ 11:11 Grafgra nda Izekiyel 37:5, 10. § 11:12 Grafgra nda 2 Mghamha 2:11. * 11:15 Grafgra nda Sabi 15:18, Daniyel 2:44, 7:14, 27. † 11:18 Grafgra nda Zabura 2:1, 5, 110:5, 115:12. 13.

¹⁹ Ka gunatá hëga Lazglafta ya ta luwa, ka zlagaptá akwata dzratawi mida. Ka wcfë luwa ta wdu, ka snaku hla wi, ka nzlë luwa ta nzu, ka gigdavaftá hadik, ka saha papla guli.

12

Sana marakw nda makdakatandan

¹ Tahula tsa, ka zlagapta sana mandërmimi ta luwa. Sana marakw ya bukwan lu nda fitik manda skwi nda lgut. Ka sladafta tsi ta tili nda wa ta tekwatsa ghwanjpdë his ma ghëj. ² Nda hudi tsa marakw ya ta basa yaku, ta dgakudgaku. Ka wah tsi ta wahu, kabga kuzlanjani.

³ Ka zlagëglapta sana mandërmimi ta luwa. Sana mghama makdakatandan ya ka dva manda vu. Ndëfán ghëjani, nda wawa ta zewazewa mida. Ghwanj duli hani guli. ⁴ Ka slpidinjá tsi ta faway turtuk ma dgatá tekwatsaha hkën ta luwa ta hadik nda hturani. Ka sladata tsa makdakatandan ya ta këma tsa marakw ta dza'a dgaku ya nã ndutá tsa zwanjani ya dgar* tsi. ⁵ Ka yatá tsi ta zwanj zgun ya dza'a nãnatá inda mndëra mnduha nda saraka kufurani†. Na gi frekw saha tsa zwanj ya, ka gi klaghatá lu da Lazglafta nda dughurukwa ga mghamani. ⁶ Ta hwayaghatá tsa marakw ya da mtak, da vli ya payaf Lazglafta, nã zunustá skwa zay hada ka fitik dembu' nda his dërmëk nda mku' mbsak.

⁷ Ka lmanafra lu ta lmu ta luwa. Ka lmanafra i Misel‡ nda duhwalhani ta lmu nda makdakatandan. Ka lmu i makdakatandan nda duhwalhani tani. ⁸ Ka nãwafta i Misel nda duhwalhani ta hëj. Ta had wa tanj nã nzëglata ta luwa wa. ⁹ Ka slinjwiginjá lu ta tsa mghama makdakatandan ya. Tsaya ta nzakway ka dzidza nahadik, ta hgë lu ka halaway, ghwadaka sulkum ta nana inda ghëja hadik. Ka slinjwiginjá lu ta hadik kawadaga nda duhwalhani tani§.

¹⁰ Ka snanjá yu ta sana lwi ta luwa ta gwadana nda mbraku, ka'a mantsa:
«Ndana tama, mbamafmba Lazglafta,
maranjmara ta mbrakwani. Tsatsi ta ga Mgham.
Maranjmara Kristi ta nãni ma mbraku guli,
kabga slinjwiginjani ta hadik ta mndu ya ta gdata ta nana zwanama mu.
Tsatsi ya ta gdata ta wla zwanama mu ta këma Lazglafta* mu nda fitik tani nda rvidik tani.

¹¹ Nrapnra hëj,
kabga vël varata Zwanj Tuwak ta hëj nda usani,
nda ya kabga vël mnay tanj kazlay: Kahwathwata gwadã Lazglafta kë'a.
Zlënjã a hëj ta mtaku
ka laghwi da dvutá hafa tanj wa.

¹² Tsaya tama, rfa ta rfu kagha luwa,
nda gwal ta nzaku tida tani. Danjwa nã gha hadik nda drëf,
kaghuni dza'a ghuya danjwa,
kabga la da kaghuni halaway nda ga ta sidani katakata.
Nda sna kazlay: Ta sira a fitika dã wu» kë'a.

¹³ Kë'a ka makdakatandan ná, slinjwiginjãslinjwa lu ta hadik. Ka lijntá tsi ta tsa marakw ta yatá zwanj ya. ¹⁴ Ka vlanjá lu ta zlambakha his manda nã dzala ta tsa marakw ya, nã ndraghatani da mtak da vli ya payanaf Lazglafta, nã kwala nahadik ðhanavata. Hada dza'a zunusta lu ta skwa zay ka vaku hkën, fwad ka manjlawats†. ¹⁵ Ka vnihidinjá tsa nahadik ya ta imi ma wani mista tsa marakw ya manda zala, má nã klaghata. ¹⁶ Ama ka kataftá hadik ta tsa marakw ya, ka gunatá wi ka ndaghatá tsi ta tsa zala zliginj makdakatandan ma wani ya. ¹⁷ Ka basaftá tsa makdakatandan ya ta nuduf nda tsa marakw ya. Ka sli'afra tsi ka laghwi da lmu nda pdakwa zivra tsa marakw ya, gwal ta nãnatá zlahuha Lazglafta, nda ya nda gwal ta nãnatá ta nzaku ka maslëmtsëka Yesu.

* 12:4 Ngha ta Daniyel 8:10. † 12:5 Grafta nda Isaya 66:7, Zabura 2:9. ‡ 12:7 Misel: Ngha ta Yuda 9 nda skwi nã nãnata. § 12:9 Grafta nda Zlrafta 3:1, Lukwa 10:18. * 12:10 Grafta nda Ayuba 1:9, Zakari 3:1-2. † 12:14 Grafta nda Daniyel 7:25, 12:7.

¹⁸ Ka laghu tsa makdakatandanj ya sladafta ta wutak ta wa drəf.

13

Nimtak ta sabi ma drəf

¹ Tahula tsa, ka nghanjá yu ta sana nimtak ta sabi ma drəf. Ndəfánj ghənj tida, ghwanj dulani, nda wawa ta zewazewa tida. Ta tsa ghənjhani ya mamu vindatá hgə ɲa raza Lazglafta. ² Tsa nimtak nghə yu ya ná, manda maspata nzakwani. Manda səla mandundi səlahani. Manda wa rveri wani. Ka vlanjá makdakatandanj ta mbrakwani, nda dughurukwani, nda ga mgham dagala ta tsa nimtak ya. ³ Ka nghanjá yu ta balatá sani ma tsa ghənjha tsa nimtak ya manda skwi si dza'a lu dzata. Ama ka mbaftá tsa lkwanj ya. Ka ndərmim inda mnduha ta ghənj hadik demdem ta tsa nimtak ya, ka sli'i hənj mistani. ⁴ Ka tsəlbú hənj ta tsəlbú ɲa tsa makdakatandanj ya, kabga vlanjáni ta ga mgham ta tsa nimtak ya. Ka tsəlbú hənj ta tsəlbú ɲa tsa nimtak ya guli, ka hənj mantsa: «Wa kamtagha na nimtak na na? Wa dza'a lavinjta guya kuma nda tsi?» ka hənj.

⁵ Ka vlanjá lu ta tvi gi ka ghərbə tsi ta ghərbaku ka raraza Lazglafta. Ka vlanjá lu ta mbrakwa magay manda tsaya ka tili fwadmbusak his mida. ⁶ Ka zraftá tsi ta raraza Lazglafta, ka raraza hgani, nda vla nzakwani tani, nda inda gwal ta nzaku ta luwa tani. ⁷ Ka zlananjá lu ta tvi ɲa vulu nda mnduha Lazglafta, ɲa ghuɓasaptani ta hənj*. Ka vlanjá lu ta ga mgham ta ghənj inda mndəra mndu, nda inda zivra mndu, nda ya ta ghənj inda gwada ta gwadə lu, nda ya ta ghənj inda hadikha, ⁸ ɲa tsəlbay inda mnduha ta ghənj hadik ta tsəlbú ɲani, Tsa gwal kul vindaku hga tanj ma defteri hafu daga zrafta ghənj hadik da Zwanja. Tuwak ya si dza lu ya dza'a tsəlbə tsa tsəlbú ya.

⁹ Ka mamu mndu nda sləmənja snay, ka sna tsi.

¹⁰ Ka nda fa mndu ɲa ksaghatá da ga vu'a ya ná, dza'a ksaghaksa lu da ga vu'a.

Ka nda fa mndu ɲa dzata nda kafay ya guli ná, dza'a dza dza lu nda kafay.

Tsaya tama ná, dɪna ka nzata mnduha Lazglafta nda ksanatá ɲuduf nda ya nda zlgay nda ɲudufa tanj.

Nimtak ta sabə ma hadik

¹¹ Ka nghanjá yu ta saba sana nimtak guli ma hadik. His dulani manda ɲa zwanja tuwak. Ta gwada guli manda ɲa makdakatandanj. ¹² Mbrakwa tsa nimtak tanjanj ya da tsi. Ka marə tsi ta tsa mbraku ya ta kəma tsa tanjana nimtak ya. Ka mblə tsi ta mnduha ma ghənj hadik, nda inda skwiha mida ɲa tsəlbú ɲa tsa tanjana nimtak si balana lu manda skwi ɲa dzata, ta mbafta ya. ¹³ Ka magə tsi ta mandərmimi katakata, ha ka klagata tsi ta vu ta luwa ta hadik ta wa ira inda mnduha. ¹⁴ Ka nanaghatá tsi ta inda mnduha ma ghənj hadik nda skwa ndərmimay ya vlanj lu ta tvi ɲa magay ta kəma tsa tanjana nimtak ya. Ka'a nda mnduha ma ghənj hadik mantsa: «Magafwamaga ta skwa wuyay ɲa vlanjá glaku ta tanjana nimtak si balana lu manda skwi ɲa dzata, ka mbafta tsi ya,» ka'a. ¹⁵ Ka vlanjá lu ta tvi ta tsa mahisa nimtak ya ɲa vuslanamta hafu ta tsa skwa wuyay tsaf lu manda tsa tanjana nimtak ya, ɲa gwadayni ta gwada, ɲa pslatani ta inda gwal kul vlanjá glaku. ¹⁶ Ka tsa mahisa nimtak ya mantsa: Tahanafwataha ta ɲizla ta dzva zeghwi, ka ma bizlbizla kuma a tsi ta zwani, nda galata mnduha, nda la ka gadghəl, nda la ka pɸu, nda la kul had ka vu'a, nda la ka vu'a tani. ¹⁷ Ka had tsa ɲizla ta nzakway ka hga tsa nimtak ya, ka mbsaka hgani a tsi ya, ta tsa mndu ya wu katsi, yaha da skwa skwi, yaha da dzawaptá skwi guli, ka'a.

¹⁸ Wana fitika zlagakwa mndu ya nda difil ma ghənjani. Mndu ya nda difil ma ghənjani ná, dza'a nda sna ta skwi ta kumə mbsaka hga tsa nimtak ya ta mnay. Tsa mbsak ya ná, manaka hga mndu ya. Mku' dərmək nda mku' mbsak mku' mida nzakwani.

* 13:7 Aya 5:7. Grafta nda Daniyel 7:8, 25, 11:36, 7:21.

14

Laha gwal varagagha lu

¹ Ka nghanṭá yu kay guli ta Zwaṅa Tuwak ta sladu ta ghwá Siyuna. Ta sladu mnduha dambu' dærmæk nda fwaḍ mbsak fwaḍ mida kawadaga nda tsi. Inda taṅ, nda vinda hga Zwaṅa Tuwak nda hga Dani guli ma bizlbizla kuma* taṅ. ² Ka snanṭá yu ta sani lwi ta ghudzagata manda ghudzaga mghama zala nda ya manda ghudzaga ṅəzla luwa. Tsa lwi ta snə yu ya ná, manda ghudzaga htimbil ta dzə lu ya nzakwani. ³ Lfida laha ta fə tsa ndəghata mnduha ya ta kəma dughuruk, nda ya ta kəma tsa skwiha fwaḍ nda hafu ma həṅ ya, nda ya ta kəma tsa halata mnduha ya. Haḍ sana mndu ta laviṅta taghaḥṭá tsa laha ya, ka tsa mnduha dambu' dærmæk nda fwaḍ mbsak fwaḍ mida si ta haḍik vara lu ta həṅ ya a tsi wa.

⁴ Hahəṅ ná, ṅriṅ a həṅ ta vgha taṅ nda hliri wa. Ksanaksa həṅ ta vgha taṅ, ka nzata həṅ hezle'. Mista Zwaṅa Tuwak ta mbada həṅ ta mbada dər ta dza'a diga tsi. Varagap mataba mnduha lu ta həṅ. Nda nza həṅ ka taṅtaṅani vlaṅ lu ta Lazglafta nda ya ṅa Zwaṅa Tuwak. ⁵ Ta sna a lu ta tsakalawi† ma wa taṅ wa. Haḍ sana maslivinza ta həṅ guli wa.

Duhwalha Lazglafta hkən

⁶ Ka nghanṭá yu ta sana duhwala Lazglafta ta ndrə ma ghuvəṅata luwa. Mamu Lfida Gwada ṅa kdəkedzeṅ da tsi ṅa mnay ṅa mnduha ta ghəṅa haḍik, ṅa inda haḍikha, ṅa inda mndəra mndu, ṅa inda mndəra gwada ta gwadə lu, ṅa inda zivra mnduha. ⁷ Ka'a nda lwi dagaladagala mantša: «Zləṅawazləṅa ta Lazglafta ka zləzlvə kuni, kabga saghasa fitika tsayni ta guma. Tsəlbawatsəlbə ta tsəlbə ṅa mndu ya ta magafṭá luwa, nda haḍik, nda drəf, nda dzubayha‡,» ka'a.

⁸ Ka sabə mahisa sana duhwala Lazglafta. Ka'a mantša: «Kweṅ tama! Nda zləmba Babila ta nzakway ka luwa dagala. Snusna ta ima inabi ta inda mnduha, sa tsa ima inabi ya ná, hliri ya manda ṅani§,» ka'a.

⁹ Ka sabə mahkəna sana duhwala Lazglafta guli. Ka'a nda lwi dagaladagala mantša: «Ka ta tsəlbəy mndu ta tsəlbə ṅa tsa nimtək ya, nda ya ṅa tsa skwa wuyay tsaf lu ya, ka tsu'aḥṭá tsi ta ṅizla ta bizlbizla kumani ka ta dzvani a tsi, ¹⁰ dza'a say tsatsi guli ta ima inabi gatá sida Lazglafta kul haḍ sana skwi gaḅam lu mida. Tsa ima inabi ya ná, ma leghwa ḅasatá ṅudufə Lazglafta pghamta lu. ṅa gay lu ta iri ṅani ma ghandanda ta vu ta kəma mnduha Lazglafta nda ya ta kəma Zwaṅa Tuwak*. ¹¹ Diṅa tsa vu ta gə lu ta iri ṅa taṅ ya ná, dza'a gdavagda ta ṅlu ta luwa ha ṅa kdəkedzeṅ†. Tsa gwal ta tsəlbə ṅa tsa nimtək ya, nda ya ṅa tsa skwa wuyay tsaf lu ya, nda inda gwal ta zlghaḥṭá tsa mbsaka hgani ya ná, haḍ mbi'a vgha taṅ ma ghuya daṅwa nda fitik tani, nda rvidik tani wa,» ka'a.

¹² Tsaya tama, kaghuni gwal ta snatá zlahə Lazglafta, ta zlghaḥṭá Yesu nda ṅuduf, gdavawagda mantša ya. ¹³ Ka snanṭá yu ta sana lwi ta gwadagata ta luwa. Ka'a mantša: «Vinda! Daga ndana ná, “Rfu da gwal ta rwuta ma slna Lazglafta,” ka'a. “Mantša nzakwani, kada mbi'a həṅ ta vgha ma slnaha taṅ, kabga ta dza'a mista taṅ slnaha taṅ,» ka Sulkum.

Guma Lazglafta ta ghəṅa mnduha ta ghəṅa haḍik

¹⁴ Kə'a ka yu guli ná, ka nghanṭá yu ta ghwayak ka ṅusliṅ. Ta tsa ghwayak ya, mamu sana mndu manda Zwaṅa mndu‡ ta nzaku tida, nda wa ta zewazewa dasu ma ghəṅani, nda ṅatá vdu ya nda za ma dzvani guli. ¹⁵ Ka sabə sana duhwala Lazglafta guli ma həga Lazglafta. Ka'a nda lwi dagaladagala nda tsa mndu ta nzaku ta ghwayak ya mantša: «Kla ta tsa vuda gha ya, ka tska ka ta skwi ta vwah, kabga saghasa fitika tska skwi§ ta vwah.

* 14:1 Grafta nda 7:3. 8, Izekiyel 9:4. † 14:5 Grafta nda Sefuni 3:13. ‡ 14:7 Grafta nda 10:6. 7 nda skwi ya ṅa ṅanata. § 14:8 Grafta nda Isaya 21:9, Irmiya 51:7. 8. * 14:10 Grafta nda Isaya 51:17, Zlrafta 19:24, Izekiyel 38:22. Həga vu: Ngha ta Lukwa 17:29 nda skwi ṅa ṅanata. † 14:11 Grafta nda Isaya 34:10. ‡ 14:14 Grafta nda 1:13, Daniyel 7:13. § 14:15 Grafta nda Yuwel 4:13.

Nda ndøha nimaya ta hadik,» ka'a. ¹⁶ Ka wudidiŋta tsa mndu ta nzaku ta ghwayak ya ta tsa vudani ya, ka gi tskatá lu ta nimaya ta ghøja hadik.

¹⁷ Ka sabø sana duhwala Lazglafta ma høga Lazglafta ya ta luwa. Mamu vdu ya nda za da tsaya.

¹⁸ Ka sabø sana duhwala Lazglafta ma gwir, ya ta nzakway ta ga mgham ta ghøja vu. Ka'a nda lwi dagaladagala nda tsa mndu ta ŋanatá vdu nda za ya mantša: «Wudidiŋwuda ta tsa vuda gha nda za ya, ka tskanata ka ta yakwa inabiha ta hadik, kabga nda ndøha tsa yakwani ya,» ka'a. ¹⁹ Ka gi wudiŋtá tsa duhwala Lazglafta ya ta tsa vudani ya ta hadik. Ka tskatá tsi ta yakwa inabi ta hadik. Ka pghamtá tsi ta tsa skwi tska tsi ya ma mghama glifiŋa basata ŋudufa Lazglafta. ²⁰ Ka hu'anaptá lu ta tsa yakwa inabi ma tsa glifiŋ ya ta hula luwa. Ka mbøzagaptá us mida ka ta ta vgha ka mbaða manda zala ha meli hkøn dørmøk*. Latani guli, ka lamla plis dida ná, ghøŋghøŋ yeya dza'a nghaku.

15

Kdøavakta ghuya dønwa

¹ Tahula tsa, ka nghanjá yu ta sana ŋizla dagala nzakwani ta ndørmim lu nda ndørmima. Ka nghanjá yu ta duhwalha Lazglafta ndøfán nda ŋanátá ghuya dønwa ndøfán ma dzva taŋ guli. Tsahaya kdøavakta ghuya dønwa, kabga tsahaya dzatá ghøja basa ŋudufa Lazglafta.

² Ka nghanjá yu ta sana skwi manda drøf ta wudaku manda dalagar, nda vu mida guli. Ka nghanjá yu guli ta gwal ta ghuðasapta tsa nimitak ya, nda tsa skwa wuyay tsaf lu ya, nda tsa mbsaka hgani ya. Ta sladu høŋ ta tsa drøf ta wudaku manda dalagar ya, nda ŋanátá htimbil ya vlaŋ Lazglafta ta høŋ. ³ Fa laha ya si ta fø Musa ta nzakway ka kwalva Lazglafta nda laha ya si ta fø Zwaŋa Tuwak, ta fø høŋ. Ka høŋ mantša:

«Mgham Lazglafta ta mbruta,
dagala slna gha ya ta magø ka,
ka skwa ndørmimay nzakwani.

Kagha Mgham ta ghøja inda hadikha.

Inda skwi ta magø ka ná, tdukwatdukwu nzakwani,

kahwathwata nzakwani guli. ⁴ Mghama da!

Wati ma mndu ya dza'a kwal kul vla glaku ŋa gha ka zløzlva kagha na?

Kagha turtukwa gha ya nda ghuða.

Dza'a sli'agaghasli'a mnduha ta inda hadikha da tsølbø ta køma gha,

kabga nda ngha høŋ ta inda skwi ta magø ka ná,

tdukwu nzakwani*,» ka høŋ.

⁵ Tahula tsaya guli, ka nghanjá yu ta gunatá høga tumpul ma høga Lazglafta ta luwa† ya ta køl mnduha ka guya vgha nda Lazglafta. ⁶ Ka sli'agaptá tsa duhwalha Lazglafta ndøfán ya kay ma høga Lazglafta, nda ŋanátá ghuya dønwa ndøfán ma dzva taŋ, nda sudatá lguta ŋusliŋ tilil ta wdaku ta vgha taŋ. ⁷ Ka hlaftá sani mataba tsa skwiha fwad nda hafu ma høŋ ya kay ta leghwaha ndøfán ka dasu ka dasu, ka vlaŋtá tsa duhwalha Lazglafta ndøfán ya kay. Tsa leghwaha ya ná, nda ndagha nda ndagha høŋ nda basa ŋudufa Lazglafta ta nzakway ŋa kðekedzeŋ. ⁸ Ka ndøghanaftá diŋ ta sabi ma glakwa Lazglafta nda ya ma mbrakwani‡ ta tsa høga Lazglafta ya. Had tvi ŋa løglama mndu da tsa høga Lazglafta ya, ha ka dzatá ghøja tsa ghuya dønwa ndøfán da tsa duhwalha Lazglafta ya wa.

16

Leghwa basatá ŋudufa Lazglafta

* 14:20 Aya 19:20. Grafgra nda Isaya 63:1. 6, ŋaða ghøŋ 1:15. * 15:4 Ngha ta Sabi 15:1nda Irmija 10:7, Zabura 86:9. † 15:5 Grafta nda Sabi 38:21. ‡ 15:8 Grafta nda Sabi 40:34. 35, 1 Mghamha 8:10. 11, Isaya 6:4.

¹ Ka snə yu ta sana lwi dagala ta sabi ma həga Lazglafta. Ka'a nda tsa duhwalha Lazglafta ndəfán ya mantsa: «Lawala da pghadata ta hadik ta tsa leghwa basatá ɲudufu Lazglafta ndəfán ya,» ka'a.

² Ka sli'aftá tanjana duhwala Lazglafta, ka laghwi pghadatá ɲani ma leghwa basata ɲuduf ta hadik. Ka slaftá ghwadək ghwadaka lkuha ta kuzlaku* ta gwal nda ɲizla nimitak, nda ya ta gwal ta tsəlbu ɲa tsa skwa wuyay tsaf lu ya, ta həɲ.

³ Ka pghadatá mahisa duhwala Lazglafta ta ɲani ma leghwa basata ɲuduf da drəf. Ka nuta drəf manda usa mndu nda mta. Ka rwuta inda skwi nda hafu ma drəf.

⁴ Ka pghadatá mahkəna duhwala Lazglafta ta ɲani ma leghwa basata ɲuduf da ghwa nda ya ta dzubayha. Ka mbədavaftá imi ka us†. ⁵ Ka sana duhwala Lazglafta ya ta ɲanatá imi ta snə yu mantsa:

«Kagha ná, nda tvani tsata ka ta tsa guma ya.

Manda ghalya ka,

mamu ka ndanana guli.

Nda ghuba nzakwa gha.

⁶ Tsa mnduha ya ta pghintá usa mnduha gha nda la anabiha gha, Lazglafta.

Tsaya ta kəl ka ka vlantá us ta həɲ ɲa say tan.

Mutsaf mantsa həɲ ta skwi ta ranja həɲ,» ka'a.

⁷ Ka sana duhwala Lazglafta ma gwir ta snə yu mantsa: «Mantsaya nzakwani Mgham Lazglafta ya ta mbranaghata inda skwi. Ta tsay ka ta guma kahwathwata nda tvani,» ka'a.

⁸ Ka pghanaftá mafwadə duhwala Lazglafta ta ɲani ma leghwa basata ɲuduf ta fitik. Ka mutsaftá fitik ta tvi ɲa dra mnduha nda vu. ⁹ Ka kdahə tsi ta mnduha ka ɲdanɲa. Ka razə mnduha ta hga Lazglafta, ya nda mbraku ta ghəɲa tsa ghuya danwa ya. Ama ka kwalaghutá həɲ ta paya tva tan ɲa vla glaku ɲani.

¹⁰ Ka pghaftá mahutafa duhwala Lazglafta ta ɲani ma leghwa basata ɲuduf ta dughurukwa nimitak. Ka nutá ga mghamani tɲik ka grusl‡. Ka hpadə mnduha ta sli'inja tan, kabga vəl basa kuzlakwani. ¹¹ Ka razə həɲ ta Lazglafta ta luwa ta ghəɲa lukwa tan, nda ghuya danwa tan. Ka kwalaghutá həɲ ta paya tva tan ma slnaha tan.

¹² Ka pghaftá mamku' a duhwala Lazglafta ta ɲani ma leghwa basata ɲuduf ta ghwa dagala ta hgə lu ka lfrata. Ka su'itá tsa ghwa ya ɲa paya tvi ɲa mghamha ta sli'agafta nda ma mndəra luwa. ¹³ Ka ngəɲtá yu ta saba ghwadaka sulkumha hkən manda kləɲ manda kləɲ ma wa makɲakatandan, nda ya ma wa nimitak, nda ya ma wa ghwadaka anabi. ¹⁴ Tsa ghwadaka sulkumha ya ná, sulkumha halaway ya ta maga skwa ndərmimay. Ka laghu həɲ slanaghatá mghamha ta ghəɲa hadik demdem, ɲa hagaktá həɲ ɲa vulu badu tsa mghama fitik ta nzakway ka ɲa Lazglafta ta mbruta ya.

¹⁵ «Wya yu ta lagha manda ghali. Rfu da mndu ya ta nzata hzleɲa, ta ngə lgutani da mbadə tsi ta mbada ka fərđi'u, da ksutá tsi ka hula da mnduha,» ka Mgham.

¹⁶ Ka tskanatá tsa sulkumha ya ta tsa mghamha ya kay, ma sana vli ta hgə lu nda gwada Hebru ka Harmageduɲ.

¹⁷ Ka pghadaftá mandəfánja duhwala Lazglafta ta ɲani ma leghwa basata ɲuduf da ghuvanata luwa. Ka snagaptá sana lwi ma dughuruk ma həga Lazglafta. «Nda kda!» ka'a.

¹⁸ Ka wdə luwa ta wdu, ka hlə lu ta wi, ka ɲzlə luwa ta ɲzlu, ka ghudzavafta hadik. Ka yawu ka yawu fatá mndu, ta ghudzavaf a hadik katakata taɓ ta tsaya wa. ¹⁹ Ka kwahavaptá tsa luwa dagala ya hkən. Ka hwanzaɓtá inda luwaha ta ghəɲa hadik guli. Ka havaktá Lazglafta ka luwa dagala ta nzakway ka Babila, ɲa sunustá leghwa basata ɲudufani§ katakata ya. ²⁰ Gi rək, zwazwada inda hadikha ta tsatsamta ma drəf. Gi lpay ngəgla a lu ta ghwáha guli wa. ²¹ Ka rkagatá paplaha* dagaladagala ta luwa ta ghəɲa mnduha.

* 16:2 Ngə ta Sabi 9:10. † 16:4 Gray nda Sabi 7:17. 21. ‡ 16:10 Gray nda Sabi 10:21. 22. § 16:19 Gray nda Isaya 51:17. * 16:21 Gray nda Sabi 9:23. 24.

Ka rarazə mnduha ta Lazglafta ta ghəŋa tsa ghuya daŋwa taŋ da tsa paplaha ya, kabga fərtufərtə tsa ghuya daŋwa ya katakata.

17

Guma taghəŋa Babila

¹ Tahula tsa, ka gavagaghatá sani turtuk ma tsa duhwalha Lazglafta ndəfánj ta ŋanata leghwaha ndəfánj ya tavata i'i. Ka'a mantsa: «Sawi ka maraghata yu ka lu dza'a tsa guma ta tsa mghama hliri ta nzakway ka luwa dagala, ta nzafta ta imiha ya ba. ² Nda tsatsi ndəramta mghamha ta ghəŋa hadik ta hliri, ka ghuytá mnduha ta ghəŋa hadik duriŋ da tsa hliri* ya,» ka'a.

³ Ka lamə Sulkum da i'i, ka klaghatá duhwala Lazglafta ta i'i da mtak. Ka nghanjta yu ta sana marakw ta nzafta ta nimitak ka dva ghlez hada. Rakwatsak, vivindatá ta hga rarazatá Lazglafta ta tsa nimitak ya, ndəfánj ghəŋani, ghwanj dulihani. ⁴ Tsa marakw ya ná, lguta dvaŋdvaŋa nda ya ka dva ghlez sudava tsi, nda rka ta rka nda mizidikwa dasu, nda ya nda pala ta wdaku, nda ya nda zidaha nda bla nda bla dzvani. Leghwa dasu ŋana tsi ma dzvu nda ndəghata manzakdaway, nda ghwadaka skwiha ma vəl hlirani mida. ⁵ Nda vinda hga difatá skwi ma bizlbizla kumani. «Luwa Babila, mani ma gwal ta hliri, nda ya nda manzakdawayha ta ghəŋa hadik.» ⁶ Ka nghə yu ta ghuyatá tsa marakw ya da usa mnduha Lazglafta, nda ya da usa masləmtsəkha Yesu.

Na tsa nghanjta da mantsa ya ná, ka ndərmimə yu nda ndermima katakata. ⁷ Ka tsa duhwala Lazglafta ya nda i'i mantsa: «Nya ta ndərmimə ka mida? Dza'a mnaghamna yu ta klatá ghəŋa difatá skwi ta ghəŋa tsa marakw ya, nda ya ta ghəŋa tsa nimitak ya nzaf tsi tida, ndəfánj ghəŋani, ghwanj dulani ya. ⁸ Tsa nimitak nghə ka ya ná, si mamu ghalya, ama ta had ndanana wa. Dza'a safsa ma gudzuvruŋ† ka dza'a da vla zadakwani. Mnduha ta nzaku ta ghəŋa hadik, tsa gwal kul vindaku hga taŋ ma deftera hafu daga ma zlafta ghəŋa hadik, ya həŋ, ŋa ndermimay taŋ nda ndərmimə nghanjər həŋ ta tsa nimitak ya. Nziya nza tsi, si mamu tsatsi ghalya, ama ta had ndanana wu, ta dza'a zlagapzлага guli.

⁹ «Hadna, nda nza na fitik na ŋa snaŋtá skwi nda mahizl, nda ya nda difil mida. Tsa ghəŋha ndəfánj ya ná, tsaya ghwáha ndəfánj nzanaf tsa marakw ya ta həŋ. Nda nza həŋ guli ka mghamha ndəfánj. ¹⁰ Hutaf gwal ta zlambuta mataba taŋ. Ta teke'a sani turtuk. Ta sagha a sani guli karaku wa. Dər saghaha tsatsi dazlay katsi, sira a dza'a nzdavata tsa ga mghamani ya wa. ¹¹ Tsa nimitak si ghalya ya kay, kul had ndanana ya, tsatsi dza'a nzaku ŋa matghasa mgham. Tekw tsatsi mataba tsa mbsakha ndəfánj ya, ama ta dza'a da vla zadaku.

¹² «Tsa duliha ghwanj nghə ka ya ná, mghamha ghwanj‡ ta kul mutsaftá ga mgham ya. Ama dza'a mutsafmutsa həŋ ta ga mgham ma fitik kwitikw kawadaga nda tsa nimitak ya. ¹³ Ka skwa turtuk ndana tsa mghamha ya ŋa zlanajta taŋ ta mbrakwa taŋ, nda ga mghama taŋ, ta tsa nimitak ya. ¹⁴ Dza'a vulay həŋ ta vulu nda Zwaŋa Tuwak, ŋa ŋrapta Zwaŋa Tuwak kawadaga nda mnduhani gwal hagaf tsi, gwal zabap tsi, gwal ka ŋərmani ya, ta həŋ. Zwaŋa tuwak mgham ta ghəŋa mghamha, tsatsi mali ta ghəŋa maliha guli,» ka'a.

¹⁵ Ka tsa duhwala Lazglafta ya nda i'i guli mantsa: «Tsa imiha nghə ka nzaf gwal ta hliri tida ya ná, mnduha, nda dəmga, nda hadikha, nda gwadaha ta gwadə lu, tsahaya. ¹⁶ Tsa duliha ghwanj nghanj ka nda nimitak ya, dza'a husanhusa tsa marakw ta hliri ya ta həŋ, ŋa sudata taŋ ka zlanjta ka fərdi'u, ŋa zuta taŋ ta slu'ani ka zadanata nda vu. ¹⁷ Mantsa ya ná, Lazglafta ta fanamta həŋ ma ndana taŋ ŋa magata taŋ ta skwi ya ta kumə tsi. Ka sagha ndana taŋ ka skwa turtuk, ka vlanjta həŋ ta ga mghama taŋ ta tsa nimitak ya ha ka sagha fitika dzatá ghəŋa gwadə Lazglafta.

¹⁸ «Tsa marakw nghə ka ya guli ná, tsaya luwa dagala ta ga mgham ta ghəŋa mghamha ta ghəŋa hadik,» ka'a.

* 17:2 Aya 1:2 Gray nda Irmija 51:13, Isaya 23:17, Irmija 51:7. † 17:8 Ngha ta 11:7 nda skwi ŋa ŋanata vindin lu mistani. ‡ 17:12 Gray nda Daniyel. 7:24.

18

Zlambata Babila

¹ Tahula tsaya, ka nghanṭá yu ta sana duhwala Lazglafta ta saha daga ta luwa, dagala glakwa mbrakwani. Ka tsuwadakaanafṭá tsa glakwa mbrakwani ya ta ghəṅa hadik demdem. ² Ka gugudatá tsi nda lwi dagala dagala. Ka'a mantsa:

«Nda zlamba!

Ya nda zlamba Babila ta nzakway ka luwa dagala.

Nuna ka luwa nzakwa halaway ndana tama.

Hada vla dífa inda ghwadaka sulkumha

nda ghwadaka zarakha ta mbiḍu lu.

³ Zlambuzlamba luwa Babila,

kabga fafa ta ghəṅani ka maga sli'insli'inj.

Sasusasa inda mndəra mndu ta ima inaba kbatá tsa sli'insli'injani ya.

Fa fa mghamha ta ghəṅa hadik ta ghəṅa taṅ ka maga sli'insli'inj nda tsi.

Nuna gwal ta tsakala ta ghəṅa hadik ka gadghəl

nda skwiha ta tadaku iri tida si da tsi,» ka'a.

⁴ Ka snanṭá yu guli ta sana lwi ta gwadagata ta luwa. Ka'a mantsa:

«Mnduha dá! Sli'apwasli'a ma tsa luwa ya,

kabga yaha kuni da ṅlamta ma tsa dmakwani ya,

da dədamṭá kuni ma ghuya dāṅwa

manda ṅani guli.

⁵ Sli'apwasli'a,

kabga fərtufərtá ndikata tsa dmakwani ya dikw ta luwa.

Zanap a Lazglafta ta tsa ghwadaka slnani ya wa.

⁶ Ghuyanapwaghuya ta dāṅwa manda

va ya ghuyanap tsatsi ta mnduha!

Manda va tsaya manda va tsaya his

ka kuni planamṭá skwi ya magana tsi ta sanlaha.

Ka leghwa wud turtuk ka tsatsi tanafta ima inabani ta mndu ya,

ka leghwa wudwud his ka kaghuni planamta.

⁷ Taḅ ta tsa glakwani nda zatá mghamani ya ka kuni dza'a ganap tiri ka niṅta ka skwa hidahida.

Ka'a ta ndanay ma ghəṅani na:

“Nda nza nzakwa dá ka mgham, nza a yu ka wadgu wu,

walanṭa a yu ta nzata ka skwa hidahida wu,» ka'a.

⁸ Tsaya tama, badu va tsa fitik turtuk ya dza'a slanaghata ghuya dāṅwani

ta nzakway ka mtaku,

nda nzaku ka skwa hidahida,

nda maya, ṅa driṅta nda vu guli.

Mgham Lazglafta ná, Lazglafta ta mbruta ya.

Tsatsi ta tsanaghatá guma*,» ka'a.

⁹ Nghanṭa inda mghamha ta ghəṅa hadik ta gutá sli'insli'inj nda tsi, ta zutá mgham da tsi ta díṅa tsa luwa ya ta draku, dza'a tawinj tawa həṅ, dza'a ṅadīṅṅada həṅ ta ghəṅ.

¹⁰ Di'inj dza'a nzakta həṅ, kabga zləṅa tsa ghuya dāṅwa hada ya. Ka həṅ dza'azlay mantsa:

«Aya! Aya Babila ta nzakway ka luwa dagala,

luwa ya ta mbruta!

Gi hadahada ná, tsaghaghata guma† tsa re!» ka həṅ.

¹¹ Ka taw gwal ta tsakala ta ghəṅa hadik ta taw, ka ṅada ghəṅ ta ghəṅa tsa luwa ya, kabga had mndu dza'a skugəltá huzla taṅ wa. Tsa huzlaha ya ta nzakway ka ¹² dasu, nda dzindar, nda palaha nda bla nda bla dzvani, nda skwiha lwi, nda lgutha kulefedfeda, nda

* 18:8 Vli ṅa gray nda aya 4:8. Aya 4: Isaya 48:20, Irmiya 50:8, 51:6, 45. Aya 5: Zlrafta 18:20. 21, Irmiya 51:9. Aya 6: Zabura 137:8, Irmiya 50:29. Aya 7:8. Isaya 47:7. 9. † 18:10 Aya 9:10. Gray Izekiyel 26:16-17.

lgutha ka dva ka dva, nda lgutha ta wđaku, nda sanlaha ma lgutha dinadina, nda inda mnderga udzuha nda bla mutsay, nda inda mndera skwiha magaf lu nda sli'inja gwi'anj, nda skwiha magaf lu nda kufur ka ghuvazwanj zwanj. Sanlaha guli ná, magaf nda pala lu. ¹³ Ta dzawapdzawa hēj guli ta urdiha kavghakavgha, nda sluhwaha dzazda zi'akwani, nda ima inabi, nda rđi, nda hupu, nda hya, nda slaha, nda tuwakha, nda plisha, nda vu'aha ta nzakway ka mnda sēla guli. Ta had' mndu ta skugelta hēj wa. ¹⁴ Ka tsa gwal tsakala ya nda tsa luwa ya mantsa:

«Nda zada inda tsa skwiha ta dzēgaghata ya,
zwađuzwada inda gadghēla gha,
nda inda skwiha ta zē ka ta mghama gha tida.
Mutsēglaf a ka wa,» ka hēj.

¹⁵ Tsa gwal tsakala ta tsakala tsa skwiha ma tsa luwa, ka nuta hēj ka gadghel ya, di'ij nzakta hēj kabga zlēja tsa ghuya đanjwani[‡] ya. Dza'a taway hēj ta taw ŋa nzakwa tanj ka skwa hidahida. ¹⁶ Ka hēj dza'azlay mantsa:

«Aya! Aya Babila! Ta nzakway ka luwa dagala,
si ta rkaftarka nda lgut kulefedfedā,
nda ya nda lguta dva,
nda ya nda lgut ta wđaku,
nda ya nda mizidikw. Magaf nda dasu lu ta sanlaha,
nda palaha ta đinuta sanlaha.

¹⁷ Gi hadahada ná,
ka zadānata mnderga tsaya ma gadghel re!» ka hēj.

Ka nzaktá inda gwal ta swa kwambalu, nda gwal ma kwambalu tani, nda la sludza imi tani nda gwal kasa klipi tani, di'ij nda tsi. ¹⁸ Na nghay tanj ta đukwakwa đinja drakwa tsa luwa ya, ka wahu hēj ta wahu. Ka hēj mantsa: «Wati luwa ya dagala ŋa gray nda tsa luwa ya na?» ka hēj. ¹⁹ Ka tsēdē hēj ta hadik ta ghēj, ka taw, ka ŋadā ghēj, ka wahu. Ka hēj mantsa:

«Aya! Aya luwa dagala!
Luwa ya ta nanaftá gwal kwambalu ka gadghel.
Gi hadahada ná, gi zadānatá[§] tsa re!» ka hēj.

²⁰ Kaghuni gwal ta luwa, rfawarfa kaghuni ta rfu ta ghēja zadānatá tsa luwa* ya. Kaghuni mnduha Lazglafta nda gwal ghunay, nda la anabi. Rfawarfa ta rfu kaghuni guli, kabga tsanaghata Lazglafta ta guma ta ghēja tsa skwi magaghuna tsi ya.

²¹ Tahula tsa, ka klafta sana duhwal nda mbra ta nzakway ka duhwala Lazglafta ta sana pala dagala manda buna ka vzaghata da drēf. Ka'a mantsa: «Mantsaya dza'a vziđinta lu ta Babila ta nzakway ka luwa dagala, ŋa kwal kul nghēlanjta. ²² Had' lu dza'a snēlanjta ghudzagata htimbil, dēr gwal ta fa laha ka dza dewdew, nda gwal ta vya siŋlak, nda gwal ta vya talakwa tani ma luwa Babila wa. Had' lu guli dza'a slēglanaghatá gwal vivdā dēr má wati ma sana skwi tsi wa. Had' lu dza'a snēlanjta ghudzaga buna ma luwa Babila guli wa. ²³ Had' tsuwadāka pitirla ta dza'a tsuwadāklaku ma Babila wa. Had' lu dza'a snēlanjta lwa zwanjamidzi nda makwamidzi ma Babila wa. Ghalya ná, malaghumala gwal ta tsakalaghatá tsakala ka pđakwa sanlaha ta ghēja hadik. Nda tsa mbēđakwa gha ya gataghata ka ta inda mndera mnduha[†],» ka'a.

²⁴ Ta ghēja tsa guli ná, ma Babila slanaghata lu ta pghatá usa la anabi, nda usa mnduha Lazglafta, nda usa inda gwal psala lu ta ghēja hadik[‡].

19

Laha zatá ghwa

[‡] 18:15 Aya 11:15. Gray nda Izekiyel 27:31, 36, 27:12, 13, 22, 27:31, 36. [§] 18:19 Aya 17:19. Gray nda Izekiyel 27:29
34. * 18:20 Gray nda Irmija 51:48. [†] 18:23 Aya 21:23. Gray nda Irmija 51:63. 64, Izekiyel 26:21, 26:13, Isaya
24:8, Irmija 7:34, 25:10. [‡] 18:24 Gray nda Irmija 51:49.

¹ Tahula tsa, ka snaṅtá yu ta lwi dagala ta ṅzлата ta luwa manda lwa tskata mnduha. Ka'a mantsa:

«Zləzlvawa Lazglafta, tsatsi ta mba mnduha.
ṅa Lazglafta mu glaku nda mbraku tani.

² Nda tvani manda ya ta raku ta tsa tsi ta guma.
Ka tsanaghatá tsi ta guma ta tsa mghama sli'ṅ
ta badziṅta hadik nda tsa sli'ṅsli'ṅani ya.

Ganapga Lazglafta tiri
kabga vəl pslatani ta kwalvahani,» ka'a.

³ Ka həṅ ka mahis mantsa:

«Zləzlvawa Lazglafta.

Had tsa diṅ ta dukwaku ma vəl dra tsa luwa ya dza'a hlata wa,
ṅa kdekedzeṅ dza'a gđavata tsi,» ka həṅ.

⁴ Ka gi zlambatá tsa halata mnduha hisamsak fwad mida ya, nda tsa skwiha fwad nda hafu ma həṅ ya, ka tsəlbu ta kəma Lazglafta ta nzaku ta dughuruk. Ka həṅ mantsa:
«Amin! Zləzlvawa Lazglafta,» ka həṅ.

⁵ Ka gwadagapta sana lwi ma tsa dughuruk ya. Ka'a mantsa:

«Inda kaghuni kwalvahani,
kaghuni gwal ta zləzlvay,
zwani nda galata mnduha tani,
zləzlvawa Lazglafta,» ka'a.

⁶ Ka gi snaṅtá yu ta sana lwi manda lwa tskata mnduha, ta ghudzagata manda zala dagala ma ghwa, ta ṅəzlu manda ṅəzla luwa ta ghudzagata nda mbraku. Ka'a mantsa:

«Zləzlvawa Lazglafta! Mghama mu Lazglafta ta mbruta,
tsatsi ta ga Mgham*.

⁷ Rfamarfa ta rfu, wadāh ká mu nzata,
vlaymavla ta glaku,

kabga nda maga fitika klay Zwaṅa Tuwak ta makwamidzani,
nda hba vgha makwamidzani guli.

⁸ Vlayvla lu ta tvi ṅa sudavatá lgut kulefed fedá,
ta wudaku, nda ghuḃa guli,» ka'a.

«Tsa lgut kulefedfedá ya ná,
slna tdukwa maga mnduha Lazglafta ya.»

⁹ Ka sana duhwala Lazglafta nda i'i mantsa: «Vindafvinda kazlay: Rfu da gwal hagaf lu da vla za skwa zaya klay Zwaṅa Tuwak† ta makwa» kə'a. Ka'a nda i'i guli mantsa: «Nana gwadaha na ná, gwada Lazglafta ya kahwathwata,» ka'a.

¹⁰ Na tsa snaṅta da mantsa ya, ka zləmbata yu ka tsəlbu ta kəmani. Ama ka'a nda i'i mantsa: «Nawa, ma magə‡ ka mantsa! Mnda ksanatá slna ta Lazglafta yu manda va kagha, manda va zwanama gha ta ṅanatá kahwathwata ya marigiṅ lu nda ma Yesu. ṅa Lazglafta dza'a tsəlba ka ta tsəlbu,» ka'a.

Tsa kahwathwata marigiṅ lu nda ma Yesu ya ta vlata mbrakwa kla lwa Lazglafta.

Mndu ta ṅla plisa ṅusliṅ

¹¹ Tahula tsa, ka nghanṅtá yu ta gunatá luwa, gi ka zlagapta sana plis ka ṅusliṅ. ṅərma mndu nda vərda mndu ta hga lu ta tsa mndu ta tsa plis ya. Tudukwa ta tsa tsi ta guma§, tdukwa ta vula tsi ta vulu guli. ¹² Manda zlghakwa vu ya irani. Nda ndəgha zewazewaha ma ghəṅani. Mamu sana hgu vindaf lu ta vghani. Tsa hgu ya ná, had sana mndu nda sna wu, ba tsatsi turtukwani yeya nda sna. ¹³ Lgut tsghumam lu ma us sudava tsi ta vgha. «Gwada Lazglafta» hgani. ¹⁴ Mbadá la sludziha ta luwa ka sli'i mistani ta plis ka ṅusliṅ ka ṅusliṅ, nda susudata lgutha kulefedfedá, ka ṅusliṅ ka ṅusliṅ, nda ghuḃa nda ghuḃa guli.

* 19:6 Aya 5:6. Gray nda Zabura 135:1, Izekiyel 1:24, Zabura 97:1, 99:1. † 19:9 Gray nda Mata 22:1-14, Lukwa 14:15-24. ‡ 19:10 Gray nda 22:8-9. § 19:11 Gray nda Izekiyel ... 1:1, Zabura 96:13, Isaya 11:4.

¹⁵ Ka sabə na kafay nda za wani pit ma wani ŋa zadfanatá mnduha kul snatá ŋani, ŋa gayni ta mgham ta ghəŋa taŋ nda mani'uwa kufur, ŋa hu'anaptani ta həŋ manda hu'a yakwa inabi ma glifiŋ ŋa diza imani ya. Tsaya dza'a maraŋta kazlay: Katakata basatá ŋudufa Lazglafta ta mbruta kə'a. ¹⁶ «Rveri ta ghəŋa rveriha, Mgham ta ghəŋa mghamha,» ká lu vindaftá hgu ta lgutani nda ya ta rkufani.

¹⁷ Tahula tsa guli, ka nghanťá yu ta sana duhwala Lazglafta ta sladu ta fitik. Ka gugudata tsi nda lwi dagala dagala. Ka'a nda inda zarak ta ndaraku ma ghuvarjata luwa mantša: «Sli'akwa sli'a ka tskavata kuni ŋa za skwa zaya skalú dagala da Lazglafta. ¹⁸ Sawa da za slu'a mghamha, nda slu'a mghamha sludziha, nda slu'a gwal nda mbra nda mbra, nda zlu'a plisha nda gwal tida tani, nda slu'a inda mnduha ta nzakway ka vu'a, nda gwal kul had ka vu'a, zwani nda galata mnduha* tani,» ka'a.

¹⁹ Ka gi nghanťá yu ta tsa nimitak ya, nda mghamha ta ghəŋa hadik, nda sludziha taŋ tani, ta tskavata ŋa vulu nda tsa mndu ta nzafta ta plis ya, nda ya nda sludzihani tani. ²⁰ Ka gi ksuta lu ta tsa nimitak ya kawadaga nda tsa ghwadaka anabi si ta magatá mazəzməzha ta kəma tsa nimitak ya. Nda tsa mazəzməzha maga tsi ya nanaghata tsi ta gwal ta tsu'aftá ŋizla tsa nimitak ya ka tsəlbú ŋa skwa wuyayni ya. Ka pghaghatá lu ta həŋ his his ta ndiri ta ndiri da duda vu ghandand. ²¹ Ka gi pslatá lu ta sanlaha nda kafay ya ta sabi ma wa tsa mndu ta nzafta ta plis ya. Ka babaghutá zarakha da slu'a taŋ.

20

Vaku dəmbu'

¹ Tahula tsa, ka nghanťá yu ta saha duhwala Lazglafta daga ta luwa, nda klatá maku6la gudzuvrurŋ nda ya nda mghama zida ma dzvu. ² Ka ksafťá tsi ta tsa makđakatandaŋ dzidza nahadik, ta nzakway ka mghama ghwadaka sulkum, halaway hgani ya. Ka habafta tsi ŋa za vaku dəmbu'. ³ Ka vzaghatá tsi da tsa gudzuvrurŋ ya, ka hunustá tsi ta wa tghani ka ŋərzlafta, kada kwala tsi ta nangəltá mnduha ta ghəŋa hadik ha ka hđatá tsa vaku dəmbu' ya. Tahula tsaya, ŋa zligiŋta ŋa vaku kwitikw.

⁴ Tahula tsa guli, ka nghanťá yu ta dughurukha*. Ka vlanťá lu ta mbrakwa tsa guma ta gwal ta nzaku tida. Ka gi nghanťá yu ta hafa gwal datsaghu lu ta ghəŋa taŋ ta ghəŋa vəl mna gwada Yesu nda ya ta ghəŋa gwada Lazglafta. Hahəŋ ná, tsəlbəŋ a həŋ ta tsəlbú ŋa tsa nimitak ya nda ya ŋa skwa wuyayni tani wa. Had ŋizlani ta kuma taŋ nda ya ta dzvuha taŋ wa. Ka vramťá həŋ, ka gə həŋ ta mgham kawadaga nda Yesu Kristi ka vaku dəmbu'. ⁵ Tsaya taŋtaŋa sli'agapta ma mtaku. Sanlaha ma gwal ta rwuta ná, vrəglam a hahəŋ nda hafu ha ka kđatá tsa vaku dəmbu' ya wa. ⁶ Rfu da tsa gwal ta sli'agapta taŋtaŋ ma mtaku ya, nda ghu6a hahəŋ. Ta had mahisa mtaku nda mbraku ta ghəŋa taŋ wa. Hahəŋ ná, dza'a nzakway həŋ ka gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta nda ya ŋa Yesu Kristi, ŋa gay taŋ ta mgham kawadaga nda Kristi ka vaku dəmbu'.

Kđatá mbrakwa halaway

⁷ Manda kđatá tsa vaku dəmbu' ya, ŋa pligiŋťá halaway ma gamakani, ⁸ ŋa sabani da nangəлта mnduha ta ghəŋa hadik demdem, ta nzakway ka hadika Gwagw nda Magwagw, kada tskanata tsi ta həŋ ŋa vulu. Manda wutak ma ghwa mbsaka taŋ. ⁹ Ka sli'agaghata həŋ ma inda vli ta ghəŋa hadik, ka wamtá həŋ ta ghu6a mnduha Lazglafta nda tsa luwa đvu Lazglafta ya tani. Ama ka saha vu daga ta luwa ka dughwadutá həŋ. ¹⁰ Ka gi klaftá lu ta tsa halaway ta nana həŋ ya ka vzaghata da duda vu ghandand ma vli hada tsa nimitak nda ghwadaka anabi ya, ŋa giri ŋa taŋ hada nda fitik tani, nda rvidik tani ha ŋa kđekedzerŋ.

Dzatá ghəŋa guma

¹¹ Tahula tsa, ka nghanťá yu ta sana dughuruk ka ŋusliŋ dagala, ta nzaku mndu tida. Ka nutá hadik nda luwa lay ta kəmani. Nghəglanťa a lu ta həŋ wa. ¹² Ka gi nghanťá yu

* 19:18 Aya 17:18. Gray nda Izekiyel ... 39:17-20. * 20:4 Gray nda Daniyel. 7:9, 22.

ta gwal ta rwuta, galata mnduha nda zwani tani ta nzaku ta kōma tsa dughuruk ya. Ka gwananaftá lu ta defteriha. Ka gunanaftá lu ta sana defteri ta nzakway ka deftera hafu. Ka tsanaghata lu ta guma ta gwal ta rwuta tafta slnaha taŋ ta magata hōŋ manda va ya nda vinda ma tsa defteriha ya. ¹³ Ka varanaktá drōf ta mnduha ya si rwana tsi. Ka varanaktá mtaku nda vla tska vgha gwal ta rwuta ta ya si da hahōŋ. Ka tsanaghatá lu ta guma ta hōŋ tafta slnaha taŋ ta magata hōŋ. ¹⁴ Ka gi klafta lu ta mtaku nda vla tska ta vgha gwal ta rwuta tani, ka pghaghata da duda vu. Tsa duda vu ya ta nzakway ka mahisa mtaku. ¹⁵ Ka slanagha a lu ta vindatá ta hga dər wati ma mndu ma tsa deftera hafu ya wu katsi, dza'a klafkla lu ta tsa mndu ya ka vzaghata da duda vu.

21

Lfida luwa nda lfida hadik

¹ Tahula tsa, ka nghanťá yu ta sana lfida luwa nda sana lfida hadik. Lula taŋtaŋa luwa nda taŋtaŋa hadik, ta had drōf guli wa. ² Ka gi nghanťá yu ta saha luwa dagala nda ghuḅa, ta nzakway ka luwa Ursalima ta luwa daga da Lazglafta. Nda rkarkani manda makwa ta dza'a da zə'al. ³ Ka snaŋťá yu ta sana lwi ta gugudagapta ma dughuruk. Ka'a mantsa: Wya hōga tumpula nzakwa Lazglafta mataba mnduha! Ŋa nzakwani kawadaga nda hōŋ, ŋa nzakwa taŋ ka mnduhani, ŋa nzakwa tsatsi guli kawadaga nda hōŋ, ⁴ ŋa masanaptani ta hōŋ ta inda ima taw ma ira taŋ. Ta had mtaku dza'azlay dekdēk wa. Ta had taw dza'azlay dekdēk guli wu, dər wahu, dər kuzlakwa skwi, kabga lula* taŋtaŋa skwiha.

⁵ Ka tsa mndu ta nzafta ta dughuruk ya mantsa: «Ndana tama, wana yu ta magaftá inda skwi demdem ka lfidani,» ka'a. Ka'a guli mantsa: «Vindaf vinda, kabga na gwadaha na ná, kahwathwata nzakwani, skwi ŋa faftá ghōŋ tida ya,» ka'a.

⁶ Ka'a nda i'i guli mantsa: «Nda kḁa tama! I'i zraftani nda kḁavaktani, i'i nahani nda kwanahani. Mndu ya kuzlaŋta ndala, dza'a vlaŋvla yu ta dzubaya imi ta vla hafu ka mbalay. ⁷ Mndu ya ta zatá ghwa, dza'a vlaŋvla lu ta tsa skwiha ya. Dza'a nzakway yu ka Lazglaftani, dza'a nzakway tsatsi guli ka zwaŋa† da. ⁸ Ama gwal ta yađi, nda gwal ta mbrəs, nda gwal ta maga manzakḁaway skwiha, nda gwal ta pslatá mndu, nda gwal ta maga sli'ihsl'i'ih, nda gwal ta mbaḁaku, nda gwal ta wuya skwi, nda inda gwal ta tsakalawi ya, da duda vu ghandand dza'a pghaghata lu ta hōŋ. Tsaya ta nzakway ka mahisa mtaku,» ka'a.

Lfida Ursalima

⁹ Tahula tsa, ka sagha sani turtuk mataba tsa duhwalha Lazglafta ndəfán, ta ŋaŋanata leghwaha ndəfán, nda ndaghatani nda tsa ghuya ḁaŋwaha ndəfán ka kwanahani ya. Ka gwadgihatá tsi, ka'a mantsa: «Saghasa! Ka maraghata yu ta makwamidzi ta nzakway ka markwa Zwaŋa Tuwak,» ka'a.

¹⁰ Ka klaghatá tsi ta i'i kay guli ma Sulkum ta sana ghwá‡ dagala nda slra. Ka marihatá tsi ta luwa dagala nda ya nda ghuḅa ta nzakway ka Ursalima ta saha ta luwa daga da Lazglafta. ¹¹ Tsa luwa ya ná, ta wḁaku da glakwa Lazglafta, ta wḁaku manda pala nda sgit tida, manda pala dzasfa ta wudaku manda dalagar. ¹² Ŋam ma muhul dagala nda slra lu ta tsa luwa ya. Ghwaŋpḁə his watghaha tida, ghwaŋpḁə his duhwalha Lazglafta ta wa tsa watghaha ya, nda vivindatá hgəha tida guli. Hgəha mndəra zwana la Isra'ila ghwaŋpḁə his tsa hgəha ya. ¹³ Watghaha hkən nda tvə mndəra luwa, watghaha hkən nda tvə Nur, watghaha hkən nda tvə Sud, watghaha hkən nda tvə Mazu§. ¹⁴ Ta palaha ghwaŋpḁə his thafta lu ta mndəra tsa muhula tsa luwa ya. Ka vivindaftá lu ta tsa palaha ya ta hgəha gwal ghunay ghwaŋpḁə his, gwal si ta dza'a mista Zwaŋa Tuwak.

¹⁵ Da tsa mndu ta gwadā nda i'i ya ná, mamu dafa dasu ma dzvani ŋa graftá tsa luwa ya, nda watghahani, nda muhulani* tani. ¹⁶ Fwad slərpa tsa luwa ya. Ka gragra tsa

* 21:4 Aya 1:4. Gray nda Isaya 65:17, 66:22, 52:1, 61:10, Izekiyel ... 37:27, Livitik 26:11-12, Isaya 25:8, 35:10, 65:19.

† 21:7 Gray nda 2 Sam. 7:14, Zabura 89:27-28. ‡ 21:10 Gray nda Izekiyel ... 40:2. § 21:13 Aya 12:13. Gray nda

Izekiyel ... 48:30-35. * 21:15 Gray nda Izekiyel ... 40:3.

slərpuhani ya guli. Ka graffá tsi ta tsa luwa ya nda tsa dafa ya ka meli dambu' his nda fwad dərmeək. Slrakwani nda bughwatani, nda lafani ta luwa, ka skwa turtuk tsahaya. ¹⁷ Ka graffá tsi ta slada tsa muhul ya, ka mbədaftá tsi ka səla dərmeək nda fwad mbsak fwad mida. Manda va ya snu mnduha ta mbəday mbədafta duhwala Lazglafta. ¹⁸ Baf nda sana pala ta hgə lu ka Dzaspa lu ta tsa muhul ya. Tsa luwa ya, baf nda dasu dze'dze' lu manda skwi ka dalagar. ¹⁹ Thatá mndəra muhula tsa luwa ya ná, nda palaha kavghakavgha ya ta dinuta katakata rkanafra lu ta rka. Taŋtaŋa palaka thatá mndərani, nda palaka Dzaspa. Mahisani, nda palaka Safir. Mahkənani, nda palaka Kalsedwaŋ. Mafwadani, nda palaka Imrud. ²⁰ Mahutafani, nda palaka Sarduniksa. Mamku'ani, nda palaka Sardwana. Mandəfəŋani, nda palaka Krisuwalit. Matghasani, nda palaka Beril. Matəmbayani, nda palaka Tupaz. Ma ghwaŋani, nda palaka Krisupraza. Maghwaŋapdə ndeŋani, nda palaka Hyasiŋta. Maghwaŋapdə hisani, nda palaka Tista. ²¹ Tsa watghaha ghwaŋpə his ya ná, palaha ghwaŋpə his ya. Tsa palaha ya ta hgə lu ka Perla. Tvi ma tsa luwa ya ná, ka dasu dze'dze' nzakwani, ta wfaku manda dalagar.

²² Ma tsa luwa ya, ngha a yu ta həga Lazglafta wa. Mgham Lazglafta ta mbruta ta nzakway ka həgani, mantsa ya Zwaŋa Tuwak guli. ²³ Zba a tsa luwa ya dər fitik, dər tili ŋa tsuwadaka vli mida wa. Glakwa Lazglafta ta tsuwadaka vli mida. Zwaŋa Tuwak pitirla tsa luwa ya. ²⁴ Dza'a mbadə ma tsuwadək inda mndəra mnduha ta mbadə, ŋa hladamta mghamha ta ghəŋa hadik ta gadghəlha taŋ da tsa luwa ya. ²⁵ Had' lu dza'a walaŋta hahaftá watgha tsa luwa ya gifitik wa, ta had' rvidik dekdek hada wa. ²⁶ Dza'a hladamhla lu ta inda skwiha dīnadina nda gadghəla inda mndəra mnduha da tsa luwa ya. ²⁷ Had' skwi kul ghufaku dza'a lami da tsa luwa ya dər mndu ta vziŋtá ghəŋani ka maga manzakdaway skwi, nda gwal ta tsakalawi wa. Ba gwal nda vinda hga taŋ ma deftera hafu da Zwaŋa Tuwak† yeya dza'a lami.

22

¹ Tahula tsa, ka marihatá tsa duhwala Lazglafta ya ta ghwa ima ta vla hafu, ta wudaku manda dalagar, ta mbəzagapta ma dughurukwa i Lazglafta nda Zwaŋa Tuwak*, ² ta mbadə ta tvi ma tsa luwa ya guli. Ta slərpuha tsa ghwa ya guli, mamu fwa hafu. Ghwaŋpə his kə'a ta yafta ma vaku. Tili tili kə'a ta yaku. Ta mbamba inda mndəra mnduha lu nda sluhwahani. ³ Had' skwi ksi'af Lazglafta† dza'a lami da tsa luwa ya wa.

Dughurukwa Lazglafta nda ŋa Zwaŋa Tuwak dza'a nzaku ma tsa luwa ya, ŋa tsəlbaŋ kwalvahani ta tsəlbu ŋani. ⁴ Dza'a nghaŋgha həŋ ta kumani, dza'a mamu hgani ma bizlbizla kuma taŋ guli. ⁵ Had' ta a rvidik dekdek wa. Zbəgəlta a həŋ dər pitirla, dər tsuwadaka fitik wu, kabga Mgham Lazglafta dza'a tsuwadaka həŋ ŋa gay taŋ ta mgham ha ŋa kdekedzeŋ.

Vragata Yesu Kristi

⁶ Tahula tsa, ka tsa duhwala Lazglafta ya nda i'i mantsa: «Kahwathwata na gwada na, gwada ŋa faftá ghəŋ tida ya, Mgham Lazglafta ya ta valaŋtá Sulkumani ta la anabi ta ghunaftá duhwalhani ŋa maranata kwalvani ta skwi ya gi dza'a magaku,» ka'a.

⁷ Ka Yesu mantsa: «Wya yu gi ta lagha, tfawi ta ghəŋa gwal ta ŋanata tsghata lwa Lazglafta ma na defteri na!» ka'a.

⁸ I'i Yuhwana ta snaŋta nda sləməŋa da, ka nghaŋtá yu nda ira da ta tsa skwiha ya. Manda snaŋta da ka nghaŋtá yu, ka zləmbatá yu ta kəma tsa duhwala Lazglafta ta maray ŋa da ya, ka tsəlbu ŋani.

⁹ Ama ka'a nda i'i mantsa: «Nawa, ma magə ka mantsa! Mnda ksa slna yu manda va kagha, manda va zwanama gha la anabi, manda va gwal ta snatá gwada ma na defteri na, ŋa Lazglafta tsəlba ka ta tsəlbu,» ka'a.

† 21:27 Aya 23:27. Gray nda Isaya 60:19-20, 60:3-5, 60:11, 52:1, Izekiyel ... 44:9. * 22:1 Gray nda Izekiyel ... 47:1, Zakari 14:8. † 22:3 Gray nda Zakari 14:11, Zlrafta 3:17.

¹⁰ Ka'a nda i'i guli mantsa: «Yaha ka da kwal kul mna na tsghatá lwa Lazglafta ma na defteri na, kabga ndusakndusa fitik. ¹¹ Ka ghwadaka skwi kumanj mndu ta magay ya, kdayni ta maga ghwadaka skwani. Ka skwi na mbiday nda mbida kumanj mndu ta magay ya, kdayni ta magay. Ka nzaku tdukwa kumanj mndu ta magay ya guli, kdayni ta magay. Mndu ya nda ghuba ya, ka kda tsi ta nzakwani nda ghuba‡,» ka'a.

¹² Ka Yesu mantsa: «Wya yu gi ta lagha, dza'a kladanaghata nda nisela yu, na vlanjta inda mndu tabta slnani maga tsi. ¹³ I'i zraftani, i'i kdavaktani. I'i nahani, i'i kwanahani. I'i tantajani, i'i kdavaktani,» ka'a.

¹⁴ Nda tfawi ta ghona gwal ta ghubaptá lguta tanj. Hahonj gwal dza'a mutsaftá lavinjta za yakwa fwa hafu§, nda lami nda ta watgha tsa luwa ya. ¹⁵ Ama gwal ta nzakway ta magaku manda kriha, nda gwal ta mbadaku, nda gwal ta maga sli'ijli'ij, nda gwal ta pslatá mndu, nda gwal wuya skwi, nda inda gwal zdagana tsakalawi, ta tsakalay honj guli ya, ma bli dza'a zlanata lu ta tsahaya.

¹⁶ «I'i Yesu ta ghunaftá duhwala da na mnanantá tsa skwiha ya ta Igliz. I'i ná, zivra mghama Dawuda yu, gumbazla ta wdaku gasardak yu,» ka'a.

¹⁷ Ka i Sulkum nda makwamidzi mantsa: «Saghasa,» ka honj.

Ka inda mndu ya ta snay guli mantsa: «Saghasa,» ka'a.

Mndu ya ta kuzlanjta ndala, ka sawi tsi da sa ima hafu, dza'a vlanjla lu ka mbalay*.

Dzatá ghonjani

¹⁸ Ka yu ta mnanantá dər wati ma mndu ya ta snantá na tsghatá lwa Lazglafta ma na defteri na ná. Ka sganaghasga mndu ta sana skwi katsi, dza'a ganapga Lazglafta tiri nda tsa ghuya danwaha vindam lu ma na defteri na. ¹⁹ Ka klanaghukla mndu ta sana skwi mataba gwadaha ma na defteri† ta nzakway ka tsghatá lwa Lazglafta na katsi, dza'a klanaghukla Lazglafta ta mayakani ma yakwa tsa fwa hafu ya, nda ya nda tsa luwa nda ghuba ya, manda va ya nda vinda ma na defteri na.

²⁰ Ka na mndu ta nghanjá na skwiha na ta mnay ná, «Anj, wya yu gi ta lagha.»

Amin! Saghasa gha Mgham Yesu‡!

²¹ Ka nza zďakatahudá Mgham Yesu nda kaghuni demdem.

‡ 22:11 Gray nda Daniyel. 12:10. § 22:14 Gray nda 2:7, Zrafta 2:9, 3:22. * 22:17 Gray nda Isaya 55:1. † 22:19 Aya 18:19. Gray nda Vrafta ta zlahu 4:2, 13:1. ‡ 22:20 Gray nda 1 La Kwarejnt 16:22.